

BURSA

(Hanlar Bölgesi & Sultan Külliyesi) ve

CUMALIKIZIK

YÖNETİM PLANI

[2013-2018]

BURSA (Hanlar Bölgesi - Sultan Külliyesi) ve CUMALIKIZIK

YÖNETİM PLANI

(2013-2018)

ONAY TUTANAĞI

BURSA ALAN BAŞKANLIĞI EŞGÜDÜM ve DENETLEME KURULU ÜYELERİ

PROF. DR. NESLİHAN DOSTOĞLU

İstanbul Kültür Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Bölüm Başkanı
Bursa Alan Başkanı

AHMET GEDİK

Bursa Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürü

BİLAL ÇELİK

Bursa Valiliği, İl Özel İdaresi Genel Sekreteri

A.NALAN FİDAN

Bursa Büyükşehir Belediyesi, Etüd ve Projeler Dairesi Başkanı

MÜRSEL SARI

Bursa Vakıflar Bölge Müdürü

KENAN AKAN

Osmangazi Belediyesi, Başkan Yardımcısı

HİKMET AYDOĞDU

Yıldırım Belediyesi, Başkan Yardımcısı

PROF. DR. HANDAN TÜRKOĞLU

İTÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölüm Başkanı

PROF. DR. E. FÜSUN ALIOĞLU

Kadir Has Üniversitesi, Kültür Varlıkları Koruma Y.L. Prog. Yürütücüsü

BURSA (Hanlar Bölgesi & Sultan Külliyesi) ve CUMALIKIZIK YÖNETİM PLANI (2013-2018)

HAZIRLAYAN

Proje Koordinatörü

Tanju Verda AKAN– Mimar (Yönetim Planı Uzmanı)

Proje Koordinatör Yardımcısı

Papatya AYDIN

Proje Ekibi

Şule ÖLÇER Yüksek Şehir Plancısı
Berkay ÇİVİCİOĞLU Yüksek İnşaat Mühendisi
Beste AKKOYUNLU Yüksek Mimar
Burcu YİĞİTOĞLU Mimar
Esin HIZAL Yüksek Mimar
Aslı AYDIN Çalışma Ekonomisti
Nazan ÖZMEN Proje Yönetici Asistanı - Sekreteryä

Danışmanlar

Giora SOLAR Yönetim Planı Uzmanı - Adaylık Dosyası
Yüklenicisi
Yrd. Doç. Dr. Özlem BAĞBANCİ UÜ. Mühendislik
Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, Restorasyon Ana
Bilim Dalı Başkanı
Doç. Dr. Tülin Vural ARSLAN UÜ. Mühendislik Mimarlık
Fakültesi Mimarlık Bölümü, Öğretim Üyesi
Dr. Selen DURAK UÜ. Mühendislik Mimarlık Fakültesi
Mimarlık Bölümü, Öğretim Üyesi
Doç. Dr. Arzu ÇAHANTİMUR UÜ. Mühendislik Mimarlık
Fakültesi Mimarlık Bölümü, Öğretim Üyesi
Esin MIHÇIOĞLU 1/100.000 Ölçekli Bursa İl Çevre
Düzeni Planı Turizm Sektörü Çalışmaları Yüklenicisi

Görüş Alınan Uzmanlar

Prof. Dr.Zeynep AHUNBAY İTÜ. Mimarlık Fakültesi,
Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Yusuf OĞUZUOĞLU UÜ. Fen Edebiyat Fakültesi,
Tarih Bölümü Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Necmi GÜRSAKAL UÜ. İktisadi İdari Bilimler
Fakültesi, Ekonometri Bölümü
Fadime BOZTAŞ Kamu Yönetimi Uzmanı

YETKİLİ İDARE

Etüd ve Projeler Dairesi Başkanlığı, Daire Başkanı

Nalan FİDAN

Etüd ve Projeler Dairesi Başkanlığı, Tarihi Kültürel Miras Şube. Md.

Kübra TEMEL

Bursa Alan Başkanı

Prof. Dr. Neslihan DOSTOĞLU

Bursa Alan Başkanlığı Koordinatörü

Birben DURMAÇALIŞ Yüksek Restoratör Mimar

Bursa Alan Başkanlığı Çalışma Ekibi

Ayten BAŞDEMİR Yüksek Mimar
Eser ÇALIKUŞU Yüksek Sanat Tarihçisi
Esra ÇOBANOĞLU Yüksek Sanat Tarihçisi
Ahmet GÜLER Tekniker

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ	7
HARİTA LİSTESİ	8
FOTOĞRAF LİSTESİ	9
ŞEKİL LİSTESİ	9
KISALTMALAR - SİMGELER	10
ÖNSÖZ	11
GİRİŞ	15
1. BURSA VE CUMALIKIZIK YÖNETİM ALANI'NIN TANIMLANMASI	21
1.1. YÖNETİM ALANI'NIN KONUMU VE SINIRLARI	21
1.1.1. HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ	25
1.1.2. CUMALIKIZIK KÖYÜ	30
1.2 YÖNETİM ALANI'NIN TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ VE ÖNEMİ	31
1.2.1. TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ	31
1.2.2. YÖNETİM ALANI'NIN ÖNEMİ	40
1.3 YÖNETİM ALANI'NIN ÜSTÜN EVRENSEL DEĞERİ VE UNESCO ADAYLIK KRİTERLERİ	45
1.4. YÖNETİM ALANI'NIN KORUMA STATÜSÜ	48
1.4.1 YASAL ÇERÇEVE	48
1.4.2. KURUMSAL ÇERÇEVE	52
1.4.3 YÖNETİM ALANI'NDA KORUMA	60
1.5. ULAŞIM - ERİŞİLEBİLİRLİK	111
1.6 YÖNETİM ALANI'NIN MEVCUT FİZİKİ, SOSYAL VE EKONOMİK YAPISI	115
1.6.1 FİZİKİ YAPI	115
1.6.2 SOSYAL VE DEMOGRAFİK YAPI	117
1.6.3 EKONOMİK YAPI	120
2. BURSA VE CUMALIKIZIK YÖNETİM PLANI SÜRECİ	133
2.1. PAYDAŞ ANALİZİ VE FİNANSAL KAYNAKLAR	133
2.1.1. PAYDAŞ ANALİZİ	133
2.1.2. FİNANSAL KAYNAKLAR	141
2.2. YÖNETİM PLANI'NDA GELECEĞİN PLANLANMASI	146
2.2.1. ARAMA TOPLANTILARI SÜRECİ	146
2.2.2. GZFT (Güçlü-Zayıf Yanlar, Fırsatlar, Tehditler) ANALİZLERİ	148
2.2.3. ARAMA TOPLANTILARI SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	151
2.2.4. YÖNETİM PLANI VİZYONU, MİSYONU VE TEMEL İLKELERİ	152

2.3. EYLEM PLANI TABLOLARI (HEDEFLER, EYLEMLER, SORUMLU KURUM VE PAYDAŞLAR)	153
2.3.1. BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)	154
2.2.2. CUMALIKIZIK KÖYÜ	198
2.4. BURSA ALAN YÖNETİMİ MODELİ	237
2.5. UYGULAMA, İZLEME, DENETLEME, GÖZDEN GEÇİRME ve GÜNCELLEME SÜRECİ	241
2.5.1. YILLIK RAPORLAMA	241
2.5.2. YÖNETİM PLANI'NIN REVİZYONU	243
2.6. DEĞERLENDİRME	244
BİBLİYOGRAFİ	245
YARARLANILAN KAYNAKLAR	254
EK-1: DÜNYA MİRASI ADAY ALANLARI ANITSAL ESER LİSTELERİ	259
EK-2: PLANLAMA SÜRECİ VE İMAR HAREKETLERİ	278
EK-3: 2013 YILI İTİBARİ İLE KURUMLARIN KORUMA İLE İLGİLİ TAMAMLANMIŞ PROJELERİ	282
EK-4: KORUMA İLE İLGİLİ KURUMLARIN DEVAM EDEN PROJELERİ	299
EK-5: KORUMA İLE İLGİLİ KURUMLARIN PLANLANAN PROJELERİ	307
EK-6: YAYINLAR, SEMPOZYUMLAR	313
EK-7: BURSA VE CUMALIKIZIK YÖNETİM PLANI SÜRECİNDE YER ALANLAR	315

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.	Yönetim Alanı İlçelere göre İdari Dağılımı ve Büyüklükleri	24
Tablo 2.	Bursa Korumayla İlgili Çalışan Kurum Personel Bilgileri (Kaynak: BAB)	60
Tablo 3.	Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Alanı içindeki Dünya Mirası Aday Alanları'nın yer aldığı kentsel sit alanları (Kaynak: Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu-2011).....	60
Tablo 4.	Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Alanı içinde yer alan arkeolojik sit alanı (Kaynak: Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu 2011)	61
Tablo 5.	Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Alanı içindeki Dünya Mirası Aday Alanları'nın yer aldığı doğal sit alanları (Kaynak: Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu 2011)	61
Tablo 6.	Cumalıkızık Köyü'ndeki Tescilli Yapı Sayıları (Kurul Kararlarına Göre) (Kaynak: BKTVKBK, 2010)	63
Tablo 7.	Büyükşehir Belediye Sınırları İçinde Yönetim Alanı'nı Kapsayan Onaylı Üst Ölçekli Planlar	65
Tablo 8.	Bursa Bölgesi Sit Alanları (Kaynak: Akan Mimarlık)	72
Tablo 9.	Bursa Yapı Ölçeğindeki Tescilli Kültür Varlıkları ve Diğer Tescilli Kültür Varlıkları (Kaynak: Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu (2011)	73
Tablo 10.	Bursa Tescilli Tarihi Yapıların İllere Göre Dağılımı (2011).....	73
Tablo 11.	Türkiye'den İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi'ne katılan değerler	78
Tablo 12.	Hanlar Bölgesi Mülkiyet Durumu	85
Tablo 13.	Hüdavendigar Külliyesi Mülkiyet Durumu	89
Tablo 14.	Yıldırım Külliyesi Mülkiyet Durumu	93
Tablo 15.	Yeşil Külliyesi Mülkiyet Durumu	98
Tablo 16.	Muradiye Külliyesi Mülkiyet Durumu	101
Tablo 17.	Cumalıkızık Köyü Mülkiyet Durumu	106
Tablo 18.	Bursa Osmangazi – Yıldırım İlçesi 2008-2011 Yılları Nüfus Verileri (Kaynak: TUİK)	117
Tablo 19.	2010 yılı İlçe düzeyinde Türkiye Karşılaştırmalı Yönetim Alanı İlçeleri Hane Halkı Büyüklüğü (Kaynak: TUİK)	118
Tablo 20.	2010 TUİK-Hanlar Bölgesi Yönetim Alanı 'nın yer Aldığı Mahallelerde Eğitim Oranları(Kaynak: TUİK)	118
Tablo 21.	2010 TUİK-Hüdavendigar Külliyesi Yönetim Alanı 'nın yer Aldığı Mahallelerde Eğitim Oranları(Kaynak: TUİK).....	118
Tablo 22.	2010 TUİK-Muradiye Külliyesi Yönetim Alanı 'nın yer Aldığı Mahallelerde Eğitim Oranları(Kaynak: TUİK)	119
Tablo 23.	2010 TUİK-Yeşil Külliyesi Yönetim Alanı 'nın yer Aldığı Mahallelerde Eğitim Oranları(Kaynak: TUİK)	119
Tablo 24.	2010 TUİK-Yıldırım Külliyesi Yönetim Alanı 'nın yer Aldığı Mahallelerde Eğitim Oranları(Kaynak: TUİK)	119
Tablo 25.	Bursa Dünya Mirası alanları ve çevresi türbeler ziyaretçi sayıları (Kaynak: Bursa Dünya Mirası Alan Yönetimi Başkanlığı Verileri)	123
Tablo 26.	Bursa İli'nde Yönetim Alanı ve Yakın Çevrelerinde Yer Alan Müze Yapıları (2011) (Kaynak: Bursa Büyükşehir Belediyesi Turizm Sektörü Raporu	123
Tablo 27.	2013-2018 yılları arasında izleme ve denetleme süreci takvimi	241

HARİTA LİSTESİ

Harita 1.	Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Alanı'nın Dünya içindeki konumu	21
Harita 2.	Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Alanı'nın Türkiye ve Marmara Bölgesi'ndeki konumu	21
Harita 3.	Bursa İli İdari Sınırları ve Dünya Miras Aday Alanları'nın Yer Aldığı İlçeler (Kaynak: Akan Mimarlık) 22	
Harita 4.	Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Alanı'nın Kent İçindeki Konumu (Kaynak: Akan Mimarlık)	22
Harita 5.	Yönetim Alanı Topoğrafya Haritası (Kaynak: BBB)	24
Harita 6.	Hanlar Bölgesi, Yönetim Alanı	25
Harita 7.	Hüdavendigar Külliyesi, Yönetim Planı Sınırları	26
Harita 8.	Yıldırım Külliyesi, Yönetim Alanı	27
Harita 9.	Yeşil Külliyesi, Yönetim Alanı	28
Harita 10.	Muradiye Külliyesi, Yönetim Alanı	29
Harita 11.	Cumalıkızık Köyü, Yönetim Alanı	30
Harita 12.	14. yüzyılın ortalarında Anadolu(Finkel, 2007)	31
Harita 13.	Tarihi Çarşı ve Hanlar Bölgesi'nde farklı dönemlerde yapılmış olan(bugün bir kısmı ayakta olmayan yapılar da dahil olmak üzere) yapıları gösteren harita (Kaynak: Cezar, 1983, 37)	37
Harita 14.	Yönetim Alanı'nın Kentsel ve Doğal Sit Alanları İçindeki Konumu (Kaynak: AKAN MİMARLIK)	61
Harita 15.	Bursa Merkez Bölgesi Koruma Amaçlı Planlar ve İmar Planı Alanları ile Yönetim Alanları (Kaynak: AKAN MİMARLIK)	64
Harita 16.	1/25.000 Ölçekli Nazım İmar Planı Planlama Bölgeleri	65
Harita 17.	Bursa İli, Osmangazi İlçesi, 1/1000 ölçekli Reyhan Kayhan Hanlar Bölgesi K.A.İ.P.	67
Harita 18.	Cumalıkızık Koruma Amaçlı İmar Planı (Kaynak:1/1000 Cumalıkızık Köyü Revizyon Plan Raporu) .	70
Harita 19.	Cumalıkızık Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyon Çalışması	71
Harita 20.	Bursa Yönetim Alanları'nın Korunmuşluk Durumu	81
Harita 21.	Hanlar Bölgesi Korunmuşluk Durumu Haritası	82
Harita 22.	1862 tarihli "Suphi Bey Haritası" ile halihazır harita üzerinde yönetim alanı gösterimi	83
Harita 23.	Hanlar Bölgesi çekirdek alanındaki tescilli binaların haritası	83
Harita 24.	Hanlar Bölgesi Mülkiyet Haritası	85
Harita 25.	Hanlar Bölgesi Arazi Kullanım Haritası	86
Harita 26.	Hüdavengidar(I. Murad) Külliyesi Korunmuşluk Durumu Haritası	87
Harita 27.	1921 tarihli "Bursa Haritası" ile halihazır harita üzerinde yönetim alanı gösterimi	87
Harita 28.	Hüdavendigar Külliyesi çekirdek alanındaki tescilli binaların haritası	88
Harita 29.	Hüdavendigar Külliyesi – Mülkiyet	89
Harita 30.	Hüdavendigar Külliyesi Arazi Kullanım Haritası	90
Harita 31.	Yıldırım Külliyesi Korunmuşluk Durumu Haritası	91
Harita 32.	1862 tarihli "Suphi Bey Haritası" ile halihazır harita üzerinde yönetim alanı gösterimi	91
Harita 33.	Yıldırım (Bayezid I) Külliyesi çekirdek alanındaki tescilli binaların ana haritası	92
Harita 34.	Yıldırım Külliyesi – Mülkiyet	93
Harita 35.	Yıldırım Külliyesi Arazi Kullanım Haritası	94
Harita 36.	Yeşil Külliyesi Korunmuşluk Durumu Haritası	95
Harita 37.	1862 tarihli "Suphi Bey Haritası" ile halihazır harita üzerinde yönetim alanı gösterimi	95
Harita 38.	Yeşil (I.Mehmed) Külliyesi çekirdek alanındaki tescilli binaların ana haritası	96
Harita 39.	Yeşil Külliyesi – Mülkiyet	97
Harita 40.	Yeşil Külliyesi Arazi Kullanım Haritası	98
Harita 41.	Muradiye Külliyesi Korunmuşluk Durumu Haritası	99
Harita 42.	1862 tarihli "Suphi Bey Haritası" ile halihazır harita üzerinde yönetim alanı gösterimi	99
Harita 43.	Muradiye (II. Murad) Külliyesi çekirdek alanındaki tescilli binaların ana haritası	100
Harita 44.	Muradiye Külliyesi – Mülkiyet	101
Harita 45.	Muradiye Külliyesi Arazi Kullanım Haritası	102
Harita 46.	Cumalıkızık Köyü Korunmuşluk Durumu Haritası	103
Harita 47.	Cumalıkızık Köyü çekirdek alanındaki tescilli binaların ana haritası	104
Harita 48.	Cumalıkızık Köyü Mülkiyet Analizi	106
Harita 49.	Cumalıkızık Köyü Arazi Kullanım Haritası	107
Harita 50.	Bursa Karayolu Ulaşım Aksları (Kaynak: BBB Ulaşım Ana Planı Raporları)	111
Harita 51.	T1 Hattı Güzgahları (Kaynak: Bursa Büyükşehir Belediyesi)	113

Harita 52.	Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası - Bursa Deprem Risk Haritası (Kaynak: Deprem Araştırma Dairesi / Ankara)	115
Harita 53.	Bursa Dünya Mirası Aday Alanları ve Müze Yapıları	123
Harita 54.	Bursa merkezindeki Turizm İşletmesi Sertifikalı ve Yerel Yönetim Onaylı Konaklama Tesisleri ve Yönetim Alanı ilişkisi (Kaynak: Bursa Büyükşehir Belediyesi, Turizm Sektörü Raporu).....	125
Harita 55.	Bursa merkez tarihi aksı (Kaynak: Büyükşehir Belediyesi arşivi)	125
Harita 56.	Bursa merkez Konaklama Tesisleri(turizm işletme belgeli ve mahalli idareler belgeli) ve Dünya Mirası alanları (Kaynak: Bursa Büyükşehir Belediyesi Turizm Sektörü Raporu)	126
Harita 57.	Hüdavendigar Külliyesi çevresi termal kaynaklar, tescilli yapılar ve Konaklama Tesisleri (Kaynak: Bursa Büyükşehir Belediyesi Turizm Sektörü Raporu)	127
Harita 58.	Muradiye Külliyesi Çevresi Tescilli Yapılar, Konaklama Tesisleri ve Müzeler(Kaynak: BBB Tur. Sek. Raporu)	128
Harita 59.	Hanlar Bölgesi Tescilli Yapılar, Konaklama Tesisleri, Müzeler (Kaynak: BBB Turizm Sektörü Raporu)	129
Harita 60.	Yeşil ve Yıldırım Külliyesi tescilli yapılar, konaklama tesisleri, müzeler (Kaynak: BBB Turizm Sektörü Raporu)	130
Harita 61.	Cumalıkızık Yerleşim Alanı (Kaynak: Bursa Büyükşehir Belediyesi Turizm Sektörü Raporu)	131
Harita 62.	Kentsel Dönüşüm Projeleri	280

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 1.	Hanlar Bölgesi (Kaynak: BBB Arşivi)	25
Fotoğraf 2.	Hüdavendigar Camii (Kaynak: Osmangazi Bel. Arşivi).....	26
Fotoğraf 3.	Yıldırım (I. Bayezid) Külliyesi (Kaynak: BBB Fotoğraf Arşivi).....	27
Fotoğraf 4.	Yeşil (I. Mehmed) Külliyesi (Kaynak: BBB Fotoğraf Arşivi)	28
Fotoğraf 5.	Muradiye Camii (Kaynak: BBB Fotoğraf Arşivi)	29
Fotoğraf 6.	Cumalıkızık Köyü (Kaynak: BBB Fotoğraf Arşivi).....	30
Fotoğraf 7.	Bursa Minyatürü (Kaynak:Pococke, 1745:114)	32
Fotoğraf 8.	Orhan Gazi Camii (Kaynak: BBB Arşivi)	33
Fotoğraf 9.	Hüdavendigar Camii (Kaynak: BBB Arşivi ve Osmangazi Belediyesi Arşivi)	33
Fotoğraf 10.	Yıldırım Camii (Kaynak: Dostoğlu, N. (2001) Osmanlı Döneminde Bursa: 19. Yüzyıl Ortalarından 20. Yüzyıla Bursa Fotoğrafları, AKMED, Antalya.)	34
Fotoğraf 11.	Yeşil Camii (Kaynak: Dostoğlu, N. (2001) Osmanlı Döneminde Bursa: 19. Yüzyıl Ortalarından 20. Yüzyıla Bursa Fotoğrafları, AKMED, Antalya.)	35
Fotoğraf 12.	Muradiye Külliyesi: II. Murad Camii ve Türbeler (Kaynak: Dostoğlu, N. (2001) Osmanlı Döneminde Bursa: 19. Yüzyıl Ortalarından 20. Yüzyıla Bursa Fotoğrafları, AKMED, Antalya.)	36
Fotoğraf 13.	Çeşitli tüccar ve zanaatkar grupları(Levni, 1720)	36
Fotoğraf 14.	Yıldırım Külliyesi ve Geyve Han	72
Fotoğraf 15.	Cumalıkızık Köyü'ndeki Sivil Mimarlık Örneği	73
Fotoğraf 16.	Bursa Kent Müzesi	75
Fotoğraf 17.	17. Yüzyıl Osmanlı Evi Müzesi	76
Fotoğraf 18.	Türk-İslam Eserleri Müzesi	77
Fotoğraf 19.	Karagöz ve Hacivat	78
Fotoğraf 20.	İpek Dokumacılığı ve İznik Çini'sinden Örnekler	79
Fotoğraf 21.	Kılıç-Kalkan Oyunu	79
Fotoğraf 22.	Orhangazi / Ilıpınar Höyük Buluntuları	80
Fotoğraf 23.	Güzelyalı Feribot İskelesi-Terminal Toplu Taşıma Güzergahları (Kaynak: BBB)	112
Fotoğraf 24.	23, 24, 25 Mayıs 2012, 1. Strateji Arama Toplantıları	146
Fotoğraf 25.	27,28 Haziran 2012, 2. Strateji Arama Toplantıları	147

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.	Yönetim Şeması (Kaynak:BBB).....	56
Şekil 2.	Cumalıkızık Eğitim Durumu (Kaynak:1/1000 Ölçekli Cumalıkızık K.A.İ.P. Araştırma Raporu)	120
Şekil 3.	Köyde Çalışanların Sektörel Dağılımı (Kaynak: Anket Çalışması)	121
Şekil 4.	Cumalıkızık Yerleşim Alanı (Kaynak: Bursa Büyükşehir Belediyesi Turizm Sektörü Raporu)	131
Şekil 5.	Yönetim Planı Süreci	238
Şekil 6.	Bursa Alan Başkanlığı Organizasyon Şeması	239

KISALTMALAR - SİMGELER

ADNK	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AKOM	Afet Koordinasyon Merkezi
AVM	Alışveriş Merkezi
AYKOME	Altyapı Koordinasyon Merkezi
BAB	Bursa Alan Başkanlığı
BBB	Bursa Büyükşehir Belediyesi
BEBKA	Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı
BİNTED	Bursa İnsan Kaynakları Taahhüt Eğitim Danışmanlık
BKVKBK	Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
BURBAK	Bursa Bakım, Onarım, Ulaşım, Toplu Taşıma İşletmeciliği
BURFAŞ	Bursa Park Bahçe ve Sosyal Kültürel Hizmetler
BURULAŞ	Bursa Ulaşım Toplu Taşıma İşletmeciliği
BURSAV	Bursa Araştırmaları Vakfı
BUSKİ	Bursa Su ve Kanalizasyon İdaresi
BYP	Bursa Yönetim Planı
BTÇH	Bursa Tarihi Çarşı ve Hanlar Birliği
BTSO	Bursa Ticaret ve Sanayi Odası
BOİ	Biyokimyasal Oksijen İhtiyacı
ÇDP	Çevre Düzeni Planı
DKM	Dünya Kültür Mirası
DMK	Dünya Miras Komitesi
DML	Dünya Miras Listesi
DMM	Dünya Miras Merkezi
DMV	Dünya Miras Varlığı
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
EC	Avrupa Komisyonu
EUROPA NOSTRA	Avrupa Kültürel Miras Kuruluşları Federasyonu
GEEAYK	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GZFT	Güçlü ve Zayıf Yanlar, Fırsatlar ve Tehditler
ICCROM	Uluslararası Kültürel Varlıkları Koruma ve Restorasyon Çalışmaları Merkezi
ICOM	Uluslararası Müzeler Konseyi
ICOMOS	Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi
IUCN	Doğanın Korunması Uluslararası Birliği
KAİP	Koruma Amaçlı İmar Planları
KUDEB	Koruma, Uygulama ve Denetim Bürosu
KUMİD	Kültürel Miras Dostları Derneği
MİA	Merkezi İş Alanı
OICC	İslam Başkentleri ve Şehirleri Örgütü
SMÖ	Sivil Mimari Örneği
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu
ÜÜ	Uludağ Üniversitesi
WH	Dünya Mirası
WHO	Dünya Sağlık Örgütü
YP	Yönetim Planı

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna sahne olan Bursa, surları, hanları, kaplıcaları, türbeleri, hamam ve çeşmeleriyle eşsiz bir tarihi mirasa sahiptir. Sadece tüccarların değil, aynı zamanda, doğudan batıya ve batıdan doğuya, bilgelerin, orduların, fikirlerin, dinlerin ve kültürlerin de geçtiği yol olan İpek Yolu üzerinde bulunan Bursa, özgün değerlerini 21. yüzyıla taşıyabilmiş bir tarih ve kültür şehridir.

Bithynia'dan Roma'ya, Bizans'tan Osmanlı'ya birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Bursa, üzerindeki tarihi eserlerin özgünlüklerini büyük ölçüde korumakla birlikte, modern yapılarıyla da eşsiz bir mimari doku sunmaktadır. Binlerce yıl öncesine uzanan tarihi mirasımızı, gelecek yüzyıllara aktarılması gereken bir emanet olarak görüyor, onu korumak ve tanıtımını sağlamak amacıyla çalışmalarımıza devam ediyoruz.

Yapısal uygulamaların yanısıra şehrimizin tarihi ve kültürel değerlerinin ulusal ve uluslararası platformlarda tanıtımını sağlamak da son derece önemlidir. Bu nedenle 2000 yılında "Bursa ve Cumalıkızık Osmanlı Kentsel ve Kırsal yerleşimleri (13. yy.-15. yy)" adıyla Dünya Miras Geçici Listesi'ne alınan Hanlar Bölgesi ve Cumalıkızık'ın UNESCO Dünya Miras Listesi'ne girmesi amacıyla çalışmalar gerçekleştirdik. Bu çalışmalar doğrultusunda geliştirdiğimiz "Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu" adıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı'na iletilen Adaylık Dosyamız ile 2014 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi'ne girmeyi hedefliyoruz.

UNESCO Dünya Miras Listesi'ne alınmak, tüm dünyanın ortak mirası olma ayrıcalığına sahip olmaktır. Bunun yanında, UNESCO'dan teknik destek almaya, Dünya Mirası Fonu'ndan yararlanmaya, bölgenin uluslararası platformlarda tanınmasına ve turizm potansiyelini arttırmaya imkan vermektedir.

Belediyemiz koordinasyonunda birçok kurum ve kuruluşun da desteğiyle, Hanlar Bölgesi, Cumalıkızık ve Sultan Külliyesi'nin Dünya Miras Listesi'ne gireceğine inanıyoruz. Bu doğrultuda, tüm paydaşlarımızın katılımıyla Hanlar Bölgesi, Cumalıkızık ve Sultan Külliyesi'ni özenle korumak için alan yönetimi ve planlamasıyla ilgili çalışmalar gerçekleştiriyoruz. Bu çerçevede hedef ve stratejiler belirleyerek, ortak karar alma ve uygulamalar yapma imkânı elde edeceğiz.

Tarihi mirasımızı korumak için; alanlarda yetki ve sorumluluk sahibi kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütlerini, meslek odalarını, hak sahiplerini ve uzmanları bir araya getirmek üzere kurduğumuz Bursa Alan Başkanlığı ve tarihi eserlerin onarımında uzmanlaşan birimlerimiz eşsiz çalışmalara imza atıyor. Bu çalışmaları www.alanbaskanligi.bursa.bel.tr sitesi aracılığıyla kamuoyuyla paylaşıyoruz. Bu yoğun çalışmalar sonucunda güzel Bursa'mızın, tarihi kimliğini koruyan örnek dünya kenti olmasını ve bütün değerleri ile dünya mirası olarak gelecek kuşaklara aktarılmasını hedefliyoruz.

Kentimiz için son derece önemli olan UNESCO Dünya Miras Listesi adaylık sürecinde, Bursa'nın Aday Alanları için yapmış oldukları katkılardan dolayı, paydaşlarımız olan tüm kurum, kuruluş ve sivil toplum örgütlerine teşekkür eder, sevgi ve saygılarımı sunarım.

Recep ALTEPE
Makine Mühendisi
Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı

Bursa veya ilk ismiyle Prusias ad Olypump, 2200 yıllık geçmişinde pekçok uygarlığın beşiği olmuş bir kenttir. Kent, Bithynia Kralı I. Prusias'a atfen Güney Marmara Bölgesi'nde M.Ö. 185 yılında kurulmuş ve zamanla Prusias ismi önce Prusa, daha sonra Bursa olarak değişmiştir. Bursa, Bithynia, Roma ve Bizans dönemlerinden sonra 1326'da Sultan Orhan tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır. İmparatorluğa giden yolda Osmanlı Devleti'nin ilk başkenti olan Bursa, kendine özgü sentezlediği vakıf sistemi ile kırsal ve kentsel yerleşime ait fiziki ve sosyal unsurları günümüze ulaştıran önemli bir kent modeli örneğidir. Bu doğrultuda özgün yapıları ile alışveriş kültürünü Cumhuriyet döneminde de devam ettiren Hanlar Bölgesi, kentin stratejik noktalarına ilk Osmanlı sultanları tarafından inşa ettirilen Külliyesi ve eski dokusuyla yaşam biçimini koruyan Cumalıkızık Köyü alanları ile Bursa "UNESCO Dünya Miras Listesi"ne adaydır.

Bursa Büyükşehir Belediyesi, Türkiye'den 11 alanın yer aldığı UNESCO Dünya Miras Listesi'ne girmek için adaylık sürecinin adımlarını atmaya 2000 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı'na yapılan "Bursa ve Cumalıkızık Erken Osmanlı Kentsel ve Kırsal Yerleşimleri" başlıklı başvurusu ile başlamıştır. Bu çalışmalar, 2009 yılında Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından yeniden canlandırılmış, 2011 yılında Etüd ve Projeler Dairesi Başkanlığı'na bağlı Bursa Alan Başkanlığı'nın kurulması, Alan Başkanının atanması ve çalışma ekibinin oluşturulması ile hız kazanmıştır. Ayrıca, Bursa Büyükşehir Belediyesi'nce, Dünya Miras Listesi Adayı olarak belirlenmiş alanlarda ortak ve koordineli çalışmalar yürütmek amacıyla, Osmangazi ve Yıldırım Belediyeleri ile protokoller imzalanmış, Danışma ve Eşgüdüm-Denetleme Kurulları oluşturulmuştur.

Yönetim planının hazırlanması sürecinde Bursa Alan Başkanlığı'nca elde edilen veriler doğrultusunda, yönetim alanı sınırları içine Bursa Hanlar Bölgesi (Orhan Gazi Külliyesi ve Çevresi) , Sultan Külliyesi (Hüdavendigâr, Yıldırım, Yeşil, Muradiye) ile Cumalıkızık Köyü alınmış ve bu sınırlar Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca uygun bulunmuştur.

Alan Başkanlığı ekibinin koordinasyonunda çalışmalar yoğun bir şekilde devam etmiş, 2012 Mayıs ve Haziran aylarında Bursa Alan Başkanlığı tarafından düzenlenen Strateji Arama Toplantılarında Bursa'nın "UNESCO Dünya Miras Listesi" Aday Alanları ile ilgili katılımcı bir yaklaşımla ortak akıl oluşturarak, tüm paydaşların görüşleri alınmış; bu doğrultuda hedef ve stratejiler belirlenmiştir.

Söz konusu sınırlarla bağlantılı olarak, başvuru gerekçesi doğrultusunda uzman görüşleri de alınarak, adı "Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu" (Bursa and Cumalıkızık: The Birth of the Ottoman Empire) olarak değiştirilen ve konusunda uzman kişiler tarafından hazırlanan "Adaylık Dosyası", ekleri ve "Yönetim Planı"ndan oluşan Adaylık Başvuru Dosyası tamamlanarak Şubat 2013 tarihi itibarıyla UNESCO Dünya Miras Merkezi'ne ve 1 Mart 2013 tarihi itibarıyla ICOMOS uzmanlarına değerlendirilmek üzere iletilmiştir. Bursa, tüm özellikleri ve gelinen süreçle birlikte, 2014 yılında "UNESCO Dünya Miras Listesi"ne girmeyi hedeflemektedir.

Alan Başkanı olarak bu planın hazırlanmasında emeği geçen herkese, başta bu konuda öncü rol üstlenen ve desteğini esirgemeyen Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Bursa Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı olmak üzere, Bursa Büyükşehir Belediyesi Etüd ve Projeler Dairesi Başkanlığı'na, Yönetim planını hazırlayan Alan Mimarlık ekibine ve Adaylık Dosyası yüklenicisi Giora Solar ve ekibine, süreç boyunca katkılarından dolayı Bursa Alan Başkanlığı Danışma Kurulu üyelerine, Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu üyelerine ve Alan Başkanlığı ekibine teşekkür ederim.

Prof. Dr. Neslihan Dostoğlu
Bursa Alan Yönetimi Başkanı

GİRİŞ

Tarihi geçmişi M.Ö. 5000’li yılların öncesine kadar uzanan Bursa ve çevresi, çok eski yıllardan bu yana önemli kültürlerin beşiği olmuştur. Ancak Bursa’yı etkileyen en önemli olay, o tarihlerde "büyük bir devlet olma" yolunda ilerleyen **Osmanlı Beyliği** tarafından fethedilmesidir. Fetihden sonra başlayan imar faaliyetleri ile Bursa, yeni bir görünüme bürünmüş, ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel odak noktası olmuştur. Bu planın konusu olan yönetim alanı, fetihden sonraki Bursa’nın yüzyıllar boyunca süren ekonomik, siyasi, sosyal, kültürel gelişimini simgeleyen kentsel ve kırsal yerleşimlerini kapsamaktadır.

Yaşadığımız topraklarda önceki nesillerin varoluşlarını, ekonomik, sosyal, kültürel gelişmelerini gösteren taşınmaz kültür varlıkları, bize emanet edilen miras olup, yok olmaları durumunda yerlerine konmaları imkansız olan değerlerdir. Bizlerden beklenen de, bu mirası koruyup, bizden sonraki nesillere teslim etmektir.

Kültürel mirasın korunması ile ilgili ulusal ve uluslararası sözleşmelerle de güçlenen yasal önlemler son 60 yıl içinde belirgin bir gelişme göstermiştir. 14.05.1954 tarihinde **Lahey**’de imzalanan sözleşme, “Silahlı Çatışma Halinde Kültürel Varlığın Korunması Sözleşmesi”, 2. Dünya Savaşı sırasındaki büyük yıkımlardan hareketle UNESCO tarafından düzenlenmiştir. Sonraki yıllarda koruma ile ilgili sözleşmeler, tüzükler, bildirgeler, memorandumlar birbirini izlemiş ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti de sözleşmelere taraf olmuş ve benimsemiştir.

31.05.1964 tarihlerinde yayınlanan **Venedik** kongresinin sonuç bildirgesi, onarım ve koruma konusunda önemli yol göstericilerden biri olmuş (**Venedik Tüzüğü** adı ile), ardından 1965 yılında uluslararası **ICOMOS**, hemen sonrasında da ülkemizde **GEEAYK** (Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu) kurulmuş ve 1968’de **Venedik Tüzüğü’nü** kabul eden GEEAYK’nın kararları ile daha etkin bir koruma süreci başlamıştır.

UNESCO’nun **Paris**’te toplanan 16. Genel konferansında 16 Kasım 1972’de “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme” kabul edilmiştir. Bu anlaşmanın uygulanmasına yönelik UNESCO Dünya Miras Merkezi (UNESCO World Heritage Center)’nin aldığı karar doğrultusunda “**Dünya Miras Sözleşmesi Uygulama Rehberi**” (The Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) 1977 yılında yayınlanmıştır ve 2008, 2011, 2012 yıllarında da ilavelerle yenilenmiştir. Bu rehberde göre “Her miras varlığı kendine özel bir yönetim planına veya üstün evrensel değerlerinin (Outstanding Universal Values) katılımcı yollarla nasıl korunacağını belirten bir yönetim sistemine sahip olmalıdır. Bu yönetim sisteminin amacı, şimdiki ve gelecek nesiller için varlığın etkin korunmasını sağlamaktır.” Türkiye, bu sözleşmeyi 23 Mayıs 1982 tarihinde onaylamış ve sözleşme 1983 yılında Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Sözleşmeyi kabul eden ve dünya mirası listesinde kültürel varlığı bulunan ülkeler, bu varlıkları ilgilendiren çalışma, koruma, yeniden işlevlendirme ve bu kültür mirasları çevresinde gelişim ve değişime neden olan imar faaliyetlerini, uluslararası normlara uygun olarak yönetmekle yükümlüdür.

2000 yılından sonra UNESCO’nun, korunması gereken varlıkların ve alanların Dünya Miras Listesi’ne alınabilmesi için, “Yönetim Planları”nın hazırlanması ve uygulanmasını bir ön şart olarak aramaya başlaması nedeniyle “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasını Koruma Sözleşmesi”ne taraf devlet olan Türkiye’de de çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda, 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”nun Ek-2a maddesine dayanılarak hazırlanan 27.11.2005 gün ve 26006 sayılı “**Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik**” gereğince ülkemizde de yalnız Dünya kültür miras alanları için değil, sit alanları ve ören yerleri için de yönetim planlarının hazırlanması zorunlu hale getirilmiştir.

Bu düzenleme ile Yönetim Alanı ve Yönetim Planı kavramları, ilk kez hukuk mevzuatımız içinde yer almış olup; kanunun ilgili maddesinde, Yönetim Planı: “Yönetim Alanı’nın korunmasını, yaşatılmasını, değerlendirilmesini sağlamak amacı ile işletme projesini, kazı planı ve çevre düzenleme projesi veya koruma amaçlı imar planı dikkate alınarak oluşturulan koruma ve gelişme projesinin, yıllık ve beş yıllık uygulama etaplarını ve bütçesini de gösteren, her beş yılda bir gözden geçirilen planlar” olarak tanımlanmıştır. İlgili yönetmelik kapsamında ise, alan başkanlarının belirlenmesi, danışma kurulu ve eşgüdüm ve denetleme kurullarının oluşturulması, görevlerinin tarif edilmesi ile yönetim planı’nın hazırlanması ve karara bağlanma süreçleri yer almaktadır. Uygulama sürecine ilişkin olarak, “Kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler ile gerçek ve tüzel kişiler, Eşgüdüm ve

Denetleme Kurulu'nca onaylanan Yönetim Planı'na uymak, ilgili idareler plan kapsamındaki hizmetlere öncelik vermek ve bu amaçla bütçelerine gerekli ödenekleri ayırmak zorundadır." hükmü getirilmektedir.

Bu süreçte, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na 2000 yılında Bursa'nın yapmış olduğu başvuru ile Geçici Liste'de kayıtlı bulunan dosyası için, 2009 yılında Bursa Büyükşehir Belediyesi'nce, Kültür ve Turizm Bakanlığı koordinasyonunda, yeniden başlatılan çalışmalar doğrultusunda ilgili mevzuat uyarınca Bakanlıkça onaylanmış sınırlar içinde Bursa (Hanlar Bölgesi-Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık Köyü ile ilgili taslak yönetim planı oluşturulmuştur. Danışma Kurulu görüşleri doğrultusunda revize edilmiş taslak yönetim planının Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu'nun görüş ve önerileri doğrultusunda da revize edildikten sonra onaylanarak yürürlüğe girmesi, hem UNESCO Dünya Miras Listesi'ne girebilmek, hem de ülkemizdeki koruma mevzuatına uymak açısından bir zorunluluktur.

Bursa ve Cumalıkızık'ın Dünya Miras Listesi'nde Yer Alması

Dünya'da "Üstün Evrensel Değere" sahip olan doğal ve kültürel varlıkları, bütün insanlığın ortak mirası kabul ederek, tanıtmak, toplumlarda evrensel mirasa sahip çıkacak bilinci oluşturmak ve bu değerlerin korunması için gerekli işbirliğini sağlamak amacı ile 1978 yılından itibaren Dünya Miras Listesi (World Heritage List) uygulaması başlatılmıştır.

UNESCO Dünya Miras Listesi'ne kaydolmak için UNESCO tarafından belirlenen 6 kültürel ve 4 doğal kriter bulunmaktadır. Bursa Dünya Mirası Aday Alanları için 1, 2, 3, 4 ve 6. No'lu kültürel kriterler uygun görülmüştür.

2000 yılında "Bursa ve Cumalıkızık Köyü Erken Osmanlı Dönemi Kentsel ve Kırsal Yerleşimleri" adı ile yapılmış olan başvuru ile Dünya Mirası Geçici Listesi'ne alınmıştır.

2009 yılında Bursa Büyükşehir Belediyesi'nce yeniden başlatılan çalışmalar ile başvuru şartlarının yerine getirilebilmesine yönelik süreç ivme kazanmıştır. Bu kapsamda seri adaylık dosyası hazırlanmaya başlanmış; Bakanlığın belirlemiş olduğu ilgili kurumlar ile birlikte yapılan yerinde incelemeler ve ilgili yönetmelik gereği, 30.03.2010 tarihli koordinasyon toplantısı sonucunda, Bakanlık tarafından kurumlardan alınmış olan görüşler doğrultusunda belirlenen Öneri Yönetim Alanı Sınırları, 19.10.2010 tarihinde Bakan Oluru ile onaylanmıştır.

Daha sonra Bursa'nın adaylık başvurusunun güçlendirilmesi amacıyla yapılan toplantılar ve uzman görüşleri doğrultusunda;

Bursa'nın Üstün Evrensel Değerlerinin daha iyi anlatılabilmesi için, Sultan Külliyesi'nin (I. Murad-Hüdavendigâr, Yıldırım, Yeşil ve II. Murad-Muradiye) de Öneri Dünya Miras Alanı Sınırları içine eklenmesi,

Yeni bir başlık altında Adaylık Dosyası hazırlıklarının devam ettirilmesi,

Cumalıkızık ve Hanlar Bölgesi sınırlarının revize edilmesi öngörülmüştür.

Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, Danışma Kurulu ve ilgili kurumların görüşleri neticesinde Sultan Külliyesi'nin Yönetim Alanı sınırları içine dahil edilmesi ve Hanlar Bölgesi ile Cumalıkızık'ın tampon bölge sınırlarının revizyonları uygun bulunmuş, Kültür ve Turizm Bakanlığı Bakan Oluru ile 26.07.2012 tarihinde onaylanmıştır.

Yönetim Planı Hazırlama Süreci

"Dünya Miras Listesi Adaylık Dosyası Hazırlanması İşi" **Sn. Giora Solar**'ın firmasına ihale edilmiş olup hizmet alımı işi sözleşmesi 15.07.2011'de imzalanmıştır.

Alan Yönetimi; alana yayılan kültürel peyzaj değerleri ile barındırdıkları diğer kültürel kaynakları bir arada değerlendiren ve birlikte yönetimini hedefleyen, katılımcı planlama yönetimi ile oluşturulan "yönetim planı"nın, alanın tüm kullanıcı ve yöneticileri ile birlikte uygulanmasını, ifade eden bir tanımdır.

UNESCO tarafından kesin bir "yönetim planı" formatı tanımlanmamış olup, bu planın oluşturulması sürecini üye devletlerin yerel koşulları ile uyumlu olmasını uygun görmektedir. 1993 yılında Feilden ve Jokilehto tarafından hazırlanan ve ICCROM tarafından yayınlanan "**Management Guidelines for World Heritage Sites**" çalışması, Dünya Mirası Alanları'nın yönetimi için temel rehber olarak kabul edilmektedir. Takip eden yıllarda rehber çeşitli ilavelerle yenilenmiş ve geliştirilmiştir.

Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı "**Bursa Alan Başkanlığı**", **Aralık 2011'de** kurulmuş olup Alan Başkanı olarak **Prof. Dr. Neslihan Dostoğlu** atanmıştır. Bursa Alan Başkanlığı Bursa Büyükşehir Belediyesi Etüd ve Projeler Daire Başkanlığı bünyesinde, Tarihi Kültürel Miras Şube Müdürlüğü'ne bağlı olarak faaliyetlerine devam etmektedir.

Bursa Alan Başkanlığı, Hanlar Bölgesi, Sultan Külliyesi ve Cumalıkızık Köyü'nün uluslararası normlara uygun bir şekilde korunmasını sağlamak üzere, tüm tarafların katkıları doğrultusunda **Yönetim Planı'nın** hazırlanması amacı ile 18 Nisan 2012 tarihinde **Sn. Tanju Verda Akan**'ın firması **Akan Mimarlık** ile sözleşme imzalamıştır.

Koruma Alanlarında Yönetim Planları

Yönetim planının hedefi, alanın sahip olduğu üstün evrensel değerın şimdiki ve gelecek nesiller için korunması ve geliştirilmesi, bunu sağlamak amacı ile kısa-orta-uzun vadeli eylemler gerçekleştirilmesidir.

Korunacak bir alan için hazırlanan "yönetim planı", şeffaf, tüm paydaşlarla katılımcı, "alan"ın önceliklerini, sorunlarını, tehdit ve fırsatlarını belirleyip, Alan'ın geleceğine ilişkin belirlenen bir vizyon doğrultusunda sorunları çözücü, tehditleri önleyici hedefler koyarak; bu hedeflere ulaşmak için temel stratejiler ve eylem planları belirlenmiştir.

Etkin bir korumanın gerçekleşebilmesi için, öncelikle uygulama araçlarını iyi belirlemek gerekmektedir. Bu araçlar:

Yasal: Koruma konusunda mevcut yasal altyapı ve politikalar; koruma mevzuatı, planlama mevzuatı, uluslararası düzenlemeler, ulusal ve bölgesel planlar,

Kurumsal: Koruma konusunda yetkili kurumlar; Merkezi Yönetim, Yerel Yönetim, Koruma Bölge Kurulu, Sivil Toplum Kuruluşlarında yer alan konularında eğitilmiş elemanlar ve kurumsal eşgüdümü sağlayacak olan Alan Başkanlığı,

Finansal: Planı uygulamak için finanse edecek; merkezi/yerel yönetim bütçe kaynakları, ulusal ve uluslararası fonlar, sivil toplum/meslek kuruluşları kaynakları, özel sektör yatırım ve kaynakları,

Fiziki ve Sosyal: Planı uygulamak için, Fiziksel Planlama Boyutunda; Çevre Düzeni Planı, Nazım İmar Planı, Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı çalışmaları; Toplumsal Katılım Boyutunda; yerel halk ve ilgili tarafların katılımı, sivil toplum/meslek kuruluşları katılımı, özel sektör katılımı ile ortak karar alma süreci.

Yönetim Planı'nın oluşturulmasındaki amaç, yasal ve kurumsal çerçevenin bütün olarak değerlendirilmesini, uygulamaya yönelik çalışmaların belirlenmesini ve etkin bir alan yönetimi için paydaşların görev ve sorumluluklarının tespiti ile planlanacak projelere bilgi altyapısının sağlanması, gerekli finansal kaynakların işaret edilmesi ve **Alan'ın en iyi şekilde korunması** için sürdürülebilir bir sistemin oluşturulmasıdır.

Bursa (Hanlar Bölgesi-Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık Yönetim Planı Çalışmaları

Bursa Alan Başkanlığı, mevzuat gereğince **Alan Başkanı**, koordinatör, uzmanlardan oluşan çalışma ekibi ve ilgili kurullardan oluşturulmuştur. Bu kurullar, **Danışma Kurulu** ile **Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu**'dur. Yönetim Planı hazırlanması kapsamında hem şeffaflık gereği hem de alandaki tüm paydaşların sürece katılımını sağlamak amacıyla ulusal ve yerel katılımlı arama toplantıları yapılmıştır. Yönetim Planı kültürel mirasın korunması konusunda ilgili kurumlar arasında, ki bunlar kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri, meslek odaları, hak sahipleri ve bölgenin kullanıcılarıdır, ortaklaşa yürütülmesi gereken çalışmalarda eşgüdümü sağlamaya yönelik önemli bir araçtır.

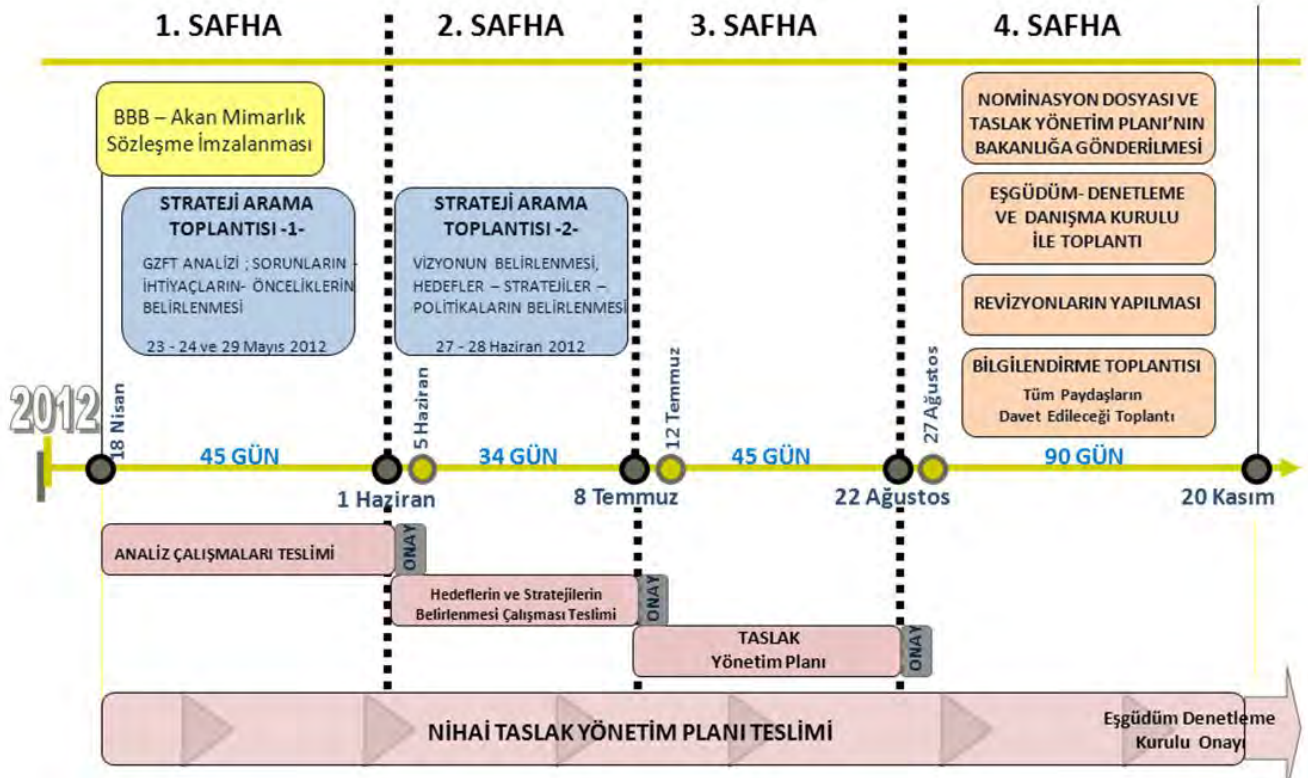
Katılımlı arama toplantıları Merinos Atatürk Kongre Kültür Merkezi'nde Hanlar Bölgesi için 23.05.2012 Çarşamba, Sultan Külliyesi için 24.05. 2012 Perşembe ve Cumalıkızık Köyü için 29.05.2012 Salı tarihlerinde yapılmıştır. Yönetim alanının güçlü ve zayıf yanları, fırsatlar ve tehditler ile gelecek arzuları ve çözüm önerileri ortaya çıkmıştır.

Bu toplantıların paralelinde yönetim planı hazırlığı ile ilgili hizmet alım sürecinin ilk aşaması olarak, "yönetim alanı"nda yapılan tüm çalışmalar ve ulaşılan veriler yönetim planı için gerekli bir sistematik içinde toplanarak analitik rapor formatında hazırlanmıştır. "Mevcut Durum Analiz Raporu"nın amacı, diğer aşamalarda hazırlanacak yönetim planı'nın bilgi altyapısının oluşturulması olup; yönetim planında bu rapordan yararlanılmıştır.

İkinci Arama Toplantıları, Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi Bölgesi için 27.06.2012 Çarşamba günü ve Cumalıkızık Köyü için 28.06.2012 Perşembe günü, Merinos Atatürk Kongre Kültür Merkezi'nde yapılmıştır.

Bu toplantılara katılan paydaşlardan alınan çok önemli fikirler ve farklı önceliklerle, alan yönetimine ışık tutacak hedefler, stratejiler, politikalar tespit edilmiştir.

Toplantılar sonucunda ortaya çıkan rapor, Hanlar Bölgesi, Sultan Külliyesi ile Cumalıkızık alanlarını içeren Yönetim Planı hazırlık çalışmaları kapsamında misyon, vizyon ve temel ilkeler ile bunlar ışığında, alanların sosyal, kültürel, ekonomik, somut ve somut olmayan değerlerinin, şeffaf, katılımcı, etkin, planlı, bütüncül bir şekilde planlanması, korunması, kullanılması, geliştirilmesi için her türlü faaliyetin gerçekleştirilmesine rehberlik edebilecek hedef ve stratejileri içermektedir.

Bir ara çalışma niteliğinde olan “Hedefler ve Stratejiler” Raporu **2. Aşama** çalışmasının raporu olarak Strateji 1 ve 2. Arama Toplantıları raporları ve planın eki niteliğindeki “**Analiz Raporu**” verileri dikkate alınarak aşağıdaki gibi ayrıştırılmış ve sorun alanları belirlenmiştir.

1. Yönetim (Yetki, Mevzuat, Organizasyon, Eşgüdüm, Katılım),
2. Kültürel Değerler – Koruma ve Planlama,
3. Sosyal-Ekonomik-Çevresel Yaşam Kalitesi,
4. Eğitim ve Bilinçlendirme,
5. Erişilebilirlik - Ulaşım,
6. Turizm-Tanıtım-Ziyaretçi Yönetimi,
7. Acil Durum ve Afet Yönetimi.

Burada önemli olan, her başlığın asıl hedefinin “alanın korunması” olduğudur. Tespit edilen başlıklardaki konuların korumayı etkileyecek yönleri Plan’ın ilgi alanıdır.

Üçüncü aşamada, belirlenen hedef ve stratejilerin uygulanmasına yönelik eylemler hazırlanmış, etkinliklerini temin edecek kurumsal işbirliği, alan yönetiminin oluşumu, görev dağılımları, ilgili kurumların işbirliği, mali kaynaklar, göstergeler, süre öngörüsü, uygulama, izleme, denetleme, yönetim süreçleri ile ilgili öneri ve yaklaşımlar sunulmuştur.

Bursa (Hanlar Bölgesi-Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık Yönetim Planı 1. ve 2. aşama raporları ile ulaşılan temel düşünceler ve önemli bilgiler bir araya getirilerek değerlendirilmiş, oluşturulan vizyon ve stratejilerin projelere dönüşmesi, alanların ilkeler doğrultusunda doğru korunması için katılımcı, şeffaf, sürdürülebilir süreçler tarif edilmiştir.

Ayrıca, ulusal ve uluslararası yönetim planı örnekleri, planların hazırlanma süreçleri ve yaklaşımları çerçevesinde ele alınarak incelenmiştir.

Sonuç olarak, Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı başlıca üç bölümden oluşmaktadır:

İlk bölüm; yönetim alanının tanımlanması,

İkinci bölüm; kurumların çalışmalarında yol gösterici rol almak üzere katılımcı yöntemlerle hazırlanmış olan, yönetim planının vizyon, misyon, temel ilkelerinden hareketle oluşturulan eylem planı tabloları ile planın uygulama, izleme, denetleme süreci, paydaş analizi ve alan yönetim modelinden,

Üçüncü bölüm; eklerden oluşmaktadır. Ekler bölümü, alanlardaki tescilli anıt eserlerin bilgileri, planlama süreci ve imar hareketleri ile alanlarda çalışma yürüten kurumların 2013 Mayıs ayı itibarıyla tamamlanmış, devam eden, yapılması planlanan ve periyodik olarak yürüttükleri çalışmaların tabloları ile yönetim planı sürecinde yer alanların isimlerinden oluşmaktadır.

Öncelikle, "Bursa (Hanlar Bölgesi – Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık Yönetim Planı Taslağı" 22.08.2012 tarihinde tamamlanarak Bursa Alan Yönetim Başkanlığına teslim edilmiştir. Bu rapor 03.09.2012 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanlığı'na gönderilmiştir.

Taslak Plan, 07.09.2012 tarihinde Bursa Alan Başkanlığı Danışma Kurulu Toplantısı'nda incelenmiştir. 14.09.2012 tarihinde gönderilen değerlendirme raporlarındaki görüşler doğrultusunda taslak planda gerekli revizyonlar yapılmıştır.

Hazırlanan I. Taslak Plan 04.10.2012 tarihinde Bursa Alan Başkanlığı'na iletilmiştir.

12.10.2012 tarihinde yapılan Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu Toplantısı'nda alınan kararlara göre Yönetim Planı I. Taslağı revize edilerek tamamlanmış ve Nihai Rapor olarak 07.12.2012 tarihinde Bursa Alan Başkanlığı'na teslim edilmiştir. Yönetim Planı'nın son haliyle onaylandığı biçimiyle İngilizce çevirisi ve UNESCO Dünya Miras Listesi'ne iletilen dosyanın ekinde 2. taslağı bulunmaktadır. 08.03.2013 tarihinde yapılan 2. Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu Toplantısı'nda alınan kararlara göre Yönetim Planı II. Taslağı revize edilerek tamamlanmış ve Nihai Rapor olarak 06.05.2013 tarihinde Bursa Alan Başkanlığı'na teslim edilmiştir. Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu'nca onaylanacak yönetim planı ile UNESCO'ya karşı da sorumlu olunacaktır.

Bursa (Hanlar Bölgesi-Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık Alanları Yönetim Süreci

Hazırlanan Yönetim Planı, ilgili yasada belirtildiği gibi, her yıl gerekli izleme ve revizyonlar yapılarak, 5 yıllık bir süre içinde Alan Başkanlığı'nın ve diğer sorumlu kurumların faaliyetlerini yönlendirmek için hazırlanmıştır. Yönetim Planı, yerel yönetimler, merkezi yönetimler ve diğer paydaşlar için, Bursa (Hanlar Bölgesi-Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık alanlarının üstün evrensel değerinin sürdürülebilirliğini sağlayacak eylem önerilerini içermektedir. Eylemler, paydaşların katkılarının yönetimi, Alan Başkanlığı'nın görevinin özünü oluşturmaktadır.

Bursa Alan Başkanlığı Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu'nun onayını takiben yürürlüğe girecek olan "Bursa (Hanlar Bölgesi-Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık Yönetim Planı"na ilgili mevzuat uyarınca tüm kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler ile gerçek ve tüzel kişiler uymak zorundadırlar.

Yetkili idareler, plan kapsamındaki hizmetlere öncelik vermek ve bu amaçla bütçelerine gerekli ödenekleri ayırmak, kaynak sağlamakla yükümlüdürler. Yönetim planlarında tanımlanan görevlerin gerçekleştirilmesi sürecinde Alan Başkanı, uygulamadan sorumlu kurum ve kuruluşlar ile tanımlanan yetkili idare eşgüdüm içinde çalışacaktır.

Yönetim Planı kararlarının uygulanmasının izlenmesi sürecinde; ilgili mevzuat gereği, Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu'nun oluşturacağı ve yetkilendireceği Denetleme Birimi, ilgili kurumlar tarafından üstlenilen eylemlerin yıllık performans değerlendirmelerini yapacak ve bir sonraki yılın çalışma programı ile bütçe taslağını hazırlayacaktır.

Bu işlemler sonucunda hazırlanacak raporlar Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu'nca değerlendirilecek ve Yönetim Planı'nın bir yıl sonraki çalışma programı ve bütçesi onaylanacaktır. Yıllık incelemenin dışında Denetim Birimi beş yılda bir vizyon, amaçlar ve politikaları gözden geçirerek Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu'nun değerlendirmesine sunacaktır.

Kısa süreli, orta süreli ve büyük ölçüde uzun süreli hedefleri kapsayan gerçekçi bir Yönetim Planı hazırlamak amacıyla her düzeyde sorunlar ve gelişme hedefleri tespit edilmiş, çözümler ve eylemler önerilmiştir. Bu konuyla ilgili sistemin nasıl işleyeceği, eylemlerin süreleri "Yönetim Planı"nın 2. Bölümünde anlatılmıştır.

Bursa (Hanlar Bölgesi-Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık için hazırlanan bu ilk Yönetim Planı, alan yönetiminin sürekliliğinin temin edilmesini ve özellikle planda belirlenen kısa vadeli eylemlerin/yönetimsel süreçlerin hemen uygulanmasını öngörmektedir.

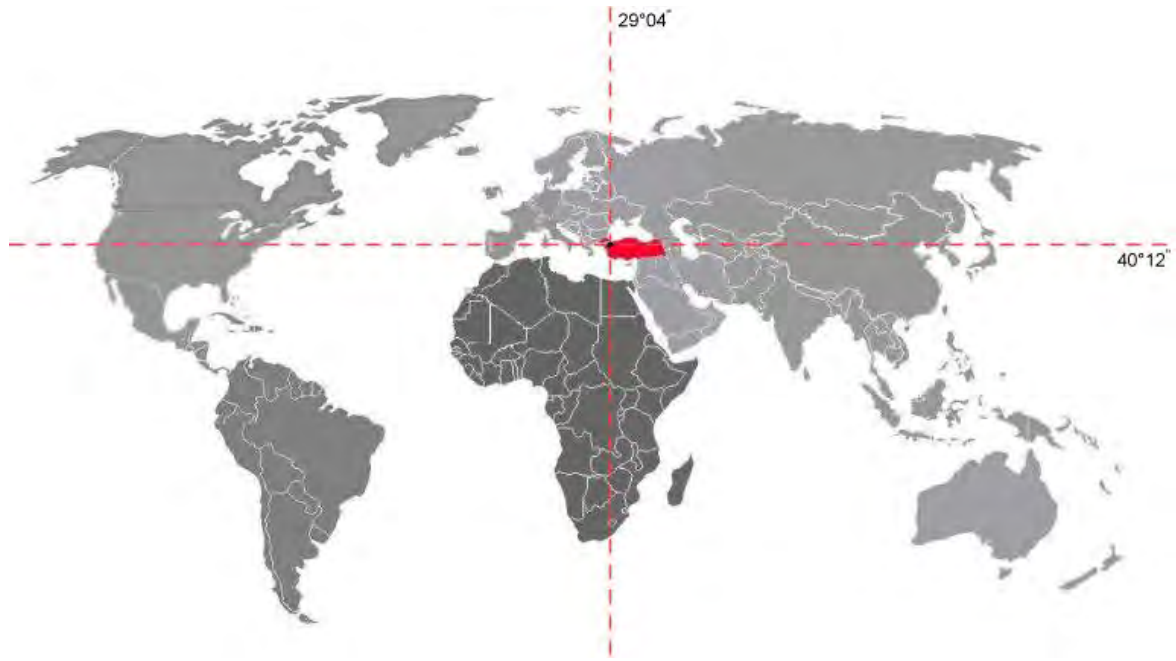
Bu bölümde, planın hazırlanmasında izlenen süreç, planın özellikleri, getirdiği sorumluluklar, izlenmesi, denetlenmesi ve her yıl değerlendirilmesi koşulları, yasal çerçeve içinde özetlenmiştir.

1. BURSA ve CUMALIKIZIK YÖNETİM ALANI'NIN TANIMLANMASI

1.1. YÖNETİM ALANI'NIN KONUMU VE SINIRLARI

Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı, Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi ile Cumalıkızık Köyü alanlarını içermektedir.

Anadolu'nun kuzey-batısında, Marmara Bölgesi'nin güneyinde, 40°12" kuzey enlemi, 29°04" doğu boylamı arasında yer alan **Bursa**, Marmara Bölgesi'ni Batı Anadolu'ya (Ege Bölgesi) ve İç Anadolu'ya bağlayan kavşak noktasında, Türkiye'nin üç büyük şehrinin, İstanbul, Ankara ve İzmir'in oluşturduğu üçgenin merkezinde bulunmaktadır.

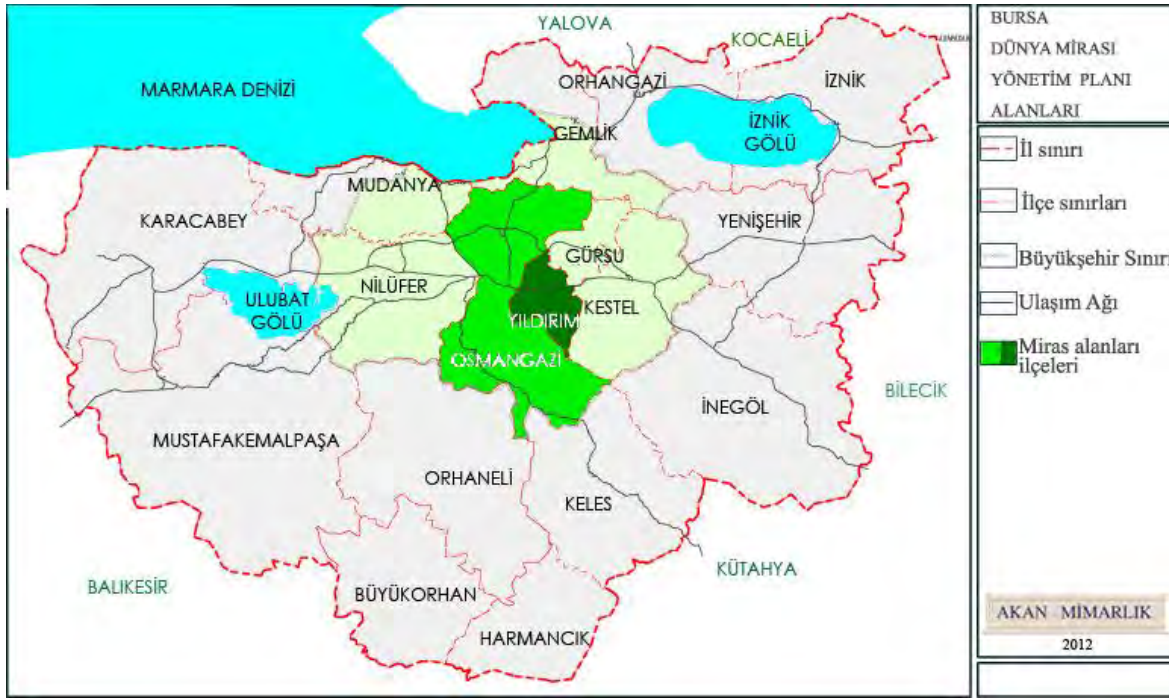

Harita 1. Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Alanı'nın Dünya içindeki konumu

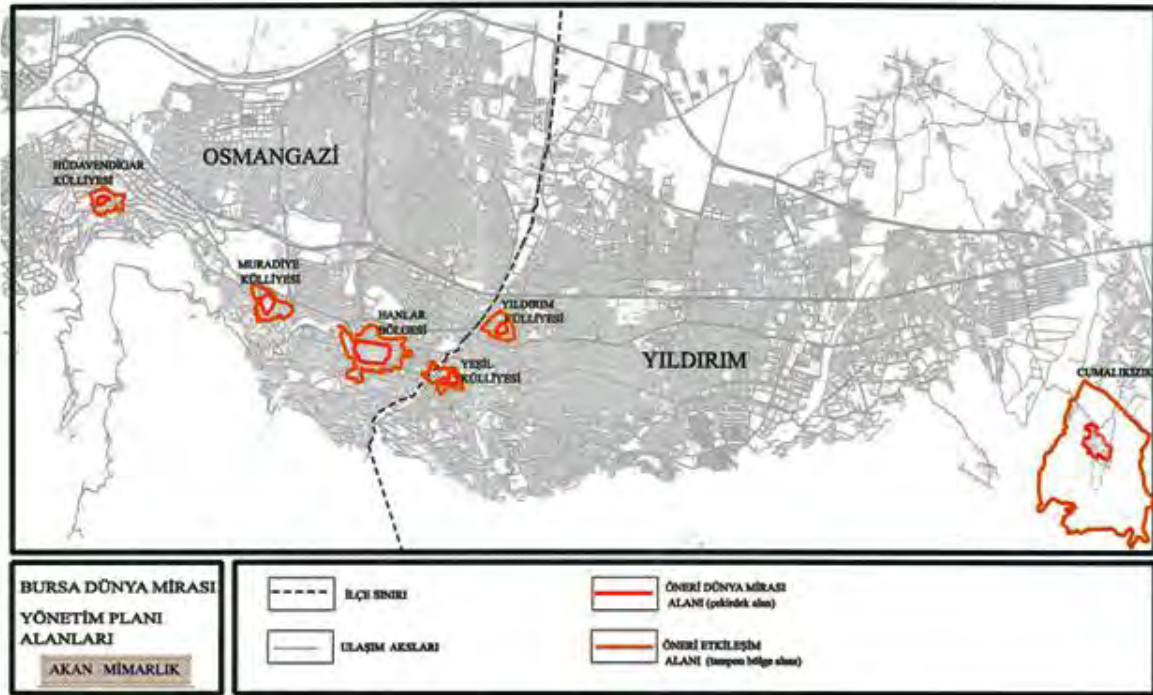

Harita 2. Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Alanı'nın Türkiye ve Marmara Bölgesi'ndeki konumu

Bursa ili, onyedili ilçeye sahiptir. Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Alanı, Osmangazi ve Yıldırım İlçelerinin idari sınırları içinde yer almaktadır.

Harita 3. Bursa İli İdari Sınırları ve Dünya Miras Aday Alanları'nın Yer Aldığı İlçeler (Kaynak: Akan Mimarlık)

Harita 4. Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Alanı'nın Kent İçindeki Konumu (Kaynak: Akan Mimarlık)

ALAN SINIRLARI

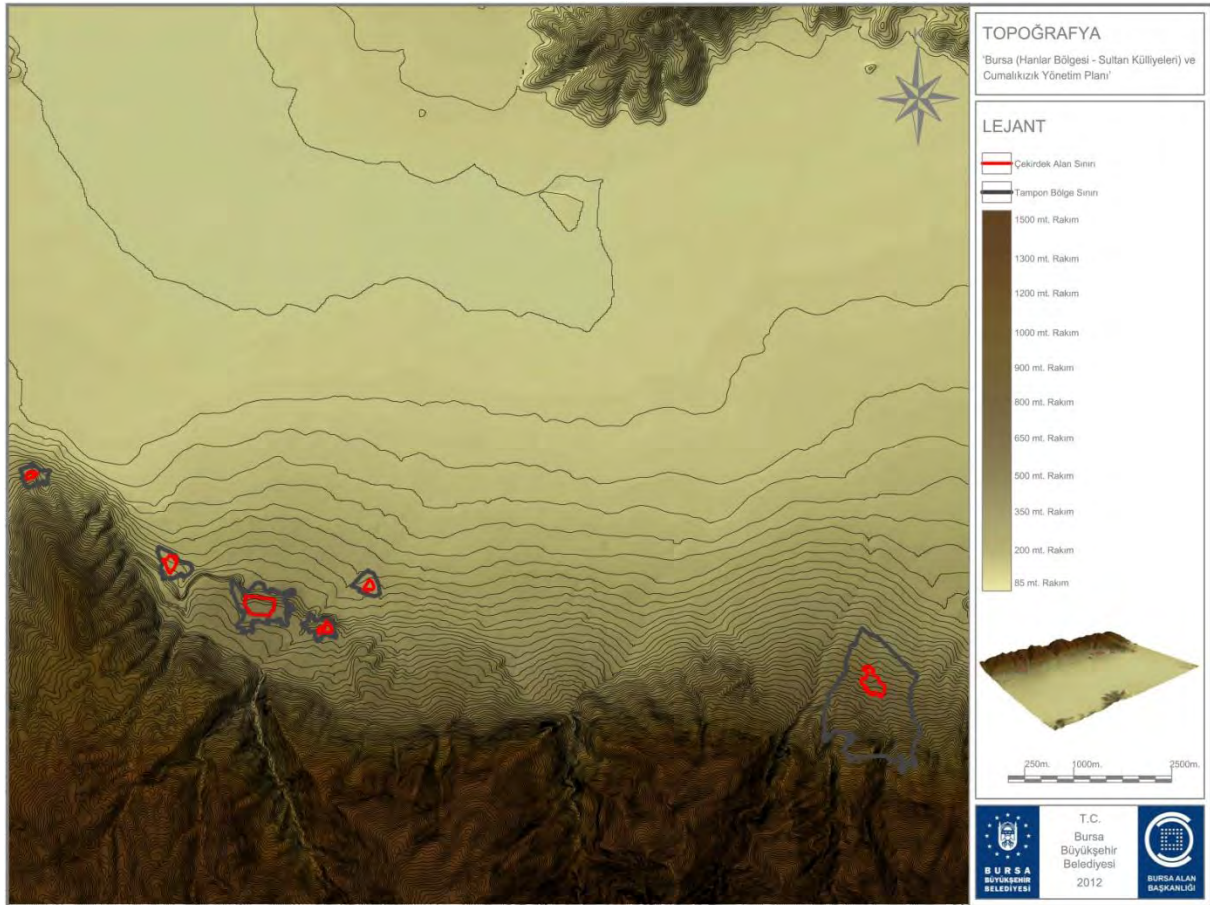

Aday gösterilen bölgelerin çekirdek sınırları aşağıdaki kriterlere göre belirlenmiştir:

1. Sınırlar içindeki varlıklar adaylığın gerekçelerini ve değerlerini en iyi şekilde göstermektedir.
2. Bu sınırlar içindeki varlıklar koruma alanı olarak belirlenmiş olup yasal olarak korunmaktadır.
3. Varlıklar iyi derecede korunmuş durumda olup ve alan otantikliğini ve bütünlüğünü muhafaza etmektedir.
4. Alanlar Evrensel Değer'i ifade edecek kadar büyüktür.
5. Sınırlar, varlığın tarihi tanımını takip etmektedir.

Yönetim alanı sınırı ise öneri dünya miras alanı olarak belirlenen alanların korunmasını, yaşatılmasını, değerlendirilmesini sağlayacak yeterli büyüklükte ve yönetilebilir alanlar olarak belirlenmişlerdir.

Hanlar Bölgesi olarak bilinen ticaret merkezi çok sayıda tarihi han, çarşı ve pazardan oluşmaktadır. Bursa'yı fetheden Sultan Orhan Gazi tarafından surların dışına çıkılarak ovada yaptırılan Orhan Gazi Külliyesi, aynı zamanda cami, medrese, imaret, han ve hamamdan oluşan Bursa'daki ilk külliyesidir. Orhan Gazi Külliyesi etrafında ise zamanla yapılar gelişerek **Hanlar Bölgesi**'ni oluşturmuştur. Külliye yapılarından medrese ve imaret günümüze gelememiştir. Diğer Külliyelele sırasıyla I. Murad tarafından yaptırılan **Hüdavendigar Külliyesi**, Yıldırım Bayezid tarafından yaptırılan **Yıldırım Külliyesi**, Çelebi Mehmed tarafından yaptırılan **Yeşil Külliyesi**, II. Murad tarafından yaptırılan **Muradiye Külliyesi** olup, her biri bir tepede ve Uludağ'ın kuzey yamacında yer almaktadır. Kırsal yerleşim örneği olarak Cumalıkızık, Orhan Gazi Vakfı'na tahsis edilmiş bir Vakıf Köyü'dür.

Harita 5. Yönetim Alanı Topoğrafya Haritası (Kaynak: BBB)

Hanlar Bölgesi'nin Yönetim Alanı Sınırı, alanın doğal peyzajı göz önünde bulundurularak, bütünlüğü ve özgünlüğü korunmuş olan anıtsal ve sivil mimarlık örneği yapılar ile sokak dokusunu oluşturan tescilli ve nitelikli binalar tampon bölge sınırları içine alınacak şekilde saptanmıştır. Orhan Gazi Külliyesi, Hanlar Bölgesi Yönetim Alanı Sınırı içerisinde kalmaktadır.

Osmanlı kent kimliğinin ve yerleşim yapısının oluşmasında önemli bir paya sahip olan **Sultan Külliyesi'nin** dört çekirdek alanı ve bunların tampon sınırları, alanların doğal peyzajları dikkate alınarak belirlenmiştir. Çekirdek alanlarda yer alan özgün ve korunmuş anıtsal yapıların (cami, medrese, hamam, imaret, türbe) topoğrafyanın doğal yapısından kaynaklanan sınırları belirli olup, külliye çevresinde bu yapılarla bütünleşmiş sosyal doku gözetilerek ve yapılar, yapı grupları, sokaklar, sivil mimarlık örnekleri dikkate alınarak tampon alanlar oluşturulmuştur.

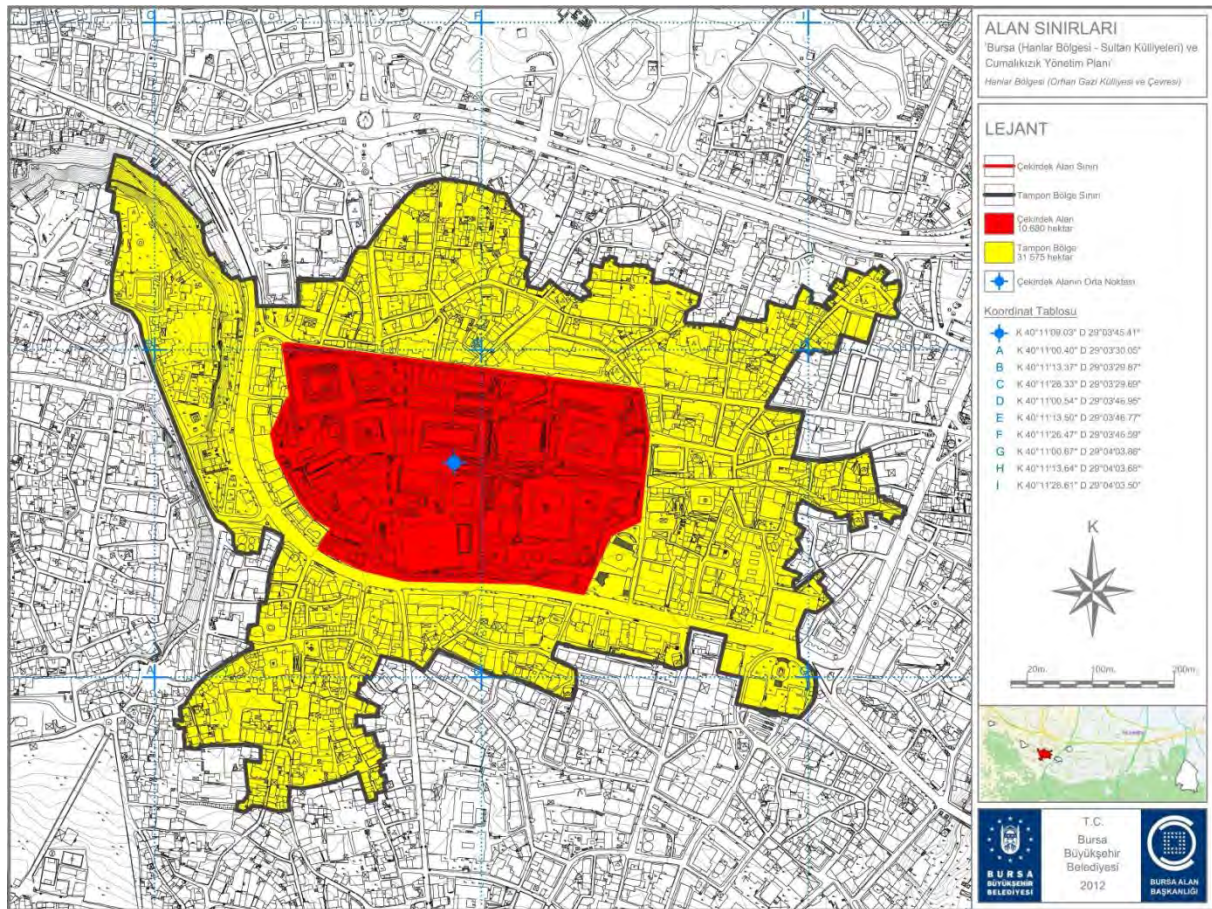
Cumalıkızık'ta kırsal yerleşimin tamamı çekirdek alanı oluşturmaktadır. Tarım ile uğraşan köy halkının mülkiyetinde olan ve yerleşik alanın çevresinde bulunan tarım arazilerini içine alan tampon bölge, alanın doğal peyzajı, orman ve karayolu sınırları dikkate alınarak belirlenmiştir.

Yönetim Alanının İlçelere göre İdari Dağılımı ve Büyüklükleri			
Bölge	İlçe Adı	Çekirdek Alan	Tampon Bölge
Hanlar Bölgesi	Osmangazi	106.800 m ²	315.750 m ²
Hüdavendigâr (I. Murad) Külliyesi	Osmangazi	11.750 m ²	89.300 m ²
Yıldırım (I. Bayezid) Külliyesi	Yıldırım	15.290 m ²	85.640 m ²
Yeşil (Çelebi Mehmed) Külliyesi	Yıldırım	19.410 m ²	85.780 m ²
Muradiye (II. Murad) Külliyesi	Osmangazi	31.420 m ²	112.430 m ²
Cumalıkızık Köyü	Yıldırım	86.460 m ²	1.919.170 m ²
Toplam		271.130 m²	2.608.070 m²
			2.879.200 m²

Tablo 1. Yönetim Alanı İlçelere göre İdari Dağılımı ve Büyüklükleri

1.1.1. HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ

Hanlar Bölgesi (Orhan Gazi Külliyesi ve Çevresi)

Harita 6. Hanlar Bölgesi, Yönetim Alanı

Fotoğraf 1. Hanlar Bölgesi (Kaynak: BBB Arşivi)

Bursa'daki ilk külliye olan Orhan Gazi Külliyesi, sosyal ve ticari işlevli yapıları ile bölgede şenlenme sağlamış, zaman içerisinde, sonraki sultanlar tarafından da etrafına eklenen yeni donatılarla, bugünkü sınırlarına, zengin ve yoğun dokusuna ulaşarak Tarihi Çarşı ve Hanlar Bölgesi adını almıştır.

Çekirdek Alan: Kentsel sit alanı içerisinde bulunan, doğuda tarihi Belediye Binası ve Çömlekçiler Caddesi, batıda Cemal Nadir Caddesi, güneyde Atatürk Caddesi, kuzeyde Cumhuriyet Caddesi arasında yer alan 106.800 m² alanı kapsamaktadır.

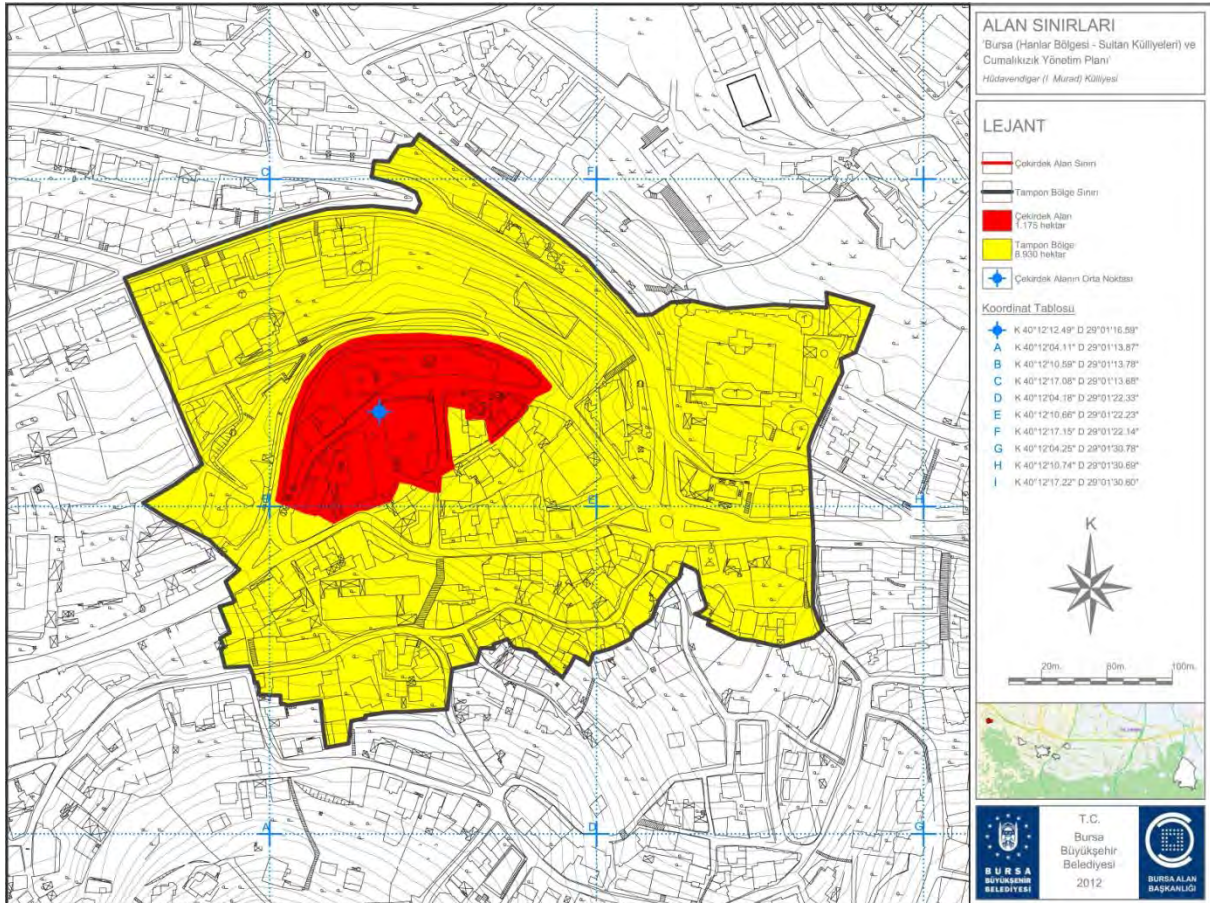
Tampon Bölge Alanı: Kuzeybatıda Osman Gazi ve Orhan Gazi Türbeleri'nden başlayıp, batıda Çakır Hamam binası dahil olmak üzere; güneyde İnebey Sokak, Akbıyık Caddesi, Behram Sokak, Taşkapı Caddesi ve Atatürk Caddesi'nde cadde ve sokaklara bakan binaların kadastr haritalarındaki mülkiyet çizgileri üzerinden geçerek; doğuda Tuzpazarı Sokak ve Hamam Sokak'ta sokaklara bakan binaların kadastr haritalarındaki mülkiyet çizgileri üzerinden geçecek şekilde Gümrük Sokak, Kümbet Sokak, Cumhuriyet Caddesi, Abdal Caddesi ve Yeni Sokak'tan geçerek; kuzeydoğuda Abdal Camii ve Türbesi'ni kapsayacak şekilde kuzeyde İsmail Hakkı Caddesi'nde caddeye bakan binaların kadastr haritalarındaki mülkiyet çizgileri üzerinden geçecek şekilde.

Reyhan Caddesi, Fevzi Çakmak Caddesi, Dinlendi Sokak ve Cemal Nadir Caddesi ile Tophane Parkı arasında kalan 315.750 m² alanı kapsamaktadır.

Sultan Külliyesi

Özgün anıtsal yapıları ile bütünlüklerini koruyan her biri yüksek bir tepe üzerinde konumlandırılan Sultan Külliyesi'nin çekirdek alanlarının sınırları topoğrafyanın doğal yapısı ile belirli olup, tampon bölgeleri ise sivil mimarlık örneklerini içeren konut bölgeleri, diğer donatı alanları ve sokak dokuları dikkate alınarak belirlenmiştir.

Hüdavendigâr (I. Murad) Külliyesi:

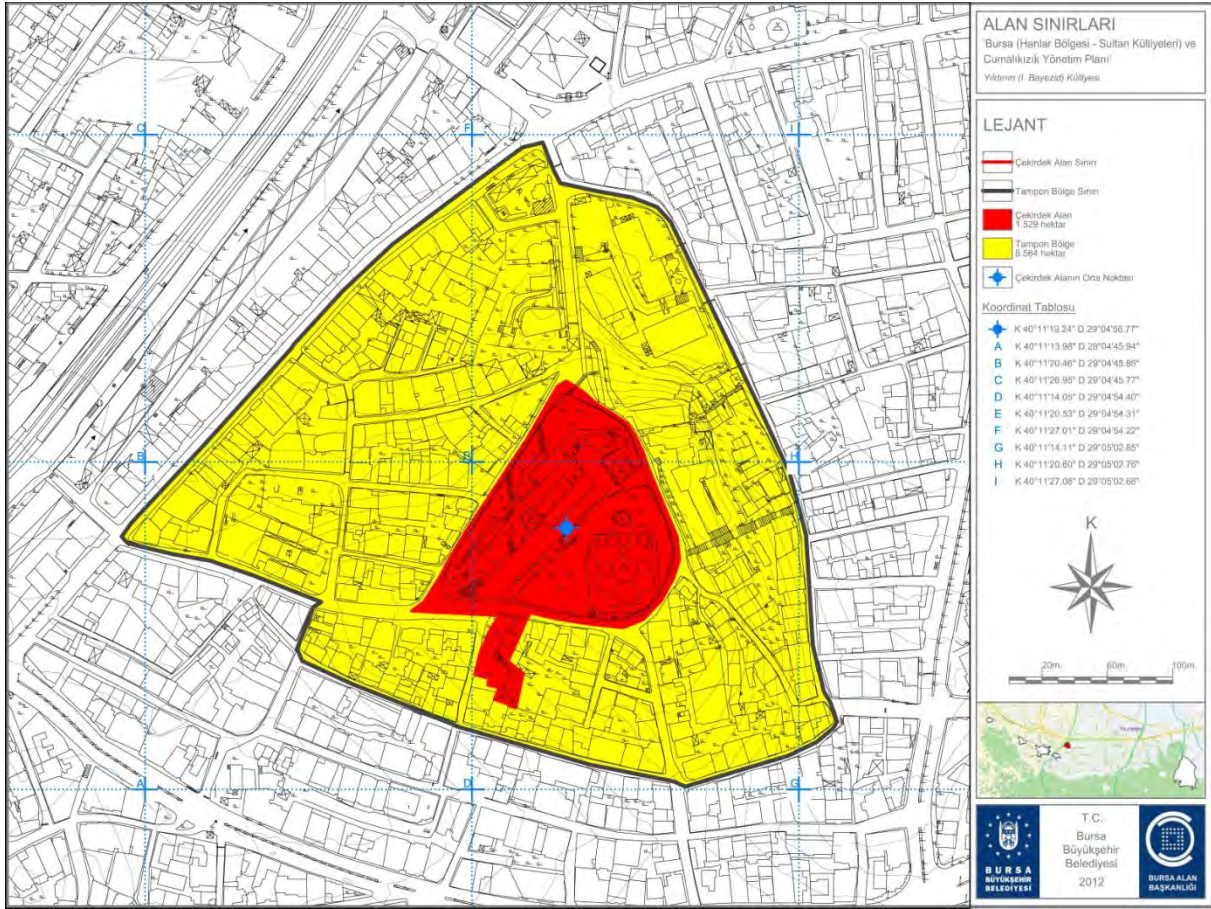
Harita 7. Hüdavendigâr Külliyesi, Yönetim Planı Sınırları

Çekirdek Alan: Kentsel sit alanı içerisinde bulunan, kuzeyde Bağlan Caddesi, doğuda Armutlu Sokak, güneyde Çekirge Caddesi, Mustafa Sokak, batıda Askeri Hastane arasında kalan 11.750 m² alanı kapsamaktadır.

Tampon Bölge Alan: 1. Murat Caddesi, Hamam Caddesi ve 1. Arka Sokak arasında kalan 89.300 m² alanı kapsamaktadır.

Fotoğraf 2. Hüdavendigâr Camii (Kaynak: Osmangazi Bel. Arşivi)

Yıldırım (I. Bayezid) Külliyesi:

Harita 8. Yıldırım Külliyesi, Yönetim Alanı

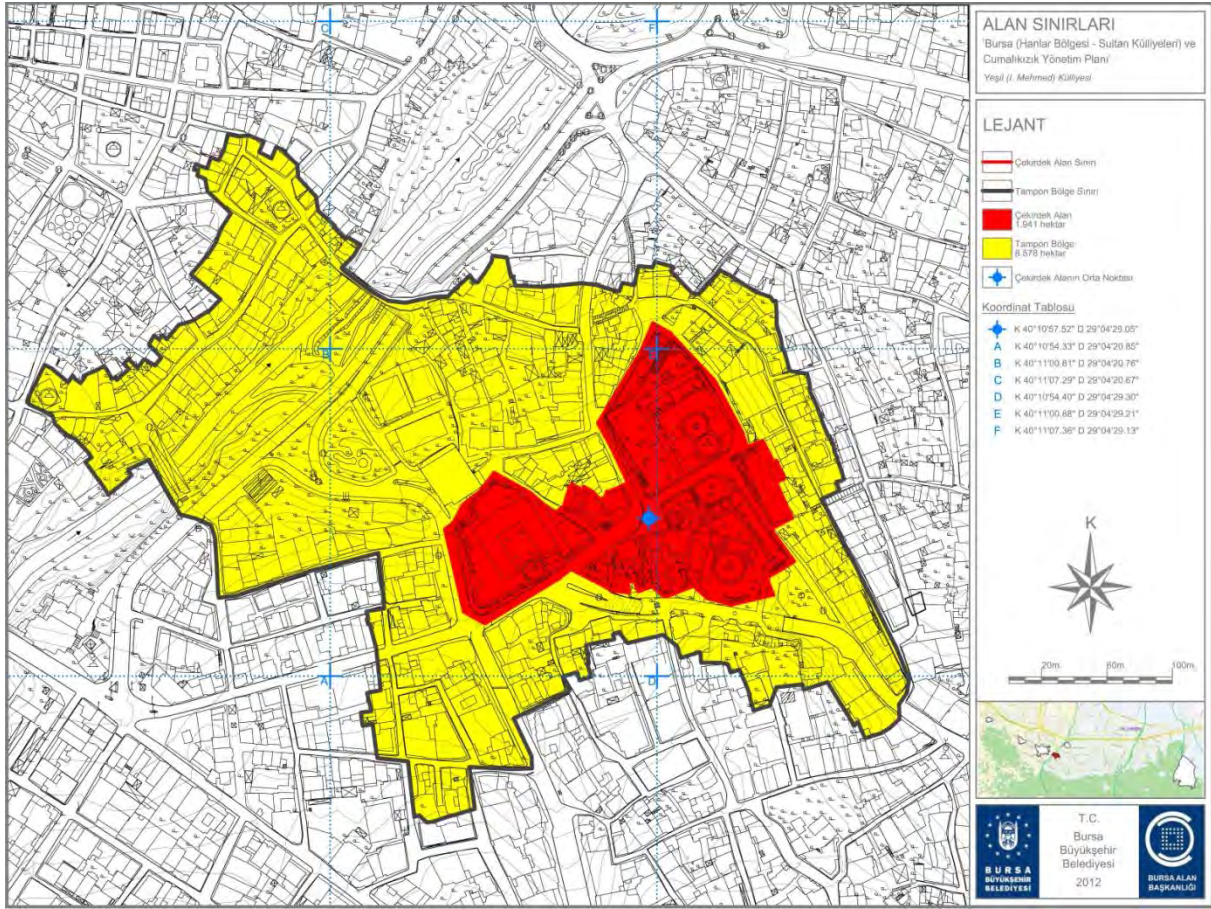

Fotoğraf 3.

Yıldırım (I. Bayezid) Külliyesi (Kaynak: BBB Fotoğraf Arşivi)

Çekirdek Alan: Kentsel Sit Alanı içerisinde yer alan doğuda Yardımcı Sokak, güneyde Yıldırım Caddesi (Yıldırım Hamamı ve bitişik parseller dahil), Hamam Sokak, batıda Cümlekapı Caddesi Sokak arasında kalan 15.290 m² alanı kapsamaktadır.

Tampon Bölge Alanı: Kısmen kentsel sit alanı içerisinde yer alan, batıda Çukur Sokak, Kamacı Sokak, Kurtuluş Caddesi, doğuda 1. Kumlu Sokak, Güreş Caddesi, güneyde Şen Sokak, Uzun Sokak arasında kalan 85.640 m² alanı kapsamaktadır.

Yeşil (Çelebi Mehmed) Külliyesi:

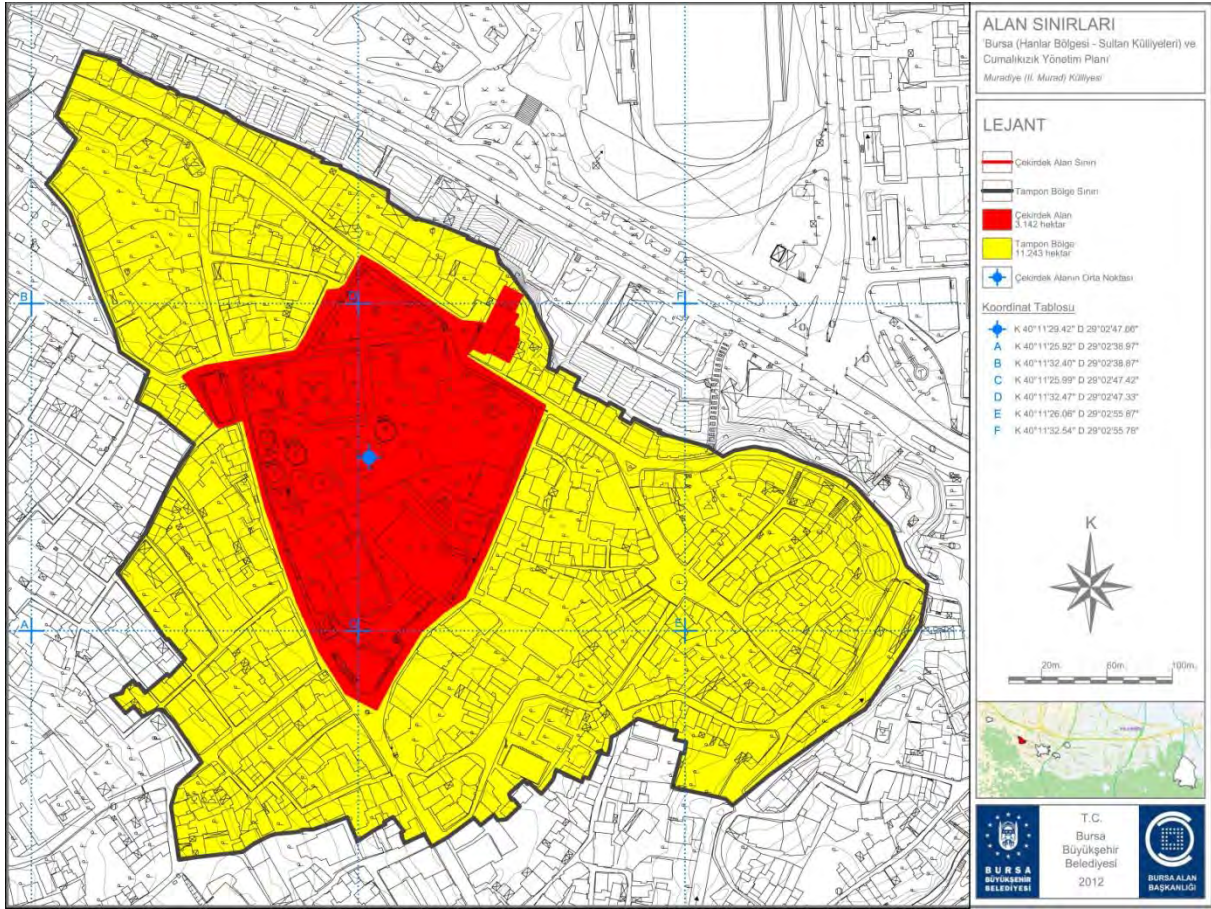
Harita 9. Yeşil Külliyesi, Yönetim Alanı

Çekirdek Alan: Kentsel sit alanı içerisinde yer alan, kuzeyde Alan Sokak, Akyokuş Sokak, doğuda İmaret Sokak, İnce Ardiğı Sokak, Uğurlu Sokak, güneyde Emirsultan Caddesi, Yeşil Caddesi, batıda Çelebi Mehmet Bulvarı ve Salim Sokak arasında kalan 19 410 m² alanı kapsamaktadır.

Tampon Bölge Alanı: Kısmen kentsel sit alanı içerisinde yer alan, kuzeyde Boyacı Kulluğu Sokak, Yeşil Sokak, Yeşilalan Sokak, doğuda Şible Caddesi, Emirsultan Caddesi, güneyde Yan Sokak (Selami Dergahı ve Haziyesi dahil), 3. Fırın Sokak, Çelebi Mehmet Bulvarı, Derebaşı Sokak, batıda Akdemir Sokak, Yeşil Caddesi, Namazgah Caddesi, Selçukhatun Sokak, 2. Yağız Sokak arasında kalan 85 780 m² alanı kapsamaktadır.

Fotoğraf 4. Yeşil (I. Mehmed) Külliyesi (Kaynak: BBB Fotoğraf Arşivi)

Muradiye (II. Murad) Külliyesi:

Harita 10. Muradiye Külliyesi, Yönetim Alanı

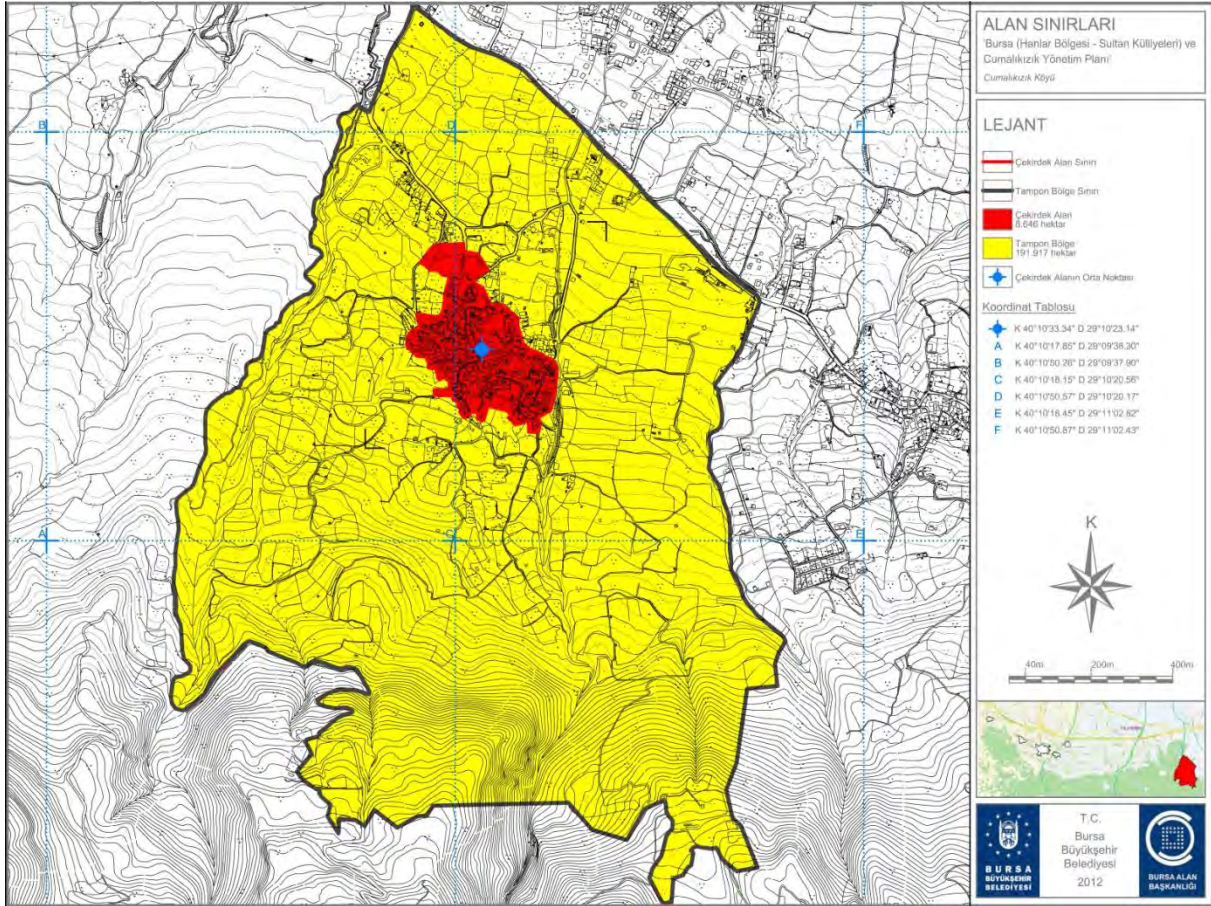
Çekirdek Alan: Kuzeyde Beşikçiler Caddesi, 2. Murat Caddesi, doğuda 2. Murat Sokak, batıda Kaplıca Caddesi, 2. Murat Hamamı, Hamzabey Caddesi, Prof. Dr. Halil İnalcık Sokak arasında kalan 31.420 m² alanı kapsamaktadır.

Tampon Bölge Alanı: Kısım kentsel sit içinde bulunan, kuzeyde Çekirge Caddesi, doğuda Bozkurt Caddesi, Çarıklı Değirmen Sokak, güneyde 11. Yeni Sokak, Kayabaşı Sokak, 2. Şadırvan Sokak, 2. Hızalan Sokak, batıda Çifteçınar Sokak, Hızalan Sokak, Dr. Ekrem Paksoy Sokak, 2. Çatı Sokak, İslamoğlu Sokak, 5. Fırın Sokak, Hamzabey Caddesi, Postekiciler Sokak, Beşikçiler Camisi'nin batısında kalan isimli Sokak, Beşikçiler Caddesi arasında kalan 112.430 m² alanı kapsamaktadır.

Fotoğraf 5. Muradiye Camii (Kaynak: BBB Fotoğraf Arşivi)

1.1.2. CUMALIKIZIK KÖYÜ

Harita 11. Cumalıkızık Köyü, Yönetim Alanı

Cumalıkızık Köyü tarihi kentsel sit, tarihi kentsel sit koruma ve doğal sit alanlarının fiziksel, sosyal ve ekonomik özelliklerinin belirlenerek korunması, sağlıklılaştırılması, canlandırılması, geliştirilmesi, sorun ve olanakların tanımlanması ve değerlendirilmesine yönelik çekirdek ve tampon bölge sınırları belirlenmiştir.

Fotoğraf 6. Cumalıkızık Köyü (Kaynak: BBB Fotoğraf Arşivi)

Çekirdek Alan: Doğal ve Kentsel Sit içinde bulunan, Cumalıkızık 1/1000 ölçekli Kentsel ve Kırsal Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı sınırları içerisinde yer alan 86.460 m² alanı kapsamaktadır.

Tampon Bölge Alanı: Kuzeyde Hamamlıkızık yolu, batıda orman alanı sınırı, güneyde Uludağ Milli Parkı sınırı, doğuda Kir Dere arasında kalan 1.919.170 m² alanı kapsamaktadır.

1.2 YÖNETİM ALANI'NIN TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ VE ÖNEMİ

1.2.1. TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ

Tarihi geçmişi M.Ö. 5000'li yılların öncesine kadar inen Bursa ve çevresinin yazılı tarihi, Küçük Asya'nın geçmişindeki en önemli olaylardan biri olan Ege göçleri ile başlar. M.Ö. 2000 ortalarında Trakya'dan Anadolu'ya göçen bazı kavimler Marmara Denizi'nin güneyine ve Anadolu'nun içlerine doğru ilerlemişlerdir. Yerli halk ile kaynaşan bu kavimlerden Mysiler, Balıkesir ve Çanakkale'nin doğusunda, Bithyni ve Thyniler de Bursa, İzmit Bilecik yöresinde yerleşerek adlarını buralara vermişlerdir. Bu bölgeler o dönemlerden itibaren Mysia ve Bithynia adlarıyla anıldılar. M.Ö. 546'da Lidya Devleti'nin ortadan kalkmasına dek, bölge önce Lidya Krallığı'nın egemenliğinde, ardından M.Ö. 334 yılına dek Pers egemenliğinde yaşamıştır.

Bazı kaynaklara göre M.Ö. 185 yıllarında, Bitinya Kralı Prusias, kurduğu yeni şehre Prusa adını vermişti. Kentin bu günkü adı olan Bursa buradan gelmektedir.

Bitinya Krallığı, yaklaşık 250 yıl, Helenistik Krallıklar Dönemi'nin çekişme ve çalkantıları arasında yaşadıktan sonra, M.Ö. 74 yılında Bitinya bölgesi Roma egemenliğine girdi. Roma İmparatorluğu'nun 395 yılında ikiye bölünmesinden sonra Prusa, Bizans yönetimine kaldı. Bu dönemde gelişti, kaplıca ve şifalı sularıyla büyük ün yaptı. İmparator Justinianos döneminde (527-565) kent yenilendi, kaplıcaları onarıldı, yenileri yapıldı; çeşitli bayındırlık yapılarıyla, saraylarla donatıldı. Bursa Osmanlı Devleti'nin yönetimine gireceği 1326 yılına kadar Bizans yönetiminde bir prenslik olarak kaldı.

13. ve 14. yüzyılda Anadolu, siyasi, askeri, kültürel, sanatsal ve ekonomik bakımdan altı asır boyunca tarihe yön verecek dünyanın en büyük imparatorluklarından birinin tarih sahnesine çıkışına tanık oldu.

Harita 12.

14. yüzyılın ortalarında Anadolu(Finkel, 2007)

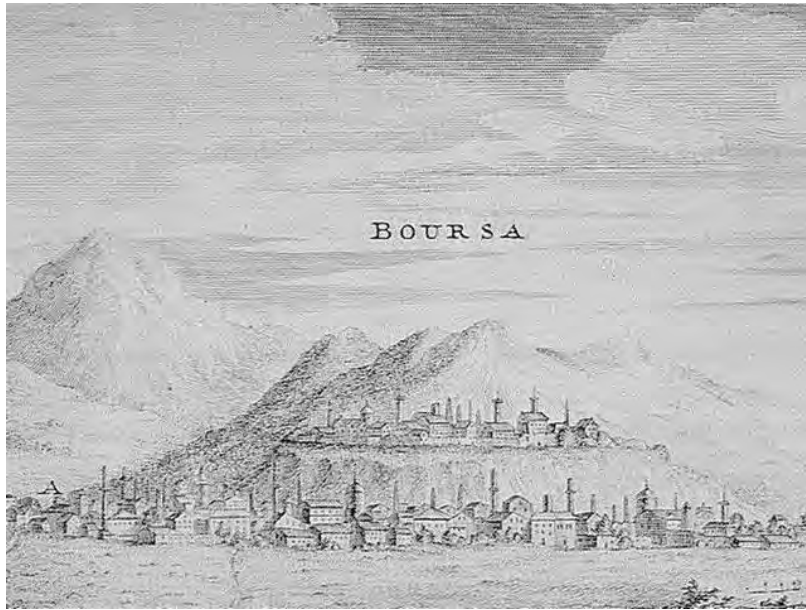
13.yüzyıl Anadolu'da Selçuklu ve Bizans sınırları içerisinde otorite boşluklarının yaşandığı bir dönemdi. Moğol istilası sonucunda Anadolu Selçuklu Devleti yıkılmış ve güven ortamının ortadan kalkmasıyla Anadolu'daki pek çok beylik bağımsızlığını ilan etmişti. Bu durum Anadolu'da güven ortamının ortadan kalkmasına neden olmuştu. 14.yüzyılın başlarında Anadolu'nun kuzeybatı ucunda Bizans sınırı üzerinde beliren yeni bir siyasi oluşumun, yüzyıl bile sürmeyen kısa bir zaman içerisinde Balkanlara ve Anadolu'nun büyük bir kısmına hakim

kuvvetli bir devlet halinde ilerlemesi, doğurduğu önemli ve devamlı neticeleri bakımından Ortaçağ tarihinin en esaslı olaylarından biri sayılabilir. Küçük bir beylik iken büyük hedeflerini gerçekleştirecek stratejiler belirleyen Osmanlı, Yenişehir'i kendisine yurt edinmiştir. Bursa, ilk olarak 1308 yılında diğer tekfurluklarla ittifak kuran Bursa Bizans Tekfurluğu'nun, Osmanlı kuvvetlerince mağlup edilmesinden sonra Osman Bey tarafından kuşatma altına alınmıştır. Osmanlı kuvvetlerinin Dinboz Geçidi'ndeki galibiyeti tarihte "Bafeus Zaferi" olarak ta bilinmektedir. Bu zafer Osmanlı için bir dönüm noktası olmuş, sonrasında Bursa Ovası Osmanlı'ya ve kendilerine katılan Türkmenlere açılmıştır.

Bu savaştan önce Osman Bey, Bursa ve Kocaeli bölgesindeki benzeri Türkmen Beyleri arasında birinci konumdaydı. Ancak bu zafer sonrasında Osman Gazi, bir hanedan kurucusu unvanı kazandı. Güven ortamının olmadığı Anadolu'da pek çok Türkmen Beyi Osmanlı Beyliği'ne katılmaya başladı. İtibarı günden güne artan Osmanlı'nın sınırları ile birlikte artık hedefleri de büyüdü. Bursa Ovası'na yerleştirilmeye başlanan Türkmenler tarafından kurulan köyler, kuruluş aşamasındaki devlet için gerekli olabilecek lojistik, insan gücü ve güvenlik ihtiyacını büyük ölçüde sağladı.

Osman Gazi yaklaşık 40 yıl süren beyliğin ardından Bursa'yı feth edemeden vefat etmiş ve vasiyeti üzerine bugün gömülü olduğu Tophane'deki Osman Gazi Türbesi'ne defnedilmiştir.

Osman Bey 1317 yılında Kaplıca Bölgesi ve dağ tarafında iki kale yaptırarak Bursa'nın denizle ilişkisini kesmiş, kenti iki taraftan kuşatmaya almıştır. 10 yıldan fazla bir kuşatma sonrasında şehir, 6 Nisan 1326'da Osmanlılara herhangi bir muharebe yaşanmadan teslim edilmiştir. Bizans halkı mağdur edilmemiş, halkın can ve mal güvenliği Osmanlı tarafından güvence altına alınmıştır. Fetih sonrasında inşaa faaliyetleri ile şehir yeni bir çehre kazanmaya başlamış, şehre her taraftan ahali nakil yapılarak gelişmesi de desteklenmiş ve Bursa hızlı bir şekilde bir Osmanlı Türk şehrine dönüşmeye başladı. Bu tarihten önce de Bursa, birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır.

Fotoğraf 7. Bursa Minyatürü (Kaynak:Pococke, 1745:114)

Beylikten imparatorluğa giden yolda Bursa'nın fethi, Osmanlı Beyliği'nin devlet olma yolunda ilk adımı olarak kabul edilir. Artık Bursa, Osmanlılar'ın önceki Türk ve İslam uygarlıklarından öğrendiklerini farklı bir coğrafyada yeniden yorumlayabileceği bir kent olacaktı.

Bursa verimli ve sulak ovası, Anadolu'yu İstanbul'a dolayısıyla Avrupa'ya bağlayan yolların kesiştiği noktada olması nedeniyle stratejik bir konumdaydı. Dönemin en büyük kenti Constantinopolis (İstanbul)'ın tam karşısında Olympos(Uludağ) 'un eteğindeki Bursa hem Asya'ya hem Avrupa'ya açılan büyük bir kapıydı. Ayrıca Türklerin Batı Anadolu'ya yayılışları sırasında Bursa, Bizans'ın elinde kalan üç önemli kale şehirlerinden biri idi.

Kentsel gelişim sürecine bakıldığında, şehre yeni gelen göçlerle nüfus artışı ve devamı olarak üretim artışı, Bursa kentinde antik hisar bölgesi dışında yeni bir genişleme olmasına ihtiyaç yaratmıştır. Bu süreçte, kentin gelişimini stratejik bir genişleme ile açıklamak doğru olacaktır. Kentin gelişimi sadece tarımsal olanaklarla ve pazaryeri

özelliği ile açıklanamaz. Dünya mirası içine katmak istediğimiz Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi hem ekonomik bir zenginliğin yatırımları ile, hem de dış dünyaya açılarak Bursa'nın bir üretim ve ticaret merkezi olması ile yakından ilgilidir.

Bu gelişmeler Bursa kentinin fetihten 13 yıl sonra antik hisar alanı dışına taştığını, Hanlar Bölgesi ve ilk külliye'nin bu süreçte ortaya çıktığını göstermektedir. Orhan Gazi döneminde Bursa, Osmanlı'nın merkez kenti oldu.

Orhan Külliyesi, Bursa kalesinin dışında, doğu tarafında, 1339-1340 yılları arasında inşa edilen ilk geniş kapsamlı bileşik yapılar topluluğudur. Bu yapılar topluluğu; Orhan Gazi Cami, imaret, medrese, hamam ve Emir Han'dan oluşuyordu. Bu han, Osmanlı hanlarının ilk örneği sayılmaktadır. Külliye içerisinde yer alan medrese ve imaret yıkılmıştır. Bu yapılar topluluğu, yapıldıkları tarihte olduğu gibi bugünde şehrin merkezini oluşturmakta ve ticari canlılığını sürdürmektedir.

Aynı zamanda Kentte oluşturulan bu güven ortamı ve kentin olumlu yöndeki gelişimi Türkmenlerin de başkente gelip yerleşmelerinde etkili olmuştur. Böylelikle kentte surların dışında yeni mahalleler oluşmaya başlamış ve kentin çehresi değişme ve gelişme göstermiştir. Bu günde Orhanbey, Osmangazi, Reyhan, Demirtaşpaşa, Hocaalazade gibi önemli sultan, saray maiyeti ve devlet adamlarının isimlerini alan mahalleler yüzyıllardan günümüze dek Hanlar Bölgesi ve çevresinde aynı isimlerle yaşamaya devam etmektedir.

Surların dışında Orhan Külliyesi ile başlayan yapılaşmayı, sırasıyla,

- Hüdavendigâr (I. Murad) Külliyesi
- Yıldırım (I. Bayezid) Külliyesi
- Yeşil (Çelebi Mehmed) Külliyesi
- Muradiye (II. Murad) Külliyesi izlemiştir.

Fotoğraf 8.

Orhan Gazi Camii (Kaynak: BBB Arşivi)

- **Hüdavendigâr (I. Murad) Külliyesi**

Orhan Bey'den sonra 1360 yılında tahta geçen **I. Murad (Hüdavendigâr)** tarafından 1363/66 yılları arasında Bursa Çekirge'de yaptırılan Külliye, şehrin batı yönüne doğru gelişmesini sağlamıştır. Hüdavendigâr Külliyesi, camii, medrese, imaret, çeşme, hamam ve türbeden oluşur. Külliye'nin en önemli yapısı olan cami, ikinci katında bulunan medrese ile iki revağa sahip eşsiz bir Osmanlı camisi örneğidir.

Fotoğraf 9.

Hüdavendigâr Camii (Kaynak: BBB Arşivi ve Osmangazi Belediyesi Arşivi)

Külliye, bulunduğu bölgedeki mahalleye de adını vermiştir. Ayrıca Külliye'nin bulunduğu alan, şifalı suların yer aldığı Kaplıca Bölgesi olup, bölge bu yönüyle günümüzde de kent için önemlidir.

Sultan I. Murat adına yaptırdığı külliyesi dışında, döneminin kent merkezi olan Hanlar Bölgesi'ne Kapan Han'ı inşa ettirmiştir. Kırsal kesimin özellikle de Cumalıkızık'ın artı ürününü kentte pazarladığı en önemli mekan Kapan Hanı'ydı. Aynı zamanda bu dönemde Tahtel-kale'nin büyütüldüğünü, Emir Han çevresinin de bu inşa faaliyetlerinden etkilendiğini ve çehresinin değiştiğini görmekteyiz.

Ayrıca tarihi kaynaklarda Kapan Han'ın 17. yüzyılda üst katlarının kente ziyarete gelenlerce veya yeniçerilerce konaklama amaçlı kullanıldığı da belirtilmektedir.

- **Yıldırım (I. Bayezid) Külliyesi**

Külliye'nin inşası Sultan Yıldırım Bayezid tarafından 1390 yılında başlatılmıştır. Bursa'nın en mükemmel mimari yapılarından biri kabul edilen Külliye, zamanında medrese ve darüşşifasıyla (hastane) dönemin önemli bir eğitim merkezi haline gelmiş, ve kentin doğu sınırını çizmiştir. Külliye içerisinde yer alan Darüşşifa, tüm insanlara hizmet veren zengin kaynaklara sahip önemli bir hastane ve Osmanlı Devleti'nin ilk tıp fakültesiydi.

Başlangıçta bir cami, medrese, imaret, ve hamam barındırdığı için şüphesiz en "eksiksiz" külliye'dir. Külliye'nin bütün yapı birimleri yerin topoğrafyasına uygun bir şekilde yapılmıştır. Özellikle külliye'nin inşası öncesinde bölgeye getirilen su, çevrede yerleşimin yoğunlaşmasına da sebep olmuştur.

Külliye içerisindeki cami, diğer Sultan Külliyesi'ndeki camiler gibi ters t plan tipinde inşa edilmiş olup, "Bursa Kemer"i olarak mimari literatüre geçmiş uygulamanın da ilk örneğinin görüldüğü yapıdır.

Ayrıca Yıldırım Bayezid, kent merkezine de pek çok kamusal yapı inşa ettirmiş şehirde en büyük gelişme bu dönemde gerçekleşmiştir. Kent merkezinde Bursa Ulu Camii, Bedesten, Medrese ve Hamam yapıları inşa ettirmiştir.

Bursa'nın önemli bir üretim ve ticaret merkezi olarak yükselişi aynı süreç içindeki dış boyutlu gelişmelerle de ilgilidir. Antalya ve Alanya'nın alınmasıyla birlikte bu kentlerde bulunan limanlar Doğu Akdeniz ve Kızıldeniz tarafından gelen malların Bursa'ya yönelmesini sağladı. Yine aynı dönemde, Kuzeybatı Anadolu'da Candaroğlu sahasında kurulan egemenlik, Tebriz üzerinden gelen transit kervan yolunun Tokat-Amasya bölümünün denetimini sağladı; Böylece Bursa'ya ham ipek girdisi arttı. Bursa, aynı zamanda ticari malların aktarım merkezi haline geldi. Ayasuluk, İzmir ve Foça gibi Batı Anadolu Limanlarıyla birlikte Saruhan ve Menteşe sahasının da denetim altına alınmasıyla Bursa'da ki tekstil üretimi için gerekli pamuk ipliği kolayca sağlandı. 1400'lere girerken Bursa; Bağdat, Musul ve Halep üzerinden gelen Güneydoğu Asya kökenli her çeşit Baharatın satış merkezi oldu. Biber, zencefil, tarçın, karanfil, safran ve Hindistan cevizi, özellikle Bursa-Braşov yoluyla Macaristan üzerinden Avrupa'ya pazarlanmaktaydı.

Tuna limanları, Silistre, Ruscuk ve Niğbolu Bursa tekstil ürünlerinin ve baharatın aktarım noktaları konumunu kazandı. I. Bayezid arda arda gelen zaferler neticesinde babasından devraldığı devletin sınırlarını kısa sürede iki katına çıkarmış ve Bursa'yı yeni uluslararası ticaretin merkezi haline getirmiştir. Emir Han çevresinde inşa edilmiş han ve onların etrafında oluşan çarşılar ile şekillenen ticari aks oluşmaya başlamıştır.

Fotoğraf 10. Yıldırım Camii (Kaynak: Dostoğlu, N. (2001) Osmanlı Döneminde Bursa: 19. Yüzyıl Ortalarından 20. Yüzyıla Bursa Fotoğrafları, AKMED, Antalya.)

- **Yeşil (Çelebi Mehmed) Külliyesi**

Çelebi Mehmed zamanında 1419'da inşa edilmeye başlanıp 1430 yılında tamamlanan ve adını çevresindeki semte veren **Yeşil Külliye**, Bursa'ya hâkim bir tepe üzerinde yer alır. Yapı topluluğu camii, medrese, hamam ve türbeden oluşur.

Cami son cemaat yeri revaklarının yarım kalmış olması saltanat değişikliğini işaret eder; içerisinde bulunan bezeme ve süslemeler (tezeyinat) o zamana kadar görülmeeyen bir çini tekniği ile oluşturulmuş kompozisyonlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Çiniler %80 oranında kuvars, diğer bir deyişle yarı değerli maden taşları içermekte olup, literatüre "üretilmesi imkânsız seramik" olarak geçmiştir. Mimarı ve süslemeleri yapan kişiler, zamanının en ünlü kişileri idi. Külliye yapılarının mimarı Hacı İvaz Paşa başta olmak üzere, Nakkaş Ali, Mecnun Mehmed ve Bursalı Nakkaş Ali İbn İlyas Ali, çini ustası Mecnun Mehmed, tahta oymacısı Tebrizli Hacı Ali ve kiremitçi Pir Mehmed Çelebi gibi sanatkarların olağanüstü gayretleriyle oluşturulmuştur. Yapıdaki süsleme elemanlarında sanatçı imzalarına yer verilmesi yapının banisi Sultanın sanata ve sanatçıya verdiği değeri de göstermektedir.

Bu dönemde ticari merkez olan Hanlar Bölgesi'nde çok sayıda han inşa edilmiş ve çarşı kurulmuştur. Batıdan doğuya yapılan Eski İpek Hanı, Geyve Han, Gelincik Çarşısı, Sipahi Çarşısı, Yorgancılar Çarşısı ile doğu-batı doğrultusunda, kuzeyden sınırlanmış bir "Uzun Çarşı" aksını oluşturmuştur.

Fotoğraf 11. Yeşil Camii (Kaynak: Dostoğlu, N. (2001) Osmanlı Döneminde Bursa: 19. Yüzyıl Ortalarından 20. Yüzyıla Bursa Fotoğrafları, AKMED, Antalya.)

- **Muradiye (II. Murad) Külliyesi**

II. Murad zamanında, 1426 yılında inşası tamamlanan külliye ilk başta bir cami, medrese, hamam, imaret ve sultan türbesi bulunmaktaydı.

İyi bir asker ve devlet adamı olmasının yanı sıra şiir, müzik ve edebiyat yönü kuvvetli bir Sultan olarak tarihe geçmiş olan Sultan II. Murat'ın Türbesi'nin yanı sıra, diğer birçok saray mensubunun türbeleri de Muradiye Külliyesi'nde yer almaktadır.

Muradiye Külliyesi, Sultan II. Murad'ın Türbesi ile başlayan, Kanuni Sultan Süleyman dönemine (16. yüzyıl) kadar gelen türbe yapıları ile ayrıca önem kazanmış, anıtsal türbe yapılarının meydana getirdiği bir hazire, ilk olarak burada var olmuştur. Daha sonraki yıllarda, İstanbul'daki Eyüp Sultan Türbesi bu geleneği yaşatan bir uygulama olacaktır.

Muradiye Külliyesi, Bursa'da sultanlar tarafından inşa ettirilen son külliye olarak ta bilinmekte olup, Muradiye Mahallesi'nin oluşmasına önemli katkılarda bulunmuştur.

Külliye çevresinde Koca Naib, Yahşibey, ve Hamzabey isimli mahalleler kurulmuş olup, bu mahallelerin günümüzde de varlıklarını devam ettirdiği görülmektedir.

II. Murad döneminde Hanlar Bölgesine inşa edilen Kütahya Han, bu dönemde Tarihi Çarşı ve Hanlar Bölgesi'nin doğu-batı aksını oluşturan önemli bir yapıdır.

Muradiye Külliyesi özellikle imaretiyle bir zenginliği ve yoksullara yardım anlayışını ifade etmektedir.

Fotoğraf 12. Muradiye Külliyesi: II. Murad Camii ve Türbeler (Kaynak: Dostoğlu, N. (2001) Osmanlı Döneminde Bursa: 19. Yüzyıl Ortalarından 20. Yüzyıla Bursa Fotoğrafları, AKMED, Antalya.)

Hüdavendigâr, Yıldırım, Yeşil ve Muradiye Külliyesi içerdği, sanat değeri yüksek kamu binaları yanında yeni mahallelerin kurulmasına yol açarak, kentin gelişmesine sağladığı katkılar sebebiyle de değerlidir. Çünkü tarihi miras sadece tarihi eserlerle değil, somut olmayan kültürel mirası bakımından da ele alınmalıdır.

Hanlar Bölgesi'nin nüvesini oluşturan Orhan Külliyesi, Orhan Gazi zamanından başlayarak bir ticari merkez olarak geliştirilmiştir. Kentin odak noktalarında külliyelerini inşa ettiren Sultanlar, aynı zamanda ticari merkeze, han, hamam, bedesten, cami, imaret ve çarşılar inşa ettirerek, Bursa Hanlar Bölgesi'ni asırlarca önemini koruyan bir ticari merkeze dönüştürmüşlerdir.

Bursa'da ticari hayatın oluşumu ve gelişiminde Ahiler de etkin rol oynamıştır. Üretim ve ticaret, ağırlıklı olarak örgütlenmiş olan esnaf ve zanaatkar grupları tarafından yapılmaktaydı. Bu örgütler, giderek alanlarında ihtisaslaşmış loncalar tarafından idare edilmekteydi. Bu ticari örgütlenme ticaretin belli bir disiplin içerisinde yapılmasını ve kentin ekonomik yaşantısının devlet tarafından denetlenmesini sağlamıştır. 15. yüzyılda altmış dolaylarında loncanın bulunuyor olması, Bursa kentinin büyüklüğünün ve refahının da göstergesidir.

Fotoğraf 13. Çeşitli tüccar ve zanaatkar grupları (Levni, 1720)

Harita 13. Tarihi Çarşı ve Hanlar Bölgesi'nde farklı dönemlerde yapılmış olan (bugün bir kısmı ayakta olmayan yapılar da dahil olmak üzere) yapıları gösteren harita (Kaynak: Cezar, 1983, 37)

Hanlar Bölgesi içerisinde yer alan kamusal yapılar 14. yüzyıldan 16. yüzyıla kadar geçen zaman dilimi içinde yapılmıştır.

Bölgedeki Orhan Gazi Külliyesi'nin bir parçası olan Emir Han, ilk yapılan handır. Kapan Han, 1. Murad döneminde Emir Han'ın güneybatısında yapılmıştır (Kapan Han, kentteki ticari alana duyulan ihtiyaç yüzünden bir tarım pazarı olarak kurulmuştur, burada çevre kırsal bölgelerin, özellikle Cumalıkızık'ın, sakinleri fazla ürünlerini satmışlardır), ve Hanlar Bölgesi'ni kuzeyden örten Bedesten de Yıldırım döneminde yapılmıştır. Çarşılar hanların etrafında kurulmuştur. Dükkânların üzerinde bulunduğu uzun ve dar bir sokak ağı çarşının kendisini oluşturmaktadır.

Ayrıca Yıldırım Bâyezid tarafından dönemin kent merkezine 1396-1400 yılları arasında inşa ettirilen, 20 kubbesi ve 2 anıtsal minaresi ile Ulu cami, İslam dinindeki kutsal mekânlar içinde, dönemin âlimleri tarafından en önemli 5. Makam (Mekke, Medine, Kudüs ve Şam) olarak kabul edilir.

Bazı küçük olanlarla birlikte çarşı bölgesinde birkaç cami daha bulunmaktadır. Aynı zamanda bölge, birkaç hamam ve kapalı dükkânlarla da ev sahipliği yapmaktadır.

I. Mehmed döneminde inşa edilen İpek Han, ve II. Murad Döneminde yapılan Kütahya Han; Hanlar Bölgesi'nin Doğu-Batı eksenini oluşturmaktadır.

İstanbul'un fethinden sonra da, Hanlar Bölgesi'nde imar çalışmaları devam etmiştir. Fatih Sultan Mehmet döneminde yapılan Fidan Han, Bali Bey Han ve Tuz Han; II. Bâyezid döneminde yapılan Koza Han ve Piriç Han İstanbul'daki heybetli binaların yapılması için gerekli fonun oluşturulmasını sağlamıştır.

Tarihi kayıtlara göre, zamanla büyüyen Hanlar Bölgesi, Osmanlı döneminde bir ticari alan (üretim ve pazarlar) ve aynı zamanda bir oturma bölgesidir. Ayrıca çarşı bölgesinin gelişimine ek olarak, günümüze kadar isimlerini muhafaza etmiş Alaca mescit, Selçuk Hatun, Hocaalızade, Tahtakale, Reyhan ve diğer mahalleler, merkezi ticari bölgenin çevresinde, Hanlar Bölgesi'nin tampon bölgesinde yayılmışlardır.

Kızık Köyleri○ **Cumalıkızık Köyü**

Cumalıkızık Bursa'nın doğusunda, Uludağ'ın kuzey eteğinde yer alan bir Osmanlı köyüdür.

1339 tarihli Orhan Vakfiyesi'nde Orhan Gazi'ye ait külliye içerisindeki imaretin varlığından söz edilmektedir. Bu imaretin varlığını sürdürebilmesi için kırsal alanlardan çeşitli tarımsal girdilerin akışı gerekmiştir. Orhan Gazi döneminden sonra Bursa'da hüküm süren diğer sultanlar tarafından da benimsenen bu kentleşme modeline göre inşa ettirilen külliyelerdeki imaretlerde de kırsal ürün akışı devam etmiştir. Bu ilişkiler Bursa'nın kentsel gelişiminde kır-kent bütünleşmesinin önemini ortaya koymaktadır. 1400 tarihli Yıldırım Bayezid Vakfiyesi'nin sonunda yer alan bir ek belgede Cumalıkızık köyünün varlığından bahsedilmektedir. 1390'lı yıllarda Yıldırım Külliyesi, Orhan Gazi Vakfı'na ait araziye inşa edilmek istendiğinde, vakıf topraklarında imar hakkı olmaması sebebiyle tarım üretimi yapılan bu topraklara eş bir arazinin bulunması gerekmiştir. Bu nedenle Cumalıkızık Köyü, Yıldırım Külliyesi arazisinin karşılığı olarak Orhan Gazi Vakfı'na tahsis edilmiştir. Bu tarihten sonra Cumalıkızık köyü bir vakıf köyü olarak varlığını sürdürmüştür.

Kızık adı, 11. yüzyıla ait Divân-ı Lügati't-Türk'te geçmekte olup; Bursa'daki Kızık köylerinin 1300'lü yılların başında kurulduğu düşünülmektedir.

Cumalıkızık Köyü'nün kentsel değişim ve gelişime katkısı, külliye-köy bağlantısı içinde değerlendirilmelidir. Köylerin tarımsal vergi gelirleri, Orhan İmareti'ne ayrılmıştı. Vergi gelirlerini vakfa veren köy, artı ürününü (tereyağı, bal, un, meyve, meyve kuruları, et, kavurma gibi) vakfa pazarlamakta, kendisinden bu ürünler satın almaktaydı. Bu da köylüyü ekonomik olarak güçlü kılmaktaydı. Ayrıca vakıflar anıtsal eserleri onarılırken, köylünün işgücünden de yararlanılıyordu. Bu durum Cumalıkızık köyünün tarihsel kimliğini koruyarak, çalışarak elde ettikleri kazanç sayesinde, gelişimlerini ve var oluşlarını koruyup bugünlere ulaşmasında etkili olmuştur. Vakıf gelirleri, Hanlar Bölgesi'nin ve diğer Külliyelerin gelişmelerine ve varlıklarını sürdürmelerine önemli bir etken olmuştur.

Köyün kendisi, yapısı, ortamı ve evleri orijinal planlarını ve yapım tekniklerini muhafaza etmiştir; ve köyün bütünü Erken Osmanlı Dönemi'ne en yakın "hava"yı yaratmaktadır. Köyün etrafındaki arazi, ilk başlarda olduğu gibi hala tarım ve ormancılık için kullanılmaktadır.

Köyün mimarisi, 700 yıllık tarihiyle Osmanlı İmparatorluğu'nun en iyi şekilde muhafaza edilmiş kırsal mimarileri arasındadır. Bu eşsiz Osmanlı Köyü, insanla doğa arasında, orman arazisi ile geleneksel evler, kamu binaları ve açık alanlardan oluşan bir yerleşim yapısı arasındaki çeşitli ilişkilerin vücut bulduğu yerdir.

• **Bursa Tarihi Çarşı ve Hanlar Bölgesi Tarihsel Gelişim Süreci**

'Bursa Tarihi Çarşı ve Hanlar Bölgesi tarihsel gelişim süreci' değerlendirildiğinde, başlangıcından günümüze kadar dört döneme ayrılabilir:

1. Kentin fethinden ve sur dışına taşınmasından başlanarak 16. yüzyıla kadar olan ilk dönem, Bursa'da Tarihi Çarşı ve Hanlar Bölgesi'nin oluşum sürecidir. Bursa'daki tarihi ticaret merkezinin biçimlenme süreci 16. Yüzyıla kadar devam etmiştir. (Bu süreç, evvelki bölümlerde anlatılmıştır.)
2. İkinci dönem olan, 17. ve 18. yüzyıllar mekansal dönüşüm açısından durağan bir dönemdir. 17. yüzyılda bu bölgede 3.170 tane dükkan ve en az 27 tane han olduğu bilinmektedir.
3. Üçüncü dönem olan 19. yüzyılda, sanayileşmenin etkisiyle kent morfolojisindeki görülen birtakım değişimler tarihi ticaret merkezini kentsel ölçekte olumsuz etkilemiş ve içinden geçirilen yol ağları dolayısıyla mekansal bütünlük etkilenmiştir.

Bursa Kapalı Çarşısı 1801 ve 1889 tarihlerindeki yangınlarda, ayrıca 1855 depreminde kısmen hasar görmüştür.

4. 20. yüzyıldaki dördüncü dönemde ise, tüketime dayalı bir yaşam biçiminin önem kazanması, Bursa Tarihi Çarşı ve Hanlar Bölgesi'ni etkilemiştir, bu süreçte değişen tüketim taleplerinin etkisiyle yeni ihtiyaçlara cevap vermesi için düşünülen bazı düzenlemeler yapılmıştır.

Dönemleri genel olarak ele alacak olursak; Bursa'nın ticaret merkezinin(Hanlar Bölgesi) 14. yüzyıl ile başlayan gelişimi, İstanbul fethedildikten ve başkent ilan edildikten sonra da hızlı bir şekilde devam etmiştir .Zira uzun

süre kuşatılan, bu sırada nüfus kaybeden İstanbul'un yeniden yapılandırılması gerekmektedir; bu esnada Bursa kültürel ve ekonomik anlamda donatılmış, mamur bir çehre sunduğundan İstanbul'un imarı sırasında da anıtsal hizmet yapılarının yaşatılması açısından yatırımın uygun bulunduğu bir çevre olmuştur. 16.yüzyılın sonuna kadar bu süreçte ticari merkez tüm yapıları ile oluşumunu tamamlamıştır.

II. Bayezid döneminde "Kanunname-i İhtisab-ı Bursa" adı ile hazırlanmış olan kanun, dünyanın ilk Standartlar Kanunu olarak kabul edilmekte olup en geniş belediye kanunları ve ilk tüketici haklarını koruyan kanunları, ilk gıda maddeleri nizâmnamesini içermektedir. Bu Kanunname, kentte ticaretin ne kadar gelişmiş olduğunu da göstermektedir.

17. yüzyılda Celali İsyanları sebebiyle ayaklanmalar ve yağmalanmalara maruz kalan şehir, Akdeniz dünyasındaki ekonomik kriz nedeniyle ipeğe olan talebin azalmasıyla da bu tarihten sonra ticari önemini yitirmeye başlamıştır.

18. yüzyılda Endüstri Devriminin etkileri Bursa'da ev üretimi biçim ve ölçeğinde süren tekstil ürünleri imalatının, seri imalat yapan Avrupa ile mücadele edememesi ve ulaşım teknolojisindeki gelişmelerin İpek Yolu güzergâhını değiştirmesi ile birleşince ticari önem daha da azalmıştır.

Bu dönemde Bursa artık bir endüstri kenti özelliklerini yansıtmaya başlar. 1840'lardan itibaren giderek sayısı artan fabrikaları, 1855 yılındaki Bursa depreminden sonra kentin yapısını belgelemek amacıyla kadastrucu Suphi Bey yönetiminde Erkan-ı Harbiye'den bir ekibe hazırlatılan ve 1862'de yayınlanan 1/1600 ölçekli haritada görmek mümkündür.

Osmanlı'da belediye örgütü 28 Aralık 1857 tarihinde nizamname ile İstanbul'da kuruldu. 1867 yılında ise belediye yasası çıkarıldı ve daha sonra Bursa'nın da içinde bulunduğu 3 belediye kuruldu.

Osmanlı Hükümeti 1855 depremi nedeniyle bir yenilenmeye ihtiyaç duyan şehirde, imparatorluğun ilk başkenti olma sıfatıyla Tanzimat Hareketleri kararlarını uygulamaya karar verdi. Bursa'ya Tanzimat reformlarını uygulamak üzere atanan Ahmed Vefik Paşa, 1860 yılında Paris sefirliği sırasında Haussmann'ın kentte gerçekleştirdiği değişimleri izleme fırsatını bulmuştur. Ahmed Vefik Paşa Bursa'da önce denetmen (1863-1864) daha sonra da vali (1879-1882) olarak görevlendirildi. Kentte yeni yollar yapılmış, hükümet binası (1863), hastane (1879) ve belediye binası (1880) gibi kamu binalarını şehir merkezindeki bu yollara yakın inşa edilmiştir. Zamanla, geleneksel ticaret yapısındaki yollar tarihi ticaret merkezindeki artan trafik yoğunluğu nedeni ile caddelere dönüştürülmüştür. Ahmet Vefik Paşa Osmanlı Hükümeti adına, Violette-le-Duc and Léon Parvillée'yi bu eserlerin restorasyonu için proje hazırlamak üzere davet etti. Bu iki Fransız mimarın kabul ettiği stil birliğinin sonucu olarak, Hanlar orijinal planlarına uygun olarak onarıldı.

Zamanla, günümüze kadar Bursa'nın değişik ölçeklerdeki bir çok planı hazırlandı.

İlk plan Carl Christoph Lörcher tarafından 1924 yılında hazırlandı. Plana göre, tarihi eserler ve Bursanın Tarihi Ticaret Merkezinin korunması göz ardı edilmiştir. Ancak bu plan gerçekçi bulunmadığı için uygulanmamıştır. İkinci olarak, 1938 ve 1940 yılları arasında Atatürk Caddesi (Hükümet Caddesi) ve Bursa Tarihi Ticaret Merkezini birleştirmeyi amaçlayan bir plan Henri Prost tarafından hazırlanmıştır. Ancak bu yaklaşım bu yeni gelişen bölgedeki hızlı yapılaşma nedeni ile Hanlar Bölgesinin kentsel dokusunun hissedilmemesine yol açtı.

Tarihi ticaret merkezi ile ilgili planların bir sonrakisi 1958'de Luigi Piccinato ve Emin Canpolat tarafından hazırlanmıştır. 1958'demeydana gelen yangın sonrasında Tarihi Ticaret Merkezinin yenilenmesi için 1/4000 ölçeğinde hazırlanan planda bu planlar kullanıldı. Piccinato varolan tarihi alanı yeni yapılanma için potansiyel boş alanlardan ayrı değerlendirmeyi amaçlamıştır. Plana göre yeni yapılar Tarihi Ticaret Merkezinin mekansal karakteristiklerine saygılı olacaklar ve Bursanın geleneksel ticari dokusu değiştirilmeyecekti. Bu nedenle, bu plan diğerlerine oranla geleneksel kentsel dokuya daha duyarlı olarak kabul edilebilir.

Bursa'nın tarihi ticaret merkezi 1976 tarihli Bursa master planında da gözönünde bulundurulmuştur. Bu kültürel varlıkları, onları merkez içindeki yoğun trafik ve yapılaşmadan koruyacak kararlarla birlikte, tanımlamak ve korumak amaçlanmıştır.

1960 ve 1980 arasındaki durgunluğa rağmen, tarihi, arkeolojik ve doğal sit alanları 1978de tescil edildi ve Hanlar Bölgesi ile ilgili bu kararlar 1979'da GEEAYK (Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu) tarafından alındı.) Bu kararlara göre, Bursa Ticaret Merkezi Hanlar Bölgesinin kuzeyinde bulunan Haşim İşcan Bölgesine taşınacaktır. Buna ilaveten, koruma planlarının Kültür Bakanlığı ve Bursa Belediyesi tarafından hazırlandıktan sonra, Koruma Kuruluna sunulması talep edilmiştir. Bu kararlar tarihi alanda uygulanmamış olmasına rağmen, Tarihi Ticaret merkezindeki geçiş dönemi inşaat şartlarını belirlemesi açısından önemlidir.

Üç Batılı planlamacıyla başlayan Bursa'nın planlama geçmişi 1/25000 ölçekli bir plan (1976) ve 1/5000 ölçekli bir planla (1984) devam etmiş; daha sonra Bursa'nın tarihi, doğal ve arkeolojik alanlarını tanımlayan Kapsamlı Planlama Ofisi tarafından bu görev devralınmıştır. Bursa planı 1995 ve 1998 senesinde yeniden gözden geçirilmiş ve sonunda 1/100000 ölçekli bir plan 1998 senesinde onaylanmıştır. Bugün Türkiye'nin metropolitan kentlerinden biri konumundaki Bursa, sürdürülebilir gelişim için yöntemler aramaktadır. Türk üniversitelerinin şehir planlama bölümlerinden danışmanlarla işbirliği yapan yeni bir planlama ekibi; sürdürülebilirlik, kimlik ve şehir sakinlerinin katılımı gibi kavramlar ışığında Bursa'nın hedeflerini tanımlama sürecindedir.

Bugün Tarihi Ticaret Merkezi olarak kabul edilen Hanlar Bölgesi, Osmanlı Şehrinin kalkınma merkezi olarak, değişen ve gelişen ticaret hayatıyla birlikte uyum içinde kentsel karakterini korumuştur.

1.2.2. YÖNETİM ALANI'NIN ÖNEMİ

Bursa, Osmanlı Devletinin ilk başkenti ve Osmanlılar tarafından imar edilen ilk Osmanlı-Türk şehiri olmasının yanı sıra Osmanlı Devleti'nin kurumsallaşmasını da ifade etmektedir.

Osmanlı Devleti'nin ve Osmanlı Bursa'sının kuruluş hareketleri birbirlerini tamamlayarak gelişmiştir. Anadolu yaşamında ve İslam kültüründe daha önce de mevcut olan sosyal yapı, hukuki yapı ve ekonomik yapı, uygun siyasi ortam içinde Bursa'da bir araya gelerek yeni ve özgün bir "devlet merkezi-şehrin" temelini oluşturmuştur.

Bursa, üç ana unsur ile şekillenmiştir; Osmanlı kent kimliğinin ve yerleşim yapısının oluşmasında önemli bir paya sahip olan Sultan Külliyesi, Osmanlı Devletinin ekonomik açıdan da gelişimini destekleyecek ve pek çok kamusal yapının varlığını devam ettirmesi için mali kaynak sağlayan hanlar ve çarşılar, Bursa'nın bereketli topraklarında kurulmuş ve tarihi Osmanlı Devleti'nin kuruluş tarihi ile paralellik arz eden ve yeni kurulan kenti her açıdan destekleyen köyler ve Vakıf köyleri.

Osmanlı Bursa'sında ve çevresinde iskan ve imar hareketleri bir sistem olarak planlanmış ve uygulanmıştır. Bu sistem ile bir şehir yerleşimi ile kırsal yerleşimler bir araya getirilerek bir taraftan kendi kendine yetebilen bir yapı oluşturulmuş, bu yapı ile sosyal-kültürel-ekonomik gelişme muazzam bir şekilde desteklenmiş, diğer taraftan da huzur ve güvenlik ortamı içinde uluslararası imalat ve ticaret ağı ortaya çıkmıştır.

Bursa ve çevresindeki iskân ve imar hareketleri, Osmanlı'nın devlet olmak için yola çıktığının kanıtıdır. Kuruluşundaki bu planlı ve bilinçli iskân ve imar hareketinin başarısı, 600 yıl yaşayan Osmanlı Devleti'nin başlangıcı ve dönüm noktası olmuştur.

Kuruluş yıllarında, farklı etnik ve dini gruplardan oluşan yerel halkın ve Müslüman Türklerin tebasını oluşturduğu yeni bir devlet yapılandırılmaktadır. Daha sonraki yıllarda Osmanlı olarak adlandırılacak olan bu yeni devletin toplumsal özelliklerine göre yerleşmeler biçimlendirilmiştir.

Dünya Miras Aday Alanı'nı oluşturan ve kentsel- kırsal yaşamın en iyi korunmuş temsilcileri , tarihleri boyunca birbirlerine destek olmuş ve aynı zamanı, aynı toprakları, aynı yaşamı paylaşan, aralarında yakın ilişki olan bir dizi olgu olarak Osmanlı'nın zenginleşmesi büyümesinde etkili olmuştur. Bu zenginliğin izleri de gerek somut gerekse somut olmayan değerlerimiz olarak günümüze kadar mevcudiyetlerini korumuştur.

İmar ve iskân hareketleri ile başlayan bu kurumsallaşmanın ayrıntıları aşağıda anlatılmıştır.

OSMANLI TARİHİ'NİN BAŞLANGICINDA SİYASİ DURUM

13. ve 14. yüzyılda Anadolu siyasi, askeri, kültürel, sanatsal ve ekonomik bakımdan altı asır boyunca tarihe yön verecek dünyanın en büyük imparatorluklarından birinin tarih sahnesine çıkışına tanık oldu.

13.yüzyıl Anadolu'da Selçuklu ve Bizans sınırları içerisinde otorite boşluklarının yaşandığı bir dönemdi. Ortaçağ'ın en güçlü devletlerinden birisi olan Bizans (Doğu Roma) artık gerileme dönemine girmiş, 1071 yılında yapılan Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'yu yavaş yavaş kaybetmeye başlamıştı. İç karışıklıklar ve Avrupalı Haçlı Ordularının yıkıcı etkisi nedeni ile her bakımdan zayıflamış, arazisi küçülmüş ve ordusu dağılmıştı. Bizans sınır bölgelerini koruyan halk ağır vergilerden yılmıştı.

Moğol istilası sonucunda Anadolu Selçuklu Devleti de yıkılmış ve güven ortamının ortadan kalkmasıyla Anadolu'daki pek çok beylik bağımsızlığını ilan etmişti. Bu durum Anadolu'da güven ortamının ortadan

kalkmasına neden olmuştu. 14. yüzyılın başlarında Anadolu'nun kuzeybatı ucunda Bizans sınırı üzerinde beliren yeni bir siyasi oluşumun, yüzyıl bile sürmeyen kısa bir zaman içerisinde Balkanlara ve Anadolu'nun büyük bir kısmına hakim kuvvetli bir devlet halinde ilerlemesi, doğurduğu önemli ve devamlı neticeleri bakımından Ortaçağ tarihinin en esaslı olaylarından biri sayılabilir. Küçük bir beylik iken büyük hedeflerini gerçekleştirecek stratejiler belirleyen Osmanlı, Yenişehir'i kendisine yurt edinmiştir. Bursa, ilk olarak 1308 yılında diğer tekfurluklarla ittifak kuran Bursa Bizans Tekfurluğu'nun, Osmanlı kuvvetlerince mağlup edilmesinden sonra Osman Bey tarafından kuşatma altına alınmıştır. Osmanlı kuvvetlerinin Dinboz Geçidi'ndeki galibiyeti tarihte "Bafeus Zaferi" olarak ta bilinmektedir. Bu zafer sonrasında Bursa Ovası Osmanlı'ya ve kendilerine katılan Türkmenlere açılmıştır.

Osman Gazi yaklaşık 40 yıl süren beyliğin ardından Bursa'yı feth edemeden vefat etmiş ve vasiyeti üzerine bugün gömülü olduğu Tophane'deki Osman Gazi Türbesi'ne defnedilmiştir. 11 yıl süren kuşatmanın ardından Nisan 1326 yılında Bursa, Osman Gazi'nin oğlu Orhan Gazi tarafından fethedilmiştir.

OSMANLI TARİHİ'NİN BAŞLANGICINDA TOPLUMSAL YAPI

Osmanlı kuruluş safhasını ve beylikten devlete geçişi kolaylaştıran ve hızlandıran önemli faktörlerden biri; Beylikler döneminde hemen hemen her kent ve kasabada yerel yönetimde söz sahibi olmuş, otorite boşluğunda asayiş temin etmiş ve şehri savunmuş olan; ayrıca kuruluşunda Osmanlıları maddi ve manevi olarak desteklemiş Ahi kuruluşlarıdır.

Ahilik Türklere özgü olup Anadolu Selçukluları zamanında kurulmuş esnaf ve sanatkârlar kuruluşudur. Ahi bir sanat, ticaret ya da meslek sahibidir. Yapıldığı ve kurulduğu yer, yani anayurdu Anadolu'dur. Ahilik, bağlı bulunduğu ve yaymaya çalıştığı ahlak değerlerini eski konar-göçer Türk gelenek ve göreneklerinden almıştır. Ahi teşkilatı aynı zamanda yaşadığı yeri savunan ve savaşan bir guruptur.

Osmanlı Beyliği özellikle bu etkin gücün desteğini sağlayabildiği için kısa zamanda gelişip Anadolu'da üstünlüğü ele geçirmiştir. Osman Bey ve Orhan Bey zamanında savaşlara katılan ahilere bu hizmetleri karşılığında uygun büyüklükte toprağın vakıf beratı verilmiş, aynı zamanda bazı vergilerden muaf tutulmuşlardır. Orhan Bey zamanında vezirler Ahilerden seçilmiştir. Ahi örgütü kentlerin kurulmasında ve gelişmesinde önemli rol oynamıştır.

İslam'dan önceki dönemlerde Türkler arasında savaşan kahramanlara **alp**, İslami dönemin başlangıcında **alp-eren** denirdi. Bu unvan "**gazi**" ve "**gaza**" kavramı ile birleşir. Bizans sınırındaki topluluklarda birlikte yaşamının esası kutsal savaş -gaza- ve gazi kültürüne dayanmaktadır. Gaziler İslamiyet'i yaymak, adaleti dağıtmak için çaba gösteren kişilerdir. Ancak gaza dini bir gerekçe ile yapıldığı halde fetih ve ganimet amaçlarını da içerir. Gaza, fetih ve ganimet Osmanlı Beyliğinin kurumsallaşmasını sağlamış; Osman Beyin "gazanın önderi" haline gelmesi, Osmanlı hanedanının ve Osman Beyin "hanlığının" meşrulaşması bakımından önemli olmuştur.

Tasavvufi tarikatlar Selçuklu ve Osmanlı toplumuna özgü düşünce ve inanç hareketleridir. Devletin politikasını, asayiş ve toplum düzeninin sürekliliğini temin etmişler ve desteklemişlerdir. Osmanlı Devleti'nin kuruluş aşamasında **sufilerin** (şeyh, derviş, abdal, ulema) önemli rolü olmuştur ve bu nedenle de Bursa'da tasavvufi düşünce çok gelişmiştir.

Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında, tasavvufi tarikatlar ve zaviyeler geniş ölçüde etkili olmuştur. Buralara bağlananların "mistik hayat" yaşamak yerine "alperen" ruhu ile "gaza" ettiklerini belirtmek gerekir.

Kuşkusuz bu toplumsal ve siyasal yapı, Bizans sınırındaki gaza, fetih, ganimet peşindeki gruplara cazip imkânlar sunuyor, devlet kurmak için ortaya çıkan uygun koşullara adeta bir kalıp oluştuyordu.

Osman Bey siyaseti de, savaşmak kadar iyi bilmektedir. Uzun yıllardır kırsal alanlarda kurulu çok sayıda zaviyenin etrafına yerleşen ve yaşamaya başlayan Türk toplulukları ile, şehirlerde etkin olan ahiler ile, savaşçı alp-eren/gaziler ile, şeyh, ulema gibi nüfuzlu şahsiyetler ile işbirliği yapmıştır. Bu yardımları her zaman, hem maddi hem de manevi olarak ödüllendirmiştir.

Bizans bölgesinde yaşayan yarı-göçebe Türk toplulukları çevredeki yerleşik gayrimüslimlerle de iktisadi bir işbirliği içinde bulunmaktaydı. Bu işbirliği Osmanlı Devletinin kuruluşunda çok toplumlu-çok dinli bir yapı oluşmasının temelini oluşturur.

BİR OSMANLI-TÜRK KENTİ: BURSA

Beylikten imparatorluğa giden yolda Bursa'nın fethi, Osmanlı Beyliği'nin devlet olma yolunda ilk adımı olarak kabul edilir. Artık Bursa, Osmanlılar'ın önceki Türk ve İslam uygarlıklarından öğrendiklerini farklı bir coğrafyada yeniden yorumlayabileceği bir kent olacaktır.

Bursa'nın Tarihi Alanlarını oluşturan merkezler, kentteki iskân ve imar hareketinin başlangıcının ve yüzyıllar boyunca süren gelişiminin, bugün de mevcut olan tanığı, simgesi ve modelidir.

Bu alanlar, mekânsal ve işlevsel olarak birbiriyle bağlantılı olup, hem tek tek, hem de grup olarak büyük önem arz etmektedir.

Külliyeler, hanlar-çarşılar, mahalleler ve vakıflar (vakfın gelir kaynağı köy ile birlikte), Osmanlı şehrinde belirli bir **yeri**, belirli bir **işlevi** ve belirli bir **kurumu** temsil etmektedir.

Tüm tarihi bileşenleri ve hemen yakınında eş zamanlı olarak kurulan Cumalıkızık köyü ile Bursa, vakıf - külliye - köy- kent ilişkisi içinde ünük bir kent planlama sistemi ile oluşturulmuştur. Bursa'daki bu kentleşme modeli kendinden sonra kurulacak Osmanlı - Türk kentlerine de örnek olmuştur.

Türklerin kendilerine özgü toplumsal yaşam kavramı ilk Osmanlı şehri kabul edilen Bursa'da ortaya çıkmıştır.

Kentteki kamusal yapılar ve özellikle de dini yapılar İslam inancıyla ve kalıcılıkla ilişkilendirildiğinden anıtsal ölçülerde ve dayanıklı malzemeden, konut yapıları ise, bu ilişki gerekçesiyle ahşap gibi geçici malzemeden ve daha mütevazı formlarda yapılmıştır.

Bursa'dan başlayarak Osmanlı şehirlerinin karakteristik yerleşme düzenini, Genellikle pazar yerinde oluşturulan bir meydan; merkezi bir cami; çoğunlukla cami yakınında bulunan ; hem üretim ve alış-veriş, hem de toplumsal ve kültürel işlevi olan çarşı, bedesten ve hanlar; mahallelere bağlanan daha geniş ve daha düz yollar arasında, bu yolları çeşitli açılarla kesen dolambaçlı ve çıkmaz dar sokaklı mahalleler; mahallelerin yanında ve arasında, kamusal ve ortak alan yapıları külliyeler; birbirinin görünümünü engellemeyecek şekilde olabildiğince yamaçlara yerleşmiş konut dokusu, oluşturmuştur. Ayrıca Osmanlı mimari tasarımında, külliyeler gibi önemli ve simge yapı gruplarının düşey etkilerini vurgulamak için peyza ve alanın profiline özel bir önem verilmiş olup, Osmanlı'nın kurduğu ilk şehir kabul edilen Bursa'da , kaynaklardan veya Uludağ'dan inen su da , şehrin planlanmasında en doğal veriyi oluşturmuştur.

Külliyeler, Bursa'nın ovaya hâkim tepelerine inşa edilmiş, Osmanlı'nın bilinçli geliştirilen kent modelinin en önemli elemanlarıdır. Her bir Külliye genç Osmanlı Devleti'nin gelişme aşamasını gösterir. Osmanlı şehirlerinin en önemli parçası olan külliyeler kamusal alan işlevi görmüşlerdir. Osmanlı kentinde kamu hizmetlerinin fiziki mekânı olarak da tanımlanabilirler. Külliye, Türk şehir yaşamının temel dayanağı olan, dini ve sosyal amaçlı bütünleşik yapılar topluluğudur: Cami, medrese, darüşşifa, aşevi, türbegibi yapıların hepsini veya bir kısmını içerir. Günümüzde mevcudiyetlerini büyük ölçüde korumuş olan bu yapılar topluluğu, halen kent içinde kaybolmayan hissedilebilir peyzajıyla da dikkat çekicidir. Külliyeler Osmanlı başkentinde Sultanın koruyuculuğunu gösteren bir simge olmuştur.

Hanlar, Bursa'da şehrin merkezinde yer alan ticaret yapıları olup, genellikle iki kattan fazla değildir. Bazıları, mevcut yapılaşmaya ve çevresindeki yollara uyum sağlayacak şekilde inşa edilmiştir. Kullanım amacı için en çok faydayı sağlayacak şekilde yapılmıştır: Bir holün veya avlunun etrafında düzenlenmiş ayrı ayrı odalar ve dolaşımı sağlayan geçitler, gibi...

Dikdörtgen planlı, doğu-batı doğrultusunda yerleşmiş ve eş büyüklükte iki sıra halinde dizilmiş on dört kubbenin örttüğü Yıldırım Bayezid Bedesteni, Bursa çarşısının gelişimini hızlandırmış, odak nokta olarak diğer yapıların inşa düzenini belirlemiş, bu özelliği ile de başka şehirlere örnek olmuştur.

Erken Osmanlı mimarisi Bursa'dan başlayarak Osmanlı Devleti'nin yüzlerce yıl boyunca hâkim olduğu çok geniş coğrafyada önemli izler bırakmıştır.

İlk dönem Osmanlı mimarisinin en önemli tasarımlarından birisi, Bursa'nın hemen hemen tüm camilerinde görülebilen ve Türk-Osmanlı mimarlık tarihi literatüründe Bursa stili ya da "1" plan olarak adlandırılan eşsiz bir mimari plan Bursa'da gelişmiştir.

Zaviyeli, "1" planlı camiler; harim denilen asıl ibadet mekânının iki yanında birer eyvan ile eyvanların kuzey ve güneyinde yerleştirilmiş ikişer tabhane mekânından oluşmaktadırlar. Bu plan tipinde inşa edilen camiler, bir

ibadethane olmanın yanısıra, Osmanlı Devletinin Kuruluşu safhasında siyasi konuların görüşüldüğü, yargı kararlarının alındığı, ahi ve dervişlerin çalışmaları ile eğitim-öğretim ve konaklama birimlerine duyulan ihtiyaçları da karşılamıştır.

İmar hareketlerini yönlendiren şartların başında özellikle Erken Osmanlı Dönemi'nde (1299–1451) kamusal ve ortak ihtiyaçların ağır bastığı söylenebilir. Klasik dönem Osmanlı bütçe harcamalarında imara ayrılan bir masraf kaleminin net olarak varlığından söz edilemez. İmar faaliyetlerinin yürütülmesi için yapılan harcamalar üç şekilde karşımıza çıkar. Kaynaklardan anlaşıldığı üzere ganimetlerin 1/5'ne sahip konumdaki sultan, bu kaynağı kendi isteğine bağlı olarak harcamaktadır.

Osmanlı kuruluş safhasını ve beylikten devlete geçişi kolaylaştıran ve hızlandıran faktörlerden biri de vakıf sistemidir. Osmanlı bu sistemi kendine özgü olarak sentezleyerek kenti geliştirmek ve bu gelişimin sürekliliğini sağlamak için kullanmıştır. Ayrıca sistem, Osmanlı'nın ilk başkenti olan Bursa'da bugünde mevcut olan tarihsel dokunun 700 yıl sonra dahi hissedilir olmasındaki başarının en önemli unsurlarından biridir.

Vakıf Sistemi, kuruluş özelliği itibarıyla de pek çok işletmenin, tamir ve muhafazası ile şehir içinde ve civar kasaba ve köylerde tesislerin idaresi ile görevlidir. Kuruluştan itibaren tutulmaya başlanan sistemin kayıtları, bu gün dahi tarihi verilerin birincil kaynağı olarak kullanılmaktadır. Bu da hem sistemin hem de sistemle birlikte gelişen kent belleğinin oluşturulması ve korunması için önemlidir.

Osmanlı Vakıfları içerisinde yer alan Selatin (Sultan) Vakıfları bu sistemde en önemli paya sahiptir. Bu sistemi çok iyi bilen ve uygulayan Sultanlar, hem yaptırdıkları Külliyelerin (Orhan, Hüdavendigar, Yıldırım, Yeşil ve Muradiye Külliyesi) hem de bu külliye etrafında şekillenen fiziksel ve sosyal yapının sürekliliğini sağlamışlardır. Vakıflarının gelir kaynakları arasında; şehirdeki tesislerle, dükkanlar, hanlar, bahçe, ev gibi gayrimenkullerin aylık kiralrı Köylerden nakit para olarak tahsil edilen vergi veyahut Köylerden ayniyat halinde tahsil edilen vergilerin bir kısmı da yer almaktadır.

Orhan Gazi dönemi ile birlikte sultanlar, hanedan mensupları ve devletin diğer ileri gelenleri sayesinde, zengin vakıfların tahsis edildiği birçok dini ve ticari merkezler Bursa'da teşekkül etmeye başlamıştır.

Cumalıkızık Köyü, kırsal yaşam özelliklerini, gerek fiziksel, gerekse köy halkının sosyal yapısı ile korumuştur. Ayrıca tarımsal faaliyetlerini gerçekleştirmeye devam ederek kırsal bir yaşam müzesi olma özelliğini de devam ettirmektedir.

Köyün girişinde bir mezarlık, ve ortasında 700 yaşında bir çınar ağacının bulunduğu bir meydan bulunmaktadır. Bu meydan, yoğun bir dokuya sahip olan köyün en geniş boşluğudur. Zemin kaplaması dışında, burada kentsel bir düzenleme yapılmamıştır. Burası mezarlığa yakınlığı nedeniyle, ilerde mezarlığın genişleyebileceği düşünülerek boş bırakılmış bir kamu ortak alanı olmasına rağmen zaman içinde köylüler tarafından pazar alanı olarak değerlendirilmiştir. Köy sokaklarının tümü doğal taş ile kaplıdır ve sokak ortasına eğim verilerek, yağmur sularının sokağın ortasından akması sağlanmaktadır. Dar sokakların üçü bir yerde, yumuşak bir biçimde buluşarak oluşturduğu meydancıkların bazılarında yer alan çeşme sayesinde, yakındaki evlerin su gereksinimi karşılanmıştır. Cumalıkızık'ın ticaret merkezi köyün cami meydanıdır. Cumalıkızık, 270 evden oluşmakta, ancak günümüzde 180 ev kullanılmaktadır.

Köy sokakları, topografyaya uygun olarak, çeşitli perspektifler oluşturarak, iç kısımlara doğru uzanır. Sokakların iki yanında yer alan evler, birbirlerine sırt vererek yoğun bir doku oluştururlar. Sokaklar geleneksele uygun bir biçimde dardır. Cin aralığı veya Şeytan çıkmazı olarak adlandırılan bu sokakların genişlikleri 65-90 cm arasında değişmektedir.

Köy, organik sokak dokusunu, evlerinin orijinal planlarını ve yapım tekniklerini muhafaza etmiştir. Ayrıca köy bütünü ile Erken Osmanlı Dönemi'nin kırsal mimari özelliklerini en iyi şekilde taşımaktadır. Köyün etrafındaki arazi, köyün kuruluşundan itibaren hala tarım ve ormancılık için kullanılmaktadır.

Her bir hanenin yaşını net bir şekilde saptamak mümkün değildir, fakat çok az sayıda yeni ev ve müdahale yapıldığı söylenebilir. Köy, 700 yıllık tarihiyle Osmanlı İmparatorluğu'nun en iyi şekilde muhafaza edilmiş kırsal mimarileri arasındadır. Bu eşsiz Osmanlı Köyü, insanla doğa arasında, orman arazisi ile geleneksel evler, kamu binaları ve açık alanlardan oluşan bir yerleşim yapısı arasındaki çeşitli ilişkilerin vücut bulduğu yerdir.

Özetle Osmanlı Şehrinde, toplumsal yapının bütün bileşenleri kendilerini ait hissedebilecekleri bir yer bulabilmişlerdir. Bursa'nın kentleşme modeli de, Osmanlı'yı kuran toplumsal yapıyı bütünüyle kapsamış, birlikte yaşatmıştır. Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Alanı, bu modelin canlı ve sağlam tanığıdır.

Yönetim Alanı içinde yer alan Cumalıkızık Köyü, Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi içinde barındırdıkları somut ve somut olmayan tüm değerleri ile yaşayan ve yaşatılan alanlardır. Yönetim Alanı içerisinde yer alan anıtsal ve sivil mimarlık örneği yapıların çoğu ise; geçen zaman sürecinde aynı mimari anlayışla korunmuş, asıl işlevlerini büyük ölçüde devam ettiren özgün yapılardır.

1.3 YÖNETİM ALANI'NIN ÜSTÜN EVRENSEL DEĞERİ VE UNESCO ADAYLIK KRİTERLERİ

Uludağ'ın kuzeybatı yamaçlarında ve Marmara Bölgesi'nin güneyinde bulunan Bursa, benzerine az rastlanır yoğunlukta bir tarih ve kültür mirasını zaman içindeki gelişimi ile birlikte yaşatan bir kenttir. Verimli toprakları ve doğal güzellikleri nedeniyle, tarih boyunca diğer medeniyetlerin de ilgi odağı olmuştur. Ancak asıl önemini Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan sonra ilk Osmanlı payitahtı olarak kazanmış, XIV. yüzyıl.dan itibaren, önemli bir “siyasal-sosyal-ekonomik-kültürel” merkez haline gelmiştir.

İmparatorluğa giden yolda Bursa, “Osmanlı Kuruluş Döneminde” külliyelerin şekillendirdiği ilk kent, ilk başkenttir. Tüm tarihi bileşenleri ve hemen yakınında eş zamanlı olarak kurulan Cumalıkızık köyü ile Bursa, vakıf - külliye - köy- kent ilişkisi içinde ünük bir kent planlama sistemi ile oluşturulmuştur. Osmanlılar tarafından bilinçli olarak birbirlerini tamamlayacak düzende kurulan şehir, kentsel-kırsal yerleşim birimlerinin ilk kez denenmiş birleşimidir.

Bursa'daki bu kentleşme modeli kendinden sonra kurulacak Osmanlı - Türk kentlerine de örnek olmuştur ve aynı dönemde ilişki içinde bulunduğu diğer medeniyetlere de etkisi olmuştur.

Dinamik bir kent olan Bursa'nın tarihi-kültürel yapıları ve alanları, sonraki dönemlerdeki gelişmeler neticesinde ortamları ve çevreleri değişmiş olmasına rağmen özgünlüğünü ve bütünlüğünü tam olarak korumuşlardır. Orhan Gazi Külliyesi ve çevresinde gelişmeye başlayan tarihi ticaret aksının üzerindeki Hanlar Bölgesi'ni oluşturan tüm tarihi yapılar form ve malzeme bütünlüklerini de koruyarak ticaret fonksiyonları ile günümüzde de varlıklarını sürdürmektedirler. Kentleşme modelinin en önemli parçası olan külliyeler, kuruldukları günden bu yana üstlendikleri işlevler sayesinde ve bu işlevlerin sonucu olarak etraflarında gelişim göstermiş mahallelerle birlikte varlığını halen devam ettirmektedir. Cumalıkızık Köyü, organik sokak dokuları, anıtsal ve geleneksel yapıları, tarım alanları ve en önemlisi bunlara sahip çıkan köy halkı ile Cumalıkızık halen köy vasfını taşıyan Osmanlı kırsal mimarisinin en iyi korunmuş örneklerinden biridir.

Bursa (Hanlar Bölgesi – Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık Köyü sahip olduğu istisnai evrensel değerleri ile (OUV- Outstanding Universal Value) UNESCO'nun Dünya Mirası adaylığı için belirlediği altı kültürel kriterden beşini karşılamaktadır.

Adaylık dosyasında önerilen kriterler ve gerekçeleri:

UNESCO Dünya Miras Listesi'ne kaydolmak için UNESCO tarafından belirlenen 6 Kültürel ve 4 Doğal kriter bulunmaktadır. Bursa Miras Alanları için 1, 2, 3, 4 ve 6. No'lu Kültürel kriterler uygun görülmüştür.

Kriter 1: İnsanlığın yaratıcı dehasının bir başyapıtını temsil etmesi

Orhan Gazi'nin devleti kısa süre içerisinde tüm teşekkülleriyle birlikte oluşturması ve kentin imarına yeni bir yaklaşım getirmesi O'nun yaratıcı dehasının ürünüdür.

Beylikten imparatorluğa giden yolda Bursa'nın fethi, Osmanlı Beyliği'nin devlet olma yolunda ilk adımı olarak kabul edilir. Anadolu coğrafyasında Orhan Bey, babası Osman Bey gibi barışçıl bir politika izlemiş, ileri görüşlü bir yaklaşımla stratejilerini belirlerken bu coğrafyanın kozmopolit yapısını daima önemsemiştir. İmparatorluğun yüzyıllarca ayakta kalması, Bursa'nın günümüze bir Osmanlı Başkenti kimliğini taşıyarak ulaşması ve devletin içinde kusursuzca çalışan entegre sistemlerin sürekliliği Osmanlı'nın hiçbir başarısının rastlantı sonucu olmadığının da göstergesidir.

Kriter 2: Dünyanın bir kültür bölgesinde veya bir dönemde mimarlık veya teknoloji, anıtsal sanatlar, kent planlama veya peyzaj tasarımı alanlarında önemli gelişmelere ilişkin insani değer alışverişlerine tanıklık etmesi

Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk başkenti olan Bursa, kendisinden sonraki Osmanlı kentlerinin gelişiminde kilit önem taşımıştır. Orhan Gazi'nin külliyesini sur dışında inşa etmesiyle kentin imarına getirdiği yeni yaklaşım

kendinden sonraki sultanlar tarafından da benimsenmiştir. Kentin gelişimi sultanların kurduğu külliyelerle yönlendirilmiştir.

Külliye çevresine ve yakınına cazip konut alanlarının inşa edilmesiyle çekirdeği oluşturdu. Bu mahalleler külliyelerin iyi hizmetiyle, hızla gelişerek aradaki mesafeler doldurulmuş ve Osmanlı Sultanlarının ilk başkenti yeni şehri yaratmıştır.

Osmanlı şehirlerinde camii, zâviye, medrese, mektep, kütüphane, hastane, çeşme vs. dîni, kültürel ve sosyal eserler, hayır amacıyla bizzat şahıslar tarafından yaptırılmaktaydı. Bu eserlerin işlerliğinin sağlanması amacıyla da han, hamam, bedesten gibi gelir getirecek yapılar inşa ettirilerek bu yapıların kira gelirleri ve köylere ürün ve ayniyat şeklinde alınan vergi gelirleri vakıflara bağlanmaktaydı. Tüm bu eserlerin sürekliliği vakıflar aracılığıyla sağlanmaktaydı ki Osmanlı şehirlerinde yaşamın devamlılığını sağlayan, şehri adeta iskelet vazifesi ile bir arada ve kendi içerisinde düzenli kılan, bu vakıfların varlığıydı.

Bursa, özgün kentsel sisteminin kalbinde yer alan külliye ve çarşı ile Osmanlı İslam dünyasına bir örnek model oluşturmuştur. Konya, Kayseri, Edirne, İstanbul, Halep, Kahire, Samarkant, Üsküp, Saraybosna, Safranbolu, Saraylı, Berat, Pocitelj gibi daha sonradan kurulan Osmanlı yerleşimleri üzerinde önemli bir etkisi olmuştur.

Bursa ayrıca farklı kültürlerin bir arada yaşadığını ve yerel insanlar ile şehre yeni gelenler arasında bir sentez oluşturduğunu göstermiştir. Bu kriterin gerekçesi Hüdavendigar Camii gibi özgün mimari yapılarla ortaya çıkmaktadır. Osmanlılar, aşamalı olarak eski Bizans bölgelerine yerleştikçe, erken Osmanlı dönemine özgü kültürel etkileşimleri ve dönüşümleri ortaya koyan yeni bir mimari üslup ortaya çıkmıştır.

Kriter 3: Yaşayan veya yok olan bir kültür geleneğinin veya uygarlığın istisnai, ender rastlanan bir temsilcisi olması

Bursa-Cumalıkızık günümüzde yaşayan esnaf kültürü ve bugün de kırsal hayatın kente bu denli yakın sürdürülebilmesi ile erken Osmanlı yaşam ve vizyonunun iyi bir örneğidir.

Ticaret hayatının devlet kontrolünde ve getirilen standartlarla disiplin altına alınmış oluşu, ahiler ve lonca sisteminin örgütlenmesi ile ilişkilidir. Bu örgütlenme ile alanlarında ihtisaslaşan loncalar Bursa'nın döneminin bir ticaret merkezi olarak uluslararası düzeyde tanınmasını sağlamıştır. Lonca sisteminin günümüzdeki yansımalarını esnaf odaları ve çarşı derneklerinin sürdürdüğünü görmekteyiz.

Köy ve şehir, mimarisi, tarihi külliye, çarşı, camileri ve Sultanların türbeleri aracılığıyla, tümüyle "Osmanlı" geleneği ve uygarlığını temsil edebilecek tüm özellikleri ortaya koymaktadır.

Kriter 4: İnsanlık tarihinin önemli bir aşamasını veya aşamalarını gösteren bir yapı tipinin, mimari veya teknolojik bütünü veya peyzajın istisnai bir örneği olması

Bursa, hanları, bedesteni, camileri, medreseleri, türbeleri, hamamları, konut alanlarının bir bütün oluşturması ile Erken Osmanlı şehirlerinin üstün bir örneğidir. Türk-Osmanlı mimarlık tarihi literatüründe Bursa stili ya da "I" plan olarak adlandırılan eşsiz bir mimari plan Bursa'da gelişmiştir. Külliye tepenin en üst noktasında külliye merkezi konumunda cami yer almaktadır.

Orhan Cami erken Dönem Osmanlı mimarisinin en önemli tasarımlarından olan ters T planının(zaviyeli, tabhaneli) görüldüğü ilk camidir. Kuruluş aşamasındaki devletin fiziksel, kültürel, sosyal ihtiyaçlarını karşılayacakları birimlere duyulan ihtiyaç, daha komplike olan bu plan tipinin oluşturulmasında etkili olmuştur. Cami, harim denilen asıl ibadet mekanı, bu ibadet mekanının iki yanında birer eyvan ile eyvanların kuzey ve güneyine yerleştirilmiş ikişer tabhane mekanından oluşturulmaktadır. Camiler bu tabhaneler ile ilk etapta külliye de ayrı birer birim olarak inşa edilecek olan imaret, medrese gibi bağımsız yapıların da işlevine cevap vermektedir.

Toplumun ihtiyaçlarına cevap veren ve hayatı kolaylaştıran sosyal donatılar olarak külliye bu plan tipinin işlevsel yapısını örnek alarak kenti şekillendirmişlerdir.

Kriter 6: İstisnai evrensel önem taşıyan sanatsal veya edebi eserler, inançlar, fikirler, yaşayan gelenekler ve olaylarla doğrudan veya dolaylı olarak ilgili olması

Bursa, Erken Osmanlı Dönemi'ne ait önemli tarihi olaylar, mitler, fikirler ve geleneklerle yakın bir bağlantıya sahiptir. Şehrin mistik imajının şekillenmesinde bu özelliklerin etkisi olmuştur. Erken Osmanlı Dönemi

Sultanlarının türbelerinin Bursa'da bulunması ve özellikle gölge oyununun meşhur karakterleri Karagöz ve Hacivat'ın Bursa kentiyle özdeşleştirilmiş olması bu gerekçeyi haklı çıkarmaktadır. "Karagöz ile Hacivat" söylenceye göre Orhan Külliyesi inşasında çalışan ustalardır ve bugün UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesinde de yer almaktadırlar.

Sultanlar için Bursa, devleti kuran ve yücelten atalarının gönlündeki başkent olarak varlığını sürdürmüştür. Hüdavendigar'dan sonra İstanbul'un fethine kadar Osmanlı Padişahları Bursa'ya gönderilmiş ve buradaki Sultan Medreselerinde eğitim görmüşlerdir. Osmanlı devletinin kurucuları Osman Gazi ve Orhan Gazi'nin mezarlarının Bursa'da bulunması hanedanın Bursayla olan manevi ilişkisini kuvvetli kılmıştır. Pekçok padişah ve hanedan üyesi, İstanbulun fethinden sonra dahi Bursa'yı manevi başkent olarak görmüş ve atalarına ve bu şehre olan bağlılıklarını yaptırdıkları külliye alanları içerisinde gömülmelerini vasiyet ederek göstermişlerdir.

Bugün gerek nüfusu gerekse sanayisinin Türkiye ekonomisine katkısıyla 4. Büyük kent olan Bursa, zamanın zorunlu kıldığı bütün bu gelişmelere ve değişimlere rağmen Osmanlı'nın ilk Başkenti sıfatını kaybetmemiş, dönemin yansımalarını somut ve somut olmayan değerleri ile bugüne taşımıştır.

1.4. YÖNETİM ALANI'NIN KORUMA STATÜSÜ

1.4.1 YASAL ÇERÇEVE

Yasal çerçeve, kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve korumaya yönelik finansmanı ile ilgili mevzuat bağlamında ele alınmıştır. Bursa (Hanlar Bölgesi – Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık Yönetim Alanını etkileyen koruma ile ilgili yasal düzenlemeler olan kanunlar, tüzükler, KVKK İlke Kararları, yönetmelikler, tebliğler, yönergeler, genelgeler, ilgili diğer mevzuat ve uluslararası sözleşmelerden genel olarak bahsedilmiştir.

Türkiye’de korumaya ilişkin en üst yasal çerçeve olarak, 1982 tarihli T.C. Anayasası’nın 63. maddesi gösterilebilir. Anayasa’nın XI. bölümü 63. maddesi ile devlet; tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirlerin alınması konusunda yetkili kılınmıştır.

Kanunlar

Bu bölümde özetlenen kanunlara ilave olarak 3194 sayılı İmar Kanunu, 2872 sayılı Çevre Kanunu, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu, 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun, 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu da Bursa (Hanlar Bölgesi – Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık Yönetim Alanı ile ilişkili yasalardır.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu; Türkiye’de koruma konusundaki temel kanundur. Yönetim Alanı, bu kanun hükmü altında korunmaktadır. Taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tescil, tespit işlemleri, tescilli binaların bakımı, onarımı, fonksiyon değişiklikleri, imar ve yapılaşma koşullarını kapsayan planlama konuları, 23.07.1983 tarihinde yürürlüğe giren 2863 sayılı Kanun çerçevesinde yürütülmektedir. 14.07.2004 tarihinde bu yasada önemli değişiklikler yapılmış, sit alanı olarak ilan edilen alanlar için “Belediyeler, valilikler ve ilgili kurumlar söz konusu alanda üç yıl içinde koruma amaçlı imar planı hazırlatıp incelenmek ve sonuçlandırılmak üzere koruma bölge kuruluna vermek zorundadır.” ifadesi getirilmiştir. Ayrıca “Yönetim Alanı ve Yönetim Planı” kavramları tanımlanmış ve hazırlanacak koruma amaçlı imar planlarında yapılması zorunluluk olarak getirilmiştir. Alan yönetimi ve yönetim alanlarının belirlenmesine yönelik de Ek-2 maddesine dayandırılarak yönetmelik oluşturulmuştur. Sit alanlarında Uygulama ve Denetimden sorumlu olan büroların (KUDEB) kurulması ve kültür varlıklarının, bakım, onarımlarına mali kaynak yaratılması da ilave edilen yeni uygulamalardır. Ayrıca, 04.02.2009 tarihinde, emlak vergilerinden taahhuk ettirilen miktarların koruma ve değerlendirme ile ilgili kamulaştırma, proje, planlama ve uygulamalarda kullanılması ile ilgili madde düzenlenmiştir.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu; 20.02.2008 tarihinde yenilenerek yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla, “vakıfların yönetimi, faaliyetleri ve denetimi, yurt içi ve yurt dışındaki taşınır ve taşınmaz vakıf kültür varlıklarının tescili, muhafazası, onarımı ve yaşatılması, vakıf varlıklarının işletilmesi ve değerlendirilmesinin sağlanması” görevi Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne verilmiştir. Kanunda kamu kurum ve kuruluşlarına, koruma imar planlarını düzenlerken vakıf mülkiyetindeki kültür varlıklarına ilişkin Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün görüşlerinin alınması zorunluluğu getirilmektedir.

5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun; 16.06.2005 tarihinde kabul edilmiş ve 05.07.2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Söz konusu kanun, sit alanlarında, plandan bağımsız olarak sınırları Bakanlar Kurulu’nca onaylanan “yenileme alanları” tanımlamaktadır ve yerel yönetimleri yenileme alanlarında “yenileme projeleri”nin yapımı ve uygulaması konusunda yetkili kılmaktadır. Bunun yanında, yalnızca yenileme alanları ile ilgilenen Koruma Bölge Kurulları kurulmasını düzenlemektedir.

5225 sayılı Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunu; 21.07.2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun’un amacı; kültür varlıklarının yaşatılması ve ülke ekonomisine katkı yaratan bir unsur olarak

değerlendirilmesi, kullanılması amacıyla kültür alanında yatırım yapmak isteyenlerin teşvik edilmesini sağlamaktır. Kanun'la tanımlanan teşvik konuları arasında, 2863 sayılı Kanun'la tanımlanan taşınmaz kültür varlıklarının, bu Kanun'da belirtilen amaç doğrultusunda kullanımı ve kültür varlıkları ile somut olmayan kültürel mirasın araştırılması, derlenmesi, belgelenmesi, arşivlenmesi ve yayımlanarak tanıtılmasına yönelik ve bu konuda eğitimöğretim sağlanmasına yönelik faaliyetler yer almaktadır.

6831 sayılı Orman Kanunu; 08.09.1956 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir ve Türkiye'de doğal mirasın korunmasına ilişkin düzenlemelerin ilki olarak kabul edilebilir. Kanun ile orman alanları mülkiyet ve idare bakımından, vasıf ve karakter bakımından olmak üzere ikiye ayrılmaktadır, bunun yanında söz konusu orman alanlarının muhafazası, işletmesi, imar işleri, idaresi, tahdit, harita ve ağaçlandırma işlemleri ile ilgili hükümler getirilmektedir.

5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu; 19.07.2005 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup arazi ve toprak kaynaklarının bilimsel esaslara uygun olarak belirlenmesi, sınıflandırılması, arazi kullanım plânlarının hazırlanması, koruma ve geliştirme sürecinde toplumsal, ekonomik ve çevresel boyutlarının katılımcı yöntemlerle değerlendirilmesi, amaç dışı ve yanlış kullanımların önlenmesi, korumayı sağlayacak yöntemlerin oluşturulmasına ilişkin sorumluluk, görev ve yetkilerin tanımlanması ile ilgili usûl ve esasları kapsamaktadır. 5403 sayılı kanun ile birlikte 3194 sayılı İmar Kanununun 8.1.c bendi eklenerek, tarım arazilerinin gerekli izinler alınmadan tarımsal amaç dışında kullanılmak üzere plânlanması yasaklanmıştır.

644 Sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname; 04.07.2011 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup; bu kararname ile "Çevre ve Şehircilik Bakanlığı" kurulmuştur. 17.08.2011 tarihli "Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname" ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun içeriğinde de bazı düzenlemelere gidilmiştir. Bu kapsamda; 2863 sayılı kanunun yetkisinde olan tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile ilgili görev ve yetkiler Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na devredilmiş, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü'nün kuruluşu düzenlenmiştir. Bu bağlamda 2863 sayılı Kanun'un ismi "Kültür Varlıklarını Koruma Kanunu" olarak değiştirilmiş, "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu" isimlerinden de "Tabiat" kelimesi çıkartılmıştır.

Tüzükler; Kültür ve tabiat varlıklarının korunması ile ilgili kanunların uygulamasını ve belirlenen işlerin nasıl yapılacağını gösteren, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan tüzükler; 16.10.1986 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Eserlerden Faydalanma Usul ve Esasları Hakkında Tüzük" ve 03.01.1964 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren "Aslında Vakıf Olan Tarihi ve Mimari Kıymeti Haiz Eski Eserlerin Vakıflar Genel Müdürlüğüne Devrine Dair 7054 sayılı Kanunun Uygulama Şekli Gösteren Tüzük"tür.

İlke Kararları; Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu, koruma alanları ve sit alanları ile etkileşim alanları hakkında, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve restorasyonu ile ilgili işlerde uygulanacak ilke kararları alır. Bu çerçevede, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nca alınan ve koruma mevzuatında önem taşıyan kararlar;

- 421 nolu İlke Kararı (19.04.1996), Tarih Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları
- 660 nolu İlke Kararı (05.11.1999), Taşınmaz Kültür Varlıklarının Gruplandırılması, Bakım ve Onarımları
- 661 nolu İlke Kararı (05.11.1999), Sit Alanları İle Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının Bitişik Parselleri ve Koruma Alanlarındaki Tescilsiz Yapıların Bakım ve Basit Onarımları
- 663 nolu İlke Kararı (05.11.1999), Taşınmaz Kültür Varlıkları İle Korunması Gerekli Kültür Varlığı Özelliği Gösteren Yapıların Tespiti ve Korunmalarına İlişkin Konuların Değerlendirilmesi Aşamasında Dikkate Alınacak Esaslar
- 664 nolu İlke Kararı (05.11.1999), Sit Alanları Dışındaki Üzerinde Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı Bulunan Parsellerin Koruma Alanı
- 665 nolu İlke Kararı (05.11.1999), Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları İle Koruma Alanları ve Sit Alanları Üzerine Konulacak Her Türlü Işıklı ve Işıksız Tabelalar ile Çevresinde Yapılacak Donanımlar
- 666 nolu İlke Kararı (05.11.1999), Korunması Gerekli Tabiat ve Varlıklarından Anıt Ağaçların Tanımı ve Korunması

- 696 nolu İlke Kararı (14.11.2002), Arkeolojik, Doğal, Tarihi Sit Alanları ile Sit Alanları Dışındaki Tescilli Kültür ve Tabiat Varlığı Parsellerinin Koruma Alanlarındaki Tescilsiz Parsellerde Uygulamaların Denetlenmesi ve İskan İzni
- 702 nolu İlke Kararı (15.04.2005), Kentsel Arkeolojik Sit Alanları Koruma ve Kullanma Koşulları
- 712 nolu İlke Kararı (03.05.2006) "Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması, Denetimi ve Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik" in uygulanmasında ortaya çıkan sorunların değerlendirilmesi
- 720 nolu İlke Kararı (04.10.2006), Kentsel Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları (01.11.2007 tarihli 736 sayılı ilke kararı ile değişmiştir.)
- 728 nolu İlke Kararı (19.06.2007), Doğal Sitler ile İlgili Koruma ve Kullanma Koşulları
- 731 nolu İlke Kararı (19.06.2007), Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun Vakıflar Genel Müdürlüğü İdare ve Denetiminde Olan Cami, Mescit, Türbe vb. Kültür Varlıklarının Müdahale Biçimleri Uygulama ve Denetimi

Yönetmelikler; Yasa ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak amacı ile kültür ve tabiat varlıklarının korunması ile ilgili düzenlenen yönetmeliklerdir;

- Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanı'nın Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (27.11.2005 tarihli, 26006 sayılı)
- Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik (13.03.2012 tarihli, 28232 sayılı)
- Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Yapı Esasları ve Denetimine Dair Yönetmelik (11.06.2005 tarihli, 25842 sayılı)
- Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması, Denetimi ve Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik (26.07.2005 tarihli, 25887 sayılı)
- Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği (14.12.2005 tarihli, 26023 sayılı)
- Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları, Proje Büroları ile Eğitim Birimlerinin Kuruluş, İzin, Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik (11.06.2005 tarihli, 25842 sayılı)
- Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payına Dair Yönetmelik (13.04.2005 tarihli, 25785 sayılı)
- Taşınmaz Kültür Varlıklarının Onarımına Yardım Sağlanmasına Dair Yönetmelik (15.07.2005 tarihli, 25876 sayılı)
- Tasarrufu Kısıtlanan Bina, Arsa ve Arazi Hakkında Yönetmelik (17.11.1986 tarihli, 19284 sayılı)
- Ulusal Müze Başkanlıklarının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Yönetmelik (11.11.2005 tarihli, 25990 sayılı)
- Vakıflar Genel Müdürlüğü Müzeler Yönetmeliği (06.02.2007 tarihli, 26426 sayılı)
- Vakıf Kültür Varlıklarının Restorasyon Veya Onarım Karşılığı Kiraya Verilmesi İşlemlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (10.09.2008 tarihli, 26993 sayılı)
- Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde ve Turizm Merkezlerinde İmar Planlarının Hazırlanması ve Onaylanmasına İlişkin Yönetmelik (03.11.2003 tarihli, 25278 sayılı)
- Kesin İnşaat Yasağı Getirilen Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının Bulunduğu Sit Alanlarındaki Taşınmaz Malların Hazineye Ait Taşınmaz Mallar ile Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik (08.02.1990 tarihli, 20427 sayılı)
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu Kapsamındaki Kültür Varlıkları Rölöve, Restorasyon, Restitüsyon Projeleri, Sokak Sağıklaştırma, Çevre Düzenleme Projeleri ve Uygulama ile Değerlendirme, Muhafaza Nakil İşleri ve Kazı Çalışmalarına İlişkin Mal ve Hizmet Alımlarına Dair Yönetmelik (18.06.2005 tarihli, 25849 sayılı, değişiklik: 10.08.2009 tarih ve 27315 sayılı)
- Müzelerle Müzelere Bağlı Birimlerde ve Ören yerlerindeki Kültür Varlıklarının Film ve Fotoğraflarının Çekilmesi, Mülaj ve Kopyalarının Çıkarılması Hakkında Yönetmelik (26.01.1984 tarihli, 18293 sayılı)
- Kültür Yatırım ve Girişimlerine Gelir Vergisi Stopajı, Sigorta Primi, İşveren Payı ve Su Bedeli İndirimi ile Enerji Desteği Uygulamasına Dair Yönetmelik (14.07.2006 tarihli, 26228 sayılı)
- Vakıf Kültür Varlıkları İhale Yönetmeliği (10.09.2008, 26993 sayılı)

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara dair Yönetmelik (23.03.2012)

Tebliğler;Kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına ilişkin ilgili kurum ve kuruluşlarca yayımlanan tebliğlerden en önemlisi ‘Koruma Amaçlı İmar Planlarının Yapımına İlişkin (23.07.2006 tarihli, 26237 sayılı) Tebliğ’dir.

Yönergeler;Mevzuat hükümlerinin uygulama şekillerini gösteren talimatlar olan yönergelerden kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına ilişkin olanlar;

- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 13 ve 14 üncü Maddeleri Gereğince Yürütülen İşlemlere İlişkin Yönerge (18.10.2004 tarihli, 25932 sayılı Bakanlık oluru)
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Röleve ve Anıtlar Müdürlüklerinin Çalışmaları Hakkında Yönerge (08.08.2005 tarihli, 115203 sayılı Bakanlık oluru)
- Koruma İmar Planlarının İzlenmesi ve Denetlenmesine İlişkin Çalışma Esaslarını Belirleyen Yönerge (02.09.1992 tarihli, 2396 sayılı Bakanlık oluru)
- Müze ve Ören Yerleri Giriş, Bilgilendirme ve Yönlendirme Tabelalarına İlişkin Yönerge (23.11.2007 tarihli, 196639 sayılı Bakanlık oluru)
- Kazı Alanlarında Yapılacak Kazı, Restorasyon, Konservasyon ve Çevre Düzenleme Uygulamalarının Denetlenmesinde Uyulacak Usul Ve Esaslara İlişkin Yönerge (09.08.2005 tarihli, 115868 sayılı Bakanlık oluru)vb. gibidir.

İlgili Diğer Mevzuat;Bu bölümde; kültür ve tabiat varlıklarının korunması ile dolaylı olarak ilişkili olan, amaç açısından korumaya ilişkin olmasa da korumaya ilişkin hükümler içeren kanunlar ve ilgili diğer mevzuatincelenmiştir.

5393 sayılı Belediye Kanunu; 13.07.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun’la belediyeler; kültür ve tabiatvarlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin korunmasını sağlamakla, söz konusu amaçla bakım ve onarım yapmakla, kentin gelişimine uygun olarak eskiyen kent kısımlarını yeniden onarmakla, kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulamakla görevlendirilmiştir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu; 10.07.2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun’un 7. maddesinde, “Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek” Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları arasında sayılmaktadır.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu; 04.03.2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanun ile il özel idareleri, belediye sınırları dışındaki alanlarda, belediyelerin yapmakla yükümlü oldukları görevleri üstlenmiş, kültür ve turizme yönelik faaliyetlerde bulunmakla yükümlendirilmiştir.

6360 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun; 06.12.2012 tarihinde 28489 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olup Nisan 2014 tarihinden itibaren yürürlüğe girecektir. Bu kanun ile yerel yönetimlerle ilgili kanunların bazı maddelerinde değişiklikler yapılmıştır. Buna göre il özel idareleri kaldırılacak olup, il özel idarelerine yapılan atıflar, ilgisine göre bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, hazineye, valiliklere, büyükşehir belediyelerine ve bağlı kuruluşlarına veya ilçe belediyelerine yapılmış sayılacaktır. İl özel idarelerine verilmiş olan yetki, görev ve sorumluluklar ilgisine göre, Nisan 2014 tarihinden itibaren bu kurum ve kuruluşlar tarafından kullanılacak ve yerine getirilecektir. Ayrıca aynı kanuna göre Bursa’nın da içinde bulunduğu onüç ildeki büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırları olarak değiştirilmiş; illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı bulundukları ilçenin belediyesine katılmıştır.

6306 sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ”31 Mayıs 2012 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanun ile afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde şartname ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini teşkil etmek üzere, iyileştirme, tasfiye ve yenilemelere dair usul ve esaslar belirlenmiştir.Kanuna göre, büyükşehir belediyeleri; konut, sanayi, ticaret alanları, teknoloji parkları, kamu hizmeti alanlarında rekreasyon

ve sosyal donatı alanları oluşturmak, eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek, kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak veya deprem riskine karşı tedbirler almak amacıyla, kentsel dönüşüm ve gelişimprojeleri uygulayabilecektir.

Uluslararası Sözleşmeler; Koruma alanına ilişkin uluslararası sözleşmeler olarak Türkiye tarafından yasal olarak kabul edilmiş olan Venedik Tüzüğü (1964), Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme (1972), Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi (2003), Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü (Washington Tüzüğü -1987), Geleneksel Mimari Tüzüğü (1999),Viyan'a Memorandumu (2005) sayılabilir. Bunların haricinde, Kültür Varlıklarının Kanunsuz İthal, İhraç ve Mülkiyet Transferinin Önlenmesi ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlerle İlgili Sözleşme ve Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi Türkiye Milli Komitesi Yönetmeliği de dikkate alınmalıdır.

1.4.2. KURUMSAL ÇERÇEVE

Anayasa'da doğal ve kültürel mirası koruma sorumluluğu devlete verilmiştir. Ancak tarihi-kültürel mirasın, toplumsal duyarlılığı ve bilinci de arttırarak korunması, güçlü bir kamu yönetimi gerektirmektedir. Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasasının 123. maddesi Türkiye'de kamu yönetiminin, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına, 126. maddesi ise illerin idaresinin yetki genişliği esasına dayandığını belirtir. Bu temel örgütlenme ilkelerine göre merkezden yönetim, yetkinin tamamının merkezde toplanması anlamına gelirken, yerinden yönetim yetkinin tamamen yerel birimlere devredilmesi demektir. Yetki genişliği ise merkezin hiyerarşik denetimi altında yetkinin taşra birimlerine devredilmesidir. Bu doğrultuda, kültürel mirasın korunması bağlamında ulusal kamu kurumları **merkezi** ve **yerel** yönetim kurumları olarak iki başlık altında incelenmiştir.

Merkezi Yönetim Kurumları

3046 nolu yasa gereğince, bir bakanlık merkez teşkilatı, bakanlığın sorumlu olduğu hizmetlerin yürütülmesi, bu hizmetlerle ilgili amaç ve politika tayini, planlama, kaynakları düzenleme ve sağlama, koordinasyon, gözetim ve takip, idareyi geliştirme ve denetim gibi görevleri yerine getirmek üzere kurulur. Bakanlığın kuruluş amaçlarını gerçekleştirmek ve yürütmekte oldukları hizmetleri vatandaşlara sunmakla görevli bakanlık taşra teşkilatı, ihtiyaca göre ilde valiye bağlı il kuruluşları, ve/veya kaymakama bağlı ilçe kuruluşları ve/veya doğrudan merkeze bağlı taşra kuruluşlarından meydana gelecek şekilde düzenlenir. Merkezden yönetimde kamu hizmetlerine yönelik kararlar merkezde alınır, uygulaması merkezin yetkisindedir. Bu tip yönetimde mali kaynaklar da merkez tarafından kontrol edilir. Merkezden yönetimde kararlar genel olarak tüm ülke çapında alındığı için yönetimde bir örneklik sağlanır. Merkezden alınan kararların uygulaması merkezin hiyerarşik yapısı çerçevesinde yapılır. Merkezin bazı yetkilerini yerele devrettiği durumlarda "yetki genişliği" ilkesi uygulanmış olur. Bu da kamu hizmetlerinin halka ulaştırılmasında nisbeten verimliliği sağlar. Bu kapsamda, bakanlıklar ve merkezi yönetimin bünyesindeki kurumlar iller bazında örgütlenebilirler. Bu örgütler merkeze bağlı taşra örgütleridir. Bunlara "taşra teşkilatı" da denir. Taşra teşkilatı merkezden bağımsız hareket edemez, personeli, bütçesi ve yapacağı işler başkent tarafından belirlenir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, tüm taşınır ve taşınmaz tarih, kültür ve doğal varlıklarının korunmasından sorumlu en üst düzey merkezi kurumdur. Bu konu ile ilgili düzenlemeleri yapma yetkisine sahiptir. Bununla ilgili olarak bünyesindeki kurulmuş olan **Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü**, tarihi ve kültürel varlıkların tahribinin ve yok edilmesinin önlenerek, bu değerlerin yaşatılması, geliştirilmesi, tanıtılması ve değerlendirilmesi görevlerini yürütmektedir. Genel Müdürlük, Merkeze Bağlı Taşra Teşkilatı, Taşra Teşkilatı ve bunlara bağlı müdürlükler ile Kültür Varlıkları Koruma Yüksek Kurulu ile Bölge Kurullarını içeren Sürekli Bilimsel Kurullar'dan oluşmuştur. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nı illerde İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü temsil eder. İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın taşra teşkilatıdır. Genel Müdürlük bünyesindeki Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, taşınmaz kültür varlıklarının korunmasından, onay ve denetlemeden sorumlu temel birimdir. Tescilli eserlerle ilgili kurum veya kişiler tarafından hazırlanan projeler ve sit alanlarındaki Koruma Amaçlı İmar Planları, Koruma Kurulu onayı olmadan uygulanamaz. Bursa Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü'nün görevleri; 2863 sayılı Kanun kapsamındaki tescilli yapılar ile müzelerin; bakım, onarım, inşaat, rölöve, restitüsyon, restorasyon, çevre düzenlemesi, teşhir tanzim işlerinin yürütülmesine ait her türlü proje ve uygulama hizmetini kapsamaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yürütülen koruma ve yaşatma faaliyetlerinin bilimsel esaslara göre yürütülmesini sağlamak üzere merkezde Kültür Varlıkları **Koruma Yüksek Kurulu** oluşturulmuştur.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Yönetim Alanı'nı etkileyen merkezi yönetim kurumları arasında ikinci sırada gelmektedir. Bakanlık doğal sit alanları ve tabiat varlıklarının korunmasından sorumludur. Bununla ilgili olarak bünyesindeki kurulmuş olan **Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü**, doğal sit alanları ve tabiat varlıklarının tespiti ile tahribinin, yok edilmesinin önlenerek, bu değerlerin yaşatılması, geliştirilmesi, tanıtılması ve değerlendirilmesi görevlerini yürütmektedir. Merkez Teşkilatı, Merkeze Bağlı Taşra Teşkilatı ve bunlara bağlı müdürlükler ile Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu ile Bölge Komisyonlarını içermektedir. Çevre ve Şehircilik İl Müdürlükleri, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın taşra teşkilatıdır. Genel Müdürlük bünyesindeki Bursa Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu, doğal sit alanları ve tabiat varlıklarının korunmasından, onay ve denetlemeden sorumlu temel birimdir.

Orman ve Su İşleri Bakanlığı, diğer bir merkezi yönetim kurumudur. Görevi, ormanlar başta olmak üzere tabiatın korunmasına yönelik politikalar geliştirmek, korunan alanların tespiti, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar ve biyolojik çeşitlilik ile av ve yaban hayatının korunması, yönetimi, geliştirilmesi, işletilmesi ve işlettilmesini sağlamak, su kaynaklarının korunmasına ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasına dair politikalar oluşturmaktır.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, kırsal bölgelerin kalkındırılması, kırsal toplumun yaşam şartlarını iyileştirmek, kırsal alanda eğitim-yayım, örgütlenme ve uygun destekleme yöntemleriyle yerel kaynakları harekete geçirerek tarımsal altyapıyı geliştirmek, katılımcılığı ve işbirliğini yaygınlaştırmak, alternatif gelir kaynakları oluşturmak, toprak, tarım, hayvancılık ve su kaynaklarını korumak ile görevli merkezi yönetim kurumudur.

Vali, ilde merkezi yönetimi temsil eden en yüksek yöneticidir. Vali il idaresi kanununun 4. maddesine göre "ilde devletin ve hükümetin temsilcisi ve ayrı ayrı her bakanın mümessili ve bunların idari ve siyasi yürütme vasıtasıdır". Tüm il müdürlüklerinin ildeki üstü validir. Ayrıca Vali, İl özel idaresinin başında yürütme organı olarak faaliyet göstermektedir.

Merkezî yönetimin bazı kurumları bölgesel olarak da örgütlenmiştir. İllerden farklı olarak bölgesel örgütler, bir kaç ili içerir. Bölge müdürlükleri merkeze bağlı, ona sorumlu çalışırlar. Merkezde alınan kararların bölgesel uygulayıcıları, bölgeden yaptıkları tespitleri merkeze ileten aracılardır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü, vakıflara ait yurt içi ve yurt dışındaki taşınır ve taşınmaz vakıf kültür varlıklarının tespiti, envanterinin çıkarılması, Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait olanların korunması, mülkiyeti el değiştirmiş vakıf kültür varlıkları ile koruma alanlarının kamulaştırılması, değerlendirilmesi, onarımı, restorasyonu ve gerektiğinde yeniden inşası konusunda yetkili olan bir merkezi yönetim kurumudur. Vakıflar Genel Müdürlüğü de bölge müdürlükleri olarak örgütlenmiştir. **Vakıflar Bölge Müdürlükleri**, Kültür Varlıkları Koruma Kurullarından onaylanması koşuluyla mülkiyetlerindeki kültür varlıkları için yapacakları tüm uygulamaların denetiminden sorumlu ve yetkilidirler. Bunun yanında, protokol veya kiralama yöntemi kullanılarak diğer kamu kurumlarınca gerçekleştirilen proje ve uygulamalarında Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nden izin alınması gerekmektedir. Söz konusu mülklerin basit onarımları için ise Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden onay alınması gerekmektedir.

Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA), 25.01.2006 tarih ve 5449 sayılı "Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun" a dayanarak 14 Temmuz 2009 tarih ve 2009/15236 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur. Bölgedeki illerin Valileri, Belediye Başkanları, İl Genel Meclisi Başkanları ve Sanayi & Ticaret Odası Başkanları'ndan oluşan yönetim kuruluyla en üst düzeyde temsili; bölgedeki üniversite, kamu kurumu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları temsilcileriyle geniş bir işbirliği, katılım ve danışma ağını; alanında yetkin ve deneyimli uzman personeliyle güçlü bir icra organını bünyesinde barındıran etkin bir yönetim yapısına sahiptir. BEBKA; Bursa, Eskişehir ve Bilecik illerinde kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında koordinasyon ve işbirliğini geliştirerek kalkınmaya yön veren, yerel sorunlara yine yerel odaklı çözümler sunan, kaynakların yerinde ve etkin kullanımıyla sürdürülebilir kalkınmaya hizmet eden bir kurumdur.

Yerel Yönetim Kurumları

Merkezden yönetim, ülke çapında bir yetki bütünlüğü ve kararlarda bütünlük sağlamaktadır. Ancak yerel ihtiyaç ve farklılıkları tespit etmek, bunlara hızlı cevap vermek amacıyla yapılan idari düzenlemelerle, son 20 yılda yerel yönetimler kent yönetiminde öne çıkmışlardır.1982 anayasasına göre mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir. Yerel yönetimler özerk kuruluşlardır. Merkezi yönetimin yetkisinde değildirler. Bununla beraber, merkezi yönetim, mahalli idareler üzerinde “idari vesayet yetkisine” sahiptir. Bu yetki, yerel yönetimlerin verdiği hizmetlerin “idarenin bütünlüğü” ilkesine uygun yürütülmesi ve kamu yararının korunmasının güvence altına alınması amacını güder.

Bursa Büyükşehir Belediyesi, Yönetim Alanı’nda yerel yönetim açısından birinci derece sorumlu kurumdur.5393 sayılı Belediye Kanunu belediyeyi, “belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişi” olarak tanımlar.5216 sayılıBüyükşehir Belediye Kanunu’na göre belediyenin yetkili olduğu sınırlar içinde kalan “Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek” Büyükşehir Belediyesi sorumluluğundadır.

Bursa Alan Başkanlığı; ilgili 2863 sayılı kanunda değişiklik yapan 14.07.2004 tarih ve 5226 sayılı yasa’nın ek-2. Maddesine ve yönetmeliğe göre, 2011 senesinde ilçe belediyelerle imzalanan protokol sonrası,Bursa Büyükşehir Belediyesi Meclis kararıyla kurulmuştur. Bursa Büyükşehir Belediyesi, Etüd veProjeler Daire Başkanlığı bünyesinde Tarihi Kültürel Miras Şube Müdürlüğü’ne bağlı olarak görev yapmaktadır. Alan Başkanlığı; Alan Başkanı, Danışma Kurulu ile Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu’ndan oluşmaktadır. Alan Başkanlığının sekreteryaya hizmetleri, gerekli personel araç, gereç ve ekipman BBB tarafından sağlanmış bulunmaktadır. Alan Başkanlığı, tüm paydaşları arasında iletişimi sağlayacak bir eşgüdüm platformu oluşturarak koordinasyonu sağlamak ve Dünya Mirası olmaya aday alanların uluslararası normlarda hazırlanan yönetim planı çerçevesinde korunabilmesi amacıyla çalışmalar yapmaktadır.

Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından kurulan, yerel yönetime bağlı ve yerel yönetimin genel denetimi altında çalışan özel amaçlı kuruluşlar aracılığıyla dabırçok hizmet yürütülmektedir.

İlçe Belediyeleri, yerel yönetim açısından diğer sorumlu kurumlardır.İlçe Belediyeleri olan Osmangazi Belediyesi ve Yıldırım Belediyesi, yönetim alanı sınırlarının içinde bulunduğu yetkili idaredir. Her bir ilçe belediyesinin bünyesinde bulunan İmar ve Şehircilik Müdürlükleri ilçe sınırları dahilindeki imar faaliyetleri ile 1/1000 uygulama imar planlarının yapımı ve onayından sorumludur.1/1000 ölçekli koruma amaçlı imar planları ilgili ilçe Belediyesi tarafından hazırlanarak ilçe belediye meclisi tarafından onaylanır, Büyükşehir Belediyesi meclisince onaylandıktan sonra Koruma Kurulunun uygun görüşü ile yürürlüğe girer.

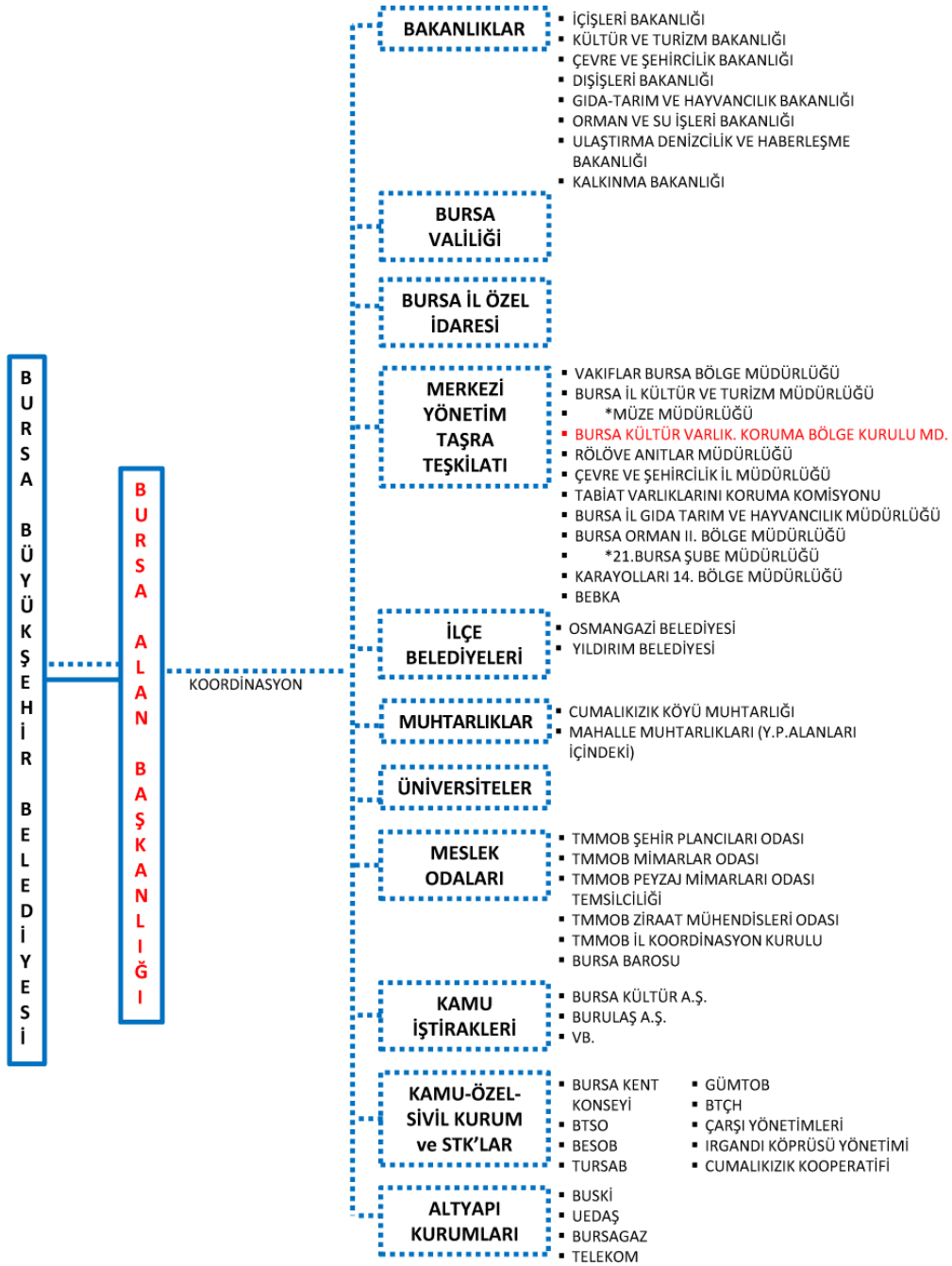
Bursa İl Özel İdaresi, bir yerel yönetim örgütüdür. 5302 nolu İl Özel İdaresi Kanunu’nda “İl halkınınmahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir” diye tanımlanmıştır. İl sınırları içinde, ancak belediye sınırları dışında, eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, kültür, sanat, turizm, tarım ve bayındırlık alanlarında görevleri vardır.İl özel idaresinin başında yürütme organı olarak faaliyet gösteren Vali bulunur. Vali’yle beraber il özel idaresinde seçimle gelen bir il genel meclisi ve il daimi encümeni bulunur. İl özel idaresinin gelirleri arasında genel bütçeden yerel yönetimler için ayrılan pay ve emlak vergisinden aldıkları pay da vardır.Diğer görev ve yetkilerinin dışında, 2004 yılından itibaren koruma uygulamalarının mali kaynağının yürütülmesinden de yetkili ve sorumlu hale getirilmişlerdir. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nu uyarınca il sınırları içinde toplanan tüm emlak vergilerinin %10’u İl Özel İdarelerine aktarılmaktadır. Bu kaynaklar Bursa Valisinin denetiminde hem kurumun kendisi tarafından gerçekleştirilen hem de Belediyelerin kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi projeleri için kamulaştırma, tasarım, plânlama ve uygulama konularında kullanılmaktadır.

Muhtarlıklar, mahalle ve köy muhtarlıkları olarak bulundukları mahallenin ve/veya köyün fiziksel ve sosyal tespit, ihtiyaç ve güvenlik konularında görevli olup alanda yaşayan halkın en küçük yerel temsilcisidir.

Diğer Kurum ve Kuruluşlar

Ulusal ölçekteki merkezi ve yerel kamu kurumlarının dışında, tarihsel ve kültürel değerlerin korunması konusunda söz sahibi olan ya da katkıda bulunan pek çok kurum ve kuruluş söz konusudur. Doğal varlıkların/mirasın korunmasında etkin olarak çalışan, ülke genelinde ve yerelde örgütlenmiş çok sayıda sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. **Türkiye Ormancılar Derneği, Türkiye Tabiatını Koruma Derneği** bu kuruluşların öncüleri olarak söylenebilir. **Doğal Hayatı Koruma Derneği, WWF Türkiye, Doğa Derneği, TEMA, Kuş Araştırmaları Derneği** gerek kırsal kalkınma, gerek ormancılık gerekse doğa koruma alanlarına ilişkin pek çok projede yer alarak, yerel STK'lar ile işbirliği içinde uygulamalar yapmaktadırlar. Yerel yönetimler arasında tarihi kültürel çevrelerin korunması konusunda duyarlılık ve bilincin arttırılması yönünde çalışan "**Tarihi Kentler Birliği**" yerel örgütlülük adına önemli bir yapılanmadır. Temmuz 2000 tarihinde kurulan Birlik, aynı zamanda "Avrupa Tarihi Kentler Birliği" üyesidir. **ÇEKÜL Vakfı, TURING Kurumu, TAÇ Vakfı** gibi kuruluşlar da restorasyon konularında çalışan sivil kurumlardan bazılarıdır. Bunların dışında konuyla ilgili faaliyetler yürüten ve ismi çeşitli platformlarda gündeme gelen diğer sivil toplum kuruluşları arasında; **Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı, Dayanışmacı Atölye, KUMİD** (Kültürel Mirasın Dostları Derneği), **Tarih Vakfı, Bursa Kültür Sanat ve Turizm Vakfı, Bursa Araştırmaları Vakfı (BURSAV), Bilim ve Sanat Vakfı, İnsan Yerleşimleri Derneği, Ulusal Ahşap Birliği**, Dünya Mirası Gezinleri Derneği, BTSO (Bursa Ticaret ve Sanayi Odası, BESOB (Bursa Esnaf ve Sanatkarlar Derneği, BTÇH (Bursa Tarihi Çarşı ve Hanlar Birliği), TURSAB, Cumalıkızık Kooperatifi vb. sayılabilir. 2009 yılında kurulan **Bursa Kent Konseyi**, Bursa ile ilgili her konuda düşünce üretmektedir. Bursa Tarihi Çarşı ve Hanlar Birliği Derneği, bölgenin tarihi dokusunu korunması ve toplam geliri arttıran bir çekim merkezi haline getirilmesi için çalışmaktadır. Bursa Esnaf ve Sanatkarlar Birliği üyelerine, sorunlarının çözümü, mesleki eğitim ve çalışma ortamlarının geliştirilmesi konularında hizmet vermektedir.

TMMOB'a bağlı ve diğer Meslek Odaları, Uludağ Üniversitesi başta olmak üzere **üniversiteler**, mesleki, hukuki, bilimsel ve uygulamalarla çok önemli katkılar sağlamaktadır.

- ALAN YÖNETİMİ ŞEMASI -

▪ Tüm kurumlar tarafından üretilen Taşınmaz Kültür Mirası'nın Korunması ile ilgili Restorasyon plan ve projeleri, **Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu**'ndan onay almadan uygulanamaz. (2863 sayılı Kanun)

▪ **Alan Başkanlığı**, Yönetim Planı'nın uygulanması ve ilgili Kurum ve Kuruluşlarla koordinasyonun sağlanmasından sorumludur. (2863 sayılı Kanun / Değişik 5226 Sayılı Kanun Ek-2 Maddesi ve Yönetmelik)

Şekil 1. Yönetim Şeması (Kaynak: BAB)

BURSA'DA KORUMA İLE İLGİLİ KURUMLARDA ÇALIŞAN PERSONEL BİLGİLERİ		
KURUM	MESLEK	SAYI
BURSA KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU	ŞEHİR PLANCI	3
	MİMAR	5
	HARİTA VE JEODEZİ MÜHENDİSİ	1
	ARKEOLOG	2
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	11
BURSA RÖLÖVE VE ANITLAR MÜDÜRLÜĞÜ	MİMAR	3
	İNŞAAT MÜHENDİSİ	3
	ELEKTRİK MÜHENDİSİ	3
	ELEKTRİK TEKNİKERİ	4
	MAKİNA MÜHENDİSİ	2
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	13
BURSA MÜZE MÜDÜRLÜĞÜ	MÜDÜR	1
	MÜDÜR YARDIMCISI	1
	ARKEOLOG	7
	MÜZE ARAŞTIRMACISI	1
	SANAT TARİHÇİ- MEMUR	2
	TEKNİSYEN	2
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	14
İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ - KÜTÜPHANE MÜDÜRLÜĞÜ	İL MÜDÜRÜ	1
	MÜDÜR YARDIMCISI	2
	ŞUBE MÜDÜRÜ	4
	ARAŞTIRMACI	5
	AYNİYAT SAYMANI	1
	UZMAN	1
	FOLKLOR ARAŞTIRMACISI	1
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	15
BURSA İL ÖZEL İDARESİ PLAN VE PROJE MÜDÜRLÜĞÜ	MÜDÜR (İNŞAAT MÜHENDİSİ)	1
	İNŞAAT MÜHENDİSİ	1
	TEKNİSYEN	1
	JEOLJİ MÜHENDİSİ	1
	İNŞAAT TEKNİKERİ	1
	MİMAR	1
	MAKİNA MÜHENDİSİ	1
	ELEKTRİK MÜHENDİSİ	1
	RESTORATÖR	1
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	9
BURSA İL ÖZEL İDARESİ KÜLTÜR VE SOSYAL İŞLER ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ	MÜDÜR (İKTİSATÇI)	1
	BİLGİSAYAR İŞLETMENİ	2
	VERİ HAZIRLAMA VE KONTROL İŞLETMENİ	1
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	4
BURSA İL ÖZEL İDARESİ TARIM VE KÖY İŞLERİ BAKANLIĞI TARIMSAL HİZMETLER MÜDÜRLÜĞÜ	MÜDÜR (ZİRAAT MÜHENDİSİ)	1
	ZİRAAT MÜHENDİSİ	10
	JEOMORFOLOG	1
	JEOLJİ MÜHENDİSİ	1
	İNŞAAT MÜHENDİSİ	1
	ELEKTRİK ELEKTRONİK MÜHENDİSİ	1
	TOPOĞRAF	1
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	16
BURSA İL ÖZEL İDARESİ YATIRIM VE İNŞAAT MÜDÜRLÜĞÜ	ELEKTRİK TESİSAT USTASI	4
	İNŞAAT USTASI VE YARDIMCISI	2
	İNŞAAT MÜHENDİSİ	6
	MAKİNA MÜHENDİSİ	3
	ELEKTRİK MÜHENDİSİ	2
	MİMAR	1
	TEKNİKER	2
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	20
BURSA İL ÖZEL İDARESİ İMAR VE KENTSEL İYİLEŞTİRME MÜDÜRLÜĞÜ	HARİTA MÜHENDİSİ	3
	ŞEHİR PLANCISI	1
	İNŞAAT MÜHENDİSİ	1

	HARİTA TEKNİKERİ	1
	HARİTA TEKNİSYENİ	2
	TOPOĞRAF	1
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	9
BURSA VAKIFLAR BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ SANAT ESERLERİ VE YAPI İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ	MÜDÜR (İNŞAAT MÜHENDİSİ)	1
	MİMAR	3
	İNŞAAT TEKNİKERİ	1
	MAKİNA MÜHENDİSİ	2
	MÜZE ARAŞTIRMACISI	1
	VERİ HAZIRLAMA VE KONTROL İŞLETMENİ	2
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	10
OSMANGAZİ BELEDİYESİ KÜLTÜR SOSYAL İŞLER MÜDÜRLÜĞÜ	MÜDÜR	1
	UZMAN	1
	ŞEF	1
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	3
OSMANGAZİ BELEDİYESİ PARK BAHÇELER MÜDÜRLÜĞÜ	MİMAR	1
	İNŞAAT MÜHENDİSİ	1
	ZİRAAT MÜHENDİSİ	7
	PEYZAJ MİMARİ	2
	TEKNİKER	3
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	14
OSMANGAZİ BELEDİYESİ FEN İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ	MİMAR	1
	İNŞAAT MÜHENDİSİ	9
	MAKİNA MÜHENDİSİ	2
	HARİTA MÜHENDİSİ	1
	ELEKTRİK MÜHENDİSİ	1
	TEKNİKER	9
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	23
OSMANGAZİ BELEDİYESİ PLAN PROJE MÜDÜRLÜĞÜ	MİMAR	5
	MÜHENDİS	1
	SANAT TARİHÇİSİ	1
	ARKEOLOG	1
	RESTORATÖR	3
	TEKNİKER	1
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	12
OSMANGAZİ BELEDİYESİ İMAR VE ŞEHİRCİLİK MÜDÜRLÜĞÜ	ŞEHİR PLANCISI	7
	MAKİNA MÜHENDİSİ	1
	JEODEZİ VE FOTOGRAMETRİ MÜHENDİSİ	4
	MİMAR	5
	İNŞAAT MÜHENDİSİ	7
	HARİTA TEKNİKERİ	6
	TEKNİKER	10
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	40
YILDIRIM BELEDİYESİ PARK BAHÇELER MÜDÜRLÜĞÜ	ZİRAAT MÜHENDİSİ	8
	Y.ZİRAAT MÜHENDİSİ	1
	PEYZAJ MİMARİ	1
	MİMAR	1
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	11
YILDIRIM BELEDİYESİ ETÜD PROJE MÜDÜRLÜĞÜ	İNŞAAT MÜHENDİSİ	1
	Y.RESTORATÖR MİMAR	1
	MİMAR	3
	İNŞAAT MÜHENDİSİ	1
	RESTORATÖR	1
	SANAT TARİHÇİSİ	1
	İNŞAAT TEKNİSYENİ	2
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	10
II. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ BURSA ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ ULUDAĞ MİLLİ PARK MÜDÜRLÜĞÜ ORMAN VE SU İŞLERİ BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ	MÜDÜR (ORMAN MÜHENDİSİ)	1
	ORMAN MÜHENDİSİ	2
	ORMAN MÜHENDİSİ	1
	ZİRAAT MÜHENDİSİ	1
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	5

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ETÜD VE PROJELER DAİRESİ BAŞKANLIĞI (ETÜD PROJE ŞUBEMÜDÜRLÜĞÜ, TARİHİ KÜLTÜREL MİRAS ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ, ALAN BAŞKANLIĞI)	MİMAR	4
	Y. RESTORATÖR MİMAR	1
	PEYZAJ MİMARİ	1
	Y. SANAT TARİHÇİSİ	2
	ARKEOLOG	1
	RESTORASYON TEKNİKERİ	1
	İNŞAAT TEKNİKERİ	1
	TEKNİSYEN	1
	MİMAR	8
	Y.MİMAR	1
	PEYZAJ MİMARİ	3
	MAKİNA MÜHENDİSİ	2
	ELEKTRİK MÜHENDİSİ	2
	İNŞAAT MÜHENDİSİ	2
	TEKNİSYEN	1
	GRAFİKER	1
	ŞEHİR PLANCI	1
	İNŞAAT TEKNİKERİ	1
TOPLAM UZMAN PERSONEL		34
BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KÜLTÜR SOSYAL İŞLER DAİRESİ BAŞKANLIĞI KÜTÜPHANE VE MÜZELER ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ	MÜDÜR	1
	ŞEF	1
	DİĞER PERSONEL	24
	ELEKTRİK TEKNİSYENİ	1
	ELEKTRİK TEKNİKERİ	2
	ARKEOLOG	1
	SANAT TARİHÇİ	5
	REHBER	2
	KOORDİNATÖR	1
	ARAŞTIRMACI	1
TOPLAM UZMAN PERSONEL		39
BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ FEN İŞLERİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI YAPI İŞLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ	İNŞAAT MÜHENDİSİ	15
	ELEKTRONİK MÜHENDİSİ	3
	ELEKTRİK TEKNİKERİ	2
	İNŞAAT TEKNİSYENİ	2
	İNŞAAT TEKNİKERİ	3
	HARİTA TEKNİSYENİ	1
	MAKİNA MÜHENDİSİ	5
	MAKİNA TEKNİKERİ	1
	MİMAR	6
TOPLAM UZMAN PERSONEL		38
BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İMAR VE ŞEHİRCİLİK DAİRESİ BAŞKANLIĞI ŞEHİR PLANLAMA ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ	ŞEHİR PLANCISI	21
	ÇEVRE MÜHENDİSİ	3
	HARİTA MÜHENDİSİ	1
	İNŞAAT TEKNİSYENİ	4
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	29
BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÇEVRE KORUMA KONTROL DAİRESİ BAŞKANLIĞI ÇEVRE KORUMA ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ	MÜDÜR	1
	ÇEVRE YÜKSEK MÜHENDİSİ	2
	ÇEVRE MÜHENDİSİ	3
	KİMYA MÜHENDİSİ	1
	ZİRAAT MÜHENDİSİ	1
	İNŞAAT TEKNİKERİ	2
	ÇEVRE KORUMA TEKNİKERİ	2
TOPLAM UZMAN PERSONEL		12
BURSA ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ PROJE İŞLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ	MİMAR	3
	MAKİNA MÜHENDİSİ	1
	ELEKTRİK ELEKTRONİK MÜHENDİSİ	1
	TEKNİSYEN	2
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	7

BURSA ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ TABİAT VARLIKLARINI KORUMA İŞLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ	ZİRAAT YÜKSEK MÜHENDİSİ	1
	ZİRAAT MÜHENDİSİ	1
	İNŞAAT MÜHENDİSİ	1
	MİMAR	1
	JEOLJİ MÜHENDİSİ	1
	JEODEZİ VE FOTOĞRAMETRİ MÜHENDİSİ	2
	ŞEHİR PLANCISI	2
	BİYOLOG	1
	HARİTA TEKNİKERİ	2
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	12
BURSA ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ İMAR, İSKAN VE KOOPERATİF İŞLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ	JEOLJİ MÜHENDİSİ	2
	JEODEZİ VE FOTOĞRAMETRİ MÜHENDİSİ	1
	Y.ŞEHİR PLANCISI	1
	İNŞAAT TEKNİKERİ	3
	DİĞER TAKIMLAR VE TEKNİSYENLER	9
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	16
BURSA ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ YAPIM İŞLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ	İNŞAAT, ELEKTRİK VE MEKANİK MÜHENDİSİ	5
	İNŞAAT VE MAKİNA TEKNİKERİ	4
	TOPLAM UZMAN PERSONEL	9
	TOPLAM	435

Tablo 2. Bursa Korumayla İlgili Çalışan Kurum Personel Bilgileri (Kaynak: BAB)

1.4.3 YÖNETİM ALANI'NDA KORUMA

1.4.3.1. Sit Kararları ve Tescilli Yapılar

Sit alanları, sahip oldukları tarihi, sosyal, ekonomik, mimari ve tabiat değerleri ile korunması gereken alanlardır. Kentsel sitler ise, mimari, mahalli, tarihsel, estetik ve sanat özelliği bulunan kültürel ve tabii çevre elemanlarının birlikte bulundukları alanlardır. Bursa'da tescil edilmiş toplam 20 kentsel sit alanı bulunmaktadır. Bunların 15'inde koruma amaçlı imar planı hazırlanmıştır. Yönetim Alanı'nın içindeki Dünya Mirası Aday Alanları'nın hepsi kentsel sit içerisinde yer almaktadır. Kentsel sitler ile ilgili koruma ve kullanma koşulları 04.10.2006 tarih ve 720 sayılı (değişik 01.11.2007 tarih ve 736 sayılı ilke kararı) İlke Kararı ile belirlenmiş olup; yapılanma şartları Koruma Bölge Kurulu'na değerlendirilmektedir. Ayrıca sit alanlarına yönelik 1/1000 ölçekli koruma amaçlı imar planları bulunmaktadır. Bu planlar, ilgili İlçe Belediyesi tarafından hazırlanarak İlçe Belediye Meclisi tarafından onaylanır, Büyükşehir Belediyesi Meclisi'nce onaylandıktan sonra Koruma Bölge Kurulu'nun uygun görüşü ile yürürlüğe girer. Söz konusu koruma amaçlı imar planları kapsamında kalan alanlarda, yapılacak tüm projeler ve uygulamalar için Koruma Bölge Kurulu'ndan izin ve onay alınması gerekmektedir.

Osmangazi ve Yıldırım ilçelerinde yer alan kentsel sit alanları için hazırlanan koruma amaçlı imar planlarının 2000 yılı öncesi onaylandığı görülmektedir. Bursa'da 2000 yılı sonrası hazırlanan koruma amaçlı imar planları Mudanya İlçesi – Merkez ve Zeytinbağı kentsel sit alanları, Osmangazi İlçesi – Eski Samanpazarı kentsel sit alanı, Nilüfer İlçesi – Gümüştepe (Misi) Köyü kentsel sit alanı ve son olarak Gürsu İlçesi – Merkez kentsel sit alanı koruma amaçlı imar planlarıdır.

Ekli tabloda Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Alanı içindeki Dünya Mirası Aday Alanları'nın yer aldığı kentsel sit alanları ve kararları görülmektedir. Bu sit kararları 1979-1986 yılları arasından itibaren yürürlüktedir ve söz konusu sit alanları ilgili Koruma Mevzuatına göre koruma altındadır.

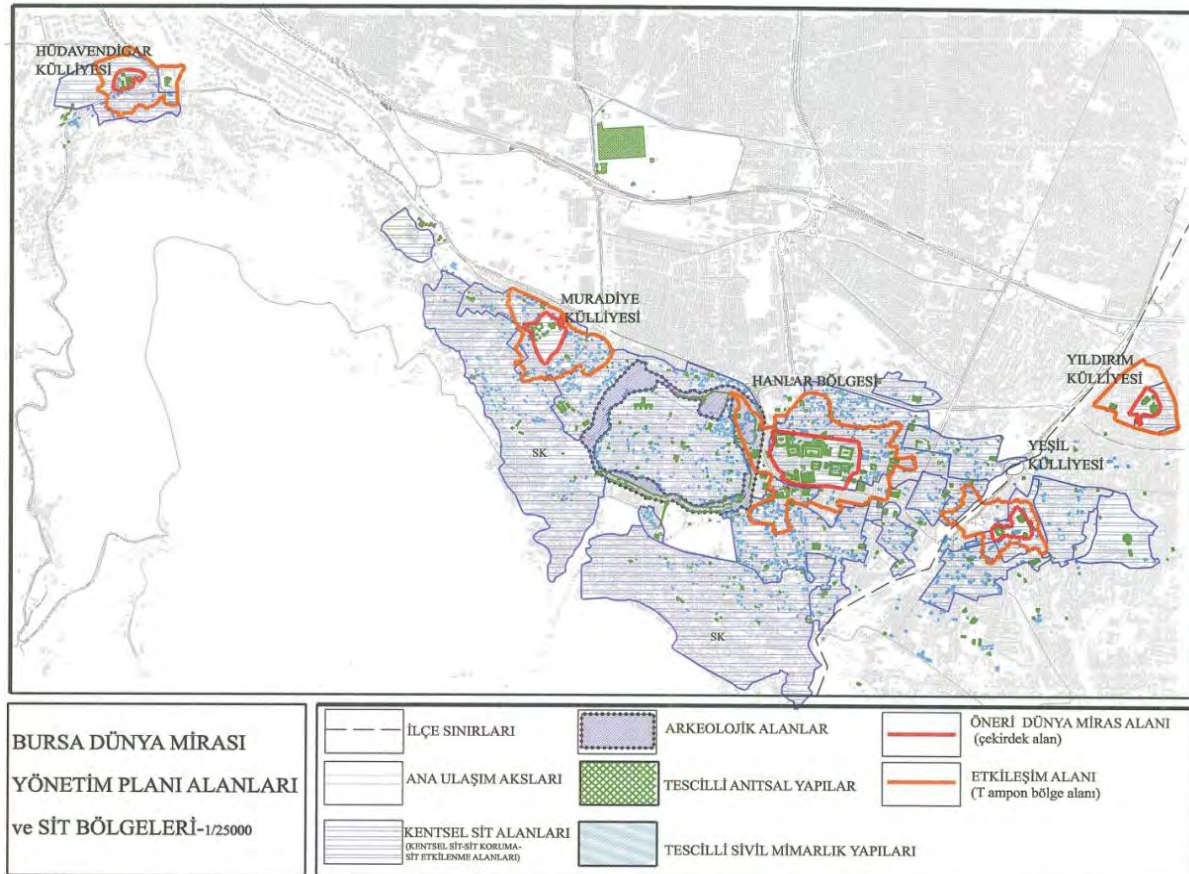
İlçe	Yeri	Adı	Tescil Tarihi
Osmangazi	Merkez	Muradiye-Hisar-Maksem Batısı	14.02.1986 / 1919
Osmangazi	Merkez	Reyhan-Kayhan-Hanlar Bölgesi	14.02.1986 / 1918
Osmangazi	Merkez	Çekirge	14.02.1986 / 1918
Osmangazi	Merkez	Maksem Doğusu Gökdere İpekçilik	13.01.1979 / 10888
Yıldırım	Merkez	Yıldırım-Davutkadı	27.07.1984 / 347
Yıldırım	Merkez	Setbaşı-Yeşil-Emrisultan	11.6.1982 / 12954
Yıldırım	Cumalıkızık	Cumalıkızık	14.3.1981 / 12730

Tablo 3. Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Alanı içindeki Dünya Mirası Aday Alanları'nın yer aldığı kentsel sit alanları (Kaynak: Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu-2011)

Bursa genelinde tescil edilmiş toplam 144 arkeolojik sit alanı bulunmaktadır. Bunlardan 33'ü Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer almaktadır. Bu arkeolojik sit alanlarından en bilinenleri Nikaia-İznik, Kios-Gemlik, pameia-Mudanya, Miletopolis-Mustafa Kemal Paşa ve Apollonia-Gölyazı'dır. Bu arkeolojik sit alanlarından sadece bir tanesi "Prussia ad olympium antik kenti" Hanlar Bölgesi'nin yönetim alanı içerisine girmektedir.

İlçe	Yeri	Adı	Tescil tarihi
Osmangazi	Hisar	Prussia ad olympium antik kenti	1,3 BBKK 04.05.1991/1730

Tablo 4. Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Alanı içinde yer alan arkeolojik sit alanı (Kaynak: Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu 2011)

Harita 14. Yönetim Alanı'nın Kentsel ve Doğal Sit Alanları İçindeki Konumu (Kaynak: AKAN MİMARLIK)

İlçe	Yeri	Adı	Derecesi
Osmangazi	Merkez	Çekirge-Kükürtlü Sıcaksu Alanları	1,2,3
Yıldırım	Cumalıkızık	Cumalıkızık Çevresi	1, 3

Tablo 5. Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Alanı içindeki Dünya Mirası Aday Alanları'nın yer aldığı doğal sit alanları (Kaynak: Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu 2011)

Bursa İli sınırları içinde 30 adet 1. derece, 10 adet 2. derece, 27 adet 3. derece doğal sit alanı bulunmaktadır. Bursa'da bulunan doğal sitlerin yalnızca 9'unda koruma amaçlı imar planı bulunmaktadır. Bursa'nın doğal sitleri için hazırlanan koruma amaçlı imar planlarının en eski tarihli onaylı olan (3415 sayılı ve 10.2.1993 tarihli) Osmangazi İlçesi, 3 nolu Sıcaksu Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı'dır.

Bursa'da tescil edilmiş kentsel, arkeolojik ve doğal sit alanının birlikte bulunduğu 1 adet sit alanı bulunmaktadır. Bu sit alanı 1972 yılında tescil edilen İznik'tir.

Bursa’da tescil edilmiş toplam 3489 adet tek yapı ölçeğinde kültür varlığı bulunmaktadır. Bunların 3000 adedi Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde olup; 600 adedi anıtsal 2400 adedi sivil mimarlık örneği yapılardır. Anıtsal yapılar içinde dini yapıların oranı büyüktür, 355 adet dini yapı içinde cami ve mescitler en büyük payı

oluşturmaktadır. İlk Osmanlı Sultanlarının yaptırdığı eserler Bursa'da yapılmıştır. Bu nedenle Osmanlıların ilk devirlerine özgü mescit ve camii yapımı Bursa'da gelişmiştir.

Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyelerinin yer aldığı Bursa kent merkezindeki tüm anıtsal yapılar, ilk olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun aldığı 14.02.1986 tarihli ve 1918 sayılı kararla ulusal envantere kaydedilmiştir. Cumalıkızık Köyü'ndeki anıtsal ve geleneksel sivil mimarlık örneği yapılar ise Kültür ve Turizm Bakanlığı Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 14.10.1990 tarihli ve 1372 sayılı kararla ulusal envantere kaydedilmiştir. Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 24.10.1993 tarihli 3508 sayılı ve 28.04.2010 tarihli 5640 sayılı kararları ile Cumalıkızık Köyü'ndeki diğer sivil mimarlık örneği yapılar da kayda eklenmiştir. Her bir yapıya ait envanter kaydı bulunmaktadır. Tescilli tüm yapılar ile ilgili proje ve uygulamalar için Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun onayının alınması zorunludur. Ayrıca tüm çekirdek alanlar içerisinde yer alan anıt ağaçlar ile ilgili kararlar da Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bağlı Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonu tarafından alınmaktadır.

1.4.3.1.1. Hanlar Bölgesi (Orhan Gazi Külliyesi ve Çevresi)

Dünya Mirası Aday Alanın içinde bulunduğu Reyhan-Kayhan-Hanlar Bölgesi kentsel sit alanı sınırları Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 14.02.1986 tarihli ve 1918 sayılı kararıyla belirlenmiştir. Çekirdek alanın içinde bulunduğu, kentsel sit sınırlarını kapsayan, 1/1000 ölçekli Bursa Merkez Reyhan-Kayhan-Hanlar Bölgesi Koruma Amaçlı İmar Planı Bursa Koruma Kurulu'nun 27.10.1988 / 218, 01.03.1989 / 426, 01.04.1989 / 456, 04.06.1989 / 516 sayılı kararlarıyla uygun görülmüştür. Bu doğrultuda dijital olarak hazırlanan plan, Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 15.04.2004 gün ve 10434 sayılı kararı ile uygun görülmüştür. Söz konusu koruma amaçlı imar planı kapsamında kalan alanda, yapılacak tüm projeler ve uygulamalar için Koruma Kurulundan izin ve onay alınması gerekmektedir.

Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu tarafından 1986 yılında alınmış olan 1918 sayılı karara göre Hanlar Bölgesi çekirdek alanı içerisinde toplam 21 adet tescilli anıt eser yer almaktadır. Tampon bölgede ise 60 adet tescilli anıt eser bulunmaktadır. Yönetim alanı içerisinde toplam 222 adet tescilli sivil mimarlık örneği yapı yer almaktadır. Ayrıca çekirdek alanı içerisinde toplam 19 adet, tampon alanda 27 adet tescilli anıt ağaç bulunmaktadır.

1.4.3.1.2. Hüdâvendigâr (I. Murad) Külliyesi

Çekirdek alan, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 14.02.1986 tarih ve 1918 sayılı kararı ile belirlenen Çekirge kentsel sit alanı içinde yer almaktadır. Ayrıca çekirdek alan, yoğunlukla sağlık ve turizm amaçlı kullanılmakta olan sıcak su kaynağı barındıran 'Çekirge Jeotermal Bölgesi' içinde bulunmaktadır. Bu bölge sıcak su koruma alanı olarak belirlenmiştir. 03.06.2007 tarih ve 5686 sayılı Jeotermal Kaynaklar Ve Doğal Mineralli Sular Kanunu'na istinaden arazi kullanımı ve yapılaşma ile ilgili kısıtlama ve koşullar, imar planlarında esas alınmaktadır. Çekirdek alanın içinde bulunduğu, 1/1000 ölçekli Çekirge Sıcaksu (Termal) Koruma Planı Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 11.07.1995 gün ve 4521 sayılı kararıyla uygun görülmüştür. Söz konusu koruma amaçlı imar planı kapsamında kalan alanda, yapılacak tüm projeler ve uygulamalar için Koruma Kurulundan izin ve onay alınması gerekmektedir.

Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu tarafından 1986 yılında alınmış olan 1918 sayılı karara göre Hüdâvendigâr (Murad I) Külliyesi çekirdek alanı içerisinde toplam 6 adet tescilli anıt eser yer almaktadır. Tampon bölgede ise 3 adet tescilli anıt eser bulunmaktadır. Yönetim alanı içerisinde toplam 17 adet tescilli sivil mimarlık örneği yapı yer almaktadır. Ayrıca çekirdek alanı içerisinde toplam 5 adet tescilli anıt ağaç bulunmaktadır.

1.4.3.1.3. Yıldırım (I. Bâyezid) Külliyesi

Çekirdek alan, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 27.07.1984 tarih ve 347 sayılı karar doğrultusunda belirlenen Yıldırım- Davutkadı kentsel sit alanı içinde yer almaktadır.

Çekirdek alanın içinde bulunduğu, 1/1000 ölçekli Yıldırım Davutkadı Uygulama İmar Planı Kültür Bakanlığı'nın 03.01.1985/160132072-610 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Söz konusu koruma amaçlı imar planı kapsamında kalan alanda, yapılacak tüm projeler ve uygulamalar için Koruma Kurulundan izin ve onay alınması gerekmektedir. Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu tarafından 1986 yılında alınmış olan 1918 sayılı karara göre Yıldırım (Bâyezid I) Külliyesi çekirdek alanı içerisinde toplam 5 adet tescilli anıt eser yer almaktadır. Tampon bölgede ise 1 adet tescilli anıt eser bulunmaktadır. Yönetim alanı içerisinde 1 adet tescilli

sivil mimarlık örneği yapı yer almaktadır. Ayrıca çekirdek alan içerisinde toplam 2 adet tescilli anıt ağaç bulunmaktadır.

1.4.3.1.4. Yeşil (I. Mehmed) Külliyesi

Çekirdek alan, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 11.06.1982 tarih ve 12954 sayılı karar doğrultusunda belirlenen Setbaşı- Yeşil- Emirsultan kentsel sit alanı içinde yer almaktadır. Çekirdek alanın içinde bulunduğu, 1/1000 ölçekli Yıldırım Setbaşı Emirsultan Uygulama İmar Planı Kültür Bakanlığı'nın 03.05.1983/160131009-512 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Söz konusu koruma amaçlı imar planı kapsamında kalan alanda, yapılacak tüm projeler ve uygulamalar için Koruma Kurulundan izin ve onay alınması gerekmektedir.

Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulutarafından 1986 yılında alınmış olan 1918 sayılı karara göre Yeşil (I. Mehmed) Külliyesi çekirdek alanı içerisinde toplam 6 adet tescilli anıt eser yer almaktadır. Tampon bölgede ise 7 adet tescilli anıt eser bulunmaktadır. Yönetim alanı içerisinde toplam 55 adet tescilli sivil mimarlık örneği yapı yer almaktadır. Ayrıca çekirdek alan içerisinde toplam 10 adet tescilli anıt ağaç bulunmaktadır.

1.4.3.1.5. Muradiye (II. Murad) Külliyesi

Çekirdek alan, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu' nun 14.02.1986 tarih ve 1919 sayılı karar doğrultusunda belirlenen Muradiye- Hisar- Maksem Batısı kentsel sit alanı içinde yer almaktadır. Çekirdek alanın içinde bulunduğu, 1/1000 ölçekli Muradiye Koruma Amaçlı İmar Planı Bursa Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 26.10.2007 gün ve 3015 sayılı kararı ile uygun görülerek yürürlüğe girmiştir. Söz konusu koruma amaçlı imar planı kapsamında kalan alanda, yapılacak tüm projeler ve uygulamalar için Koruma Kurulundan izin ve onay alınması gerekmektedir.

Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu tarafından 1986 yılında alınmış olan 1918 sayılı karara göre Muradiye (Murad II) Külliyesi çekirdek alanı içerisinde toplam 20 adet tescilli anıt eser yer almaktadır. Tampon bölgede ise 10 adet tescilli anıt eser bulunmaktadır. Yönetim alanı içerisinde toplam 85 adet tescilli sivil mimarlık örneği yapı yer almaktadır. Ayrıca çekirdek alan içerisinde toplam 3 adet tescilli anıt ağaç bulunmaktadır.

1.4.3.1.6. Cumalıkızık Köyü

Çekirdek alan, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 14.03.1991 tarih ve 12730 sayılı kararı ile Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 25.02.1991 tarih ve 1624 sayılı kararı doğrultusunda belirlenen Cumalıkızık kentsel ve doğal sit alanı içinde yer almaktadır. 2863 sayılı yasanın 644 numaralı "Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri" konulu kararıyla, doğal varlıklar ve sit alanlarına dair görev ve yetkiler Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na verilmiştir. Doğal sitler ile ilgili koruma ve kullanma koşulları ise 19.06.2007 tarih ve 728 sayılı İlke Kararı ile belirlenmiştir.

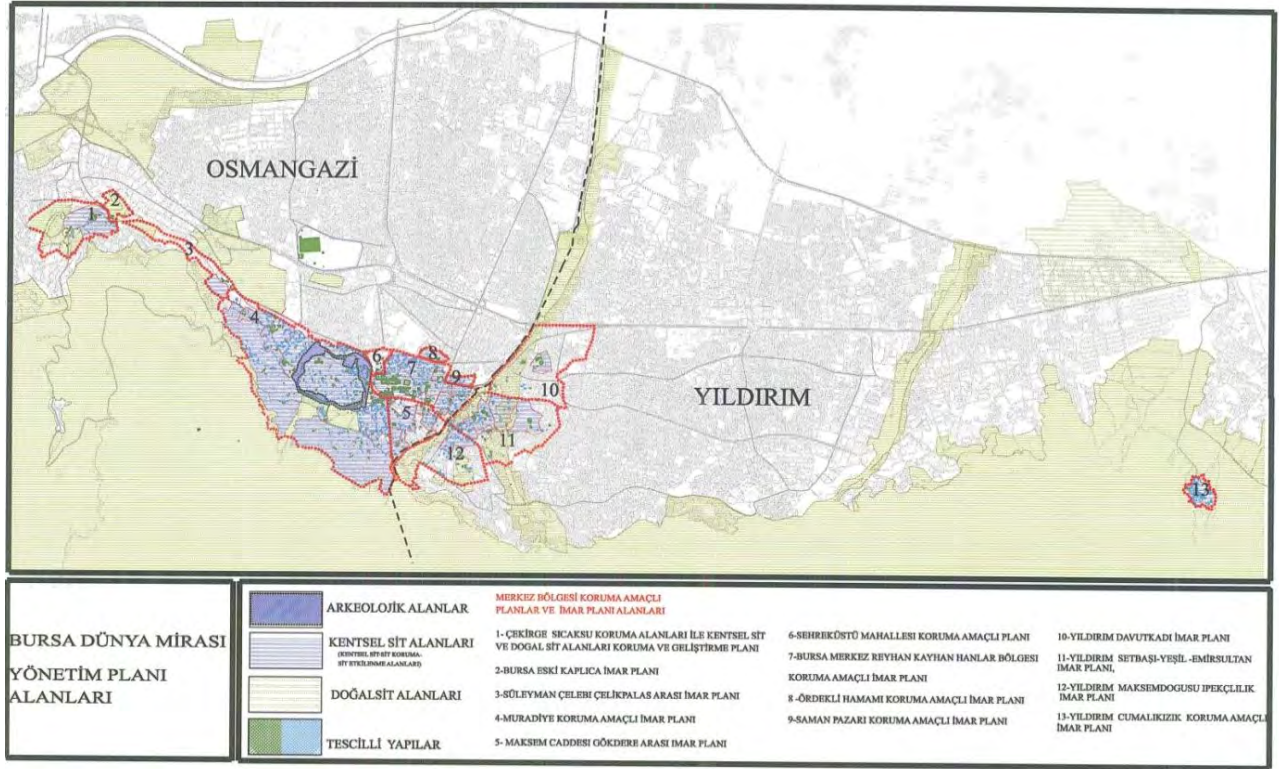
Çekirdek alanın içinde bulunduğu, kentsel sit sınırlarını kapsayan, 1/1000 ölçekli Cumalıkızık Koruma Amaçlı İmar Planı Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 24.10.1993 tarih ve 3508 sayılı kararıyla uygun görülmüştür. Söz konusu koruma amaçlı imar planı kapsamında kalan alanda, yapılacak tüm projeler ve uygulamalar için Koruma Kurulundan izin ve onay alınması gerekmektedir.

Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından alınmış 1990, 1993, 2010 yılları 1372, 3508, 5640 sayılı kararlar doğrultusunda Cumalıkızık Köyü çekirdek alanı içerisinde toplam 5 adet tescilli anıt eser yer almaktadır. Yönetim alanı içerisinde toplam 123 adet tescilli sivil mimarlık örneği yapı yer almaktadır. Her bir yapıya ait envanter kaydı bulunmaktadır. Ayrıca çekirdek alan içerisinde toplam 3 adet tescilli anıt ağaç bulunmaktadır .

Tescil Durumu	Adet
Geleneksel Ev (SMÖ Yapı)	176
Dini Anıtsal Yapı	1
Hamam	1
Türbe (Mezar)	1
Mezarlık	1
Çeşme	1
Doğal Anıt (Çınar)	3
Toplam	184

Tablo 6. Cumalıkızık Köyü'ndeki Tescilli Yapı Sayıları (Kurul Kararlarına Göre) (Kaynak: BKTVBK, 2010)

1.4.3.2. Planlama Kararları

Harita 15. Bursa Merkez Bölgesi Koruma Amaçlı Planlar ve İmar Planı Alanları ile Yönetim Alanları (Kaynak: AKAN MİMARLIK)

1/100000 ÖLÇEKLİ BURSA İL ÇEVRE DÜZENİ PLANI, 1998

Bursa 2020 Yılı 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı 19.01.1998 tarihinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Bu planlamada, yeni planlama bölgeleri oluşturulmuş, Yönetim Alanı, Merkez Planlama Bölgesi olarak adlandırılmış olan bölgede kalmıştır.

Planda “İlke, görev, sorumluluklar ve denetim” başlığı altında tanımlanan koruma ilkeleri çerçevesinde 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” uyarınca belirlenen sit alanlarının korunması hedeflenmektedir. Gelişme ilkeleri çerçevesinde ise tarihsel kimliğin korunmasının gerektiği yerleşmelerde, nüfus artışı ve yığılmalara neden olacak kararların alınmaması hedeflenmektedir. Planlama ilkeleri çerçevesinde metropolitan alanda hizmet sektörüne yönelik kullanımlar ile turizmin desteklenmesi, tarihsel yerleşimlerin kimliklerinin korunması ve İznik yerleşiminin mevcut tarihi ve turistik kimliğinin geliştirilmesi ve bunu koruyabilmek için hiçbir türde ve ölçekte sanayinin oluşmasına izin verilmemesi kararlaştırılmıştır.

Buna göre,

- Merkez Planlama Bölgesi içinde yer alan tarihi merkezin korunması, sıhhileştirilmesi ve restorasyonu esastır. Bölgenin 2020 yılında kimliğini, ağırlıklı olarak hizmet sektörünün belirleyebilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Bu planlama bölgesinde yoğunluk artırımına gidilemez, sıhhileştirme yapılması esastır. Yerleşme merkezinin ıslahı ve özzerleştirilmesi esastır.

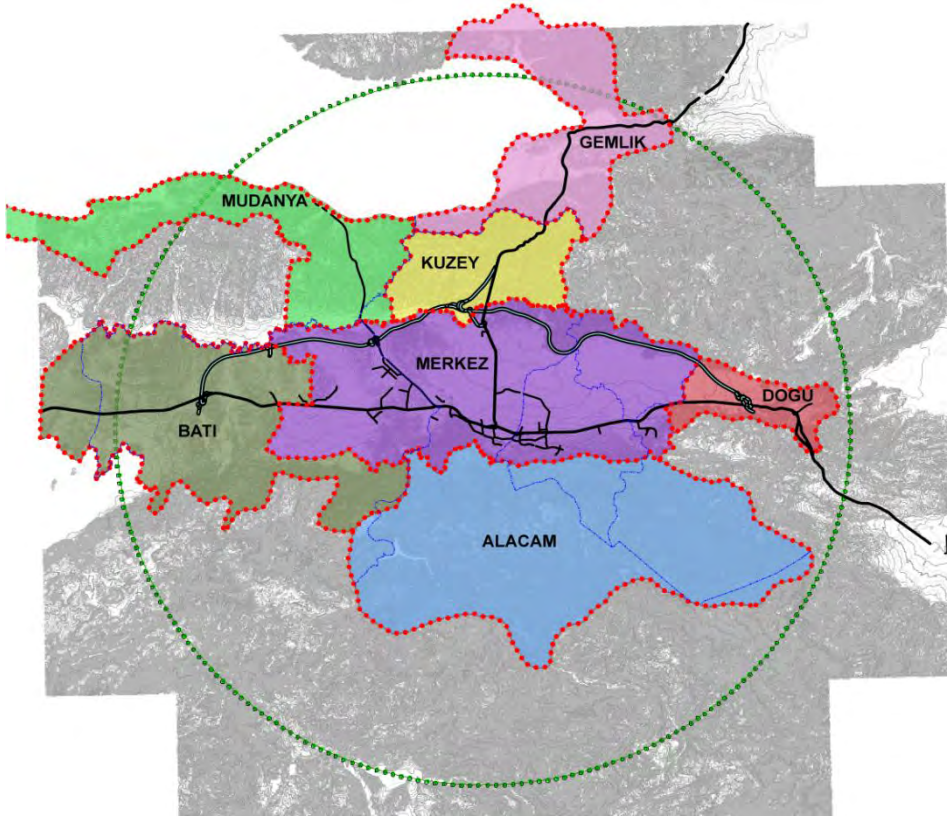
MERKEZ VE BATI PLANLAMA BÖLGESİ 1/25.000 NAZIM İMAR PLANI

Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlatılan 1/25.000 Ölçekli Bursa Merkez ve Batı Planlama Bölgesi Nazım İmar Planı, 13.07.2006 gün ve 476-477 sayılı kararları ile Bursa Büyükşehir Belediyesi Meclisi tarafından onaylanmış ve yürürlüğe konulmuştur.

- Merkez Planlama Bölgesi için tarihi merkezin korunması, sıhhileştirilmesi ve restorasyonu esastır. Planın hedefi, arazi kullanımı, yerleşme ve yapılaşmanın plan, fen, sanat, sağlık ve çevre şartlarına uygun oluşmasını temin etmek, afet etkilerinin azaltılmasını, doğal, tarihi, kültürel çevrenin, ekolojik sistemlerin korunması, yaşatılması ve geliştirilmesi; tarihsel, doğal, ekonomik verilere dayalı çok nitelikli özellikler

taşıyan Bursa için vizyon geliştirilmesi, üst ölçek plan kararlarına uygun, bugünkü ve gelecek kuşakların sağlık ve yaşam düzeyinin geliştirilmesi yönünde; yaşama, çalışma, dinlenme, eylemleri ile tarım, sanayi, hizmetler sektörleri ve bu faaliyetlerin tamamındaki eylemleri içeren mekânın, sağlık ve çevre şartlarına uygun oluşturulması, kırsal ve kentsel alanda arazinin ve doğal kaynakların en uygun şekilde; korunması, kullanılması, geliştirilmesi hedeflenmektedir.

- Planın, sit alanları hakkında belirtilen koruma hedeflerinde; “Bu alanlar Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu gereği Koruma Kurulları tarafından tescil edilen alanlardır. Bursa kentinde planlamaya konu alan kapsamında kalan tarihi, kültürel ve doğal mirasın korunması ve bununla ilgili değerlerin gelecek nesillere aktarılması” belirtilmektedir. Ayrıca aynı planın hükümlerinin 4.16. maddesinde “Sit Alanlarında Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kararı doğrultusunda 1/5000 ölçekli Nazım ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı yapılacaktır.” denmektedir.

Harita 16. 1/25.000 Ölçekli Nazım İmar Planı Planlama Bölgeleri

NO	PLANIN ADI	KAPSAMA ALANI	ONAYLANAN KURUM	ONAY TARİHİ
1	Bursa 2020 Yılı 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı	Bursa İl Sınırı	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	19.01.1998
2	1/25.000 Ölçekli Merkez Planlama Bölgesi Nazım İmar Planı	Bursa Büyükşehir Belediyesi	Büyükşehir Belediyesi	13.07.2006

Tablo 7. Büyükşehir Belediye Sınırları İçinde Yönetim Alanı'nı Kapsayan Onaylı Üst Ölçekli Planlar

BURSA OSMANGAZİ BELEDİYESİ 1/5000 ÖLÇEKLİ NAZIM İMAR PLANI, 2008

1/5000 ölçekli Osmangazi Belediyesi Nazım İmar Planı Bursa Büyükşehir Belediye Meclisinin 17.04.2008 gün ve 291 sayılı kararı ile onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Hedef, belde halkının sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılamayı, sağlıklı ve güvenli bir çevre oluşturmayı, yaşam kalitesini arttırmayı hedefleyen, koruma-kullanma dengesini kuracak ve bu amaçla beldenin ekonomik, demografik, sosyal, kültürel, tarihsel, fiziksel özelliklerine ilişkin araştırmalara ve verilere dayalı olarak hazırlanan kentsel yerleşme ve gelişme eğilimlerini alternatif çözümler oluşturmak suretiyle belirleyen, arazi kullanımı, koruma, kısıtlama kararları, örgütlenme ve uygulama ilkelerini içeren planın hazırlanmasıdır.

Bu plan kapsamına Hanlar Bölgesi, Hüdavendigâr Külliyesi ve Muradiye Külliyesi yönetim alanları girmektedir. Alanlar ile ilgili hükümler aşağıda belirtilmiştir:

- Hanlar Bölgesi, 1/5000 ölçekli Osmangazi Belediyesi Nazım İmar Planında “**MİA (Merkezi İş Alanı)**” olarak belirlenmiştir. Plan notları 2.1 maddesinde ise Merkezi İş Alanları: “ Bursa Kent kimliği ve vizyonunun en önemli mekansal öğesidir. Bölgeyi kentle bütünleştiren, tarihi çevre ile ilişkisini kuran, ulaşım bağlantılarını belirlenen alanı içinde ve çevresiyle ilişkilerinde rahatlatarak çözümler üreten, belirlenen alanı içinde yapı politikaları oluşturan doluluk ve boşluk oranlarını ve konumlarını belirleyen uygun ölçeklerde Bursa “Dünya Kenti” vizyonunu destekleyen projelerin de üretileceği bölgedir. Merkezi iş alanlarında ticaret sosyal ve idari tesisler (özel ya da resmi sağlık, eğitim, spor, sosyal ve kültürel tesisler, ibadet yerleri, ulusal ve uluslararası konferans – kongre, seminer merkezi, fuar, toplantı ve çok amaçlı salonlar) turistik tesisler, konut kullanımı, teknik altyapı tesisleri ile bu kullanımların gerektirdiği diğer fonksiyonlar yer alabilir. Bu alanlarda yanıcı, parlayıcı, patlayıcı etkisi olan depolamalar yapılamaz. Çevre sağlığı açısından tehlike ya da olumsuzluk arz eden, görüntü, gürültü, hava kirliliği oluşturan imalathaneler yer alamaz. Merkezi iş alanlarında sürekliliğin sağlanması ve günün her saatinde bölgedeki kentsel sosyal ve teknik altyapıdan en rasyonel yararın sağlanabilmesi için konut alanları önerilebilir.” olarak tariflenmiştir.
- Hanlar Bölgesi ve Külliyesi de kapsayan tüm koruma alanları için 6.1 maddesi “Sit Koruma Alanları” başlığında “Bu alanlarda Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’nun ilke kararlarına ve çevre düzeni planı kararlarına aykırı olmamak kaydıyla Bursa kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulu kararlarına uyulacaktır. Sit alanlarında ilke kararları dikkate alınarak plan kararları getirilmiş olup, Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kararı alınmadan uygulama imar planları yapılamaz. Sit koruma alanlarında Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nca plan kararlarının uygun bulunması halinde uygulamaya geçilir.” denilmektedir.

BURSA YILDIRIM BELEDİYESİ 1/5000 ÖLÇEKLİ NAZIM İMAR PLANI, 2007

Kentsel yerleşme ve gelişme alanları için hazırlanan Yıldırım Belediyesi 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı 12.09.2008 tarih ve 492 sayılı Belediye Meclis Kararı ile Bursa Büyükşehir Belediyesi Meclisi’nce onaylanmıştır. Yıldırım (I. Bayezid) Külliyesi, Yeşil (I. Mehmed) Külliyesi ve Cumalıkızık Köyü bu plan kapsamına girmektedir. 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı üzerinde Cumalıkızık Köyü Kentsel Sit Alanı, Kentsel Sit Etkilenme Geçiş Alanı ve Doğal Sit Alanı sınırları işaretlenmiştir. Köy merkezi, Kentsel Sit Alanı, Doğal Sit Alanları ise ağaçlandırılacak alan olarak ifade edilmiştir.

Yıldırım Belediyesi 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı hükümlerinin 5. Koruma alanları başlığı altındaki 5.1. Sit koruma alanları alt başlığında; “Bu alanlarda Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun İlke Kararlarına ve çevre düzeni planı kararlarına aykırı olmamak kaydıyla Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kararlarına uyulacaktır. Sit alanlarında ilke kararları dikkate alınarak plan kararları getirilmiş olup, Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kararı alınmadan uygulama imar planları yapılamaz. Sit koruma alanlarında Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunca plan kararlarının uygun bulunması halinde uygulamaya geçilir.” denilmektedir. Bu alanlardaki tüm uygulamaların bu çerçevede yapılması öngörülmektedir.

BURSA MERKEZ REYHAN–KAYHAN HANLAR BÖLGESİ KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI (Ölçek: 1/1000), 1988&2005

Bursa Merkez 1/1000 Ölçekli Reyhan-Kayhan Hanlar Bölgesi Koruma Amaçlı İmar Planı, Hanlar Bölgesi Dünya Mirası Aday Alanı’nın tamamını ve Yeşil (I. Mehmed) Külliyesi tampon alanının bir kısmını kapsamaktadır.

Tarihi Hanlar Bölgesi, 1986 yılında Koruma Yüksek Kurulunun 1918 sayılı kararıyla Kentsel Sit Alanı ve bir bölümü de Kentsel Sit Koruma Alanı olarak ilan edilmiştir. Bursa Tarihi Merkez Koruma Amaçlı İmar Planı hazırlanması için 1989 yılında çalışmalara başlanmış, hazırlanan plan Bursa Koruma Kurulu’nun 27.10.1988 / 218, 01.03.1989 / 426, 01.04.1989 / 456, 04.06.1989 / 516 sayılı kararlarıyla uygun görülmüştür. Daha sonra bu planın dijital versiyonu hazırlanmıştır. Osmangazi Belediye Meclisi’nin 06.04.2005 gün ve 394 sayılı kararıyla uygun görülerek, Bursa Büyükşehir Belediye Meclisi’nin 13.06.2005 gün ve 195-350 sayılı kararıyla onaylanmış, hazırlanan plan BKTVKBK’nun 25.08.2005 gün ve 886sayılı kararıyla uygun görülerek yürürlüğe girmiştir.

1/1000 ölçekli Bursa Merkez Reyhan- Kayhan Hanlar Bölgesi Koruma Amaçlı İmar Planı, plan kararları incelendiğinde; Plan kapsamında (sit sınırı dahilinde) alanda yapılacak, her türlü inşai faaliyetlerde (tadilat, onarım, yeni yapılanma) ve özel proje alanlarında rölöve, restorasyon, yeni kullanım ve kentsel tasarım projeleri hazırlanmadan ve **Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kararı alınmadan uygulamaya**

yapılamayacağı belirtilerek genel kullanım kararları getirilmiştir. Ayrıca planda tanımlanan 7 adet özel proje alanı belirlenmiş ve tanımlamaları yapılmıştır.

1 No'lu özel proje alanı: Tuz Hanı ve Nilüfer Köylü Pazarı; Tuz Hanı'nın ve güneyinde yer alan korunması gerekli sivil mimarlık örneği yapıların bir bütün olarak değerlendirilmesi ve ticari kullanıma dönüştürülmesi esastır. Çok hafif yapılaşma dışında yeni yapılanma önerilmeyecektir.

2 No'lu özel proje alanı: Kütahya Hanı çevresindeki dükkanlarla bir bütün olarak değerlendirilecektir.

3 No'lu özel proje alanı: Eski ve yeni Galle Hanlarında; planda önerilen yeni kullanımlar ışığında, restorasyon, yeni kullanım ve kentsel tasarım projeleri hazırlanacaktır.

4 No'lu özel proje alanı: Davut Paşa Hamamı iki no'lu alan hükümleri aynen geçerlidir.

5 A No'lu özel proje alanı: Setbaşı Deresi 1 no'lu rekreasyon alanı; tüm kentin kullanımına açılacak bir düzenleme getirilecektir. Bu amaca yönelik tek katlı ve çok hafif nitelikli yapılaşma önerilebilir.

5 B No'lu özel proje alanı: Setbaşı Deresi 2 no'lu rekreasyon alanı; mevcut sivil mimarlık örnekleri ile bütünleşerek, yeni kullanıma açılacaktır.

6 No'lu özel proje alanı: Ayakkabıcılar Çarşısı; planda öngörülen yeni yapılaşma, Hanlar Bölgesi'nde 1957 yangınından sonra oluşan yeni çarşının tasarım anlayışına uygun olacaktır.

7 No'lu özel proje alanı: Fidan Han – Geyve Han Koruma ve çevre düzenleme projesi; bu alanda yaya kullanımına yönelik park, yeşil alan düzenlemesi esastır ve yeni yapılanma önerilmeyecektir. Özel proje alanında Bursa Büyükşehir Belediyesi APK Daire Başkanlığı Etüd Proje Şube Müdürlüğü'nce hazırlanan 1/500 ölçekli ve gerektiğinde daha alt ölçekli, Koruma Kurulu onaylı Kentsel Tasarım Projesi doğrultusunda uygulama yapılacaktır.

Harita 17. Bursa İli, Osmangazi İlçesi, 1/1000 ölçekli Reyhan Kayhan Hanlar Bölgesi K.A.İ.P.

Çekirdek alanı etkileyen (tampon bölgeyi de kapsayabilen) planlama kararları aşağıdaki gibidir:

Çekirdek alan içerisinde tescilli ticaret yapıları arasında kamusal açık alanlar olarak özel proje alanları (ÖPA) oluşturulmuştur. Doğuda tarihi ticaret aksını oluşturan bölüm, tescilli yapıların haricinde, genel olarak maksimum 8 m yükseklikte tanımlanmıştır. Zemin kaplamalarının tarihi dokuyu yansıtmaları amaçlanan alanlar planda özel olarak gösterilmiştir. Kentin tarihi nitelikte yönetim birimlerinin bulunduğu "Heykel Önü" alanı etrafı yeşil alan olarak korunmaktadır.

Alanın güneyinde, postane ve banka yapıları gibi tarihi nitelik barındıran tescilli yapıların bulunduğu, ticaret aksı üzerinde yapısal süreklilik sağlanmıştır. Çekirdek etrafındaki etkileme alanı üç ayrı plan kapsamına girmektedir.

Tahtakale etrafında yoğunlaşan ticaret alanları Muradiye Koruma Amaçlı İmar Planı kapsamında kalıp, ada bazında yapılaşma öngörülmüştür. Geleneksel ticaret yapıları planda tanımlanan yapı biçimleri ve fonksiyonlarla korunmuştur. Bu alanın hemen güneyinde tescilli sivil mimarlık örneği yoğun olan bölgede 2-3 katlı olarak yeni yapılaşma kütleleri planın 1/500 ölçekli kısmi planları ile tanımlanmaktadır.

1.Derece arkeolojik sitlerde ilke kararı gereği herhangi bir yapılaşmaya izin verilmemektedir. İlke kararına göre bu alanlarda tescilli olmayan yapıların alandan uzaklaştırılması öngörülmektedir. Yine bu alanlarda bilimsel amaçlı kazı dışında kazı yapılamaz.

Alanın kuzeyinde geleneksel üretim yapan küçük ölçekli atölyeler ve konut kullanımının yoğun olduğu bölgede ticari fonksiyon öngörülmemiştir. Anıtsal tescilli binalar çevreleriyle birlikte değerlendirilmektedir. Yeni yapılaşma genel olarak 8 m. gabari ile sınırlandırılmıştır.

ŞEHREKÜSTÜ MAHALLESİ KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI REVİZYONU (Ölçek: 1/1000), 2004

1/1000 Ölçekli Şehreküstü Mahallesi Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu, Hanlar Bölgesi tampon bölge sınırını kısmen kapsamaktadır. Osmangazi Belediye Meclisi'nin 17.02.2003 gün ve 716 sayılı kararı ile kabul edilmiştir. Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın 20.01.2004 gün ve 16021024 / 419 sayı ile onaylanmış, hazırlanan plan BKTVKBK'nun 26.03.2004 gün ve 10391 sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

MAKSEM CADDESİ GÖKDERE ARASI UYGULAMA İMAR PLANI (Ölçek: 1/1000), 2004

1/1000 ölçekli Maksem Caddesi Gökdere Arası Uygulama İmar Planı, Hanlar Bölgesi tampon bölgesinin bir bölümünü kapsamaktadır. Osmangazi Belediye Meclisi'nin 07.10.2004 gün ve 502 sayılı kararı ile kabul olunup, Bursa Büyükşehir Belediye Meclisinin 13.12.2004 gün ve 16021012/064-299 sayılı kararı ile onaylanmış, hazırlanan plan BKTVKBK'nun 15.04.2004 gün ve 10434 sayılı kararı ile uygun görülmüştür.

ÇEKİRGE SICAKSU KORUMA ALANLARI İLE KENTSEL SİT VE DOĞAL SİT ALANLARI KORUMA GELİŞTİRME İMAR PLANI (Ölçek: 1/1000), 1995

1/1000 ölçekli Çekirge Sıcaksu Koruma Alanları ile Kentsel Sit ve Doğal Sit Alanları Koruma Geliştirme İmar Planı, Hüdavendigar (I. Murad) Külliyesi Dünya Mirası Aday Alanı olan çekirdek alanının tamamını ve tampon bölgesinin bir kısmını kapsamaktadır.

Osmangazi Belediye Başkanlığı'nın 27.11.2001 gün ve 367 sayılı kararı ile kabul edilmiştir. Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın 18.07.2002 gün ve 16021049/210 sayılı kararı ile onaylanmış, hazırlanan plan BKTVKBK'nun 11.07.1995 gün ve 4521 sayılı kararıyla uygun görülerek yürürlüğe girmiştir.

Çekirdek alanı etkileyen (tampon bölgeyi de kapsayabilen) planlama kararları aşağıdaki gibidir:

Bölgede eğim güneye doğru arttığından külliyeinin kuzeyindeki tüm yapıların yükseklikleri külliyeinin silüetini bozmayacak şekilde tanımlanmıştır. Külliyeinin etrafında bir yeşil alan oluşturularak bu yaklaşım desteklenmiş ve aynı zamanda açık alan kamusal ihtiyaçların da karşılanması sağlanmıştır.

Külliyeinin güneyinde özel mülkiyete bağlı parsellerde blok nizam 3 kat yapılaşma uygulanmakta olup bu kat yüksekliği eğim göz önüne alındığında yaklaşık 20 m.lik bir koruma gabarisi tanımlanmaktadır.

Ayrıca sıcak su kaynakları ve havzası plan kapsamında özel koruma alanı olarak yer almaktadır. Bu koruma alanı içinde kontrollü yapılaşma uygulanmaktadır.

BURSA ESKİ KAPLICA İMAR PLANI (Ölçek: 1/1000), 1991

1/1000 Ölçekli Bursa Eski Kaplıca İmar Planı, Hüdavendigar Külliyesi tampon bölge sınırını kısmen kapsamaktadır. Osmangazi Belediye Başkanlığı'nın 14.02.2002 gün ve 100 sayılı kararı ile kabul edilmiştir. Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın 25.10.2002 gün ve 16021042/261 sayılı kararı ile onaylanmış, hazırlanan plan BKTVKBK'nun 26.05.1991 gün ve 1769 sayılı kararıyla uygun görülerek yürürlüğe girmiştir.

BURSA İLİ-YILDIRIM İLÇESİ YILDIRIM- DAVUTKADI MAHALLELERİ CİVARI İMAR PLANI (Ölçek: 1/1000), 1985

Bursa İli-Yıldırım İlçesi Yıldırım-Davutkadı Mahalleleri Civarı İmar Planı (Ölçek 1/1000), Yıldırım (I. Bayezid) Külliyesi Dünya Mirası Aday Alanı olan çekirdek alanının tamamını ve tampon bölgesinin bir kısmını kapsamaktadır. Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu tarafından 17.07.1984'te alınan 347 sayılı kararlar ve Kültür Bakanlığı'nın 03.01.1985 tarihli 160132072-610 sayılı kararıyla onaylanmıştır. Dijital versiyonu Yıldırım Belediyesi Meclisi tarafından 10.01.2007'de 4 sayılı kararlar kabul edilmiştir.

Çekirdek alanı etkileyen (tampon bölgeyi de kapsayabilen) planlama kararları aşağıdaki gibidir:

Külliye'nin çevresi kentsel peyzaj göz önüne alınarak tarihi yapıyı ve silüeti ortaya çıkarmak için park alanı olarak tanımlanmıştır. Kamu yapılarının oluşturduğu külliye alanı, bölge içerisinde odak alan olarak ortaya çıkarmaktadır. Külliye etrafında gabarileri külliye'nin silüeti korunacak şekilde düzenlenmiş, genelde 2 veya 3 katlı bitişik nizam olarak önerilen konut alanları ile resmi kurum alanları bulunmaktadır.

BURSA İLİ-YILDIRIM İLÇESİ SETBAŞI-YEŞİL-EMİRSULTAN İMAR PLANI (Ölçek: 1/1000), 1983

1/1000 ölçekli Bursa İli-Yıldırım İlçesi Setbaşı-Yeşil-Emirsultan İmar Planı (Ölçek: 1/1000), Yeşil (I. Mehmed) Külliyesi Dünya Mirası Aday Alanı olan çekirdek alanının tamamını ve tampon bölgesinin bir kısmını kapsamaktadır. Kültür Bakanlığı'nın 03.05.1983 tarihli ve 160131009-512 sayılı kararıyla onaylanmıştır. Dijital versiyonu Yıldırım Belediyesi Meclisi tarafından 10.01.2007'de 4 sayılı kararla kabul edilmiştir.

Çekirdek alanı etkileyen (tampon bölgeyi de kapsayabilen) planlama kararları aşağıdaki gibidir:

Külliye'nin çevresi kentsel peyzaj göz önüne alınarak tarihi yapıyı ve silüeti ortaya çıkarmak için park alanı olarak tanımlanmıştır. Külliye etrafı, 3 ile 5 kat arasında kademeli olarak değişen konut ve kısmen günübirlik ticaret alanları oluşmaktadır. Çoğunlukla bitişik nizam olarak önerilen yapı dokusu yanında imar ve parselasyona göre serbest nizamda izin verilmektedir. Plan kapsamında bulunan Gökdere etrafında özel proje alanlarıyla birlikte Gökdere Vadisi Çevre Düzenleme kapsamında rekreasyon ve park alanı olarak tanımlanmıştır. Bununla da kentteki doğal ve yeşil alanların korunması hedeflenmiştir.

BURSA OSMANGAZİ BELEDİYESİ MURADİYE KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI (Ölçek: 1/1000), 2007

1/1000 ölçekli Bursa Osmangazi Belediyesi Muradiye Koruma Amaçlı İmar Planı, Muradiye Külliyesi Dünya Mirası Aday Alanının tamamını ve Hanlar Bölgesi Dünya Miras Alanını tampon bölge sınırını kısmen kapsamaktadır. Osmangazi Belediye Meclisi'nin 02.05.2007 gün ve 445 sayılı kararı ile uygun görülerek, Bursa Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 14.06.2007 gün ve 380 sayılı kararı ve 16021041/688 sayı ile onaylanmış, hazırlanan plan BKTVKBK'nun 26.10.2007 gün ve 3015 sayılı kararı ile uygun görülerek yürürlüğe girmiştir.

Çekirdek alanı etkileyen (tampon bölgeyi de kapsayabilen) planlama kararları aşağıdaki gibidir:

Muradiye Koruma Amaçlı İmar Planı bütününde iki farklı planlama metodolojisi izlenmiştir.

A-Parsel içindeki konumu, taban kullanımı ve kat adedi verilerek kütle ile düzenlenen alanlar (1/500 ölçekli Plan Uygulama Eki olarak hazırlanan, kadastral tabanlı paftalar ile uygulama görececek olan alanlar)

B-Yapı imar düzeni verilerek klasik imar planı tekniğinde düzenlenen alanlar. (1/1000 ölçekli İmar Planı ile uygulama görececek olan alanlar)

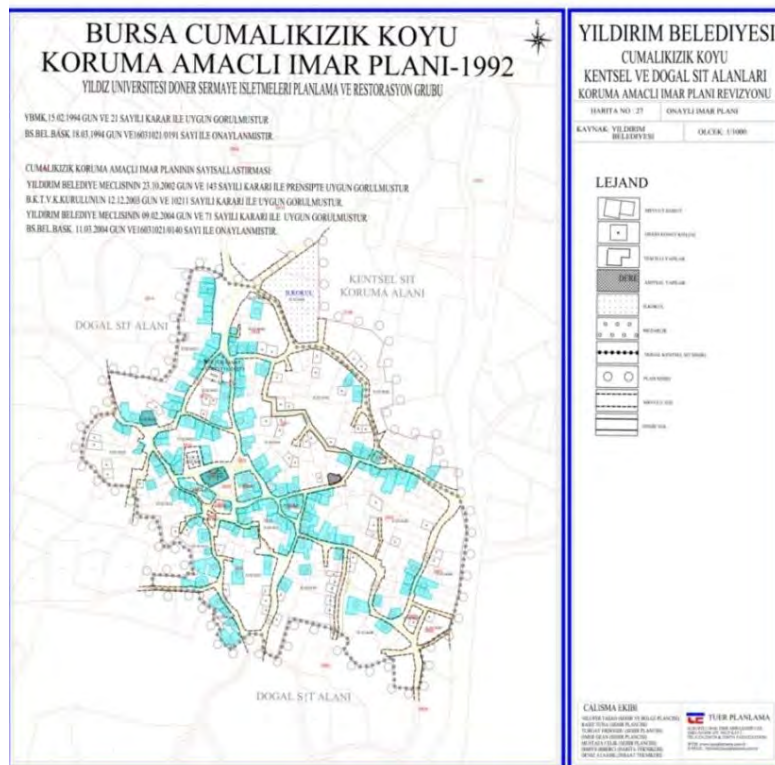
Plan sınırı kuzey kısmında doğal eşik olan yamaca, doğu ve batıda ise derelere göre tanımlanmıştır. Külliye etrafında tescilli yapılaşma dahil yapı yoğunluğu yüksektir. Ağırlıklı olarak konut olmakla birlikte küçük ölçekli ticaret mekânları tanımlanmıştır. Tarihi yapılar maksimum 3 katlı ve bitişik nizamda oldukları için yeni yapılaşma da bu yükseklikte ve nizamda tanımlanmıştır. Plan aynı zamanda ada bazındaki yapılaşmayı ve kullanımı tanımlayan 1/500 ölçekli paftalar içermektedir.

1/1000 ÖLÇEKLİ CUMALIKIZIK KÖYÜ KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI, 1994

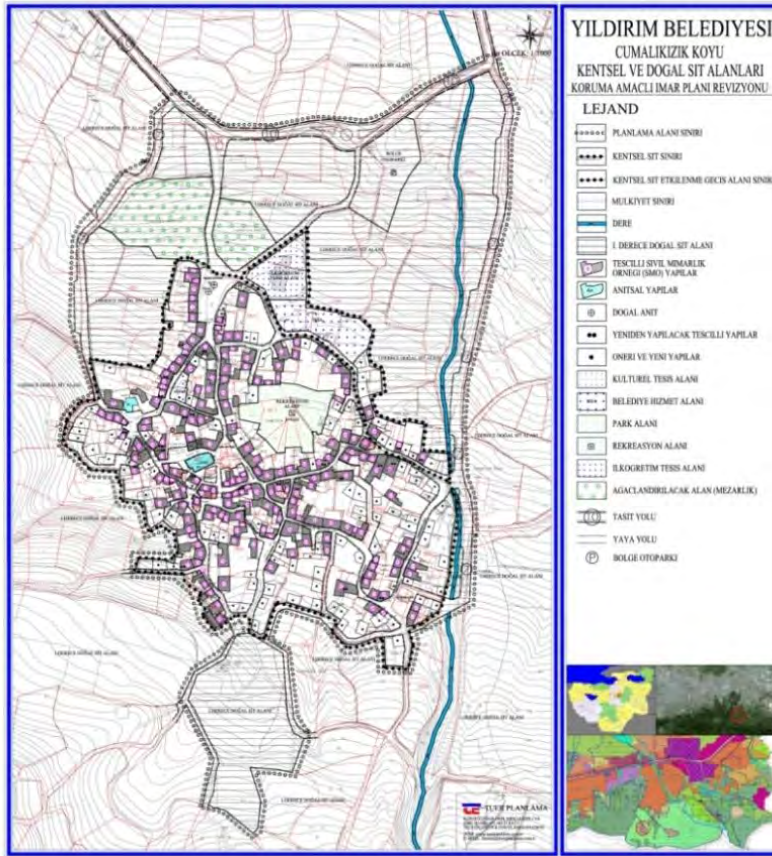
Hazırlanan Cumalıkızık Köyü Kentsel ve Doğal Sit Alanları Koruma Amaçlı İmar Planı; Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunca 24.10.1993 gün ve 3503 sayılı karar alınarak Yıldırım Belediye Meclisince 15.02.1994 gün ve 21 sayılı karar ile uygun görülmüştür. Koruma amaçlı imar planı Büyükşehir Belediye Başkanlığınca 18.03.1994 gün ve 16031021/0191 sayı ile onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Kentsel alan sınırları içindeki çekirdek alanı tamamen kapsayan 1/1000 Ölçekli Cumalıkızık Köyü Koruma Amaçlı İmar Planı, Bursa Koruma Kurulu'nun 24.10.1993 tarihli 3508 sayılı kararıyla onaylanmıştır. Tampon bölge doğal sit alanı sınırları içinde kaldığından, tampon bölge için bir koruma planı yoktur. Bu dönem içerisinde ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda yapılaşma hakkı alanda bulunmaktadır, ancak revizyon imar planı yürürlüğe girinceye kadar Yıldırım Belediyesi Meclis kararı ile yapılaşma durdurulmuştur. Köy yerleşik alanı (Kentsel Sit Alanı ve Kentsel Sit Etkileşim Alanı) dışındaki alanların 1. derece Doğal Sit Alanı olması nedeni ile bu alanlar yapı yasaklıdır. Planlama alanındaki yaptırımlar Yıldırım Belediyesi tarafından yapılmakta ve denetlenmektedir. Hali hazırda alandaki kentsel gelişme/yenileme, koruma faaliyetleri Valilik tarafından finanse edilerek yaptırılmaktadır.

Çekirdek alanı etkileyen (tampon bölgeyi de kapsayabilen) planlama kararları aşağıdaki gibidir:

Cumalıkızık Köyü Kentsel ve Doğal Sit Alanları Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu ihale edilerek yüklenici firma tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanan revizyon planı Yıldırım Belediye Meclisi'nin 04.05.2011 gün ve 270 tarihli kararıyla uygun görülerek Büyükşehir Belediye Meclisince 15.12.2011 gün ve 1007 sayılı karar ile onaylanmıştır. Plan Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu ile Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonunda inceleme aşamasındadır.

Harita 18. Cumalıkızık Koruma Amaçlı İmar Planı (Kaynak:1/1000 Cumalıkızık Köyü Revizyon Plan Raporu)

Harita 19. Cumalıkızık Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyon Çalışması

Günümüze kadar Bursa'da bulunan 19 kentsel sit alanının 15'inde koruma amaçlı imar planı hazırlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Özellikle Osmangazi ve Yıldırım ilçelerinde yer alan kentsel sit alanları için hazırlanan koruma amaçlı imar planlarının 2000 yılı öncesi onaylandığı görülmekte olup; bu çalışmaların güncellenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Güncelliğini kaybetmiş olan koruma amaçlı imar planlarının yenilenmesi, önem taşıyan arkeolojik ve doğal sitler için yeni koruma amaçlı imar planlarının hazırlanması gerekmektedir.

Koruma ile İlgili Kurumların Devam Eden Projeleri

Devam eden Üst Ölçekli Plan Çalışmaları

- 1/100.000 Ölçekli Bursa İl Çevre Düzeni Planı
- Bursa Ulaşım Ana Planı
- 1/1000 Ölçekli Cumalıkızık Köyü Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu

Mevcut Üst Ölçekli Planlama Çalışmaları ve Strateji Belgeleri

- DOKUZUNCU BEŞ-YILLIK KALKINMA PLANINDA 2007-2013
- TÜRKİYE TURİZM STRATEJİSİ (2023) VE TÜRKİYE TURİZM STRATEJİSİ EYLEM PLANI (2007/2013)
- TR41 BURSA-ESKİŞEHİR-BİLECİK (BEBKA) BÖLGE PLANI – 2010-2013
- STRATEJİK PLAN (2010 – 2014) - Bursa İl Özel İdaresi
- STRATEJİK PLAN (2010 – 2014) - Bursa Büyükşehir Belediyesi
- STRATEJİK PLAN (2010 – 2014) - Osmangazi Belediyesi
- STRATEJİK PLAN (2013 – 2014) - Yıldırım Belediyesi

2013 Yılı itibari ile Kurumların Koruma ile ilgili Projeleri

2013 yılı itibari ile kurumların koruma ile ilgili tamamlanmış, devam eden ve planlanan projelerinin dökümü Yönetim Planı'nın ekinde (Ek-3, Ek-4 ve Ek-5) yer almaktadır. Dünya Mirası Aday alanları dışında yer alan projeler de alanı etkileyebileceği gerekçesiyle listede korunmuştur.

1.4.3.3. Yönetim Alanı'ndaki Kültür ve Tabiat Varlıkları

Bursa'da, Osmanlı kent düzeninin ilk örneği ve temeli görülmektedir. Bursa hızla büyürken, Sultan Orhan tarafından 1339 yılında ilk defa uygulanan ve sonraki Sultanlar tarafından da benimsenen "kentleşme modelinde", cami, medrese, imaret, hamam ve han yapılarını içinde barındıran yapılar topluluğu olarak adlandırılan "külliye" şehir surlarının dışında inşa edilmiştir. Pazarlar ve yerleşim alanları zamanla bu külliye etrafında gelişmiştir. Kent, külliye ve külliye etrafında zamanla oluşan mahalleler ile doğal ve işlevsel olarak birbirine bağlanan yollarla meydana gelmiştir. Orhan Külliyesi Hanlar Bölgesi'nin çekirdeğini oluşturur. 14. ve 15.yüzyıl'larda ticaret merkezinin surlar dışında gelişmesiyle birlikte Bursa çevresindeki külliye de farklı Sultanlar tarafından kurulmuş ve bu külliye çevresinde yeni yerleşmeler oluşmaya başlamıştır. Ovaya bakan tepeler üzerine kurulu I. Murad (Hüdavendigar), Yıldırım (I. Bâyezid), Yeşil (Çelebi Mehmed) ve Muradiye (II. Murad) Külliyesi kentin gelişme ve yayılma şemasında belirleyici odak noktaları olarak yer almışlardır. Şehrin kuruluş ve gelişme çizgileri, sokak ve yol ağı fazla bir değişime uğramadan bugüne dek korunmuştur.

Fotoğraf 14. Yıldırım Külliyesi ve Geyve Han

Bursa'nın en özgün kırsal yerleşimlerinden biri olan Cumalıkızık Köyü, doğal ve tarihi zenginliklerinin yanı sıra sosyo-kültürel yaşamı ile günümüze kadar korunarak gelen önemli bir yerleşim yeridir. Cumalıkızık Köyü vergi gelirleri, Orhan Gazi Külliyesi imaretine kaynak sağlamak amacı ile Orhan Gazi Vakfı'na tahsis edilmiştir. Bu ilişki Köy'ün, çok sayıda benzeri ile birlikte, Osmanlı Bursa'sının kentleşme modeli ve bunun sürekliliğine katkısını göstermektedir.

1.4.3.3.1. Yönetim Alanı'nın Somut Kültürel Mirası

Bursa'da tescil edilmiş kültür varlıklarını içine alan toplam 161 sit alanı bulunmaktadır. Bu sit alanlarının 88'i Büyükşehir Belediyesi sınırları içindedir:

- 137'si arkeolojik sit alanı,
- 19'u kentsel sit alanı,
- 2'si arkeolojik ve doğal sit
- 2'si kentsel ve arkeolojik sit alanı
- 1'i kentsel, arkeolojik ve doğal sit alanıdır.

Ayrıca 32 doğal sit alanı bulunmaktadır.

BURSA SİT ALANLARI		
Arkeolojik Sit		137
Kentsel Sit		19
Karma Sitler	Arkeolojik ve Kentsel Sit	2
	Arkeolojik ve Doğal Sit	2
	Arkeolojik Kentsel – Tarihi Sit	1
TOPLAM		161

Tablo 8. Bursa Bölgesi Sit Alanları (Kaynak: Akan Mimarlık)

Fotoğraf 15. Cumalıkızık Köyü'ndeki Sivil Mimarlık Örneği

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na göre kültür varlıkları, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan yer üstünde, yeraltında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır. Tabiat Varlıkları ise jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yeraltında veya su altında bulunan değerlerdir.

Türü	Sayısı
Sivil mimarlık örneği	2699
Dini yapılar	355
Kültürel yapılar	200
İdari yapılar	13
Askeri yapılar	13
Endüstriyel ve ticari yapılar	65
YAPI ÖLÇEĞİNDEKİ TESCİLLİ KÜLTÜR VARLIKLARI TOPLAMI	3345
Mezarlıklar ve şehitlikler	63
Anıt ve abideler	18
Kalıntılar	61
Korunacak sokaklar	2
Diğer Tescilli Kültür Varlıkları Toplamı	144

Tablo 9. Bursa Yapı Ölçeğindeki Tescilli Kültür Varlıkları ve Diğer Tescilli Kültür Varlıkları (Kaynak: Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu (2011))

TESCİLLİ YAPILAR (2011)		
İLÇE	ANITSAL	SİVİL
Osmangazi	397	1512
Yıldırım	59	249
Cumalıkızık	5	176

Tablo 10. Bursa Tescilli Tarihi Yapıların İllere Göre Dağılımı (2011)

Bursa'nın Tarihi ve Kültürel Mirası

Bursa, Türkiye'nin en önemli metropollerinden biri ve 2.5 milyonu geçen nüfusuyla en büyük dördüncü kentidir. Ülkenin en önemli endüstri merkezlerinden biri olmasının yanı sıra M.Ö. 2. yüzyıla uzanan tarihi ve Osmanlı'nın ilk başkenti olması sebebiyle önemli bir kültürel mirasa sahiptir. Ayrıca "Yeşil Bursa" olarak ünlenen şehir Uludağ ve diğer doğal zenginlikleriyle de ayrı bir öneme sahiptir. Kente ait günümüze ulaşan tüm değerler, tarihi bir belge olma özelliğinin yanında kentin kimliği ve varlığı için de önem taşımaktadır.

Dünya miras listesine aday olan alanlar, zengin bir tarihi ve kültürel mirasa sahip olan Bursa şehrinin merkezinde hala yaşayan ve yaşanan alanlardır.

Bursa'da Türk-İslam kültürüne ait cami, mescit ve türbe yapılarının dışında, kent merkezinde ve çevresinde, farklı kültür ve dinlere mensup toplumlara ait yapılar da mevcuttur. Sur gibi savunma yapıları ve sinagog, kilise,

manastır gibi dini yapılar, dönemin sosyal yapısının da açıklanmasına imkan vermektedir. Bu yapılar Osmanlı Devleti'nin hoşgörülü yapısının en açık göstergeleridir. Özellikle kentteki kilise yapıları, 1922 yılına kadar Bursa'da yaşayan Hristiyanlar tarafından yaptırılmış ve çoğu da 18.-19. yüzyıl'da inşa edilmiştir. Yönetim alanına yakın diğer dini yapılar bulunmaktadır.

Rumların yaşadığı Demirkapı Mahallesi'nde bulunan kilise Bursa'nın en sağlam kilisesidir. Uzun süre fabrika olarak kullanılmıştır. Muradiye ile Hisar arasında yer alan bir diğer Rum mahallesi olan Kayabaşı Mahallesi'ndeki büyük kilise bugün oldukça harap durumdadır. Halen Askerlik şubesi bahçesindedir. Setbaşı semtinde ise 1922 yılı öncesinde üç Ermeni kilisesi bulunuyordu. Bugün Namazgâh yolunda sağlam bir Ermeni kilisesi vardır. Kilise olarak kullanılmamaktadır.

Fransız Kilisesi: 19. yüzyılda Fransızlar tarafından bazilika plan tipinde yapılmıştır. Kesme taş ve tuğladan yapılmış olan kilisenin önündeki çıkıntı üzerine küçük bir çan kulesi yerleştirilmiştir. Günümüze iyi bir durumda gelebilmiştir. Misyonerlik amacıyla yapılan kilise Barok üslubundadır. Hocaalızade Mahallesi'ndeki kilise, kültür evi olarak kullanılmak üzere restore edilmiş olup, orijinal adı "Santa Maria Kilisesi"dir.

Ahayim Sinagoğu: Arap Şükrü Sokağı'nda bulunan Ets Ahayim Sinagogu 14. yüzyılın başında yapılmıştır. Ets Ahayim İbrani dilinde Hayat Ağacı anlamına gelen bir sözcüktür. Osmanlı döneminde yapılan ilk sinagog olmasından ötürü de önem taşımaktadır. Orhan Bey Bursa'yı fethettikten sonra bu sinagogun yapılmasına izin vermiştir.

Mayor Sinagoğu: Arap Şükrü Sokağı'nda bulunan bu sinagog, İspanya'nın Mayorka Adası'ndan 15. yüzyılda gelen ve Bursa'ya yerleştirilen Yahudiler tarafından yaptırılmıştır. Sinagog'a topluluğun geldiği İspanya, Mayorka'dan ötürü Mayor ismi verilmiştir. Sinagog dikdörtgen planlı olup, içerisi renkli kalem işleri ile bezenmiştir.

Geruş Sinagogu: Arap Şükrü Sokağı'nın bir başka mabedi olan Geruş Sinagoğu, 16.yüzyılın başlarında Sultan II.Selim'in izni ile yaptırılmıştır. İbrani dilinde "Geruş" kovulmuş anlamına gelen bir sözcüktür. Bu isimden ötürü de sinagogun ayrı bir önemi vardır. Dikdörtgen planlı olan yapı, kesme taştan yapılmıştır. Günümüze iyi bir durumda gelebilmiştir.

Hüdâvendigâr Külliyesi Yönetim Alanı'na yakın Kaplıcalar Bölgesi'nde yer alan önemli kaplıca ve hamamlar şunlardır:

Hüsnügüzel Hamamı: Uludağ Caddesi ile I. Murat Caddesi arasında bulunan parsel içinde yer almaktadır. 16. Yüzyılda yapılmış olduğu tahmin edilen kaplıcada Zeyni Nine kaynağından gelen yaklaşık 46°C sıcaklığındaki çelikli su kullanılmaktadır. Kaplıca'da dikdörtgen planlı bir soğukluk, her bir kenarında yıkanma nişi bulunan sekizgen bir sıcaklık ile buraya bağlı bir yıkanma hücresi bulunmaktadır. Sıcaklık bölümü kademeli ve kiremit kaplı bir kubbeyle örtülü olup, mermer bir havuzu vardır. Soğukluk bölümünün üstünde ise kırma çatı bulunmaktadır. Kaplıca'nın duvarları moloz taşla örülü olup, dış cepheler sıvanmıştır. Kaplıca'nın kullanılmayan bölümleri de vardır. Yapının onarımı gerekmektedir.

Keçeli Hamamı: Bursa Çekirge semtinde, I.Murad Caddesi ile Selvi Sokağı'nın kesiştiği köşede yer alan bu hamamın kitabesi bulunmadığından ne zaman ve kimin tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir. Yapının mimari üslubundan Fatih döneminden önce, 14.yüzyılda yapıldığı anlaşılmaktadır. Kare planlı olan hamam, kubbe ve kiremit çatı ile örtülmüştür. Çatı ile örtülü soyunmalık bölümü 6.40x9.90 m. ölçüsünde dikdörtgen planlıdır. Ilıklık kare planlı olup, kubbelidir. Sıcaklık da dikdörtgen planlı olup, üzeri kubbe ile örtülüdür.

Servinaz Hamamı: Bursa, Çekirge semtinde yer alan bu hamamın ismi Bursa Şer'i Sicillerinde, Molla Mehmet Hamamı olarak geçmektedir. Hamam çeşitli dönemlerde yapılan onarımlar nedeniyle orijinallliğini tümüyle yitirmiştir. Yalnızca sıcaklığın içerisindeki 7.00 m. çapındaki kubbe ile örtülü bölüm özgünlüğünü korumuştur.

Çekirge Hamamı: Bursa Çekirge semtinde I. Murad Caddesi'nin yol seviyesinin altında kalan Çekirge Hamamı 1365 yılında yapılmıştır. Bursalı kadınlarca şifalı ve kutsal bilinen bu hamam başlangıçta halka açık, ücretsiz olarak yapılmıştır. Yolun birkaç basamak altında girişi bulunan hamamın kapısı üzerinde tuğla ile deniz dalgalarına benzeyen bir motif işlenmiştir.

Kükürtlü Kaplıcaları: Kükürtlü Kaplıcası'nın kadın ve erkek kısımları ayrı tarihlerde yapılmıştır. I. Murad tarafından 1380'lerde yaptırılan erkekler kısmında iki eyvan, bir halvet ve bir hela bulunmaktadır. Erkekler kısmının soğukluk bölümü ve kadınlar kısmı ise II. Bâyezid tarafından 16. yüzyıl'da yaptırılmıştır. Kaplıcanın duvarları ve kubbe kasnağı kesme taştan yapılmıştır. Sonradan kasnağa ikinci bir kasnak daha oturtularak,

kubbe meyili azaltılmış ve üstü kiremit ile örtülmüştür. II. Bâyezid döneminde, mevcut hamama, ayrıca, günümüzde hamamın giriş bölümü olarak kullanılan camekanlı bir bölüm eklenmiştir. Kagir olan ana binalara 19. yüzyıl ortalarında bazı ahşap otel odaları ilave edilmiştir. Kaplıca, fabrikatör Osman Efendi'nin mülkiyetine geçtikten sonra, 1930'ların sonunda otel bölümü, hamamı üç taraftan kuşatacak şekilde büyütülmüş, kuzeyine tonozlu bir banyo halveti, güneyine uzun bir sıra banyolar dairesi eklenmiştir. 1978 yılına kadar otel olarak işletilen tesislerin, 1978'de Uludağ Üniversitesi tarafından bir rehabilitasyon merkezi şeklinde kullanılmak üzere kamulaştırılmasına karar verilmiş ve 1981'de Üniversite'ye tesislerin teslimi yapılmıştır. Bu süreçten sonra başlatılan restorasyon çalışmaları 1992 yılında tamamlanmıştır. Kükürtlü Kaplıcası olarak bilinen tesislerde kullanılan suyun sıcaklığı 65oC'dır. "Bademli Bahçe Kaynağı"na bağlı olan bu kaplıcalar, Bursa merkezi ile Çekirge arasındadır. Yedi kaynağı vardır. Kükürtlü Oteli, Yeni Kaplıca, Kaynarca ve Karamustafapaşa hamamları bu kaynağa bağlıdır. Kükürtlü ve radyoaktif olan bu sular, banyo ve içme olarak Vakıfbahçe Kaynağı ile aynı özelliklere sahiptir. Ayrıca Kükürtlü suları periferik damar hastalıklarına ve kronik iltihaplı hastalıklara iyi gelmektedir.

Kara Mustafa Kaplıcası: Kükürtlü yanından kuzeye doğru inen yol üzerinde kaplıca hamamıdır. İlk yaptıranı bilinmeyen yapı Akça Hamam adıyla da anılmaktadır. Bizans döneminden kaldığı düşünülen Akça Hamam II. Bâyezid'in damadı Kara Mustafa Paşa tarafından 1490 yılında tekrar yaptırılarak Kara Mustafa adıyla anılmıştır. Soğukluk olarak kullanılan dikdörtgen planlı mekâna açılan iki hücre ve kubbe ile örtülü sıcaklık bölümünden oluşmaktadır. Mermer bir şadırvanı ve uzun bir havuzu vardır. Kaplıca suyu gümüşlüdür. Günümüzde Kara Mustafa Paşa Kaplıcası, konaklama ve servis mekanlarıyla bir sağlık merkezi olarak kullanılmaktadır.

Yeni Kaplıca: Kanuni Sultan Süleyman'ın Sadrazamı Rüstem Paşa tarafından 1552 yılında yaptırılan Yeni Kaplıca'nın soğukluk kısmı, birbirinden kemerle ayrılan ve sekizgen aydınlık feneri ile aydınlatılan 11 metre çapındaki iki kurşun kaplı büyük kubbe ile örtülmüştür. Bu alanın tam ortasında 3.50 metre açpında mermer, şadırvanlı bir havuz bulunmaktadır. Buradan geçilen ılıklik kısmının üzeri ise tek kubbe ile bunun yanında iki yarım kubbe ile örtülmüştür. ılıklikten kubbeli küçük bir mekân yoluyla geçilerek girilen sıcaklık kısmı, üzeri bir kubbe ile örtülü sekizgen bir yıldız biçiminde olup, yanlardaki eyvanlar birer kemerle orta mekâna açılır. Sıcaklık bölümü, kubbede filgözü olarak adlandırılan cam fanuslarla kaplı olan deliklerden doğal ışık almakta, ortasında büyük bir havuz bulunmaktadır. Sıcak su, aslan ağzı şeklindeki bir taştan ufak bir havuza, oradan da büyük havuza akmaktadır. Sıcaklık kısmında 2.00 metre yüksekliğe kadar bütün duvarlar çini ile kaplıdır. Çini ve kurnalar Timurtaş Paşa Hamamı'ndan satın alınarak kullanılmıştır. Kagir binaya sonradan eklenen ahşap binalarda otel odaları yer almakta, fakat bu eklentiler sil hamamın yüksekliğini geçmemektedir.

Kaynarca Hamamı: Bursa merkez Osmangazi İlçesi'nde, Kükürtlü'den kuzeye inen yol üzerinde, Kara Mustafa Hamamı yanında, Yeni Kaplıca'nın bitişiğindedir. Tek kubbeli olup 1680'den sonra yapıldığı sanılmaktadır. Küçük olduğu için, 1802'de onarılrken genişletilmiştir. Yalnızca kadınlar hamamı olarak kullanılmaktadır.

Bursa'nın Müzeleri ve Taşınır Kültür Varlıkları

Bursa'da 22 müze bulunmaktadır. Bunlar Bursa Kent Müzesi, Arkeoloji Müzesi, Karagöz Müzesi, Ormancılık Müzesi, Atatürk Köşkü Müzesi, Uluumay Osmanlı Halk Kıyafetleri ve Takıları Müzesi, Yaşayan Müze: Hüsnü Züher Evi, 17. yüzyıl Osmanlı Evi Müzesi, Türk-İslam Eserleri Müzesi, Tofaş Anadolu Arabaları Müzesi, Hünkar Köşkü Müzesi, Basın Müzesi, Cumalıkızık Etnografya Müzesi, Mudanya Mütareke Evi Müzesi, Yenişehir Şemaki Evi Müzesi, Celal Bayar Müzesi, Bursa Sağlık Müzesi, İznik Müzesi, Ayasofya Müzesi, Merinos Enerji Müzesi, Merinos Tekstil Sanayi Müzesi ve İnegöl Kent Müzesi'dir.

Bursa (Hanlar Bölgesi-Sultan Külliyesi ve Cumalıkızık Köyü'nde yer alan başlıca müzeler şunlardır:

Bursa Kent Müzesi: Türkiye'nin ilk kent müzesidir. Müzede Bursa'nın 7000 yıllık bir zaman diliminde geçirdiği değişim ve dönüşümler kalıcı olarak sergilenmektedir. Müze, 14 Şubat 2004 tarihinde ziyarete açılmıştır. Müze binası 1926 yılında Ekrem Hakkı Ayverdi tarafından Adliye Binası olarak inşa edilmiştir. Mimarının

Fotoğraf 16. Bursa Kent Müzesi

Kemalettin Bey olduğu düşünülmektedir. 1999 yılında Adliye'nin yeni binasına taşınmasından sonra boşalan bina, 2001-2004 yılları arasındaki restorasyon sürecinden sonra müze binası haline gelmiştir. 2 katlı binanın, birinci katında kronolojik, ikinci katında tematik bir düzenleme vardır. Müzede Bursa'da yaşamış 6 Osmanlı padişahının balmumu heykelleri, geleneksel ticaret hayatını canlandıran dekorlar, kentin topoğrafyasını gösteren maketi gibi objelerle şehir hakkında bilgi sunulmaktadır.

Uluumay Osmanlı Halk Kıyafetleri ve Takıları Müzesi (Şair Ahmed Paşa Medresesi): Muradiye semtindeki Şair Ahmet Paşa Medresesi'nde, 18 Eylül 2004 tarihinde açılan müzede, ülkemizde örneği olmayan Esat Uluumay'a ait Osmanlı giysileri ve takıları sergilenmektedir. Türkiye'nin çeşitli yörelerindeki 79 takım giysi ile 400 parça etnografik takının teşhir edildiği müzenin yer aldığı Şair Ahmet Paşa Medresesi de Osmanlı mimari üslubunu temsil eden, görülmesi gereken tarihi ve turistik bir mekândır. Bursa'nın ilk özel etnografya müzesinde zaman zaman, Esat Uluumay'ın sergileme imkânı bulamadığı çorap, fotoğraf veya bakır eşyalardan oluşan farklı koleksiyonlar da sergilenmektedir. Bursa Kılıç-Kalkan Derneği'nin de kurucusu olan Esat Uluumay'ın, etnografya konusunda yaptığı araştırmalar sonucunda; gezdiği yörelerden topladığı giyim-kuşam ve takıları sergilediği müze, mesai saatlerinde Pazartesi hariç her gün ziyarete açıktır.

17. Yüzyıl Osmanlı Evi Müzesi: Muradiye semtinde II. Murat Külliyesi'nin karşısında bulunan ahşap evin yerinde, eskiden Sultan II. Murad'ın bir köşkü olduğu sanılmaktadır. Dolayısıyla bu ev aynı zamanda İstanbul'u fetheden Fatih Sultan Mehmed'in doğduğu ev olarak bilinmektedir. Günümüzde müze olarak kullanılan iki katlı ev; plan ve süslemeleri bakımından 17. yüzyıl özelliklerini taşımakta olup, Bursa'da halen ayakta kalan en eski evlerden bir tanesi ve en güzel olanıdır. Bahçeye açılan eyvanlı bir sofa ve iki odadan oluşan planda alt kat odaları alçak tavanlı kışık odalardır.

Üst katta "baş oda" diye adlandırılan odada, kalem işi bitki ve çiçek motifleriyle dekorlu ahşap dolap, geometrik dekorlu ahşap tavan ve altıgen tavan göbeği ile 17. yüzyıl süslemelerinin güzel ve karakteristik özelliklerini göstermektedir.

Fotoğraf 17. 17. Yüzyıl Osmanlı Evi Müzesi

Bodrum, zemin ve birinci kat olmak üzere üç kattan oluşan müze binasının avlusunda kesme taştan mermer yalıklı bir çeşme bulunur. Ahşap merdivenle, ahşap parmaklıklı geniş bir "sofa" ile iki yanında birer yatak odasının bulunduğu zemin kata çıkılır. Yine ahşap bir merdivenle çıkılan birinci katta; ortada konuk salonu, yemek ve harem odaları yer alır. Tavanı özgün kalem işçiliği ile bezenen yatak odasının dolap kapıları ve hücreleri de çiçekler, serviler ve kafeslerle süslüdür. Evin belki de en önemli ve renkli bölümü olan "Harem Odası", dışarıya açılan on dört pencere ile aydınlanmaktadır. Bu odada, dönemin çeşitli el işlemleri, sedef kakmalı ahşap ev gereçleri ve porselen eşyalar sergilenmektedir. "Bursalı ustalar tarafından yapılan bir sanat eseri olan" Osmanlı Evi Müzesi, Pazartesi hariç her gün ziyarete açıktır.

Türk-İslam Eserleri Müzesi: Yeşil Külliyesi'ne bağlı olarak Çelebi Mehmet döneminde 1419 yılında inşa edilen Yeşil Medresesi, 1972'de yeniden düzenlenerek 1975 yılından itibaren Türk-İslâm Eserleri Müzesi olarak hizmete girmiştir. Geçmişin bilim merkezi olan Yeşil Medresesi'nin çini süslemeleri, cami ve türbeye göre daha azdır. Kapı girişi üstündeki tonoz, batı eyvanının tavanı ve dış cephede pencere alınlıkları medresenin çini süslemeli yerleridir. Bir büyük dershanesi, biri büyük olmak üzere on üç odası bulunan Medrese, yapıldığı dönemin en önemli eğitim kurumlarından biri idi.

1930'dan itibaren müze olarak kullanılmaya başlanan Yeşil Medresesi'nin salon ve odalarında; 12. yüzyıl'dan 20. yüzyıla kadar uzanan maden, keramik, ahşap, işleme, silah, el yazması kitaplar, İslâmi sikke, İslâmi kitabeler ve mezar taşları ile Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait etnografik malzemeler teşhir edilmektedir. Müzenin içinde yer alan dershane ve odalarda; Hacivat ve Karagöz için ayrılmış geleneksel gölge oyunu ile ilgili eşyalar, Bursa yöresine ait hamam eşyaları, Bursa tekke ve dergâhlarına ait çeşitli eşyalar; altın, gümüş ve bronz sikkelerle Osmanlı nişan ve madalyaları, ateşli silahlara ait koruyucu zırhlar, çeşitli hat sanatı ustalarına ait levhalar, kitaplar ile Şeyh Hamdullah ve Hafız Osman gibi büyük ustalara ait hat sanatı örnekleri, çeşitli bakırdan yapılmış mutfak ve kahve eşyaları sergilenmektedir. İbn Hilâl İbn el-Bavvab tarafından 975/76 yılında yazılan

Dua kitabı, XIV. yüzyıla ait zengin tezhipli Bakara suresi, 1323 tarihli bir Kur'an-ı Kerim, Sultan II. Murad'a ait Kur'an-ı Kerim, Memluk Sultanı'nın Yıldırım Bâyezid'e hediye ettiği ceylan derisi ile ciltlenmiş Kur'an-ı Kerim ile 15. yüzyıl İznik çini tabakları, Türk-İslam Eserleri Müzesi'nin en önemli objeleri arasında yer almaktadır.

Adeta açık hava müzesi olarak düzenlenen bu tarihi mekânın bahçesinde ise, XV. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar Bursa'nın değişik yerlerinde bulunan seçkin mezar taşı örnekleri teşhir edilmektedir.

Fotoğraf 18. Türk-İslam Eserleri Müzesi

Yaşayan Müze- Hüsnü Züher Evi: Muradiye semtinde Devlet Misafirhanesi ve daha sonraları Rus Konsoloslugu olarak hizmet veren 19. Yüzyıl Osmanlı Evi, Hüsnü Züher tarafından restore ettirilerek 1992'de ziyarete açılmıştır. Müzenin yer aldığı tarihi bina 1836 yılında Devlet Konukevi olarak yapılmış ve Hüsnü Züher tarafından satın alındığı 1988 yılına kadar da konut olarak kullanılmıştır. 1994 yılında Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne bağışlanan Hüsnü Züher Evi Müzesi'nde, sanatçı Hüsnü Züher'in yakma-dağlama (pyrogravure) koleksiyonu da sergilenmekte olup, Türk tahta eşyası ve Türk motifleri koleksiyonu bakımından oldukça zengindir. Harita mühendisi, Yarbay rütbesiyle Anadolu köylerini gezerken 1960 yılında 15 tahta tabak ve kaşık ile başlayan sergisi, daha sonra 450 parça Türk tahta eşyası ve 600 Türk motifi ve koleksiyonuna ulaştı. Kızgın bir demirle (günümüzde elektrikli kalemlerle) çeşitli desenlerin, motiflerin resmedildiği çeşitli yörelere ait tahta tabak ve kaşık çeşitlerinin sağlı sollu beş vitrinde sergilendiği müzede, Anadolu'nun zengin kültürünü ve uygarlık anlayışını görmek mümkündür. Bu arada müzenin yer aldığı tarihi köşkün odaları da geleneksel Osmanlı Evi'nde olması gereken orijinal eşyalarla döşenmiştir. 19. yüzyılın özelliklerini yansıtan eşyalar, Osmanlı-Türk kültür ve medeniyetinin zenginliğini gözler önüne sermektedir. Eskiden ahır olarak kullanılmış olan bölüm bugün seminer ve sohbet, sinevizyon sunumları için kullanılabilecek mütevazı bir gösteri odasına dönüştürülmüştür. Bu salonda ayrıca yemek ve oyun kaşıkları da sergilenmektedir. Müzenin üst katında "hayat" denilen açık sofanın ovaya bakan geniş penceresinden Muradiye (II. Murad) Külliyesi'ni, iki oda arasındaki eyvanın üst penceresinden ise hala yeşilliğini koruyan Uludağ eteklerini seyredebilirsiniz.

Cumalıkızık Etnografya Müzesi: Tarihi Osmanlı köylerinden Cumalıkızık köyünde halkın kullandığı çeşitli eşyaların sergilendiği Etnografya Müzesi, köyün girişinde yer almaktadır. Köy halkı tarafından bağışlanan, 18.-19. ve 20. yüzyıl'a ait aydınlatma ve ısıtma araçları, mutfak eşyaları, tarım aletleri, silahlar, teknik malzemeler, av malzemeleri ile binek ve taşıma gereçlerinin sergilendiği küçük etnografya müzesinin bahçesinde, sundurma ile örtülü kısımda; at arabaları, şaraphane, üzüm çiğneme teknesi, dibek taşı, yalak ve sütun başlıkları bulunur.

1.4.3.3.2. Yönetim Alanı'nın Somut Olmayan Kültürel Mirası

Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü olan UNESCO tarafından 17 Ekim 2003 tarihli 32. Genel Konferansı'nda kabul edilen Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nin ikinci maddesi Somut Olmayan Kültürel Miras'ı şu şekilde tanımlamaktadır:

"Somut olmayan kültürel miras" toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar-anlamına gelir. Kuşaktan kuşağa aktarılan bu somut olmayan kültürel miras, toplulukların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden yaratılır ve bu onlara kimlik ve devamlılık duygusu verir; böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunur."

Sözleşme "Somut Olmayan Kültürel Miras'ın belirlediği alanları şu şekilde tanımlamaktadır:

- Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlev gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar;
- Gösteri sanatları;
- Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler;
- Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar;
- El sanatları geleneği.

Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi TBMM'nin 19.01.2006 tarihli oturumunda oy birliği ile kabul edilmiş ve Türkiye bu uluslararası sözleşmeye taraf olmuştur. "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun" (No: 5448) 21 Ocak 2006 tarih ve 26056 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

UNESCO Dünya Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'nde 2011 yılı sonu itibariyle toplam 267 varlık yer almaktadır. Ülkemiz, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğu altında yürütülen çalışmalar neticesinde bugüne kadar Dünya Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne 10 adet varlığımızın alınmasını sağlamıştır.

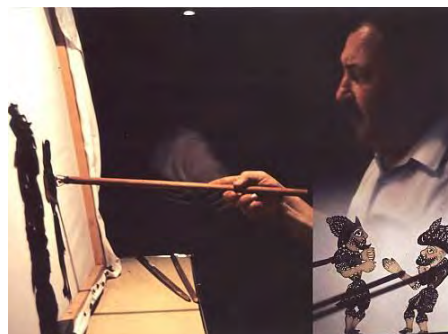
İNSANLIĞIN SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASI TEMSİLİ LİSTESİ	MEDDAHLIK GELENEĞİ	2008
	MEVLEVİ SEMA TÖRENLERİ	2008
	NEVRUZ (Azerbaycan, Hindistan, İran, Kırgızistan, Özbekistan ve Pakistan ile ortak dosya)	2009
	KARAGÖZ	2009
	ÂŞIKLIK GELENEĞİ	2009
	GELENEKSEL SOHBET TOPLANTILARI (Yaren, Barana, Sıra Geceleri ve diğer)	2010
	ALEVİ-BEKTAŞİ RİTÜELİ SEMAH	2010
	KIRKPINAR YAĞLI GÜREŞ FESTİVALİ	2010
	GELENEKSEL TÖREN KEŞKEĞİ	2011
	MESİR MACUNU FESTİVALİ	2012

Tablo 11. Türkiye'den İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi'ne katılan değerler

Somut olmayan kültür varlıkları arasında ayrıca, geleneksel orta oyunu ve meddah gösterileri, nazar boncuğu, Bursa'nın yerel mutfağı, Bursa'daki el sanatları (ipekçilik, çinicilik, dokumacılık vb.), Bursa gelinlikleri, halk müziği, gelenekler, adetler, halk edebiyatı vb. sayılabilir.

Bölgeye özgü folklorik değerler olan seyirlik oyunlardan Karagöz-Hacivat gösterileri yaygın olarak düzenlenmektedir. Gölge oyunlarının ülkemizdeki temsilcisi olan Karagöz ile Hacivat tiplerinin Bursa'da yaşadığı ve Orhan Cami inşaatında çalıştıkları ile ilgili çeşitli söylenceler bulunmaktadır. Günümüzde Bursa'da Karagöz ve Hacivat gösteri geleneği sürdürülmektedir. Çekirge'de Karagöz ile Hacivat'ın anıt mezarları karşısında faaliyet yürüten Karagöz Evi Müzesi'nde hem bu gelenek yaşatılmakta hem de bir sonraki kuşaklara aktarılması için genç hayali ustaları yetiştirilmektedir.

Karagöz ve Hacivat geleneği, 2009 yılında "UNESCO the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity"e alınmıştır. Decision 4.COM 13.73'a göre, listeye alınma nedenleri: (i) Şiir, anlatım, müzik, dans gibi farklı sanat formlarını bir araya getiren gösterinin toplumsal kültürel değerlerin ve kimliklerin yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamak, (ii) Ayrıca Karagöz ve Hacivat gösterisi farklı ve özgün bir tiyatronun uluslararası ölçekte görünürlüğünü ve farkındalığını artırarak, dünyada diğer geleneksel gölge tiyatro performansçıları arasında kültürel diyalogu güçlendirmek, kültürel farklılık ve bireylere saygının yaşatılmasında yeni boyutlar açmak olarak belirtilmiştir.

Fotoğraf 19. Karagöz ve Hacivat

Şer-i Mahkeme sicilleri, Bursa'daki ipekli dokumacılığın 14.yüzyıl sonlarında oldukça gelişmiş olduğunu göstermektedir. Bursa'da ipekçiliğin merkezi durumunda bulunan Koza Han ipek kozalarının satıldığı ve dokunan ipekli kumaşların satıldığı yer olma özelliğini günümüze kadar korumuştur. İpek böceğinin temel gıdası olan dut ağaçlarının zamanla azalması ve ipek böcekçiliği üretiminin maliyetinin artması nedeniyle ipek üretimi azalmıştır.

İznik ve çevresinde yapılan kazılarda prehistorik çağlardan kalan seramik parçaları bulunmuş ve İznik'de M.Ö. 7000'li yıllarda seramik üretiminin başladığı ortaya çıkmıştır. Çini, Osmanlı mimari ürünlerinde yaygın olarak kullanılmıştır. 1995 yılında İznik Eğitim ve Öğretim Vakfı çatısı altında İznik Çini ve Araştırma Merkezi kurulmuştur. Ayrıca Uludağ Üniversitesi'ne bağlı Meslek Yüksek Okulu'nda çini ve seramik konusunda eğitim verilmektedir. İznik çinileri çokça Sultan Külliyesi'nin bezemelerinde kullanılmıştır.

Fotoğraf 20. İpek Dokumacılığı ve İznik Çinisi'nden Örnekler

Yöresel yemekler arasında İnegöl köftesi, Yörük kebabı, büryan, yufkalı hindi, keşkek, av hayvanlarından yapılan yahni, ekşili köfte, ciğer sarması, mumbar dolması, pide kebabı, şipit, cennet köşkü, dilber dudağı, Ramazan helvası, cevizli baklava, Kemalpaşa Peynir tatlısı, incir dolması, zerde, kaymaçına bulunmaktadır. Ancak kuşkusuz en meşhuru "Pideli Döner Kebab (İskender Kebab)" olup 1867 yılında Mehmetoğlu İskender Efendi tarafından yapılmaya başlanmış ve bütün dünyaya yayılmıştır. Bursa'nın payitaht (başkent) olmasının getirdiği özelliklerle "saray mutfağı", Osmanlı yemekleri konusunda çok ayrıcalıklı bir noktadadır.

Her yıl Haziran'ın son Pazar günü Cumalıkızık'a ekonomik katkı sağlaması amacıyla gelenekselleşen Ahududu Şenliği, yöresel özellikleri konu eden festival ve eğlencedir. Cumalıkızık'ta yetişen geleneksel ve tarımsal ürünler köyün önemli simgelerindendir. Bu ürünlerin köy içerisinde ziyaretçilere satışı yapılmaktadır. Ayrıca geleneksel evlerin iç avlularında köy kahvaltısı yapılabilenkte, kadınların yaptığı gözlemelerin yanı sıra ev baklavası, erişte, tarhana, reçel gibi ev ürünleri yapılmakta ve satılmaktadır. Köye özgü köy ekmeği ve cevizli ekmek de geleneksel ürünler arasındadır. Cumalıkızık'a özgü yemekler ise kestaneli tarhana çorbası ve mafış tatlısıdır.

Fotoğraf 21. Kılıç-Kalkan Oyunu

Kılıç-Kalkan oyunu oynanırken kılıç ve kalkanın birbirine vurmasından çıkardığı ritmik sesler dansın kendi orijinal müziğini meydana getirmektedir. Dünyada müziksiz oynanan, bilinen başka bir oyun daha olmadığından son derece otantik olarak kabul edilmektedir. 700 yıla yakın bir süreden beri, ilk günkü figürlerini koruması ve aynı şekilde oynanıyor olması en büyük özelliğidir. Orhan Gazi Bursa'yı aldığı savaşı kente Kılıç-Kalkan gösterisi yaparak girmiştir.

Gezek; kültür-sanata, müziğe ilgi duyan kişilerin haftanın belli bir gecesinde üyelerden birinin evinde bir araya

gelip meşk etmeleridir. Gezek kültürünün geçmişi Orta Asya'ya ve Selçuklular dönemine dayanmaktadır. Selçuklular döneminde kültür yayma amaçlı gezgin bir topluluk olan Gezek, devrin koşulları içinde her kesimden insanı içine almıştır. Sadece erkeklerden oluşan gezek toplulukları farklı meslek grupları ve sosyal sınıftan insanları biraraya getirmektedir. Gezek yapılan yerin kolay bulunması için eskiden kapiya "gezek feneri" asılırdı. Bu gecelerde biraraya gelen üyeler musikinin tadına varır, gezekte "saz başlar, söz biter" kuralı geçerlidir. Yüzyıllardır süregelen eşsiz bir gezek kültürüne sahip olan Bursa'da pek çok gezek topluluğu faaliyetlerini sürdürmekte ve kültürel mirasın korunmasına çaba göstermektedirler.

Bursa'nın somut olmayan kültürel değerleri ile ilgili en önemli çalışmalardan biri 2005 yılında Bursa Araştırmaları Vakfı ile birlikte Osmangazi Belediyesi tarafından başlatılan Bizim Mahalle, Bizim Çarşı ve Bizim Köy projeleri kapsamında yayınlanan kitap içeriğinde derlenmiş çalışmalardır. Bu çalışmalarda Bursa'nın tarihi mahallelerinde, şehrin kalbi olan çarşı bölgesinde ve dağ köylerinde yaşayan eski Bursalılarla sözlü tarih çalışmaları yapılarak onların geçmişe dair anlattıkları, sosyal yaşam şekilleri, insan ilişkileri, gelenekler ve adetler yazıya dökülerek kalıcı hale getirilmiştir. Bu projeyle Bursa, UNESCO tarafından takdir edilerek Tarihi Kentler Birliği'ne üye belediyelere ve diğer şehirlere somut olmayan kültürel mirasa sahip çıkma konusunda örnek oluşturmıştır. Bursa'nın "UNESCO Dünya Miras Listesi" Aday Alanları ve yakın çevresini kapsayan, Osmangazi Belediyesi tarafından 2005 yılından itibaren hazırlanıp yayınlanan kitaplar şunlardır: Kavaklı Mahallesi, Osmangazi Mahallesi, Mollagürani Mahallesi, Alaaddin Mahallesi, Muradiye Sementi, Çekirge Sementi, Okçular Çarşısı, Koza Han. Bu çalışmalar 2009 yılından itibaren Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülmeye devam etmektedir. Uludağ'ın Beşbirliği: Bursa Kızık Köyleri, Çarşının Öyküsü, Bursa'nın Tarihi Mahalleleri I (Alipaşa-Hocaalızade-İbrahimpasha-Maksem-Nalbantoğlu-Tahtakale), Bursa'nın Tarihi Mahalleleri II (Hocataşkın-Kurtoğlu-Meydancık-Namazgah-Yeşil) kitapları da Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından Bursa'nın somut olmayan değerlerini kapsayan önemli eserlerdir.

Kazı Çalışmaları ve Arkeolojik Buluntular

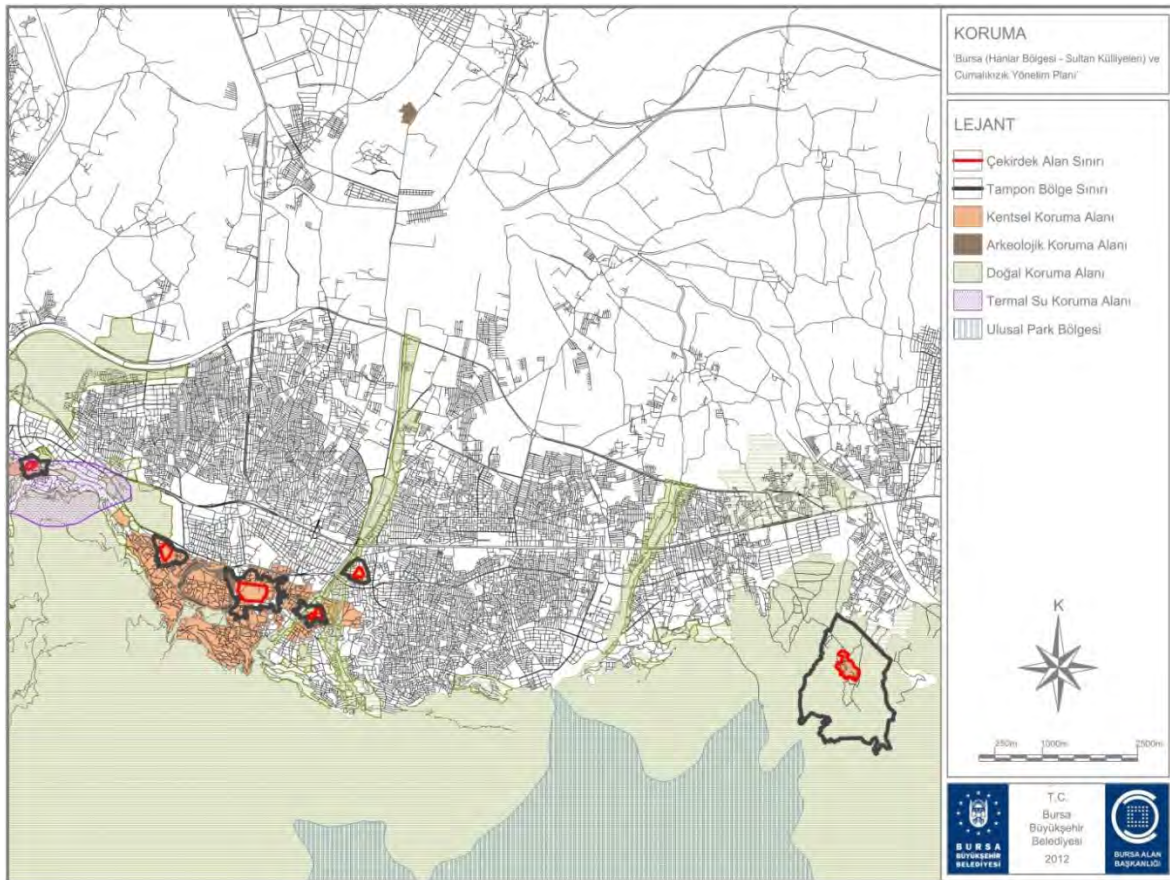
Fotoğraf 22. Orhangazi / Ilıpınar Höyük Buluntuları

Bursa'daki ilk arkeolojik araştırmalar 1930 ve 40'lı yıllarda başlamıştır. Bursa havzasında 26'nın üzerinde Prehistorik ve Antik Höyük kazı ve araştırması yapılmıştır, halen devam eden araştırmalar vardır.

Bursa Kalesi **Bithynia** döneminden kalmadır. **Roma, Bizans ve Osmanlı** devrinde tadilat görmüştür. Yapımında blok ve moloz taşlar kullanılmıştır. Oldukça yüksek bir kaledir. Hisar Kapı, Yer Kapı, Zindan Kapı, Pınarbaşı Kapı, Kaplıca Kapı isimleriyle anılan girişleri vardır.

Dünya Miras Aday Alanları'ndan Hanlar Bölgesi içerisinde yer alan Geyve Han'ın kuzeyindeki M.Ö. 2. Yüzyıl Bithynia Krallığı dönemine ait Tümülüs de önemli bir arkeolojik kalıntıdır. **Bursa Tümülüsü**, şehir merkezinde, Geyve Han'ın kuzeyinde bulunmaktadır. M.Ö.2.yüzyıl'a tarihlendirilmektedir. Tümülüs, dromos ve mezar odası olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Dromosun tavan yüksekliği 1.92 metre, mezar odasının tavan yüksekliği ise 2.09 metredir. Dromos ve mezar odasının kapı lentoları yarım daire şeklindedir. Tonozlu olarak derz dolgulu kesme taştan yapılan tümülüsün batı kısmındaki ana girişi, günümüzdeki doğal zemin kotundan yaklaşık 5 metre aşağıdadır. Tümülüste bulunan M.Ö. 2. yüzyıl Bithynia Krallığı dönemine ait 5 adet lagnos (testi), 5 adet çift kulplu urna (ölü küllü kabı), 3 adet ufak kap, 16 adet koku kabı, 2 adet megara kase, 2 adet yağ kandili, 3 adet altın diadem parçası Bursa Arkeoloji Müzesi'ne götürülmüştür.

1.4.3.4 Korunmuşluk Durumu ve Yönetim Alanı'nı Etkileyen Faktörler

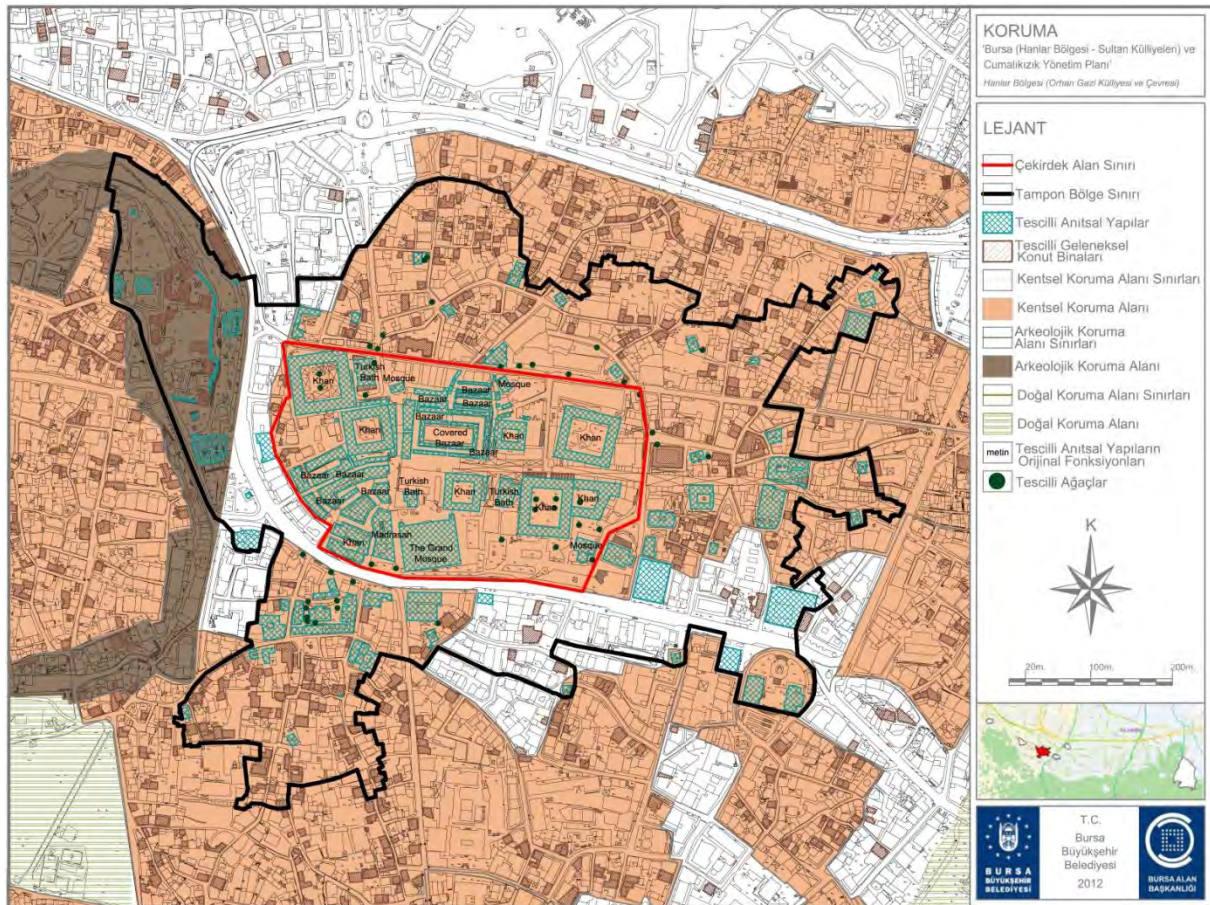
Harita 20. Bursa Yönetim Alanları'nın Korunmuşluk Durumu

Külliye, Hanlar Bölgesi ve Cumalıkızık Köyü'nde geleneksel yaşam şekli sürdürülmektedir. Bursa ve Cumalıkızık parçaları nezdinde ve bir bütün olarak, kültürel değerleri günümüze taşımakta, bulundukları bölgenin dokusunu ve malzemelerinin içindeki kültürel bilgiyi sunmaktadırlar.

Bu bölümde, Hanlar Bölgesi, Hüdavendigâr, Yıldırım, Yeşil ve Muradiye Külliyelerinin ve Cumalıkızık Köyü'nün günümüzdeki durumlarının “özgünlük” ve “bütünlük” kriterleri çerçevesinde değerlendirilmesi, yakın dönem koruma uygulamaları, mülkiyet durumları ve arazi kullanımı bilgileri aktarılmaktadır.

1.4.3.4.1. Korunmuşluk Durumu

HANLAR BÖLGESİ

Harita 21. Hanlar Bölgesi Korunmuşluk Durumu Haritası

Özgünlük

Çekirdeğinde ilk külliyei barındıran Hanlar Bölgesi; Osmanlı dönemi esnaf kültürünü günümüze taşıyarak Osmanlı Çarşısını mekânsal olarak deneyimleyebilmemizi sağlamaktadır. Bölgede yer alan hanlar, iki katlı inşa edilmiş, kare veya dikdörtgen plan özelliklerine sahip olup bu form ve plan özellikleri ile mevcudiyetlerini korumaktadırlar. Bu plan tipi han yapılarının bugünkü ticari işlevini sürdürmesinde etkili olmuştur.

Hanlar Bölgesi’nde Osmanlı’nın geleneksel ticaret hayatının siftah, pazarlık, usta-çırak ilişkisi, esnaflar arasındaki komşuluk ilişkileri gibi günlük yaşam pratikleri bugün de devam ettirilmektedir. Kanunlarla düzenlenen günümüz ticaret hayatı dışında Osmanlı geleneksel ticari yaşamının bu pratiklerinin zamanımıza taşınmış olmaları sebebiyle Hanlar Bölgesi, 700 yıl sonra dahi canlılığını ve Osmanlı döneminin renklerini kaybetmemiştir.

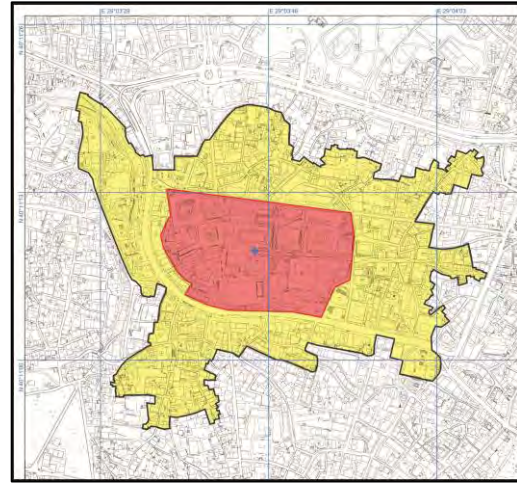
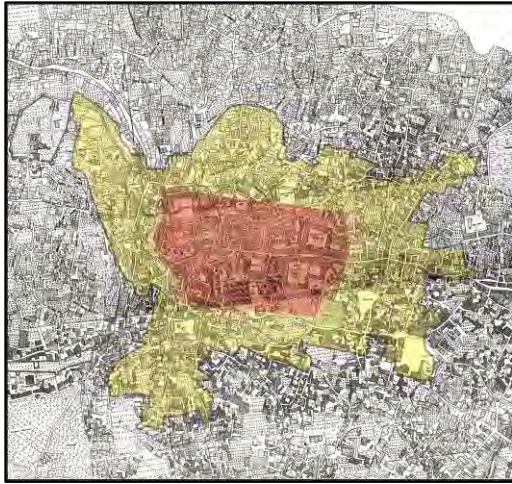
Hanlar Bölgesi'nin ticaret aksı Osmanlı döneminin kervan yolu üzerinde şekillenmiştir. Ulaşılabilen en eski kent dokusunu gösteren 1862 tarihli Suphi Bey Haritası'na göre bu dokunun büyük ölçüde günümüze ulaştığı görülmektedir.

Bütünlük

Orhan Gazi Külliyesi cami, medrese, imaret, hamam ve handan (Emir Han) oluşmaktadır. Orhan Külliyesi'nde diğer külliyelerden farklı olarak, Eski Bezzazistan (Bey Hanı) adı ile de anılan “Emir Han” külliye yapılarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Orhan Külliyesi'ne ait yapılardan cami, hamam ve han günümüzde ayaktaadır. Cami dini, han ticari fonksiyonları ile yapıldıkları ilk zamandaki özgün işlevlerini günümüze taşımaktadır. Hamam ise, tarihi ticaret merkezinin içinde kaldığından, özgün işlevinden farklı olarak kullanılmaktadır. Günümüzde hamam, kente özel kültürel değerleri yansıtan etnografik ürün ve objelerin alınıp satıldığı bir pazar olarak kullanılmaktadır.

Cami, hamam ve han özgün mimari form ve elemanlarını korumuşlardır. Külliye'nin bulunduğu alanın ilk yapıldığı dönemden itibaren şehrin merkezini teşkil etmesi sebebiyle etrafındaki ticari fonksiyonlu imar faaliyetlerinin yoğun olduğu bilinmektedir. Külliye yapıları arasında olduğu düşünülen medresenin yerinde olmaması ile ilgili detaylı bir kaynak bulunmamaktadır. Ancak 1855 büyük depreminden etkilenen imaretin bir yangın sonucunda zarar gördüğü bilinmektedir. Deprem sonrasında 19 yy'da Bursa'nın yeniden inşası sırasında döneminin şehircilik yaklaşımlarının bir sonucu olarak, bu alanda Türkiye'nin en eski belediye binası inşa edilmiş, böylelikle alan yine kamusal işlevini sürdürmüştür.

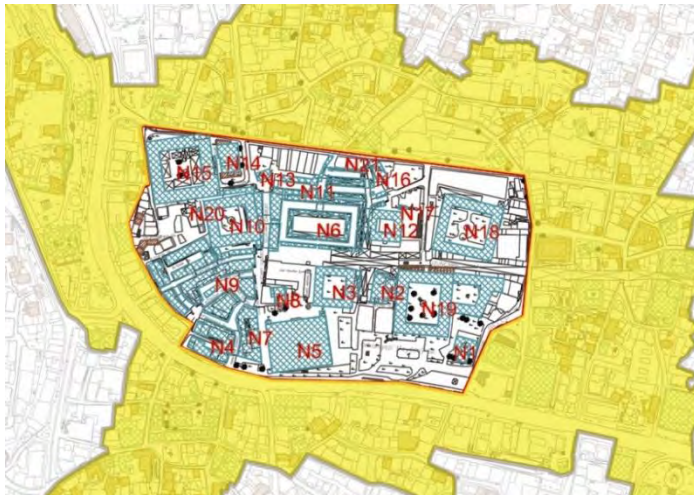
Orhan Gazi Külliyesi yapılarından olan Emir Han çevresinde gelişmeye başlayan tarihi ticaret aksının üzerindeki hanlar bölgesini oluşturan yapılar, form ve malzeme bütünlüklerini de koruyarak ticaret fonksiyonları ile günümüzde de varlıklarını sürdürmektedirler. Ancak 19 yy imar faaliyetleri sırasında Piriç Han Hamidiye Caddesi'nin, Kapan Han ise Saray Caddesi'nin açılması sırasında kısmen zarar görmüşlerdir.

Harita 22. 1862 tarihli "Suphi Bey Haritası" ile halihazır harita üzerinde yönetim alanı gösterimi

Fetihten sonra, Hanlar Bölgesi çevresinde Alacamescit, Hocaalizade, Tahtakale, Reyhan vb. isimli yeni mahalleler kurulmuştur. Günümüzde bu mahalleler hala Hanlar Bölgesi çevresinde varlıklarını sürdürmekte olup, bölgenin tampon bölgesini tayin etmektedirler.

Yakın Dönem Koruma Uygulamaları

Harita 23. Hanlar Bölgesi çekirdek alanındaki tescilli binaların haritası

Hanlar bölgesi çekirdek alanını kapsayan kentsel sit alanında 21 adet anıtsal tescilli bina bulunmaktadır. Orhan Külliyesinin yapılarının yakın dönemde gördüğü koruma uygulamaları şöyledir:

- Orhan Gazi Camii (N1): Orhan Camii Derneği 2005 yılında, kalem işleri ile ilgili onarım yaptırmıştır. 2006 yılında elle yapılan kurşunlarda sorun tespit edilmiş ve basit onarım kapsamında kurşun örtüsü yenilenmiştir.

2009 yılında Orhan Cami çevresinde çevre düzenleme, drenaj, WC inşaatı uygulaması Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılmış, bahçe zemini kayrak taşı ile kaplanmıştır. Günlük bakımları cami derneği tarafından gerçekleştirilmekte olan yapı günümüzde oldukça iyi durumdadır.

- Orhan Hamamı (N2): 1958 Kapalıçarşı yangınında sonra 1962’de esaslı onarım gören hamamın tamamı günümüzde çarşı olarak kullanılmaktadır. Aktif bir kullanıma sahip yapının günlük bakımları mülk sahipleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Yapı günümüzde iyi durumdadır.
- Emir Han (N3): Bursa Büyükşehir Belediyesi’nce hazırlanan, rölöve ve restitüsyon projesi 25.02.2011/6586 tarih, sayılı Kurul Kararı ile onaylanmıştır. Rölövesinde hasar ve malzeme analiz tespitleri yapılarak, restorasyon çalışmaları için altlık oluşturulmuştur. 2013 yılında Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından, rölövesi dikkate alınarak restorasyon projesinin yapılması planlanmaktadır. Günlük bakımları mülk sahipleri ve bağlı bulunduğu Emir Han Yöneticiliği’nce gerçekleştirilmektedir. Günümüzde yapı iyi durumda olup; cephe temizliği ve avlu düzenlemesi gibi basit onarım ihtiyaçları bulunmaktadır.

Hanlar bölgesinin ticari değerini simgeleyen hanları ile dini değerinin ifadesi Ulu Camii ise aşağıda detayları anlatılan güncel koruma çalışmaları ile Osmanlı Devleti’nin ilk başkentinin ve günümüzün şehir merkezinin tarihsel sürecinin fiziki kanıtları olarak günümüze ulaşmışlardır.

- İpek Han (N10): Bursa Büyükşehir Belediyesi’nce hazırlanan, rölöve ve restitüsyon projesi 19.03.2011/6703 tarih, sayılı Kurul kararı ile restorasyon projesi ise 23.12.2011/296 tarih, sayılı Kurul kararı ile onaylanmıştır. Günlük bakımları mülk sahipleri ve bağlı bulunduğu Eski İpek Han Yöneticiliği’nce gerçekleştirilmektedir. Günümüzde yapı iyi durumda olup; çatı tadilatı ve avlu düzenlemesi gibi basit onarım ihtiyaçları bulunmaktadır. Onaylanan restorasyon projesi kapsamında bu konular ele alınmış olup; yapılacak yeni uygulamalarda kullanılması için mülk sahiplerine iletilmiştir.
- Geyve Han (N12): Bursa Büyükşehir Belediyesi’nce hazırlanan cephe rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri 10.02.2005/382 tarih, sayılı Koruma Kurulu kararıyla çatı örtüsünün kiremit olması ve kapı üzerindeki kitabenin iptal edilmesi kaydıyla uygun bulunmuştur. Uygulaması Osmangazi Belediyesince yapılmıştır. 2006 yılında doğu cephesi duvarının güçlendirilmesine yönelik karar alınmıştır. 2007 yılında kuzey cephesindeki giriş kapısının tadilat projesi onaylanmıştır ve uygulaması yapılmıştır. Günlük bakımları mülk sahipleri ve bağlı bulunduğu Geyve Han Yöneticiliği’nce gerçekleştirilmektedir. Günümüzde yapı oldukça iyi durumdadır.
- Piriç Han (N15): Bayındırlık İl Müdürlüğü önderliğinde 1994-1995 yıllarında restorasyon uygulamasına başlanmış ve yaklaşık 15 yıl süren bir çalışma sonucu tamamlamıştır. Anılan çalışmalar kapsamında kurşun kaplamalar yenilenmiş, cephelerde derz çalışması yapılmıştır. 14.11.2003/ 10185 tarih, sayılı Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kararıyla onaylanmış olan ve Osmangazi Belediyesi tarafından yapılması uygun görülen avlu düzenleme projesinin uygulaması planlanmaktadır. 2012 yılında alınan Kurul Kararı ile Cumhuriyet (Hamidiye) caddesi açıldığı dönemde yıkılmış olan kısmının yansıtılmasına yönelik proje çalışması yapılması uygun görülmüştür. Günlük bakımları mülk sahipleri ve bağlı bulunduğu Piriç Han Derneği’nce gerçekleştirilmektedir. Günümüzde yapı oldukça iyi durumdadır.
- Koza Han (N19): Yapının mülk sahipleri tarafından kullanıma yönelik talepler değerlendirilerek Osmangazi Belediyesince bütüncül bir restorasyon projesi hazırlanmıştır. Bu proje 01.12.2011/231 tarih, sayılı Koruma Kurulu kararıyla onaylanmıştır. Henüz uygulamasına başlanmamıştır. Günlük bakımları mülk sahipleri ve bağlı bulunduğu Koza Han Derneği’nce gerçekleştirilmektedir. Günümüzde yapı iyi durumda olup, birim bazında yapılacak düzenlemeler için bütüncül restorasyon projesine uyulacaktır.
- Ulucami (N5): 2006 yılında Bursa Ticaret ve Sanayi Odası ve Vakıflar Bölge Müdürlüğü arasında yapılan protokole istinaden mihrap, minber, panolar ve kalem işlerinin restorasyonu Bursa Ticaret ve Sanayi Odası sponsorluğunda gerçekleştirilmiştir.

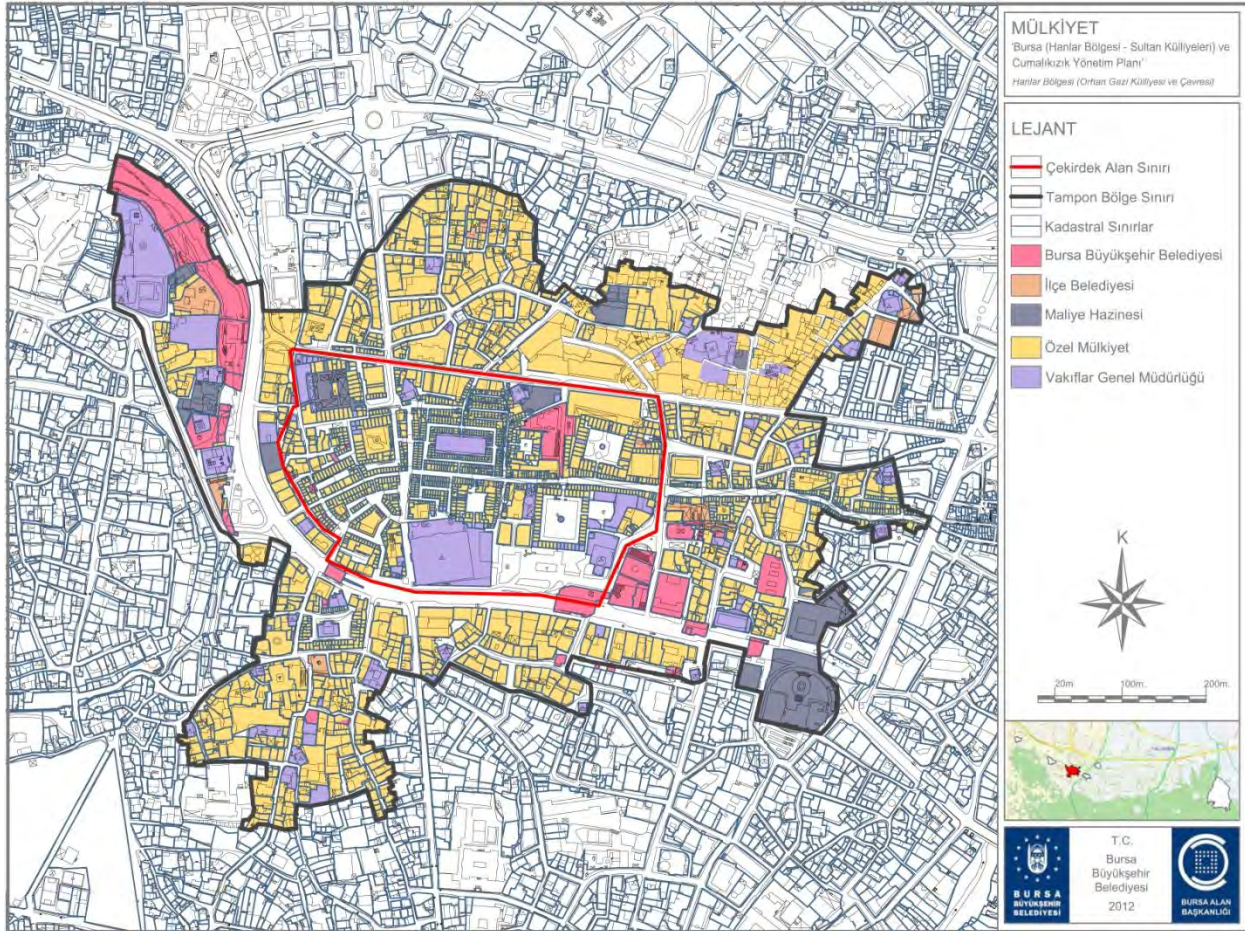
2009 yılında basit onarım kapsamında dış cephe ve derz temizliği Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılmıştır.

2010 yılında “Ulu Cami Çevre Düzenleme Projesi”, Vakıflar Bölge Müdürlüğü’nce hazırlatılarak, uygulaması Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılmıştır. Bu kapsamda cami avlusundaki şadırvanlar aslına uygun olarak yenilenmiş, abdest alma yerleri düzenlenmiş ve zemin traverten kaplanmıştır.

2013 senesinde Ulu Caminin güncel rölövesi Vakıflar Bölge Müdürlüğüne hazırlanacaktır. Günümüzde yoğun olarak kullanımı devam eden caminin günlük bakımları cami derneği tarafından yürütülmektedir. Yapı oldukça iyi durumdadır.

Hanlar Bölgesi çekirdek alanı içerisinde konut yapısı bulunmamaktadır. Çarşılar yenilenmiş ve yeni yapılmış dükkânlar içermekte; işlevlerini, sokak dokularını korumakta ve bakımları yapılmaktadır. Bazı çarşılarda koruma yaklaşımında tasarlanmış geçici strüktürler olan yeni çatı örtüleri uygulanmıştır.

Mülkiyet Durumu

Harita 24. Hanlar Bölgesi Mülkiyet Haritası

Tablo 12. Hanlar Bölgesi Mülkiyet Durumu

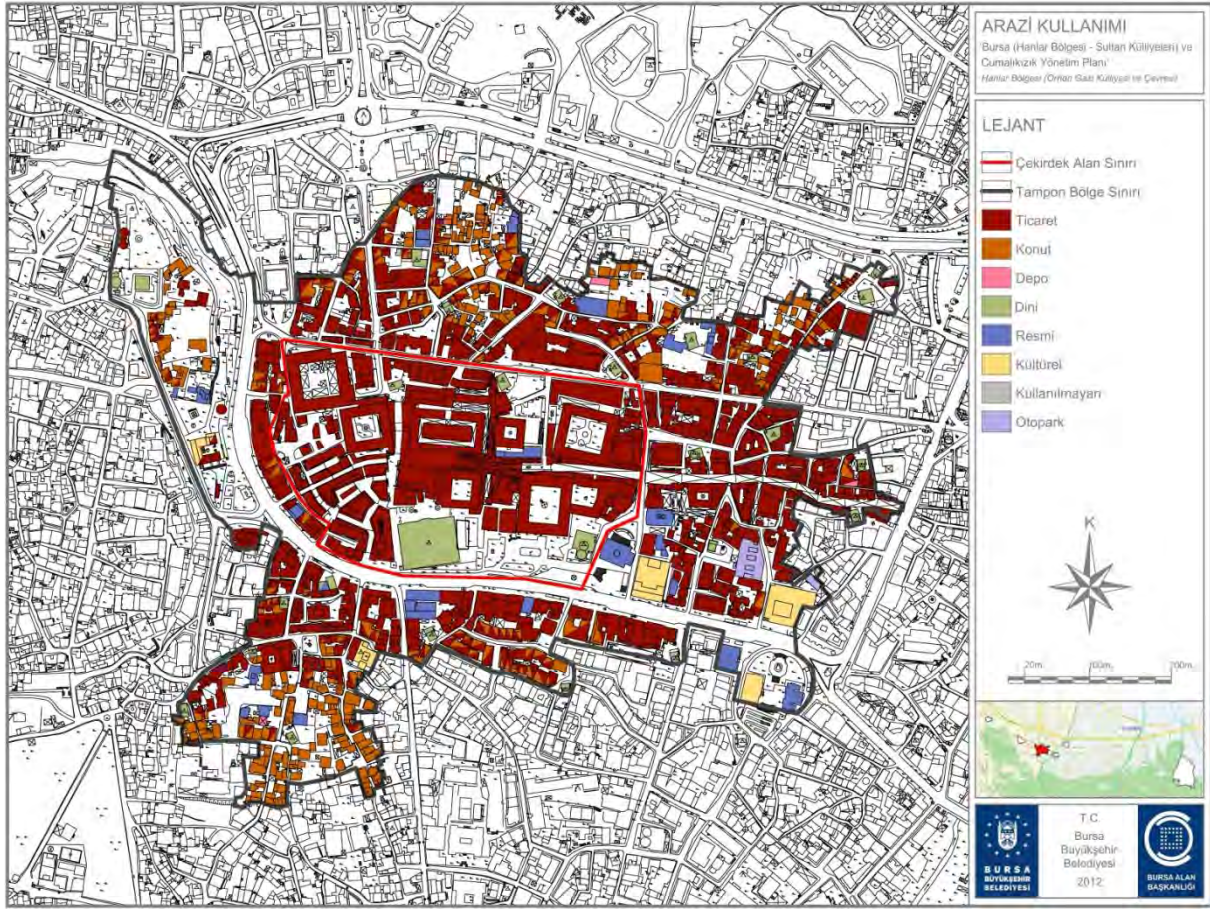
MÜLKİYET	TOPLAM	ÇEKİRDEK ALAN	TAMPON BÖLGE
	Oranı%	Oranı%	Oranı%
Özel Mülkiyet	77	67	77
Vakıf Mülkiyeti ¹	10	29	8
Bursa Büyükşehir Belediyesi	6	4	8,5
Osmangazi Belediyesi	2		5
Maliye Hazinesi	5		1,5
TOPLAM	100	100	100

¹ Vakıf Mülkiyeti, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve diğer özel vakıfların mülkiyetinde bulunan arazileri ifade eder.

Hanlar Bölgesinde mülkiyet çoğunlukla özel mülkiyettir. Alanın tamamında özel mülkiyet %77, vakıf mülkiyeti %10, Bursa Büyükşehir Belediyesi ve Osmangazi Belediyesi mülkiyeti %8 ve devlete ait mülkiyet %5

oranlarındadır. Özel mülkiyetten sonra en büyük pay vakıf mülkiyetine aittir. Vakıf mülkiyetinin %98'i çekirdek alan içerisinde yer almaktadır.

Arazi Kullanımı

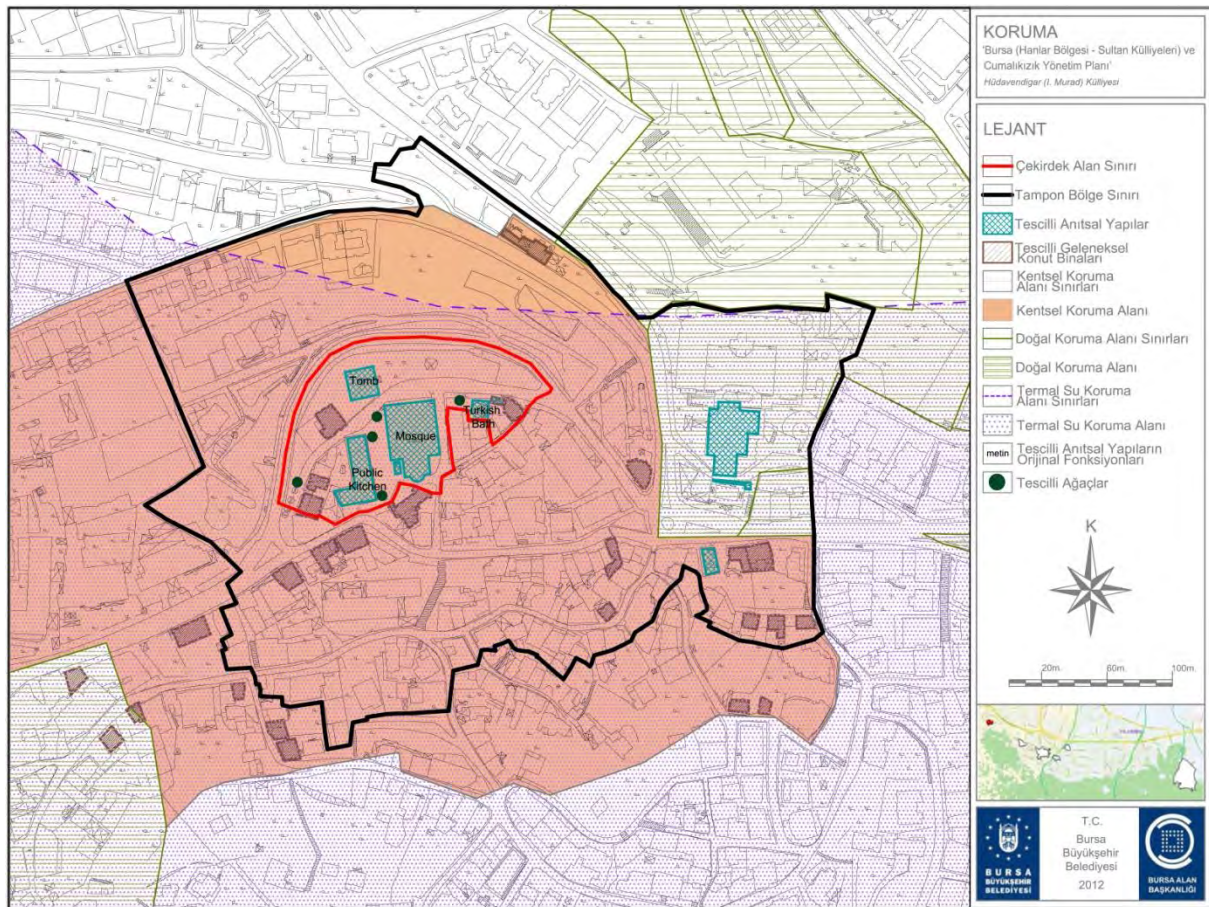

Harita 25. Hanlar Bölgesi Arazi Kullanım Haritası

Hanlar Bölgesinde, fiziksel ve işlevsel kullanım, geçmişten günümüze kadar gelen tarihi çarşı fonksiyonu nedeniyle ağırlıklı olarak ticarettir.

Çekirdek alanın %95'ini ticaret, %4'ünü dini tesisler ve %1'ini resmi kurumlar oluşturmaktadır. Tampon bölgenin ise, %50 ticaret, %30 konut, %10 resmi kurum, %5 dini tesis, %3 kültürel alan, %1 depo ve %1 otoparktan oluştuğu görülmektedir. Bu oranlar bize, Hanlar Bölgesi Yönetim Alanı'nın %62'i gibi büyük bir bölümünün ticaret işlevinde olduğunu göstermektedir. Özellikle çekirdek alan içerisinde yer alan hanlar ve tarihi çarşı kullanım açısından ticaretin oransal büyüklüğünün nedenidir.

HÜDAVENDİGAR KÜLLİYESİ

Harita 26. Hüdavengidar(I. Murad) Külliyesi Korunmuşluk Durumu Haritası

Özgünlük

Hüdavendigâr Külliyesi, kent silüetine katkısı ile önemli bir yere sahiptir. Mimarlık tarihinde mimari tasarım ve kurgusu açısından benzerine rastlanılmayan camisi ve medresesi, imaret yapısı, hamamı ve türbesiyle kentsel peyzaj açısından özgündür. Külliye etrafında şekillenen mahalleler Osmanlı kent dokusu örneğidir.

Bütünlük

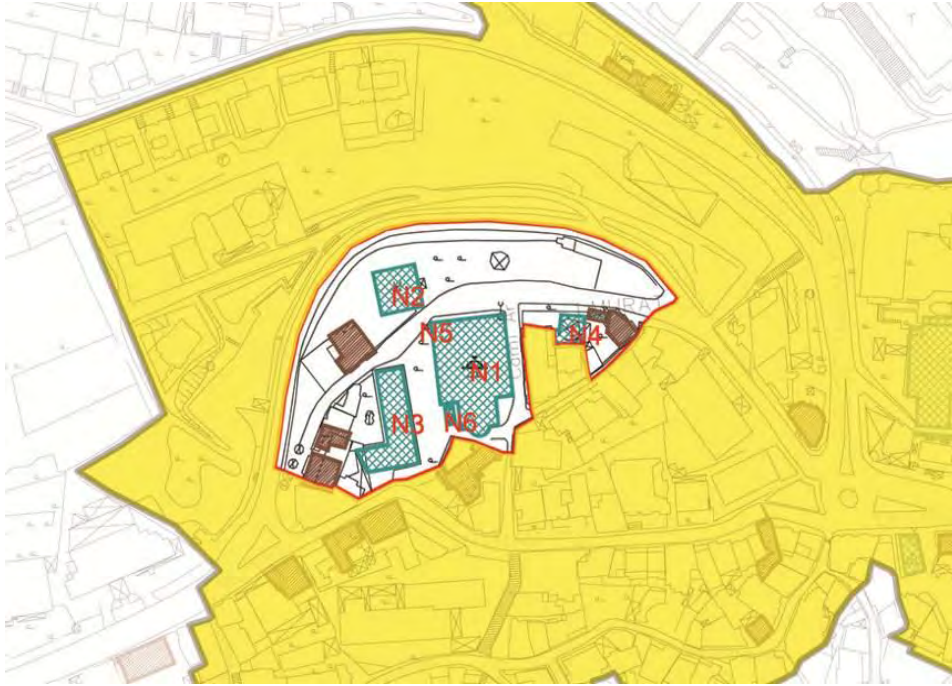
Harita 27. 1921 tarihli “Bursa Haritası” ile halihazır harita üzerinde yönetim alanı gösterimi

Hüdavendigâr Külliyesi'ni oluşturan tüm yapılar; ; cami ve medrese, imaret, hamam ve türbe özgün mimari form ve elemanlarını koruyarak günümüze ulaşmışlardır.

Türbe, tarihi teknikler ve detaylar kullanılarak, Sultan Abdülaziz tarafından 1863 senesinde eski temelleri üzerinde yeniden inşa ettirilmiştir. İmaret, 1855 depreminde ciddi şekilde zarar gördükten sonra 1906 yılında Sultan Abdülhamit tarafından restore ettirilmiştir. İmaret bugün sosyal-kültürel merkez olarak kullanılmakta ve hamam orijinal işlevini sürdürmektedir. Caminin doğusundaki Gir-Çık hamamının diğer külliye hamamlarına göre küçük yapılmış olması, külliye gereklilikleri fonksiyonel birimlere yer verildiğini, ancak yakındaki Eski Kaplıca'dan da yararlandığını açıklamaktadır.

Külliye bulunduğu mahalleye ismini vermiştir. Ayrıca Külliye'nin bulunduğu alan, şifalı suların yer aldığı kaplıca bölgesi olup, bu bölge bu yönüyle günümüzde de kent için önemlidir.

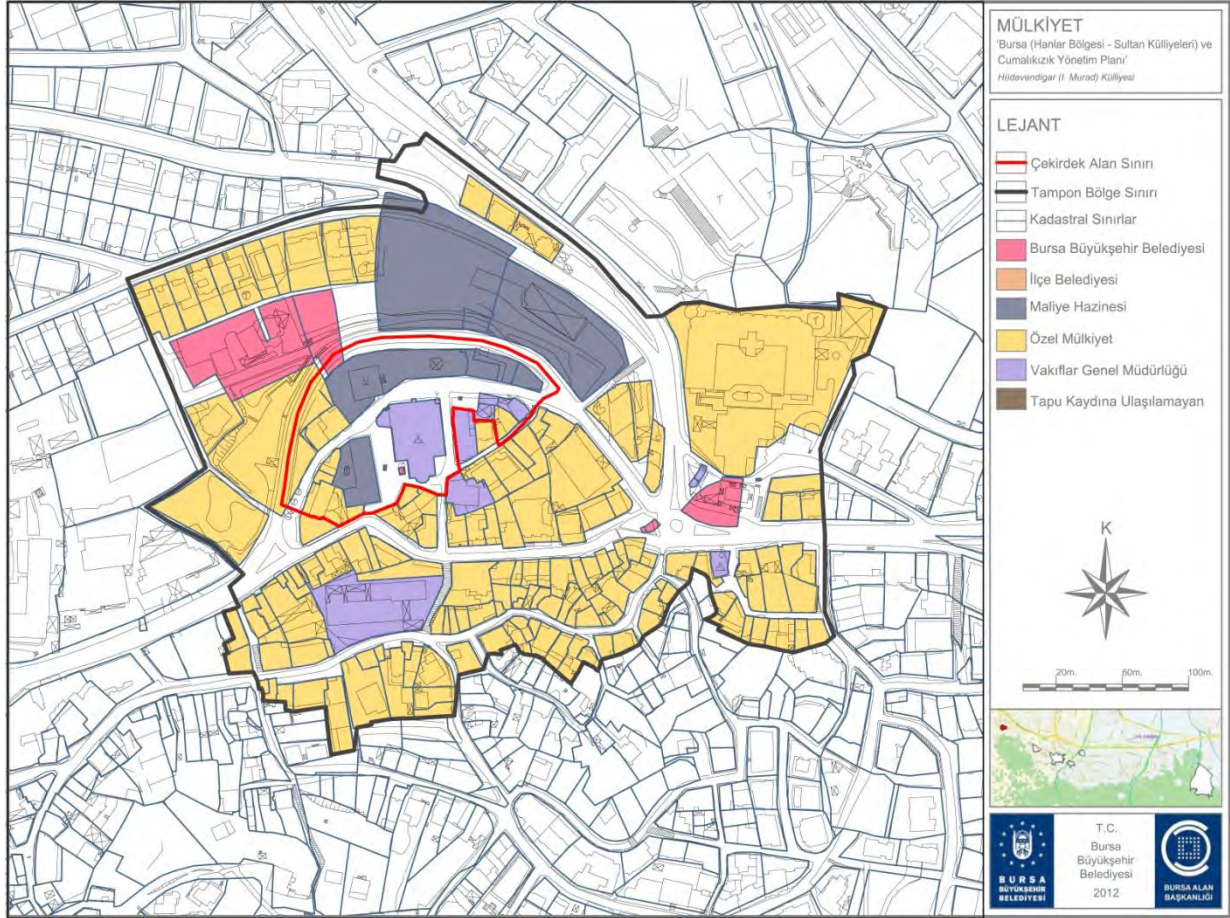
Yakın Dönem Koruma Uygulamaları

Harita 28. Hüdavendigâr Külliyesi çekirdek alanındaki tescilli binaların haritası

Hüdavendigâr Külliyesi çekirdek alanını kapsayan kentsel sit alanında 6 adet anıtsal tescilli bina bulunmaktadır. Bu yapılarda son dönemde gerçekleştirilen koruma çalışmalarının içeriği aşağıda özetlenmektedir.

- Hüdavendigâr Camii ve Medresesi (N1): 2006-2007 yılları arasında Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından hazırlanan projeleri 17.02.2006 tarih ve 1264 sayılı kararla Koruma Kurulu'na onaylanmış ve uygulaması Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nce yaptırılmıştır. Bu kapsamda kiremit örtüsü değiştirilmiş, derz temizliği yapılmış, sövelerdeki kırıklar tamamlanmış, ahşap pencereler yenilenmiş, medrese katında tuğla döşemesi yenilenmiştir. Özgün olmayan plastik boyalar raspa edilerek duvardaki kalem işleri ortaya çıkarılmıştır. Yapıda oluşan çatlakların enjeksiyon uygulamalı tamiri yapılmıştır. Günlük bakımları cami derneği tarafından gerçekleştirilmekte olan yapı günümüzde iyi durumdadır.
- Gir Çık Hamamı (N4): Hamamın proje ve uygulamaları için Bursa Büyükşehir Belediye'nce Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınarak, restorasyon proje çalışmalarına B.B.B.'nce 2010 yılında başlanmıştır. Restitüsyon ve restorasyon projeleri B.K.V.T.V.K.B.K.'nun 20.04.2010/3893 tarih-sayılı kararı ile onaylanmıştır. İşlev olarak kimsesizler hamamı olarak kullanılmış olan yapı; özgün işlevine uygun şekilde restore edilmiştir. Restorasyon uygulamaları Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü denetiminde B.B.B.'nce 2012 yılında tamamlanmıştır. Kamusal kullanımlı yapının günlük bakımları Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından sağlanmaktadır. Günümüzde oldukça iyi durumdadır.

Mülkiyet Durumu

Harita 29. Hüdavendigar Külliyesi – Mülkiyet

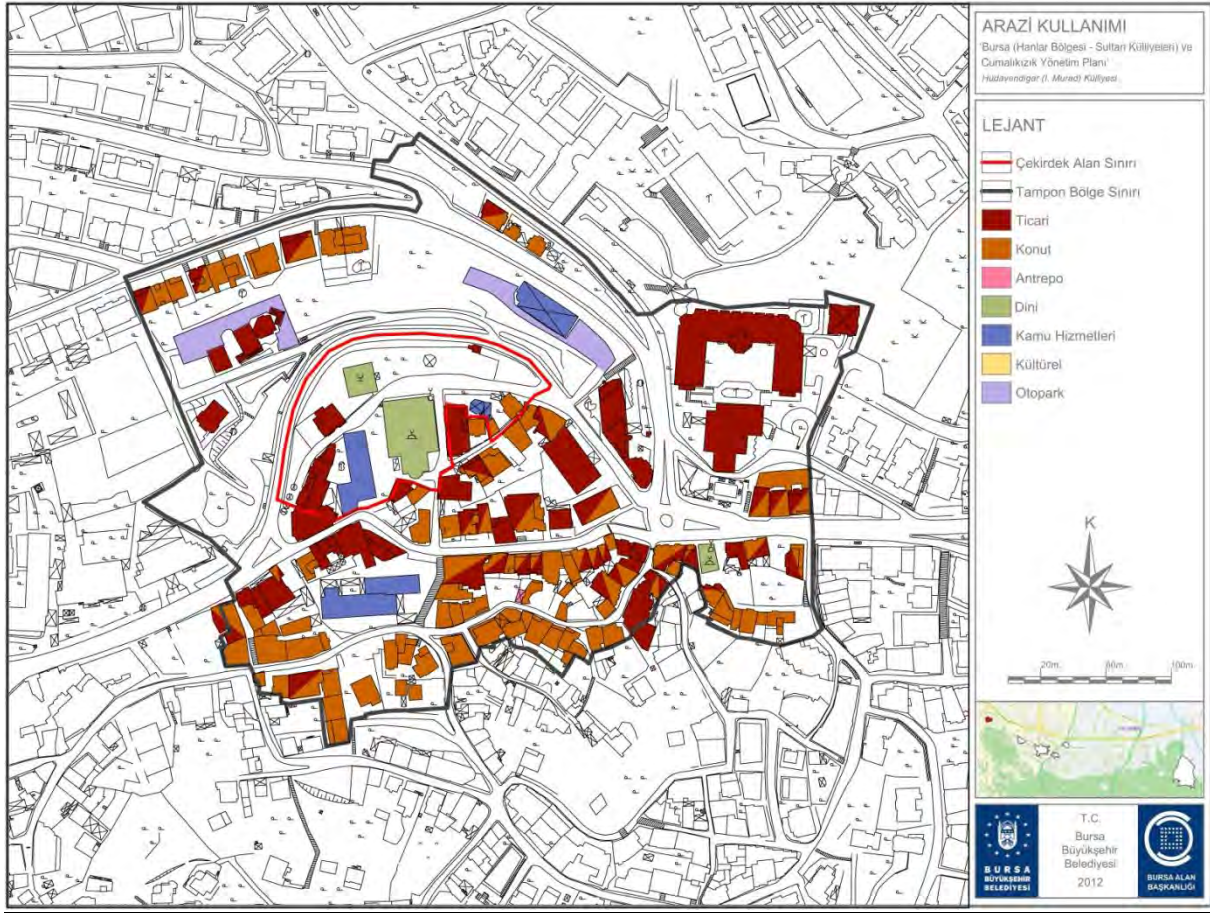
Hüdavendigar Külliyesi yöneim alanının tamamında özel mülkiyet %73, vakıf mülkiyeti %20, Bursa Büyükşehir Belediyesi mülkiyeti %5 ve devlete ait mülkiyet %2 oranlarındadır. Özel mülkiyetin sahipliğinden sonra en büyük pay kamuya aittir. Çekirdek alan içerisinde maliye hazinesi ve vakıf mülkiyeti ağırlıktadır. Tampon bölgede ise özel mülkiyete ait alanlar ağırlıktadır.

Tablo 13. Hüdavendigar Külliyesi Mülkiyet Durumu

MÜLKİYET	TOPLAM	ÇEKİRDEK ALAN	TAMPON BÖLGE
	Oranı%	Oranı%	Oranı%
Özel Mülkiyet	73	33	77
Vakıf Mülkiyeti ¹	20	58	15
Bursa Büyükşehir Belediyesi	5		6
Osmangazi Belediyesi			
Maliye Hazinesi	2	9	2
TOPLAM	100	100	100

¹ Vakıf Mülkiyeti, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve diğer özel vakıfların mülkiyetinde bulunan arazileri ifade eder.

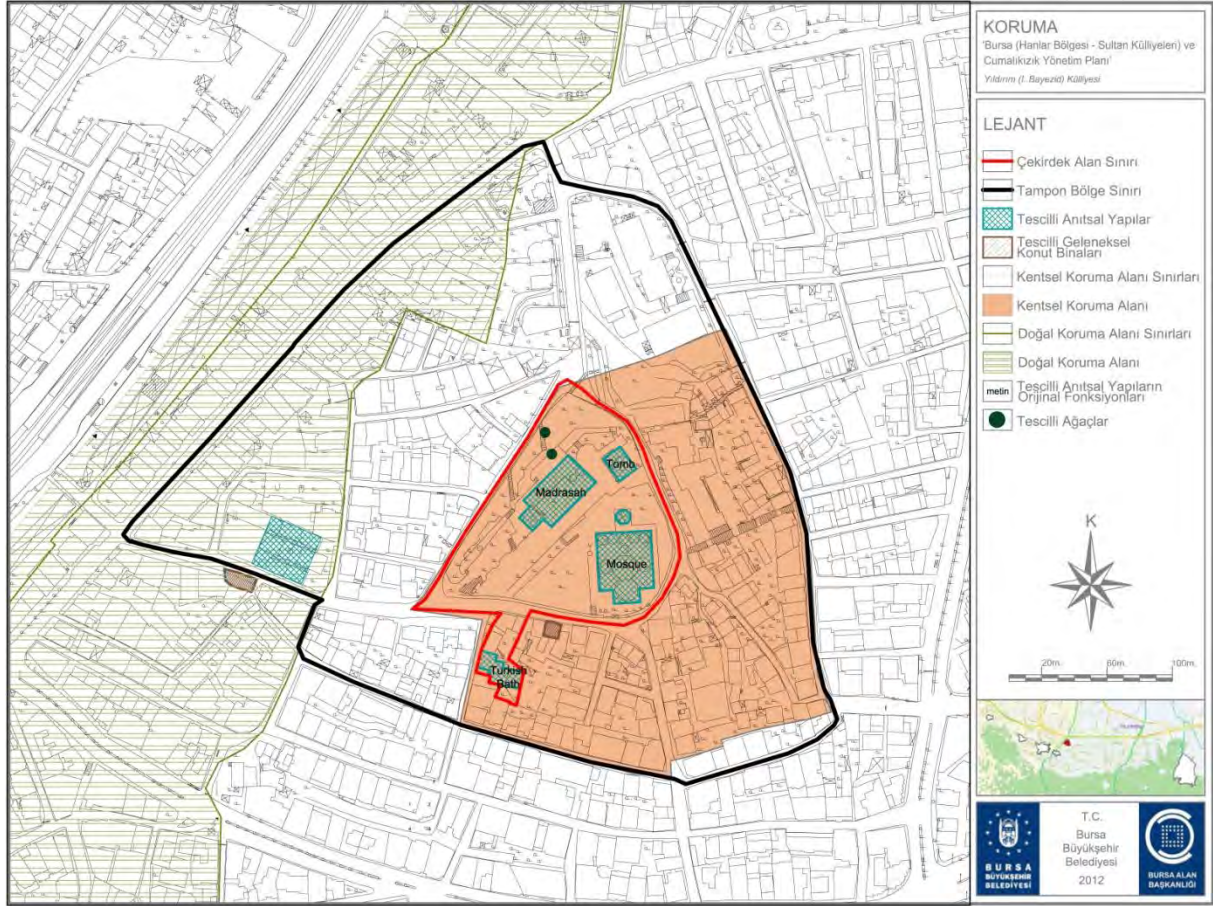
Arazi Kullanımı

Harita 30. Hüdavendigar Külliyesi Arazi Kullanım Haritası

Hüdavendigar Külliyesi, yönetim alanında yer alan yapıların %38'i ticaret ve ticaret-konut kullanımıdır. Çekirdek alan, külliye yapılarını kapsamaktadır ve %40 oranında dini tesisden oluşmaktadır. Tampon bölgede, konut fonksiyonu yoğunlukta olup, konaklama ve otel alanlarının yer aldığı görülmektedir.

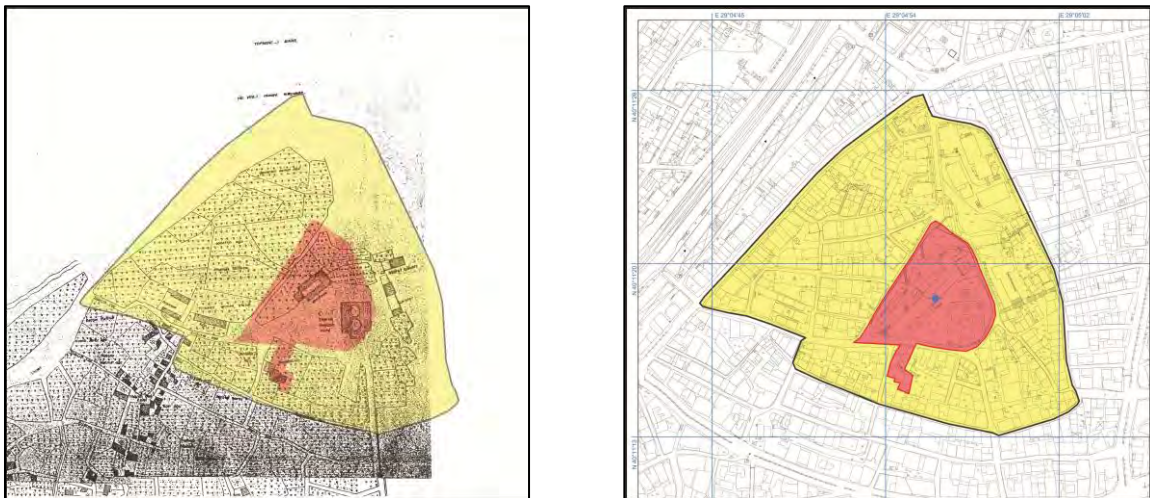
Çekirdek Alan'ın %40'ını ticaret, %40'ını dini tesis, %15'ini kamu hizmeti ve %5'ini konut oluşturmaktadır. Tampon bölgenin ise %55 konut, %32 ticaret, %5 kamu hizmeti, %5 otopark ve %3 dini tesisten oluştuğu görülmektedir.

YILDIRIM KÜLLİYESİ

Harita 31. Yıldırım Külliyesi Korunmuşluk Durumu Haritası

Özgünlük

Yıldırım Külliyesi kent silüetinin özellikle doğusunda önemli bir yere sahiptir. Kentin doğusunda camisi, medresesi, türbesi ve hamamı ile topoğrafyaya yerleşim özellikleri bakımından önemlidir. Külliye etrafında şekillenen mahalleler Osmanlı kent dokusu örneğini sergilemektedir.

Bütünlük

Harita 32. 1862 tarihli "Suphi Bey Haritası" ile halihazır harita üzerinde yönetim alanı gösterimi

Külliye başlangıçta cami, medrese, hastane, han, imaret ve hamam içermektedir. Külliye'nin tek eksik parçası imaret olup, imaretin bulunduğu alan günümüzde üzerinde ilkokul inşa edilmiş olması sebebiyle kamusal hizmetini sürdürmektedir.

Darüşşifa ise fiziksel olarak varlığını sürdürmekle beraber son dönemde tamamıyla rekonstrüksiyon olarak ayağa kaldırıldığı için özgünlüğünü yitirmiş ve çekirdek alan içine dâhil edilememiştir.

Cami, hamam ve türbe özgün fonksiyonlarını sürdürmektedir. Medrese'nin kullanım hakkı 1951 yılında Sağlık Bakanlığı'na devredilmiş olup günümüzde sağlık ocağı olarak halka hizmet etmektedir.

Yakın Dönem Koruma Uygulamaları

Harita 33. Yıldırım (Bayezid I) Külliyesi çekirdek alanındaki tescilli binaların ana haritası

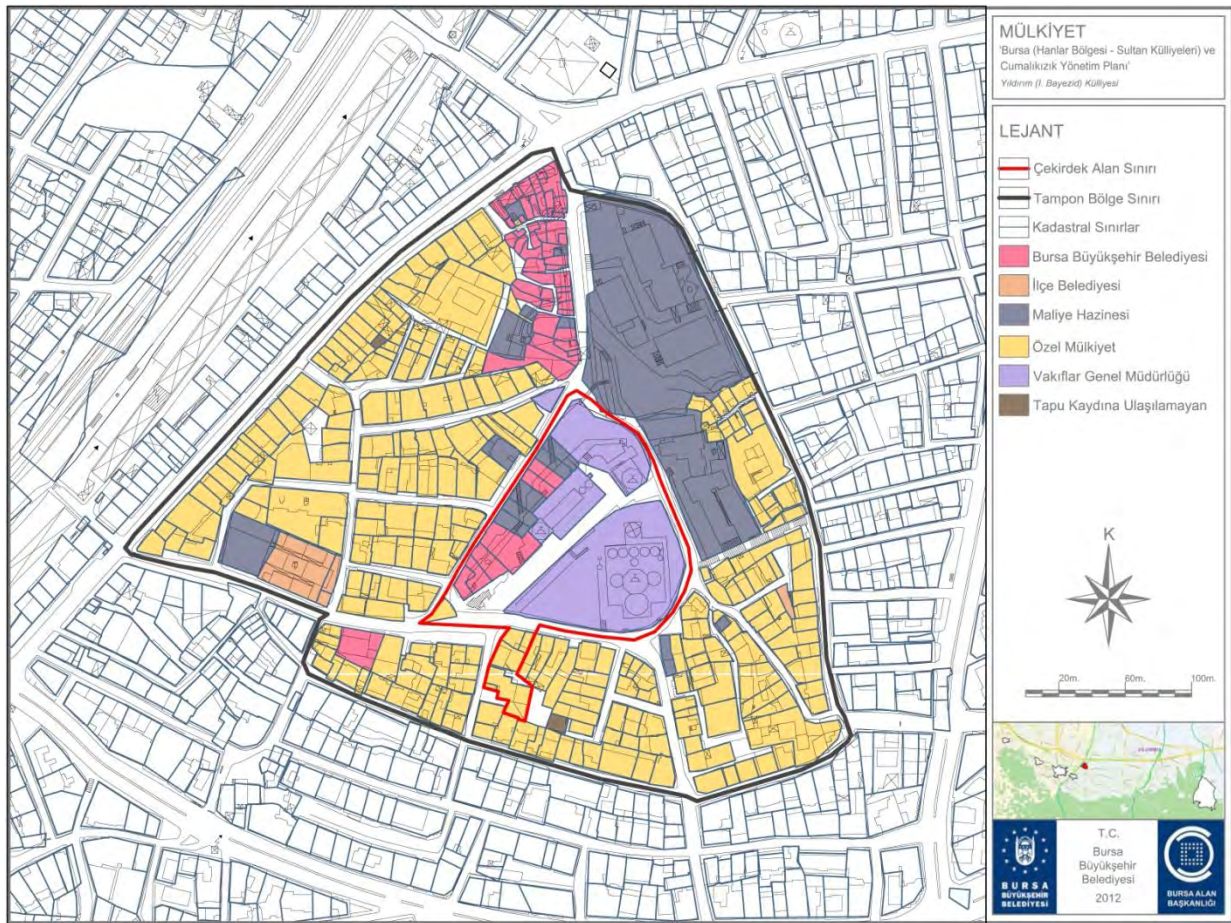
Yıldırım Külliyesi çekirdek alanını kapsayan kentsel sit alanında 5 adet anıtsal tescilli bina bulunmaktadır. Bu yapılarda son dönemde gerçekleştirilen koruma çalışmalarının içeriği aşağıda özetlenmektedir.

- Yıldırım Camii (N1): Yıldırım Bayezid Camii minarelerinin proje ve uygulamaları için Bursa Büyükşehir Belediye'nce Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınarak; restitüsyon ve rekonstrüksiyon projeleri hazırlanmıştır. Söz konusu projeler B.K.V.T.V.K.B.K.'nın 29.01.2010/5392 ve 20.03.2010/5569 tarih sayılı kararları ile onaylanmıştır ve uygulaması Bursa Büyükşehir Belediyesi'nce Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü denetiminde yaptırılmıştır. Uygulamada, 1963 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce yaptırılan özgün olmayan minare onaylı projeye göre kaldırılmış ve uygulama 2011 yılında tamamlanmıştır.

Günlük bakımları cami derneği tarafından gerçekleştirilmekte olan yapı günümüzde iyi durumdadır. 2013 yılı içinde cami ve türbenin güncel rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nce hazırlanacaktır.

- Yıldırım Hamamı (N4): Kültür Bakanlığı Gayrimenkul Eski Eser ve Anıtlar Yüksek Kurulu Başkanlığı'nın 10.07.1981/12955 tarih, sayılı kararıyla hamamın külhan avlusunun üstünün kapanmaması şartı ile restorasyon projesi onaylanmıştır. Hamamın restorasyon projesi özgün işlevi baz alınarak yapılmış ve uygulanmıştır. Mahalle hamamı olarak kullanılmaya devam eden yapının günlük bakımları işletmecisi tarafından yürütülmektedir. Yapı günümüzde iyi durumda olmakla birlikte dışarıdan hamam yapısı olarak algılanabilmesi için proje çalışmalarına ihtiyacı vardır.

Mülkiyet Durumu

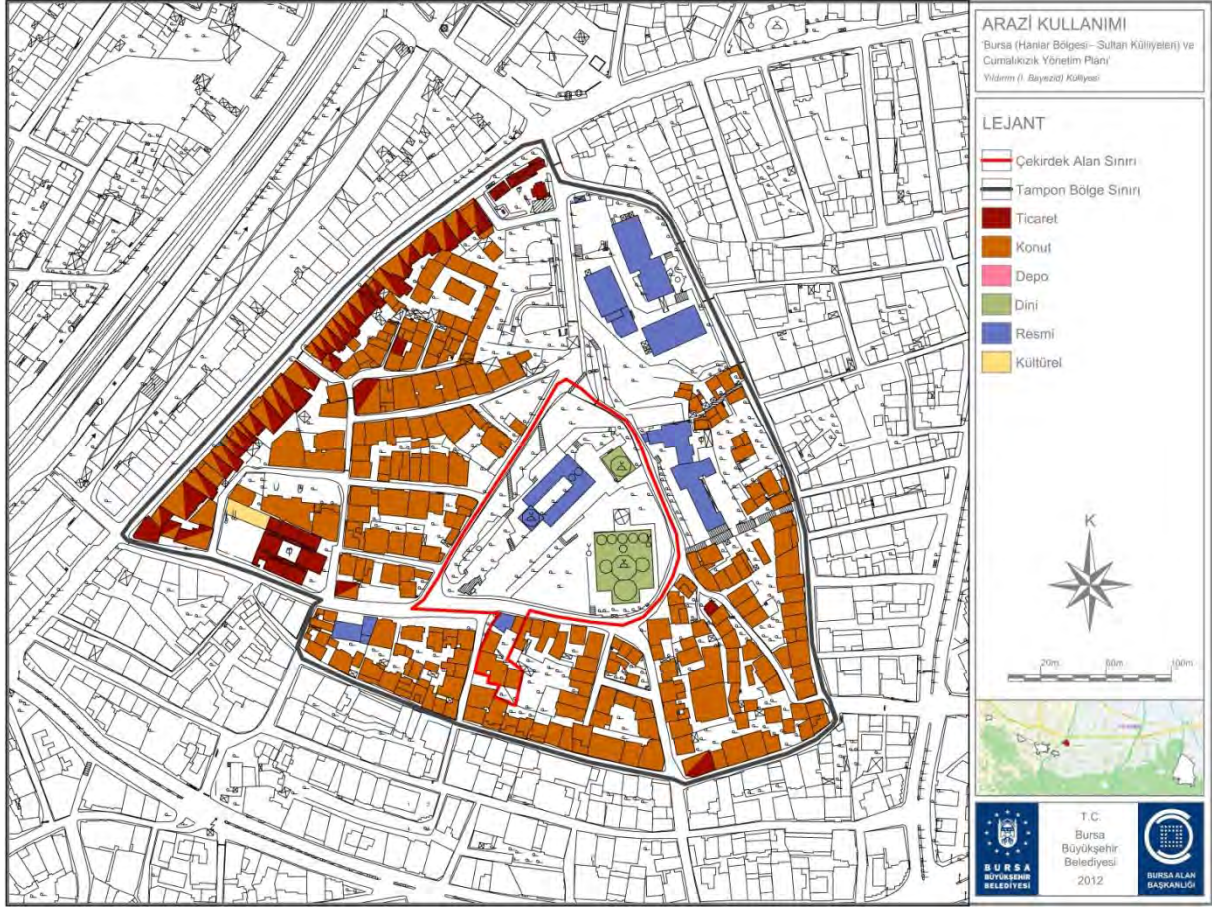
Harita 34. Yıldırım Külliyesi – Mülkiyet

Yıldırım Külliyesi yönetim alanının tamamında özel mülkiyet %66, vakıf mülkiyeti %10, Bursa Büyükşehir Belediyesi ve Yıldırım Belediyesi mülkiyeti %7 ve devlete ait mülkiyet %17 oranlarındadır. Özel mülkiyete ait alanların tamamı ile maliye hazinesi arazileri tampon bölge içinde kalmaktadır. Vakıf mülkiyetine ait alanların tamamı külliye yapılarının yer aldığı alanlardır ve çekirdek alan içerisinde yer almaktadırlar.

Tablo 14. Yıldırım Külliyesi Mülkiyet Durumu

MÜLKİYET	TOPLAM	ÇEKİRDEK ALAN	TAMPON BÖLGE
	Oranı%	Oranı%	Oranı%
Özel Mülkiyet	66	9	74
Vakıf Mülkiyeti ¹	10	74	
Bursa Büyükşehir Belediyesi	6	8	6
Yıldırım Belediyesi	1		2
Maliye Hazinesi	17	9	18
TOPLAM	100	100	100

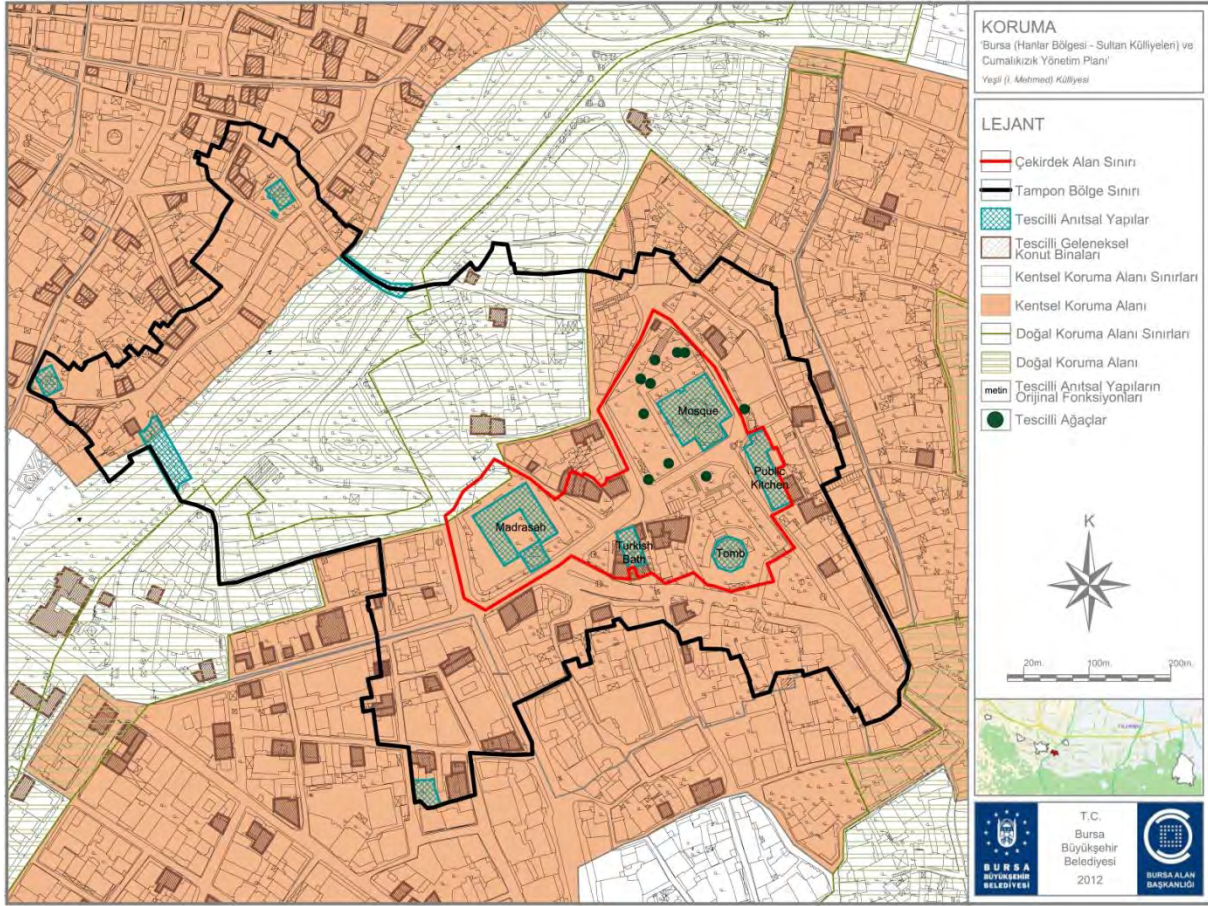
¹ Vakıf Mülkiyeti, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve diğer özel vakıfların mülkiyetinde bulunan arazileri ifade eder.

Arazi Kullanımı

Harita 35. Yıldırım Külliyesi Arazi Kullanım Haritası

Yıldırım Külliyesi yönetim alanında yer alan yapıların %64'i konut kullanımıdır. Kurtuluş Caddesi boyunca konut-ticaret kullanımları görülmektedir. Alanda yer alan Yıldırım İlköğretim Okulu ve külliye içerisindeki Yıldırım Medresesi sağlık ocağı fonksiyonu ile %15'lik kamusal kullanıma sahiptir.

Çekirdek alanın %55'ini dini tesis, %45'ini ise sağlık ocağı oluşturmaktadır. Tampon bölgenin ise %70 konut, %20 ticaret ve %10 eğitim işlevli yapılardan oluştuğu görülmektedir.

YEŞİL KÜLLİYESİ

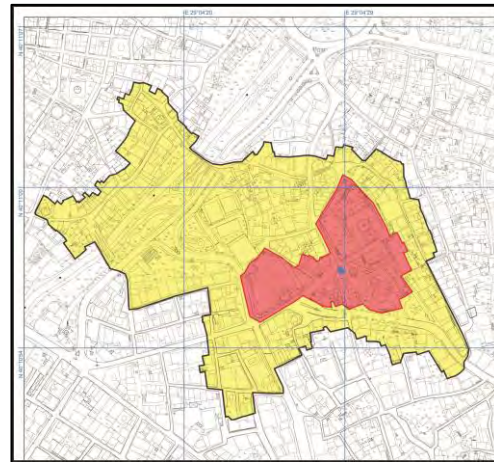
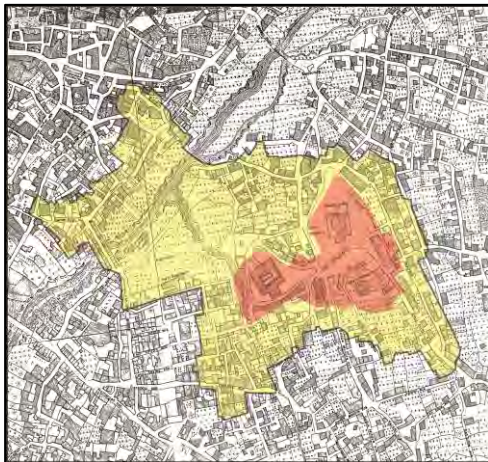
Harita 36. Yeşil Külliyesi Korunmuşluk Durumu Haritası

Özgünlük

Yeşil Külliyesi; camisi, türbesi, medresesi, imareti ve hamamı ile kentin silüetinde önemli bir konumdadır. Külliye; çok değerli anıt eserlere sahiptir. Yakın zamanda imaret, türbe ve caminin onarımları tamamlanmıştır.

Bütünlük

Külliye cami(Yeşil Camii), medrese, türbe (Yeşil Türbe), hamam ve imaretten oluşmaktadır.

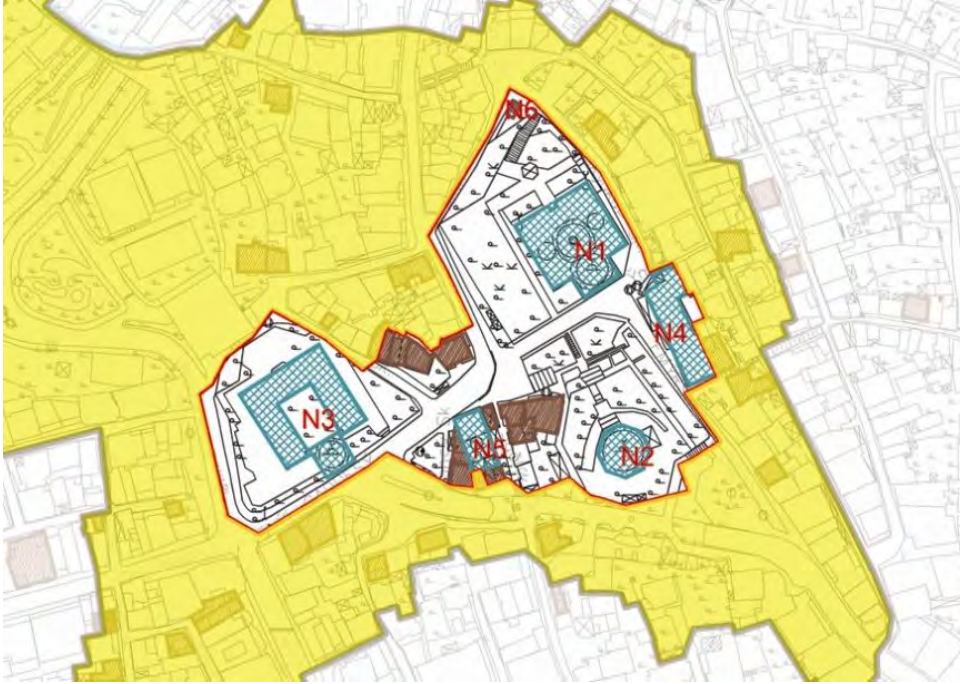

Harita 37. 1862 tarihli "Suphi Bey Haritası" ile halihazır harita üzerinde yönetim alanı gösterimi

Cami ve türbede kullanılan, çiniler %80 oranında kuvars, diğer bir deyişle yarı değerli maden taşları içermekte olup, literatüre "üretimi imkânsız seramik" olarak geçmiştir. Camide hünkâr mahfili, mihrap ve yarı beden duvarları ile türbede mihrap, yarı beden duvarları ve sandukalarda uygulamalarını gördüğümüz çiniler, özgünlüklerini koruyarak günümüze kadar ulaşmıştır. Cami ve türbe bu süsleme özellikleri ile döneminin ve bugünün eşsiz yapıları olma özelliğini sürdürmektedir.

Günümüzde hamam bir sanat atölyesi, medrese Türk İslam Sanatları Müzesi ve imaret de özgün işlevi olan aş evi olarak faaliyet göstermektedir.

Yakın Dönem Koruma Uygulamaları

Harita 38. Yeşil (I. Mehmed) Külliyesi çekirdek alanındaki tescilli binaların ana haritası

Yeşil Külliyesi çekirdek alanını kapsayan kentsel sit alanında 6 adet anıtsal tescilli bina bulunmaktadır. Bu yapılarda son dönemde gerçekleştirilen koruma çalışmalarının içeriği aşağıda özetlenmektedir.

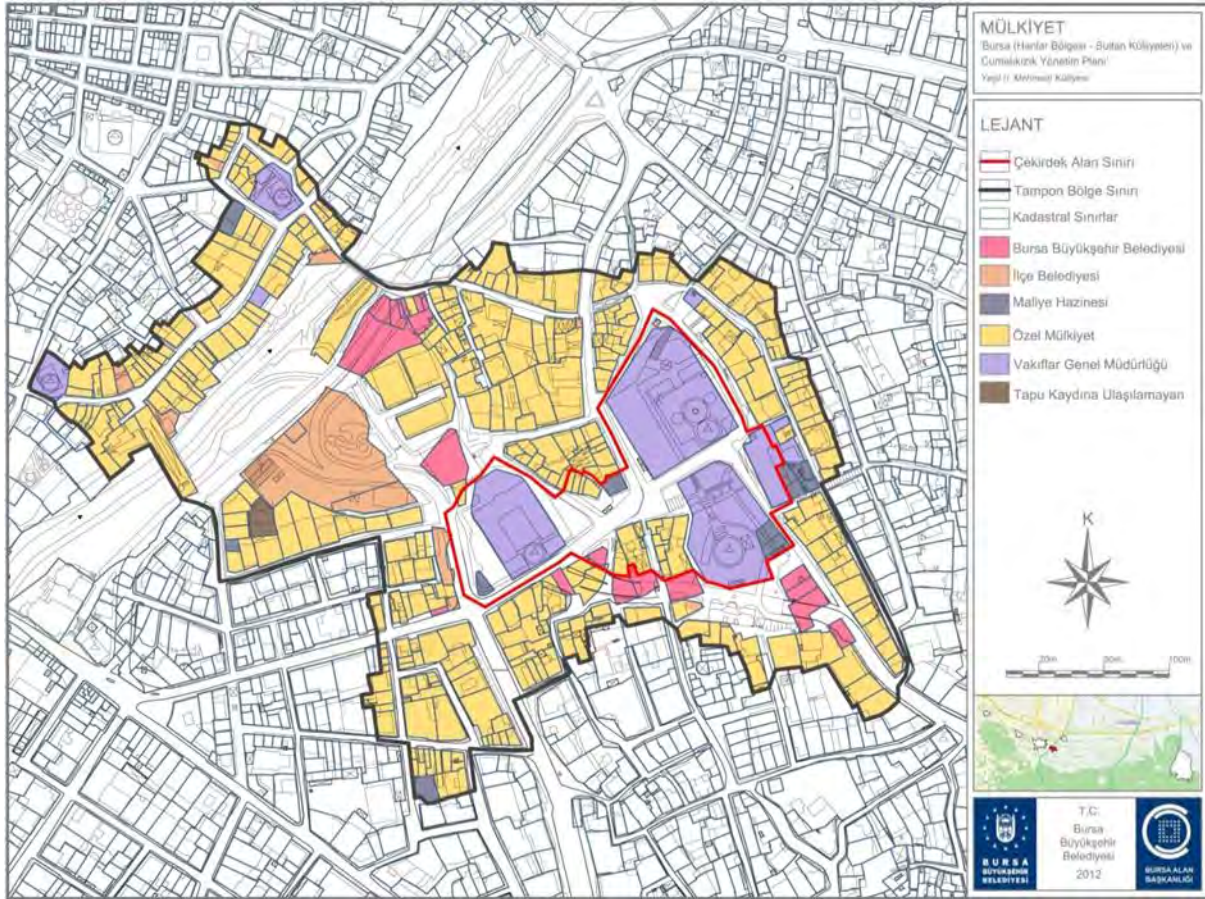
- Yeşil Camii (N1): 2005-2006 yıllarında Yeşil Camii Derneği tarafından derz temizliği ve kurşun kaplama onarımları, basit onarım kapsamında yaptırılmıştır.

Vakıflar Bölge Müdürlüğüne 30.07.2011 tarih ve 7052 sayılı Koruma Kurulu kararı ile restorasyon projesi onaylanmıştır. Proje kapsamında; özgün olmayan pencereler ahşap pencere olarak yenilenmiş, künde kari kepenk ve kapılar restore edilmiş, kalem işleri raspası yapılmış ve çıkan kalem işlerinin projeleri hazırlanarak ihyası sağlanmıştır. Bozulan çiniler onarılmıştır. Özgün halinde bulunan çini üzeri altın varaklı işlemeler projesi doğrultusunda yapılmıştır. Minare derzleri onarılmıştır. Bunun dışında şadırvan özgün konumunda ve formunda yeniden yapılmıştır. Günlük bakımları cami derneği tarafından gerçekleştirilmekte olan yapı günümüzde oldukça iyi durumdadır.

- Yeşil Türbe (N2): 2006 yılında restorasyon çalışmalarına Bursa Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü'ne bağlı Bursa Rölöve Anıtlar Müdürlüğü'nce başlanmıştır. Restorasyon uygulamaları kapsamında dikiş yöntemi ile beden duvarlarında sağlamlaştırma ve güçlendirme, kurşun kaplamanın yenilenmesi, bozulan ahşap doğramaların değiştirilmesi, orijinal seramik sırlı tuğla kaplamalar baz alınarak yenisinin üretimi ve bütün duvarlarda özgün olmayanların değiştirilmesi sağlanmıştır. Üzeri boyanmış olan sandukada raspa yapılarak çinileri ortaya çıkarılmış, temizliği ve tamamlama işleri yapılmıştır. Bir başka kabartmalı ve kalem işli alçı sanduka restore edilmiştir. Ayrıca türbe dış cephesinde drenaj yapılmış, özgün duvarda sağlamlaştırma ve çini tamamlama yapılmıştır. Günlük bakımları, aslında Vakıflar Bölge Müdürlüğü yetkisinde olup 2012 yılında imzalanan protokol ile Bursa Büyükşehir Belediyesi Müzeler Müdürlüğü'nce gerçekleştirilmektedir. Günümüzde yapı oldukça iyi durumdadır.

- Yeşil Medresesi (N3): 2001 yılında basit onarım kapsamında Bursa Rölöve Anıtlar Müdürlüğü'nce çatı aktarımı, derz, cephe temizliği, bozulan pencere doğramalarının aslına uygun yenilenmesi ve boya-badana yapılması işlemleri gerçekleştirilmiştir. 2004 yılında Türk-İslam Eserleri Müzesi'ne ait teşhir-tanzim projesi Koruma Kurulu'ndan onaylanarak, uygulaması yapılmıştır. Türk-İslam Eserleri Müzesi olarak kullanılan yapı ile ilgili 2013 yılında Bursa Rölöve Anıtlar Müdürlüğü tarafından rölöve, restitüsyon, restorasyon ve çevre düzenleme projeleri ile teşhir- tanzimine yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir. Günlük bakımları Vakıflar Bölge Müdürlüğü ve tahsis edildiği kullanıcı kurum tarafından yapılmaktadır. Günümüzde müze olarak kullanılmakta olan yapı oldukça iyi durumdadır.
- Yeşil İmareti (N4): Bursa Büyükşehir Belediyesi, Vakıflar Bursa Bölge Müdürlüğü ve Somuncu Baba Vakfı arasında imzalanan 30.07.2010 tarihli protokole istinaden, basit onarımı öncesinde ticari işlevli olarak kullanılan yapı, B.K.V.T.V.K.B.K. 'nun 11.12.2010/6368 tarih-sayılı kararı ile onaylanan basit onarım ile özgün işlevi olan aş evine B.B.B.'nce dönüştürülmüştür.2012 yılında basit onarım uygulaması tamamlanmış olup; yapıda halen Somuncu Baba Vakfı tarafından aş evi hizmeti verilmektedir. Günlük bakımları tahsis edilmiş olduğu kurum tarafından gerçekleştirilen yapı günümüzde iyi durumdadır.

Mülkiyet Durumu

Harita 39. Yeşil Külliyesi – Mülkiyet

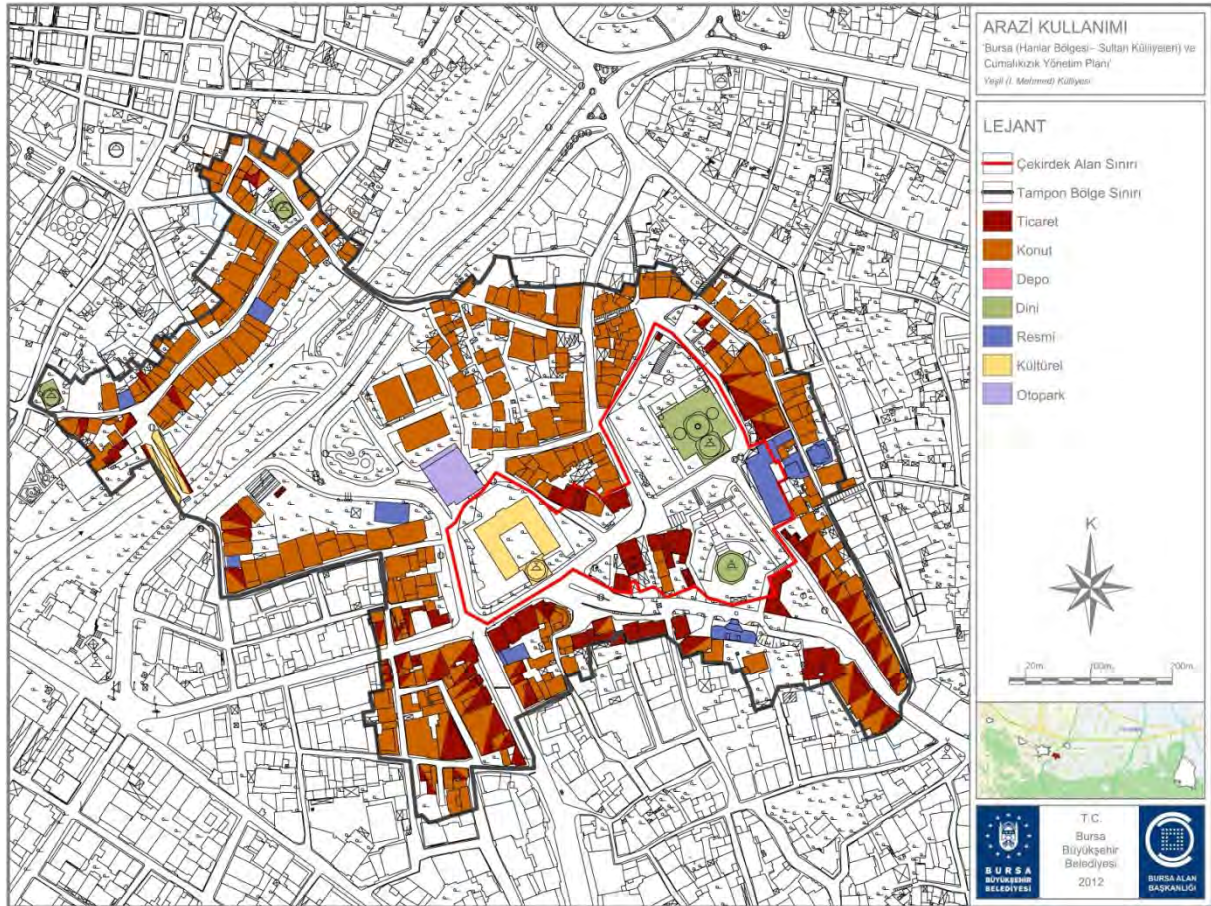
Yeşil Külliyesi yönetim alanının tamamında özel mülkiyet %74, vakıf mülkiyeti %13, Bursa Büyükşehir Belediyesi ve Yıldırım Belediyesi mülkiyeti %11 ve maliye hazinesi mülkiyeti %2 oranlarındadır. Vakıf mülkiyetine ait alanların tamamı çekirdek alan içerisinde yer almıştır. Çekirdek Alan içerisinde vakıf mülkiyetine ait alanlarda külliye ait yapılar bulunmaktadır. Özel mülkiyet ile maliye hazinesine mülkiyetindeki alanlar tampon bölge içinde kalmaktadır.

Tablo 15. Yeşil Külliyesi Mülkiyet Durumu

MÜLKİYET	TOPLAM	ÇEKİRDEK ALAN	TAMPON BÖLGE
	Oranı%	Oranı%	Oranı%
Özel Mülkiyet	74	15	83
Vakıf Mülkiyeti ¹	13	85	2
Bursa Büyükşehir Belediyesi	5		6
Yıldırım Belediyesi	6		7
Kamu (Devlet)	2		2
TOPLAM	100	100	100

¹ Vakıf Mülkiyeti, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve diğer özel vakıfların mülkiyetinde bulunan arazileri ifade eder.

Arazi Kullanımı

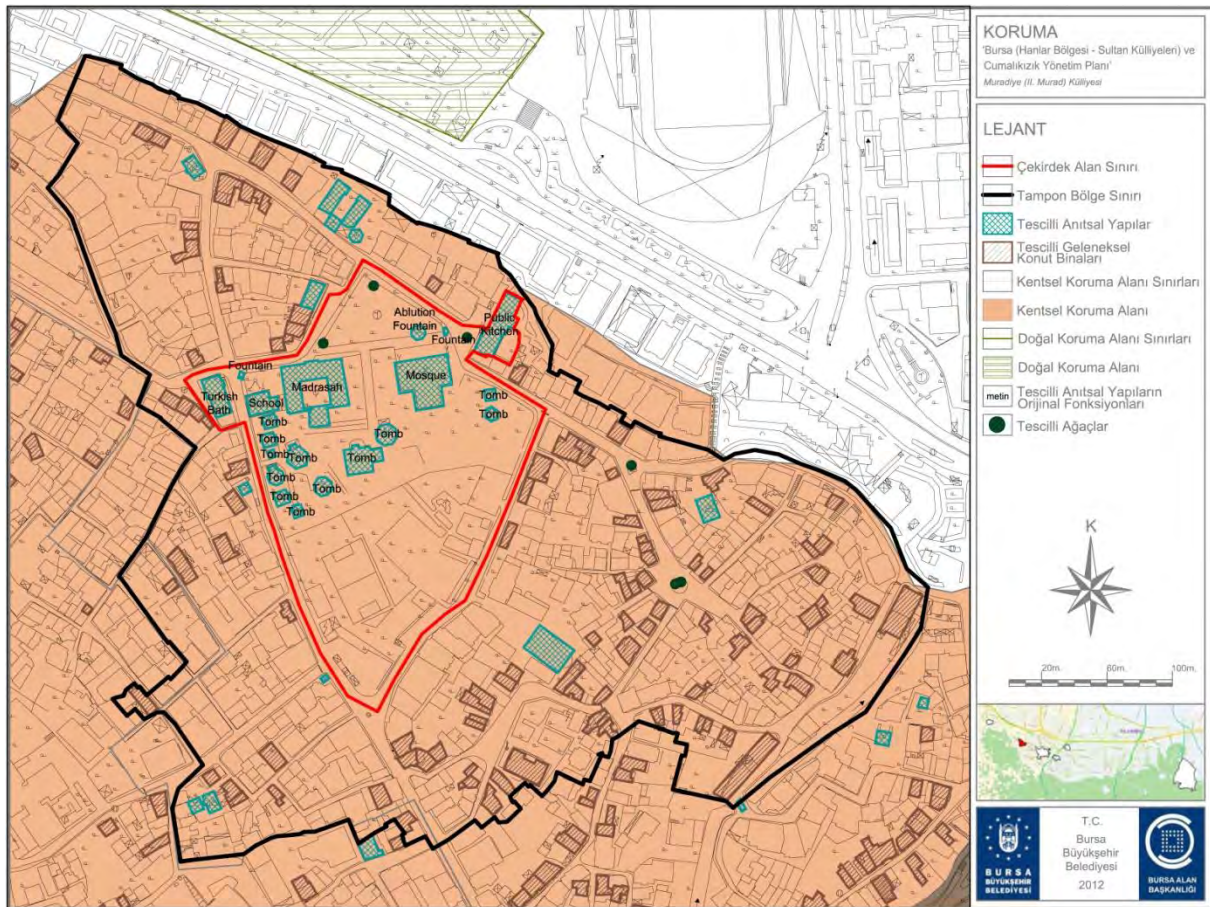

Harita 40. Yeşil Külliyesi Arazi Kullanım Haritası

Yeşil Külliyesi, yönetim alanında yer alan yapıların %70'i konuttur. Çekirdek alan, külliye yapılarını kapsamaktadır ve %40 oranında dini tesis alanı, Yeşil Medresesinin müze kullanımı ile %40 oranında kültürel kullanım alanına sahiptir. Tampun bölgede Emir Sultan Caddesi, Yeşil Caddesi ve Çelebi Mehmet Bulvarı boyunca konut- ticaret alan kullanımları görülmektedir.

Çekirdek alanın %40'ını dini tesis, %40'ını kültürel alan, %10'unu ticaret, %5'ini konut ve %5'ini resmi kurum oluşturmaktadır. Tampun bölgenin ise %80 konut, %10 ticaret, %5 resmi kurum, %2 kültürel alan ve %1 dini tesisten oluştuğu görülmektedir.

MURADIYE KÜLLİYESİ

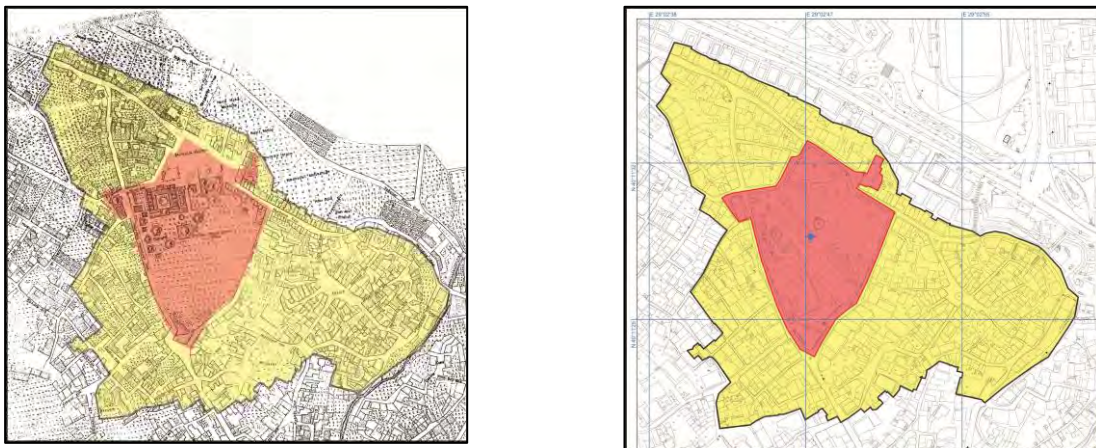

Harita 41. Muradiye Külliyesi Korunmuşluk Durumu Haritası

Özgünlük

Muradiye Külliyesi camisi, medresesi, türbeleri ve hamamı ile kentte önemli bir yere sahiptir. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu Hanedan üyelerinin türbelerinin yer aldığı külliyyede 12 türbe bulunmaktadır. Bursa'nın Osmanlı Türbeler Şehri olarak anılmasında büyük bir paya sahiptir. Özgün mimari dokusunu ve plan özelliklerini korumaktadır.

Bütünlük

Harita 42. 1862 tarihli “Suphi Bey Haritası” ile halihazır harita üzerinde yönetim alanı gösterimi

Bursa'da bir Osmanlı Sultanı tarafından yaptırılan son külliyesidir. Muradiye Külliyesi cami, medrese, hamam, imaret ve türbelerden oluşmaktadır. Muradiye Külliyesi içerisinde on iki türbe bulunmakta olup; bu türbelerde sultanların eşleri, oğulları, kızları, yakın akrabaları ve Osmanlı'ya hizmet eden çeşitli saray mensupları yer almaktadır.

Muradiye Külliyesi'ni oluşturan yapılar bugüne eksiksiz olarak ulaşmıştır. Günümüzde restorasyonları devam eden türbelerde yapılan detaylı çalışmalar sonucunda, kubbe ve kubbe eteğinde çıkan 15-16. yy. kalem işleri, döneminin ilk uygulamalarından olup, bu yapıların yapıldıkları dönemden bugüne orijinal haliyle ulaştığının da kanıtıdır.

Medrese'nin kullanım hakkı 1951 yılında Sağlık Bakanlığı'na devredilmiş olup, medrese dispanser olarak kamuya hizmet vermektedir. İmaret bir Osmanlı mutfağı restoranı, hamam da engelliler eğitim ve rehabilitasyon merkezi olarak hizmet vermektedir. Mimarının tabiat ile uyumu külliyenin en önemli özelliğidir. Alanda çok sayıda anıtsal selvi ve çınar ağaçları bulunmaktadır.

Yakın Dönem Koruma Uygulamaları

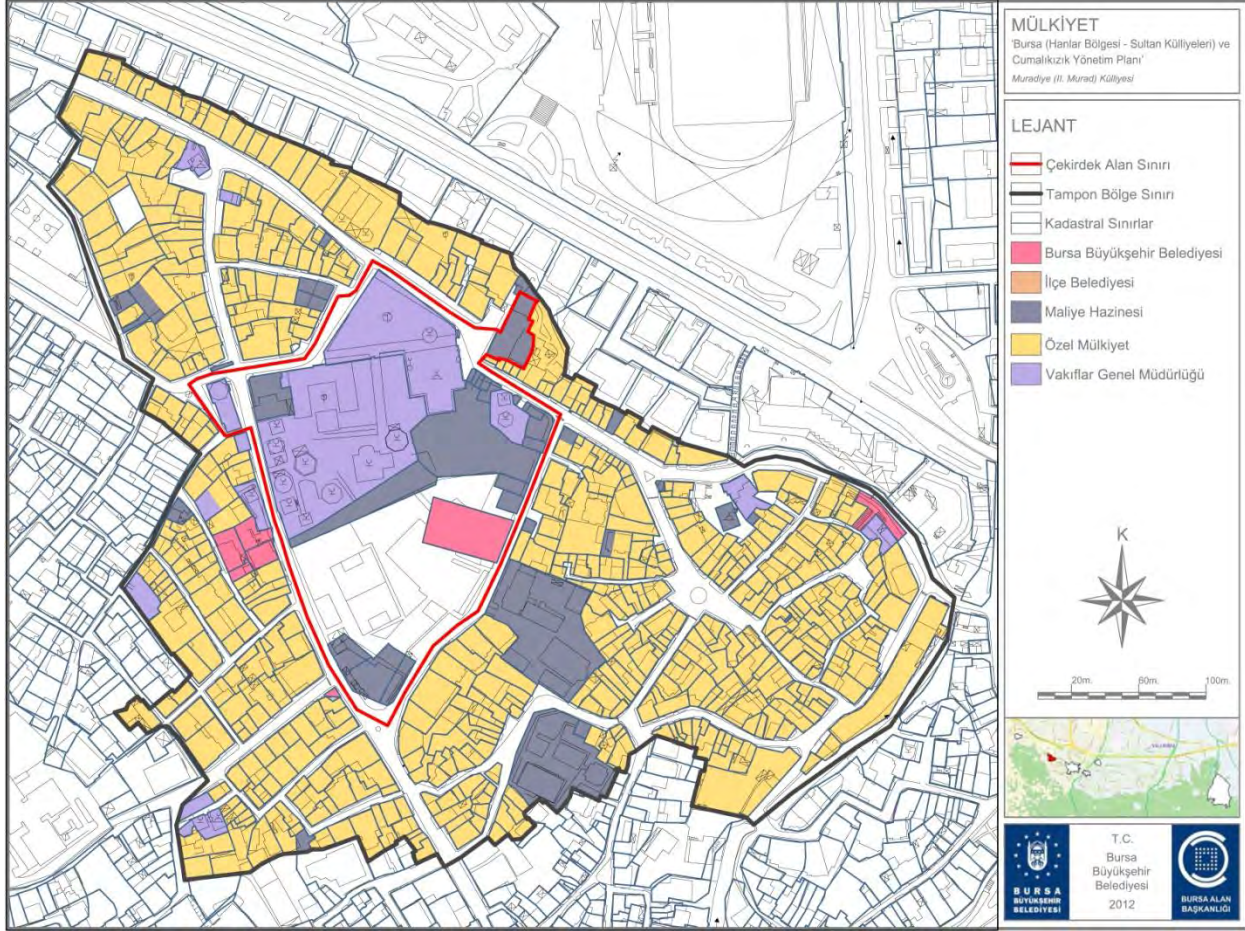
Harita 43. Muradiye (II. Murad) Külliyesi çekirdek alanındaki tescilli binaların ana haritası

Muradiye Külliyesi çekirdek alanını kapsayan kentsel sit alanında 20 adet anıtsal tescilli bina bulunmaktadır. Bu yapılarda son dönemde gerçekleştirilen koruma çalışmalarının içeriği aşağıda özetlenmektedir.

- Muradiye Camii (N1): 23.12.2011 tarih ve 294 sayılı Koruma Kurulu kararı ile onaylanan restorasyon proje ve uygulama çalışmaları Vakıflar Bursa Bölge Müdürlüğü'nce yapılmaktadır. Proje kapsamında cephelerde derz temizliği yapılmış, kurşun kaplaması yenilenmiş, drenajı yapılmış, son cemaat yerinde kalem işi raspası yapılarak çıkan kalem işleri projelendirilmiştir. Restorasyon uygulaması devam eden cami içinde kalem işi araştırmaları ve raspa çalışmaları devam etmektedir. Günümüzde yapı iyi durumdadır.
- Hamam(N5): Osmangazi Belediyesi'nce hazırlanan, engelliler eğitim ve rehabilitasyon merkezi işlevli restorasyon projesi 19.04.2008/ 3580 tarih- sayılı kurul kararı ile onaylanmıştır. Bu kapsamda yapıda özgün olmayan eklentiler kaldırılmış, projede belirlenen işlev doğrultusunda mekânsal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Yapının cephe ve çatı elemanları özgün haline uygun olarak restore edilmiştir. 2010 yılında restorasyon uygulaması tamamlanmıştır. Günümüzde aktif olarak kullanılan yapı oldukça iyi durumdadır.
- Muradiye Türbeleri (N7-N18): Türbelerin restorasyonuna yönelik proje çalışmaları Bursa İl Özel İdaresi'nce hazırlanarak, B.K.V.T.V.K.B. Kurulunun 2010 yılı Ekim ve Aralık ayındaki toplantılarında değerlendirilerek onaylanmıştır. Bursa Büyükşehir Belediyesi, Vakıflar Genel Müdürlüğü arasında imzalanan 06.10.2010 tarihli protokole istinaden 2012 yılında Bursa Büyükşehir Belediyesince restorasyon uygulamasına başlanmıştır. Uygulamalar sırasında, özgün kalem işleri ortaya çıkmıştır. Restorasyon uygulamaları devam

etmektedir. 2012 yılında yapılan protokol kapsamında bakım, onarım ve ihyası Bursa Büyükşehir Belediyesi'nce gerçekleştirilmektedir. Yapılar günümüzde iyi durumda bulunmakla beraber restorasyon projeleri kapsamında bakım ve onarımları gerçekleştirilmektedir.

Mülkiyet Durumu

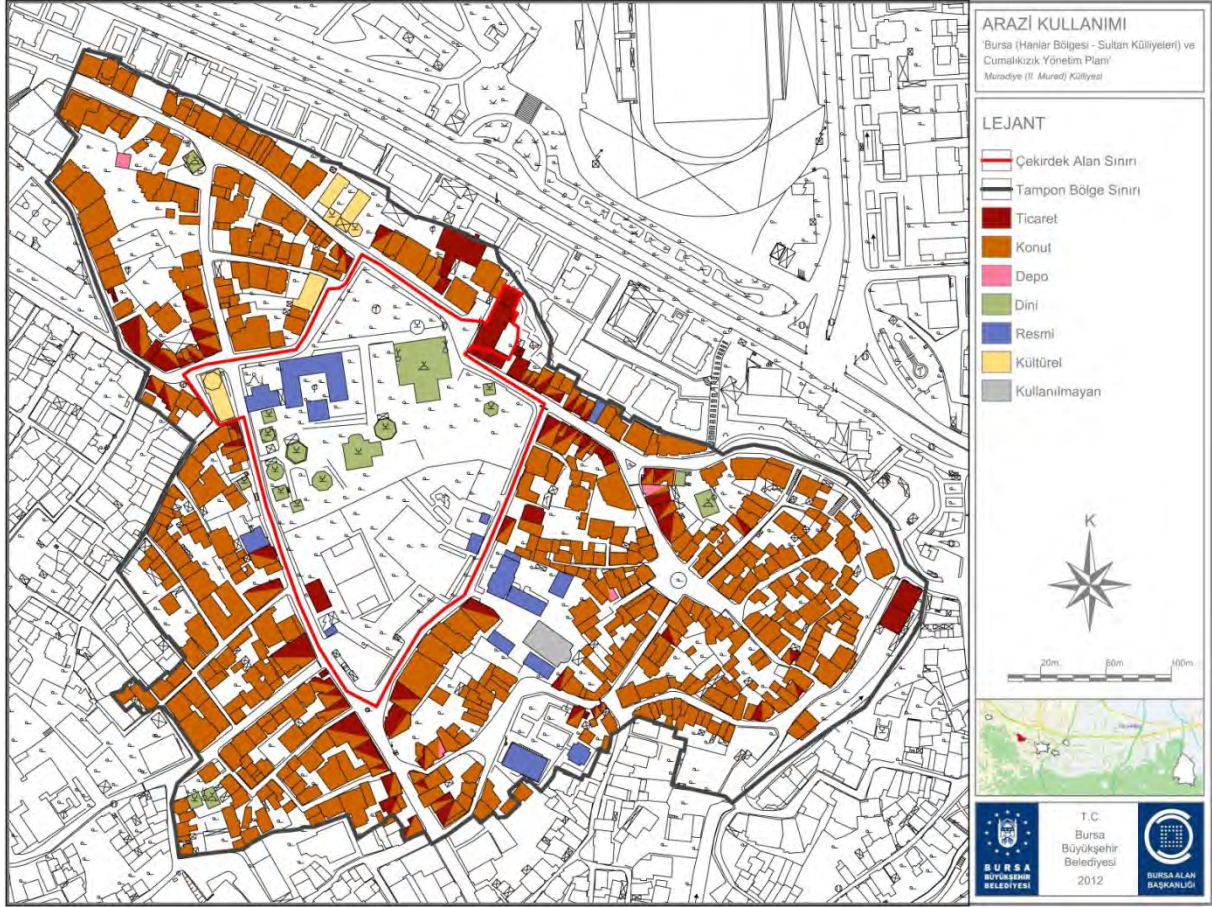
Harita 44. Muradiye Külliyesi – Mülkiyet

Muradiye Külliyesi yönetim alanının tamamında özel mülkiyet %78, vakıf mülkiyeti %11, Bursa Büyükşehir Belediyesi mülkiyeti %2 ve maliye hazinesi mülkiyeti %9 oranlarındadır. Çekirdek alan içerisinde vakıf mülkiyetine ait alanların tamamında külliye ait yapılar yer almaktadır. Özel mülkiyete ait alanların tamamı ile kısmen maliye hazinesi mülkiyetindeki alanlar tampon bölge içinde kalmaktadır.

Tablo 16. Muradiye Külliyesi Mülkiyet Durumu

MÜLKİYET	TOPLAM	ÇEKİRDEK ALAN	TAMPON BÖLGE
	Oranı%	Oranı%	Oranı%
Özel Mülkiyet	78		92
Vakıf Mülkiyeti ¹	11	56	2
Bursa Büyükşehir Belediyesi	2	11	1
Osmangazi Belediyesi			
Maliye Hazinesi	9	33	5
TOPLAM	100	100	100

¹Vakıf Mülkiyeti, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve diğer özel vakıfların mülkiyetinde bulunan arazileri ifade eder.

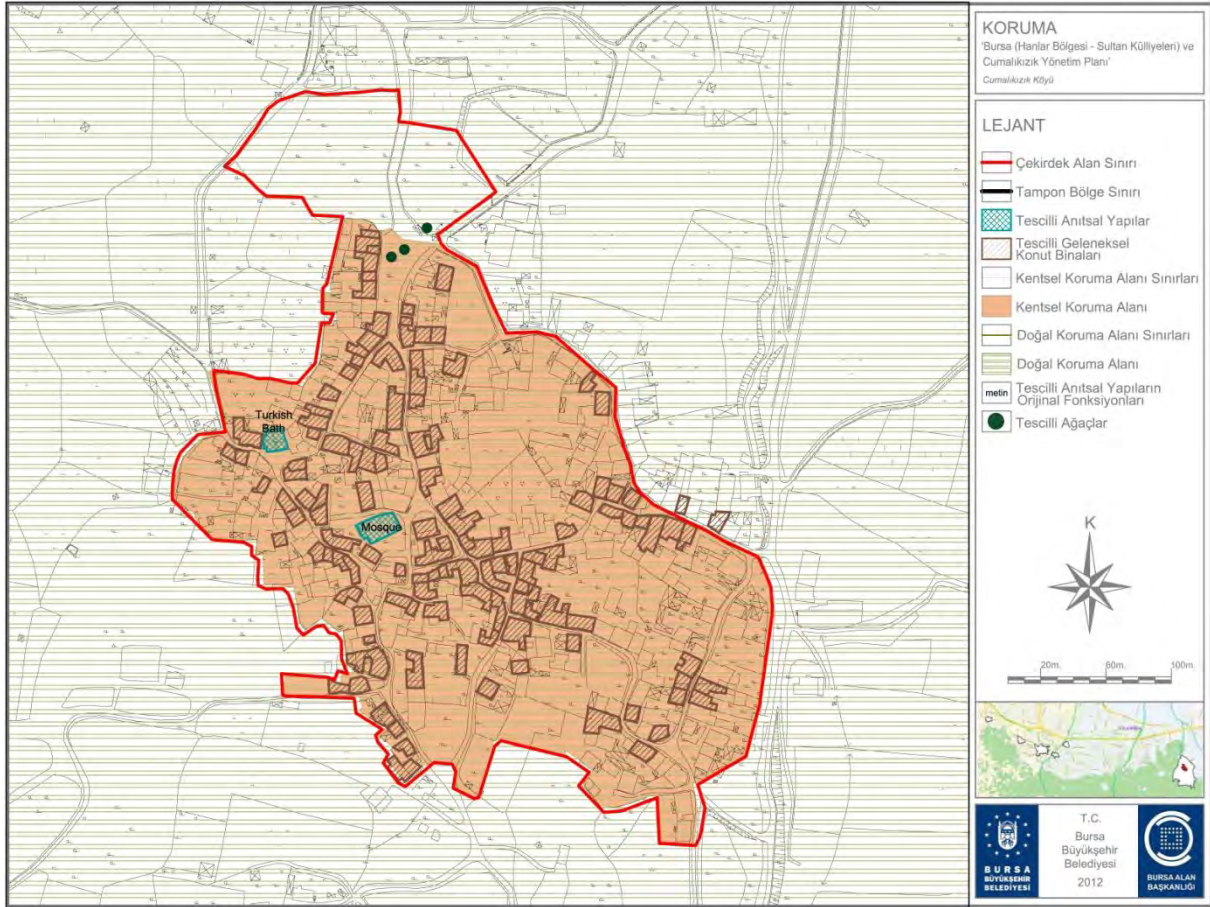
Arazi Kullanımı

Harita 45. Muradiye Külliyesi Arazi Kullanım Haritası

Muradiye Külliyesi yönetim alanında yer alan yapıların %70'i konuttur. Çekirdek alan külliye yapılarını kapsamaktadır ve %60 oranında dini tesis olarak kullanılmaktadır. Tampon bölgede konut fonksiyonu yoğunlukta olup alana hizmet eden ticaret kullanımları %12 oranında görülmektedir.

Çekirdek alanın %60'ını dini tesis, %30'unu resmi kurum, %5'ini ticaret ve %5'ini kültürel alanlar oluşturmaktadır. Tampon bölgenin ise, %75 konut, %12 ticaret, %8 resmi kurum ve %5 kültürel alanlardan oluştuğu görülmektedir.

CUMALIKIZIK KÖYÜ

Harita 46. Cumalıkızık Köyü Korunmuşluk Durumu Haritası

Özgünlük

Cumalıkızık Köyü, tarihi kayıtlarda eski bir Osmanlı vakıf köyü olarak yer almakta olup, onu diğer vakıf köylerinden ayıran en önemli özelliği, dünün ve bugünün kent merkezine sadece 12km mesafe uzaklıkta olmasına rağmen tarımla geçinen köy halkıyla varlığını ve özgünlüğünü korumuş olmasıdır. Organik sokak dokusu, anıtsal yapıları, tarihi evleri, tarım alanları ve en önemlisi bunlara sahip çıkan köy halkı ile Cumalıkızık halen köy vasfını taşıyan Osmanlı kırsal mimarisinin en iyi korunmuş örneklerinden biridir. Köy içinde mevcut olan konut yapıları ahşap olmaları nedeniyle sürekli bakım ve onarım görmüş ise de asıl form ve malzemeleri özgün olarak günümüze ulaşmıştır. Köyün konumu itibarı ile de çevresinde bulunabilecek ahşap yerel malzeme bu köy için hiçbir zaman sıkıntı oluşturmamıştır. Köyün Uludağ yamacında kurulu olması, dağ kaynaklı gelen suyun köyün ihtiyacına uygun olarak yönlendirilmesiyle gerek tarım alanlarının sulanması gerekse köy halkının ihtiyacını karşılamaktadır. Köyün yer döşemeleri özgün olup, kaynaktan gelen suyun köyün içinde birikmesini engellemek adına içe eğimli olarak yapılmıştır. Ayrıca köyde mevcut su ve kanalizasyon sistemi ilk yapıldığı dönemdeki özgünlüğünü korumakta ve bugün dahi ihtiyaca cevap vermektedir.

Bütünlük

Cumalıkızık Bursa'nın doğusunda, Uludağ'ın kuzey eteğinde yer alan bir erken Osmanlı köyüdür. Köyün girişinde köy mezarlığı ve ortasında 700 yıllık iki çınarın olduğu bir meydan vardır. Bu meydan, yoğun bir dokuya sahip olan köyün en geniş boşluğudur. Burası mezarlığa yakınlığı nedeniyle, ilerde mezarlığın genişleyebileceği düşünülerek boş bırakılmış bir kamu ortak alanı olmasına rağmen zaman içinde köylüler tarafından pazar alanı olarak değerlendirilmiştir. Köy sokaklarının tümü doğal taş ile kaplıdır ve sokak ortasına eğim verilerek, yağmur sularının sokağın ortasından akması sağlanmaktadır. Cumalıkızık köyünün su ve kanalizasyon sistemi özgün olup herhangi bir müdahale görmemiştir. Üç dar sokağın buluşarak oluşturduğu meydancıkların bazılarında yer alan çeşmeleri sayesinde, yakındaki evlerin su gereksinimi karşılanmıştır. Cumalıkızık'ın ticaret merkezi köyün cami meydanıdır.

Köyün sokakları topoğrafyaya uygun olarak çeşitli perspektifler oluşturacak şekilde iç kısımlara doğru uzanır. Sokakların iki yanında yer alan evler, birbirlerine sırt vererek yoğun bir doku oluştururlar. Sokaklar geleneksel bir biçimde dardır. Özellikle Cin aralığı veya Şeytan çıkmazı olarak adlandırılan sokağın genişliği 65-90 cm arasında değişmektedir.

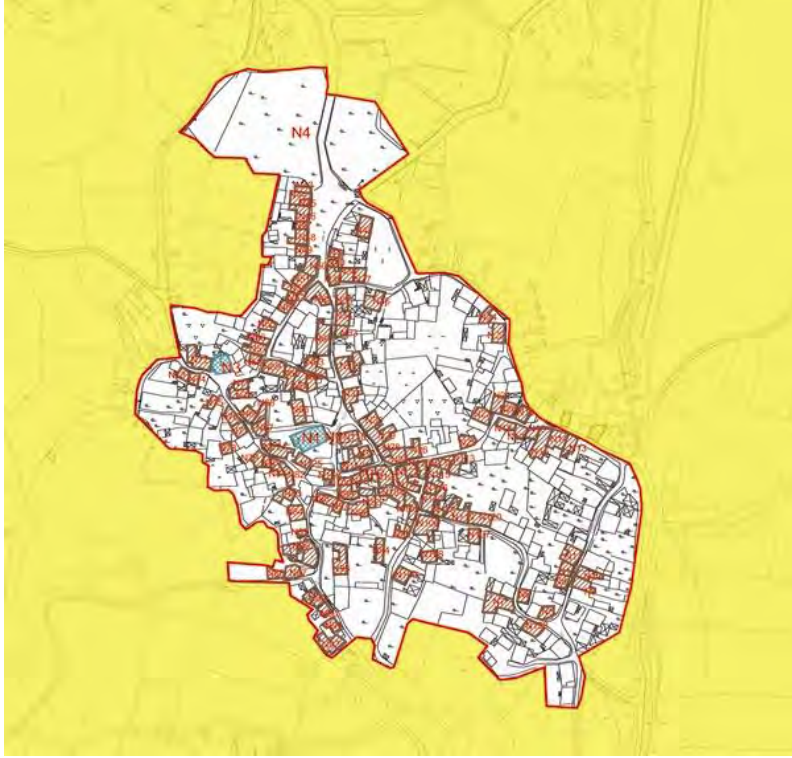
Köyün kendisi, yapısı, ortamı ve evleri orijinal planlarını ve yapım tekniklerini muhafaza etmiştir ve köyün etrafındaki araziler köyün kuruluşu sırasında olduğu gibi hala tarım ve ormancılık için kullanılmaktadır.

Cumalıkızık evlerinde çatı tipolojisi bakımından özgün iki plan şeması uygulanmıştır. İlk şemada evlerin avluları bulunmakta ve avluları çevreleyen yüksek duvarlar sayesinde kapalı bir ortam yaratılmaktadır. İkinci plan şemasında ise avluya direk caddeden girmek mümkün olmayıp, önce bir giriş alanından geçmek gerekmektedir. Bu alan camı olmayan ahşap bir ızgara ile aydınlatılır.

Köydeki anıtsal yapılar eksiksiz olarak günümüze ulaşmıştır. Cami ve hamam, yapı tarzları bakımından ve içinde barındırdıkları yapı elemanları nedeniyle tarihi köy yerleşmesinin en eski yapılarıdır.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün Osmanlı Arşivi'nde bulunan H.1236- M.1820 tarihli kaydın verilerine göre Cumalıkızık köyünün bu tarihte de Orhan Gazi Vakfı'na bağlı bir köy olduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeple köy, gerek tarım alanları, gerekse yaşam alanları ile mevcudiyetini koruyarak günümüze kadar ulaşmış, en erken ve en iyi korunmuş Osmanlı Köyü'dür.

Yakın Dönem Koruma Uygulamaları

Harita 47. Cumalıkızık Köyü çekirdek alanındaki tescilli binaların ana haritası

Cumalıkızık Köyü'nün yer aldığı kentsel sit alanında 4 adet anıtsal yapı (Cami, Hamam, Mezarlık, Çeşme), 3 adet doğal anıt (ağaç) 176 adet sivil mimarlık örneği olmak üzere 183 adet tescilli kültür varlığı bulunmaktadır. Yakın dönemde yürütülen koruma çalışmaları aşağıda anlatılmaktadır.

- Köy içindeki hamam yapısı 1983 senesinde restore edilmiştir. Tarihi binanın çekirdeğinin 16. yüzyılın sonlarında yapıldığı bilinmektedir. Günümüzde, binaya çok sayıda modern eklenti yapılmıştır. Şekli ve kullanılan malzemelerin özgünlüğü bakımından hamam, köydeki en eski yapılardan biridir.
- 1997 yılında restorasyon çalışmalarının finanse edilmesi için Bursa Büyükşehir Belediyesi ve Bursa Tophane UNESCO Gençlik Derneği ortaklığında bir proje başlatılmıştır. Projenin amacı 1994 yılında üretilen Koruma Amaçlı İmar Planının uygulamaya konmasıydı. 1998 yılında Bursa Yerel Gündem 21 Cumalıkızık Koruma ve Canlandırma Eylem Planını uygulama koymuştur. Planlar sosyal, kültürel ve

ekonomik dokunun sürdürülebilir kalkınma yaklaşımıyla geliştirilmesi için hazırlanmış ve uygulanmıştır. Ana amaç sadece geçmişi korumak değil, geçmişten kalan varlıkları dikkatli planlama ve uygulama süreçleriyle geliştirerek geleceğe taşımaktır.

- “3.Binyılda Yaşayan Osmanlı Köyü – Cumalıkızık Projesi”, özgün yapısıyla günümüze kadar ulaşabilmiş 700 yıllık Osmanlı Köyü olan Cumalıkızık yerleşimini korumak, yaşatmak ve halkın ekonomik düzeyini yapılacak çalışmalarla iyileştirmek üzere çok ortaklı ve katılımlı olarak yürütülen bir projedir. Sivil toplum kuruluşu olarak **Mimarlar Odası Bursa Şubesi**, Merkezi yönetim olarak **Bursa İl Özel İdaresi** ve Yerel yönetim olarak da **Yıldırım Belediyesi**, 2007 yılında işbirliği yaparak “3.Binyılda Yaşayan Osmanlı Köyü – Cumalıkızık İşbirliği Protokolü”nü imzalamıştır. Bu projenin amacı; ortaklar arasında yönetsel işbirliği sağlanarak sit alanı içinde doku bütünlüğü ve karakteri bozulmamış, korunması gerekli anıtsal ve sivil mimarinin, sokak ve meydanların rehabilite edilip, bu mirası yeni mekansal yorumlarla zenginleştirerek geleceğe aktarmak için çalışmaların yapılması; Cumalıkızık’ın ekolojik, fiziksel, sosyo-kültürel, ekonomik sürekliliğinin sağlanması ve onarılmasıdır.

Cumalıkızık’ı sosyal, ekonomik, kültürel, mekânsal gelişimler göz önünde bulundurularak belirlenen stratejiler doğrultusunda korumak için yöntemler geliştirilmiştir. Belirlenen yöntemler doğrultusunda yapılan çalışmalar aşağıda sıralanmıştır:

➤ Cumalıkızık’taki tüm tescilli ve tescilsiz yapıların hak sahiplerinden alınan muvaffakatlar sonrasında 121 adet tescilli parselin rölöveleri, 91 adet tescilsiz parselin cephe rölöveleri 7 bölgeye ayrılarak ihale edilmiştir. Hazırlanan rölöveler ve cephe rölöveleri Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunca onaylanmıştır. Kurul kararları doğrultusunda 1, 2, 3, 4 ve 5. bölgelerin restitüsyon, restorasyon ve rekonstrüksiyon projeleri ile cephe sağlıklaştırma projeleri ihale edilerek Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunca onaylanmıştır.

➤ Cumalıkızık’ta doğal, tarihi ve kültürel mirasın korunmasını ve Cumalıkızık dokusunun 3. Bin Yıla taşınmasını sağlayarak, özgün mimarisini yaşatacak restorasyon uygulamalarını, geliştirilecek stratejileri ve binalara verilecek fonksiyonları belirleyebilmek amacıyla, Kentsel Tasarım Projesi ihalesi yapılmıştır. Hazırlanan ön proje (1/1000 Ölçekli Kentsel Tasarım Projesi) Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından prensipte uygun görülmüştür. Kentsel Tasarım Projesi ile birlikte geliştirilen kararlar doğrultusunda imar planı revizyonuna ihtiyaç duyulmuştur. Böylece 1994 tarihinde onaylanan ve yerleşimi fiziki boyutta ele alan Koruma Amaçlı İmar Planı, Cumalıkızık Köyü sit alanlarının doğal özelliklerini koruyarak canlanması, sosyal, ekonomik ve fiziki gelişimin sağlanabilmesi amacıyla revize edilmiştir. Koruma Amaçlı İmar Planı; Cumalıkızık Köyü Kentsel Sit, Kentsel Sit Alanı Etkilenme Geçiş Alanı ve Doğal Sit Alanlarının fiziksel, sosyal ve ekonomik özelliklerinin belirlenerek korunması, sağlıklaştırılması, canlandırılması, geliştirilmesi, sorun ve olanakların tanımlanması ve değerlendirilmesine yönelik plan hükümlerini, kararlarını ve etaplarını kapsamaktadır. Hazırlanan revizyon imar planı Yıldırım Belediye Meclisi’nin 04.05.2011 gün ve 270 tarihli kararıyla uygun görülerek Büyükşehir Belediye Meclisince 15.12.2011 gün ve 1007 sayılı karar ile onaylanmıştır. Plan Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu ile Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonunda inceleme aşamasındadır.

➤ Koruma amaçlı imar planı revizyonu ve kentsel tasarım projesi aşamasında 54 adet parselde yer alan yapılar mimari üslup ve kentsel dokuya sağladıkları katkıları amacıyla sivil mimarlık örneği olarak Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’na tescil edilmiştir. Tescil edilen 54 adet parselin rölöve, restitüsyon, restorasyon projeleri, 4 adet tescilsiz parselin cephe rölöveleri ve cephe sağlıklaştırma projeleri ile restitüsyon, restorasyon projeleri hazırlanmayan parseller 5 ayrı bölge olarak ihale edilmiş olup çalışmalar tamamlanmıştır.

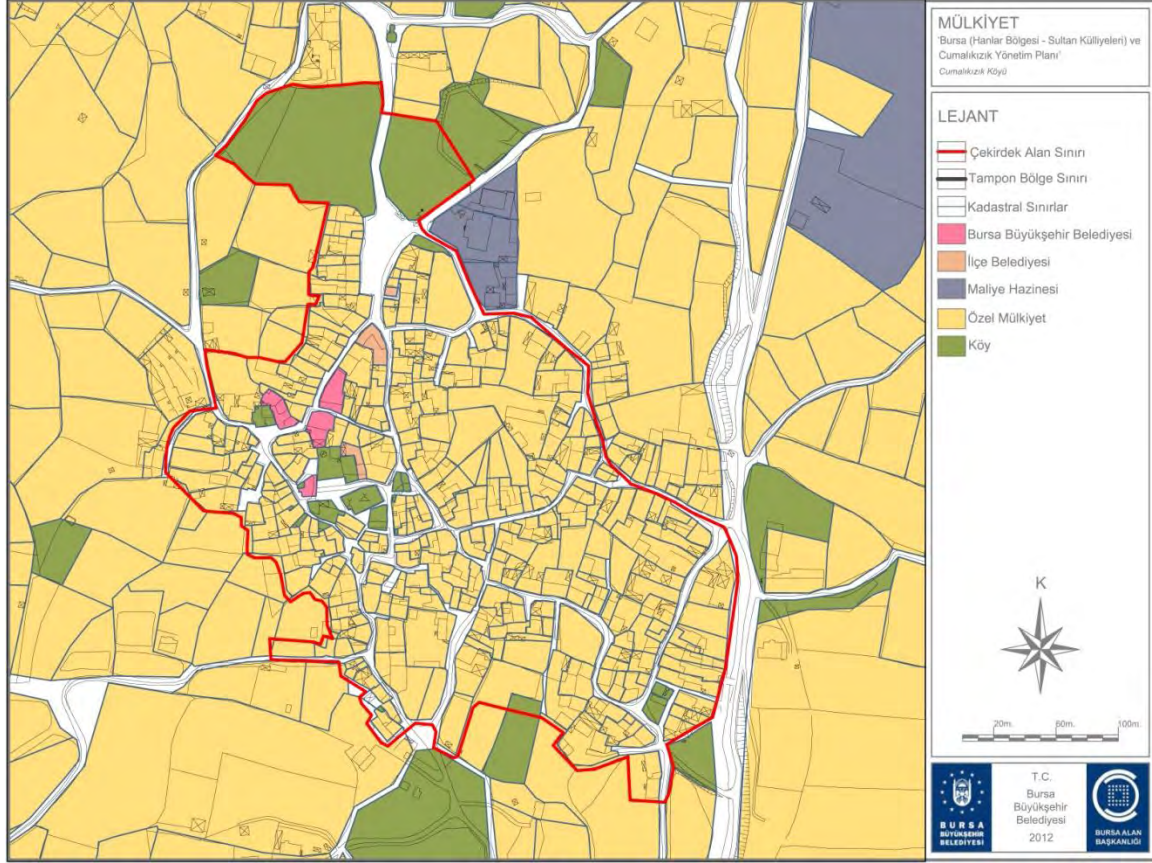
➤ Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından onaylanan sağlıklaştırma projeleri doğrultusunda muhtelif yerlerdeki(12 Adet tescilsiz ve sonradan tescillenen yapının) cephe ve çatı sağlıklaştırma uygulamaları tamamlanmıştır.

➤ Cumalıkızık Köyü Cami, müze ile 1 adet binanın sosyo-kültürel tesis olarak Kurul onaylı projeler dahilinde restorasyon uygulamaları devam etmektedir. Cami restorasyonunda taşıyıcı sistem orijinal malzemeler ile desteklenmiş ve sıva raspa sırasında kalem işleri ortaya çıkarılmıştır.

➤ Ayrıca köyde yürütülen restorasyon uygulamaları ve imar planı revizyonu ile kentsel tasarım projesi hazırlanması konularında i.İ.T.Ü. Uygulama Araştırma Merkezi danışmanlığında çalışılmaktadır.

Mülkiyet Durumu

Cumalıkızık Köyü yönetim alanında özel mülkiyet %54, vakıf mülkiyeti %1, Bursa Büyükşehir Belediyesi ve Yıldırım Belediyesi mülkiyeti %3, maliye hazinesine ait mülkiyet %41 ve köy mülkiyeti %2 oranlarındadır. Çekirdek alan içerisinde çoğunlukla özel mülkiyete ve köy mülkiyetine ait alanlar yer almaktadır. Tampon bölgede yine özel ve maliye mülkiyetine ait alanlar bulunmaktadır.

Harita 48. Cumalıkızık Köyü Mülkiyet Analizi

Tablo 17. Cumalıkızık Köyü Mülkiyet Durumu

MÜLKİYET	TOPLAM	ÇEKİRDEK ALAN	TAMPON BÖLGE
	Oranı%	Oranı%	Oranı%
Özel Mülkiyet	54	86	53
Vakıf Mülkiyeti ¹	1		1
Bursa Büyükşehir Belediyesi	2	2	
Yıldırım Belediyesi	1	1	
Maliye Hazinesi	41		43
Köy Mülkiyeti	2	11	3
TOPLAM	100	100	100

¹ Vakıf Mülkiyeti, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve diğer özel vakıfların mülkiyetinde bulunan arazileri ifade eder.

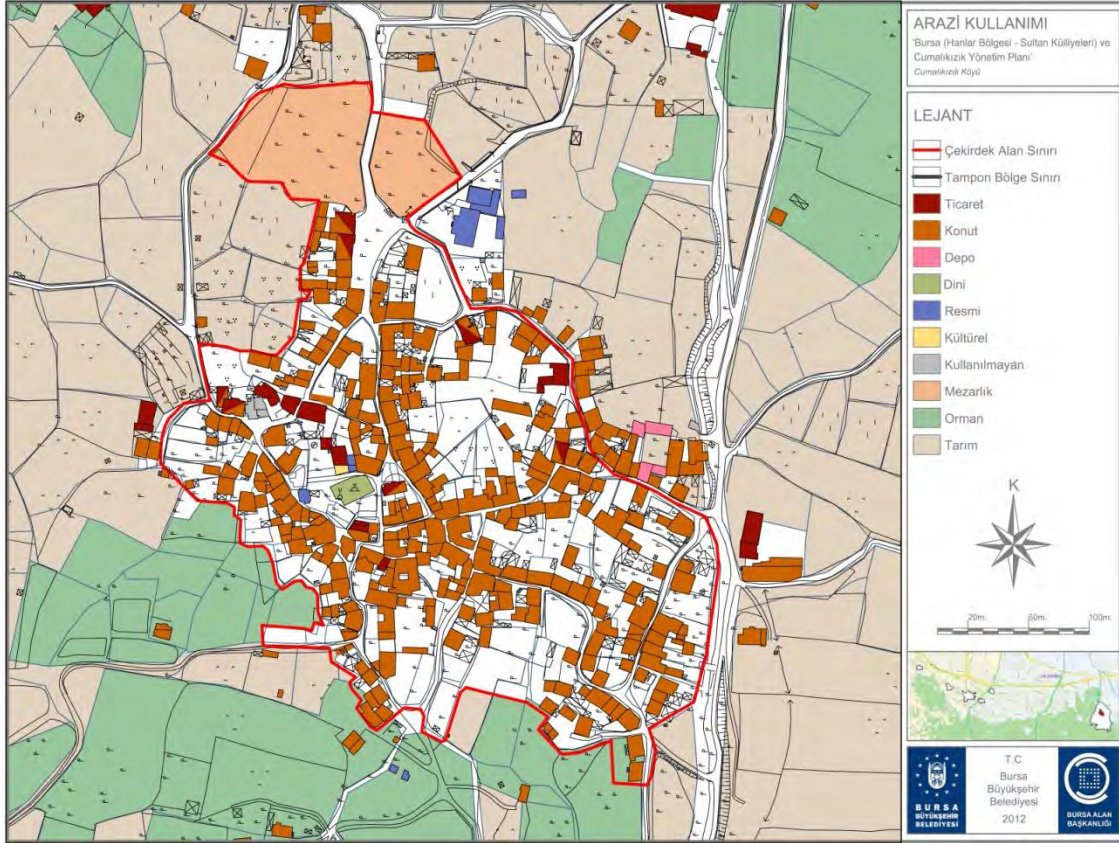
Planlama alanında toplamda 336 adet parsel bulunmaktadır. Parsellerin 26'sı kamu kurumlarına, kalan 310 adet ise özel mülkiyete aittir. Bu parsellerin %72 si tek hisseli, %24 ü 2-4 hisseli parseller, %4 ü 5-10 hisseli parsellerden oluşmaktadır.

Arazi Kullanımı

Cumalıkızık Bursa'nın doğusunda, şehir merkezine 15km uzaklıkta, Uludağ'ın kuzey eteğindedir. Bursa'yı Ankara'ya bağlayan yolun 10.km'sinden sonra sağa Uludağ yamaçlarına doğru 3 km. içeride, denizden 340 m yukarıda bulunmaktadır.

700 yıllık Osmanlı köyü olan Cumalıkızık 1980’de Anıtlar Yüksek Kurulu kararı ile koruma altına alınarak her türlü yapılaşma izne bağlanmıştır. Bunu takip eden yıl, köy merkezi ve etrafı “Kentsel ve Doğal Sit Alanı” olarak belirlenmiştir.

Alan içinde Osmanlı dönemine ait çok sayıda tescilli sivil mimari yapının bulunduğu köyde halen 180’i kullanılan, bazılarında ise koruma ve restorasyon çalışmalarının yapıldığı toplam 270 ev Osmanlı dönemi konut dokusunu günümüze taşımaktadır. Bunun yanında cami, hamam ve çeşme ile tescilli anıt ağaçlar bulunmaktadır. Ayrıca yerleşimin güneydoğusunda İhlamurcu mevkiinde Bizans devrine ait bir manastır kalıntısı bulunmaktadır.

Harita 49. Cumalıkızık Köyü Arazi Kullanım Haritası

Kentsel Sit ile Kentsel Sit Etkilenme Alanı ve çevresi; alan kullanımları açısından incelendiğinde konut ve ticaret kullanımları, bahçe-tarla ve mezarlık alanları yer almaktadır. Doğusundan geçen derenin etrafı ağaçlık doku ile kaplıdır.

Çekirdek Alan’ın %80’ini konut, %10’unu mezarlık, %5’ini ticaret, %3’ünü dini tesis, %1’ini resmi kurum ve %1’ini kültürel alanlar oluşturmaktadır. Tampon bölgenin ise %50 orman, %40 tarım alanı, %7 ticaret ve %3 konuttan oluştuğu görülmektedir.

Cumalıkızık Köyü Camii Meydanı ile Eğrek Meydanı köyün yıllardır varlığını koruyan geleneksel merkezleridir. Eğrek Meydanı’ndan güney ve güneydoğuya giden yollarla şekillenen yapılaşma aksları en yoğun bölgeleri oluşturmaktadır. Ticaret ve kamu binaları Eğrek ve Cami Meydanları’nda konumlanmıştır. Diğer alanlarda ise daha seyrek yapılaşma vardır ve bazı alanlarda bahçe tarımı yapılmaktadır. Tescilli Sivil Mimarlık Örneği yapılar ise meydan ve yol aksları üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Tampon bölgede geniş tarım arazileri yer almaktadır. Tarım ile uğraşan köy halkının mülkiyetinde bulunan ve köy yerleşkesine sınırı bulunan tarım arazilerinin bir bölümünü içine alacak şekilde belirlenmiş olan tampon bölge orman ve karayolları ile sınırlandırılmıştır.

1.4.3.4.2. Yönetim Alanını Etkileyen Faktörler

İKAMET EDEN İNSAN SAYISI

Bursa (Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi): Hanlar bölgesi ve sultan külliyelerinde çekirdek alanlarda konut bölgesi bulunmamaktadır. Bursa İl Nüfusu 2011 Yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNK) sonuçlarına göre tampon bölge nüfus bilgileri şöyledir:

Hanlar Bölgesi	: 5732 kişi
Hüdavendigar Külliyesi	: 1127 kişi
Yıldırım (I. Bayezid) Külliyesi	: 1208 kişi
Yeşil (I. Mehmed) Külliyesi	: 3183 kişi
Muradiye(II.Murad) Külliyesi	: 3201 kişi

Cumalıkızık Köyü: Cumalıkızık Köyü'nün Bursa İl Nüfusu 2011 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNK) sonuçlarına göre nüfusu 719 kişidir. Tampon bölgede yerleşim yoktur.

FİZİKSEL-SOSYOEKONOMİK (MEKANSAL) GELİŞİM BASKILARI

Hanlar Bölgesi: Alanın şehir merkezinde tüm kentlilerin her türlü alışveriş ihtiyacını karşılayan bir mekân olarak yoğun kullanıcısı vardır. Alan tümüyle yayalaştırılmıştır fakat kullanıcıların; alanın etrafındaki ana arterler ile metro ve otobüs gibi toplu taşıma araçlarıyla ulaşımı sağlanmaktadır. Alanda trafik ile ilgili en büyük sorun otopark sıkıntısıdır. Fakat bu sorunun da kent ölçeğinde hazırlanan ulaşım ana planı kapsamındaki hafif raylı sistemler gibi toplu taşıma projelerinin hızlandırılması ile çözülmesi planlanmaktadır.

Kentsel sit alanı içerisinde kalan tampon bölgede yeni yapılaşma ve koruma çalışmaları koruma amaçlı imar planları ile düzenlenmekte, ilgili kurumlarca takip edilmekte ve bu sayede tarihi çevreye uygun gelişme kontrol altında tutulmaktadır.

Günümüze baktığımızda Hanlar Bölgesi'nin değişen yaşam koşullarına uyum sağlama noktasında bazı sorunlar yaşadığı görülmektedir. Kent merkezinin kentliyi çekmesi ve orada olmaktan mutluluk duyması çok önemlidir. Bölgede ticaretin çok yoğun, buna karşılık sosyo-kültürel ve turizm amaçlı kullanımların bölgenin potansiyeli nazarında görece az olduğu görülmektedir. Bu durum ticaretin olmadığı akşam saatlerinde bölgenin yeterince kullanılmamasına neden olmaktadır.

Tarihsel bir geçmişe sahip, içinde yüzyıllardır ticaret, imalat, konaklama ve dinsel etkinlikleri barındıran Hanlar Bölgesi'nde sosyal yapıda değişim yaşanmış ve buna bağlı olarak eskiden konut bölgesi olan Reyhan'da günümüzde ticaret birimleri, küçük imalathaneler ya da depolar ve boş parsellerde otopark kullanımları ortaya çıkmıştır. Tahtakale'nin ise Hanlar Bölgesi ile bağlantısı ve ticari değeri zayıflamıştır.

Sultan Külliyesi: Kent peyzajını oluşturan odak noktaları olarak külliyelerin çevreleri koruma amaçlı imar planlarında yeşil alan olarak tanımlanmış ve alanlar araç trafiğine kapatılmıştır.

Kentsel sit alanı içerisinde kalan alanda yeni yapılaşma ve koruma çalışmaları koruma amaçlı imar planları ile düzenlenmekte, ilgili kurumlarca takip edilmekte ve bu sayede tarihi çevreye uygun gelişme kontrol altında tutulmaktadır.

Hüdavendigar Külliyesi yönetim alanında geçmişten gelen yıkanma kültürünün en iyi örneklerini görmüş olduğumuz termal kaplıcalar dünya çapında öneme sahiptir. Ayrıca Uludağ'a çıkmak isteyen ziyaretçilerin yol güzergahları üzerinde bulunması da bölge için önem taşımaktadır. Bu durum bölgede farklı niteliklerde konaklama tesislerinin var olması sonucunu doğurmaktadır.

Yıldırım ve Muradiye Külliyesi çevresinde bitişik nizamlı konut dokusu, Yeşil külliyesi çevresinde ticaretin yoğunlaşması ekonomik gelişim baskıları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Cumalıkızık Köyü: Doğal sitlerle çevrili olan ve kentsel sit alanı içerisinde bulunan köyde yeni yapılaşmaya izin verilmemekte, koruma çalışmaları ilgili kurumlarca takip edilmektedir. Köy içinde herhangi bir fiziksel gelişme baskısı bulunmamaktadır.

Cumalıkızık'ta köyün girişinde bulunan iki adet otopark ile ziyaretçilerin araçlarıyla köy içine girmeleri engellenmiştir. Köy içine yalnızca köylülerin araçlarının girişine izin verilmektedir.

Köyün oldukça geniş, bol verimli toprakları üzerinde her çeşit meyvecilik (narenciye hariç) ve sebzeçilik yapılmaktadır. Önceleri kestane ve şeftali üretimi ilk sıradayken, bugün en fazla kiraz, ahududu, böğürtlen, kestane yetiştiriciliği yapılmaktadır. Köydeki ticari faaliyet bakkal, kahvehane ve pazar alanından oluşmaktadır. Ayrıca üst katları konut olarak kullanılan bazı evlerin zemin katlarında yeme-içme işlevli küçük işletmelerin yer aldığı görülmektedir ve evlerde yapılan geleneksel yiyecekler ile çeşitli el zanaatları ziyaretçilere satılmaktadır.

Sürdürülebilir koruma için; kontrol edilebilir bir turizm planlaması gerekmektedir. Turizm beklentisi yerel dokuya zarar verebileceği gibi bölgenin doğal ve kültürel özelliklerinin de yitirilmesine neden olabilir. Turizmin ekonomik kazanımları ile köyün özgün dokusunun kaynağı olan tarım kültürü arasında denge kurulması gerekmektedir.

ZİYARETÇİ BASKISI

Hanlar Bölgesi: Ziyaretçi baskısı bulunmakla birlikte, sit alanları taşıma kapasitesine ulaşmaktan çok uzaktır. Geleneksel olarak büyük bir çarşı niteliğindeki kamusal alanlar, aynı anda çok sayıda ziyaretçiye hizmet sunabilmektedirler.

Sultan Külliyesi: Külliyelerde camiler ve türbeleri ziyaret eden yerli ve yabancıların sayısı giderek artmaktadır. Giriş ücreti alınmadığından ve tüm sit alanları kamuya açık olduğu için ziyaretçi sayısına ilişkin kesin veriler bulunmamakla birlikte ziyaretçi baskısı henüz sit alanlarının kültürel değeri için bir tehdit unsuru oluşturmamaktadır.

Cumalıkızık Köyü: Cumalıkızık henüz bir ziyaretçi tehdidi altında değildir. Gelecekte daha fazla ziyaretçi çekecek olsa da, doğru bir yönetim ile bu durum köyün dokusuna ve ruhuna zarar vermeyecektir.

ÇEVRE KİRLİLİĞİ

Bursa (Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi): Kentte ısıtma sistemleri için doğalgaz kullanılıyor olması genel olarak kent içindeki hava kirliliğini de düşürmüştür. Tüm çekirdek alanların trafikten arındırılmış olması trafik kaynaklı bir çevre kirliliği ihtimalini azaltmış bulunmaktadır. Ancak Hanlar Bölgesi içerisinde bulunan Ulu cami, çekirdek alanın etrafındaki ana arterlerden Atatürk Caddesi'ne cepheli olduğundan bu yapının cephesinde egzoz dumanı kaynaklı kirlenmeler oluşmaktadır. Son olarak Cami cephesinde 2009 yılında, yapı malzemesi olan küfeki taşına zarar vermemek için sıcak su kullanılarak temizlik yapılmıştır. Çevre bu anlamda koruma çalışmaları ile kontrol altında tutulmaktadır.

Cumalıkızık Köyü: Alanın uzak çevresinde görülen kentsel gelişmenin köye ulaşması doğal sit alanları ile engellendiğinden köyde herhangi bir çevre kirliliği riski bulunmamaktadır. Ancak kaçak yapılaşma kontrolü sağlanmaya devam edilmelidir.

DOĞAL AFETLER VE RİSK HAZIRLIĞI

Bursa, aktif deprem üreten önemli bir tektonik kuşakta, Kuzey Anadolu Fay sisteminin kollara ayrıldığı bir bölgede yer almaktadır. Bursa ovalarının ve dağlarının oluşumunda önemli bir rolü olan Trakya-Eskişehir Fay zonu da aynı bölgededir. Özellikle Bursa şehrinin kurulduğu alan Uludağ Yükselimi ile Bursa ovası arasındaki sınırı oluşturan aktif Bursa fayıdır. Bu konumundan dolayı "Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası'nda I. Deprem bölgesinde yer almaktadır.

Son olarak 17 Ağustos 1999 tarihindeki İzmit merkezli depremde de Bursa ve çevresi etkilenmiş ve ufak tahribatlar yaşamıştır. Marmara Bölgesi'nde yaşanan bu depremde sonra ülkede deprem riskine karşı çalışmalar hızlanmış, Başbakanlığa bağlı olarak Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı kurulmuş ve bu başkanlığın her kentte teşkilatlanması sağlanmıştır. Bursa İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü tarihi merkezin öneminin farkında olarak kent ölçeğinde "Afet Önleme ve Müdahale Planları" hazırlamaktadır. Çekirdek alanlar içinde araçlarla girilemeyecek yerler saptanmış hidrantlar ve yangın dolapları yerleştirilerek gerekli önlemler alınmıştır. Ayrıca halka, acil durumlarda "riski önleme" amaçlı eğitimler verilmektedir. Cumalıkızık'ta ve Hanlar

Bölgesi’nde gönüllü köylüler ve han çalışanlarından oluşan birer yangın müdahale ekibi oluşturulmuş ve yangın dolaplarının nasıl kullanılacağı ile ilgili eğitim almaları sağlanmıştır.

Tek yapı ölçeğinde yapılan restorasyon ve koruma çalışmalarında deprem ile ilgili güçlendirme gerekliliği araştırılmakta, drenaj sistemlerinin sorunları giderilmekte, Muradiye Külliyesi’ndeki Türbeler gibi çok nitelikli binalarda nemölçerler yerleştirilmekte, koruma yaklaşımının izin verdiği durumlarda yangın ve duman dedektörleri yerleştirilmekte ve yangın çıkışları ile ilgili kaçış planları oluşturulması konusunda Koruma Kurulu hassas davranmaktadır.

DONATILAR

Altyapı

Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi’nde elektrik, su, kanalizasyon, doğal gaz, yangın teçhizatı gibi altyapı sistemleri hâlihazırda mevcuttur. Fakat bu altyapının yeni teknolojilerle iyileştirilmesi gerekmektedir.

Köyde su deposu, içme suyu şebekesi, elektrik ve telefon alt yapısı ve çok eski tarihlerde yapılmış (kara lağım) kanalizasyon şebekesi bulunmaktadır.

Günümüz yaşam şartlarının ihtiyaçları olarak görülen internet ve televizyon altyapısı görüntü kirliliği oluşmadan çözülmesi gereken donatı eksikliklerindendir.

Kent Mobilyaları

Kent mobilyaları olarak tüm alanlarda aydınlatma elemanları, oturma elemanları, çöp kutuları, korkuluklar, üst örtü elemanları, sokak levhaları, çeşmeler ve çiçeklikler bulunmaktadır. Ayrıca ortak kullanım alanları olarak bebek bakım odaları, telefon kulüpleri ve umumi tuvaletler bulunmaktadır. Ancak bu ortak alanların sayısının arttırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Yönetim planında bu konuya yönelik eylemler önerilmektedir. Bu doğrultuda kent mobilyaları ile ortak alanlar aday bölgelerin yapısı ile uyum gösterecek şekilde tasarlanmalıdır. Bölgelerin niteliğine uygun olamayan eklenti ve tabelalar kaldırılmalıdır. Yönetim planında önerilen eylemlerden bir de bu alanlar için bir “kentsel tasarım rehberi” oluşturulmasıdır.

Köyde kullanılacak olan aydınlatma elemanlarının seçimi, sokak tabelası, kent mobilyaları ve tuvaletler bölgenin yapısı ile uyum gösterecek şekilde tasarlanmalıdır. Engellilerin bölgeye kolay erişebilmeleri için gerekli düzenlemelerin yapılması gereklidir.

Tüm aday alanlarda çöp toplama işleri ve kent mobilyalarının bakımı bağlı oldukları ilçe belediyeleri tarafından yapılmaktadır.

Güvenlik

Tüm bölgelerin güvenliği caddelerdeki MOBESE kameraları, güvenlik kameraları ve görevlilerce sağlanmaktadır. Hanlar Bölgesi’nde hanların ve kapalı çarşının kapıları bulunmakta ve bu kapılar günün belirli saatlerinde kapanmaktadır. Her bir han ve çarşının kendine ait güvenlik elemanları ve güvenlik kamera sistemleri bulunmaktadır. Ayrıca belli noktalarda zabıta ve polise ait güvenlik noktaları vardır.

Külliyelerde yer alan türbelerde güvenlik elemanları ve güvenlik kameraları ihtiyacı Bursa Büyükşehir Belediyesi’nce karşılanmaktadır.

1.5. ULAŞIM - ERİŞİLEBİLİRLİK

Bursa Kentine Ulaşım

Türkiye'nin 4. büyük kenti olan Bursa İli, doğu Marmara Bölgesi'nde önemli ulaşım akslarının üzerinde olup, bu aksların merkezi durumundadır.

Bursa il merkezi Bursa-Bandırma-Çanakkale, Bursa-Ankara ve İstanbul-İzmir yollarının kavşak noktasında olan ve bu nedenle çok büyük stratejik değer taşıyan bir ildir. İç ve Batı Anadolu'daki merkezleri Marmara kıyılarına bağlayan yollar, Bursa'dan geçmektedir. Ayrıca il içi yerleşmeleri birbirine bağlayan yaygın ve düzgün bir yol ağı vardır.

Bu bölümde Yönetim Alanı'na erişilebilirlik ve kent içi ulaşım incelenmektedir.

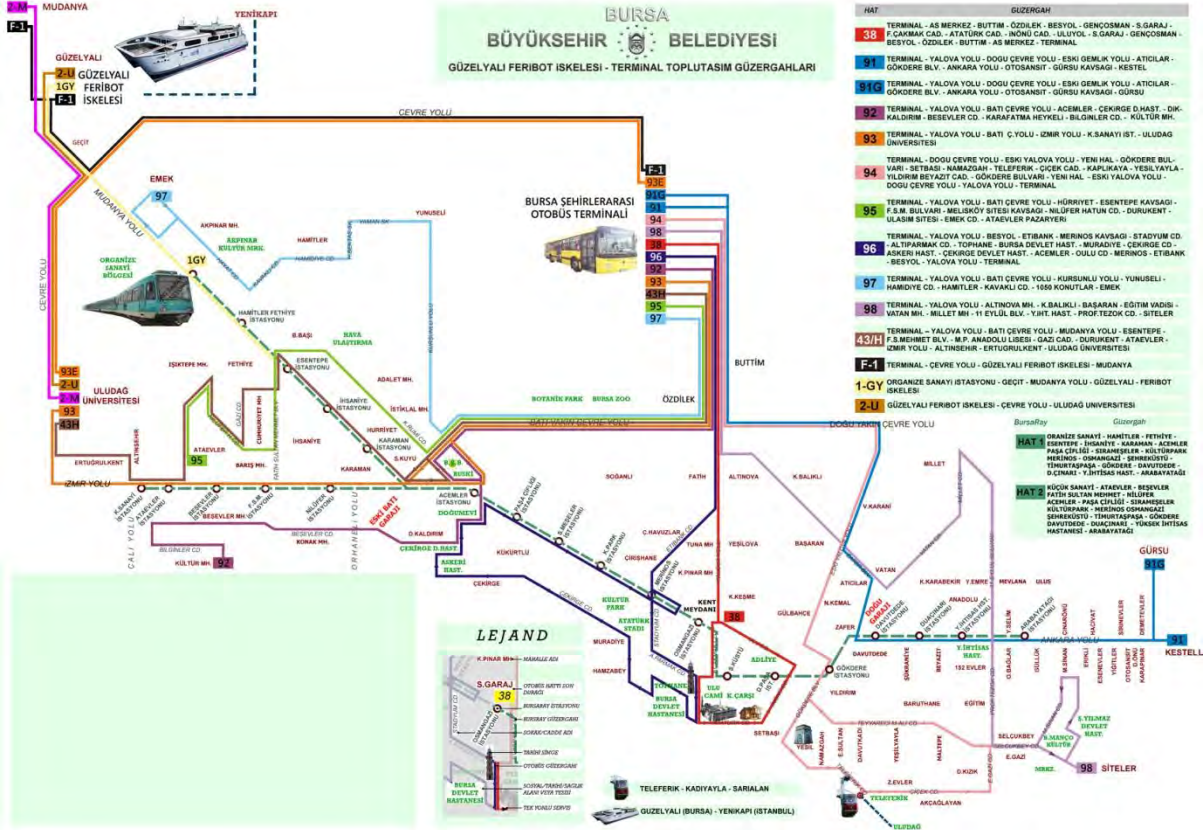
Harita 50. Bursa Karayolu Ulaşım Aksları (Kaynak: BBB Ulaşım Ana Planı Raporları)

Bursa'ya şehirlerarası ulaşım, karayolu, karayolu bağlantılı deniz yolu ve hava yolu üzerinden gerçekleştirilmektedir. Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin BURULAŞ bünyesinde kurduğu Bursa Deniz Otobüsleri İşletmesi (BUDO) ve İstanbul Deniz Otobüsleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. (İDO) ile Bursa ve İstanbul arasında deniz ulaşımı imkanı sunmaktadır. Bursa ilinde şehirlerarası demiryolu ulaşımı bulunmamaktadır. Ancak 250 kilometre hıza göre inşa edilen Bursa hızlı tren hattı, Bursa'nın Balıkesir üzerinden İzmir'e ve limanlara demiryolu bağlantısını da sağlayarak, bölgenin sanayisine önemli ölçüde alternatif ulaşım imkanı sunacaktır. Hattın 2016 yılında hizmete girmesi planlanmaktadır.

Havayolu ulaşımı ise, Yenişehir Sivil Havaalanı ve Gemlik Askeri Havaalanı ile sağlanmaktadır. Eski Yunuseli Havaalanı ise bugün itibarıyla hava trafiğine kapalıdır. Ayrıca Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin İstanbul ile Bursa arasını 18 dakikaya indiren ve Salı hariç her gün uçuş yapan deniz uçağı (Seabird) seferleri başlamıştır. Salı hariç haftanın her günü Haliç'ten 2, Gemlik'ten 2 olmak üzere günde 4 uçuş gerçekleştirilmektedir.

Kent içi Ulaşım

Dünya Mirası Aday Alanları ve Tampon Bölgeleri Osmangazi ve Yıldırım İlçelerinde yer almaktadır. Hanlar Bölgesi, Hüdavendigar Külliyesi ve Muradiye Külliyesi, Osmangazi ilçe sınırı içinde; Cumalıkızık Köyü, Yeşil Külliyesi ve Yıldırım Külliyesi ise Yıldırım ilçe sınırı içindedir. Bu alanlar; ulaşım bağlantıları açısından, kentin merkez noktasında yer almaktadırlar.

Fotoğraf 23. Güzelialı Feribot İskelesi-Terminal Toplu Taşıma Güzergahları (Kaynak: BBB)

Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyelerinin yer aldığı bölgedeki ulaşım; ana aks olarak görünen Yalova çevre yolu ve Mudanya Caddesi ile sağlanmaktadır. Bölgede ulaşım, transit trafiğin de baskısı ile oldukça sıkıntılı ve zor bir durumdadır. Kent içerisinde yapılan katlı kavşakların transit trafiğin düzenlenmesinde, kent içerisindeki trafik problemini çözmekte yetersiz kalmaktadır. Bölgede uygulanan dönüş yasakları bazı caddeler üzerinde problemi çözmekten ziyade yeni sorunlar ortaya çıkarmıştır.

Mahallelerini, sokaklarını, caddelerini tarihi yapıların şekillendirdiği kent Bursa'da, bir yandan kentin tarihi yapısını korumak ve yaşatmak diğer yandan da bu alanlarda yaşayan ve buraları ziyaret edenlerin ulaşımını kolaylaştırmak üzere çalışmalar devam etmektedir. Kent içinde özellikle Yönetim Alanı nında yaya öncelikli ulaşımın özendirildiği ve toplumun her kesiminin erişilebilirliğinin sağlandığı düzenlemeler yapılmalıdır. Ayrıca Yönetim Alanı arasındaki ulaşım ilişkisi, kısmen Ziyaretçi Yönetim Planı ve Ulaşım Planı ile de çözümlenebilir.

Şehir merkezinde yer alan kamu kurumları, alışveriş merkezleri, dükkanlar, sanat ve eğlence merkezleri, finans kurumları ve benzeri aktivitelerin yer aldığı alanlar dolayısı ile şehir merkezindeki araç ve yaya trafiği saat 09:00 – 20:00 arasındaki gündüz saatlerinde sürekli yoğun olmaktadır.

Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Dairesi Başkanlığı verilerine göre Büyükşehir alanında günlük ortalama 1.807.547 adet yolculuğun % 8'i Raylı Sistem geri kalan % 92'si lastik tekerlekli araçlarla karayolları üzerinde gerçekleştirilmektedir. Bu yolculukların % 41'i özel araçlar ile geri kalan % 59'u ise toplu taşıma araçları ile gerçekleştirilmektedir.

Toplu taşıma, otobüs, minibüs, dolmuş ve raylı sistem ile sağlanmaktadır. Raylı Sistem ile toplu taşıma, BURULAŞ bünyesinde BursaRay ile gerçekleştirilmektedir. BursaRay 1. Aşama A ve B Bölümlerinde, 5' i yeraltı olmak üzere toplam 23 adet istasyon vardır. İki hatlı güzergahın toplam uzunluğu 22,043 km'dir ve tamamen

şehirlerarası karayollarından bağımsızdır. Ulaşım çeşitliliği ve % oranları Bursa Kent geneli için yapılan araştırmalardır. Yönetim Alanı içinde sonraki yıllarda benzer araştırmalar yapılmalıdır.

BursaRay 2. Aşama Üniversite Hattının uzunluğu 6,622 km olup 1' i yeraltı olmak üzere toplam 6 istasyon vardır. Mudanya Yolu Uzatmasında ise 1' i yeraltı olmak üzere toplam 2 istasyon vardır. Uzunluğu 2,233 km'dir. 2011 yılı sonu itibari ile günlük yolcu sayısı 181 bine ulaşmıştır.

Ayrıca, Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından projelendirilen Heykel-Garaj (T1) Tramvay Hattı, Heykel ile Garaj arasında yaklaşık 6,5 kilometrelik hattı kapsıyor. Stadyum, Altıparmak ve Atatürk caddeleri ile Heykel, İnönü Caddesi, Kıbrıs Şehitleri Caddesi, Kent Meydanı ve Darmstad Caddesi güzergahı boyunca 13 istasyonun yer alacağı proje kapsamında 1 atölye binası, 2 depo yolu, 2 atölye yolu, 15 makas, 1 kruvazman, 3 trafo binası imalatı gerçekleştirilecek.

Harita 51. T1 Hattı Güzergahları (Kaynak: Bursa Büyükşehir Belediyesi)

Cumalıkızık Köyü içinden ya da yakınından geçen önemli bir şehirlerarası ulaşım bağlantısı bulunmamakta olup, bu nedenle yoğun bir ulaşım hareketliliği ve trafik baskısı yoktur. Cumalıkızık Köyü'nün kuzeyinde bulunan Bursa-Ankara karayolu köyün en önemli ulaşım bağlantısıdır. Diğer tüm yollar talidir. Minibüs hatları da bu güzergahı kullanmaktadır. Köy içi ve çevresinde ulaşım yürüme mesafesi içinde olduğundan ulaşım çoğu zaman yaya olarak sağlanmaktadır. Alandaki yollar arasında belirgin bir hiyerarşi bulunmamaktadır. Köy içindeki yolların yapılışı planlı bir yapı göstermemektedir. Köyün eğimli yapısına uygun olarak yapılan yolların bazıları çıkmaz sokak niteliğindedir ve doku içerisinde önemli sayıda bulunmaktadır. Köy yolları arazi yapısına uygun olarak doğal taşlarla döşenmiştir. Bazı yollar oldukça dar, bazı yollar ise sadece tek insanın geçebileceği genişliktedir. Köye ulaşımında toplu taşıma otobüs ve minibüslerle yapılmaktadır. Planlama sahasında köy girişinde otobüs ve minibüs durağı bulunmaktadır.

İnşaatı devam eden 8 km uzunluktaki BursaRay Kestel Hattında bulunan İstasyon 5, Cumalıkızık Köyü yolu önünde inşa edilmektedir. Köy, bu istasyondan yaklaşık 3 km kadar uzakta olup, köye ulaşım rahat ve cazip hale gelecektir.

Kent genelindeki diğer bir sorun da otopark yeri sorunudur. Bursa şehir merkezinde yoğun özel araç trafiğine paralel olarak araç parkı ihtiyacı da artmaktadır. Bölgede hizmet veren mevcut katlı otoparklar ihtiyaca cevap verememektedir. Kent içi yolların dar ve taşıt trafiği açısından kapasitesini aşmış durumda olması büyük sorunları da beraberinde getirmektedir. Şehir merkezi bölgesinde yol kenarı araç parkları Büyükşehir

Belediyesinin bağlı kuruluşu olan BURBAK A.Ş. tarafından işletilmektedir. Ayrıca açık ve katlı otopark olarak hizmet veren ve özel müteşebbisler tarafından işletilen araç parkları da bulunmaktadır.

Bölgede özellikle bitişik nizam yapılaşmaların bulunduğu alanlarda otopark ile ilgili de sorunlar yaşanmaktadır.

Kent içi tali yol ve ana yollarda bulunan yaya kaldırımları, evrensel tasarım ilkeleri doğrultusunda yenilenmekte olup herkesin, özellikle de dezavantajlı grupların kullanımına uygun hale getirilmektedir. Bu çalışmalara, kent merkezi ve özellikle yaya kullanımının yoğun olduğu alanlarda ilgili kurumlarca devam edilmektedir.

Yaya trafiğine ayrılmış caddeler ve meydanlarda yoğun yaya trafiği gözlenmektedir. Şehir merkezinde yaya trafiğine ayrılmış caddeler, alanlar ve uzunlukları şu şekildedir: Ünlü Cadde 160 mt, Nalbantoğlu 315 mt, Tahtakale 58 mt, Açıkçarşı 145 mt , Köylü Pazarı 252 mt, Şehreküstü – Cumhuriyet Caddesi 180 mt'dir.

BursaRay istasyonlarından, Küçük Sanayi, Ataevler, Beşevler, FSM, Nilüfer, Karaman, İhsaniye, Esentepe, Hamitler, Organize Sanayi, Acemler istasyonlarında bisiklet park alanları yapılmıştır.

1.6 YÖNETİM ALANI'NIN MEVCUT FİZİKİ, SOSYAL VE EKONOMİK YAPISI

1.6.1 FİZİKİ YAPI

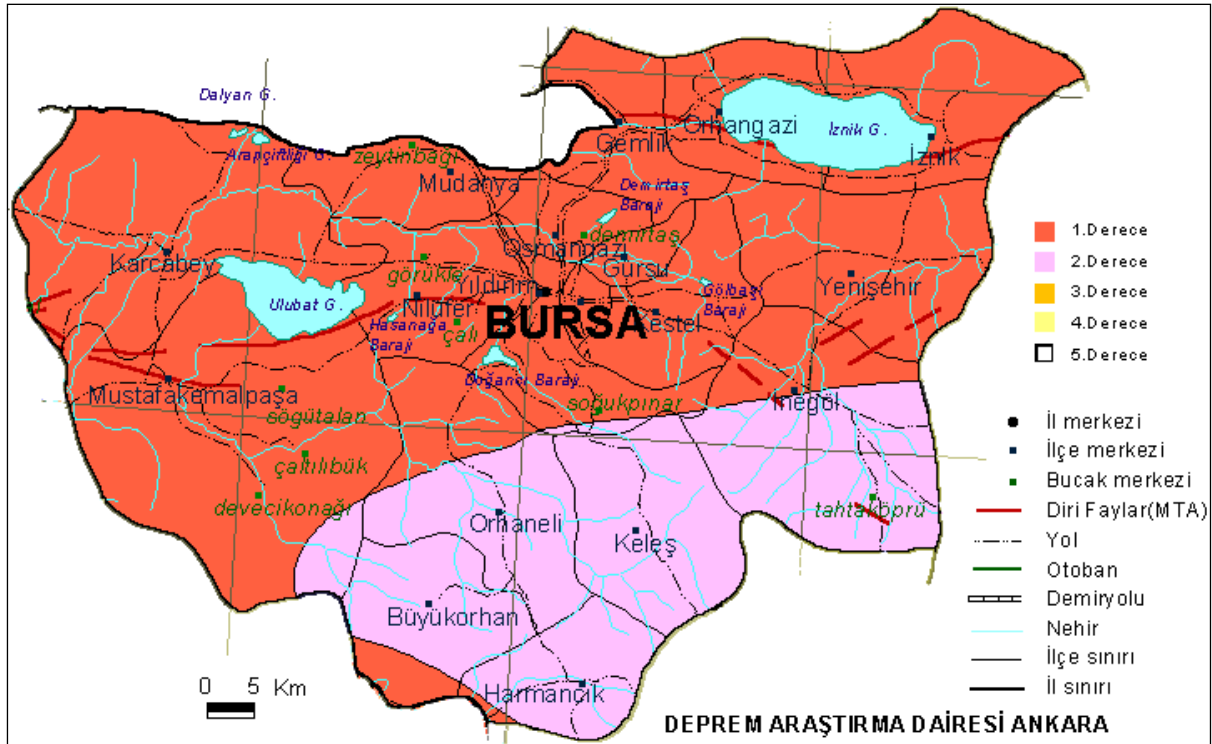
Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi

- **Doğal Yapı**

Bursa merkezinin yerleştiği tarihi kent alanı Uludağ'ın kuzey yamaçlarında eğimli alanlardır. İlk kurulduğu dönemde yamaçta yer alan şehir zaman içerisinde ovaya doğru yayılmıştır. Şehrin büyük kısmı topoğrafyaya ve Sultan Külliyesi'nin kuruluş akslarına göre doğu-batı doğrultusunda uzanır.

Hanlar Bölgesi, yapılaşması tamamlanmış bir bölge olması nedeniyle topoğrafyası yer yer yapılaşmaya göre değişmiştir. Genel olarak eğim değerleri %5 ile %10 arasında olup, bölgenin batısında yer alan Hisar Bölgesi'nde traverten taraçalarında %40 - %50 arası eğimler bulunmaktadır. Yönetim Alanı 'ndaki dört Sultan Külliyesi de bir aks boyunca tepeler üzerinde kurulmuştur. Cumalıkızık Köyü sit alanı orta eğimli bir arazi yapısına sahiptir. Güneye Uludağ yamaçlarına doğru %10'un üzerindeki eğim giderek artmaktadır.

Bursa, aktif deprem üreten önemli bir tektonik kuşakta, Kuzey Anadolu Fay sisteminin kollara ayrıldığı bir bölgede yer almaktadır. Bursa ovalarının ve dağlarının oluşumunda önemli bir rolü olan Trakya-Eskişehir Fay Zonu da aynı bölgededir. Özellikle Bursa şehrinin kurulduğu alan Uludağ Yükselimi ile Bursa Ovası arasındaki sınırı oluşturan aktif Bursa fayıdır. Bu konumundan dolayı "Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası'nda I. Deprem bölgesinde yer almaktadır.

Harita 52. Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası - Bursa Deprem Risk Haritası (Kaynak: Deprem Araştırma Dairesi / Ankara)

Bursa il merkezi ve bazı ilçelerinde çoğunlukla sağlık turizmi amaçlı kullanılmakta olan çok sayıda sıcak su kaynağı bulunmaktadır. Jeotermal kökenli bu kaynaklarda, Termal Turizmin gelişmesine uygun su potansiyeli

belirlenmiştir. Bursa il merkezindeki sıcak su kaynakları 'Çekirge' ve 'Kaynarca-Kükürtlü' olarak isimlendirilen iki jeotermal bölgede yoğunlaşmaktadır.

Her iki bölgedeki sıcak kaynak suları yoğun yerleşim nedeni ile kirlenme tehlikesi ile karşı karşıyadır. Bu kaynakların koruma alanları belirlenmiştir, ancak yönetim şekli ayrıntılı olarak tanımlanmamıştır. Bursa ili sınırları içinde çoğu Uludağ eteklerinden çıkan, içme suyu amaçlı pınarlar (kaynaklar) ve ticari amaçla ambalajlanmış çok sayıda içme suyu kaynağı bulunmaktadır.

- **İklim Verileri**

Bursa'da genellikle Karadeniz bölgesi karasal iklim şartları ve Akdeniz ikliminin özellikleri görülür. Genel olarak yazları sıcak ve az yağışlı, kışları yağışlı ve serin geçer. Akdeniz ikliminin etkisiyle Bursa'da yarı nemli bir iklim egemendir ve yaz döneminde belirgin bir kuraklık yaşanır. Kış ayları çok nemli sınırlar içerisinde, yaz ayları ise tam kurak sınırlar içerisinde yer alır. Şehir merkezine yarım saat mesafedeki Uludağ ise kış sporlarına, kayak merkezi olmaya uygun bir iklim ve kar yağışına sahiptir. İklim özelliklerinin dikey değişimi bitki türlerinin kuşaklar oluşmasına neden olmuştur.

- **Su Kaynakları**

Bursa hem yüzeysel hem de yeraltı su kaynaklarına sahip ender şehirlerden biridir. Kenti bir baştan öbür başa kat eden Nilüfer Çayı ve kolları şehrin ana su kaynağını oluşturmakta olup, aynı zamanda şehri sellere karşı koruma vazifesi de görmektedir.

Bursa'da, şehrin kuruluş döneminden itibaren günümüze kadar 2000'den fazla çeşme yapılmıştır. Aynı zamanda su ihtiyacının karşılanması amacıyla, oldukça kısa mesafeli isale hatları döşenmiştir.

Bursa İli'nin su kaynakları için, evsel ve endüstriyel nitelikli atık sular, tarımsal faaliyetlerde kullanılan gübre ve pestisitlerin drenaj suları, hava kirliliği nedenlerinin ıslak ve kuru çökeltme ile sulara karışması ve madencilik endüstrisi başlıca kirlilik kaynaklarını oluşturmaktadır.

- **Hava Kalitesi**

Bursa İl genelinde hava kirliliği incelendiğinde özellikle merkez ilçelerde kirliliğin belirgin hale geldiği görülmektedir. Yıldırım İlçesi'nde evsel ısınma için yakıt olarak kömür daha fazla oranlarda kullanılmaktadır. Osmangazi'de gerek evsel ısınmalar, gerek yoğun trafik ve gerekse endüstriyel tesislerden kaynaklanan emisyonları diğer ilçelere göre daha yüksek seviyelerdedir. Osmangazi ve Yıldırım'da 3 tane hava kalitesi ölçüm merkezi bulunmaktadır.

Kentte ısıtma sistemleri için doğalgaz kullanılıyor olması genel olarak kent içindeki hava kirliliğini de düşürmüştür. Öncelikle doğalgaz kullanımının yaygınlaştırılması ve doğalgaz bulunmayan ilçelere de doğalgazın bir an önce götürülmesi, bu sırada da kaliteli kömür kullanılmasının teşvik edilmesi gerekmektedir. Şehir içi ulaşımının otobüs ve minibüs, taksi dolmuş ile sağlanması hem fazla yakıt tüketimine hem de egzoz ve gürültü kirliliğine sebep olmaktadır. Tüm çekirdek alanların trafikten arındırılmış olması trafik kaynaklı bir çevre kirliliği ihtimalini azaltmış bulunmaktadır. Ancak Hanlar Bölgesi içerisinde bulunan Ulu Cami, çekirdek alanın etrafındaki ana arterlerden Atatürk Caddesi'ne cepheli olduğundan bu yapının cephesinde egzoz dumanı kaynaklı kirlenmeler oluşmaktadır. Son olarak Cami cephesinde 2009 yılında, yapı malzemesi olan küfeki taşına zarar vermemek için sıcak su kullanılarak temizlik yapılmıştır. Çevre bu anlamda koruma çalışmaları ile kontrol altında tutulmaktadır.

Atmosfere yayılan zehirli SO₂ ve NO₂ gazları nemli havadaki su buharı ile reaksiyona girerek asit meydana getirmektedir. Oluşan bu asit, bulunduğu yerde veya rüzgârın etkisiyle başka bir yere taşınarak oluşan asit yağmurları, Miras alanlarındaki anıtsal yapıların dış cephe kirlenme ve tahribatına sebep olmaktadır.

Doğal taşlar içerisinde önemli bir yer tutan ve tarihi yapılarda yoğun biçimde kullanılan kireçtaşı, atmosferik kirleticilerden en çok etkilenen doğal yapı taşıdır. Mermer, kireçtaşı ve kumtaşı gibi kalsit (CaCO₃) oranı yüksek olan taşlar, hava kirleticilerine ve asitlere karşı granit taşlarına oranla daha dayanıksızdır. Özellikle kükürt dioksit (SO₂) etkisiyle tarihi yapılarıdaki taş ve mermer yüzeylerde kararmalar meydana gelmektedir.

SO₂'nin yapılar üzerindeki etkisi, taş ve mermer yapılarıdaki CaCO₃ ile reaksiyona girerek suda çözünebilir ve dolayısıyla yapıların zamanla yıpranmasına yol açan kalsiyum sülfat (CaSO₄) ve jips (CaSO₄.2H₂O) meydana

getirmesidir. SO₂'nin bir diğer etkisi ise atmosferde ve metal yüzeylerde sülfirik asit (H₂SO₄) meydana getirerek metal korozyonunun hızlanmasına neden olmaktadır.

Trafik yoğunluğu ile binalarda oluşan kirlenme arasında ve taş yüzeyinde biriken sülfür bileşenleri ile binada meydana gelen kararmalar arasında doğrusal bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır.

- **Atıklar**

Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin Osmangazi'de katı atık düzenli depolama tesisi bulunmaktadır. Yerleşim alanları ile işletmelerden oluşan yaklaşık 1950 ton/gün katı atık ilçe belediyeleri tarafından toplanarak düzenli depolama alanına getirilmektedir. Bursa'daki tüm sağlık kurum ve kuruluşlarında oluşan tıbbi atıklar, 7 adet araçla kaynağından ayrı olarak toplanmakta ve katı atık düzenli depolama alanında bulunan tıbbi atık sterilizasyon tesisine getirilerek burada sterilize edilmektedir.

Osmangazi ve Yıldırım İlçeleri'nde kanalizasyon sistemi mevcuttur ve Atıksu Arıtma Tesisine büyük ölçüde bağlanmışlardır.

İlçelerde toplam 25 adet Atık su Arıtma Tesis (AAT) mevcuttur. Bursa İli'nde, Bursa Su ve Kanalizasyon İdaresi'ne (BUSKİ) bağlı 5 adet AAT bulunmaktadır. Bursa'da bulunan Doğu ve Batı AAT'lerinde Bursa Büyükşehir Belediyesi mücavir alan sınırları içinde kalan nüfusun %95'inin atık suları arıtılmaktadır.

- **Gürültü Kirliliği**

Bursa'da T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü, Çevre Envanteri Dairesi Başkanlığı'nca yürütülen, İl Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanteri Araştırma Formu (2009–2010) sonuçlarına göre gürültü kirliliğinde ülke genelinde 6. sırada yer almaktadır. Başlıca gürültü kaynakları kent içi trafik, sanayi kuruluşları ve eğlence yerleri olarak ortaya çıkmaktadır.

Cumalıkızık

Köy alanının çevre kalitesi kentin diğer kesimlerine göre daha iyi durumdadır. Kentsel sit alanındaki konutların bahçeler içinde yer alması, yapı ve nüfus yoğunluğunun fazla olmaması, kentin diğer kesimlerinde görülen trafik, hava ve gürültü kirliliğinin bu kesimde görülmemesi daha sakin bir yaşama ortamı ve kaliteli bir çevre mekânı sunmaktadır. Köy içinde ve çevresinde düzenlenmiş açık alan ve sağlık tesisi eksikliği bulunmaktadır. Özellikle çocuklar için oyun alanları, gençler için spor alanları oluşturulması gerekli görülmektedir.

1.6.2 SOSYAL VE DEMOGRAFİK YAPI

Bursa İl Nüfusu 2011 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNK) Sonuçlarına göre 2.652.126 kişidir (Tablo 5.30). Türkiye toplam nüfusunun %2.8'ini oluşturmaktadır. Nüfus büyüklüğü açısından Türkiye'nin 4. büyük ilidir. Yönetim alanının bulunduğu ilçelerin son dört yıllık nüfusları Tablo 1.6.1'de verilmiştir.

BURSA 2008-2011 BELEDİYELERE GÖRE NÜFUSLAR (TÜİK)						
İLÇELER	2008	2009	2010	2011		
				Erkek	Kadın	Toplam
OSMANGAZİ BELEDİYESİ	739.909	752.155	764.944	388.525	387.426	775.951
YILDIRIM BELEDİYESİ	592.373	602.505	617.108	313.701	311.647	625.348

Tablo 18. Bursa Osmangazi – Yıldırım İlçesi 2008-2011 Yılları Nüfus Verileri (Kaynak: TÜİK)

Osmangazi İlçesi, Bursa İl nüfusu içinde %36'lık, Yıldırım İlçesi de % 24'lük bir paya sahiptir. Osmangazi ve Yıldırım İlçeleri, Bursa İl nüfusu içinde %60'lık kısmını oluşturmakta olup önemli bir orana sahiptir. İlçelerin yıllar içerisinde nüfuslarında artış gözlenmektedir.

2011 Yılı TÜİK sonuçlarına göre Osmangazi İlçesi kır nüfus oranı %4, kent nüfus oranı %96'dır. Yıldırım İlçesi'nde ise, kır nüfus oranı %1, kent nüfus oranı %99'dur.

Hanlar Bölgesi, Sultan Külliyesi ve Cumalıkızık Bölgesi sınırları, Osmangazi ve Yıldırım İlçe sınırları içinde 28 mahalleyi kapsamaktadır. Yönetim Alanı'nda Toplam Nüfus 2010 yılı ADNK sonuçlarına göre 124.087 kişidir.

1990'da Bursa'daki üniversite mezunlarının %72.1'i, lise mezunlarının %71'i, yüksekokul mezunlarının %60'ı, meslek lisesi bitirenlerin %66'sı, okul çağı nüfusunun sadece %51.4'ü Osmangazi ve Yıldırım'da kümelenmiştir. Lise ve üzeri diploma sahipleri bu iki ilçede yoğunlaşmıştır.

Yönetim Planı kapsamında tarihi alanların yer aldığı Osmangazi ve Yıldırım İlçelerinde hane halkı büyüklüğü, Türkiye geneli için şehirlerde hane halkı büyüklüğüne yakın olmakla birlikte köylerde hane halkı büyüklüğüne daha düşük bir oran görülmektedir.

ORTALAMA HANEHALKI BÜYÜKLÜĞÜ			
	TOPLAM	ŞEHİR	KÖY
TÜRKİYE	3,89	3,82	4,13
OSMANGAZİ	3,62	3,62	3,72
YILDIRIM	3,88	3,88	3,79

Tablo 19. 2010 yılı İlçe düzeyinde Türkiye Karşılaştırmalı Yönetim Alanı İlçeleri Hane Halkı Büyüklüğü (Kaynak: TÜİK)

HANLAR BÖLGESİ

Hanlar Bölgesi; Osmangazi, Şehreküstü, Nalbantoğlu, Alacamescit, Tuzpazarı, Reyhan, Orhanbey, Tahtakale, Kavaklı, İbrahimpasha, Hocaalade mahalleleri sınırları içinde yer almakta olup 11 mahalleyi kapsamaktadır. Alan 2010 ADNK sonuçlarına göre toplamda nüfus 13.260 kişidir. Bölgede %53 kadın, %47 erkek nüfusu görülmektedir.

Hanlar Bölgesi alanının yer aldığı mahallelerde, 15 yaşın altındaki çocuk oranı %1,5, genç nüfus olarak kabul edilen 15-24 yaş grubu genç nüfus oranı %1,5, 25 – 65 yaş yetişkin grubu %97'dir.

Tablo 20. 2010 TÜİK-Hanlar Bölgesi Yönetim Alanı'nın yer Aldığı Mahallelerde Eğitim Oranları(Kaynak: TÜİK)

Mahalle	Okur Yazar %	Lise ve Dengi Okul Mezunu %	Yüksek Öğretim Mezunu %	Mahalle	Okur Yazar %	Lise ve Dengi Okul Mezunu %	Yüksek Öğretim Mezunu %
Osmangazi	96	28	16	Reyhan	92	23	10
Şehreküstü	92	26	15	Orhanbey	100	29	23
Nalbantoğlu	95	28	20	Tahtakale	93	25	14
Alamescit	100	33	19	Kavaklı	95	26	17
Tuzpazarı	95	19	11	İbrahimpasha	93	29	22

SULTAN KÜLLİYELERİ

• Hüdavendigar Külliyesi

Hüdavendigar Külliyesi Bölgesi; Çekirge, Dikkaldırım, Hüdavendigar, Kükürtlü mahalleleri sınırları içinde yer almakta olup 4 mahalleyi kapsamaktadır. Alan 2010 ADNK sonuçlarına göre toplamda nüfus 66.673 kişidir. Bölgede %54 kadın, %46 erkek nüfusu görülmektedir. Bu bölgede, 15 yaşın altındaki çocuk oranı %20, genç nüfus olarak kabul edilen 15-24 yaş grubu genç nüfus oranı %15, 25 – 65 yaş yetişkin grubu %65'dir.

Tablo 21. 2010 TÜİK-Hüdavendigar Külliyesi Yönetim Alanı'nın yer Aldığı Mahallelerde Eğitim Oranları(Kaynak: TÜİK)

Mahalle	Okur Yazar %	Lise ve Dengi Okul Mezunu %	Yüksek Öğretim Mezunu %	Mahalle	Okur Yazar %	Lise ve Dengi Okul Mezunu %	Yüksek Öğretim Mezunu %
Kükürtlü	95	27	30	Çekirge	93	26	19
Hüdavendigar	94	25	15	Dikkaldırım	94	24	14

• Muradiye Külliyesi

Muradiye Külliyesi Bölgesi; Hamzabey, Kocanaip, Muradiye, Yahşibey mahalleleri sınırları içinde yer almakta olup 4 mahalleyi kapsamaktadır. Alan 2010 ADNK sonuçlarına göre toplamda nüfus 12.108 kişidir. Bölgede %52 kadın, %48 erkek nüfusu görülmektedir. Bu bölgede, 15 yaşın altındaki çocuk oranı %15, genç nüfus olarak kabul edilen 15-24 yaş grubu genç nüfus oranı %13, 25–65 yaş yetişkin grubu %72'dir.

Tablo 22. 2010 TUIK–Muradiye Külliyesi Yönetim Alanı ’nın yer Aldığı Mahallelerde Eğitim Oranları(Kaynak: TUIK)

Mahalle	Okur Yazar %	Lise ve Dengi Okul Mezunu %	Yüksek Öğretim Mezunu %	Mahalle	Okur Yazar %	Lise ve Dengi Okul Mezunu %	Yüksek Öğretim Mezunu %
Muradiye	94	26	15	İbrahimpaşa	93	29	22
Kavaklı	95	26	17	Hocaalizade	94	31	22

- Yeşil Külliyesi**

Yeşil Külliyesi Bölgesi; Kayhan, Hocataşkın, Kurtoğlu, Meydancık, Namazgah, Yeşil mahalleleri sınırları içinde yer almakta olup 6 mahalleyi kapsamaktadır. Alan 2010 ADNK sonuçlarına göre toplamda nüfus 17.233 kişidir. Bölge içinde yer alan mahallelerden Kayhan Osmangazi İlçesine bağlı olup, diğer mahalleler Yıldırım İlçesi sınırları içinde yer almaktadır. Bölgede %53 kadın, %47 erkek nüfusu görülmektedir. Bu bölgede, 15 yaşın altındaki çocuk oranı %20, genç nüfus olarak kabul edilen 15-24 yaş grubu genç nüfus oranı %15, 25 – 65 yaş yetişkin grubu %65’dir.

Tablo 23. 2010 TUIK–Yeşil Külliyesi Yönetim Alanı ’nın yer Aldığı Mahallelerde Eğitim Oranları(Kaynak: TUIK)

Mahalle	Okur Yazar %	Lise ve Dengi Okul Mezunu %	Yüksek Öğretim Mezunu %	Mahalle	Okur Yazar %	Lise ve Dengi Okul Mezunu %	Yüksek Öğretim Mezunu %
Kayhan	93	26	14	Kurtoğlu	99	30	20
Meydancık	97	24	8	Hocataşkın	96	22	8
Yeşil	98	28	13	Namazgah	98	29	15

- Yıldırım Külliyesi**

Yıldırım Külliyesi Bölgesi; Yıldırım, Davutdede mahalleleri sınırları içinde yer almakta olup 2 mahalleyi kapsamaktadır. Alan 2010 ADNK sonuçlarına göre toplamda nüfus 14.094 kişidir. Bölgede %52 kadın, %48 erkek nüfusu görülmektedir. Bu bölgede, 15 yaşın altındaki çocuk oranı %15, genç nüfus olarak kabul edilen 15-24 yaş grubu genç nüfus oranı %13, 25 – 65 yaş yetişkin grubu %72’dir.

Tablo 24. 2010 TUIK–Yıldırım Külliyesi Yönetim Alanı ’nın yer Aldığı Mahallelerde Eğitim Oranları(Kaynak: TUIK)

Mahalle	Okur Yazar %	Lise ve Dengi Okul Mezunu %	Yüksek Öğretim Mezunu %	Mahalle	Okur Yazar %	Lise ve Dengi Okul Mezunu %	Yüksek Öğretim Mezunu %
Yıldırım	98	23	9	Davutdede	97	23	9

CUMALIKIZIK KÖYÜ

Cumalıkızık Yönetim Alanı, Yıldırım İlçesi sınırları içindedir. Alan’ın 2010 ADNK sonuçlarına göre 719 kişi olan nüfusunun %52’si kadın, %48’i erkektir. Cumalıkızık Köyü’nün tapulu olan sınırlarının küçültülmesi sonucu alanı daraltılmış ve nüfusu 1970 ve 1980’lere göre azalmıştır. Bu süreçte Türkiye genelinde, Bursa İli’nde ve Yıldırım İlçesi’nde nüfus artmıştır. Cumalıkızık Köyü’nde 2000-2008 yılları arasındaki nüfusta görülen düşme, Türkiye genelinde görülen köyden kente göç nedeniyledir.

Alanın nüfus ve yerleşme özellikleri sosyal yapıyı da etkilemiştir. Uludağ’ın eteğine kurulan, sırtını dağa dayayan Cumalıkızık Köyü uzun yıllar boyunca çok az fiziksel gelişme göstermiştir. Bu nedenle köy dokusu bozulmadan günümüze kadar varlığını sürdürmüştür.

Yıldırım İlçesi merkez ve köyleri hane halkı büyüklüğü ortalaması 3.3 kişidir. 1/1000 Ölçekli Cumalıkızık Koruma Amaçlı İmar Planı Araştırma Raporu’nda anket çalışmasına göre, yerleşmenin % 72’si ev sahibi, % 9’u kiracı, %9’u ise tanıdığının yanında yaşayanlar olduğunu belirtmiştir. Meskenlerin hemen hemen % 77’si katlı ve bahçelidir. Planlama alanında yaşayanların büyük kısmı Cumalıkızık Köyü’nde doğmuştur. Planlama alanında sosyal yapı kesiminde gelir durumu açısından belirgin bir tabakalaşma bulunmayıp homojen bir yapı söz konusudur.

Köyün yer aldığı mahallede, 15 yaşın altındaki çocuk oranı %16, genç nüfus olarak kabul edilen 15-24 yaş grubu genç nüfus oranı %14, 25 – 65 yaş yetişkin grubu %70'dir.

Şekil 2. Cumalıkızık Eğitim Durumu (Kaynak:1/1000 Ölçekli Cumalıkızık K.A.İ.P. Araştırma Raporu)

Planlama alanı kuzeyinde Cumalıkızık Köyü İlköğretim Okulu bulunmakta olup, bunun dışında eğitim için kentte bulunan diğer okullardan faydalanılmaktadır. 2010 yılı TÜİK verilerine göre Cumalıkızık Köyü Yönetim Alanı'nın yer aldığı Cumalıkızık Mahallesi'nde okuryazar oranı %99, lise ve dengi okul mezunlarının oranı %22, Yüksek öğretim mezunlarının oranı %2'dir. %5'i halen liseye devam etmektedir.

1.6.3 EKONOMİK YAPI

Bursa, özellikle ipekböceği yetiştiriciliği, sentetik, polyester iplik, pamuklu- ipekli kumaş ve kadife üretimi açısından haklı bir üne sahip olmuştur. Bu durum, Bursa'ya tekstil alanında bir kimlik kazandırmıştır. Bursa'nın toprağı çok bereketli olup, iklimindeki sıcaklık, nem ve yağış ile tarıma çok müsaittir. Tarım ürünleri çok çeşitli ve boldur. Bazı meyve ve sebze ürünlerinde Bursa birinci sırada yer almaktadır. Arazinin % 44'ü tarladır. Bursa'nın dağ yamaçları kestane yetiştiriciliği açısından çok verimlidir. Zeytin ve zeytinin işlenmesi en önemli tarımsal ve tarıma dayalı sanayilerden biridir.

Bursa'da hayvancılık oldukça ileridir. Yoğun şekilde besi ve süt sığırcılığı yapılmaktadır. Mera ve çayırlar hayvancılığa müsaittir. Başta koyun olmak üzere kıl keçisi ve sığır beslenir. Arıcılık ve bal üretimi de gelişmiştir.

Ülke genelinde en çok uluslararası yatırım çeken 15 il sıralamasında Bursa'nın 6. sırada olup, yapılan yatırımlarda özellikle otomotiv sektörü en büyük paya sahiptir.

HANLAR BÖLGESİ

Bursa Tarihi Çarşı ve Hanlar Bölgesi şehir merkezinde yer almaktadır. Şehrin ticaret merkezidir. Bu bölgeye, 16.yüzyıl'a kadar başa geçen her Osmanlı hükümdarı döneminde yeni bir han yaptırılması ve ayrıca, Yıldırım Bayezid Dönemi'nde Bedesten'in yaptırılması, bu bölgenin ve Bursa'nın ticari öneminin en belirgin göstergeleridir.

20. yüzyılın ortalarına gelindiğinde Hanlar Bölgesi'ne büyük oranda zarar veren 1958 Kapalıçarşı Yangını ile birlikte başlayan dönüşüm, Bursa'da değişen ekonomik yapının etkileriyle ticaret ve alışveriş mekanlarının şehrin diğer bölgelerine yayılmasıyla devam etmiştir. Nüfus artışı da ticaret alanlarının bölge dışına dağılmasını hızlandırmıştır. Araç sayısının artması, teknolojinin gelişmesi, uluslararası markaların yaygınlaşması Bursa'da AVM kültürünü ortaya çıkarmıştır. Yakın dönemlerde ortaya çıkan ve kentte sayıları hızla artan alışveriş merkezleri, 600 yıllık bir geçmişe sahip olan Bursa Tarihi Çarşı ve Hanlar Bölgesi'nin ekonomik, sosyal ve fiziksel yapısını önemli ölçüde etkilemiştir.

Tarihi ticaret merkezinde yerel yönetimlerin katkıları ve esnafın kendi olanakları ile yapılan canlandırma ve yenileme çalışmaları, bu bölgenin konfor ve kalitesinin artmasını sağlamış, ayrıca tanınırlılığını da arttırmıştır.

Yakın tarihlerde yapılan bir araştırma sonuçlarına göre, gençler (35 yaş altı) yeni alışveriş merkezlerini, orta ve üst yaş grubu (35 yaş üstü) ise Tarihi Çarşı ve Hanlar Bölgesi'ni daha fazla tercih etmektedir. Diğer taraftan eğitim ve gelir seviyesi yüksek grupların genellikle yeni alışveriş merkezlerini, diğer gruplara ilave olarak ev hanımlarının Tarihi Çarşı ve Hanlar Bölgesi'ni bölgesini daha fazla tercih ettikleri belirlenmiştir.

Araştırmalar Hanlar Bölgesi'nin ve yeni alışveriş merkezlerinin daha çok hafta sonlarında kullanıldığını göstermektedir. Hanlar Bölgesi'nin tarihi niteliği ve yerli-yabancı ziyaretçilerin uğrak yeri olduğu gözönünde bulundurularak çarşının haftasonu dahil her gün açık kalması ile ilgili Valilik tarafından alınan karar, alanın ekonomik hayatını da olumlu yönde etkilemiştir. Hanlar Bölgesi'nin kent merkezinde olması dolayısıyla toplu taşıma araçları ile kolay ulaşılabilir olması, kent içindeki farklı konut bölgelerini birbirine bağlayan bir geçiş noktası olması, gündelik temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik olarak ticari mekanları (meyve, sebze pazarları, tuhafiyeciler vb. gibi) içermesi gibi özellikleri Hanlar Bölgesi'nin günlük kullanımını arttırmaktadır.

Araştırmalarda Hanlar Bölgesi'nde yapılan harcamanın, yeni alışveriş merkezlerinde yapılan harcamanın %62'si kadar olduğu görülmektedir. Bunun nedenleri Hanlar Bölgesi'nin daha düşük gelir grubu tarafından kullanılmakta olması, satılan ürünlerin bedellerinin genel olarak daha düşük olması ve yeni alışveriş merkezlerinde yer alan zincir mağazaların reklamlar dolayısıyla daha fazla kullanıcı tarafından tercih ediliyor olması yanında, yeni alışveriş merkezlerinin aynı zamanda çekim merkezleri ve sosyalleşme merkezleri olarak görülmeleri, olarak açıklanabilir.

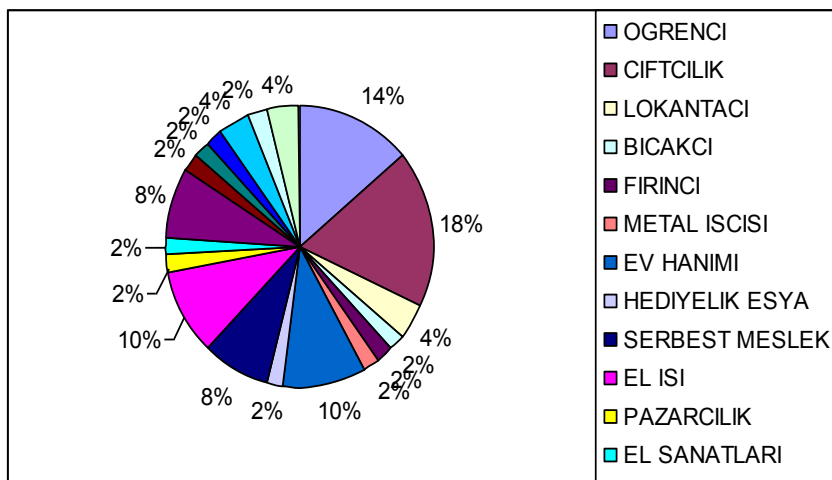
Hanlar Bölgesi'nin bugünkü canlılığını sürdürebilmesinin en önemli şartlarından birisi buradaki ticari faaliyetin önemini kaybetmemesi gerekliliği, diğeri ise memnuniyetin (konfor koşulları, sosyal ortam, güvenlik, aktivite çeşitliliği) artırılması gerekliliği olarak ortaya çıkmıştır. Alışveriş merkezlerindeki otopark imkanı da üst gelir grubunun bu merkezlere yönelmesinin diğeri bir sebebidir.

CUMALIKIZIK KÖYÜ

Köy içerisinde ticari faaliyetler bakkal ve kahvehaneden oluşmaktadır. Bunun dışında evlerde yapılan geleneksel yiyecekler ve çeşitli el zanaatı ürünleri gelen ziyaretçilere satılmaktadır. Bu faaliyetler köy merkezinde toplanmıştır. Cumalıkızık Köyü'nde özel bir ticari faaliyet bulunmamaktadır. Köyde yaşayanların çoğunluğu çiftçilik yapmakta olup, şehirde çalışanlar genelde otomotiv, tekstil, makine ile ilgili işlerde çalışmaktadırlar. Bu kesimde ticari faaliyetler ve ekonomik özelliklerin belirlenmesi amacıyla alanda ticaret anketi yapılmıştır. Bu anketlerin dökümleri sonucu planlama alanının ekonomik özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Koruma Amaçlı İmar Planı revizyonu kapsamında yerinde yapılan anket çalışması sonucunda, Cumalıkızık Köyü'nde ekonomik sektörler arasında baskın bir sektör bulunmadığı görülmektedir.

Bölgenin kırsal alan yerleşmesi olması sebebi ile "tarım" aktif olan sektördür. Köyde yaşayanların büyük kısmını çiftçiler ve ev hanımları oluşturmaktadır. Köyde yaşayan erkek nüfus, istihdam alanlarının azlığı nedeniyle, çalışmak amacıyla kente göç etmektedir. Planlama alanındaki yapılan anketlerde ekonomik sektörlerde çalışan sayısı aşağıdaki şekilde sunulmaktadır.

Şekil 3. Köyde Çalışanların Sektörel Dağılımı (Kaynak: Anket Çalışması)

Köyün oldukça geniş bir alana yayılan, bol verimli toprakları üzerinde her çeşit meyvecilik (narenciye hariç) ve sebzeçilik yapılmaktadır. Önceleri kestane ve şeftali üretimi ilk sıradayken, bugün en fazla kiraz üretimi yapılmaktadır. Ayrıca 1955 yılına kadar köyün yarıya yakın arazisinde tütün ekimi yapılmaktaydı. Ancak tütünün

diğer tarımsal üretilere göre daha az para getirmesi, köylülerin tütün yetiştiriciliğinden vazgeçmelerine neden olmuştur.

Bursa Tarım İl Müdürlüğü, Çiftçi Eğitimi ve Yayım Şube Müdürlüğü'nün Cumalıkızık için hazırladığı raporda; köyün harita alanın 24.890 dekar olduğu, yerleşik nüfusunun 860 kişi, köydeki çiftçi sayısının ise 688 kişi olduğu belirtilmektedir. Köyde 1989 yılında kurulan S.S. Cumalıkızık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi bulunmaktadır. Köydeki hayvancılık ve tarım gelirleri yeterli değildir.

Cumalıkızık Köyü'nde 673 dekada kiraz, 100 dekada ahududu, 81 dekar alanda böğürtlen ve 300 dekar alanda kestane yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bu alanlarda 6.000 adet kiraz ağacı, 4.500 adet kestane ağacı bulunmaktadır. Bu ekonomik öneme sahip ürünlerden 150 ton kestane, 100 ton ahududu, 81 ton böğürtlen, 403 ton kiraz, 400 kolonide yılda 5 ton bal üretilmektedir.

Köyde 60 adet traktör, 60 adet pülverizatör, 60 adet pulluk, 40 adet kültivatör, 10 adet hayvan pulluğu, 5 adet süt sağım makinesi olduğu bilgisi verilmiştir.

Köyde bitkisel üretim için belirlenen problemler:

- Bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele,
- Ahududu ve böğürtlenle olgunlaşmama ve mantar hastalıklarıyla mücadele,
- Köye su sağlayan kaynağın Oteller Bölgesi ve Bursa'ya içme suyu olarak tahsis edilmesi nedeniyle köyde sulama suyu sıkıntısı yaşandığı olarak sıralanmıştır.

Köyde hayvansal üretim için çayır ve mera varlığının olmaması en önemli problem olarak belirtilmiştir.

1.6.3.1. Bursa İli Turizm Sektörü

Geçmişte farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış, Osmanlı'nın ilk başkenti olan Bursa, önemli kültürel miras zenginliği ve kültür turizmi potansiyelinin yanı sıra termal turizm, kış turizmi ve alternatif turizm açısından da önemli kaynaklara sahiptir.

Son yıllarda turizm yatırımlarında ciddi bir artış olmuş ve bunun sonucu sektörde görülen canlanma önemli ekonomik girdiler sağlamıştır. Varolan kaynaklarına ve potansiyeline rağmen Bursa turizm sektörü verilerine göre henüz kent ekonomisinde önemli bir kaynak yaratacak düzeyde değildir.

Bursa merkezi (Osmangazi, Yıldırım-Nilüfer-Kestel İlçeleri ve Uludağ Bölgesi) toplam turizm talebinin %79.3'ünü turizm işletme belgeli tesislerinde konaklayan turist sayısının %88.5'ini, toplam yabancı turist sayısının %95'ini oluşturmaktadır.

Bursa ili 2012 yılı turizm verilerine göre turizm işletme belgeli 55 tesis ve 8200 yatağın, 6727 yatak kapasitesi, Uludağ Bölgesi'nin de içinde bulunduğu Osmangazi İlçesi'nde yer almaktadır. Mevcut yatak kapasitesinde ilave olarak 3303 yatak kapasiteli yatırım belgeli 15 tesisin 8 tesisi Osmangazi İlçesi'nde, 5 tesis Nilüfer İlçesi'nde bulunmaktadır. Bursa merkez alanda Uludağ turizm merkezi dışında, Dağyenice Bölgesi termal turizm merkezi ilan edilmiş projelendirme çalışmaları devam etmektedir.

Bursa İli turizm sektörü raporu verilerine göre Bursa'yı ziyaret eden yabancı turistlerin büyük bölümünü Alman turistler oluşturmaktadır. Anket çalışmasının değerlendirme sonuçlarına göre, Almanya'dan gelen turist talebini iş amaçlı seyahatler oluşturmaktadır. 2008-2010 arası rakamlarına göre Ortadoğu ülkelerinden gelen turistlerin sayısında artış görülmektedir. Bunun en önemli nedeni, Ortadoğu ülkelerine yönelik düzenlenen turizm tanıtma faaliyetleridir.

Anket yapılan yabancı turistlerin %37.50'si tatil amacıyla, %27.50'si kongre nedeniyle, %17.50'si iş amacıyla Bursa'ya gelmiştir. Anket yapılan yerli turistlerin ise, %41.7'si iş amacıyla %33.3'ü tatil amacıyla, %11.7'si kongre amacıyla Bursa'ya gelmiştir. Anket yapılan yabancı ve yerli turistlerin %35'i tatil amacıyla gelmiştir.

İş amacıyla Bursa'ya gelen yabancı turistlerin tamamını Avrupalı turistler oluşturmakta, iş amacıyla Bursa'ya gelen yerli turistlerin %56'sını 3 büyük şehirden gelenler, %44'nü diğer şehirlerden gelenler oluşturmaktadır.

Anket yapılan yerli turistlerin %41.9'u tarihi kent merkezini, %23'ü ibadet yerlerini, %15.4'ü Uludağ'ı gezdiğini belirtirken, yabancı turistlerin %22.9'u tarihi kent merkezini, %6.25'i ibadet yerlerini, %43.8'i Uludağ'ı gezdiğini belirtmiştir.

Yabancı turistlerin Bursa ile ilgili değerlendirme sorularının cevabında, %50'den fazlası eğlence olanaklarını orta ve zayıf bulduklarını belirtmiştir. Turistlerin %75'inden fazlası kültürel mirası, doğal çevreyi misafirperverliği iyi

bulduklarını belirtmişlerdir. Yerli turistlerin Bursa ile ilgili değerlendirme sorularının cevabında, %50'den fazlası fiyatlar, teknik altyapı, ulaşım olanakları, turizm aktivite olanaklarını zayıf ve orta bulduklarını belirtmişlerdir.

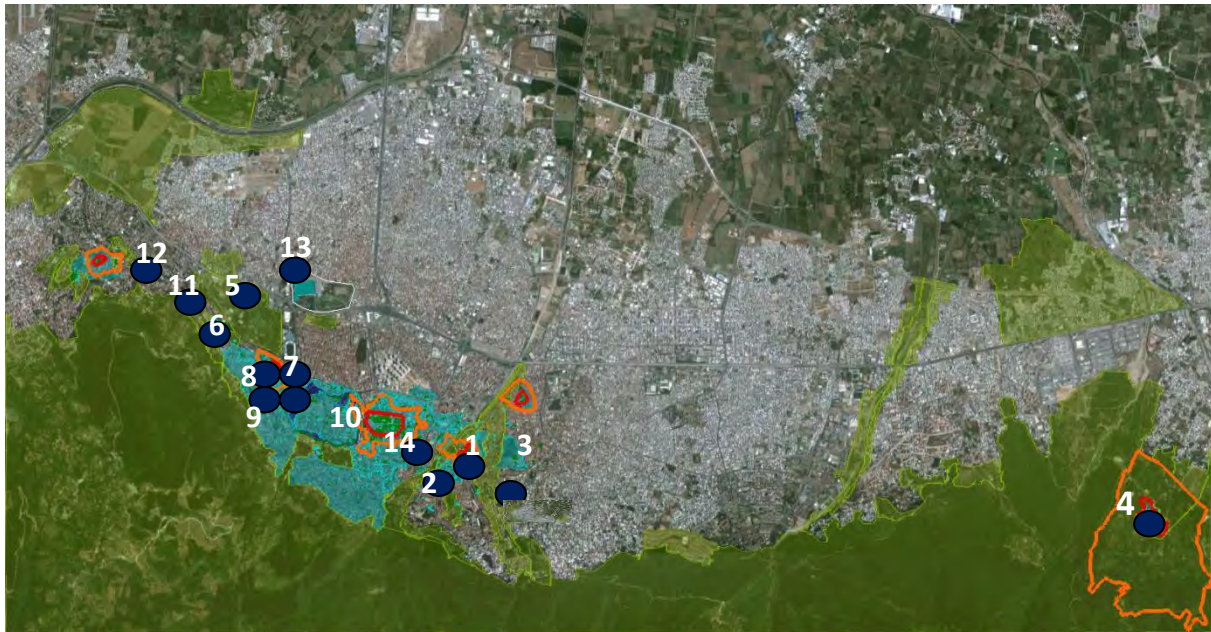
Bursa merkez Dünya Mirası Yönetim Alanı 'nda 5 türbe alanı ve 11 müze yapısı bulunmaktadır.

Tablo 25. Bursa Dünya Mirası alanları ve çevresi türbeler ziyaretçi sayıları (Kaynak: Bursa Dünya Mirası Alan Yönetimi Başkanlığı Verileri)

TÜRBE ADI	ORTALAMA ZİYARETÇİ SAYISI YILLIK YOĞUNLUK DÖNEMLERİNE GÖRE
Yıldırım Bâyezid Türbesi	Yaz:6.000 Kış:4.000
Yeşil Türbe	Yaz:80.000 Kış:25.000
Osman Gazi/Orhan Gazi Türbeleri	Yaz:65.000 Kış:20.000
Muradiye Türbeleri	Yaz:35.000 Kış:45.000
I. Murat Türbesi	Yaz:4.000 Kış:1.500

Tablo 26. Bursa İli'nde Yönetim Alanı ve Yakın Çevrelerinde Yer Alan Müze Yapıları (2011) (Kaynak: Bursa Büyükşehir Belediyesi Turizm Sektörü Raporu)

Müze Adı	Bağlı Bulunduğu Kurum	Ziyaretçi Sayıları			İçerler
		Yerli	Yabancı	Topla	
1.Türk-İslam Eserleri Müzesi	Kültür ve Turizm Bakanlığı	31990	3080	35070	Yıldırım
2.17. Yüzyıl Osmanlı Evi Müzesi	Kültür ve Turizm Bakanlığı	11763	4938	16701	Osmangazi
3.Arkeoloji Müzesi	Kültür ve Turizm Bakanlığı				Osmangazi
4.Atatürk Müzesi	Kültür ve Turizm Bakanlığı	2812	450	28574	Osmangazi
5.Bursa Orman Müzesi	Orman Bölge Müdürlüğü				Osmangazi
6.Bursa Sağlık Müzesi	Bursa Halk Sağlığı Müdürlüğü				Osmangazi
7.Hüsnü Züher Evi	Bursa Büyükşehir Belediyesi				Osmangazi
8.Karagöz Müzesi	Bursa Büyükşehir Belediyesi				Osmangazi
9.Bursa Kent Müzesi	Bursa Büyükşehir Belediyesi			66810	Osmangazi
10.Cumalıkızık Etnografya Müzesi	Yıldırım Belediyesi				Yıldırım
11.Uluçay Osmanlı Halk Kıyafetleri ve Takıları Müzesi	Özel				Osmangazi

Harita 53. Bursa Dünya Mirası Aday Alanları ve Müze Yapıları

Yönlendirme ve Bilgilendirme Levhaları

Kente ulaşım ile kent içi ulaşımı sağlayan aktarım noktalarından, kent merkezi olan Hanlar Bölgesi'ne ve bu merkezden diğer külliyelelere direk yönlendirici levhalar bulunmaktadır. Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi'nde Bursa Valiliği tarafından konulmuş, dijital bilgi erişim noktaları (kiosklar) bulunmaktadır.

Hanlar Bölgesi, kentin merkezinde olup ticari, sosyal ve kültürel değerlerin en yoğun olduğu bölge olarak yerli ve yabancı ziyaretçilerin ilk uğrak noktasıdır. İçinde barındırdığı han, bedesten, çarşı yapılarının yanı sıra Ulucami'nin de bu bölgede olması bu bölgeye ziyareti cazip kılmaktadır. Bölge içerisindeki bütün nitelikli yapılarda tabela ve kısa tarihçelerinin yer aldığı bilgilendirme panoları yer almaktadır. Alan kentin yoğun olarak kullandığı tarihi ticaret merkezidir ancak turistik amaçlı yönlendirme ve bilgilendirme donatılarının artırılması yönünde çalışmalar yapılmaktadır.

Sultan Külliyesi'nde en önemli yapılar (camiler, türbeler, müzeler vb.) bilgilendirme tabelalarına sahiptir fakat daha fazla tarihi bilgi sunulması için çalışmalar yapılmaktadır.

Ayrıca Kültür Bakanlığı, Ege Üniversitesi ve diğer kurum ve kuruluşların katkılarıyla, 1999 tarihinde MEDA / Euromed Heritage Program kapsamında gerçekleştirilen Sınırlar Ötesi Müze (Uluslararası), "Akdeniz'de İslam Sanatı" programının "Erken Osmanlı Sanatı-Beyliklerin Mirası" sergisi etkinliği olarak Bursa'da belirlenen güzergâh üzerinde yer alan erken dönem Osmanlı anıtsal yapılarına bilgilendirme panoları asılmıştır.

Cumalıkızık Köyü kent merkezine yakın bir konumda (yaklaşık 10 km.) bulunduğu ana akslar üzerinde yer alan köye yönlendirici tabelalar yer almaktadır. Ancak yine de ana yollardan daha kolay ulaşılabilmesi amacıyla yönetim planında öneri eylemler geliştirilmiştir.

Turist Bilgilendirme Noktaları

Kentte iki turizm ofisi bulunmaktadır. Bunlardan biri Hanlar Bölgesi yönetim alanı içerisindeki Orhan Gazi Alt Geçidi'ndedir. Diğeri ise Osman ve Orhan Gazi Türbeleri yakınındaki İl Kültür Turizm Müdürlüğü içerisinde. Kentin tarihi ve geçmişteki gündelik yaşamına ilişkin önemli bilgiler Hanlar Bölgesi'nin tampon bölgesi dâhilindeki "Kent Müzesi"nde sergilenmektedir. Ayrıca, müze içerisinde kent kültürü ile ilgili periyodik sergiler de düzenlenmektedir.

Külliyele içerisinde ayrı birer turist bilgilendirme noktaları bulunmamakla birlikte, yapılarla ilgili rehberlik yapmak amacıyla Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından sanat tarihçi personeller görevlendirilmiştir.

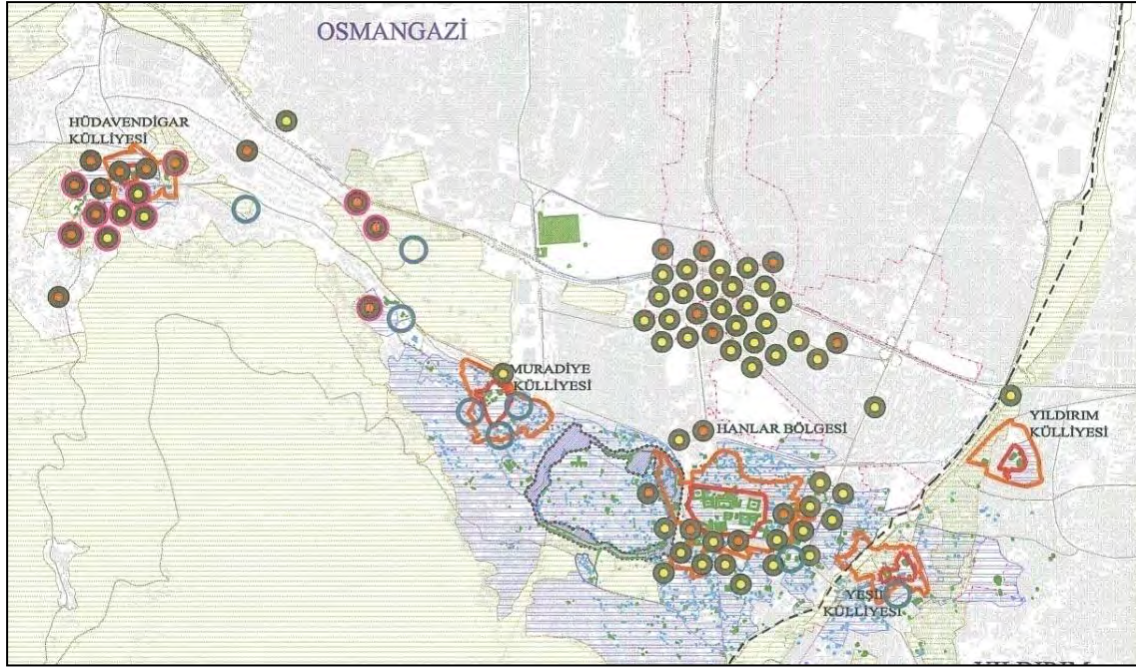
Cumalıkızık Köyü'nün merkezinde bulunan Etnografya Müzesi'nde köy ile ilgili tarihi bilgiler ve köy kültürünü yansıtan objeler sergilenmektedir.

Büyükşehir Belediyesi ve yerel belediyeler tarafından üretilen broşür, kitap ve CD gibi önemli bilgilendirici yayımlar otellerde, kitapçılarda ve turist bilgilendirme noktalarında bulunabilir.

Konaklama

Konaklama hizmeti farklı oteller tarafından çeşitli kalite düzeylerinde sunulmaktadır. Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi'nin yer aldığı alanlar içerisinde toplam 22 adet konaklama tesisi bulunmaktadır. En fazla konaklama tesisine sahip olan bölge kaplıcaları ile tanınan Hüdavendigar (I. Murad) Külliyesi ve çevresidir, ikincisi ise Hanlar Bölgesi'dir.

Cumalıkızık'ta toplam 2 adet konaklama için kullanılan belgeli yapı bulunmaktadır.

Harita 54. Bursa merkezindeki Turizm İşletmesi Sertifikalı ve Yerel Yönetim Onaylı Konaklama Tesisleri ve Yönetim Alanı İlişkisi (Kaynak: Bursa Büyükşehir Belediyesi, Turizm Sektörü Raporu)

Bursa Dünya Mirası Yönetim Alanları'nda Turizm Sektörü

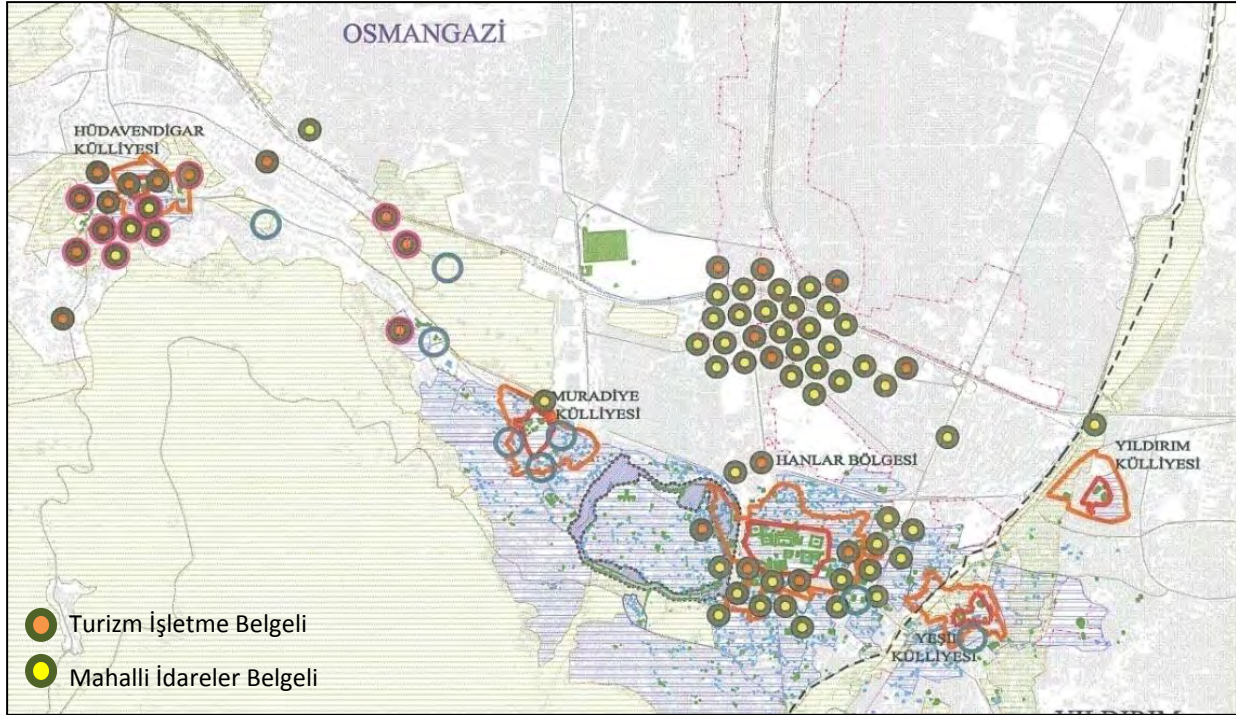
Bursa Dünya Mirası Yönetim Alanı , Osmangazi İlçesi'nde 3 bölge ve Yıldırım İlçesi'nde 3 bölge olmak üzere 6 bölgeden oluşmaktadır.

Hanlar Bölgesi ve 4 külliye Bursa kültürel mirasının en yoğun olduğu bölgede yer almakta ve aynı zamanda tarihi bir aksı oluşturmaktadır.

Harita 55. Bursa merkez tarihi aksı (Kaynak: Büyükşehir Belediyesi arşivi)

Bu alan içinde konaklama tesislerinin en yoğun olduğu bölge termal özelliği de bulunan Hüdavendigar Külliyesi çevresi ve merkezde ticari bölge içinde yer alan Hanlar Bölgesi civarındır.

Harita 56. Bursa merkez Konaklama Tesisleri (turizm işletme belgeli ve mahalli idareler belgeli) ve Dünya Mirası alanları (Kaynak: Bursa Büyükşehir Belediyesi Turizm Sektörü Raporu)

Öneri Dünya Mirası Alanları'nın Turizm verileri, ilçe alanlarına göre detaylandırılmıştır.

- Osmangazi İlçesi: Hüdavendigar Külliyesi / Muradiye Külliyesi / Hanlar Bölgesi
- Yıldırım İlçesi: Yeşil Külliyesi / Yıldırım Külliyesi / Cumalıkızık Köyü

Osmangazi İlçesi Öneri Dünya Mirası Alanları ve Turizm Verileri

• Hüdavendigar Külliyesi ve Çevresi

Hüdavendigar Külliyesi'nin bulunduğu bölge aynı zamanda bir termal kaynak alanı olarak termal otellerin yoğun yer aldığı önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Yaklaşık 9 turizm işletme belgeli 4 mahalli idareler belgeli konaklama tesisinin olduğu bu bölgede yaklaşık 1800 yatak kapasitesi bulunmaktadır ve 2010 yılı konaklayan turist sayısı turizm işletme belgeli otellerde yaklaşık 106 000 mahalli idareler belgelerinde yaklaşık 41000 turisttir. 462 000 olan Bursa ili turizm işletme belgeli konaklama tesisleri turist sayısının %20'sini oluşturmaktadır.

Turizm potansiyeli:

1934 il yıllığı bilgilerinde 1934 yılında Hüdavendigar Bölgesi çevresinde 28 otel-motel ve pansiyon bulunmaktadır. Bu otellerin büyük bir kısmı termal otel olarak hizmet vermiştir. Geçmişten günümüze önemli bir turizm alanı olan Hüdavendigar Külliyesi, etkilenme alanı ve çevresi mevcut, yeni yapılan ve yapılması planlanan termal otellerle gelecekte de bu önemini koruyacaktır. Hüdavendigar Külliyesi'nin içinde yer aldığı Çekirge kentsel sit alanı tescilli sivil mimarlık örnekleri ve diğer konut dokusu, ticari alanlar bu gelişmede önemli katkı sağlayacak alanlar potansiyeli taşımaktadır. Özellikle alandaki mevcut konut dokusunun geçmiş tarihlerde olduğu gibi pansiyon türü konaklama tesisleri olarak kullanılma imkanı bulunmaktadır. Aynı zamanda ticari bir alt merkez niteliğinde olan, Uludağ çıkış yolu üzerinde bulunan bu alan, çevresinde bulunan sağlık tesisleri ile birlikte sağlık-termal turizm-kültür turizmi bölgesi olarak geliştirilmeli, bu amaçla bu alandaki planlama yeniden oluşturularak bir turizm merkezi niteliğinde olmalıdır.

Harita 57. Hüdavendigar Külliyesi çevresi termal kaynaklar, tescilli yapılar ve Konaklama Tesisleri (Kaynak: Bursa Büyükşehir Belediyesi Turizm Sektörü Raporu)

• Muradiye Külliyesi ve Çevresi

Muradiye Külliyesi tarihi aks içinde önemli bir konuma sahiptir.

Muradiye semtinin aynı zamanda alt merkezi içinde yer alan külliye çevresinde 17. yüzyıl Osmanlı Evi Müzesi, Uluumay Osmanlı Halk Kıyafetleri ve Takıları Müzesi, Sağlık Müzesi ve Çelik Palas Oteli bitişinde yer alan Atatürk Evi Müzesi bulunmaktadır.

Osmanlı Evi Müzesi'nin 2010 yılı ziyaretçi sayısı yaklaşık 13 000, Atatürk Müzesi'nin 2010 yılı ziyaretçi sayısı yaklaşık 28.000 kişidir.

Turizm potansiyeli:

Muradiye Külliyesi dışında 4 müze ve tescilli sivil mimarlık örneklerinin en yoğun bulunduğu bölgelerden biri olan alan ve çevresi aynı zamanda bölgenin bir ticari alt merkezi konumundadır. Önemli bir bölümü konut kullanımında olan sivil mimarlık eserleri sokak ölçeğinde önemli doku özellikleri göstermektedir.

Termal tesis özelliğinde bulunan 400 yatak kapasiteli Çelik Palas Oteli ile Çekirge Caddesi'nde 211 yatak kapasiteli Kırıcı Otel'in hizmet verdiği bu alanın, sivil mimarlık örneklerinin bütünselliği ve restorasyonu sağlanarak gelecekte daha nitelikli bir turizm alanına dönüştürülebilme potansiyeli bulunmaktadır. Etkilenme alanının çevresinde bulunan moda tasarım okulu ve turizme kazandırılma imkanı bulunan eski ipek fabrikaları da bu bölgede turizmin geliştirilmesinde önemli bir katkı sağlayabilecektir.

Harita 58. Muradiye Külliyesi Çevresi Tescilli Yapılar, Konaklama Tesisleri ve Müzeler(Kaynak: BBB Tur. Sek. Raporu)

• Hanlar Bölgesi ve Çevresi

Bursa'nın tarihi ticaret ve konaklama merkezi olan ve eş zamanlı tüm Osmanlı şehirleri arasında en etkileyici anıtsal yapılar kümesini içeren Hanlar Bölgesi bugün de ticari canlılığını korumaktadır. Hanlar günümüzde konaklama işleviyle kullanılsa da 1900'lü yılların başından başlayarak bu bölgenin çevresinde çok sayıda konaklama tesisi yer almıştır.

Hanlar Bölgesi çevresi kültürel değerleri birçok kentsel kültürel odakla desteklenmektedir. Bursa Devlet Tiyatrosu, Tayyare Kültür Merkezi, Bursa Kent Müzesi, Ulu Cami, Orhan Camii bu alanda yer almaktadır. Tüm bu işlevler nedeniyle de bölge önemli bir turizm odağıdır.

Turizm potansiyeli:

Hanlar Bölgesi, etkilenme alanı ve çevresi, tescilli sivil mimarlık örnekleri ve anıtsal yapıların, ticaret, konut ve kültürel fonksiyonların bir arada bulunduğu kent merkezi özelliğindedir. Bu alanın çevresinde yer alan turizm konaklama tesisleri şehir merkezi otelleri olarak hizmet vermektedir. Alanda otellerin dışında farklı konaklama tesisleri yer almamaktadır. Özellikle Cumhuriyet Caddesi'nin kuzeyinde geçmiş yılların özellikli konutlarının da yer aldığı Reyhan konut alanı farklı konaklama tesisleri (pansiyon-butik otel gibi) için önemli bir potansiyel taşımaktadır. Alanda; turizm geliştirilmesi amacıyla kapalı ve açık çarşı, hanlar, bölgeyi destekleyecek konut, kültürel ve turizm tesisleri bir bütün olarak, fonksiyonlarının birbirini tamamlayacak şekilde düzenlenmesi ve planlanması gereklidir.

Harita 59. Hanlar Bölgesi Tescilli Yapılar, Konaklama Tesisleri, Müzeler (Kaynak: BBB Turizm Sektörü Raporu)

Yıldırım İlçesi Öneri Dünya Mirası Alanları ve Turizm Verileri

- **Yeşil ve Yıldırım Külliyesi**

Yeşil Külliyesi ve Yıldırım Külliyesi içinde bulunan ibadet alanları inanç turizmi açısından önemli alanlardır. Gününbirlik ziyaret edilen bu alanlar çevresinde konaklama tesisi Osmangazi ilçesinde yer almaktadır. Bu alanda ziyaretçi çeken önemli noktalardan biri Türk-İslam Eserleri Müzesi'dir. Türk-İslam Eserleri Müzesi'nin 2010 Yılı müze ziyaretçi sayısı 32.000 kişidir.

Turizm potansiyeli:

Yeşil Türbe, Yeşil Camii ve Türk-İslam Eserleri Müzesi'nin yer aldığı bölge Bursa ile özdeşleşen simgesel bir alan olarak turist çekmektedir. Alan çevresinde konaklama tesisleri yer almamakta, daha çok gününbirlik ziyaretçi talebi bulunmaktadır. Alanın çevresinde konutların ve ticari mekânların yer alması, otopark sorunu gibi sebeplerle bu alanda konaklama tesisine ihtiyaç duyulmamıştır. Bu alanda önemli mekansal düzenlemelerle turizm geliştirilmesinin sağlanması mümkün olabilecektir.

Harita 60. Yeşil ve Yıldırım Külliyesi tescilli yapılar, konaklama tesisleri, müzeler (Kaynak: BBB Turizm Sektörü Raporu)

• Cumalıkızık

Bursa İli Yıldırım İlçesi'nde bulunan Cumalıkızık yerleşim alanı, Uludağ'ın yamacında 15 hektarlık bir alanda kurulmuştur.

Köyün etrafında tarım alanları ve doğal sit alanları bulunmaktadır Cumalıkızık, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın belirlemiş olduğu turizm destinasyonları arasında da yer almaktadır. Cumalıkızık, mevcut durumda kültür turizm bölgesi olarak kullanılmaktadır. Cumalıkızık Bölgesi'nde 15 yatak kapasiteli bir turizm işletme belgeli, 12 yatak kapasiteli 1 mahalli idareler belgeli tesis ve Belediyece işletilen 1 müze alanı yer (Cumalıkızık Köyü halkının kullandığı çeşitli eşyalar sergilenmektedir) almaktadır.

2010 yılı Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verilerine göre 1 adet turizm işletme belgeli tesislerde konaklayan turist sayısı yabancı 156 turist, yerli 189 turisttir. Toplam geceleme yabancı 350 yerli 602 turisttir. Ortalama geceleme sayısı 2.3 gecedir. Bu tesislerde doluluk oranı yaklaşık %20 dir. Turizm sektörü anketinde turizmin canlandırılması amacıyla bölgede yöresel (otantik) olarak çeşitli festivallerin düzenlenmesi görüşü bildirilmiştir.

Turizm potansiyeli:

Cumalıkızık Köyü Bursa turizm sektörünün gelişmesinde kültür ve alternatif turizm açısından önemli bir potansiyeldir.

Ancak bu bölge demoğrafik-sosyal-ekonomik yapı açısından geliştirilmesi gereken bir bölge özelliği taşımaktadır.

Yıllar içinde köy nüfusu önemli bir azalma göstermiştir. 1980 yılında 1889 olan köy nüfusu 2009 yılında 606 kişiye düşmüştür. Köyde kalan nüfusun büyük çoğunluğunu yaşlı nüfus oluşturmaktadır.

Köyün çevresinde tarımsal alanlar, meyvecilik ve tarımsal ürünlerin turistlere pazarlanması köy için önemli bir gelir kaynağıdır.

Köy nüfusunun bugünkü yapısı (daha çok yaşlı nüfusun bölgede yer alması) ile mekansal gelişme açısından koruma-kullanma dengesinin sürdürülebilirliğinin sağlanması, turizmin geliştirilmesi için sosyal - ekonomik - mekansal planlanmanın birlikte yapılmasını gerektirmektedir.

Harita 61. Cumalıkızık Yerleşim Alanı (Kaynak: Bursa Büyükşehir Belediyesi Turizm Sektörü Raporu)

Şekil 4. Cumalıkızık Yerleşim Alanı (Kaynak: Bursa Büyükşehir Belediyesi Turizm Sektörü Raporu)

BURSA İLİ TURİZM TÜRLERİ

Bursa kenti; kültür turizmi, termal turizm, kış turizmi, kongre ve fuar turizmi ve alternatif turizm açısından önemli olanaklara ve altyapıya sahip bir kenttir.

• KÜLTÜR TURİZMİ

Bursa İli'nde; 24 kentsel sit alanı ve 3489 tescilli yapı, farklı medeniyetlere ait alanların bulunduğu 137 arkeolojik sit alanı, antik kent alanları, 4 arkeolojik kazı bölgesi bulunmaktadır. Cumalıkızık, Mudanya ve İznik Kültür ve Turizm Bakanlığı'na destinasyon alanı olarak belirlenmiş alanlardır. Bu alanlar dışında Bursa merkezi kültür turizmi talebi oluşturan en önemli bölgedir.

• TERMAL TURİZM

Bursa İli genelinde 10 termal kaynak alanı ve termal tesis altyapısı olan 2 bölge(Bursa merkez, İnegöl Oylat), bu bölgelerin dışında turizm merkezi ilan edilmiş 1700 yatak kapasiteli Mustafakemalpaşa İlçesi Tümbüldek termal

turizm merkezi ve planlama aşamasında Bursa merkez Nilüfer İlçesi Dağyenice termal turizm merkezi bulunmaktadır.

Mevcut 2 termal tesis bölgesi yaklaşık 2500 yatak kapasiteli Bursa merkez Osmangazi ilçesi Kükürtlü-Çekirge bölgesi ve yaklaşık 1200 yatak kapasiteli İnegöl İlçesi Oylat termal tesis alanlarıdır.

- **KIŞ TURİZMİ**

Uludağ, Türkiye'nin ilk kış turizmi merkezidir ve konumu, imkanları ile talebin en yoğun olduğu ulaşım merkezidir. Uludağ'da, özel sektöre ve kamuya ait 35 (2.284 oda, 5.285 yatak) konaklama tesisi ile bir sağlık merkezi bulunmaktadır. Ulusal ve uluslararası kış yarışmalarının organize edildiği Uludağ, yaz sezonunda da özellikle iç turizme dönük olarak hizmet vermektedir.

- **KONGRE VE FUAR TURİZMİ**

Bursa İli, Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm Stratejisi Eylem Planı'nda kongre alt yapısına uygun iller arasında yer almaktadır (İstanbul, Ankara, Antalya, İzmir, Konya, Mersin, Bursa).

Uluslararası Fuar Alanı, İnegöl Fuar Alanı, Merinos Atatürk Kongre Kültür Merkezi, kongre salonu olan oteller, kongre salon kapasiteli kültür merkezleri bu altyapıyı oluşturmaktadır. Bursa'nın en çok fuar düzenleyen iller sıralamasında 2012 yılında, İstanbul İli'nden sonra 2. il konumuna gelmesi bu alt yapının önemli sonucudur.

- **ALTERNATİF TURİZM**

Uludağ Milli Parkı ve çevresi, dağ ilçeleri yayla alanları-doğal alanlar ve köyler, Tümbüldek termal turizm alanı, Kocaçay, Uluabat, İznik ekolojik alanları, Gürsu-Gürle doğa sporları bölgeleri ve rekreasyon alanları, ilçeler içinde yer alan diğer doğal alanlar, alternatif turizmi geliştirebilecek, turizm çeşitliliği sağlanabilecek potansiyel alanlardır.

Bu turizm çeşitliliği, kültürü tetiklemesi ve bölgede uzun dönem konaklama için özendirici olması bakımından önemlidir. Turizm güzergahları bu çeşitlilikten yararlanılarak düzenlenmelidir.

Doğal ve Rekreasyonel Peyzaj Kaynak Değerleri

Uludağ Milli Parkı'nda kısa mesafedeki aşırı yükselti farkı, farklı iklim ve bitki zonları oluşmasına neden olmuştur. Park sınırları içinde 6 farklı bitki zonu tanımlanmıştır. Uludağ'ın ilgi çeken jeomorfolojik özelliklerinden birisi de dördüncü zamanının buzul devrinde meydana gelmiş gölleri (buz yalakları)'dir. Buzul aşındırması sonucu oluşan 7 adet gölden bugün sadece Koğukdere Gölü, Kilimli Göl, Buzlu Göl, Kara Göl ve Aynalı Göl görülebilir.

Bursa ili sınırları içerisindeki Suuçtu Şelalesi, 11.07.2011 tarihinde Çevre ve Orman Bakanlığı'nın oluru ile, 10,74 ha. alana sahip tabiat parkı olarak ilan edilmiştir. 1 adet tabiat parkı bulunmaktadır.

Bursa Karacabey Ovakorusu mevkiinde sülün ve keklik türlerinin geliştirildiği 28,1 ha. alan 1968 yılında, yaban hayatı geliştirme sahası olarak tesis edilmiştir.

Uluabat Gölü, Doğal Miras kapsamına giren ve 3TR008 Ramsar Alan Kodu ile tescil edilmiş bir alandır. Sığ kesimleri su içi bitkileri ile kaplıdır. Beyaz nilüfer, gölün kuzeydoğu kıyılarında Mustafakemalpaşa Çayı'nın giriş ağzında çok geniş alanları kaplamaktadır. Göl yüzbinlerce kuşun ve yirmi kadar balık türünün yaşam alanıdır.

Tescilli Anıt Ağaçlar:

Orhan Gazi Camisi Çınarı(Eskici Baba Çınarı): Orhan Gazi Camii avlusu içinde şadırvanın yanında yer alan Eskici Baba Çınarı, Bursa kent merkezinde yer alan en eski çınar olup, 565 yaşında dip çevresi 12m. olan ulu bir çınardır.

Ulufeli Çınar: Kent Meydanı'na yakın Koğukçınar Mahallesi'nde yer alan bu ağacın Yıldırım Bâyezid zamanında dikildiği söylenir. Dip çevresi 21,5m. olan ağacın gövdesinde geniş bir kovuk vardır.

İnkaya Çınarı: 570 yaşını aştığı hesaplanan İnkaya Çınarı'nın dip çevresi 9m., çapı ise 3m.'dir. Turistlerin çok ilgisini çeken bu ağacın çevresinde 1964'te duvarlar örülmüş ve piknik masaları yerleştirilmiştir. İnkaya Çınarı'nın üzerinde sonradan yaptırılan bir de çeşme bulunmaktadır. İnkaya Çınarı çevre düzenlemesi 1991 yılında Osmangazi Belediyesi tarafından yaptırılmıştır.

Bunlardan başka Tophane Semsindeki Kavaklı Camisi Çınarı ile Muradiye Türbesi, Tahtakale Camisi avlusu ve Setbaşı Meydanı'nda da asırlık çınar ağaçları bulunmaktadır.

2. BURSA VE CUMALIKIZIK YÖNETİM PLANI SÜRECİ

2.1. PAYDAŞ ANALİZİ VE FİNANSAL KAYNAKLAR

Yönetim planı, yerel ve ulusal paydaşlar ile ortak uygulama yapılmasını, uluslararası paydaşlarla ilişkilerin geliştirilmesini temel almaktadır. Planın başarılı olmasını sağlayacak çok sayıda proje ve girişimin planının amacına yönelik olarak koordinasyonu sağlanmalıdır.

Bu bölümde kilit paydaşlar veya kullanıcı gruplarıyla, uygun çalışanlar ve finans kaynaklarının ilişkilerini kurulmasını sağlayacak çerçeve detaylı olarak ele alınmaktadır.

2.1.1. PAYDAŞ ANALİZİ

Bu bölümde Bursa (Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık yönetim alanına yönelik yönetim süreçleri tanımlanmaktadır. Bu kapsamda ilk olarak aktörler ve paydaşlar açıklanmıştır. Devam eden bölümde alan yönetim modeli önerisi ile ilgili başlıklar yer almaktadır.

Koruma temelde bir kamusal hizmet alanı olarak değerlendirilmekte olup koruma statüsünün sağladığı faydaların yanında; ülkemizde bu alanda çalışan kamu kurumu sayısının oldukça fazla olması uygulamada dağınıklık, çok başlılık ya da boşluk sorunlarını da beraberinde getirmektedir.

Anayasada doğal ve kültürel mirası koruma sorumluluğu devlete verilmiştir. Ancak, toplumsal duyarlılık ve bilincin yeterince olgunlaşmadığı toplumlarda, tarihi-kültürel mirasın korunması güçlü bir kamu yönetimi gerektirmektedir. Son yıllarda koruma ve planlama alanında yetki sahibi olan kurumların sayılarının giderek daha da artırılması, koruma ve restorasyon işlevlerinin özel kesime devredilmesi, kamusal bir eşgüdüm kuruluşunun öncü rol üstlenmesinin önemini arttırmaktadır.

Bu bölümde; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve planlamaya yönelik yönetim alanında yetkili ulusal ve uluslararası kurumlar, teşkilat yapılanmasındaki yerleri de göz önüne alınarak belirtilmiştir. İlgili kurumların yasal yetki ve görevleri ile koruma amaçlı mali kaynakları bu raporun önceki bölümlerinde incelenmiştir.

Ancak yine de, bu bölümde bahsedilen kurum ve kuruluşların dışında yönetim alanı ile doğrudan ilgili ya da somut ve somut olmayan kültür veya tabiat varlıklarının korunması ile dolaylı olarak ilgili başka kurumların da sürece dahil edilmesi mümkündür.

Ulusal kamu kurumları; merkezi ve yerel yönetim kurumları olmak üzere iki başlık altında düzenlenmiş olup, Vakıflar Bursa Bölge Müdürlüğü ve Bursa İl Özel İdaresi merkeze bağlı yerel yönetim kurumu olarak ele alınmıştır. Daha sonra diğer ulusal kurum ve kuruluşlar verilmiştir.

Paydaş analizi değerlendirilirken 6360 sayılı kanuna göre Bursa İl Özel İdaresi'nin ve Cumalıkızık Köyü'nün statülerinin değişeceği göz önünde bulundurulmalıdır. 6 Aralık 2012 tarihinde 28489 sayılı Resmi Gazete yayınlanan 6360 kanun ile, Nisan 2014 tarihinden itibaren il özel idareleri kaldırılacak olup, il özel idarelerine verilmiş olan sorumluluklar ilgisine göre, bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, hazineye, valiliklere, büyükşehir belediyelerine ve bağlı kuruluşlarına veya ilçe belediyelerine yapılmış sayılacak ve bu kurum ve kuruluşlar tarafından yerine getirilecektir. Ayrıca aynı kanuna göre Bursa'nın da içinde bulunduğu onüç ildeki büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırları olarak değiştirilmiş; illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı bulundukları ilçenin belediyesine katılmıştır.

2.1.1.1. ULUSAL KURULUŞLAR

MERKEZİ YÖNETİM KURUMLARI

Başbakanlık

- Vakıflar Genel Müdürlüğü
 - ✓ Vakıflar Bursa Bölge Müdürlüğü
 - Sanat Eserleri Yapı İşleri Şube Müdürlüğü
- TOKİ

Bakanlıklar

- İçişleri Bakanlığı
 - ✓ Bursa Valiliği
 - ✓ Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü
 - Bursa Büyükşehir Belediyesi
 - Osmangazi Belediyesi
 - Yıldırım Belediyesi
 - Cumalıkızık Köyü
- Kültür ve Turizm Bakanlığı
 - ✓ İl Kültür Turizm Müdürlüğü
 - Müze Müdürlüğü
 - Kütüphane
 - ✓ Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü
 - Merkeze Bağlı Taşra Teşkilatı
 - Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü
 - Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü
 - ✓ Dış İlişkiler ve AB Koordinasyon Dairesi Başkanlığı
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
 - ✓ Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü
 - Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonu
 - ✓ İl Çevre Şehircilik Müdürlüğü
 - Tabiat Varlıklarını Koruma İşlerinden Sorumlu Şb. Müd.
 - Yapım İşlerinden Sorumlu Şube Müdürlüğü
 - İmar İskan ve Kooperatiflerden Sorumlu Şube Müdürlüğü
 - Proje İşlerinden Sorumlu Şube Müdürlüğü
- Kalkınma Bakanlığı
 - ✓ Bursa, Eskişehir, Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA)
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı
 - ✓ II. Bölge Müdürlüğü
 - 21. Bursa Şube Müdürlüğü
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
 - ✓ Bursa Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü
- Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı
 - ✓ Karayolları 14. Bölge Müdürlüğü

Bursa Valiliği

(özellikle ilgili birimleri ve bağlı olan kurumları)

- Hizmet Birimleri
 - ✓ AB ve Dış İlişkiler Koordinasyon Merkezi
 - ✓ İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü
 - ✓ İl Mahalli İdareler Müdürlüğü
 - ✓ Protokol Şube Müdürlüğü

- ✓ İl İdare Kurulu Müdürlüğü
- ✓ İl Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü
- ✓ Hukuk İşleri Şube Müdürlüğü
- ✓ İl Sosyal Etüd ve Proje Müdürlüğü

- Osmangazi Kaymakamlığı
- Yıldırım Kaymakamlığı
 - Cumalıkızık Köyü Muhtarlığı
- İl Müdürlükleri

(5442 sayılı il idaresi Kanununun ilgili hükümleri gereğince Valiler bulundukları ilde devleti ve hükümeti temsil ettikleri gibi ayrı ayrı bakanlıkların her ildeki en büyük temsilcisi durumundadır.)

YEREL YÖNETİM KURUMLARI

İl Özel İdaresi

(özellikle ilgili daire başkanlıkları ve şube müdürlükleri)

- Tarım ve Köy İşleri Dairesi Başkanlığı
 - o Tarımsal Hizmetler Müdürlüğü
- Kültür ve Turizm Daire Başkanlığı
 - o Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
- İmar ve Yapı İşleri Daire Başkanlığı
 - o Plan ve Proje Müdürlüğü
 - o Yatırım ve İnşaat Müdürlüğü
 - o İmar Ve Kentsel İyileştirme Müdürlüğü
 - Koruma Uygulama Denetim Bürosu(KUDEB)

Bursa Büyükşehir Belediyesi

(özellikle ilgili daire başkanlıkları ve şube müdürlükleri)

- Etüd Projeler Dairesi Başkanlığı
 - ✓ Etüd Proje Şube Müdürlüğü
 - ✓ Tarihi Kültürel Miras Şube Müdürlüğü
 - o Bursa Alan Başkanlığı
 - ✓ AB İlişkileri Şube Müdürlüğü
- Fen İşleri Dairesi Başkanlığı
 - ✓ Yapı İşleri Şube Müdürlüğü
 - ✓ AYKOME Şube Müdürlüğü
 - ✓ Yol Bakım Onarım Şube Müdürlüğü
- İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı
 - ✓ Şehir Planlama Şube Müdürlüğü
 - ✓ İmar Uygulama Şube Müdürlüğü
 - ✓ Yapı Kontrol Şube Müdürlüğü
- Deprem Risk Yönetimi ve Kentsel İyileştirme Dairesi Başkanlığı
 - ✓ Kentsel Dönüşüm Şube Müdürlüğü
 - ✓ Kent Estetiği Şube Müdürlüğü
 - ✓ Park ve Bahçeler Şube Müdürlüğü
- Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı
 - ✓ Çevre Koruma Şube Müdürlüğü
 - ✓ Çevre Kontrol Şube Müdürlüğü
- Ulaşım Dairesi Başkanlığı
 - ✓ Ulaşım Koordinasyon Şube Müdürlüğü
 - ✓ Trafik Şube Müdürlüğü
 - ✓ Toplu Taşıma Şube Müdürlüğü
- Raylı Sistemler Dairesi Başkanlığı
 - ✓ Raylı Sistemler Planlama Şube Müdürlüğü
- İtfaiye Dairesi Başkanlığı
 - ✓ Yangın Önleme Şube Müdürlüğü
 - ✓ AKOM Şube Müdürlüğü

- ✓ Müdahale Şube Müdürlüğü
- Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı
 - ✓ Kütüphaneler Şube Müdürlüğü
 - ✓ Turizm Şube Müdürlüğü
- Zabıta Dairesi Başkanlığı
- Yazı İşleri ve Kararlar Dairesi Başkanlığı
 - ✓ Kültür Şube Müdürlüğü
 - ✓ Müzeler Şube Müdürlüğü
 - ✓ Sosyal İşler Şube Müdürlüğü
 - ✓ Engelliler Şube Müdürlüğü
 - ✓ Protokol ve Dış İlişkiler Şube Müdürlüğü
 - ✓ Yerel Gündem Şube Müdürlüğü
 - ✓ Basın ve Halkla İlişkiler Şube Müdürlüğü
- Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığı
 - ✓ Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü
- Bursa Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (BUSKİ)
 - ✓ Plan Yatırım İnşaat Daire Başkanlığı

Osmangazi Belediyesi

(özellikle ilgili müdürlükleri)

- Plan Proje Müdürlüğü
- İmar ve Şehircilik Müdürlüğü
- Fen İşleri Müdürlüğü
- Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü
- Basın Yayın Halkla İlişkiler Müdürlüğü
- Sivil Savunma Uzmanlığı
- Ruhsat ve denetim Müdürlüğü
- Park ve Bahçeler Müdürlüğü
- Temizlik İşleri Müdürlüğü
- Zabıta Müdürlüğü

Yıldırım Belediyesi

(özellikle ilgili müdürlükleri)

- Etüd ve Proje Müdürlüğü
- İmar ve Şehircilik Müdürlüğü
- Park ve Bahçeler Müdürlüğü
- Fen İşleri Müdürlüğü
- Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü
- Yapı Kontrol Müdürlüğü
- Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü
- Kültür ve Sosyal İşleri Müdürlüğü
- Sivil Savunma Uzmanlığı
- Ruhsat Denetim Müdürlüğü
- Temizlik İşleri Müdürlüğü
- Zabıta Müdürlüğü

Muhtarlıklar

(yönetim alanındaki tüm muhtarlıklar)

- Kükürtlü Mahalle Muhtarlığı
- Çekirge Mahalle Muhtarlığı
- Hüdavendigâr Mahalle Muhtarlığı
- Dikkaldırım Mahalle Muhtarlığı
- Muradiye Mahalle Muhtarlığı
- Hamzabey Mahalle Muhtarlığı
- Yahşibey Mahalle Muhtarlığı
- Kocanaip Mahalle Muhtarlığı

- Osmangazi Mahalle Muhtarlığı
- Şehreküstü Mahalle Muhtarlığı
- Nalbantoğlu Mahalle Muhtarlığı
- Alacamescit Mahalle Muhtarlığı
- Tuzpazarı Mahalle Muhtarlığı
- Reyhan Mahalle Muhtarlığı
- Orhanbey Mahalle Muhtarlığı
- Tahtakale Mahalle Muhtarlığı
- Kavaklı Mahalle Muhtarlığı
- İbrahimpaşa Mahalle Muhtarlığı
- Hocaalızade Mahalle Muhtarlığı
- Kayhan Mahalle Muhtarlığı
- Meydancık Mahalle Muhtarlığı
- Yeşil Mahalle Muhtarlığı
- Kurtoğlu Mahalle Muhtarlığı
- Hocataşkın Mahalle Muhtarlığı
- Namazgah Mahalle Muhtarlığı
- Yıldırım Mahalle Muhtarlığı
- Davutdede Mahalle Muhtarlığı
- Cumalıkızık Köyü Muhtarlığı

DİĞER KURUM VE KURULUŞLAR

Merkezi ve yerel ulusal kamu kurumlarının dışında, tarihsel ve kültürel değerlerin korunması konusunda söz sahibi olan ya da katkıda bulunan pek çok kurum ve kuruluş söz konusudur. Bunlar arasında bu bölümde ele alınan; sivil toplum kuruluşları ve gönüllü kuruluşlar, meslek odaları, üniversiteler, kamu iştirakleri, kamu-özel-sivil kurumlar vb sayılabilir.

• Sivil Toplum Kuruluşları

- Bursa Kültür Sanat ve Turizm Vakfı (BKSTV)
- Bursa Kültür Turizm Tanıtım Birliği
- Bursa Kültür ve Yardımlaşma Derneği
- Bursa Araştırmaları Vakfı (BURSAV)
- Bursa Eski Eserleri Sevenler Kurumu Derneği
- Cumalıkızık Köyü Kadınlar Dayanışma Ve Kalkındırma Derneği
- Tarihi Bursa Kızıklar Kültür, Dayanışma Ve Yardımlaşma Derneği
- Yeşil Bursam Derneği
- Ekolojik Yaşam Derneği (EKODER)
- Türkiye Ormancılar Derneği, Türkiye Tabiatını Koruma Derneği
- Doğal Hayatı Koruma Vakfı ve Doğal Hayatı Koruma Derneği (WWF Türkiye)
- Doğa ve Çevreyi Koruma Derneği (DOĞADER)
- Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (TEMA) Bursa Temsilciliği
- Kuş Araştırmaları Derneği
- Tarihi Kentler Birliği
- Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL)
- Sosyal Politikalar Merkezi Derneği (SOMER)
- Güney Marmara Doğal ve Kültürel Çevreyi Koruma Derneği
- Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı (TAÇ)
- Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı
- Kültürel Mirasın Dostları Derneği (KUMİD)
- Tarih Vakfı
- Bilim ve Sanat Vakfı
- İsmail Hakkı Bursevi Vakfı
- Uluslararası Kukla Ve Gölge Oyunu Birliği (UNİMA) Bursa Şubesi
- Birlik Vakfı

- Somuncu Baba Vakfı
- Bursa Tophane UNESCO Gençlik Derneği
- Koza Han İpekçiler Derneği
- Cumalıkızık Cami Derneği
- Cumalıkızık Spor KulübüOrhaneli, Keles, Büyükorhan, Harmancık Yardımlaşma ve Kültür Derneği (DAĞDER)
- Dağcılık Kulüpleri Federasyonu
- Bursa Fotoğraf Kulübü
- Bursa Fotoğraf Sanatı Derneği(BUFSAD)
- Bursa Ulucami Onarım Donatım ve Bakım Derneği
- Bursa Girişimci İşadamları Derneği (BUGİAD)
- Bursa Sanayici İşadamları Derneği (BUSİAD)
- Bursa Genç Sanayici İşadamları ve Yöneticileri Derneği (GESİAD)
- Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği Bursa Şubesi (MÜSİAD)
- Bursa Koza Tarım Satış Kooperatifleri Birliği (KOZABİRLİK)
- Bursa Bölgesi Ormancılık Kooperatifleri Birliği
- Bursa Bölgesi Tarım Kooperatifleri Birliği
- Ahilik İlmi Araştırma ve Dayanışma Derneği
- Bursa Bedensel ve Zihinsel Engellileri Koruma Eğitim ve Kültür Derneği (BEDER)
- Bursa Engelliler Birliği Derneği
- Bursa Gazeteciler Birliği Derneği
- Bursa Gazeteciler Cemiyeti (BGC)
- Bursa İhtisas ve Stratejik Araştırmalar Grubu (BİSAG)
- Bursa Osmangazi Sosyal Yardım Eğitim ve Kültür Gönüllüleri Derneği (OSDER)
- Bursa Sivil Toplum Derneği (SİVİLAY)
- Bursam Bursalılar Derneği (BURSAM)
- Çekirge Termal Sularını Koruma ve Yaşatma Derneği
- Engelliler Kültür Sanat Derneği (ENSADER)
- Güney Marmara Profesyonel Turist Rehberleri Derneği
- İpek Lions Kulübü
- Mimar Mühendisler Grubu Derneği Bursa Şubesi
- Osmangazi İlim Kültür ve Dayanışma Derneği
- Tüm Esnaf ve Tüccarlar Derneği
- Türkiye Muhtarlar Derneği Bursa Şubesi
- Yıldırım Eğitim Kültür ve Yardımlaşma Derneği
- Bursa Esnaf Kadınlar Derneği (BEKAYDER)
- Kapalı Çarşı Derneği (KÇD)
- Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği
- Uzunçarşı Derneği
- Bursa Kültür Turizm ve Tanıtma Birliği
- Türkiye Belediyeler Birliği
- Marmara ve Boğazlar Belediyeler Birliği
- Bursa İli Belediyeler Birliği
- Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği
- Bursa İli Tarım Ve Hayvancılığı Geliştirme Birliği
- Jeotermal Kaynaklı Belediyeler Birliği
- Özel Müzeler
 - Ulumay Osmanlı Halk Kıyafetleri Ve Takıları Müzesi (Şair Ahmed Paşa Medresesi)
 - Yaşayan Müze: Hüsnü Züher Evi

• Meslek Odaları

- **TMMOB'a Bağlı**
 - ✓ Şehir Plancıları Odası
 - ✓ Mimarlar Odası
 - ✓ Peyzaj Mimarları Odası Temsilciliği

- ✓ Ziraat Mühendisleri Odası
- ✓ TMMOB İl Koordinasyon Kurulu
- Bursa Barosu

• Üniversiteler

- Uludağ Üniversitesi (1975)
(özellikle ilgili fakülte ve bölümleri)
 - ✓ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
 - Kamu Yönetimi Bölümü
 - Uluslararası İlişkiler
 - ✓ Mühendislik Mimarlık Fakültesi
 - Mimarlık Bölümü
 - İnşaat Mühendisliği Bölümü
 - Çevre Mühendisliği Bölümü
 - ✓ Ziraat Fakültesi
 - Bahçe Bitkileri Bölümü
 - Tarla Bitkileri Bölümü
 - Gıda Mühendisliği Bölümü
 - Bitki Koruma Bölümü
 - Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Bölümü
 - Tarım Ekonomisi Bölümü
 - Biyosistem Mühendisliği Bölümü
 - Peyzaj Mimarlığı Bölümü
 - ✓ Eğitim Fakültesi
 - Eğitim Bilimleri Bölümü
 - ✓ İlahiyat Fakültesi
 - İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü
 - ✓ Fen-Edebiyat Fakültesi
 - Arkeoloji Bölümü
 - Sanat Tarihi
 - Tarih Bölümü
 - Sosyoloji Bölümü
 - Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
 - ✓ Güzel Sanatlar Fakültesi
 - ✓ U.Ü.Kent Tarihi ve Araştırmaları Merkezi(KETAM)
 - ✓ İznik Meslek Yüksek Okulu
 - Harita ve Kadastro
 - Mimari Restorasyon
 - Seramik Cam ve Çinicilik
 - Turizm Rehberliği
- Bursa Teknik Üniversitesi (2010)
- Bursa Orhangazi Vakıf Üniversitesi (2011)
- Kadir Has Üniversitesi
- Yıldız Teknik Üniversitesi
- İstanbul Teknik Üniversitesi

• Basın

Yerel ve Ulusal Yayın Kuruluşlarının Bölge Temsilcilikleri

• Kamu İştirakleri

Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından kurulan özel amaçlı kuruluşlar:

- BURFAŞ (Bursa Park Bahçe Sosyal ve Kültürel Hizmetler Turizm, Su ve Su Ürünleri, Sağlık, İnşaat, Enerji, Basın Yayın İlan, Matbaacılık, Reklamcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.)
- BURBAK (Burbak Bursa Bakım Onarım, Ulaşım, Toplu Taşıım İşletmeciliği Sanayi ve Ticaret A.Ş.)
- BUSMEK (Sanat ve Meslek Eğitim Kursları)

- BURULAŞ (Burulaş Bursa Ulaşım Toplu Taşıım İşletmeciliği Turizm San. ve Tic. A.Ş.)
 - BİNTED (Bursa İnsan Kaynakları Taahhüt, Eğitim, Danışmanlık Hizmetleri, İmar İnşaat Ve Ticaret Limited Şirketi)
 - BURKENT (Bursa Kent Sigorta Aracılık Hizmetleri Anonim Şirketi)
 - Bursa Kültür A.Ş. (Bursa Kültür Sanat Ürünleri Turizm Ticaret A.Ş.)
 - **Diğer özel amaçlı kuruluşlar:**
-
- Bursa Kent Konseyi
 - ✓ AB ve Dış İlişkiler Çalışma Grubu
 - ✓ Arazi ve Su Kaynakları Çalışma Grubu
 - ✓ Arkeoloji Çalışma Grubu
 - ✓ Bursa Çalışma Grubu
 - ✓ Çekirge Çalışma Grubu
 - ✓ Eski Bursalılar Çalışma Grubu
 - ✓ Fotoğraf İmece Topluluğu Çalışma Grubu
 - ✓ Kent Rehberliği Çalışma Grubu
 - ✓ Koza Çalışma Grubu
 - ✓ Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Çalışma Grubu
 - ✓ Tarihi Kültürel Miras Çalışma Grubu
 - ✓ Çevre ve Turizm Çalışma Grubu
 - ✓ Engelliler Çalışma Grubu-Meclesi
 - Bursa Tarihi Çarşı ve Hanlar Birliği Derneği
 - ✓ Bakırcılar Çarşısı
 - ✓ Kapalı Çarşı
 - ✓ Gelinlikçiler Çarşısı
 - ✓ Havlucular Çarşısı
 - ✓ Uzun Çarşı
 - ✓ İvazpaşa Çarşısı
 - ✓ Tuz Pazarı
 - ✓ Nilüfer Köylü Pazarı
 - ✓ Okçular Çarşısı
 - ✓ Bedesten Kuyumcular Çarşısı
 - ✓ Bedesten Civarı
 - ✓ Osmangazi Alt Geçidi Çarşısı
 - ✓ Çiçekçiler Çarşısı
 - ✓ Tarihi Hanlar Bölgesi Tuz Pazarı Pazar Esnafı Koruma Derneği
 - ✓ Emir Han
 - ✓ Eski İpek Han
 - ✓ Kubbeli Hal
 - ✓ Pirinç Han
 - ✓ Fidan Han
 - ✓ Koza Han
 - ✓ Eski Aynalı Çarşı
 - ✓ Tuz Han
 - Bursa Esnaf ve Sanatkarlar Birliği
 - Bursa Ticaret ve Sanayi Odası
 - Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği
 - Güney Marmara Turistik Oteller ve İşletmeciler Birliği
 - Cumalıkızık Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi
 - OTOSANSİT Yapı Kooperatifi
 - Irgandı Köprüsü Yönetimi
 - Bursa Şehir içi Doğalgaz Dağıtım Ticaret ve Taahhüt A.Ş. (BURSAGAZ)
 - ULUDAĞ Elektrik Dağıtım A.Ş. (UEDAŞ)
 - Türk Telekomünikasyon A.Ş. (Türk Telekom)

2.1.1.2. ULUSLARARASI KURULUŞLAR

Türkiye'nin üyesi olduğu, koruma alanında uluslararası ölçekte faaliyet gösteren kurumlar aşağıda sıralanmışlardır.

- Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO)
- Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS)
- Uluslararası Kültürel Varlıkları Araştırma ve Koruma Merkezi (ICCROM),
- Doğanın Korunması Uluslararası Birliği (IUCN)
- Milletlerarası Müzeler Konseyi (ICOM)

Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin üyesi olduğu uluslararası ölçekte faaliyet gösteren kurumlar aşağıda sıralanmışlardır.

- Avrupa Kültürel Miras Kuruluşları Federasyonu (EUROPA NOSTRA)
- Dünya Sağlık Örgütü - Sağlıklı Kentler Projesi
- Kaleli Kentler Birliği
- Avrupa Tarihi Şehirler ve Bölgeler Birliği
- Dünya Tarihi Kentler Birliği
- İslam Kentleri ve Başkentleri Organizasyonu
- Avrupa Ödülü Kazanmış Kentler Birliği
- Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Teşkilatı (UCLG)
- Uluslararası Yerel Çevresel Girişimler Konseyi
- Uluslararası Kütüphaneler ve Kütüphane Dernekleri Federasyonu
- Balkan Büyükşehirleri Ağı
- Avrupa Müzeler Forumu

2.1.2. FİNANSAL KAYNAKLAR

Bursa (Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık Yönetim Planı'nın Alan Başkanlığı Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu tarafından onaylanmasının ardından **"Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik"** gereğince uygulama ve denetleme süreci de başlamış olacaktır. İlgili mevzuata göre ("2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu" ve yukarıda verilen yönetmelik gereğince) kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler ile gerçek ve tüzel kişiler, Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu'nca onaylanan Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı'na uymak zorundadırlar. Yetkili idareler, plan kapsamındaki hizmetlere öncelik vermek ve bu amaçla bütçelerine gerekli ödenekleri ayırmakla yükümlüdürler. Yönetmelikte ayrıca Alan Başkanı'nın, uygulamadan sorumlu kurum ve kuruluşların ve yetkili idarenin bu konuda eşgüdüm içinde çalışması gerektiği de vurgulanmaktadır.

Bursa (Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık Yönetim Planı çalışması ile ortaya çıkan ve her bir eylemin uygulanmasına ilişkin kaynaklar sadece finansal değil, aynı zamanda ilgili kurumların sahip oldukları bilgi birikimi, insan kaynağı, teknoloji ve benzeri proje deneyimi kapasitelerinin kullanılmasını da içermektedir. Bu bölümde, ağırlıklı olarak eylemlerin yürütülmesinde mali kaynakların hangi kurum veya kurumlardan karşılanabileceğine ilişkin bir çerçeve belirlenecektir. Kurumların yatırım programı ile kuruluş amacı ve etkinlik kapsamı çerçevesinde bütçesinden mali kaynak tahsisi yapılabileceği buradaki temel belirleyici unsurdur. Kaynak sağlayıcı, kamu kurumu veya yerel yönetim birimi olabileceği gibi kamu özel-sektör ortaklığı, ajanslar, sivil toplum, gönüllü katılım ve özel sektör olabilecektir. Hangi kaynaklara başvurulacağı eylemin içeriğine göre belirlenecektir. Ülkemizde kültürel mirasın korunmasında finansal açıdan ulusal finans kaynakları ve uluslararası finans kaynakları olarak sınıflandırılabilir bir yapı mevcuttur.

2.1.2.1. ULUSAL KAYNAKLAR

Ulusal finans kaynakları ilgili yasalar kapsamında merkezi yönetim ve yerel yönetim kaynakları olarak ikiye ayrılır.

MERKEZİ YÖNETİM KAYNAKLARI

Türkiye’de kültürel mirasın korunması sorumluluk alanına dahil merkez teşkilatı içinde birçok kurum mevcuttur. Merkezi yönetim açısından bakıldığında merkez teşkilatının yürütme fonksiyonunu elinde bulunduran Bakanlar Kurulu bu yapının başında gelmektedir. Koruma açısından Başbakanlık’a bağlı birimlerden Vakıflar Genel Müdürlüğü de bu kurumların en önemlilerindendir. Yine Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Milli Saraylar Kurumu, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları gibi kurumlar kültürel mirasın korunması konusunda önde gelen merkezi yönetim kurumlarıdır. Merkezi kurumlar açısından korumaya ilişkin finansal kaynak oluşturabilecek yasal düzenlemeler ise şu şekildedir.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nu gereğince;

a-Kültür ve Turizm Bakanlığınca aynı, nakdi ve teknik yardım yapılır. Özel hukuka tabi gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının; korunması, bakım ve onarımı için Kültür ve Turizm Bakanlığı’nca aynı, nakdi ve teknik yardım yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

b-Emlak vergisinin %10’u nispetinde “taşınmaz kültür varlıklarının korunmasına katkı payı” tahakkuk ettirilir ve ilgili Belediyesince emlak vergisi ile birlikte tahsil edilir. Tahsil edilen miktar İl Özel İdaresi tarafından açılacak hesapta toplanır, koruma ve değerlendirme ile ilgili kamulaştırma, proje, planlama ve uygulamalarda kullanılmak üzere Vali tarafından il sınırı içindeki Belediyelere aktarılır ve Vali denetiminde kullanılır.

c-Toplu Konut Kanunu uyarınca verilecek kredilerin en az %10’u tescilli taşınmaz kültür varlıklarının bakımı, onarımı ve restorasyonu işlemlerine ilişkin başvurularda kullanılır. 2011 yılında 73 projeye 6.399.831 TL kredi tahsis edilmiştir.

d-Kısmen veya tamamen gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetine geçmiş olan korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile korunma alanları, tescilli olması ve kurulların belirlediği işlevlerde kullanmak koşuluyla, belediyeler ve il özel idareleri tarafından doğrudan kamulaştırılabilir.

e-Sit alanı ilan edilen ve 1/1000 ölçekli koruma amaçlı imar planında kesin inşaat yasağı getirilen korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının bulunduğu parsellerin, aynı anda içerisindeki bütün parsel maliklerinin başvurusu ve karşılığında önerilen parsellerin tamamının kabulü koşuluyla, başka hazine arsa veya arazileri ile müstakil veya hisseli olarak değiştirilebilir. Ayrıca, belediye ve il özel idarelerine ait taşınmazlarla takas edilebilmesi olanağı da getirilmiştir.

f-Kültür ve tabiat varlıkları olan parselleri: Belediye Gelirleri Kanunu gereğince alınan her türlü vergi, harç ve harcamalara katılım paylarından; 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkındaki Kanun uygulamalarından; 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu gereğince veraset ve intikal vergisinden; 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu gereğince KDV den; 492 sayılı Harçlar Kanunundan; 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’ndan istisna edilmiştir.

5225 sayılı Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunu gereğince;

Arşiv, müze, sanat galerisi, sinema, tiyatro, opera, bale, konser vb. kültürel ve sanatsal etkinliklerin ya da ürünlerin yapıldığı, üretildiği veya sergilendiği mekânlar ile kültürel ve sanatsal alanlara yönelik özel araştırma, eğitim ve uygulama merkezlerinin yapımı, onarımı, işletilmesi, eğitim, öğretim ve tanıtım faaliyetlerinin teşvik edilmesi sağlanır. Bu kanun ile 2863 sayılı Kanun kapsamındaki taşınmaz kültür varlıklarının bu kanunun amacı doğrultusunda tahsis edilmesi yer almış, özellikle somut olmayan kültürel mirasın korunması teşvik edilmiştir. Kanunda ayrıca gelir vergisi stopaj indirimi, sigorta primi işveren paylarında indirim, su bedeli indirimi ve enerji desteği, yabancı personel ve sanatçı çalıştırabilme, hafta sonu ve resmi tatillerde faaliyette bulunabilme gibi teşvik unsurları da düzenlenmiştir.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nda Muafiyet (Sponsorluk Teşviği):

Taşınmaz kültür varlıklarının bakımı, onarımı, yaşatılmasına yönelik proje ve uygulamalar; Yurt dışındaki taşınmaz kültür varlıklarının yerinde korunması veya ülkemize getirilmesi; Kurtarma kazıları, bilimsel kazı çalışmaları ve yüzey araştırmaları; Kültür envanterinin oluşturulması; Kütüphane, müze, sanat galerisi ve kültür merkezi ile sinema, tiyatro, opera, bale ve konser gibi kültürel ve sanatsal etkinliklerin sergilendiği tesislerin yapımı, onarımı veya modernizasyonu çalışmalarına ilişkin harcamalar ile bu amaçla yapılan her türlü bağış ve yardımların %100 ü gelir veya kurumlar vergisinden indirilir.

Ayrıca 5035 sayılı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”da bu kapsamda değerlendirilebilecek bir diğer kanundur. Bu kanunun 14. maddesi gereğince Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne bağlı vakıflar ve

belediyeler dahil kamu kurum ve kuruluşları adına kayıtlı olan tescilli abide eserlerin bakımı, onarımı, restore edilmesi ve yaşatılması amacıyla abide eserin kayıtlı olduğu kurum ve kuruluşlara yapılan bağış ve yardımların tamamı yıllık beyanname ile bildirilen gelirden indirilecektir.

Merkez teşkilatı içinde kültür varlıklarının korunmasında yer alan kurumlardan biri Vakıflar Genel Müdürlüğü'dür. Vakıflar Genel Müdürlüğü, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ile taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının tescili, muhafazası, onarımı ve yaşatılması, gerektiğinde yeniden inşası konusunda yetkili kılınmıştır. Sermayesinin yüzde ellisinden fazlası Genel Müdürlüğe veya mazbut vakıflara ait işletme ve iştiraklerin; Kurumlar Vergisi matrahının yüzde onu, yeterli geliri bulunmayan mazbut vakıflara ait vakıf kültür varlıklarının onarımında kullanılmak üzere Genel Müdürlüğe aktarılır. Ayrıca çok sayıda istisna ve muafiyet ile harcamaları azaltılmıştır.

Başbakanlık Tanıtma Fonu, özellikle inanç turizmine dönük binaların onarımı ve turizme kazandırılması için karşılıksız hibe yardımı yapmaktadır. 3230 sayılı kanun ile oluşturulan fon gerek yurtiçinde, gerekse yurtdışında tanıtıcı faaliyetlere proje bazında destek sağlamaktadır.

YEREL YÖNETİM KAYNAKLARI

Türkiye'de tarihi-kültürel mirasın korunmasına ilişkin yerel yönetim birimleri 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu kapsamında faaliyetlerini sürdüren belediyeler ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu kapsamında faaliyetlerini sürdüren Valilikler/İl Özel İdareleridir.

Yerel yönetimlerin sahip oldukları en önemli kaynak, emlak vergisinin %10'u nispetinde "taşınmaz kültür varlıklarının korunmasına katkı payı" ayrılarak, bu payın belediyelerce kültür varlıklarının korunması amacıyla kullanılmasıdır. İl Özel idareleri, kültür varlıklarının korunmasına yönelik belediyelerin rölöve, restitüsyon, restorasyon projeleri için kullanılması amacıyla il sınırları içinde toplanan emlak vergilerinin %10'unu valinin denetiminde yönetmekle sorumludurlar.

Bursa Yönetim Alanı 'nda kültürel mirasın korunmasında sorumlu yerel yönetim birimlerinden biri Bursa Büyükşehir Belediyesi'dir. Bu kapsamda finansal açıdan Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı ilgili müdürlükler şu şekilde sıralanabilir;

İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı bünyesindeki Şehir Planlama, İmar Uygulama ve Yapı Kontrol [Şube Müdürlükleri](#),

Etüd ve Projeler Daire Başkanlığı bünyesindeki [Etüd Proje, Kentsel Dönüşüm, Tarihi Kültürel Miras, AB İlişkileri Şube Müdürlükleri](#),

Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı bünyesindeki [Çevre Koruma Şube, Çevre Kontrol Şube Müdürlüğü, Parklar ve Bahçeler Şube Müdürlükleri](#) alanlar üzerinde doğrudan etkilidir.

[Tarihi Kültürel Miras Şube Müdürlüğü](#), Bursa Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki tarihi ve kültürel mirasın ortaya çıkarılması, korunması, yaşatılması ve geleceğe taşınması doğrultusunda çalışmalarını yürütmektedir.

Belediyelerin en önemli gelir kaynakları, topladıkları vergiler ve genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylardır. Ayrıca bazı bakanlıklarca, belli alanlarda hizmet ve proje üreten belediyelere mali yardımlar sağlanmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca Yerel Yönetimlerin, Derneklerin ve Vakıfların Projelerine Yapılacak Yardımlara İlişkin Yönetmelik; kültür, sanat ve turizmi geliştirmek ve tanıtmak için yerel yönetimlerin, asıl amacı kültür, sanat, turizm ve tanıtım faaliyeti olan dernek ve vakıfların projelerine Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesinden yapılacak yardımları düzenlemektedir.

Çevre Gelirlerinin Takip ve Tahsili ile Tahsilât Karşılığı Öngörülen Ödeneğin Kullanımı Hakkında Yönetmelik ile Orman ve Su İşleri Bakanlığınca çevre kirliliğinin önlenmesi ve çevrenin iyileştirilmesi için Bakanlık bütçesinde öngörülen ödenekten belediyelere karşılıksız yardımlar yapılmaktadır.

Belediyelerin Kentsel Altyapı İhtiyaçları İçin Tahsis Edilen Ödeneğin Kullanımına İlişkin Yönetmelik ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca mali kaynağı yetersiz olan belediyelerin yıllık yatırım programına alınan; harita, imar planı, içme suyu, atık su, katı atık ve benzeri kentsel altyapı ihtiyaçlarının finansmanına katkı sağlamak amacıyla Maliye Bakanlığı tarafından Bakanlık bütçesine konulan ödenekten yardım yapılmaktadır.

Bursa Büyükşehir Belediyesinin kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre sermaye şirketleri kurabilmesi mümkündür. Söz konusu kanuna göre kurulan şirketler: BESAŞ A.Ş., BURULAŞ A.Ş., BURFAŞ A.Ş., BİNTED LTD. ŞTİ., BURSA KÜLTÜR A.Ş., BURBAK A.Ş., BURKENT A.Ş.'dir

BURFAŞ, Kültürpark, Botanikpark, Hayvanat Bahçesi ve Havuzlupark'ın işletilmesinde görev almaktadır. BİNTED, Bursa il sınırları içerisinde belediyeler, belediyelere bağlı kuruluşlar, kooperatifler, birlikler vb. için her türlü yönetsel, teknik, sosyal ve mali konularda mühendislik, danışmanlık, kontrollük ve denetim hizmetlerini hızlı ve uzman kadrosu ile sunan bir kuruluştur. Bursa Kültür ve Sanat Ürünleri Ticaret A.Ş. 2005 yılında, Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin bünyesinde, her türlü kültür-sanat ürün ve hizmetleri ile reklâm ve tanıtım hizmetlerini yerine getirmek için gerekli çalışmaları yapmak, yaptırmak, tesis kurmak, kurdurmak, işletmek, işletirmek amaçlarıyla kurulmuştur

Bursa Yönetim Alanı İlçe Belediyeleri Osmangazi Belediyesi ve Yıldırım Belediyesi'dir. Osmangazi Belediyesi'ne bağlı müdürlükler Plan Proje Müdürlüğü, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, Park ve Bahçeler Müdürlüğü, Temizlik İşleri Müdürlüğü, Zabıta Müdürlüğü'dür. Yıldırım Belediyesi'ne bağlı müdürlükler Etüd ve Proje Müdürlüğü, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, Park ve Bahçeler Müdürlüğü, Temizlik İşleri Müdürlüğü, Zabıta Müdürlüğü'dür.

DİĞER KAYNAKLAR (SİVİL TOPLUM, ÖZEL SEKTÖR)

Kaynaklar açısından belirtilmesi gereken bir başka unsur sivil toplum kuruluşlarının katkılarıdır. Bu kapsamda (Tarihi Kentler Birliği, ÇEKÜL, TEMA, TURİNG, TAÇ Vakfı, Arkeologlar Derneği, Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı, İnsan Yerleşmeleri Derneği, KUMİD, Tarih Vakfı, Bilim Sanat Vakfı, Özel Müzeler vb.) TOBB, BİTSO gibi kurumlar gerek maddi kaynak, gerekse de bilinç oluşturma açısından sürece dahil edilebilecek kurumlardır. Bursa Kültür Sanat ve Turizm Vakfı ve BURSAV Bursa Araştırmaları Vakfı, araştırma, eğitim, yayın gibi faaliyetleri ile Alan Başkanlığı'na destek olabilecek sivil toplum kuruluşlarıdır.

Girişimciler, eski eserlerin restorasyonu sonucunda ekonomiye kazandırılması projeleri için KOSGEB desteklerinden de yararlanabilmektedir. Bu destekler girişimci kredileri, tanıtma destekleri, pazarlama, araştırma-geliştirme projeleri, istihdam projeleri, işletme dönemindeki elektrik, vergi destekleridir.

Ayrıca TÜBİTAK AR-GE Desteği, İş-Kur Projeleri, İgeme (İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi) Destekleri ile bireysel bağış ve hibeler diğer kaynaklar arasındadır.

Kalkınma Ajansları, 5449 sayılı Kanun ile kurulan, ulusal düzeyde Kalkınma Bakanlığı koordinasyonunda, özerk, kendine özgü finansman mekanizmasına sahip, yerel birimleri Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan, teknik kapasitesi yüksek, destekleyici kalkınma birimleridir.

Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA), Bölge Planı'nda ortaya konan strateji ve öncelikler çerçevesinde bölgedeki sektörel ve tematik sorunlara çözümler sunacak proje ve faaliyetleri desteklemektedir. Mali destekler kapsamında doğrudan finansman destekleri, faiz ve faizsiz kredi desteği bulunmaktadır. Ayrıca, bölgede sivil toplumu güçlendirmek, yerel ve kırsal kapasiteyi geliştirmek amacıyla teknik destek de sağlanabilmektedir. BEBKA Yönetim Alanı için tarihi, kültürü ve doğasıyla turizmde çekim merkezi olma vizyonu benimsenmiştir.

Bursa Tarihi Çarşı ve Hanlar Birliği Derneği, bölgenin tarihi dokusunun korunması ve toplam geliri arttıran bir çekim merkezi haline getirilmesi için çalışmaktadır. Dernek, yerel, ulusal ve uluslar arası alanda bölgenin tanıtımı ve gelişmesine katkıda bulunmak, kurs, seminer, konferans ve panel gibi eğitim çalışmaları düzenlemek, dokümantasyon merkezi oluşturmak, gazete, dergi, kitap gibi yayınlamak gibi faaliyetlerde bulunabilmektedir.

Bursa Esnaf ve Sanatkarlar Birliği üyelerine, sorunlarının çözümü, mesleki eğitim ve çalışma ortamlarının geliştirilmesi konularında hizmet vermektedir. Özellikle Hanlar Bölgesi'nde, üyeleri olan esnaf ve sanatkarları işyeri olan tarihi yapıların restorasyonu ve onarımı için finansman temin edebilmektedir.

Global Heritage Fund, gelişmekte olan bölgelerde bulunan Dünya Mirası Listesi adayı alanların korunması için plan, proje, uygulama destekleri vermektedir.

2.1.2.2. ULUSLARARASI KAYNAKLAR

Kültür mirasının korunmasına yönelik uluslararası alanda bir anlayış oluşmuş ve bu bağlamda UNESCO, (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü), ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi), ICRROM (Uluslararası Kültürel Varlıkları Araştırma ve Koruma Merkezi), Dünya Miras Kentleri Örgütü, Avrupa Konseyi, IUCN (Doğa ve Doğal Kaynakların Korunması İçin Uluslararası Birlik), UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı), REC (Bölgesel Çevre Merkezi) gibi kurumlar ve programlar oluşturulmuştur.

Bu uluslararası kurumlar aracılığı ile ortak bir koruma politikasının ve yasal çerçevenin oluşturulması amaçlanmıştır. Bu kurumlar arasında özellikle UNESCO evrensel kültür mirasının korunmasına yönelik sınırlı ölçüde maddi yardım ve uzman desteği sağlamaktadır.

ICCOM (Kültürel Varlıkların Korunması ve Onarımı Araştırma Merkezi)'de koruma alanında araştırma, teknik destek verme, restorasyon uygulamalarını geliştirme doğrultusunda yardımcı olmaktadır.

ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi) de bilimsel açıdan koruma konusunda teknik destek sunmaktadır. Ayrıca ICOMOS Türkiye Milli Komitesi Yönetmeliği'ne göre; ICOMOS Türkiye Milli Komitesi'nin gelirleri, ilgili Bakanlığın bütçesine konulacak olan ödeneklerden, üyelere toplanacak aidatlardan, çeşitli bağışlardan, yayın gelirlerinden ve kurumlarca yapılacak yardımlardan oluşmaktadır.

Dünya Miras Komitesi, Dünya Miras Listesi'ne girmeye aday gösterilen değerler arasında seçim yapmaktan ve Dünya Mirası Fonu'nu yönetmekten sorumludur. Bu fon aracılığı ile yapılan yardımlar Yönetim Planı revizyonlarına ve başarısına bağlı olup, kültürel ve doğal mirasın korunması, muhafazası, teşhiri ve yenilenmesinden çıkan sorunlarla ilgili sanatsal, bilimsel ve teknik incelemeler, onaylanan çalışmanın doğru biçimde yürütülmesini sağlamak için uzmanların, teknisyenlerin ve nitelikli işgücünün temini, kültürel ve doğal mirasın saptanması, korunması, muhafazası, teşhiri ve yenilenmesi alanlarında her düzeydeki görevli ve uzmanların eğitimi, ilgili devletlerin sahip olmadığı veya elde edebilecek durumda olmadığı araçların sağlanması, uzun vadede ödenebilecek düşük faizli ve faizsiz borçlar, istisnai durumlarda ve özel nedenlerle, geri ödenmesi gerekmeyen hibeler şeklindedir.

Birleşmiş Milletler UNDP Fonu'ndan sağlanan kaynaklarla özellikle kültür turizmi amaçlı projeler desteklenmektedir.

Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'nce (ABGS) uygulanan Avrupa Birliği ve Türkiye arasındaki Sivil Toplum Diyaloğunun Geliştirilmesi Projesi (CSD) Avrupa Birliği içerisinde Türkiye'nin daha fazla tanınması ve anlaşılmasını sağlamak amacı ile hazırlanmıştır. 2011 yılında faaliyetlerine başlayan 2. Program kültür-sanat konularında faaliyet gösteren Türkiye ve AB STK'larının ortak projelerine de destek sağlanmaktadır.

Kaynak sağlanabilecek diğer AB Kaynakları (7. Çerçeve Programı, (2007-2013), Yaşam Boyu Öğrenme Programı, Gençlik Programı, Rekabetçilik ve Çerçeve Programı, Girişimcilik ve Yenilik Çerçeve Programı, Girişimcilik ve Yenilik Özel Programı (Sanayi ve Tic. Bak. – KOSGEB), Bilgi ve İletişim Teknolojileri Politikaları Destek Programı (DPT), Avrupa Akıllı Enerji ve Teknoloji Programı (Enerji Bakanlığı), Kültür Programı (Kültür ve Turizm Bakanlığı) gibi programlarda dönemsel itibarıyla başvurulabilir uluslararası kaynaklar arasındadır. AB bu kapsamda yerel düzeyde ilgili tarafların kullanacağı hibe programları oluşturmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarına, üniversitelere, belediyelere, valiliklere, mevcut sorunlarını belirleme, söz konusu sorunlar için ortak çözüm önerileri geliştirme ve bunları hayata geçirme olanağı sunulmaktadır.

2.2. YÖNETİM PLANI'NDA GELECEĞİN PLANLANMASI

Tarihi dokunun doğal bütünlüğü içerisinde etkili ve etkin bir şekilde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi, aynı zamanda da değişimin ihtiyaçlarına cevap verebilmesi; ancak ilgili ve yetkili herkesin, her kurum ve kuruluşun rol aldığı bir kamu ve toplum bilincinin yaratılması ile mümkündür. Bu amaçla Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı'nın oluşturulması sürecinde arama toplantıları yapılmıştır.

Arama toplantıları katılımlı bir planlama yöntemi olup, alanların tüm paydaşlarının bilgi ve tecrübelerinden yararlanmak amacı ile bütünü teşkil edecek sayıda ve çeşitlilikte katılımcılar, Bursa Alan Başkanlığı tarafından davet edilmişlerdir. Toplantılara katılarak değerli görüşlerini paylaşan tüm katılımcıların isimleri yönetim planı ekinde (EK-7) yer almaktadır.

2.2.1. ARAMA TOPLANTILARI SÜRECİ

I. ARAMA TOPLANTILARI

Hanlar Bölgesi, Sultan Külliyesi ile Cumalıkızık Köyü alanlarını içeren Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı'nın oluşturulması sürecinde üç gün (23, 24, 25 Mayıs 2012) süren ve ilgili bölgelerin paydaşlarından toplam 162 kişinin katılımıyla I. Arama Toplantıları düzenlenmiştir.

Birinci Arama toplantılarında paydaşlar aşağıda açıklanan üç ana grup içinden her bir grubun eşit temsil edileceği sayılarda davet edilmişlerdir.

Fotoğraf 24. 23, 24, 25 Mayıs 2012, 1. Strateji Arama Toplantıları

1.Kararı Etkileyenler: Akademisyenler, meslek odaları temsilcileri, Bursa genelinde alanlarla ilgili dernek-kulüp temsilcileri

2.Karardan Etkilenenler: Alanlarda yer alan oda-dernek-birlik-vakıf-kooperatif-hanların temsilcileri, mahalle muhtarları, muhtarların isimlerini belirlediği mülk sahipleri,

3.Karar Vericiler: Valilik, Büyükşehir Belediyesi, İlçe Belediyeleri, ilgili Kaymakamlıklar, Bursa İl Özel İdaresi, Vakıflar Bölge Müdürlüğü, BKKVKB, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri, İl Emniyet Müdürlüğü, Jandarma Komutanlığı, İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, Uludağ Elektrik Dağıtım, Türk Telekom Bölge Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, Müze Müdürlüğü, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Bursa Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, BEBKA, BUSKİ ve Danışman Akademisyenler.

Toplantının temel hedefi paydaşların alanlar hakkındaki düşüncelerini ve algılarını tespit etmek olup bu hedefe ulaşmak için aşağıdaki oturumlar gerçekleştirilmiştir.

- Çevresel Düzen ve Yaşam Kalitesi
- Eğitim ve Bilinçlendirme
- Ekonomik Yapı
- Koruma ve Planlama
- Kültürel Yapı
- Acil Durum, Risk ve Afet Yönetimi
- Turizm ve Tanıtım

- Ulaşım ve Erişilebilirlik
- Yönetmel Yapı

Yapısal bir yöntem ve moderatörlerin yönlendirmesi ile birlikte etkili düşünme pratiği gerçekleştirilen birinci arama toplantıları sonunda alandaki mevcut durumun tespiti ve paydaşların alan hakkındaki beklentileri belirlenmiştir. Ortaya çıkan “Güçlü ve Zayıf Yanlar, Fırsatlar ve Tehditler(GZFT)” analizi sonuçları; yönetim planı eylem tablolarında mevcut durum analizlerinin oluşturulmasını sağlamışlar, hedeflerin belirlenmesinde etkili olmuşlardır.

II. ARAMA TOPLANTILARI

İkinci arama toplantılarında ise yukarıda belirtilen dokuz konu başlığına göre tespit edilen uzmanlar ve ilk toplantılardaki katılımcılar arasından belirlenen kişiler davet edilmiş, toplam 128 kişinin katılımı sağlanmış ve toplantılar iki gün (27,28 Haziran 2012) sürmüştür.

İkinci arama toplantılarında daha önce bölgeler için “Güçlü ve Zayıf Yanlar, Fırsatlar ve Tehditler (GZFT)” analizlerinde ortaya çıkan sorunlar ve beklentilerin gerçekleşmesi için, yönetim planının üstleneceği politikalar belirlenerek, hedefler ve stratejiler tespit edilmiştir.

Fotoğraf 25. 27,28 Haziran 2012, 2. Strateji Arama Toplantıları

İkinci arama toplantılarında sıra ile aşağıdaki sorulara cevap aranan oturumlar gerçekleştirilmiştir;

- Bölgeyi gelecekte etkileyecek **EĞİLİMLER** nelerdir?
- Bölgeyi gelecekte öne çıkaracak **HEDEFLER** neler olabilir?
- Seçilen Hedeflerin Bölgenin **GENEL ZAAFLARI** ve **GÜÇLÜ TARAFLARI** ile ilişkisi nedir?
- Seçilen Hedefler için etkili **STRATEJİLER** neler olabilir?
- Bölge için doğru **POLİTİKALAR** için öneriler nelerdir?

İkinci arama toplantıları sonunda ortaya çıkan veriler, yönetim planının hedeflerinin kesinleştirilmesi ni sağlamış ve eylemlerinin tanımlanmasında, stratejilerinin saptanmasında, misyon ve vizyonun belirlenmesinde önemli yönlendiriciler olmuştur.

2.2.2. GZFT (Güçlü-Zayıf Yanlar, Fırsatlar, Tehditler) ANALİZLERİ

2.2.2.1. Hanlar Bölgesi

GÜÇLÜ YANLAR	ZAYIF YANLAR
1. Bölgenin geleneksel kimliği olması 2. Kurulduğundan beri tarihi ve ticari özelliğini koruması 3. Esnaf olgusu ve esnafın geçmişe ve çarşıya sahip çıkması 4. Her kesime hitap edilmesi 5. Günümüz mimarisinden çok farklı olması 6. Tarihe ilgi duymayı, ibadet etmeyi ve huzur atmosferini teşvik etmesi 7. Kentsel bellek değerinde olması 8. Osmanlının ilk düzenli çarşısı olması 9. Osmanlının ilk başkentinin merkezi olması 10. Kullanıcıya, açık, yarı açık ve kapalı alanların aynı anda sunulması	1. Koruma- kullanma dengesi ile ilgili sorunlar bulunması 2. Bölge içindeki özel bir yasanın olmayışı 3. Yönetimde çok başlılık olması 4. Bölgenin çekim merkezi olması nedeniyle koruma ve güvenlik sorunlarının olması 5. Alana yönelik çok sayıda projenin olması ve eşgüdüm eksikliği, sorumlu kurumların yatırım planlarının eşgüdümsüz olması (koordinasyonsuzluk) 6. Zemin ve üst örtü uygulamalarında ortak bir dil kullanılmaması, bütüncül olmaması, detayların özensizliği 7. Akşam erken saatlerde kapıların kapanması
FIRSATLAR	TEHDİTLER
1. UNESCO Dünya Miras listesine girme sürecinde olması 2. Bölgenin yayalaştırma çalışmalarının devam etmesi 3. Eskiye yönelik ilgi ve nostalji duygusu yaratması 4. Kültür turlarının artıyor olması 5. Soğuk AVM'lere karşı sıcak Hanlar Bölgesi atmosferinin bulunması 6. Sosyal iletişim ağlarının artıyor olması 7. Alana yakın AVM'lerle ilişkilendirme (Zafer Plaza) 8. Alan başkanlığına sahip olması	1. Siyasi iradenin kültürel mirası koruma zorunluluğunun yeterince farkında olmaması 2. Bir sonraki nesile kültürel birikimin tam anlamıyla aktarılamaması ihtimali 3. AVM'lerin hızla çoğalması ve alana yakınlığı (Zafer Plaza) 4. Mimari yapım tekniklerinin değişmesi ve uygulamada görülen hatalar 5. Bölgenin kentten soyutlanması, bölgeye sadece ekonomik getirisi açısından bakılması, sosyo-kültürel faktörlerin daha arka planda kalması

2.2.2.2. Sultan Külliyesi

GÜÇLÜ YANLAR	ZAYIF YANLAR
1. UNESCO listesinde aday olacak birikime sahip olması 2. Vakıf geleneğinin en güçlü özelliğini yansıtmaması 3. Osmanlı'nın ilk başkentinin en önemli mimari özelliklerinin görülmesi 4. İlk Osmanlı padişahları dönemine ait olması 5. İlk dini ve ilmi çalışmaların yapıldığı yerler olması 6. Topografik konumlarının kent morfolojisindeki önemlerini arttırması 7. Alanların yasal korunma altında olması (Sit Kararları) 8. Bu alanların tarihi mirasa kazandırılmaya çalışılıyor olması 9. Korunmasında özel idare (valilik) katkı payı fonu olması 10. Korunmasına sahip çıkan bir alan başkanlığının olması	1. Alanlarda güvenlik eksikliği, 24 saat güvenlik olmaması (Yıldırım Camisi ve Türbesi gibi) 2. Bölgenin korunması ile ilgili; Kurumlar ve Belediye arasında yetki çatışması, Vakıf, Belediye ve Kültür Bakanlığı arasındaki koordinasyon eksikliği 3. Çok başlılık (Vakıf, Kültür Bakanlığı, Belediyeler) 4. Yanlış restorasyon ve projelendirmeler yapılması 5. Ayrıntılı envanter ve arşiv çalışmasının eksikliği, külliyelerin içerisinde antika ve kültürel değer taşıyan eserlerin envanterlerinin olmaması 6. Alanın içinde ve çevresinde yeni yapılaşmanın niteliksiz olması 7. Trafik sorunu bulunması 8. Külliyelerin çevresinin apartmanlarla kapatılması 9. Özellikle yerli ve yabancı turistlerin gezi güzergahlarının tanımlanmamış olması
FIRSATLAR	TEHDİTLER
1. Külliye çevresinde geleneksel konutların bulunması 2. UNESCO Dünya Miras listesine girme sürecinde olması 3. 1/100 000 çevre düzenleme planının olması 4. Yerel idarelerin eski eserler hakkındaki duyarlılığının artıyor olması 5. Sürdürülebilir kentsel tasarım kavramıyla ilgili olarak yerel yönetimlerde duyarlılığın artıyor olması 6. Ulaşım ve turizm master planlarının yapılıyor olması 7. Termal su kaynaklarının mevcudiyeti 8. Halkın tarihi ve geçmişi hakkında bilgilendirme arzusu ile tarihsel farkındalığın artıyor olması 9. Kentin içinde odak noktası haline gelmesi 10. Somut ve somut olmayan kültürel mirasa olan ilgi ve sevginin artması	1. Ticari müesseselerin çevre ve tarihi eserlere saygısızlığı 2. Güvenlik sorunları 3. Külliye çevresindeki mahallelerde yaşayan halkın farkındalık eksikliği (Ekonomik sorunlar) 4. Özellikle ağır vasıtalar olmak üzere aşırı trafiğin yaratmış olduğu sarsıntı ve titreşimlerin külliye zararı verebilme olasılığının bulunması 5. Yanlış imar planlarıyla kent silüetinin bozulması (TOKİ) 6. Kentin kültürel hayatı içerisinde yer almaması

2.2.2.3. Cumalıkızık Köyü

GÜÇLÜ YANLAR	ZAYIF YANLAR
1. Tarihinin Osmanlı öncesine dayanması 2. Yerli halkın Cumalıkızık'ı sahiplenmesi, orada geleneklerini koruyarak yaşama isteği 3. Evlerin içinde yaşanması nedeniyle korunuyor olması 4. Evlerin yapım tekniğinin özgünlüğü 5. Birkaç kuşaktır aynı evde yaşıyor olması, hatta aynı evin sahibi olarak 5-6 farklı aile isminin olması 6. Organik tarım yapılabilir olması 7. Rölöve ve restorasyon projelerinin yapılıyor olması 8. İpek Yolu üzerinde olması	1. Evlerin konfor koşullarında problemlerinin olması (özellikle mutfak, banyo gibi servis mekanları ve ısıtma açısından sorunlar) 2. Ankara yolu üzerinde Cumalıkızık girişinin nitelsiz binalarla dolu olması ve girişin algılanamaması 3. Köylü kadınların üretim yapabilecekleri hijyenik alanların olmaması 4. Tarımdan para kazanılamaması (Turistik olmaya başladığı andan itibaren) 5. Restorasyon çalışmalarında ara kalifiye eleman, usta eksikliği 6. İmar kısıtlamalarından kaynaklanan rant beklentisinin karşılanamaması
FİRSATLAR	TEHDİTLER
1. Uludağ'ın potansiyeli 2. Orman ve tarım alanlarının ortasında yer almasının tarihi ve ekonomik sürdürülebilirliği sağlaması 3. Yerel yöneticilerin yerele duyarlılığının artıyor olması 4. UNESCO Dünya Miras aday listesinde olması 5. Dünyada organik tarıma rağbetin artıyor olması 6. Cumalıkızık'ın geçmişini anlatacak yaşayan insanların olması 7. Doğaya merakın artması	1. Aşırı göç nedeniyle Cumalıkızık tampon bölgesi çevresinin plansız bir şekilde genişlemesi 2. Yıkılan kültür varlığı değerine sahip binaların yeniden yapılması sürecinde özgünlüğünü yitirmesi 3. Kaçak yapılaşmaya siyasi otoritenin göz yumması 4. Restorasyonların gecikmesi 5. Tarım alanlarının yok olma tehlikesi bulunması 6. Yanlış müdahalelerle yapıların özgünlüğünü kaybetmesi 7. Safranbolu'da olduğu gibi yerli halkın köyü terk etme ihtimalinin bulunması 8. Tarım alanlarının yabancılar tarafından işgali ve talan edilmesi

Yönetim planının gelecekte yasal olarak güncellenmesi aşamasında GZFT analizinin, Yönetim Alanı ndaki tüm paydaşları kapsayacak katılımla yenilenmesi uygun olacaktır.

2.2.3. ARAMA TOPLANTILARI SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Tarihi dokunun doğal bütünlüğü içerisinde etkili ve etkin bir şekilde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi, aynı zamanda da değişimin ihtiyaçlarına cevap verebilmesi için kamu ve toplum bilincinin yaratılması amacıyla gerçekleştirilen arama toplantıları sonucunda; konu veya alan ile ilgili paydaşlar, ortak sorunlara ortak çözüm bulmak amacı ile işbirliği yapmışlar ve toplantıların sonuçları yönetim planında geleceğin planlanmasında temel kaynaklar olmuşlardır.

Birinci arama toplantıları sonunda alandaki mevcut durumun tespiti ve paydaşların alan hakkındaki beklentileri belirlenmiştir. Ortaya çıkan “Güçlü ve Zayıf Yanlar, Fırsatlar ve Tehditler(GZFT)” analizi sonuçları; yönetim planı eylem planı tablolarında mevcut durum analizlerinin oluşturulmasını sağlamışlar, hedeflerin belirlenmesinde etkili olmuşlardır.

İkinci arama toplantıları sonunda ortaya çıkan veriler, eylem planı tabloları hedeflerinin kesinleştirilmesini sağlamış ve eylemlerinin tanımlanmasında, stratejilerinin saptanmasında, misyon ve vizyonun belirlenmesinde önemli yönlendiriciler olmuşlardır.

Arama toplantılarına göre şekillenen ve eylem planı tablolarını oluşturan yedi tema aşağıdaki gibidir:

- 1. Yönetime (Yetki, Mevzuat, Organizasyon, Eşgüdüm, Katılım) İlişkin Sorunlar-Hedefler-Stratejiler,**
- 2. Kültürel Değerler – Koruma Ve Planlamaya İlişkin Sorunlar-Hedefler-Stratejiler,**
- 3. Sosyal-Ekonomik-Çevresel Yaşam Kalitesine İlişkin Sorunlar-Hedefler-Stratejiler,**
- 4. Eğitim Ve Bilinçlendirmeye İlişkin Sorunlar-Hedefler-Stratejiler,**
- 5. Erişilebilirlik - Ulaşım İlişkin Sorunlar-Hedefler-Stratejiler,**
- 6. Turizm-Tanıtım-Ziyaretçi Yönetimine İlişkin Sorunlar-Hedefler-Stratejiler,**
- 7. Acil Durum ve Risk Yönetimine İlişkin Sorunlar-Hedefler-Stratejiler.**

Toplantılar esnasında tüm paydaşlarca en çok paylaşılan fikir, alanların dünya miras tarihi içinde tanımlanarak hakettiği ünvanı alması ve bu ünvanı yaşatabilmek için alanların iyi korunması gerektiği şeklinde ortaya çıkmış ve alanları bu amaca taşıyacak yönetim ilkelerinin ne olması gerektiği konusunda önemli fikirler üretilmiştir.

2.2.4. YÖNETİM PLANI VİZYONU, MİSYONU VE TEMEL İLKELERİ

Bursa (Hanlar Bölgesi, Sultan külliyesi) ve Cumalıkızık Yönetim Planı'nın vizyon ve misyonunun oluşturulmasında; alanlara ait Adaylık Dosyası'nda belirtilen üstün evrensel değer gerekçesi, alanlarla ilgili paydaşların beklentilerinin yansıtıldığı Arama Toplantıları sonuçları ve ulusal - uluslararası normlara göre Yönetim Planı hazırlanması esasları dikkate alınmıştır.

Bursa (Hanlar Bölgesi – Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık Yönetim Planı'nın Vizyonu:

Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk başkenti olarak, kuruluş izlerini taşıyan Hanlar Bölgesi, Sultan Külliyesi ve Cumalıkızık Köyü'nün somut ve somut olmayan tüm değerlerini korumak, yaşatmak ve dünyaya miras bırakmaktır.

Bursa (Hanlar Bölgesi – Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık Yönetim Planı'nın Misyonu:

Bursa (Hanlar Bölgesi – Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık Yönetim Planı alanı içerisinde bulunan, somut ve somut olmayan tarihi, kültürel ve doğal mirasın;

- Planlanması, korunması, kullanılması, geliştirilmesi,
- Planlama ve uygulamada tüm paydaşların etkin katılımının sağlanması,
- Stratejik öncelikleri de dikkate alarak kaynak tahsis süreçlerinin yönetilmesi,
- Uygulamaların koordine edilmesi, denetlenmesi ve değerlendirilmesi,
- Alanlarda yaşayan paydaşlarının ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmesinin yönlendirilmesi, alan için dengeli ve sürdürülebilir bir koruma sistemi kurulmasıdır.

Bursa (Hanlar Bölgesi – Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık Yönetim Planı'nın Temel İlkeleri:

Bursa (Hanlar Bölgesi – Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık Yönetim Planı'nın;

- Şeffaf ve katılımcı bir yönetim anlayışıyla,
- Etkin,
- Planlı,
- Bütüncül,
- Bilimsel olarak hazırlanması, uygulanması ve revize edilmesi yönünde belirlenmiştir. Bu ilkeler plandaki bütün hedefler ve eylemlerin belirlenmesi ve uygulanması için geçerlidir.

2.3. EYLEM PLANI TABLoları (HEDEFLER, EYLEMLER, SORUMLU KURUM VE PAYDAŞLAR)

Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı'nda; planının vizyonu ve temel ilkeleri doğrultusunda eylem planı tabloları yedi tema altında ele alınmıştır. Temalar sırasıyla şöyledir:

1. Yönetim "Yetki, Mevzuat, Organizasyon, Eşgüdüm, Katılım"
2. Kültürel Değerler - Koruma ve Planlama
3. Sosyal – Ekonomik – Çevresel Düzen – Yaşam Kalitesi
4. Eğitim ve Bilinçlendirme
5. Erişilebilirlik - Ulaşım
6. Turizm - Tanıtım – Ziyaretçi Yönetimi
7. Acil Durum ve Afet Yönetimi

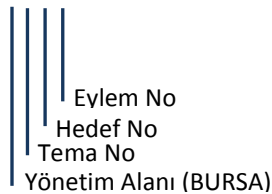
Bu temalar yönetim planında **Bursa** (Hanlar Bölgesi – Sultan Külliyesi) için ve **Cumalıkızık Köyü** için ayrı iki ana bölümde işlenmiştir.

Eylem planı tablolarında hedefler ve eylemler tanımlanırken benimsenen yaklaşım her temada öncelikle yönetim alanının bir "dünya mirası" olarak bütünlüğünün ve/veya özgünlüğünün gelecekte de devam ettirilmesinden ya da geliştirilmesinden emin olunmasıdır. Bu kapsamda her temada koruma yaklaşımı çerçevesinde tema başlığında hedefler ve bu hedeflere ulaşmak için eylemler tanımlanmıştır.

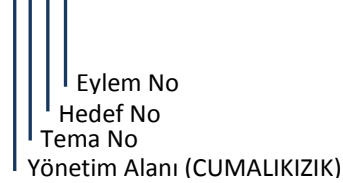
Yönetim planının 5 yıl içinde değişmeyecek eylemleri içermesi beklenmektedir. Bu sebeple toplam yönetim alanının büyüklüğü ve çeşitliliği de göz önünde bulundurularak, hedeflere bağlı olarak belirlenen eylemler genellikle proje paketi tanımlar nitelikte olup, alanda sorumlu kurumlarla birlikte ayrı bir kitapçık olarak oluşturulacak "yıllık çalışma programları" ile söz konusu proje paketlerini oluşturacak projeler tek tek tanımlanabilecektir.

Yönetim Planı hedefleri ve eylemleri arasındaki bağlantıları takip etmek için bir kodlama sistemi geliştirilmiştir. Bu kodlama sistemi; ana bölüm baş harfleri ile Bursa (Hanlar Bölgesi – Sultan Külliyesi) (B) ve Cumalıkızık (C) ile başlamaktadır. Planın yedi temasını temsil eden rakamlar (1,2,3,4,5,6,7) belirtilmiştir. Her temaya ilişkin hedeflere kendi içinde sıra numarası verilmiştir. (Örnek; B2.1, C5.4, vb.). Aynı hedeflere bağlı eylemlere de kendi içinde eylem sıra numarası verilmiştir. (Örnek; B2.1.1, C5.4.3, vb.).

B2.1.1

C5.3.4

Tanımlanan bu eylemleri kimlerin gerçekleştireceği, iki seviyede tespit edilmiştir; tablo içerisinde "sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar" sütununda kırmızı ile belirtilenler sorumlu olan kurumlar olarak tanımlanmıştır. Belirlenebilenlerde finans kaynakları belirtilmiştir. (Kurum ve kuruluşlarla ilgili kullanılan kısaltmalar için bkznz. "Kısaltmalar ve Simgeler") Ayrıca gerçekçi bir yönetim planı hazırlamak amacıyla eylemlerin gerçekleşmeleri beklenen süreler tanımlanmıştır.

- Kısa : Bir yıl içerisinde başlaması ve/ veya tamamlanması planlanan eylemler
Orta : Üç yıl içerisinde başlaması ve/ veya tamamlanması planlanan eylemler
Uzun : Beş yıl içerisinde başlaması ve/ veya tamamlanması planlanan eylemler
Kısa-devam eden : Bir yıl içerisinde başlaması ve düzenli olarak devam etmesi planlanan eylemler
Orta-devam eden : Üç yıl içerisinde başlaması ve düzenli olarak devam etmesi planlanan eylemler
Uzun-devam eden : Beş yıl içerisinde başlaması ve düzenli olarak devam etmesi planlanan eylemler

2.3.1. BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)

2.3.1.1. Yönetim (Yetki, Mevzuat, Organizasyon, Eşgüdüm, Katılım)

Bu bölümde alanı etkileyen “güçlü yanlar ve fırsatlar”, “zayıf yanlar ve tehditler” hedeflerimize ulaşmamız için geliştirilen eylemlerimizde, mevcut durum analizleri olarak dikkate alınmıştır.

Tüm tespitler ve “Temel ilkelerimiz” doğrultusunda yapılan değerlendirmeler ile;

Yönetim Planı “Bursa (Hanlar Bölgesi – Sultan Külliyesi)” Alanı’nda “Yönetim (Yetki, Mevzuat, Organizasyon, Eşgüdüm, Katılım)” başlığı altında genel olarak Yönetim Planı’nın hazırlanması, uygulanması, uygulamanın izlenmesi ve denetlenmesi süreçlerini içeren yönetim sistemini, Plan Yapım ve Uygulamada yetkili kurumlar ve kurumlar arası eşgüdümü, organizasyonu etkileyen tespitlere ilişkin tespit edilen mevcut durum analizlene bağlı olarak geliştirilen hedefler, eylemler ve bu eylemleri gerçekleştirmesi öngörülen sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar ele alınmaktadır.

- **Hedef B1.1-** Alanda yetkili kurumların bağlı olduğu mevzuatın analiz edilmesi ve geliştirilmesi (Eksikler, uyumsuzluklar, çakışmalar vb)

Yönetim Alanı sınırları içerisinde; Alanda çok sayıda kurumun plan proje uygulama yetkisinin olması, yetki alanlarının net olarak sınırlandırılmamış olması, Hanlar Bölgesi için özel bir yasa beklentisi, Uygulamalarda denetim eksikliği, restorasyonların hızlı ve yanlış yapılması, yaptırım eksikliği, ihale kanunundaki yetersizlik nedeni ile kalifiye eleman ve deneyimli şirket kullanımında eksiklik, Merkezi ve yerel yönetimlerin işbirliği içerisinde alanların korunması için çalışmaların yapılıyor olması ve korunmasında İl Özel İdarenin Katkı payı fonundan yararlanılıyor olunması, Dünya Miras Alanı aday listede yer alması ve bu alanların kültürel mirasa kazandırılması için çalışmaların yapılması tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik olarak belirlenen hedef; Alanda yetkili kurumların bağlı olduğu mevzuatın analiz edilmesi ve geliştirilmesidir(Eksikler, uyumsuzluklar, çakışmalar vb). Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler: Kurumlar arası yetki sınırlarının, koruma mevzuatı incelenerek belirlenmesi ve bilgilendirme çalışmaları yapılması, Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı’na işlerlik kazandırılması, var olan yasal yetkilerinin etkin olarak kullanılması, izleme ve denetleme mekanizmasının geliştirilmesi, Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı kararlarının üst ölçekli planlara yansıtılmasının sağlanması, Dünya Miras Aday alanlarında yapılacak tüm projeler ile ilgili “ICOMOS Etki Değerlendirme Raporu”nun dikkate alınmasının sağlanması, Bakanlıklar, belediyeler ve üniversitelerden finansal ve teknik desteğin sağlanması, Hatalı Uygulamalarda yaşanan sorunlarda yürürlükteki koruma mevzuatına göre cezai yaptırımların ve yargısal denetimin uygulanması için Koruma Kurulu ile birlikte çalışmaların yapılması önerilerin geliştirilmesi, Koruma uygulamalarının konusunda uzman kişi/kuruluşlar tarafından yapılabilmesi için ihale mevzuatına özel kriterler getirilmesi, teknik şartnamelerin oluşturulmasıdır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurum ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bursa Valiliği, Bursa İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Bursa Valiliği, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Bursa İl Özel İdaresi, Bursa Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu, Üniversiteler, Meslek Odaları’dır.

- **Hedef B1.2-** Alanda yetkili kurumlar arası mevcut örgütlenmenin analiz edilmesi ve geliştirilmesi (Eşgüdüm, katılımcı politikalar, vb)

Sit Alanlarındaki Koruma Amaçlı İmar planlarının eski, yetersiz ve parçacı olması, Çok başlılık, kurumlar arası eşgüdüm eksikliği ve iletişimsizlik, Paydaşların her birinin farklı ve çatışan beklentilerinin olması, uzlaşılan hedeflerin az olması, Alanların ilk kurulmuş mahalleler çevresinde olması, mahalli idarelerin ve halkın koruma konusunda duyarlılık ve isteğinin olması tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik olarak belirlenen hedef, Alanda yetkili kurumlar arası mevcut örgütlenmenin analiz edilmesi ve geliştirilmesidir (Eşgüdüm, katılımcı politikalar, vb). Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler; Korumaya ilişkin basit bakım ve onarım çalışmaları izinlerinin verilebilmesi için büyükşehir belediyesi ve/veya ilçe belediyeleri bünyesinde (KUDEB) oluşturulması, Restorasyon uygulamalarında uygun teknoloji, özgün, doğru malzeme kullanımı için, "İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Bölge Laboratuvarı Müdürlüğü" ile koordinasyonlu çalışmaların yaygınlaştırılması, Tüm proje başvurularının alan için oluşturulacak kentsel tasarım ana kararlarına

uygunluğunun belediyesince kontrol edildikten sonra Koruma Kuruluna iletilmesi, Bu konuda belediyeler arası estetik kurul oluşturulması yönünde çalışmalar yapılması, Restorasyon uygulamalarında denetim mekanizmasının işlerliğinin ve uygulanmasının kurumlar arası eşgüdüm ile sağlanması için farklı kurumlardan ve disiplinlerden oluşacak bağımsız bir birimin oluşturulması, Alanda bakım ve basit onarımlar için sorumlu kurum ve kuruluşların saptanması, buna yönelik interaktif kontrol ve iletişim çizelgesinin oluşturulması, periyodik raporlamaların BAB'na bildirilmesidir.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurum ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bursa Valiliği, Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Bursa Valiliği, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Bursa İl Özel İdaresi, Bursa Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu, Üniversiteler, Meslek Odaları'dır.

➤ **Hedef B1.3- Alan Yönetiminin tanımlanması ve tanınırlığının artırılmasının sağlanması**

Koruma sürecindeki uygulamanın etkin ve zaman tanımlı olmaması, bürokrasinin ağır işlemesi, Mahalle kavramını, koruma olgusu, yaşam kalitesi ile ilgili sosyal yapı, sağlık ve kültür gibi sorunları izleyerek katılımı sağlayacak organizasyonel bir yapının olmaması, Bursa Alan Başkanlığının kurulmuş olması,,Yönetim Planının yapılıyor olması ve paydaşlar arasında iletişim platformunun oluşturuluyor olması tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik olarak belirlenen hedef, Alan Yönetiminin tanımlanması ve tanınırlığının artırılmasının sağlanmasıdır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler; Alan yönetimi hakkında bilgilendirme toplantıları düzenlemek, Sivil toplum kuruluşları ile paydaşların yönetim sürecinde etkin rol almalarının sağlanması için Alan Başkanlığınca proje geliştirmesi, Yıllık çalışma programı yapabilmek amacıyla paydaşlar arası koordinasyon toplantıları düzenlemek, Yönetim planı ile ilgili Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu'nca belirlenecek denetim birimi oluşturmak, Tüm paydaşların sürece, etkin eşit ve şeffaf katılımının sağlanması, web sitesinin ve medyanın etkin kullanılması, denetlenebilir bir sürecin oluşturulması için, katılımı ölçmek ve değerlendirmek, Yönetim planını beş yılda bir revize etmektir.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurum ve diğer ilgili kurumlar; BAB, BBB, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Valilik, Yıldırım Belediyesi, Osmangazi Belediyesi, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, İl Özel İdare, Koruma Bölge Kurulu, Üniversiteler, Meslek Odaları'dır.

1- Yönetim (Yetki -Mevzuat -Organizasyon -Eşgüdüm -Katılım) Eylem Planı Tablosu - 1/3					BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)	
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Alanda çok sayıda kurumun plan proje uygulama yetkisinin olması, yetki alanlarının net olarak sınırlandırılmamış olması - Hanlar Bölgesi için özel bir yasa beklentisi - Uygulamalarda denetim eksikliği, restorasyonların hızlı ve yanlış yapılması, yaptırım eksikliği ihale kanunundaki yetersizlik nedeni ile kalifiye eleman ve deneyimli şirket kullanımında eksiklik ... - Merkezi ve yerel yönetimlerin işbirliği içerisinde alanların korunması için çalışmaların yapılıyor olması ve korunmasında İl Özel İdarenin Katkı payı fonundan yararlanılıyor olunması - Dünya Miras Alanı aday listede yer alması ve bu alanların kültürel mirasa kazandırılması için çalışmaların yapılması	B1.1- Alanda yetkili kurumların bağlı olduğu mevzuatın analiz edilmesi ve geliştirilmesi (Eksikler, uyumsuzluklar, çakışmalar vb)	B1.1.1. Kurumlar arası yetki sınırlarının, koruma mevzuatı incelenerek belirlenmesi ve bilgilendirme çalışmaları yapılması	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Valilik, Bursa İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Yıldırım Belediyesi, Osmangazi Belediyesi, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, İl Özel İdare, Koruma Bölge Kurulu, Üniversiteler, Meslek Odaları		Kısa Devam Eden
		B1.1.2. Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı'na işlerlik kazandırılması, var olan yasal yetkilerinin etkin olarak kullanılması, izleme ve denetleme mekanizmasının geliştirilmesi				Kısa
		B1.1.3. Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı kararlarının üst ölçekli planlara yansıtılmasının sağlanması				Orta
		B1.1.4. Dünya Miras Aday alanlarında yapılacak tüm projeler ile ilgili "ICOMOS Etki Değerlendirme Raporu"nun dikkate alınmasının sağlanması				Kısa
		B1.1.5. Bakanlıklar, belediyeler ve üniversitelerden finansal ve teknik desteğin sağlanması				Kısa Devam Eden
		B1.1.6. Hatalı Uygulamalarda yaşanan sorunlarda yürürlükteki koruma mevzuatına göre cezai yaptırımların ve yargısal denetimin uygulanması için Koruma Kurulu ile birlikte çalışmaların yapılması önerilerin geliştirilmesi		BAB, BBB, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Valilik, Yıldırım Belediyesi, Osmangazi Belediyesi, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, İl Özel İdare, Koruma Bölge Kurulu, Üniversiteler, Meslek Odaları		Kısa Devam Eden
		B1.1.7. Koruma uygulamalarının, konusunda uzman kişi/kuruluşlar tarafından yapılabilmesi için ihale mevzuatına özel kriterler getirilmesi, teknik şartnamelerin oluşturulması				Orta

1- Yönetim (Yetki -Mevzuat -Organizasyon -Eşgüdüm -Katılım) Eylem Planı Tablosu - 2/3				BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)		
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Sit Alanlarındaki Koruma Amaçlı İmar planlarının eski, yetersiz ve parçacı olması - Çok başlılık, kurumlar arası eşgüdüm eksikliği ve iletişimsizlik - Paydaşların her birinin farklı ve çatışan beklentilerinin olması, uzlaşılan hedeflerin az olması ... - Alanların ilk kurulmuş mahalleler çevresinde olması, mahalli idarelerin ve halkın koruma konusunda duyarlılık ve isteğinin olması	B1.2- Alanda yetkili kurumlar arası mevcut örgütlenmenin analiz edilmesi ve geliştirilmesi (Eşgüdüm, katılımcı politikalar, vb)	B1.2.1. Korumaya ilişkin basit bakım ve onarım çalışmaları izinlerinin verilebilmesi için büyükşehir belediyesi ve/veya ilçe belediyeleri bünyesinde (KUDEB) oluşturulması	Busa Genel	BAB, BBB, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Valilik, Yıldırım Belediyesi, Osmangazi Belediyesi, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, İl Özel İdare, Koruma Bölge Kurulu, Üniversiteler, Meslek Odaları		Orta
		B1.2.2. Restorasyon uygulamalarında uygun teknoloji, özgün, doğru malzeme kullanımı için, "İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Bölge Laboratuvarı Müdürlüğü" ile koordinasyonlu çalışmaların yaygınlaştırılması				Orta Devam Eden
		B1.2.3. Tüm proje başvurularının alan için oluşturulacak kentsel tasarım ana kararlarına uygunluğunun belediyesince kontrol edildikten sonra Koruma Kuruluna iletilmesi, Bu konuda belediyeler arası estetik kurul oluşturulması yönünde çalışmalar yapılması	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi			Kısa
		B1.2.4. Restorasyon uygulamalarında denetim mekanizmasının işlerliğinin ve uygulanmasının kurumlar arası eşgüdüm ile sağlanması için farklı kurumlardan ve disiplinlerden oluşacak bağımsız bir birimin oluşturulması				Kısa Devam Eden
		B1.2.5. Alanda bakım ve basit onarımlar için sorumlu kurum ve kuruluşların saptanması, buna yönelik interaktif kontrol ve iletişim çizelgesinin oluşturulması, periyodik raporlamaların BAB'na bildirilmesi				Orta

1- Yönetim (Yetki -Mevzuat -Organizasyon -Eşgüdüm -Katılım) Eylem Planı Tablosu - 3/3				BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)		
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Koruma sürecindeki uygulamanın etkin ve zaman tanımlı olmaması, bürokrasinin ağır işlemesi - Mahalle kavramını, koruma olgusu, yaşam kalitesi ile ilgili sosyal yapı, sağlık ve kültür gibi sorunları izleyerek katılımı sağlayacak organizasyonel bir yapının olmaması ... - Bursa Alan Başkanlığının kurulmuş olması, - Yönetim Planının yapılıyor olması ve paydaşlar arasında iletişim platformunun oluşturuluyor olması	B.1.3 Alan Yönetiminin tanımlanması ve tanınırlığının artırılmasının sağlanması	B1.3.1. Alan yönetimi hakkında bilgilendirme toplantıları düzenlemek	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Valilik, Yıldırım Belediyesi, Osmangazi Belediyesi, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, İl Özel İdare, Koruma Bölge Kurulu, Üniversiteler, Meslek Odaları		Kısa
		B1.3.2. Sivil toplum kuruluşları ile paydaşların yönetim sürecinde etkin rol almalarının sağlanması için Alan Başkanlığınca proje geliştirmesi				Kısa
		B1.3.3. Yıllık çalışma programı yapabilmek amacıyla paydaşlar arası koordinasyon toplantıları düzenlemek				Orta
		B1.3.4. Yönetim planı ile ilgili Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu'nca belirlenecek denetim birimi oluşturmak				Orta
		B1.3.5. Tüm paydaşların sürece, etkin eşit ve şeffaf katılımının sağlanması, web sitesinin ve medyanın etkin kullanılması, denetlenebilir bir sürecin oluşturulması için, katılımı ölçmek ve değerlendirmek				Kısa
		B1.3.6. Yönetim planını beş yılda bir revize etmek				Orta

6 Aralık 2012 tarihinde 28489 sayılı Resmi Gazete yayınlanan 6360 kanun ile, Nisan 2014 tarihinden itibaren il özel idareleri kaldırılacak olup, il özel idarelerine verilmiş olan sorumluluklar ilgisine göre, bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, hazineye, valiliklere, büyükşehir belediyelerine ve bağlı kuruluşlarına veya ilçe belediyelerine yapılmış sayılacak ve bu kurum ve kuruluşlar tarafından yerine getirilecektir.

2.3.1.2. Kültürel Değerler – Koruma ve Planlama

Bu bölümde alanı etkileyen “güçlü yanlar ve fırsatlar”, “zayıf yanlar ve tehditler” hedeflerimize ulaşmamız için geliştirilen eylemlerimizde, mevcut durum analizleri olarak dikkate alınmıştır.

Tüm tespitler ve “Temel ilkelerimiz” doğrultusunda yapılan değerlendirmeler ile;

Yönetim Planı “Bursa (Hanlar Bölgesi – Sultan Külliyesi)” Alanı’nda “Kültürel Değerler - Koruma ve Planlama” başlığı altında genel olarak Restorasyon proje ve uygulama standartları, somut ve somut olmayan kültürel miras ve değerleri, Üst Ölçekli Planlar ve planlama çalışmalarında standartlar konularında korumayı etkileyen tespitlere ilişkin tespit edilen mevcut durum analizlene bağlı olarak geliştirilen hedefler, eylemler ve bu eylemleri gerçekleştirmesi öngörülen sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar ele alınmaktadır.

- **Hedef B2.1- Çağdaş koruma yaklaşımlarına uygun olarak, ulusal ve uluslararası koruma kriterleri bağlamında projelendirme ve uygulamaların gerçekleştirilmesini sağlamak**

Alan’da, Aslına uygun ve doğal afet, yangın vb. afetlere karşı dayanıklı restorasyonların yapılmaması, Restore edilen bazı binalarda dış cephede orjinal malzeme kullanılmaması, yapıların ve kentin özgün niteliklerinin zarar görmesi, Çeşitli sebeplerden dolayı yok olmuş eski yapıların (Hanlar Bölgesi’ndeki eski arastalar vb.) ile ilgili arşiv eksikliği, Külliye’lerde bulunan birimlerin (hamam, medrese vb.) kendi işlevleri ile uyumsuz kullanılması, Restorasyon yapılan eserlerin periyodik bakımlarının ve onarımın sistematik şekilde planlanıp uygulanmaması, basit onarımların izinsiz yapılması, Restorasyon çalışmalarında ara kalifiye eleman, usta eksikliği, Hanlar Bölgesinin Osmanlı’nın ilk çarşısı ve uluslararası ticaret merkezi olması, Külliye’lerin ilk Sultanlar dönemine ait olması, ilk ilim ve dini çalışmaların yapıldığı yerler olması, Kamu mülkiyetinde (vakıflar, belediye vb.) alanların var olması, Tarihi ve kültürel mirası koruma ve yaşatma projeleri kapsamında Sultan Külliyesi’nde bakım, onarım, güvenlik ve işletme gibi hizmetlere yönelik çalışmalara başlanmış olması tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik olarak belirlenen hedef; Çağdaş koruma yaklaşımlarına uygun olarak, ulusal ve uluslararası koruma kriterleri bağlamında projelendirme ve uygulamaların gerçekleştirilmesini sağlamaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler: Alanlarda öncelikle Dünya Miras Aday Alanları olmak üzere alanlara ait tüm sokak rölövelerinin, cephelerinin, yer kaplamalarının ve elektrik direklerinin vb altyapı elemanları gösterilerek hazırlanmasının sağlanması, Restorasyonlarla ilgili etaplamalar konusunda öncelikli alanların belirlenmesi, Koruma-kullanma dengesi içinde restorasyonu gerçekleştirilecek yapıların işlevinin katılımcı yöntemlerle belirlenmesi, Kamu kurumlarında ve koruma ile ilgili alanlarda iş yapan firmalarda sanat tarihçisi, arkeolog, mimar, restorasyon uzmanı mimar, restoratör gibi uzman sayılarının artırılması, Restorasyon uygulamaları yapacak firmalarda restorasyon uygulama tecrübesi ve usta sertifikalı kişilerin çalışmasının aranması, yerel işgücünden yararlanmak için önerilerin geliştirilmesi, Teşvik amaçlı iyi restorasyon uygulamalarının tanıtımının yapılması ve ödüllendirilmesi, Dünya Miras Aday alanlarında yapılacak tüm projeler ile ilgili “ICOMOS Etki Değerlendirme Raporu”nun dikkate alınmasıdır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar, Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Bursa Valiliği, Vakıflar Bursa Bölge Müdürlüğü, Bursa Müze Müdürlüğü, Bursa İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Bursa Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Bursa İl Özel İdaresi, Üniversiteler, Meslek Odaları’dır.

- **Hedef B2.2- Somut ve somut olmayan kültürel mirasa yönelik tarihi ve kültürel değerleri ortaya çıkarmak, araştırma ve arşiv çalışmalarını arttırarak kent belleğini geliştirmek**

Somit olmayan kültürel mirasın yeterince tespit edilmemiş olması, bu değerlerin kaybolma sorunu, Alanın tarihine yönelik kapsamlı bir arşivin bulunmaması, Külliye’ler hakkında kapsamlı bilgi birikiminin ve bir arşivin olmaması, Yerel yönetimlerin geleneksel el sanatları ve zanaatlarına ilgisinin azlığı, Bölgenin geleneksel kimliği ile kent içinde simgesel değerinin olması, isimlerini bölgeye veren şaheserler olması, • İmparatorluk yolunda Osmanlı’nın ilk başkentinin en önemli mimari özelliklerini yansıtmaması, Hanlar Bölgesi’nde çekirdek alan içerisinde İslam alemi için önemli beş camiden biri olan Ulu Cami’nin yer alması ve açık bir hat sanatı müzesi olması, Hanlar Bölgesi’nin Osmanlı’nın vakıf geleneğinin güçlü özelliklerini yansıtmaması ve yönetsel fonksiyonu olan zaviyeli camilerin ilk örneklerinin yer alması ve farklı dönemlerdeki kentsel katmanları içinde barındırıyor olması, Somut olmayan kültürel miras değerlerine sahip çıkılması, Karagöz – Hacivat’ın yaşatılıyor olması, alanın kendine has, köklü hikayelerinin olması ve konu ile ilgili akademik çalışmaların yapılıyor olması tespitleri

doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik olarak belirlenen hedef; Somut ve somut olmayan kültürel mirasa yönelik tarihi ve kültürel değerleri ortaya çıkarmak, araştırma ve arşiv çalışmalarını artırarak kent belleğini geliştirmektir. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler: Tarihi miras bilgi sisteminin kurulması. Bu sistem ile ilgili kurumların mülkiyet, imar durumu, fotoğraflar, envanter föyü, ilgili kurul kararları ve planlanan, devam eden, tamamlanmış projeler ile ilgili bilgilere ulaşılabilmesinin sağlanması, Hanlar ve Külliyele ilişkin sanat eserleri ve somut olmayan kültürel miras envanter çalışmalarının yapılması, yapılmış çalışmaların derlenmesi ve güncellenmesi, Hanlar Bölgesi'nde yer alan Tümülüs'ün (M.Ö. 2. Yüzyıl'a ait mezar odası) korunması ve alanda algılanabilirliğinin sağlanması için proje üretilmesi, Güncel restorasyon projelerinin ve geleneksel yapı detaylarının Bursa Alan Başkanlığı'nda dijital olarak arşivlenmesi, Dünya Miras Aday Alanları'na yönelik Bursa Alan Başkanlığı kütüphanesinin oluşturulması, Somut olmayan kültürel değerlerin tespitine yönelik araştırma çalışmalarının yayına dönüştürülmesinin yaygınlaştırılması, Simgesel esnaf gruplarının çarşıda temsil edilebilmesini desteklemek ve varlıklarını sürdürebilmeleri için "Beyaz Zambak" uygulaması benzeri bir ödüllendirmenin bu işyerlerine verilmesi, bölgenin turistik harita vb. dokümanlarda buraların tanıtımının yapılması, söz konusu işyerlerinde bilgilendirici dokümanların bulunmasının sağlanmasıdır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bursa Valiliği, Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Bursa İl Özel İdaresi, Bursa Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu, Bursa Kent Konseyi, Üniversiteler'dir.

➤ **Hedef B2.3- Tarihi çevreyi bütüncül olarak sürdürülebilir bir yaklaşımla korumak ve yaşatmak**

Koruma ve Planlama çalışmalarında, Doğal ve kültürel mirasın korunmasına yönelik Bütüncül koruma anlayışının ve paylaşılan ortak bir görüş ve politikanın bulunmaması, Sit Alanlarında, Koruma planlarının çok eski ve yetersiz olması, alanlarda gerçekçi ve uygulanabilir bir koruma planının yapılmamış olması, Bütüncül bir koruma planı yapımı ile ilgili kurum ve kuruluşların ortak veri tabanının olmaması, birbirleri ile uyumlu standart verilere ulaşılamaması, Kentsel silüet kararlarının ve bilincinin olmaması, silüetin değişmeye başlaması, Hanlar Bölgesi ve çevresinde kaçak, ruhsatsız yapılaşma tehdidi olması, Külliyele çevresinde tarihi dokunun kaybolması yüksek yapılaşmanın olması, yaşayanların bu mekanlardan gereğince yararlanamaması, Külliyele çevresinde geleneksel konut dokusunun ve sivil mimari örneklerinin çoğunun ayakta olması belediye yatırım programlarında yer alması ile restorasyonların devamlılığının sağlanması tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik olarak belirlenen hedef; Tarihi çevreyi bütüncül olarak sürdürülebilir bir yaklaşımla korumak ve yaşatmaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler: Alanlarla ilgili Koruma Amaçlı İmar Planlarının, Yönetim Planı kararları ile uyumunun sağlanması için revize edilmesi, Tarihi çevrenin kentsel peyzajının yeni yapılaşmalar ile tahrip edilmemesi için kent içi maksimum yapı yüksekliği analizinin yapılmasının sağlanması, Kurumlarca alanlarda yürütülen her türlü uygulama çalışmasının interaktif harita üzerinde aylık, üç aylık, altı aylık çalışma programlarına göre işlenmesi için GIS veri tabanlı sistem kurulması, Özellikle Külliye yeşil alanları başta olmak üzere tüm miras alanlarının halk tarafından daha çok kullanılabilmesi için çevre düzenleme projeleri geliştirilmesi, Yönetim Alanı nda yıkılmış tescilli bina parsellerinde koruma amaçlı projeler üretilmesi, Koruma Kurulu arşivinin dijitalleştirilmesi ve tescil fişlerinin güncellenmesidir.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bursa Valiliği, Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Bursa Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu, Bursa Müze Müdürlüğü'dür.

➤ **Hedef B2.4- Uygulama çalışmalarında ulusal ve uluslararası ilkeler doğrultusunda dilbirliği oluşturmak.**

Uygulama çalışmalarına yönelik, Kentsel tasarım rehberinin olmaması, Yer kaplama, zemin ve üst örtü uygulamalarında ortak bir dil kullanılmaması, Bilgilendirme ve yönlendirme levhaların eksikliği, norm ve standardın belirli olmaması, Özgün mimari kimliği gölgeleyecek tabelalar, dükkanlarda çok fazla vitrin taşmalarının olması, Han avlularında karmaşa ve görsel kirliliğin olumsuz etkileri, Yerel yönetimlerde sürdürülebilir kentsel tasarımın öneminin ve farkındalığının artmakta olması tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik olarak belirlenen hedef; Uygulama çalışmalarında ulusal ve uluslararası ilkeler doğrultusunda dilbirliği oluşturmaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler: Yönetim Alanı na özgü "Kentsel Tasarım Rehberi"nin oluşturulması, Kentsel tasarım projesinde işlev haritası üretilmesi; kent mobilyaları, cephe ve yükseklik kararları, tabelalar ve mokamp alanlarının belirlenmesi, Gerçekleşecek projelerde bu rehberin uygulanmasının sağlanması ve denetlenmesidir.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Bursa İl Özel İdaresi, Üniversiteler, Meslek Odaları'dır.

➤ **Hedef B2.5- Kültürel mirasın bozulması ve yok olması ile ilgili göstergelerin saptanması**

Kültürel mirasın fiziksel olarak bozulması, yokolması, Bazı tarihi yapıların tescilinin bulunmaması itespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik olarak belirlenen hedef; Kültürel mirasın bozulması ve yok olması ile ilgili göstergelerin saptanmasıdır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler: Alanlar içinde yer alan yıkılmış SMÖ'ler için her yıl periyodik olarak tespit çalışması yapılması, Tescil fişlerinin güncellenmesi, Restorasyon çalışmalarında detaylı drenaj ve yalıtım projelerinin hazırlanmasının sağlanmasıdır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Bursa Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu'dur.

2- Kültürel Değerler - Koruma ve Planlama Eylem Planı Tablosu- 1/5						BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
Aslına uygun ve doğal afet, yangın vb. afetlere karşı dayanıklı restorasyonların yapılmaması, Restore edilen bazı binalarda dış cephede orjinal malzeme kullanılmaması, yapıların ve kentin özgün niteliklerinin zarar görmesi	B2.1- Çağdaş koruma yaklaşımlarına uygun olarak, ulusal ve uluslararası koruma kriterleri bağlamında projelendirme ve uygulamaların gerçekleştirilmesini sağlamak	B2.1.1. Alanlarda öncelikle Dünya Miras Aday Alanları olmak üzere alanlara ait tüm sokak rölövelerinin, cephelerinin, yer kaplamalarının ve elektrik direklerinin vb altyapı elemanları gösterilerek hazırlanmasının sağlanması	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Valilik Kültür ve Turizm Bakanlığı, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, İl Özel İdare, Üniversiteler, Meslek Odaları		Uzun
Çeşitli sebeplerden dolayı yok olmuş eski yapıların (Hanlar Bölgesi'ndeki eski arastalar vb.) ile ilgili arşiv eksikliği		B2.1.2. Restorasyonlarla ilgili etaplamalar konusunda öncelikli alanların belirlenmesi				Kısa Devam Eden
Külliyelerde bulunan birimlerin (hamam, medrese vb.) kendi işlevleri ile uyumsuz kullanılması		B2.1.3. Koruma-kullanma dengesi içinde restorasyonu gerçekleştirilecek yapıların işlevinin katılımcı yöntemlerle belirlenmesi				Kısa Devam Eden
Restorasyon yapılan eserlerin periyodik bakımlarının ve onarımın sistematik şekilde planlanıp uygulanmaması, basit onarımların izinsiz yapılması,		B2.1.4. Kamu kurumlarında ve koruma ile ilgili alanlarda iş yapan firmalarda sanat tarihçisi, arkeolog, mimar, restorasyon uzmanı mimar, restoratör gibi uzman sayılarının artırılması				Orta
- Restorasyon çalışmalarında ara kalifiye eleman, usta eksikliği, ... - Hanlar Bölgesinin Osmanlı'nın ilk çarşısı ve uluslararası ticaret merkezi olması, külliyyelerin ilk Sultanlar dönemine ait olması, ilk ilim ve dini çalışmaların yapıldığı yerler olması		B2.1.5. Restorasyon uygulamaları yapacak firmalarda restorasyon uygulama tecrübesi ve usta sertifikalı kişilerin çalışmasının aranması, yerel işgücünden yararlanmak için önerilerin geliştirilmesi				Kısa Devam Eden

2- Kültürel Değerler - Koruma ve Planlama Eylem Planı Tablosu- 2/5				BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)		
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Kamu mülkiyetinde (Vakıflar, Belediye vb.) alanların var olması, - Tarihi ve kültürel mirası koruma ve yaşatma projeleri kapsamında Sultan Külliyesi'nde bakım, onarım, güvenlik ve işletme gibi hizmetlere yönelik çalışmalara başlanmış olması		B2.1.6. Teşvik amaçlı iyi restorasyon uygulamalarının tanıtımının yapılması ve ödüllendirilmesi	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Valilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, İl Özel İdare, Üniversiteler, Meslek Odaları		Kısa Devam Eden
		B2.1.7. Dünya Miras Aday alanlarında yapılacak tüm projeler ile ilgili "ICOMOS Etki Değerlendirme Raporu"nın dikkate alınması		BAB, BBB, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, İl Özel İdare		Orta Devam Eden
Somut olmayan kültürel mirasın yeterince tespit edilmemiş olması ve bu değerlerin kaybolma sorunu - Alanın tarihine yönelik kapsamlı bir arşivin bulunmaması - Külliye hakkında kapsamlı bilgi birikiminin ve bir arşivin olmaması - Yerel yönetimlerin geleneksel el sanatları ve zanaatlarına ilgisinin azlığı ... - Bölgenin geleneksel kimliği ile kent içinde simgesel değerinin olması, isimlerini bölgeye veren şaheserler olması	B2.2- Somut ve somut olmayan kültürel mirasa yönelik tarihi ve kültürel değerleri ortaya çıkarmak, araştırma ve arşiv çalışmalarını kent belleğini geliştirmek	B2.2.1. Tarihi miras bilgi sisteminin kurulması. Bu sistem ile ilgili kurumların mülkiyet, imar durumu, fotoğraflar, envanter föyü, ilgili kurul kararları ve planlanan, devam eden, tamamlanmış projeler ile ilgili bilgilere ulaşılabilmesinin sağlanması	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Osmangazi Belediyesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Bölge Koruma Kurulu, Bursa İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Üniversiteler		Orta
		B2.2.2. Hanlar ve Külliye ile ilişkin sanat eserleri ve somut olmayan kültürel miras envanter çalışmalarının yapılması, yapılmış çalışmaların derlenmesi ve güncellenmesi				Orta
		B2.2.3. Hanlar Bölgesi'nde yer alan Tümülüs'ün (M.Ö. 2. Yüzyıl'a ait mezar odası) korunması ve alanda algılanabilirliğinin sağlanması için proje üretilmesi				Orta
		B2.2.4. Güncel restorasyon projelerinin ve geleneksel yapı detaylarının Bursa Alan Başkanlığı'nda dijital olarak arşivlenmesi.				Orta

2- Kültürel Değerler - Koruma ve Planlama Eylem Planı Tablosu- 3/5						BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- İmparatorluk yolunda Osmanlının ilk başkentinin en önemli mimari özelliklerini yansıtması - Hanlar Bölgesi'nde çekirdek alan içerisinde İslam alemi için önemli beş camiden biri olan Ulu Cami'nin yer alması ve açık bir hat sanatı müzesi olması, - Hanlar Bölgesi'nin Osmanlı'nın vakıf geleneğinin güçlü özelliklerini yansıtması ve yönetsel fonksiyonu olan zaviyeli camilerin ilk örneklerinin yer alması ve farklı dönemlerdeki kentsel katmanları içinde barındırıyor olması, ... - Somut olmayan kültürel miras değerlerine sahip çıkılması, Karagöz – Hacivat'ın yaşatılıyor olması, alanın kendine has, köklü hikayelerinin olması ve konu ile ilgili akademik çalışmaların yapılıyor olması		B2.2.5. Dünya Miras Aday Alanları'na yönelik Bursa Alan Başkanlığı kütüphanesinin oluşturulması	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi	BAB, BBB		Kısa
		B2.2.6. Somut olmayan kültürel değerlerin tespitine yönelik araştırma çalışmalarının yayına dönüştürülmesinin yaygınlaştırılması		BAB, BBB, Valilik, Bursa İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Osmangazi Belediyesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Bölge Koruma Kurulu, Üniversiteler		Orta
		B2.2.7. Simgesel esnaf gruplarının çarşıda temsil edilebilmesini desteklemek ve varlıklarını sürdürebilmeleri için "Beyaz Zambak" uygulaması benzeri bir ödüllendirmenin bu işyerlerine verilmesi, bölgenin turistik harita vb. dokümanlarda buraların tanıtımının yapılması, söz konusu işyerlerinde bilgilendirici dokümanların bulunmasının sağlanması		BAB, BBB, Bursa Kent Konseyi, Osmangazi Belediyesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Bölge Koruma Kurulu, Valilik Üniversiteler		Orta

2- Kültürel Değerler - Koruma ve Planlama Eylem Planı Tablosu- 4/5						BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Doğal ve kültürel mirasın korunmasına yönelik bütüncül koruma anlayışının ve paylaşılan ortak bir görüş ve politikanın bulunmaması - Sit Alanlarında, Koruma planlarının çok eski ve yetersiz olması, alanlarda gerçekçi ve uygulanabilir bir koruma planının yapılmamış olması - Bütüncül bir koruma planı yapımı ile ilgili kurum ve kuruluşların ortak veri tabanının olmaması, birbirleri ile uyumlu standart verilere ulaşılamaması Kentsel silüet kararlarının ve bilincinin olmaması, silüetin değişmeye başlaması - Hanlar Bölgesi ve çevresinde kaçak, ruhsatsız yapılaşma tehdidi olması - Külliyeler çevresinde tarihi dokunun kaybolması yüksek yapılaşmanın olması, yaşayanların bu mekânlardan gereğince yararlanamaması - Külliyeler çevresinde geleneksel konut dokusunun ve sivil mimari örneklerinin çoğunun ayakta olması belediye yatırım programlarında yer alması ile restorasyonların devamlılığının sağlanması	B2.3-Tarihi çevreyi bütüncül olarak sürdürülebilir bir yaklaşımla korumak ve yaşatmak	B2.3.1. Alanlarla ilgili Koruma Amaçlı İmar Planlarının, Yönetim Planı kararları ile uyumunun sağlanması için revize edilmesi	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Valilik, Bursa İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Koruma Bölge Kurulu, Bursa Müze Müdürlüğü		Orta
		B2.3.2. Tarihi çevrenin kentsel peyzajının yeni yapılaşmalar ile tahrip edilmemesi için kent içi maksimum yapı yüksekliği analizinin yapılmasının sağlanması				Kısa
		B2.3.3. Kurumlarca alanlarda yürütülen her türlü uygulama çalışmasının interaktif harita üzerinde aylık, üç aylık, altı aylık çalışma programlarına göre işlenmesi için GIS veri tabanlı sistem kurulması				Kısa Devam Eden
		B2.3.4. Özellikle Külliye yeşil alanları başta olmak üzere tüm miras alanlarının halk tarafından daha çok kullanılabilmeleri için çevre düzenleme projeleri geliştirilmesi		BAB, BBB, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Koruma Bölge Kurulu, Bursa Müze Müdürlüğü		Kısa Devam Eden
		B2.3.5. Yönetim Alanı nda yıkılmış tescilli bina parsellerinde koruma amaçlı projeler üretilmesi				Orta
		B2.3.6. Koruma Kurulu arşivinin dijitalleştirilmesi ve tescil fişlerinin güncellenmesi		BAB, BBB, Koruma Bölge Kurulu		Orta

2- Kültürel Değerler - Koruma ve Planlama Eylem Planı Tablosu- 5/5					BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)	
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
• Kentsel tasarım rehberinin olmaması • Yer kaplama, zemin ve üst örtü uygulamalarında ortak bir dil kullanılmaması, • Bilgilendirme ve yönlendirme levhaların eksikliği, norm ve standardın belirli olmaması, • Özgün mimari kimliği gölgeleyecek tabelalar, dükkanlarda çok fazla vitrin taşmalarının olması • Han avlularında karmaşa ve görsel kirliliğin olumsuz etkileri ... • Yerel yönetimlerde sürdürülebilir kentsel tasarımın öneminin ve farkındalığının artmakta olması.	B2.4- Uygulama çalışmalarında ulusal ve uluslararası ilkeler doğrultusunda diilbirliği oluşturmak	B2.4.1. Yönetim Alanı na özgü "Kentsel Tasarım Rehberi"nin oluşturulması	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, İl Özel İdare, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Üniversiteler, Meslek Odaları		Orta
		B2.4.2. Kentsel tasarım projesinde işlev haritası üretilmesi; kent mobilyaları, cephe ve yükseklik kararları, tabelalar ve mokamp alanlarının belirlenmesi				Orta
		B2.4.3. Gerçekleşecek projelerde bu rehberin uygulanmasının sağlanması ve denetlenmesi				Orta Devam Eden
• Kültürel mirasın fiziksel olarak bozulması, yokolması • Bazı tarihi yapıların tescilinin bulunmaması	B2.5- Kültürel mirasın bozulması ve yok olması ile ilgili göstergelerin saptanması	B2.5.1. Alanlar içinde yer alan yıkılmış SMÖ'ler için her yıl periyodik olarak tespit çalışması yapılması	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Koruma Bölge Kurulu		Orta Devam Eden
		B2.5.2. Tescil fişlerinin güncellenmesi				Orta Devam Eden
		B2.5.3. Restorasyon çalışmalarında detaylı drenaj ve yalıtım projelerinin hazırlanmasının sağlanması			BBB, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Koruma Bölge Kurulu	

6 Aralık 2012 tarihinde 28489 sayılı Resmi Gazete yayınlanan 6360 kanun ile, Nisan 2014 tarihinden itibaren il özel idareleri kaldırılacak olup, il özel idarelerine verilmiş olan sorumluluklar ilgisine göre, bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, hazineye, valiliklere, büyükşehir belediyelerine ve bağlı kuruluşlarına veya ilçe belediyelerine yapılmış sayılacak ve bu kurum ve kuruluşlar tarafından yerine getirilecektir.

2.3.1.3. Sosyal – Ekonomik – Çevresel – Yaşam Kalitesi

Bu bölümde alanı etkileyen “güçlü yanlar ve fırsatlar”, “zayıf yanlar ve tehditler” hedeflerimize ulaşmamız için geliştirilen eylemlerimizde, mevcut durum analizleri olarak dikkate alınmıştır.

Tüm tespitler ve “Temel ilkelerimiz” doğrultusunda yapılan değerlendirmeler ile;

Yönetim Planı “Bursa (Hanlar Bölgesi – Sultan Külliyesi)” Alanı’nda “Sosyal – Ekonomik – Çevresel – Yaşam Kalitesi” başlığı altında genel olarak Korumanın sürdürülebilirliğini; sosyal, ekonomik ve mekânsal konularında korumayı etkileyen tespit edilen mevcut durum analizlerine bağlı olarak geliştirilen hedefler, eylemler ve bu eylemleri gerçekleştirmesi öngörülen sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar ele alınmaktadır.

➤ **Hedef B3.1- Alanların geleneksel kültürünü ve karakterini sürdürebilmesi için sosyal ve kültürel etkinliklerle kültürel amaçlı kullanımının geliştirilmesi**

Alan’da koruma – yaşama ve kullanma dengesi bütününde, Bursa’nın merkez yapılaşmasında işlevsel tek tipleşme, Hanlar Bölgesi’nin kentten soyutlanması, bölgeye sadece ekonomik getirisi açısından bakılması, sosyo - kültürel faktörlerin arka planda kalması, Öğrencilerin kent merkezi ile bütünleşememesi, Hanlar bölgesinde kullanıcı profiline çeşitli olmaması, AVM müşterisinin çarşıya çekilememesi, Sosyal ve ekonomik değişikliklerden kaynaklanan nedenlerle külliye çevresinde oturan halkın profiline değişmesi, Hanlar Bölgesi’nin, kent dokusu ve fonksiyonları ile bütünleşmiş çekim noktası, toplanma mekânı ve insanların buluşma noktası olma yolunda ilerlemeler, ticari yapıların yanında yönetsel ve kültürel yapıların (kent müzesi, tiyatro ve kültür merkezlerinin) yer alması, sunulan sosyal faaliyetlerin artıyor olması, açık ve kapalı mekanların, otantik dinlenme mekanlarının var olması tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Alanların geleneksel kültürünü ve karakterini sürdürebilmesi için sosyal ve kültürel etkinliklerle kültürel amaçlı kullanımının geliştirilmesidir. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler: Kurumsal işbirliği ve halkın aktif katılımının sağlanmasıyla kültürel değerler ve sosyo ekonomik durum arasındaki dengenin kurulmasına yönelik çalışmaların yapılması, Mahalle kültürünü ön plana çıkaracak etkinliklerin, organizasyonların kent genelinde veya Yönetim Alanı nda geliştirilmesi, Çarşı’da alışveriş şenliklerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması (BTSO’nun alışveriş şenlikleri gibi), Güzel sanatlarla ilgili (Edebiyat, resim, müzik, moda gibi) organizasyonların, toplulukların kullanabilecekleri kültür ve sosyal etkinlik (sergi, fuar, sokak şenliği, dinleti, yazlık sinema vb.) konseptine uygun etkinliklerin teşvik edilmesi bunun için uygun alanların belirlenmesi, Kültürel miras kullanıcı profiline (çocuk, genç, yetişkin, yaşlı) saptanması ve çeşitlendirilmesi için araştırma ve anket çalışmalarının yapılması ve sonuçların değerlendirilmesi, Üniversite öğrencilerine yönelik faaliyetlerin düzenlenmesi (müzik, kitap satış, fuar, sergi vb.), eğitim ve seminer programlarının alanlarda gerçekleşmesi için kurumların desteklenmesi, Kültürel etkinliklerin Bursa genelinde yaygınlaştırılması için web sitesi vb. medyanın daha etkin kullanılabilmesinin sağlanmasıdır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Valiliği, Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), BBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Kalkınma Ajansı (BEBKA), Bursa İl Özel İdaresi, Meslek Odaları, Üniversiteler, STK’lardır.

➤ **Hedef B3.2- İlgili kurum ve kuruluşların eşgüdümü ile katılımlı ve sürdürülebilir bir finans modelini oluşturmak.**

Koruma kullanma dengesi ile ilgili sorunlar, Sürdürülebilir bir finansal modelin olmaması, Kent merkezinde AVM’lerin yerleşimi ve hızla çoğalmaları, Hanlar Bölgesi’nin belli saatlerden sonra ve haftasonu (Pazar günü) kapalı olması, Külliye çevresinde planlanmış satış birimlerinin olmaması, Küçük esnafın giderek yok olması, İşportacılar ve kayıt dışı ticaretin engellenememesi, İş etiğinden uzaklaşma ve kalitede düşüklük, Hanlar Bölgesi’nde çarşı kültürünün yaşatılıyor olması, esnafın bu kültüre ve hanlara sahip çıkması, Sultan Külliyesi’nin, dini ve ticari amaçlı işlevini sürdürüyor olmaları imaretlerin (aşevleri) yaşatılması, sosyo-ekonomik olarak hayatın içinde yer alması gençlerin artarak geleneksel sanatlara ilgi duyması, tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, İlgili kurum ve kuruluşların eşgüdümü ile katılımlı ve sürdürülebilir bir finansman modelini oluşturmaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler: Bölgenin, ekonomik yapısının düzenlenmesine katkı sağlamak amacı ile uzman kuruluşlar ve yerel halk ile kurumsal anlayışın, müşteri güveninin artırılmasına ve mekana uygun ticari işlevlerin belirlenmesine yönelik yapılanmanın geliştirilmesi, Ürün ve hizmet standartlarının belirlenmesi ve çarşı (esnaf) kültürünün gelişmesi

için esnaflara yönelik çalışmalar yapılması, Hanlar Bölgesi içerisinde yer alan çarşı ve hanların açılış ve kapanış saatlerinin düzenlenmesine yönelik çalışmalar yapılması, Sektörel dağılımın geçmiş ve günümüzdeki analizlere göre planlı bir şekilde sürdürülmesinin sağlanması, bu dağılıma göre koruma-kullanma dengesi içerisinde yapılara işlev verilmesi, Kaybolmaya yüz tutmuş olan zanaatlerin ve kültürel niteliği olan ürünlerin satıldığı dükkanların sürdürülebilirliğinin sağlanması için beklentilerin araştırılması, öneriler geliştirilmesi, Yerel üretimi arttırmak için E-ticaret'in geliştirilmesi ve tanıtımının sağlanması, Oluşturulacak finans modeli içinde kültürel ve sanatsal etkinliklerle ilgili hibe ve sponsorluk imkanlarının sağlanmasıdır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Bursa Valiliği, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Kalkınma Ajansı (BEBKA), Bursa İl Özel İdaresi, Bursa Ticaret ve Sanayi Odası (BTSO), Bursa Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği (BESOB), Üniversiteler, STK'lardır.

➤ **Hedef B3.3- Koruma- kullanma dengesi kurularak, sürdürülebilir kentsel çevre kalitesine yönelik, yaşam kalitesinin yükseltmek ve hizmet sunumu etkinliğini arttırmak**

Alanda yaşayanların yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayacak yeterli nitelikte kentsel ve sosyal donatının bulunmaması, Hanlar Bölgesi'nde peyzaj elemanları ve yeşil alanların eksikliği, Külliye'lerin tarihi dokusuna uygun peyzajın yetersiz olması, Külliye bölgesinde yaşayanların kullanabileceği sosyal mekanların eksikliği, varolan alanlardan yararlanılamaması, Çocuk ve gençlerin vakit geçirebilecekleri alanların yetersiz olması, Kentsel altyapı eksikliği, Çevre kirliliği, görsel kirlilik ve bakımsızlık, Alanlarda doğal bir kentsel peyzajın var olması, anıtsal ağaçların bulunması, topoğrafik özelliğinin ve kent morfolojisinde öneminin olması, altyapı yenileme çalışmalarına başlanmış olması tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Koruma- kullanma dengesi kurularak, sürdürülebilir kentsel çevre kalitesine yönelik, yaşam kalitesinin yükseltmek ve hizmet sunumu etkinliğini arttırmaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler: Yönetim Alanı'nda alt yapı sorunlarının, çevre kirliliğinin ve donatı eksikliklerinin (kent mobilyaları, sağlık kabini, güvenlik, bebek bakım ünitesi, wc vb.) tespit edilerek bunların giderilmesi için kurumlar arası eşgüdümün sağlanması, Çevre bilincinin geliştirilerek, çevre kirliliğini önleyici programların oluşturulması, Sürdürülebilir ve ekolojik enerji kaynaklarının ulaşım, ısıtma, aydınlatma vb. sistemlerde kullanımı için çalışmaların yapılması ve bu yönde yapılacak ARGE çalışmalarının desteklenmesi, Sürekli ve etkin denetim mekanizmasının oluşturulması için önerilerin geliştirilmesi, alanlara özel sağlıklı kent parametrelerinin takibinin yapılmasıdır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Çevre Koruma Müdürlüğü, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Bursa İl Özel İdaresi, Meslek Odaları, Üniversiteler, STK'lardır.

3- Sosyal - Ekonomik - Çevresel - Yaşam Kalitesi Eylem Planı Tablosu- 1/3				BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)		
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Bursa'nın merkez yapılaşmasında işlevsel tek tipleşme, Hanlar Bölgesi'nin kentten soyutlanması, bölgeye sadece ekonomik getirisi açısından bakılması, sosyo - kültürel faktörlerin arka planda kalması - Öğrencilerin kent merkezi ile bütünleşememesi - Hanlar bölgesinde kullanıcı profiline çeşitli olmaması, AVM müşterisinin çarşıya çekilememesi - Sosyal ve ekonomik değişikliklerden kaynaklanan nedenlerle külliyeler çevresinde oturan halkın profilinin değişmesi ... - Hanlar Bölgesi'nin, kent dokusu ve fonksiyonları ile bütünleşmiş çekim noktası, toplanma mekânı ve insanların buluşma noktası olma yolunda ilerlemeler, ticari yapıların yanında yönetsel ve kültürel yapıların (kent müzesi, tiyatro ve kültür merkezlerinin) yer alması, sunulan sosyal faaliyetlerin artıyor olması, açık ve kapalı mekanların, otantik dinlenme mekanlarının var olması	B3.1- Alanların geleneksel kültürünü ve karakterini sürdürülebilmesi için sosyal ve kültürel etkinliklerle kültürel amaçlı kullanımının geliştirilmesi	B3.1.1. Kurumsal işbirliği ve halkın aktif katılımının sağlanmasıyla kültürel değerler ve sosyo ekonomik durum arasındaki dengenin kurulmasına yönelik çalışmaların yapılması	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Valilik, Bursa İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Kalkınma Ajansı, İl Özel İdare, Meslek Odaları, Üniversiteler, STK'lar		Orta Devam Eden
		B3.1.2. Mahalle kültürünü ön plana çıkaracak etkinliklerin, organizasyonların kent genelinde veya Yönetim Alanı nda geliştirilmesi				Kısa Devam Eden
		B3.1.3. Çarşı'da alışveriş şenliklerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması (BTSO'nun alışveriş şenlikleri gibi)				Kısa Devam Eden
		B3.1.4. Güzel sanatlarla ilgili (Edebiyat, resim, müzik, moda gibi) organizasyonların, toplulukların kullanabilecekleri kültür ve sosyal etkinlik (sergi, fuar, sokak şenliği, dinleti, yazlık sinema vb.) konseptine uygun etkinliklerin teşvik edilmesi bunun için uygun alanların belirlenmesi			BAB, BBB, Valilik Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Kalkınma Ajansı, İl Özel İdare, Meslek Odaları, Üniversiteler, STK'lar	
		B3.1.5. Kültürel miras kullanıcı profiline (çocuk, genç, yetişkin, yaşlı) saptanması ve çeşitlendirilmesi için araştırma ve anket çalışmalarının yapılması ve sonuçların değerlendirilmesi	BAB, BBB, Valilik Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Kalkınma Ajansı, İl Özel İdare, Meslek Odaları, Üniversiteler, STK'lar			Kısa
		B3.1.6. Üniversite öğrencilerine yönelik faaliyetlerin düzenlenmesi (müzik, kitap satış, fuar, sergi vb.), eğitim ve seminer programlarının alanlarda gerçekleştirilmesi için kurumların desteklenmesi				Kısa
		B3.1.7. Kültürel etkinliklerin Bursa genelinde yaygınlaştırılması için web sitesi vb. medyanın daha etkin kullanılabilmesi	Bursa Genel	BAB, BBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı		Kısa

3- Sosyal - Ekonomik - Çevresel - Yaşam Kalitesi Eylem Planı Tablosu- 2/3				BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)		
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
Koruma kullanma dengesi ile ilgili sorunlar Sürdürülebilir bir finansal modelin olmaması - Kent merkezinde AVM'lerin yerseçimi ve hızla çoğalmaları - Hanlar Bölgesi'nin belli saatlerden sonra ve haftasonu (Pazar günü) kapalı olması - Külliyele çevresinde planlanmış satış birimlerinin olmaması Küçük esnafın giderek yok olması - İşportacılar ve kayıt dışı ticaretin engellenememesi - İş etiğinden uzaklaşma ve kalitede düşüklük ... - Hanlar Bölgesi'nde çarşı kültürünün yaşatılıyor olması, esnafın bu kültüre ve hanlara sahip çıkması - Sultan Külliyeleleri'nin, dini ve ticari amaçlı işlevini sürdürüyor olmaları imaretlerin (aşevleri) yaşatılması, sosyo- ekonomik olarak hayatın içinde yer alması gençlerin artarak geleneksel sanatlarla ilgi duyması,	B3.2- İlgili kurum ve kuruluşların eşgüdümü ile katılımlı ve sürdürülebilir bir finans modelini oluşturmak.	B3.2.1. Bölgenin, ekonomik yapısının düzenlenmesine katkı sağlamak amacı ile uzman kuruluşlar ve yerel halk ile kurumsal anlayışın, müşteri güveninin artırılmasına ve mekana uygun ticari işlevlerin belirlenmesine yönelik yapılanmanın geliştirilmesi	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi	BAB, Valilik, Osmangazi Belediyesi, Kalkınma Ajansı, İl Özel İdare, BTSO, BESOB, Üniversiteler, STK'lar		Orta
		B3.2.2. Ürün ve hizmet standartlarının belirlenmesi ve çarşı (esnaf) kültürünün gelişmesi için esnaflara yönelik çalışmalar yapılması				Kısa Devam Eden
		B3.2.3. Hanlar Bölgesi içerisinde yer alan çarşı ve hanların açılış ve kapanış saatlerinin düzenlenmesine yönelik çalışmalar yapılması.	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Valilik, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Kalkınma Ajansı, İl Özel İdare, BTSO, BESOB, Üniversiteler, STK'lar		Orta
		B3.2.4. Sektörel dağılımın geçmiş ve günümüzdeki analizlere göre planlı bir şekilde sürdürülmesinin sağlanması, bu dağılıma göre koruma-kullanma dengesi içerisinde yapılara işlev verilmesi.				Orta
		B3.2.5. Kaybolmaya yüz tutmuş olan zanaatlerin ve kültürel niteliği olan ürünlerin satıldığı dükkanların sürdürülebilirliğinin sağlanması için beklentilerin araştırılması, öneriler geliştirilmesi		BAB, Valilik, Osmangazi Belediyesi, Kalkınma Ajansı, İl Özel İdare, BTSO, BESOB, Üniversiteler, STK'lar		Orta
		B3.2.6. Yerel üretimi artırmak için E-ticaret'in geliştirilmesi ve tanıtımının sağlanması	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi			Kısa
		B3.2.7. Oluşturulacak finans modeli içinde kültürel ve sanatsal etkinliklerle ilgili hibe ve sponsorluk imkanlarının sağlanması				Kısa Devam Eden

3- Sosyal - Ekonomik - Çevresel - Yaşam Kalitesi Eylem Planı Tablosu- 3/3				BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)		
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Alanda yaşayanların yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayacak yeterli nitelikte kentsel ve sosyal donatının bulunmaması - Hanlar Bölgesi'nde peyzaj elemanları ve yeşil alanların eksikliği, Külliye'lerin tarihi dokusuna uygun peyzajın yetersiz olması - Külliye'ler bölgesinde yaşayanların kullanabileceği sosyal mekanların eksikliği, varolan alanlardan yararlanılamaması - Çocuk ve gençlerin vakit geçirebilecekleri alanların yetersiz olması Kentsel altyapı eksikliği Çevre kirliliği, görsel kirlilik ve bakımsızlık ... - Alanlarda doğal bir kentsel peyzajın var olması, anıtsal ağaçların bulunması, topoğrafik özelliğinin ve kent morfolojisinde öneminin olması, altyapı yenileme çalışmalarına başlanmış olması	B3.3- Koruma-kullanma dengesi kurularak, sürdürülebilir kentsel çevre kalitesine yönelik, yaşam kalitesinin yükseltmek ve hizmet sunumu etkinliğini arttırmak	B3.3.1. Yönetim Alanı nda alt yapı sorunlarının, çevre kirliliğinin ve donatı eksikliklerinin (kent mobilyaları, sağlık kabini, güvenlik, bebek bakım ünitesi, wc vb.) tespit edilerek bunların giderilmesi için kurumlar arası eşgüdümün sağlanması	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Çevre Koruma Müdürlüğü, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, İl Özel İdare, Meslek Odaları, Üniversiteler, STK'lar		Orta
		B3.3.2. Çevre bilincinin geliştirilerek, çevre kirliliğini önleyici programların oluşturulması				Kısa Devam Eden
		B3.3.3. Sürdürülebilir ve ekolojik enerji kaynaklarının ulaşım, ısıtma, aydınlatma vb. sistemlerde kullanımı için çalışmaların yapılması ve bu yönde yapılacak ARGE çalışmalarının desteklenmesi				Orta
		B3.3.4. Sürekli ve etkin denetim mekanizmasının oluşturulması için önerilerin geliştirilmesi, alanlara özel sağlıklı kent parametrelerinin takibinin yapılması				Orta Devam Eden

6 Aralık 2012 tarihinde 28489 sayılı Resmi Gazete yayınlanan 6360 kanun ile, Nisan 2014 tarihinden itibaren il özel idareleri kaldırılacak olup, il özel idarelerine verilmiş olan sorumluluklar ilgisine göre, bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, hazineye, valiliklere, büyükşehir belediyelerine ve bağlı kuruluşlarına veya ilçe belediyelerine yapılmış sayılacak ve bu kurum ve kuruluşlar tarafından yerine getirilecektir.

2.3.1.4. Eğitim ve Bilinçlendirme

Bu bölümde alanı etkileyen “güçlü yanlar ve fırsatlar”, “zayıf yanlar ve tehditler” hedeflerimize ulaşmamız için geliştirilen eylemlerimizde, mevcut durum analizleri olarak dikkate alınmıştır.

Tüm tespitler ve “Temel ilkelerimiz” doğrultusunda yapılan değerlendirmeler ile;

Yönetim Planı “Bursa (Hanlar Bölgesi – Sultan Külliyesi)” Alanı’nda “Eğitim ve Bilinçlendirme” başlığı altında genel olarak Korumada farkındalığı etkileyen, eğitim ve bilinçlendirme konularında tespit edilen mevcut durum analizlerine bağlı olarak geliştirilen hedefler, eylemler ve bu eylemleri gerçekleştirmesi öngörülen sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar ele alınmaktadır.

- **Hedef B4.1-** Yönetim Alanı nın tarihi ve kültürel değerlerinin korunması ve yaşatılmasını sağlamak amacıyla alanda yaşayan, çalışan, alanı ziyaret eden ve alanla ilgili çalışmalarda bulunanlarda her seviyede bilinç oluşturmak ve farkındalığı arttırmak.

Koruma bilincinin zayıf olması, görevli personelin yetkin olmaması, Yeni jenerasyonun bilgi eksikliği olması, Kültürel miras konusunda eğitim veren öğretmenlerin / öğretilenlerin bu konuda yeterince eğitilmiş olmamaları, Geçmişteki değerleri korumanın önemini ve değerini gelecek nesillere öğretilmemesi, Rehberlerin bilgi eksikliği, külliye hakkında kapsamlı bilgi birikimlerinin olmaması ve bilgilendirme eksiklikleri, Çarşıların imajının zayıflaması ve çekiciliğinin özellikle genç kuşakta azalması, Çarşı esnafının geleneklerini koruyarak çağa ayak uydurmasını bilmemesi, Eğitim çağındaki çocukların temel eğitimde bilinçlendirilme yetersizliği, Bursa’da bulunan büyük şirketlerin sosyal sorumluluk projelerinde farkındalıklarının az olması, Yaşayanların ve yerel yönetimlerin ilgisinin ve geçmişe sahip çıkma duyarlılığının giderek artması, Sosyal ağların kullanılması ve kültür gezilerinin düzenleniyor olması, Yazılı ve sözlü kaynaklara önem veriliyor olması, yerel basın etkinliğinin kullanılıyor olması tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Yönetim Alanı nın tarihi ve kültürel değerlerinin korunması ve yaşatılmasını sağlamak amacıyla alanda yaşayan, çalışan, alanı ziyaret eden ve alanla ilgili çalışmalarda bulunanlarda her seviyede bilinç oluşturmak ve farkındalığı arttırmaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler; Eğitim çalışmaları ile ilgili genel bir planlama yapılması, kim-nere-de-nasıl-eğitim yapılacağına tespiti, kaynak ve fon araştırmalarının yapılması, Koruma ile ilgili kurum ve kuruluşlarda görevli personel için, Ulusal ve uluslararası düzeyde koruma konusundaki etkinliklere kurum düzeyinde katılımın artırılması, Yönetim Alanı nda kültürel bilinci arttırmak amacıyla alanda yaşayan ve çalışanlar için kültür turları düzenlemek, Yönetim Alanı ndaki tescilli bina sahiplerinin koruma ile ilgili yasal mevzuat, malzeme kullanımı vb. konularda muhtarlar öncülüğünde bilgilendirme ve yönlendirmelerin yapılması, İlk ve Ortaöğretimlerde görev yapan eğitimcilerin Kültürel Mirası koruma konusunda bilinçlendirilmesi, Okullarda tarihi ve kültürel mirasın korunması konusunda öğrencilerin bilinçlendirilmesi için yöntemlerin belirlenmesi, Rehberlik hizmeti veren kişi ve/veya kurumların Dünya Mirası Aday Alanlarının tarihçeleri ve alanların birbirleriyle olan ilişkileri konusunda doğru bilgiye sahip olmalarının sağlanması, Yerel televizyonlarda kültür programlarının daha cazip hale getirilmesi, tarih öyküleri ile desteklenmesi, Koruma uzmanlarının gözetiminde video, cd, çizgi film gibi görsel eğitim araçlarının yanı sıra çok fotoğraflı basit anlatımlı yazılı eğitim belgelerinin geliştirilmesi ve basılması, çocuklar için kültürel miras konusunda eğitici, kullanabileceği ve ilgilerini çekecek alanların oluşturulması, yan etkinliklerin düzenlenmesi için çalışmaların yapılması çevrede bulunan okulların tarihi miras bilgi kitinin oluşturulması, Somut ve somut olmayan kültürel mirasın korunması konusunda maddi ve manevi özveride bulunan kişilerin belirlenmesi, ödüllendirilmesi, yerel medyada duyurularak teşvik edilmesi, özendirme çalışmalarının her kesime yapılmasıdır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Milli Eğitim Bakanlığı, Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Bursa İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Vakıflar Bursa Bölge Müdürlüğü, Bursa Kent Konseyi, BUSMEK, Bursa Ticaret Ve Sanayi Odası (BTSO), Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Meslek Odaları, Üniversiteler, STK’lardır.

BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)						
4- Eğitim ve Bilinçlendirme Eylem Planı Tablosu - 1/2						
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
Koruma bilincinin zayıf olması, görevli personelin yetkin olmaması - Yeni jenerasyonun bilgi eksikliği olması - Kültürel miras konusunda eğitim veren öğretmenlerin / öğretilenlerin bu konuda yeterince eğitilmiş olmamaları - Geçmişteki değerleri korumanın öneminin ve değerinin gelecek nesillere öğretilmemesi - Rehberlerin bilgi eksikliği, külliyeler hakkında kapsamlı bilgi birikimlerinin olmaması ve bilgilendirme eksiklikleri	B4.1- Yönetim Alanı nın tarihi ve kültürel değerlerinin korunması ve yaşatılmasını sağlamak amacıyla alanda yaşayan, çalışan, alanı ziyaret eden ve alanla ilgili çalışmalarda bulunanlarda her seviyede bilinç oluşturmak ve farkındalığı arttırmak	B4.1.1. Eğitim çalışmaları ile ilgili genel bir planlama yapılması, kim-ne-nerede-nasıl-eğitim yapılacağına tespiti, kaynak ve fon araştırmalarının yapılması	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi		Kısa Devam Eden
		B4.1.2. Koruma ile ilgili kurum ve kuruluşlarda görevli personel için , Ulusal ve uluslararası düzeyde koruma konusundaki etkinliklere kurum düzeyinde katılımın artırılması				Kısa Devam Eden
		B4.1.3. Yönetim Alanı nda kültürel bilinci arttırmak amacıyla alanda yaşayan ve çalışanlar için kültür turları düzenlemek.		BAB, BBB, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, BTO, STK'lar, Üniversiteler, Meslek Odaları		Kısa Devam Eden
		B4.1.4. Yönetim Alanı ndaki tescilli bina sahiplerinin koruma ile ilgili yasal mevzuat, malzeme kullanımı vb. konularda muhtarlar öncülüğünde bilgilendirme ve yönlendirmelerin yapılması				Kısa Devam Eden
		B4.1.5. İlk ve Ortaöğretimlerde görev yapan eğitimcilerin Kültürel Mirası koruma konusunda bilinçlendirilmesi	Busa Genel	BAB, BBB, Valilik, Osmangazi Belediyesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Millî Eğitim Müdürlüğü, BUSMEK Üniversiteler		Orta Devam Eden
		B4.1.6. Okullarda tarihi ve kültürel mirasın korunması konusunda öğrencilerin bilinçlendirilmesi için yöntemlerin belirlenmesi		BAB, BBB, Osmangazi Belediyesi, İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Millî Eğitim Bakanlığı		Orta Devam Eden
		B4.1.7. Rehberlik hizmeti veren kişi ve/veya kurumların Dünya Mirası Aday Alanlarının tarihçeleri ve alanların birbirleriyle olan ilişkileri konusunda doğru bilgiye sahip olmalarının sağlanması		BAB, Kültür ve Turizm Bakanlığı İl Kültür Turizm Müdürlüğü		Kısa Devam Eden

4- Eğitim ve Bilinçlendirme Eylem Planı Tablosu - 2/2				BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)		
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Çarşıların imajının zayıflaması ve çekiciliğinin özellikle genç kuşakta azalması - Çarşı esnafının geleneklerini koruyarak çağa ayak uydurmasını bilmemesi - Eğitim çağındaki çocukların temel eğitimde bilinçlendirilme yetersizliği - Bursa'da bulunan büyük şirketlerin sosyal sorumluluk projelerinde farkındalıklarının az olması - Yaşayanların ve yerel yönetimlerin ilgisinin ve geçmişe sahip çıkma duyarlılığının giderek artması, - Sosyal ağların kullanılması ve kültür gezilerinin düzenleniyor olması, - Yazılı ve sözlü kaynaklara önem veriliyor olması, yerel basın etkinliğinin kullanılıyor olması		B4.1.8. Yerel televizyonlarda kültür programlarının daha cazip hale getirilmesi, tarih öyküleri ile desteklenmesi	Bursa Genel	BAB, BBB, Valilik, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Bursa Kent Konseyi, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Eğitim Müdürlüğü, Vakıflar Bursa Bölge Müdürlüğü, Üniversiteler, Meslek Odaları STK'lar		Kısa Devam Eden
		B4.1.9. Koruma uzmanlarının gözetiminde video, cd, çizgi film gibi görsel eğitim araçlarının yanı sıra çok fotoğraflı basit anlatımlı yazılı eğitim belgelerinin geliştirilmesi ve basılması, çocuklar için kültürel miras konusunda eğitici, kullanabileceği ve ilgilerini çekecek alanların oluşturulması, yan etkinliklerin düzenlenmesi için çalışmaların yapılması çevrede bulunan okulların tarihi miras bilgi kitinin oluşturulması,				Orta Devam Eden
		B4.1.10. Somut ve somut olmayan kültürel mirasın korunması konusunda maddi ve manevi özveride bulunan kişilerin belirlenmesi, ödüllendirilmesi, yerel medyada duyurularak teşvik edilmesi, özendirme çalışmalarının her kesime yapılması				Kısa Devam Eden

6 Aralık 2012 tarihinde 28489 sayılı Resmi Gazete yayınlanan 6360 kanun ile, Nisan 2014 tarihinden itibaren il özel idareleri kaldırılacak olup, il özel idarelerine verilmiş olan sorumluluklar ilgisine göre, bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, hazineye, valiliklere, büyükşehir belediyelerine ve bağlı kuruluşlarına veya ilçe belediyelerine yapılmış sayılacak ve bu kurum ve kuruluşlar tarafından yerine getirilecektir.

2.3.1.5. Erişilebilirlik – Ulaşım

Bu bölümde alanı etkileyen “güçlü yanlar ve fırsatlar”, “zayıf yanlar ve tehditler” hedeflerimize ulaşmamız için geliştirilen eylemlerimizde, mevcut durum analizleri olarak dikkate alınmıştır.

Tüm tespitler ve “Temel ilkelerimiz” doğrultusunda yapılan değerlendirmeler ile;

Yönetim Planı “Bursa (Hanlar Bölgesi – Sultan Külliyesi)” Alanı’nda “Erişilebilirlik – Ulaşım” başlığı altında genel olarak Koruma ve kullanma dengesi bütününde, korumayı etkileyen konularda tespit edilen mevcut durum analizlerine bağlı olarak geliştirilen hedefler, eylemler ve bu eylemleri gerçekleştirmesi öngörülen sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar ele alınmaktadır.

- **Hedef B5.1-** Bursa’ya şehirler arası ulaşım noktalarının, Bursa kent içi toplu ulaşım sistemine daha iyi entegre edilmesi ve geliştirilmesinin sağlanması (toplu taşıma ağırlıklı)

Şehirlerarası trafik akslarının kent merkezinden geçmesinin yarattığı olumsuz yoğunluklar ve etkiler, Kültürel mirası olumsuz etkileyen lastik tekerlekli ulaşımın alanda birinci derece ulaşım türü olması , Ağır vasıta trafiğinin yaratmış olduğu sarsıntı ve titreşimlerin külliyele zararı vermesi, Toplu taşıma araçlarının, şehir merkezinden Külliyele ulaşımında yetersiz olması, Kentsel ölçekte 1/100.000 Çevre düzeni Planının ve Ulaşım Ana Planının yapıyor olması, İzmir – İstanbul hızlı treninin planlanması ve Bursa’dan geçmesi, İstanbul ile bağlantının güçlenmesi ve Denizyolu ulaşımının kullanılması tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Bursa’ya şehirler arası ulaşım noktalarının, Bursa kent içi toplu ulaşım sistemine daha iyi entegre edilmesi ve geliştirilmesinin sağlanmasıdır (toplu taşıma ağırlıklı). Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler; Ulaşım ana planında Yönetim Alanı na erişilebilirliğin ana kararlarının belirlenmesi, Ulaşım ana planına yönelik atölye çalışmaları yapılması; hızlı, kolay ve erişilebilir bir toplu taşıma sisteminin kent ölçeğinde kurgulanması ve geliştirilmesinin sağlanması, Şehirlerarası ulaşım noktalarından kent merkezine toplu taşıma hat sayılarının arttırılmasının sağlanması; erişilebilir transfer merkezleri oluşturularak taşıma türleri arasında aktarma ve ücret düzenlemeleri çalışmalarının yapılması, Ulaşım ile ilgili interaktif kullanıcı sistemin geliştirilmesi, Yerli ve yabancı turistlere yönelik ön ödemeli-sürekli özel seyahat kartlarının oluşturulması ve bunların mevcut ulaşım sistemine entegre edilmesidir.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Raylı Sistem Müdürlüğü, BURULAŞ, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Bursa Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu, Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Meslek Odaları, Üniversitelerdir.

- **Hedef B5.2-** Bursa şehir içi ulaşım sisteminde Dünya Miras Aday Alanları ve bu alanlar arasındaki ulaşım olanaklarının arttırılması, yaya öncelikli ve her kesimin erişilebilirliğinin sağlandığı düzenlemelerin yapılması.

Külliye Bölgesi ile Hanlar Bölgesi arasında akıcı bir yaya bağlantısının olmaması, yaya ulaşımı ve engelliler ile ilgili düzenlemelerin yetersiz olması, Kültür turlarının ve turizm aktivitelerinin artmasının yaya erişilebilirliği ihtiyacını arttırması, Mevcut yaya kaldırımlarının standartlarının olmaması, bisiklet yollarının olmaması, Bilgilendirme ve yönlendirme levhalarının azlığı, Herkes için erişilebilirliğin kısıtlı olması ve bu alanları kullanamamaları, Külliyelelerin birbirleri ile bağlantılı, farklı aks üzerinde yer alması ve kentin odak noktaları olması, artan trafikten dolayı hızlı ulaşım ihtiyacının olması ve alanlarda trafikten arındırılmış yaya yolları için düzenlemelerin yapılmaya başlanması tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Bursa şehir içi ulaşım sisteminde Dünya Miras Aday Alanları ve bu alanlar arasındaki ulaşım olanaklarının arttırılması, yaya öncelikli ve her kesimin erişilebilirliğinin sağlandığı düzenlemelerin yapılmasıdır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler; Yönetim Alanı na erişilebilirliğin ana kararlarının kullanıcı profili dikkate alınarak belirlenmesi ve gerekli düzenlemelerin yapılması, Yaya, taşıt, ulaşım güzergahı ile sinyalizasyon sistemlerinin toplumun her kesiminin gereksinimleri göz önünde bulundurularak, evrensel tasarım ve sağlıklı kent ilkeleriyle geliştirilmesi, “Bursa Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Rehberi”nin oluşturulmasına yönelik çalışmalarda, yaya ve taşıtların yönlendirme levhalarının düzenlenmesi, Hanlar Bölgesi ve Külliyeleleri birbirine bağlayan bir rotanın belirlenmesi, alternatif toplu taşıma sistemleriyle etüd edilip, düzenleme yapılması (teleferik sistemi, telesiyey ve/veya nostaljik tren/tramvay ile bağlanması), Külliyelelerin yaya ve yeşil aksları ile bağlantısının sağlanması, Yönetim Alanı’na özel tasarlanmış kamu araçlarının kullanılması ve tespit edilen

güzergahlarda ring seferlerinin yapılması, Diğer sistemler ile bütünleşen Yönetim Alanı için yaya ve bisiklet güzergahlarının düzenlenmesidir.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Bursa Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Üniversitelerdir.

➤ **Hedef B5.3-** Yönetim Alanı içinde kullanıcı ve ziyaretçilere yönelik otopark sorunlarının çözülmesini sağlamak.

Muradiye Külliyesinin trafiğinin özellikle pazarın olduğu Salı günleri çok yoğun olması, Hanlar Bölgesinde yükleme, boşaltma, servis ihtiyacından kaynaklanan sorunlar, Artan nüfusa ve değişen sosyo-ekonomik ihtiyaçlara göre ulaşım ve otopark ihtiyacının artması, Hanlar Bölgesinde kullanıcı profilini olumsuz etkilemesi, Turist Otobüslerinin bekleme alanlarının azlığı tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Yönetim Alanı içinde kullanıcı ve ziyaretçilere yönelik otopark sorunlarının çözülmesini sağlamaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler; Yönetim Alanındaki otopark ihtiyacının, turizm potansiyeli dikkate alınarak, tespit çalışmalarının yapılması, Yönetim Alanı içerisinde ve yakın çevresindeki otoparkların mevcut kapasitelerinin tespit edilmesi, Uygun alanlarda öncelikli olarak zemin altı olmak üzere kapalı ve/veya açık otoparkların geliştirilmesi için stratejiler belirlenmesi, etütlerin yapılması, Yıkılmış tescilli bina parsellerinde otopark kullanımının önlenmesi amacıyla çalışmalar yapmak, Yönetim Alanına yönelik özel ulaşım analizlerinin yapılması ve analizlere göre yol kademelenmesinin ve yolların hangi saatlerde kullanıma açık olacağının yeniden değerlendirilmesi, Turist otobüslerinin indirme-bindirme noktalarının belirlenmesi ve projelendirilmesi, otopark ihtiyacının Dünya Mirası Aday Alanları dışında çözülmesinin sağlanması, Yönetim Alanındaki otoparkların ve otopark olarak kullanılan yolların denetlenmesinin sağlanmasıdır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Ulaşım Daire Başkanlığı, İl Emniyet Müdürlüğü-Trafik Şubesi, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Bursa Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu, Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'dür.

5- Erişilebilirlik - Ulaşım Eylem Planı Tablosu - 1/3						
BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)						
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
• Şehirlerarası trafik akslarının kent merkezinden geçmesinin yarattığı olumsuz yoğunluklar ve etkiler • Kültürel mirası olumsuz etkileyen lastik tekerlekli ulaşımın alanda birinci derece ulaşım türü olması • Ağır vasıta trafiğinin yaratmış olduğu sarsıntı ve titreşimlerin külliyele zarar vermesi • Toplu taşıma araçlarının, şehir merkezinden Külliyele ulaşımında yetersiz olması, ... • Kentsel ölçekte 1/100.000 Çevre düzeni Planının ve Ulaşım Ana Planının yapıyor olması, • İzmir – İstanbul hızlı treninin planlanması ve Bursa'dan geçmesi, İstanbul ile bağlantının güçlenmesi ve Denizyolu ulaşımının kullanılması	B5.1- Bursa'ya şehirler arası ulaşım noktalarının, Bursa kent içi toplu ulaşım sistemine daha iyi entegre edilmesi ve geliştirilmesinin sağlanması (toplu taşıma ağırlıklı)	B5.1.1. Ulaşım ana planında Yönetim Alanına erişilebilirliğin ana kararlarının belirlenmesi	Bursa Genel	BAB, BBB, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Koruma Bölge Kurulu, Üniversiteler, Meslek Odaları		Orta
		B5.1.2. Ulaşım ana planına yönelik atölye çalışmaları yapılması; hızlı, kolay ve erişilebilir bir toplu taşıma sisteminin kent ölçeğinde kurgulanması ve geliştirilmesinin sağlanması				Orta
		B5.1.3. Şehirlerarası ulaşım noktalarından kent merkezine toplu taşıma hat sayılarının artırılmasının sağlanması; erişilebilir transfer merkezleri oluşturularak taşıma türleri arasında aktarma ve ücret düzenlemeleri çalışmalarının yapılması		BAB, BBB, BBB Raylı Sistem Müdürlüğü, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, BURULAŞ		Kısa
		B5.1.4. Ulaşımla ilgili interaktif kullanıcı sistemin geliştirilmesi				Orta
		B5.1.5. Yerli ve yabancı turistlere yönelik ön ödemeli-sürelili özel seyahat kartlarının oluşturulması ve bunların mevcut ulaşım sistemine entegre edilmesi		BAB, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, BURULAŞ, Meslek Odası		Kısa

5- Erişilebilirlik - Ulaşım Eylem Planı Tablosu - 2/3						
BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)						
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Külliyele Bölgesi ile Hanlar Bölgesi arasında akıcı bir yaya bağlantısının olmaması, yaya ulaşımı ve engelliler ile ilgili düzenlemelerin yetersiz olması - Kültür turlarının ve turizm aktivitelerinin artmasının yaya erişilebilirliği ihtiyacını artırması - Mevcut yaya kaldırımlarının standartlarının olmaması, bisiklet yollarının olmaması - Bilgilendirme ve yönlendirme levhalarının azlığı Herkes için erişilebilirliğin kısıtlı olması ve bu alanları kullanamamaları ... - Külliyelelerin birbirleri ile bağlantılı, farklı aks üzerinde yer alması ve kentin odak noktaları olması, artan trafikten dolayı hızlı ulaşım ihtiyacının olması ve alanlarda trafikten arındırılmış yaya yolları için düzenlemelerin yapılmaya başlanması	B5.2- Bursa şehir içi ulaşım sisteminde Dünya Miras Aday Alanları ve bu alanlar arasındaki ulaşım olanaklarının artırılması, yaya öncelikli ve her kesimin erişilebilirliğinin sağlandığı düzenlemelerin yapılması	B5.2.1. Yönetim Alanına erişilebilirliğin ana kararlarının kullanıcı profili dikkate alınarak belirlenmesi ve gerekli düzenlemelerin yapılması	Bursa Genel	BAB, BBB, Üniversiteler		Orta
		B5.2.2. Yaya, taşıt, ulaşım güzergahı ile sinyalizasyon sistemlerinin toplumun her kesiminin gereksinimleri göz önünde bulundurularak, evrensel tasarım ve sağlıklı kent ilkeleriyle geliştirilmesi		BAB, BBB, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi		Kısa
		B5.2.3. "Bursa Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Rehberi"nin oluşturulmasına yönelik çalışmalarda, yaya ve taşıtların yönlendirme levhalarının düzenlenmesi	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Bölge Koruma Kurulu, Üniversiteler		Kısa
		B5.2.4. Hanlar Bölgesi ve Külliyeleleri birbirine bağlayan bir rotanın belirlenmesi, alternatif toplu taşıma sistemleriyle etüd edilip, düzenleme yapılması (teleferik sistemi, telesiyej ve/veya nostaljik tren/tramvay ile bağlanması)		BAB, BBB, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Üniversiteler		Kısa Devam Eden
		B5.2.5. Külliyelelerin yaya ve yeşil aksları ile bağlantısının sağlanması, Yönetim Alanına özel tasarlanmış kamu araçlarının kullanılması ve tespit edilen güzergahlarda ring seferlerinin yapılması		BAB, BBB, Osmangazi Belediyesi, Üniversiteler		Kısa
		B5.2.6. Diğer sistemler ile bütünleşen Yönetim Alanı için yaya ve bisiklet güzergahlarının düzenlenmesi				Orta

5- Erişilebilirlik - Ulaşım Eylem Planı Tablosu - 3/3				BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)		
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
• Muradiye Külliyesinin trafiğinin özellikle pazarın olduğu Salı günleri çok yoğun olması • Hanlar Bölgesinde yükleme, boşaltma, servis ihtiyacından kaynaklanan sorunlar • Artan nüfusa ve değişen sosyo-ekonomik ihtiyaçlara göre ulaşım ve otopark ihtiyacının artması, Hanlar Bölgesinde kullanıcı profilini olumsuz etkilemesi • Turist Otobüslerinin bekleme alanlarının azlığı	B5.3- Yönetim Alanı içinde kullanıcı ve ziyaretçilere yönelik otopark sorunlarının çözülmesini sağlamak	B5.3.1. Yönetim Alanındaki otopark ihtiyacının, turizm potansiyeli dikkate alınarak, tespit çalışmalarının yapılması	Osmangazi İlçesi Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Bölge Koruma Kurulu		Kısa
		B5.3.2. Yönetim Alanı içerisinde ve yakın çevresindeki otoparkların mevcut kapasitelerinin tespit edilmesi	Osmangazi İlçesi	BAB, Ulaşım Dairesi Başkanlığı, BBB, Osmangazi Belediyesi		Kısa
		B5.3.3. Uygun alanlarda öncelikli olarak zemin altı olmak üzere kapalı ve/veya açık otoparkların geliştirilmesi için stratejiler belirlenmesi, etütlerin yapılması	Osmangazi İlçesi Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Bölge Koruma Kurulu		Orta
		B5.3.4. Yıkılmış tescilli bina parsellerinde otopark kullanımının önlenmesi amacıyla çalışmalar yapmak		BAB, BBB Ulaşım Dairesi Başkanlığı, Osmangazi Belediyesi		Kısa
		B5.3.5. Yönetim Alanına yönelik özel ulaşım analizlerinin yapılması ve analizlere göre yol kademelenmesinin ve yolların hangi saatlerde kullanıma açık olacağının yeniden değerlendirilmesi		BBB, İl Kültür Turizm Müdürlüğü Osmangazi Belediyesi		Kısa
		B5.3.6. Turist otobüslerinin indirme-bindirme noktalarının belirlenmesi ve projelendirilmesi, otopark ihtiyacının Dünya Mirası Aday Alanları dışında çözülmesinin sağlanması		Yıldırım Belediyesi		Kısa
		B5.3.7. Yönetim Alanındaki otoparkların ve otopark olarak kullanılan yolların denetlenmesinin sağlanması		BAB, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, İl Emniyet Müdürlüğü- Trafik Şb.		Kısa

6 Aralık 2012 tarihinde 28489 sayılı Resmi Gazete yayınlanan 6360 kanun ile, Nisan 2014 tarihinden itibaren il özel idareleri kaldırılacak olup, il özel idarelerine verilmiş olan sorumluluklar ilgisine göre, bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, hazineye, valiliklere, büyükşehir belediyelerine ve bağlı kuruluşlarına veya ilçe belediyelerine yapılmış sayılacak ve bu kurum ve kuruluşlar tarafından yerine getirilecektir.

2.3.1.6. Turizm - Tanıtım – Ziyaretçi Yönetimi

Bu bölümde alanı etkileyen “güçlü yanlar ve fırsatlar”, “zayıf yanlar ve tehditler” hedeflerimize ulaşmamız için geliştirilen eylemlerimizde, mevcut durum analizleri olarak dikkate alınmıştır.

Tüm tespitler ve “Temel ilkelerimiz” doğrultusunda yapılan değerlendirmeler ile;

Yönetim Planı “Bursa (Hanlar Bölgesi – Sultan Külliyesi)” Alanı’nda “Turizm – Tanıtım- Ziyaretçi Yönetimi” başlığı altında genel olarak Koruma ve kullanma dengesinin sürdürülebilirliğini, tanıtım ve turizm faaliyetleri ile ziyaretçi yönetimi konularında tespit edilen mevcut durum analizlerine bağlı olarak geliştirilen hedefler, eylemler ve bu eylemleri gerçekleştirmesi öngörülen sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar ele alınmaktadır.

- **Hedef B6.1-** Dünya Mirası Aday Alanlarını birer çekim merkezi haline getirmek ve ziyaretçilerin alanlarda kaliteli zaman geçirmelerini sağlamak.

Turizm Master Planının olmaması, Kültürel Mirasın kültür turizmini geliştirmede ne tür katkısının olacağının planlanmamış olması, Kültür turizmi için gelenlerin az sayıda olması, hedeflenen turist profilinin belirlenmemiş olması, Tanımlı bir gezi güzergahının olmaması, turizm rehberlerinin gezi rotasyonunda çarşıya fazla ağırlık verilmemesi, Bölgeye gelen turistlerin günübirlik konaklaması, konaklama sürelerinin az olması, Külliye civarında (Yıldırım, Yeşil) konaklama alanlarının olmaması, Turist otobüslerinin bekleme sürelerinin kısıtlı olması bekleme sürelerinin azlığı ve park etme sorunları, Turizm Master Planının yapıyor olması, kent ölçeğinde diğer turizm çeşitliliği (kongre, termal, doğa, kış turizmi vb) ile yerli ve yabancı turizm talebinin artması, Alanların doğal bir temaya sahip bölgeler olması tespitleri dorultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Dünya Mirası Aday Alanlarını birer çekim merkezi haline getirmek ve ziyaretçilerin alanlarda kaliteli zaman geçirmelerini sağlamaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler; Yönetim Planı Alanının turizm potansiyeli dikkate alınarak, alanda çeşitli ihtiyaçlara yönelik (konaklama, yeme-içme,Wc- bebek bakım,sosyal,kültürel) mevcut tesislerin durum analizlerinin yapılması, Çalışmaları devam etmekte olan Turizm Master Planının Yönetim Alanına yönelik olarak irdelenmesi ve geliştirilmesi, Tematik kültürel güzergahların oluşturulması, kültür haritalarının yapılması, güzergahların ana temalarının belirlenmesi, Nitelikli butik otel, aile pansiyonculuğunun desteklenmesi, maddi destek sağlayacak kurum ve kuruluşların tespit edilmesi, Ziyaretçi memnuniyetine ilişkin araştırmaların yapılması, Dünya Mirası Aday Alanlarına yönelik ziyaretçi yönetim planı çalışmalarına başlanması, bu konuda paydaşların belirlenmesidir.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Üniversitelerdir.

- **Hedef B6.2-** Ulusal ve Uluslararası düzeyde etkin tanıtım stratejilerini belirlemek, tanıtım ve bilgi merkezleri oluşturmak.

Tanıtım eksikliği, sanal ortamda yeterli bilgi ve tanıtımın olmaması, Külliye için tanıtıcı el broşürlerinin olmaması, Bölgeye özel, tanıtıcı, Bursa'nın değerlerini gösteren hatıra eşya tasarımlarının olmaması, Miras alanlarının ziyaretçiler ve kullanıcılar tarafından algılanması için yazılı ve görsel, kolay anlaşılabilir ve ulaşılabilir yeterli dokümanın olmaması, Yerel ürünlerin tanıtım ve pazarlamasındaki eksiklik, Bilgilendirme ve yönlendirme levhalarının eksikliği, Somut olmayan kültür mirasının unutulması, Turizm Fuarının bölgede yapılması ve ipek yolunun bilinmesi ile tanınırlığın artması, Hanlar bölgesinde markalaşmanın olması ve yerli (iç) turizmin artması, Tanıtımda artan teknolojik imkanlar ve sanal ortamın kullanılması tespitleri dorultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Ulusal ve Uluslararası düzeyde etkin tanıtım stratejilerini belirlemek, tanıtım ve bilgi merkezleri oluşturmaktır.. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler; Yönetim Alanının geniş kitlelere tanıtılmasını sağlamak amacıyla ulusal / uluslar arası medyada yayınlanacak şekilde tanıtım materyallerinin (görsel ve yazılı) hazırlanması, Ulusal ve uluslar arası düzeyde ilgili kurum ve kuruluşlarla ilişkilerin güçlendirilmesi için, kentimizin tanıtılması, temsil edilmesi, ortak projelerinin oluşturulması, ulusal ve uluslar arası fonlardan üst düzey yararlanılmasının sağlanması, Yerel ürünlerin ve yok olmaya yüz tutmuş zanaatların canlandırılması ve farkındalığın oluşturmak amacı ile 2014 yılının UNESCO yolunda Bursa yılı ilan edilmesi, tanıtım objeleri ve yerel ürünlerin sunumu için yarışmalar düzenlenmesi, Somut olmayan kültürel mirasın tanıtılmasına yönelik etkinliklerin yaygınlaştırılması, Bölgeyi tanıtıcı, Alanların içinde ve kentin odak

noktalarında uzman görüşü ile bilgilendirme panolarının, levhaların, broşür ve kitapçıkların hazırlanması, özel tanıtıcı materyallerin tasarlanması, sloganların belirlenmesi, Turist yönlendirme sistemlerinin teknolojik gelişmeleri takip edecek şekilde geliştirilmesidir.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, STK'lardır.

- **Hedef B6.3-** Tam donanımlı, Turizm tanıtım ofislerinin kurmak ve rehberlik hizmetlerinin kalitesini yükseltecek, etkin bir sistemi oluşturmak.

Turizm ofislerinin yetersiz sayıda ve uygun olmayan mekanlarda olması, Nereden - ne tür hizmet alınabileceğinin bilinmemesi, külliyelede danışma bürolarının olmaması, rehber eksikliği, Kültür turlarının artıyor olması, Bursa'nın, Turistlerin gezi güzegahında ve buluşma noktasında olması tespitleri dorultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Tam donanımlı, Turizm tanıtım ofislerinin kurmak ve rehberlik hizmetlerinin kalitesini yükseltecek, etkin bir sistemi oluşturmaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler; Miras alanları içinde ve kentin odak noktalarında kolay ulaşılabilir "ziyaretçi merkezlerinin", turizm ofislerinin oluşturulması, Dünya Mirası Aday Alanlarına yönelik olarak, alanların önemini ve tarihsel gelişimini anlatan kısa metraj tanıtım filmlerinin toplu taşıma, müze, sosyal tesis gibi kamu kullanımlı alanlarda gösterilmesinin sağlanmasıdır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Yıldırım Kaymakamlığı'dır.

6-Turizm - Tanıtım - Ziyaretçi Yönetimi Eylem Planı Tablosu - 1/3				BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)		
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
Turizm Master Planının olmaması - Kültürel Mirasın kültür turizmini geliştirmede ne tür katkısının olacağını planlanmamış olması - Kültür turizmi için gelenlerin az sayıda olması, hedeflenen turist profilinin belirlenmemiş olması - Tanımlı bir gezi güzergahının olmaması, turizm rehberlerinin gezi rotasyonunda çarşıya fazla ağırlık verilmemesi - Bölgeye gelen turistlerin gününbirlik konaklaması, konaklama sürelerinin az olması, Külliye civarında (Yıldırım, Yeşil) konaklama alanlarının olmaması Turist otobüslerinin bekleme sürelerinin kısıtlı olması bekleme sürelerinin azlığı ve park etme sorunları ... - Turizm Master Planının yapılıyor olması, kent ölçeğinde diğer turizm çeşitliliği (kongre, termal, doğa, kış turizmi vb) ile yerli ve yabancı turizm talebinin artması Alanların doğal bir temaya sahip bölgeler olması,	B6.1- Dünya Mirası Aday Alanlarını birer çekim merkezi haline getirmek ve ziyaretçilerin alanlarda kaliteli zaman geçirmelerini sağlamak	B6.1.1. Yönetim Planı Alanının turizm potansiyeli dikkate alınarak, alanda çeşitli ihtiyaçlara yönelik (konaklama, yeme-içme,Wc- bebek bakım,sosyal,kültürel) mevcut tesislerin durum analizlerinin yapılması	Bursa Genel	BAB, BBB, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür Turizm Müdürlüğü		Kısa
		B6.1.2. Çalışmaları devam etmekte olan Turizm Master Planının Yönetim Alanına yönelik olarak irdelenmesi ve geliştirilmesi				Orta
		B6.1.3. Tematik kültürel güzergahların oluşturulması, kültür haritalarının yapılması, güzergahların ana temalarının belirlenmesi				Orta
		B6.1.4. Nitelikli butik otel, aile pansiyonculuğunun desteklenmesi, maddi destek sağlayacak kurum ve kuruluşların tespit edilmesi				Kısa
		B6.1.5. Ziyaretçi memnuniyetine ilişkin araştırmaların yapılması		BAB, BBB, İl Kültür Turizm Müdürlüğü Üniversiteler,		Kısa Devam Eden
		B6.1.6. Dünya Mirası Aday Alanlarına yönelik ziyaretçi yönetim planı çalışmalarına başlanması, bu konuda paydaşların belirlenmesi				Orta

6-Turizm - Tanıtım - Ziyaretçi Yönetimi Eylem Planı Tablosu - 2/3				BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)		
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
Tanıtım eksikliği, sanal ortamda yeterli bilgi ve tanıtımın olmaması - Külliye için tanıtıcı el broşürlerinin olmaması - Bölgeye özel, tanıtıcı, Bursa'nın değerlerini gösteren hatıra eşya tasarımlarının olmaması - Miras alanlarının ziyaretçiler ve kullanıcılar tarafından algılanması için yazılı ve görsel, kolay anlaşılabilir ve ulaşılabilir yeterli dokümanın olmaması Yerel ürünlerin tanıtım ve pazarlamasındaki eksiklik - Bilgilendirme ve yönlendirme levhalarının eksikliği Somut olmayan kültür mirasının unutulması - Turizm Fuarının bölgede yapılması ve ipek yolunun bilinmesi ile tanınırlığın artması, - Hanlar bölgesinde markalaşmanın olması ve yerli (iç) turizmin artması, - Tanıtımda artan teknolojik imkanlar ve sanal ortamın kullanılması	B6.2- Ulusal ve Uluslar arası düzeyde etkin tanıtım stratejilerini belirlemek, tanıtım ve bilgi merkezleri oluşturmak	B6.2.1. Yönetim Alanının geniş kitlelere tanıtılmasını sağlamak amacıyla ulusal / uluslar arası medyada yayınlanacak şekilde tanıtım materyallerinin (görsel ve yazılı) hazırlanması	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Kültür ve Turizm Bakanlığı, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi		Kısa Devam Eden
		B6.2.2. Ulusal ve uluslar arası düzeyde ilgili kurum ve kuruluşlarla ilişkilerin güçlendirilmesi için, kentimizin tanıtılması, temsil edilmesi, ortak projelerinin oluşturulması, ulusal ve uluslar arası fonlardan üst düzey yararlanılmasının sağlanması	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Valilik, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, STK'lar		Kısa Devam Eden
		B6.2.3. Yerel ürünlerin ve yok olmaya yüz tutmuş zanaatların canlandırılması ve farkındalığın oluşturmak amacı ile 2014 yılının UNESCO yolunda Bursa yılı ilan edilmesi, tanıtım objeleri ve yerel ürünlerin sunumu için yarışmalar düzenlenmesi	Bursa Genel			Kısa Devam Eden
		B6.2.4. Somut olmayan kültürel mirasın tanıtılmasına yönelik etkinliklerin yaygınlaştırılması	Bursa Genel			Kısa Devam Eden
		B6.2.5. Bölgeyi tanıtıcı, Alanların içinde ve kentin odak noktalarında uzman görüşü ile bilgilendirme panolarının, levhaların, broşür ve kitapçıkların hazırlanması, özel tanıtıcı materyallerin tasarlanması, sloganların belirlenmesi	Bursa Genel	BAB, BBB, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi		Orta
		B6.2.6. Turist yönlendirme sistemlerinin teknolojik gelişmeleri takip edecek şekilde geliştirilmesi	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi			Kısa Devam Eden

6-Turizm - Tanıtım - Ziyaretçi Yönetimi BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)						
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
Turizm ofislerinin yetersiz sayıda ve uygun olmayan mekanlarda olması - Nereden - ne tür hizmet alınabileceğinin bilinmemesi, külliyelerde danışma bürolarının olmaması, rehber eksikliği ... - Kültür turlarının artıyor olması, Bursa'nın, Turistlerin gezi güzegahında ve buluşma noktasında olması,	B6.3- Tam donanımlı, Turizm tanıtım ofislerinin kurmak ve rehberlik hizmetlerinin kalitesini yükseltecek, etkin bir sistemi oluşturmak	B6.3.1. Miras alanları içinde ve kentin odak noktalarında kolay ulaşılabilir "ziyaretçi merkezlerinin", turizm ofislerinin oluşturulması	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Yıldırım Kaymakamlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı		Kısa
		B6.3.2. Dünya Mirası Aday Alanlarına yönelik olarak, alanların önemini ve tarihsel gelişimini anlatan kısa metraj tanıtım filmlerinin toplu taşıma, müze, sosyal tesis gibi kamu kullanımlı alanlarda gösterilmesinin sağlanması				Kısa

6 Aralık 2012 tarihinde 28489 sayılı Resmi Gazete yayınlanan 6360 kanun ile, Nisan 2014 tarihinden itibaren il özel idareleri kaldırılacak olup, il özel idarelerine verilmiş olan sorumluluklar ilgisine göre, bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, hazineye, valiliklere, büyükşehir belediyelerine ve bağlı kuruluşlarına veya ilçe belediyelerine yapılmış sayılacak ve bu kurum ve kuruluşlar tarafından yerine getirilecektir.

2.3.1.7. Acil Durum ve Afet Yönetimi

Bu bölümde alanı etkileyen “güçlü yanlar ve fırsatlar”, “zayıf yanlar ve tehditler” hedeflerimize ulaşmamız için geliştirilen eylemlerimizde, mevcut durum analizleri olarak dikkate alınmıştır.

Tüm tespitler ve “Temel ilkelerimiz” doğrultusunda yapılan değerlendirmeler ile;

Yönetim Planı “Bursa (Hanlar Bölgesi – Sultan Külliyesi)” Alanı’nda “Acil Durum ve Afet Yönetimi” başlığı altında genel olarak risk faktörlerinin Korumayı ve sürdürülebilirliği etkileyen tüm konularda tespit edilen mevcut durum analizlerine bağlı olarak geliştirilen hedefler, eylemler ve bu eylemleri gerçekleştirmesi öngörülen sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar ele alınmaktadır.

- **Hedef B7.1- Yönetim Alanında risk ve tehlikeleri belirlemek, kurumlar arası eşgüdüm sağlanarak politikalar oluşturmak.**

Afetlere karşı hazırlıklı olmama, yangın, deprem vb. acil durumlara karşı afet yönetiminin olmaması, Yangın, deprem vb. afetler için önceden alınması gereken önlemlerin yetersizliği, 1. Derece deprem kuşağında yer almasından kaynaklanan deprem riski başta olmak üzere doğa ve insan kaynaklı risklere karşı yüksek düzeydeki hassasiyet, Afet durumlarında müdahale için ulaşılabilirliğin yeterli olmayışı, Valilik ve BEBKA işbirliği ile eğitim ve bilgilendirme programları oluşturulması, altyapı ve müdahale kapasitesinin artırılmasının kentsel dönüşüm projelerinde değerlendirilmesi, itfaiyenin yeni tesislerle güçlendirilmesi çalışmalarına başlanması tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Yönetim Alanında risk ve tehlikeleri belirlemek, kurumlar arası eşgüdüm sağlanarak politikalar oluşturmaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler; Risk ve tehlikelerin belirlenmesi, eksikliklerin tespit edilmesi, analiz haritalarının hazırlanması, Acil durum müdahale planlarının hazırlanması, Acil durumlarda alanlara kolay ulaşımın sağlanacağı bir rota belirlenmesi, alternatif güzergahların oluşturulması, Araçlarla girilemeyecek yerlerde vatandaşlarında müdahale edebilmesi için yapılan çalışmaların geliştirilmesi (Yangın Dolabı Projesi, Hidrantların Yerleştirilmesi vb.) Küçük ebatlı araçların temin edilmesidir.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Deprem Risk Yönetimi ve Kentsel İyileştirme Dairesi Başkanlığı, Bursa Valiliği’dir.

- **Hedef B7.2- Kültür varlıklarında acil durum ve afetler konusunda önlemler alınmasının sağlanması.**

Kültür varlıklarının depreme karşı dayanıklılığının yapısal olarak kontrol edilmemiş olması, Doğal afetler yangın ve yıkımlardan dolayı kültür varlıklarının yok olması ve külliye çevresinde tarihi dokunun kaybolma tehlikesi, Mekanların köhneleşmesi ve çeşitli sebeplerden tehlike yaratan eski yapılar, Koruma ve yapılaşma kapsamında tehdit oluşturacak plan ve uygulamaların bulunması, Tarihi Yapılarda nem ve drenaj sorununu, Altyapı yetersizliği, kışın çok yağmur yağdığında Hanlar Bölgesinde su baskınlarının olması, Enerji nakil hattı ve telefon hattı gibi donanımların görünür halde olması, Tarihi ve kültürel mirası koruma çalışmaları kapsamında ‘Risk Yönetim Esaslarının Belirlenmesi’ projesinin başlaması tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Kültür varlıklarında acil durum ve afetler konusunda önlemler alınmasının sağlanmasıdır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler; Tarihi yapılarda acil çıkış ve tahliye planlarının disiplinlerarası yaptırılmasının sağlanması, Acil durumlarda uluslararası platformda tarihi eserlere yapılan müdahale tekniklerinin araştırılması, müdahale biçimlerinin belirlenmesi, Deprem ve afetlerden korunma ile ilgili her türlü alanda bilinçlendirme, eğitimlerinin düzenlenmesi, Sürecin etkin bir şekilde devam etmesi için denetimlerin sağlanması, Altyapıya ilişkin risk haritalarının hazırlanması, Yerleşim yerleri yakınında bulunan baz istasyonları, trafolar, yüksek gerilim hatlarından kaynaklanan yoğun elektromagnetik kirliliğin önlenmesi ve risk değerlerinin tespiti için projelerin geliştirilmesi, Yangın risk analizi kapsamında ahşap yapı yoğunluğunu ortaya çıkarmak için tarihi yapılarda malzeme analizi yapılmasıdır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Etüd Projeler Müdürlüğü, Bursa Valiliği, AKOM, AYKOME, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Bursa Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu, Bursa İl Sağlık Müdürlüğü, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Üniversitelerdir.

➤ **Hedef B7.3- Güvenliğin sağlanması için politikalar geliştirmek**

Güvenlik eksikliği, Bölgenin korunma güvenliğinin sağlanamaması tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Güvenliğin sağlanması için politikalar geliştirmektir. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler; Güvenlikte kamu sorumluluğunun arttırılmasına yönelik mevcut sistemin irdelenmesi eksikliklerin belirlenmesi, Güvenlik kontrolü için proje geliştirilmesi (BTÇH örneği, Mobese sistemleri), Olası afet durumunda görevlendirilecek güvenlik altyapısını geliştirmesi uzmanlaşmış çalışanlar ile desteklemesi, Yönetim Alanı içerisinde yangın riski bağlamında işletmelerin işletme ruhsatlarının denetlenmesidir.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Valiliği, İl Emniyet Müdürlüğü, Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi'dir.

7- Acil Durum ve Afet Yönetimi Eylem Planı Tablosu - 1/3						
BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)						
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Afetlere karşı hazırlıklı olmama, yangın, deprem vb. acil durumlara karşı afet yönetiminin olmaması - Yangın, deprem vb. afetler için önceden alınması gereken önlemlerin yetersizliği, 1. Derece deprem kuşağında yer almasından kaynaklanan deprem riski başta olmak üzere doğa ve insan kaynaklı risklere karşı yüksek düzeydeki hassasiyet - Afet durumlarında müdahale için ulaşılabilirliğin yeterli olmayışı ... - Valilik ve BEBKA işbirliği ile eğitim ve bilgilendirme programları oluşturulması, altyapı ve müdahale kapasitesinin artırılmasının kentsel dönüşüm projelerinde değerlendirilmesi, itfaiyenin yeni tesislerle güçlendirilmesi çalışmalarına başlanması		B7.1.1. Risk ve tehlikelerin belirlenmesi, eksikliklerin tespit edilmesi, analiz haritalarının hazırlanması	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi	BAB, Valilik, BBB Deprem Risk Yönetimi ve Kentsel İyileştirme Dairesi Başkanlığı, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi		Kısa
		B7.1.2 Acil durum müdahale planlarının hazırlanması				Kısa
		B7.1.3. Acil durumlarda alanlara kolay ulaşımın sağlanacağı bir rota belirlenmesi, alternatif güzergahların oluşturulması		BAB, Valilik, BBB, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi		Kısa
		B7.1.4. Araçlarla girilemeyecek yerlerde vatandaşlarında müdahale edebilmesi için yapılan çalışmaların geliştirilmesi (Yangın Dolabı Projesi, Hidrantların Yerleştirilmesi vb.) Küçük ebatlı araçların temin edilmesi		BAB, Valilik, BBB, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi		Orta

7- Acil Durum ve Afet Yönetimi Eylem Planı Tablosu - 2/3				BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)		
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FINANS KAYNAĞI	SÜRE
- Kültür varlıklarının depreme karşı dayanıklılığının yapısal olarak kontrol edilmemiş olması - Doğal afetler yangın ve yıkımlardan dolayı kültür varlıklarının yok olması ve külliyeler çevresinde tarihi dokunun kaybolma tehlikesi - Mekanların köhneleşmesi ve çeşitli sebeplerden tehlike yaratan eski yapılar - Koruma ve yapılaşma kapsamında tehdit oluşturacak plan ve uygulamaların bulunması - Tarihi yapılarda nem ve drenaj sorunu - Altyapı yetersizliği, kışın çok yağmur yağdığına Hanlar Bölgesi'nde su baskınlarının olması - Enerji nakil hattı ve telefon hattı gibi donanımların görünür halde olması ... - Tarihi ve kültürel mirası koruma çalışmaları kapsamında 'Risk Yönetim Esaslarının Belirlenmesi' projesinin başlaması	B7.2-Kültür varlıklarında acil durum ve afetler konusunda önlemler alınmasının sağlanması	B7.2.1.Tarihi yapılarda acil çıkış ve tahliye planlarının disiplinlerarası yaptırılmasının sağlanması	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi	BAB, Valilik, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, BBB Etüd Projeler, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi AKOM AYKOME		Orta
		B7.2.2. Acil durumlarda uluslararası platformda tarihi eserlere yapılan müdahale tekniklerinin araştırılması, müdahale biçimlerinin belirlenmesi				Orta
		B7.2.3. Deprem ve afetlerden korunma ile ilgili her türlü alanda bilinçlendirme, eğitimlerinin düzenlenmesi		BAB, Valilik, BBB Etüd Projeler, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi		Kısa Devam eden
		B7.2.4. Sürecin etkin bir şekilde devam etmesi için denetimlerin sağlanması		BAB, BBB, Osmangazi Belediyesi		Kısa Devam eden
		B7.2.5. Altyapıya ilişkin risk haritalarının hazırlanması		BAB, BBB, BUSKİ AYKOME		Uzun Devam eden
		B7.2.6. Yerleşim yerleri yakınında bulunan baz istasyonları, trafolar, yüksek gerilim hatlarından kaynaklanan yoğun elektromagnetik kirliliğin önlenmesi ve risk değerlerinin tespiti için projelerin geliştirilmesi		BAB, BBB, AKOM, Osmangazi Belediyesi, Sağlık İl Müdürlüğü, Üniversiteler		Uzun Devam eden
		B7.2.7.Yangın risk analizi kapsamında ahşap yapı yoğunluğunu ortaya çıkarmak için tarihi yapılarda malzeme analizi yapılması		BAB, BBB, Koruma Bölge Kurulu		Orta

7- Acil Durum ve Afet Yönetimi Eylem Planı Tablosu - 3/3						
BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)						
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
Güvenlik eksikliği - Bölgenin korunma güvenliğinin sağlanamaması	B7.3- Güvenliğin sağlanması için politikalar geliştirmek	B7.3.1. Güvenlikte kamu sorumluluğunun artırılmasına yönelik mevcut sistemin irdelenmesi eksikliklerin belirlenmesi	Osmangazi İlçesi, Yıldırım İlçesi	BBB, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi Valilik, İl Emniyet Müdürlüğü		Kısa
		B7.3.2. Güvenlik kontrolü için proje geliştirilmesi (BTÇH örneği, Mobese sistemleri)		Valilik, İl Emniyet Müdürlüğü		Kısa
		B7.3.3. Olası afet durumunda görevlendirilecek güvenlik altyapısını geliştirmesi uzmanlaşmış çalışanlar ile desteklemesi				Orta
		B7.3.4. Yönetim Alanı içerisinde yangın riski bağlamında işletmelerin işletme ruhsatlarının denetlenmesi		BBB, Osmangazi Belediyesi, Yıldırım Belediyesi		Kısa

6 Aralık 2012 tarihinde 28489 sayılı Resmi Gazete yayınlanan 6360 kanun ile, Nisan 2014 tarihinden itibaren il özel idareleri kaldırılacak olup, il özel idarelerine verilmiş olan sorumluluklar ilgisine göre, bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, hazineye, valiliklere, büyükşehir belediyelerine ve bağlı kuruluşlarına veya ilçe belediyelerine yapılmış sayılacak ve bu kurum ve kuruluşlar tarafından yerine getirilecektir.

2.3.1.8. Bursa (Hanlar Bölgesi – Sultan Külliyesi) Eylem Planları Zamanlama Tablosu

***Proje Süresi Açıklamaları:** **K:** Kısa vadeli, **O:** Orta vadeli; **U:** Uzun vadeli, **K-D:** Kısa vadeli-Devam eden, **O-D:** Orta vadeli-Devam eden, **U-D:** Uzun vadeli-Devam eden

TEMA	Hedef No	EYLEMLER	PROJE SÜRESİ	KISA VADE		ORTA VADE		UZUN VADE
				1.YIL	2.YIL	3.YIL	4.YIL	5.YIL
Yönetim (Yetki -Mevzuat -Organizasyon -Eşgüdüm -Katılım)	B1.1	B1.1.1. Kurumlar arası yetki sınırlarının, koruma mevzuatı incelenerek belirlenmesi ve bilgilendirme çalışmaları yapılması	K-D					
		B1.1.2. Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı'na işlerlik kazandırılması, var olan yasal yetkilerinin etkin olarak kullanılması, izleme ve denetleme mekanizmasının geliştirilmesi	K					
		B1.1.3. Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı kararlarının üst ölçekli planlara yansıtılmasının sağlanması	O					
		B1.1.4. Dünya Miras Aday alanlarında yapılacak tüm projeler ile ilgili "ICOMOS Etki Değerlendirme Raporu"nun dikkate alınmasının sağlanması	K					
		B1.1.5. Bakanlıklar, belediyeler ve üniversitelerden finansal ve teknik desteğin sağlanması	K-D					
		B1.1.6. Hatalı Uygulamalarda yaşanan sorunlarda yürürlükteki koruma mevzuatına göre cezai yaptırımların ve yargısal denetimin uygulanması için Koruma Kurulu ile birlikte çalışmaların yapılması önerilerin geliştirilmesi	K-D					
		B1.1.7. Koruma uygulamalarının konusunda uzman kişi/kuruluşlar tarafından yapılabilmesi için ihale mevzuatına özel kriterler getirilmesi, teknik şartnamelerin oluşturulması	O					
	B1.2	B1.2.1. Korumaya ilişkin basit bakım ve onarım çalışmaları izinlerinin verilebilmesi için büyükşehir belediyesi ve/veya ilçe belediyeleri bünyesinde (KUDEB) oluşturulması	O					
		B1.2.2. Restorasyon uygulamalarında uygun teknoloji, özgün, doğru malzeme kullanımı için, "İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Bölge Laboratuvarı Müdürlüğü" ile koordinasyonlu çalışmaların yaygınlaştırılması	O-D					
		B1.2.3. Tüm proje başvurularının alan için oluşturulacak kentsel tasarım ana kararlarına uygunluğunun belediyesince kontrol edildikten sonra Koruma Kuruluna iletilmesi, Bu konuda belediyeler arası estetik kurul oluşturulması yönünde çalışmalar yapılması	K					
		B1.2.4. Restorasyon uygulamalarında denetim mekanizmasının işlerliğinin ve uygulanmasının kurumlar arası eşgüdüm ile sağlanması için farklı kurumlardan ve disiplinlerden oluşacak bağımsız bir birimin oluşturulması	K-D					
		B1.2.5. Alanda bakım ve basit onarımlar için sorumlu kurum ve kuruluşların saptanması, buna yönelik interaktif kontrol ve iletişim çizelgesinin oluşturulması, periyodik raporlamaların BAB'na bildirilmesi	O					

	B1.3	B1.3.1. Alan yönetimi hakkında bilgilendirme toplantıları düzenlemek	K					
		B1.3.2. Sivil toplum kuruluşları ile paydaşların yönetim sürecinde etkin rol almalarının sağlanması için Alan Başkanlığınca proje geliştirmesi	K					
		B1.3.3. Yıllık çalışma programı yapabilmek amacıyla paydaşlar arası koordinasyon toplantıları düzenlemek	O					
		B1.3.4. Yönetim planı ile ilgili Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu'nca belirlenecek denetim birimi oluşturmak	O					
		B1.3.5. Tüm paydaşların sürece, etkin eşit ve şeffaf katılımının sağlanması, web sitesinin ve medyanın etkin kullanılması, denetlenebilir bir sürecin oluşturulması için, katılımı ölçmek ve değerlendirmek	K					
		B1.3.6. Yönetim planını beş yılda bir revize etmek	O					

TEMA	Hedef No	EYLEMLER	PROJE SÜRESİ	KISA VADE		ORTA VADE		UZUN VADE
				1.YIL	2.YIL	3.YIL	4.YIL	5.YIL
Kültürel Değerler - Koruma ve Planlama	B2.1	B2.1.1. Alanlarda öncelikle Dünya Miras Aday Alanları olmak üzere alanlara ait tüm sokak rölemlerinin, cephelerinin, yer kaplamalarının ve elektrik direklerinin vb altyapı elemanları gösterilerek hazırlanmasının sağlanması	U					
		B2.1.2. Restorasyonlarla ilgili etaplamar konusunda öncelikli alanların belirlenmesi	K-D					
		B2.1.3. Koruma-kullanma dengesi içinde restorasyonu gerçekleştirilecek yapıların işlevinin katılımcı yöntemlerle belirlenmesi	K-D					
		B2.1.4. Kamu kurumlarında ve koruma ile ilgili alanlarda iş yapan firmalarda sanat tarihçisi, arkeolog, mimar, restorasyon uzmanı mimar, restoratör gibi uzman sayılarının artırılması	O					
		B2.1.5. Restorasyon uygulamaları yapacak firmalarda restorasyon uygulama tecrübesi ve usta sertifikalı kişilerin çalışmasının aranması, yerel işgücünden yararlanmak için önerilerin geliştirilmesi	K-D					
		B2.1.6. Teşvik amaçlı başarılı restorasyon uygulamalarının tanıtımının yapılması ve ödüllendirilmesi	K-D					
		B2.1.7. Dünya Miras Aday alanlarında yapılacak tüm projeler ile ilgili "ICOMOS Etki Değerlendirme Raporu"nun dikkate alınması	O-D					
	B2.2	B2.2.1. Tarihi miras bilgi sisteminin kurulması. Bu sistem ile ilgili kurumların mülkiyet, imar durumu, fotoğraflar, envanter föyü, ilgili kurul kararları ve planlanan, devam eden, tamamlanmış projeler ile ilgili bilgilere ulaşılabilmesinin sağlanması	O					
		B2.2.2. Hanlar ve Külliyelele ilişkin sanat eserleri ve somut olmayan kültürel miras envanter çalışmalarının yapılması, yapılmış çalışmaların derlenmesi ve güncellenmesi	O					
		B2.2.3. Hanlar Bölgesi'nde yer alan Tümülüs'ün (M.Ö. 2. Yüzyıl'a ait mezar odası) korunması ve alanda algılanabilirliğinin sağlanması için proje üretilmesi	O					
		B2.2.4. Güncel restorasyon projelerinin ve geleneksel yapı detaylarının Bursa Alan Başkanlığı'nda dijital olarak arşivlenmesi.	O					

		B2.2.5. Dünya Miras Aday Alanları'na yönelik Bursa Alan Başkanlığı kütüphanesinin oluşturulması	K					
		B2.2.6. Somut olmayan kültürel değerlerin tespitine yönelik araştırma çalışmalarının yayına dönüştürülmesinin yaygınlaştırılması	O					
		B2.2.7. Simgesel esnaf gruplarının çarşıda temsil edilebilmesini desteklemek ve varlıklarını sürdürebilmeleri için "Beyaz Zambak" uygulaması benzeri bir ödüllendirmenin bu işyerlerine verilmesi, bölgenin turistik harita vb. dokümanlarda buraların tanıtımının yapılması, söz konusu işyerlerinde bilgilendirici dokümanların bulunmasının sağlanması	O					
	B2.3	B2.3.1. Alanlarla ilgili Koruma Amaçlı İmar Planlarının, Yönetim Planı kararları ile uyumunun sağlanması için revize edilmesi	O					
		B2.3.2. Tarihi çevrenin kentsel peyzajının yeni yapılaşmalar ile tahrip edilmemesi için kent içi maksimum yapı yüksekliği analizinin yapılmasının sağlanması	K					
		B2.3.3. Kurumlarca alanlarda yürütülen her türlü uygulama çalışmasının interaktif harita üzerinde aylık, üç aylık, altı aylık çalışma programlarına göre işlenmesi için GIS veri tabanlı sistem kurulması	K-D					
		B2.3.4. Özellikle Külliye yeşil alanları başta olmak üzere tüm miras alanlarının halk tarafından daha çok kullanılabilmesi için çevre düzenleme projeleri geliştirilmesi	K-D					
		B2.3.5. Yönetim Alanında yıkılmış tescilli bina parsellerinde koruma amaçlı projeler üretilmesi	O					
		B2.3.6. Koruma Kurulu arşivinin dijitalleştirilmesi ve tescil fişlerinin güncellenmesi	O					
	B2.4	B2.4.1. Yönetim Alanına özgü "Kentsel Tasarım Rehberi"nin oluşturulması	O					
		B2.4.2. Kentsel tasarım projesinde işlev haritası üretilmesi; kent mobilyaları, cephe ve yükseklik kararları, tabelalar ve mokamp alanlarının belirlenmesi	O					
		B2.4.3. Gerçekleşecek projelerde bu rehberin uygulanmasının sağlanması ve denetlenmesi	O-D					
	B2.5	B2.5.1. Alanlar içinde yer alan yıkılmış SMÖ'ler için her yıl periyodik olarak tespit çalışması yapılması	O-D					
		B2.5.2. Tescil fişlerinin güncellenmesi	O-D					
		B2.5.3. Restorasyon çalışmalarında detaylı drenaj ve yalıtım projelerinin hazırlanmasının sağlanması	O					

TEMA	Hedef No	EYLEMLER	PROJE SÜRESİ	KISA VADE		ORTA VADE		UZUN VADE
				1.YIL	2.YIL	3.YIL	4.YIL	5.YIL
Sosyal - Ekonomik - Çevresel - Yaşam Kalitesi	B3.1	B3.1.1. Kurumsal işbirliği ve halkın aktif katılımının sağlanmasıyla kültürel değerler ve sosyo ekonomik durum arasındaki dengenin kurulmasına yönelik çalışmaların yapılması	O-D					
		B3.1.2. Mahalle kültürünü ön plana çıkaracak etkinliklerin, organizasyonların kent genelinde veya Yönetim Alanında geliştirilmesi	K-D					
		B3.1.3. Çarşı'da alışveriş şenliklerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması (BTSO'nun alışveriş şenlikleri gibi)	K-D					
		B3.1.4. Güzel sanatlarla ilgili (Edebiyat, resim, müzik, moda gibi) organizasyonların, toplulukların kullanabilecekleri kültür ve sosyal etkinlik (sergi, fuar, sokak şenliği, dinleti, yazlık sinema vb.) konseptine uygun etkinliklerin teşvik edilmesi bunun için uygun alanların belirlenmesi	O					
		B3.1.5. Kültürel miras kullanıcı profilinin (çocuk, genç, yetişkin, yaşlı) saptanması ve çeşitlendirilmesi için araştırma ve anket çalışmalarının yapılması ve sonuçların değerlendirilmesi	K					
		B3.1.6. Üniversite öğrencilerine yönelik faaliyetlerin düzenlenmesi (müzik, kitap satış, fuar, sergi vb.), eğitim ve seminer programlarının alanlarda gerçekleştirilmesi için kurumların desteklenmesi	K					
		B3.1.7. Kültürel etkinliklerin Bursa genelinde yaygınlaştırılması için web sitesi vb. medyanın daha etkin kullanılabilmesi	K					
	B3.2	B3.2.1. Bölgenin, ekonomik yapısının düzenlenmesine katkı sağlamak amacı ile uzman kuruluşlar ve yerel halk ile kurumsal anlayışın, müşteri güveninin artırılmasına ve mekana uygun ticari işlevlerin belirlenmesine yönelik yapılanmanın geliştirilmesi	O					
		B3.2.2. Ürün ve hizmet standartlarının belirlenmesi ve çarşı (esnaf) kültürünün gelişmesi için esnaflara yönelik çalışmalar yapılması	K-D					
		B3.2.3. Hanlar Bölgesi içerisinde yer alan çarşı ve hanların açılış ve kapanış saatlerinin düzenlenmesine yönelik çalışmalar yapılması.	O					
		B3.2.4. Sektörel dağılımın geçmiş ve günümüzdeki analizlere göre planlı bir şekilde sürdürülmesinin sağlanması, bu dağılıma göre koruma-kullanma dengesi içerisinde yapılara işlev verilmesi.	O					
		B3.2.5. Kaybolmaya yüz tutmuş olan zanaatlerin ve kültürel niteliği olan ürünlerin satıldığı dükkanların sürdürülebilirliğinin sağlanması için beklentilerin araştırılması, öneriler geliştirilmesi	O					
		B3.2.6. Yerel üretimi arttırmak için E-ticaret'in geliştirilmesi ve tanıtımının sağlanması	K					
		B3.2.7. Oluşturulacak finans modeli içinde kültürel ve sanatsal etkinliklerle ilgili hibe ve sponsorluk imkanlarının sağlanması	K-D					

B3.3	B3.3.1. Yönetim Alanında alt yapı sorunlarının, çevre kirliliğinin ve donatı eksikliklerinin (kent mobilyaları, sağlık kabini, güvenlik, bebek bakım ünitesi, wc vb.) tespit edilerek bunların giderilmesi için kurumlar arası eşgüdümün sağlanması	O					
	B3.3.2. Çevre bilincinin geliştirilerek, çevre kirliliğini önleyici programların oluşturulması	K-D					
	B3.3.3. Sürdürülebilir ve ekolojik enerji kaynaklarının ulaşım, ısıtma, aydınlatma vb. sistemlerde kullanımı için çalışmaların yapılması ve bu yönde yapılacak ARGE çalışmalarının desteklenmesi	O					
	B3.3.4. Sürekli ve etkin denetim mekanizmasının oluşturulması için önerilerin geliştirilmesi, alanlara özel sağlıklı kent parametrelerinin takibi	O-D					

TEMA	Hedef No	EYLEMLER	PROJE SÜRESİ	KISA VADE		ORTA VADE		UZUN VADE
				1.YIL	2.YIL	3.YIL	4.YIL	5.YIL
Eğitim ve Bilinçlendirme	B4.1	B4.1.1. Eğitim çalışmaları ile ilgili genel bir planlama yapılması, kim-ne-nerede-nasıl-eğitim yapılacağına ilişkin tespiti, kaynak ve fon araştırmalarının yapılması	K-D					
		B4.1.2. Koruma ile ilgili kurum ve kuruluşlarda görevli personel için , Ulusal ve uluslar arası düzeyde koruma konusundaki etkinliklere kurum düzeyinde katılımın artırılması	K-D					
		B4.1.3. Yönetim Alanında kültürel bilinci arttırmak amacıyla alanda yaşayan ve çalışanlar için kültür turları düzenlemek.	K-D					
		B4.1.4. Yönetim Alanındaki tescilli bina sahiplerinin koruma ile ilgili yasal mevzuat, malzeme kullanımı vb. konularda muhtarlar öncülüğünde bilgilendirme ve yönlendirmelerin yapılması	K-D					
		B4.1.5. İlk ve Ortaöğretimlerde görev yapan eğitimcilerin Kültürel Mirası koruma konusunda bilinçlendirilmesi	O-D					
		B4.1.6. Okullarda tarihi ve kültürel mirasın korunması konusunda öğrencilerin bilinçlendirilmesi için yöntemlerin belirlenmesi	O-D					
		B4.1.7. Rehberlik hizmeti veren kişi ve/veya kurumların Dünya Mirası Aday Alanlarının tarihçeleri ve alanların birbirleriyle olan ilişkileri konusunda doğru bilgiye sahip olmalarının sağlanması	K-D					
		B4.1.8. Yerel televizyonlarda kültür programlarının daha cazip hale getirilmesi, tarih öyküleri ile desteklenmesi	K-D					
		B4.1.9. Koruma uzmanlarının gözetiminde video, cd, çizgi film gibi görsel eğitim araçlarının yanı sıra çok fotoğraflı basit anlatımlı yazılı eğitim belgelerinin geliştirilmesi ve basılması, çocuklar için kültürel miras konusunda eğitici, kullanabileceği ve ilgilerini çekecek alanların oluşturulması, yan etkinliklerin düzenlenmesi için çalışmaların yapılması çevrede bulunan okulların tarihi miras bilgi kitinin oluşturulması,	O-D					
		B4.1.10. Somut ve somut olmayan kültürel mirasın korunması konusunda maddi ve manevi özveride bulunan kişilerin belirlenmesi, ödüllendirilmesi, yerel medyada duyurularak teşvik edilmesi, özendirme çalışmalarının her kesime yapılması	K-D					

TEMA	Hedef No	EYLEMLER	PROJE SÜRESİ	KISA VADE		ORTA VADE		UZUN VADE
				1.YIL	2.YIL	3.YIL	4.YIL	5.YIL
Erişilebilirlik - Ulaşım	B5.1	B5.1.1. Ulaşım ana planında Yönetim Alanına erişilebilirliğin ana kararlarının belirlenmesi	O					
		B5.1.2. Ulaşım ana planına yönelik atölye çalışmaları yapılması; hızlı, kolay ve erişilebilir bir toplu taşıma sisteminin kent ölçeğinde kurgulanması ve geliştirilmesinin sağlanması	O					
		B5.1.3. Şehirlerarası ulaşım noktalarından kent merkezine toplu taşıma hat sayılarının artırılmasının sağlanması; erişilebilir transfer merkezleri oluşturularak taşıma türleri arasında aktarma ve ücret düzenlemeleri çalışmalarının yapılması	K					
		B5.1.4. Ulaşımla ilgili interaktif kullanıcı sistemin geliştirilmesi	O					
		B5.1.5. Yerli ve yabancı turistlere yönelik ön ödemeli-sürekli özel seyahat kartlarının oluşturulması ve bunların mevcut ulaşım sistemine entegre edilmesi	K					
	B5.2	B5.2.1. Yönetim Alanına erişilebilirliğin ana kararlarının kullanıcı profili dikkate alınarak belirlenmesi ve gerekli düzenlemelerin yapılması	O					
		B5.2.2. Yaya, taşıt, ulaşım güzergahı ile sinyalizasyon sistemlerinin toplumun her kesiminin gereksinimleri göz önünde bulundurularak, evrensel tasarım ve sağlıklı kent ilkeleriyle geliştirilmesi	K					
		B5.2.3. "Bursa Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Rehberi"nin oluşturulmasına yönelik çalışmalarda, yaya ve taşıtların yönlendirme levhalarının düzenlenmesi	K					
		B5.2.4. Hanlar Bölgesi ve Külliyeleeri birbirine bağlayan bir rotanın belirlenmesi, alternatif toplu taşıma sistemleriyle etüd edilip, düzenleme yapılması (teleferik sistemi, telesiyey ve/veya nostaljik tren/tramvay ile bağlanması)	K-D					
		B5.2.5. Külliyeleerin yaya ve yeşil aksları ile bağlantısının sağlanması, Yönetim Alanına özel tasarlanmış kamu araçlarının kullanılması ve tespit edilen güzergahlarda ring seferlerinin yapılması	K					
		B5.2.6. Diğer sistemler ile bütünleşen Yönetim Alanı için yaya ve bisiklet güzergahlarının düzenlenmesi	O					
	B5.3	B5.3.1. Yönetim Alanındaki otopark ihtiyacının, turizm potansiyeli dikkate alınarak, tespit çalışmalarının yapılması	K					
		B5.3.2. Yönetim Alanı içerisinde ve yakın çevresindeki otoparkların mevcut kapasitelerinin tespit edilmesi	K					
		B5.3.3. Uygun alanlarda öncelikli olarak zemin altı olmak üzere kapalı ve/veya açık otoparkların geliştirilmesi için stratejiler belirlenmesi, etütlerin yapılması	O					
		B5.3.4. Yıkılmış tescilli bina parsellerinde otopark kullanımının önlenmesi amacıyla çalışmalar yapmak	K					
		B5.3.5. Yönetim Alanına yönelik özel ulaşım analizlerinin yapılması ve analizlere göre yol kademelenmesinin ve yolların hangi saatlerde kullanıma açık olacağını yeniden değerlendirilmesi	K					
		B5.3.6. Turist otobüslerinin indirme-bindirme noktalarının belirlenmesi ve projelendirilmesi, otopark ihtiyacının Dünya Mirası Aday Alanları dışında çözülmesinin sağlanması	K					
		B5.3.7. Yönetim Alanındaki otoparkların ve otopark olarak kullanılan yolların denetlenmesinin sağlanması	K					

TEMA	Hedef No	EYLEMLER	PROJE SÜRESİ	KISA VADE		ORTA VADE		UZUN VADE
				1.YIL	2.YIL	3.YIL	4.YIL	5.YIL
Turizm - Tanıtım - Ziyaretçi Yönetimi	B6.1	B6.1.1. Yönetim Planı Alanının turizm potansiyeli dikkate alınarak, alanda çeşitli ihtiyaçlara yönelik (konaklama, yeme-içme,Wc- bebek bakım,sosyal,kültürel) mevcut tesislerin durum analizlerinin yapılması	K					
		B6.1.2. Çalışmaları devam etmekte olan Turizm Master Planının Yönetim Alanına yönelik olarak irdelenmesi ve geliştirilmesi	O					
		B6.1.3. Tematik kültürel güzergahların oluşturulması, kültür haritalarının yapılması, güzergahların ana temalarının belirlenmesi	O					
		B6.1.4. Nitelikli butik otel, aile pansiyonculuğunun desteklenmesi, maddi destek sağlayacak kurum ve kuruluşların tespit edilmesi	K					
		B6.1.5. Ziyaretçi memnuniyetine ilişkin araştırmaların yapılması	K-D					
		B6.1.6. Dünya Mirası Aday Alanlarına yönelik ziyaretçi yönetim planı çalışmalarına başlanması, bu konuda paydaşların belirlenmesi	O					
	B6.2	B6.2.1. Yönetim Alanının geniş kitlelere tanıtılmasını sağlamak amacıyla ulusal / uluslar arası medyada yayınlanacak şekilde tanıtım materyallerinin (görsel ve yazılı) hazırlanması	K-D					
		B6.2.2. Ulusal ve uluslar arası düzeyde ilgili kurum ve kuruluşlarla ilişkilerin güçlendirilmesi için, kentimizin tanıtılması, temsil edilmesi, ortak projelerinin oluşturulması, ulusal ve uluslar arası fonlardan üst düzey yararlanılmasının sağlanması	K-D					
		B6.2.3. Yerel ürünlerin ve yok olmaya yüz tutmuş zanaatların canlandırılması ve farkındalığın oluşturmak amacı ile 2014 yılının UNESCO yolunda Bursa yılı ilan edilmesi, tanıtım objeleri ve yerel ürünlerin sunumu için yarışmalar düzenlenmesi	K-D					
		B6.2.4. Somut olmayan kültürel mirasın tanıtılmasına yönelik etkinliklerin yaygınlaştırılması	K-D					
		B6.2.5. Bölgeyi tanıtıcı, Alanların içinde ve kentin odak noktalarında uzman görüşü ile bilgilendirme panolarının, levhaların, broşür ve kitapçıkların hazırlanması, özel tanıtıcı materyallerin tasarlanması, sloganların belirlenmesi	O					
		B6.2.6. Turist yönlendirme sistemlerinin teknolojik gelişmeleri takip edecek şekilde geliştirilmesi	K-D					
	B6.3	B6.3.1. Miras alanları içinde ve kentin odak noktalarında kolay ulaşılabilir "ziyaretçi merkezlerinin", turizm ofislerinin oluşturulması	K					
		B6.3.2. Dünya Mirası Aday Alanlarına yönelik olarak, alanların önemini ve tarihsel gelişimini anlatan kısa metraj tanıtım filmlerinin toplu taşıma, müze, sosyal tesis gibi kamu kullanımlı alanlarda gösterilmesinin sağlanması	K					

TEMA	Hedef No	EYLEMLER	PROJE SÜRESİ	KISA VADE		ORTA VADE		UZUN VADE
				1.YIL	2.YIL	3.YIL	4.YIL	5.YIL
Acil Durum ve Afet Yönetimi	B7.1	B7.1.1. Risk ve tehlikelerin belirlenmesi, eksikliklerin tespit edilmesi, analiz haritalarının hazırlanması	K					
		B7.1.2. Acil durum müdahale planlarının hazırlanması	K					
		B7.1.3. Acil durumlarda alanlara kolay ulaşımın sağlanacağı bir rota belirlenmesi, alternatif güzergahların oluşturulması	K					
		B7.1.4. Araçlarla girilemeyecek yerlerde vatandaşlarında müdahale edebilmesi için yapılan çalışmaların geliştirilmesi (Yangın Dolabı Projesi, Hidrantların Yerleştirilmesi vb.) Küçük ebatlı araçların temin edilmesi	O					
	B7.2	B7.2.1. Tarihi yapılarda acil çıkış ve tahliye planlarının disiplinlerarası yaptırılmasının sağlanması	O					
		B7.2.2. Acil durumlarda uluslararası platformda tarihi eserlere yapılan müdahale tekniklerinin araştırılması, müdahale biçimlerinin belirlenmesi	O					
		B7.2.3. Deprem ve afetlerden korunma ile ilgili her türlü alanda bilinçlendirme, eğitimlerinin düzenlenmesi	K-D					
		B7.2.4. Sürecin etkin bir şekilde devam etmesi için denetimlerin sağlanması	K-D					
		B7.2.5. Altyapıya ilişkin risk haritalarının hazırlanması	U					
		B7.2.6. Yerleşim yerleri yakınında bulunan baz istasyonları, trafolar, yüksek gerilim hatlarından kaynaklanan yoğun elektromagnetik kirliliğin önlenmesi ve risk değerlerinin tespiti için projelerin geliştirilmesi	U					
		B7.2.7. Yangın risk analizi kapsamında ahşap yapı yoğunluğunu ortaya çıkarmak için tarihi yapılarda malzeme analizi yapılması	O					
	B7.3	B7.3.1. Güvenlikte kamu sorumluluğunun artırılmasına yönelik mevcut sistemin irdelenmesi eksikliklerin belirlenmesi	K					
		B7.3.2. Güvenlik kontrolü için proje geliştirilmesi (BTÇH örneği, Mobese sistemleri)	K					
		B7.3.3. Olası afet durumunda görevlendirilecek güvenlik altyapısını geliştirmesi uzmanlaşmış çalışanlar ile desteklemesi	O					
		B7.3.4. Yönetim Alanı içerisinde yangın riski bağlamında işletmelerin işletme ruhsatlarının denetlenmesi	K					

2.2.2. CUMALIKIZIK KÖYÜ

2.2.2.1. Yönetim (Yetki, Mevzuat, Organizasyon, Eşgüdüm, Katılım)

Bu bölümde alanı etkileyen “güçlü yanlar ve fırsatlar”, “zayıf yanlar ve tehditler” hedeflerimize ulaşmamız için geliştirilen eylemlerimizde, mevcut durum analizleri olarak dikkate alınmıştır.

Tüm tespitler ve “Temel ilkelerimiz” doğrultusunda yapılan değerlendirmeler ile;

Yönetim Planı “Cumalıkızık” Alanı’nda “Yönetim (Yetki, Mevzuat, Organizasyon, Eşgüdüm, Katılım)” başlığı altında genel olarak Yönetim Planı’nın hazırlanması, uygulanması, uygulamanın izlenmesi ve denetlenmesi süreçlerini içeren yönetim sistemini, Plan Yapım ve Uygulamada yetkili kurumlar ve kurumlar arası eşgüdümü, organizasyonu etkileyen konularda tespit edilen mevcut durum analizlerine bağlı olarak geliştirilen hedefler, eylemler ve bu eylemleri gerçekleştirmesi öngörülen sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar ele alınmaktadır.

- **Hedef C1.1-** Alanda yetkili kurumların bağlı olduğu mevcut mevzuatın analiz edilerek, çözüm yollarının (eksikliklerinin, çakışmalarının, uyumsuzluklarının vb.) tespit edilmesi

Yönetim Planı Alanı sınırları içerisinde; Koruma İmar Planının güncel olmaması güncelleşmenin uzun sürmesi, yarattığı yasal boşluk, Köy çevresinde kaçak yapılaşma ve rant baskısı, Tarım alanlarının yabancılar tarafından talan edilmesi, 2863 sayılı koruma yasasının uygulamalardaki kısıtlamalarının (çanak anten, güneş enerjisi vb. kullanımın yasak olması) yaşam kalitesini düşürmesi, Yeni ruhsat alan bir yapının özgün malzeme ile yapılmaması, köylü için emsal teşkil etmesi, yetkin olmayan firmaların restorasyon yapmaları, Yeni oluşan yasa ile köy tüzel kişiliğinin kaldırılma sorunu, Köyün ve çevresinin sit alanı içinde yer alması ve koruma statüsünün belirli olması, Dünya Miras Alanı aday listede yer alıyor olması ve tarihi mirasa kazandırılması için çalışmaların yapılıyor olması, Katkı payı fonlarından öncelikle yararlanıyor olması tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik olarak belirlenen hedef; Alanda yetkili kurumların bağlı olduğu mevcut mevzuatın analiz edilerek, çözüm yollarının (eksikliklerinin, çakışmalarının, uyumsuzluklarının vb.) tespit edilmesidir. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler; Kurumlar arası yetki sınırlarının, koruma mevzuatı incelenerek belirlenmesi ve bilgilendirme çalışmaları yapılması, Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı’na işlerlik kazandırılması, var olan yasal yetkilerinin etkin olarak kullanılması, izleme ve denetleme mekanizmasının geliştirilmesi, Kanunda yer alan eksikliklerin giderilmesi için denetim ve uygulamalardaki eksikliklerin ve sorunların tespit edilmesi, Koruma amaçlı imar planı yapımı ve yürürlüğe girme sürecinin ivedilikle gerçekleşmesinin sağlanması, koordinasyonun oluşturulması, Restorasyon uygulamalarında denetim mekanizmasının işlerliğinin ve uygulanmasının kurumlar arası eşgüdüm ile sağlanması için farklı kurumlardan ve disiplinlerden uzmanların yer alacağı bir komisyon kurulabilmesi amacıyla protokoller yapılmasının sağlanması, Çağdaş koruma yaklaşımlarına uygun olarak, ulusal ve uluslararası koruma kriterleri bağlamında projelendirme ve uygulamaların sürdürülmesini sağlamaktır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Bursa Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bursa Valiliği, Yıldırım Belediyesi, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Bursa Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu, Bursa İl Özel İdaresi, Bursa Ticaret ve Sanayi Odası (BTSO), STK’lardır.

- **Hedef C1.2-** Alanda yetkili kurumlar arası mevcut örgütlenmenin analiz edilmesi ve geliştirilmesi (Eşgüdüm, katılımcı politikalar, vb.)

Köydeki projeler arası koordinasyon eksikliği, katılımcı mekanizmanın kurulamaması, Çok başlılık, eşgüdüm eksikliği, Yerel halkın köye sahip çıkması ve koruma konusunda yüzyıllardır duyarlılığının olması nedeni ile varlıklarını korumuş olmaları, Yerel yönetimlerin köyü çalışma programlarına alması, paydaşlar arasında iletişim platformunun kuruluyor olması ve kurumlar arası koordinasyonun ve çalışmalarda işbirliğinin artması tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Alanda yetkili kurumlar arası mevcut örgütlenmenin analiz edilmesi ve geliştirilmesi (Eşgüdüm, katılımcı politikalar, vb.) çalışmaları yapmaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler; Koruma uygulamaları için kaynak ve finansman model önerilerinin geliştirilmesi, Bakanlıklar, belediyeler ve üniversitelerden finansal ve teknik desteğin oluşturulması, Korumaya ilişkin basit bakım ve onarım çalışmaları izinlerinin verilebilmesi için büyükşehir belediyesi ve/veya ilçe

belediyeleri bünyesinde (KUDEB) oluşturulması, Restorasyon uygulamalarında uygun teknoloji, özgün, doğru malzeme kullanımı için, "İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Bölge Laboratuvarı Müdürlüğü" ile koordinasyonlu çalışmaların yaygınlaştırılması, Çelişen uygulamalarda yaşanan sorunlarda yargısal denetim ve hukuki danışmanlık yolu ile tespitler yapılarak bakanlıklar kanalı ile çözümler aranması, Kurumsal işbirliği ve köy halkının aktif katılımı ile tarım ürünleri yetiştiriciliğinin ve kooperatifçiliğin geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması, Korurken yaşam kalitesinin dikkate alınması, koruma kullanma dengesinin yaratılması için ihtiyaçların tespit edilmesi ve çözüm önerilerinin üretilmesidir.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bursa Valiliği, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Bursa Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu, Bursa İl Özel İdaresi'dir.

1- Yönetim (Yetki - Mevzuat - Organizasyon - Eşgüdüm - Katılım) Eylem Planı Tablosu - 1/2						CUMALIKIZIK KÖYÜ
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Koruma İmar Planının güncel olmaması güncelleşmenin uzun sürmesi, yarattığı yasal boşluk - Köy çevresinde kaçak yapılaşma ve rant baskısı, Tarım alanlarının yabancılar tarafından talan edilmesi 2863 sayılı koruma yasasının uygulamalardaki kısıtlamalarının (çanak anten, güneş enerjisi vb. kullanımın yasak olması) yaşam kalitesini düşürmesi - Yeni ruhsat alan bir yapının özgün malzeme ile yapılmaması, köylü için emsal teşkil etmesi, yetkin olmayan firmaların restorasyon yapmaları - Yeni oluşan yasa ile köy tüzel kişiliğinin kaldırılma sorunu ... - Köyün ve çevresinin sit alanı içinde yer alması ve koruma statüsünün belirlili olması, Dünya Miras Alanı aday listede yer alıyor olması ve tarihi mirasa kazandırılması için çalışmaların yapılıyor olması, Katkı payı fonlarından öncelikle yararlanıyor olması,	C1.1- Alanda yetkili kurumların bağlı olduğu mevcut mevzuatın analiz edilerek, çözüm yollarının (eksikliklerinin, çakışmalarının, uyumsuzluklarının vb.) tespit edilmesi	C1.1.1. Kurumlar arası yetki sınırlarının, koruma mevzuatı incelenerek belirlenmesi ve bilgilendirme çalışmaları yapılması	Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Valilik, Yıldırım Belediyesi, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, İl Özel İdare, Koruma Bölge Kurulu, Üniversiteler, Meslek Odaları		Kısa
		C1.1.2. Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı'na işlerlik kazandırılması, var olan yasal yetkilerinin etkin olarak kullanılması, izleme ve denetleme mekanizmasının geliştirilmesi				Kısa
		C1.1.3. Kanunda yer alan eksikliklerin giderilmesi için denetim ve uygulamalardaki eksikliklerin ve sorunların tespit edilmesi		BAB, BBB, Valilik, Yıldırım Belediyesi		Kısa
		C1.1.4. Koruma amaçlı imar planı yapımı ve yürürlüğe girme sürecinin ivedilikle gerçekleştirilmesinin sağlanması, koordinasyonun oluşturulması		BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi, Koruma Bölge Kurulu		Kısa
		C1.1.5. Restorasyon uygulamalarında denetim mekanizmasının işlerliğinin ve uygulanmasının kurumlar arası eşgüdüm ile sağlanması için farklı kurumlardan ve disiplinlerden uzmanların yer alacağı bir komisyon kurulabilmesi amacıyla protokoller yapılmasının sağlanması		BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Bursa Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu BTSO, STK'lar,		Kısa Devam eden
		C1.1.6. Çağdaş koruma yaklaşımlarına uygun olarak, ulusal ve uluslararası koruma kriterleri bağlamında projelendirme ve uygulamaların sürdürülmesini sağlamak				Kısa Devam eden

1- Yönetim (Yetki - Mevzuat - Organizasyon - Eşgüdüm - Katılım) Eylem Planı Tablosu - 2/2					CUMALIKIZIK KÖYÜ	
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Köydeki projeler arası koordinasyon eksikliği, katılımcı mekanizmanın kurulamaması - Çok başlılık, eşgüdüm eksikliği ... - Yerel halkın köye sahip çıkması ve koruma konusunda yüzyıllardır duyarlılığının olması nedeni ile varlıklarını korumuş olmaları - Yerel yönetimlerin köyü çalışma programlarına alması, paydaşlar arasında iletişim platformunun kuruluyor olması ve kurumlar arası koordinasyonun ve çalışmalarda işbirliğinin artması	C1.2- Alanda yetkili kurumlar arası mevcut örgütlenmenin analiz edilmesi ve geliştirilmesi (Eşgüdüm, katılımcı politikalar, vb.)	C1.2.1. Koruma uygulamaları için kaynak ve finansman model önerilerinin geliştirilmesi, Bakanlıklar, belediyeler ve üniversitelerden finansal ve teknik desteğin oluşturulması	Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Valilik, Yıldırım Belediyesi, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, İl Özel İdare, Koruma Bölge Kurulu		Orta
		C1.2.2. Korumaya ilişkin basit bakım ve onarım çalışmaları izinlerinin verilebilmesi için büyükşehir belediyesi ve/veya ilçe belediyeleri bünyesinde (KUDEB) oluşturulması				Orta
		C1.2.3. Restorasyon uygulamalarında uygun teknoloji, özgün, doğru malzeme kullanımı için, "İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Bölge Laboratuvarı Müdürlüğü" ile koordinasyonlu çalışmaların yaygınlaştırılması				Orta
		C1.2.4. Çelişen uygulamalarda yaşanan sorunlarda yargısal denetim ve hukuki danışmanlık yolu ile tespitler yapılarak bakanlıklar kanalı ile çözümler aranması				Kısa Devam eden
		C1.2.5. Kurumsal işbirliği ve köy halkının aktif katılımı ile tarım ürünleri yetiştiriciliğinin ve kooperatifçiliğin geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması		BAB, BBB, Kültür Ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Çevre Şehircilik ve Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Valilik İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü		Orta Devam eden
		C1.1.6. Korurken yaşam kalitesinin dikkate alınması, koruma kullanma dengesinin yaratılması için ihtiyaçların tespit edilmesi ve çözüm önerilerinin üretilmesi		BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi		Kısa Devam eden

6 Aralık 2012 tarihinde 28489 sayılı Resmi Gazete yayınlanan 6360 kanun ile, Nisan 2014 tarihinden itibaren il özel idareleri kaldırılacak olup, il özel idarelerine verilmiş olan sorumluluklar ilgisine göre, bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, hazineye, valiliklere, büyükşehir belediyelerine ve bağlı kuruluşlarına veya ilçe belediyelerine yapılmış sayılacak ve bu kurum ve kuruluşlar tarafından yerine getirilecektir. Ayrıca aynı kanuna göre illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, bağlı oldukları ilçenin belediyesine katılmıştır.

2.2.2.2. Kültürel Değerler – Koruma Ve Planlama

Bu bölümde alanı etkileyen “güçlü yanlar ve fırsatlar”, “zayıf yanlar ve tehditler” hedeflerimize ulaşmamız için geliştirilen eylemlerimizde, mevcut durum analizleri olarak dikkate alınmıştır.

Tüm tespitler ve “Temel ilkelerimiz” doğrultusunda yapılan değerlendirmeler ile;

Yönetim Planı “Cumalıkızık” Alanı’nda “Kültürel Değerler - Koruma ve Planlama” başlığı altında genel olarak Restorasyon proje ve uygulama standartları, kaynakları, kültürel ve arkeolojik değerleri, Üst Ölçekli Planlar ve planlama çalışmalarında standartlar konularında korumayı etkileyen tespit edilen mevcut durum analizlerine bağlı olarak geliştirilen hedefler, eylemler ve bu eylemleri gerçekleştirmesi öngörülen sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar ele alınmaktadır.

- **Hedef C2.1-** Cumalıkızık Köyü ve çevresinde çağdaş koruma yaklaşımlarına uygun olarak, ulusal ve uluslararası koruma kriterleri bağlamında projelendirme ve uygulamaların gerçekleştirilmesini sağlamak.

Restorasyon uygulaması sürecinde denetim eksikliği, Restorasyon projelerinin uluslararası ilke ve standartlarda yapılmıyor olması, uygulamalarda özgün malzemeler kullanılmaması (kestane ağacının bulunamıyor olması) yanlış müdahalelerle yapıların özgünlüğünü kaybetmesi, Kültür varlığı değerine sahip binaların yıkılarak yeni yapılan binalarla özgünlüğünü yitirmesi, çabuk yapma eğiliminin olması dolayısıyla restorasyonların hızlı yapılması ve bir kısmının başarılı olmaması, Koruma ve geliştirme kararlarının uygulanmaması, yanlış uygulanması, Restorasyon çalışmalarında ara kalifiye eleman, usta eksikliği, Köy içinde ve çevresinde yapılan bazı yapıların tarihi dokuya ve mimariye uygun olmaması, Rölöve ve restorasyon projelerinin yapılıyor olması, evlerin restorasyonlarına başlanmış olması tespitleri dorultusunda mevcut durum analizlerine yönelik olarak belirlenen hedef; Cumalıkızık Köyü ve çevresinde çağdaş koruma yaklaşımlarına uygun olarak, ulusal ve uluslararası koruma kriterleri bağlamında projelendirme ve uygulamaların gerçekleştirilmesini sağlamaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler: Restorasyon uygulamalarında, alana özel kullanılacak özgün malzeme teminine ilişkin ulusal ve uluslararası araştırmaların yapılması, Öncelikli restorasyon uygulaması yapılacak binaların tespit edilmesinde koruma-kullanma dengesi içinde çalışmaların sürdürülmesi, Cumalıkızık yönetim alanı ve yakın çevresinde yapılacak tüm projeler ile ilgili “ICOMOS Etki Değerlendirme Raporu”nun dikkate alınması, Kamu kurumlarında ve koruma ile ilgili alanlarda iş yapan firmalarda sanat tarihçisi, arkeolog, mimar, restorasyon uzmanı mimar, restoratör gibi uzman sayılarının artırılması, Restorasyon uygulamaları yapacak firmalarda restorasyon uygulama tecrübesi ve usta sertifikalı kişilerin çalışmasının aranması, yerel işgücünden yararlanmak için önerilerin geliştirilmesi, köy gençlerinden geleneksel tekniklerle onarımları yapabilecek bir ekibin oluşturulması, koordinasyonu sağlayıcı iletişim sistemi projesinin geliştirilmesi, Teşvik amaçlı başarılı restorasyon uygulamalarının tanıtımının yapılması ve ödüllendirilmesidir.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Bursa Valiliği, Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Yıldırım Belediyesi, Bursa İl Özel İdaresi, Üniversiteler, Meslek Odaları’dır.

- **Hedef C2.2-** Köye özgü, somut ve somut olmayan kültürel mirasa yönelik tarihi ve kültürel değerleri ortaya çıkarmak, araştırma ve arşiv çalışmalarını arttırmak.

Somut Olmayan kültürel mirasın yok olması, Kültürel alanların ticari meta olarak görülmesi, köyün gittikçe popüler kültürün etkisinde film platosuna dönüşmesi, Köyde çekilen filmlerin fiziksel çevreye ve tarihi dokuya zarar vermesi, Gençlerin köyün önemini iyi tanımaması, gelecek nesillere sağlıklı bir şekilde aktarılmamazsa unutulma tehlikesi, Köye özgü etkinliklerin yaşatılamıyor olması, Detaylı bir arkeolojik araştırma yapılmamış olması, araştırma ve kazı boyutunda çalışmaların olmaması, Kaçak kazıların olması, Köyün geçmişten gelen tarihi ve kültürel yapısı, tarihinin Osmanlı öncesine dayanması tarihi dokusunun yanında doğal doku ve güzellikleri içermesi, Gelenek ve göreneklerin kısmen devam ediyor olması, alanın kendine has bir hikayelerinin olması ve köye yönelik akademik çalışmaların yapılıyor olması tespitleri dorultusunda mevcut durum analizlerine yönelik olarak belirlenen hedef; Köye özgü, somut ve somut olmayan kültürel mirasa yönelik tarihi ve kültürel değerleri ortaya çıkarmak, araştırma ve arşiv çalışmalarını arttırmaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler: Tarihi miras bilgi sisteminin kurulması. Bu sistem ile ilgili kurumların mülkiyet, imar durumu, fotoğraflar, envanter föyü, ilgili kurul kararları ve planlanan, devam eden, tamamlanmış projeler ile ilgili bilgilere ulaşılabilmesinin sağlanması, Kültürel ve arkeolojik değerlerin sergilenmesi için, Köy müzesinin

yeniden ele alınarak çağdaş müzecilik normlarında yeniden düzenlenmesi, Köy ile ilgili taşınmaz kültür varlıkları envanter çalışmalarının tamamlanması, (envanter föyleri, mevcut projeler, yazılı literatür, sözlü tarih, koruma tarihi, fotoğraf arşivi çalışmaları vb. içeren) köy içerisinde müze ile ilişkili bir kütüphane bünyesinde toplanması, Somut olmayan kültürel değerlerin tespitine yönelik araştırma çalışmalarının yayına dönüştürülmesinin yaygınlaştırılması (Örneğin yöresel yemek kültürü, köy seyirlik oyunları ve köy sokak oyunlarının araştırılması, yöreye özgü “yağlık, uçkur, çevre, ulama çevre, tel kırma, havlu, oya” gibi el sanatlarının araştırmasının yapılması), Cumalıkızık ve çevresindeki farklı kültürel katmanların (Bizans Manastır kalıntıları) ortaya çıkartılması için yüzey araştırmalarının yapılması, Kültürel ve folklorik değerlerin (kına, nişan, düğün vb) yaşatılması için kamu kurumu yöneticilerinin maddi ve manevi teşvikinin sağlanması (Köyde yapılan düğün, kına gibi geleneksel etkinliklerin teşvik edilmesi, sembolik olarak bu amaçla belirli aralıklarla bu ritüellerin gerçekleştirilmesi), Cumalıkızık Köyünün, Türkmen- Oğuz- Yörük kimliğini, diğer Kızık köyleri ile bağlantısını ifade edecek programların (yıllık şenlik, arma üretme etkinlikleri gibi) oluşturulmasıdır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Yıldırım Belediyesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bursa Valiliği, Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Bursa Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu, Bursa Müze Müdürlüğü, Üniversiteler, STK'lardır.

➤ **Hedef C2.3- Tarihi kırsal yerleşim ve çevresindeki doğal değerleri bütüncül olarak sürdürülebilir bir yaklaşımla korumak ve yaşatmak.**

Bütüncül bir korumanın olmaması, koruma kullanma dengesinin planlanmış olmaması, Koruma İmar Planının güncel olmaması, Köy çevresindeki tampon bölge sınırlarında kontrol edilememesi, rant baskısı, nitelsiz ve yoğun yapılaşmanın olması, tarım alanlarının yok olma endişesi, Algıyı artırıcı, tarihi doku ile uyumlu tasarım standartlarının olmaması, Köyün bütün olarak Kırsal yerleşim sivil mimari örneği olması tespitleri dorultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef; Tarihi kırsal yerleşim ve çevresindeki doğal değerleri bütüncül olarak sürdürülebilir bir yaklaşımla korumak ve yaşatmaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler: Koruma Amaçlı İmar Planının sadece köy içi yerleşimi değil, köy çevresinde bütünlüğü etkileyen bölgeleri ve tarım alanlarının devamlılığına ilişkin hedefleri içerecek şekilde şeffaf ve katılımcı ilkelere göre revize edilmesinin sağlanması, Kurumlarca Cumalıkızık Köyü'nde yürütülen her türlü uygulama çalışmasının interaktif harita üzerinde aylık, üç aylık, altı aylık çalışma programlarına göre işlenmesi için GIS veri tabanlı sistem kurulması, Koruma Amaçlı İmar Planı, Yönetim Planı uygulamaları ile ilgili olarak geri dönüşleri alabilmek, Cumalıkızıklıların taleplerine cevap verebilmek, uygulama sonucu ortaya çıkan şikayetleri çözüme ulaştırabilmek amacıyla, Cumalıkızık'ta görev yapacak bir birimin oluşturulmasının sağlanması, Koruma amaçlı imar planı kapsamında köy içi ve çevresinde köy dokusu ile uyumlu kentsel tasarım rehberinin oluşturulmasının sağlanmasıdır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Çevre Koruma Müdürlüğü, Yıldırım Belediyesi, Bursa İl Özel İdaresi, Meslek Odaları, Üniversiteler, STK'lardır.

➤ **Hedef C2.4- Kültürel mirasın bozulması ve yok olması ile ilgili göstergelerin saptanması**

Yeni ruhsat alan bir yapının betonarme olarak yapılması, köylü için emsal teşkil etmesi, Kamunun almış olduğu binalarda dahil olmak üzere aslının dışında uygulamaların yapılmış olması, Köyün, içinde insanıyla yaşayan, özgün dokusunun ve mimari özelliklerinin olması tespitleri dorultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef; Kültürel mirasın bozulması ve yok olması ile ilgili göstergelerin saptanmasıdır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler: Cumalıkızık Köyü'nde yer alan kullanıcısı olmayan ve kullanıcısı değişen SMÖ'ler için her yıl periyodik olarak tespit çalışmasının yapılması, Tescil fişlerinin güncellenmesi ve onaylanmasının sağlanmasıdır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Yıldırım Belediyesi, Bursa Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu'dur.

2- Kültürel Değerler - Koruma ve Planlama Eylem Planı Tablosu- 1/4						CUMALIKIZIK KÖYÜ
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Restorasyon uygulaması sürecinde denetim eksikliği - Restorasyon projelerinin uluslararası ilke ve standartlarda yapılmıyor olması, uygulamalarda özgün malzemeler kullanılmaması (kestane ağacının bulunamıyor olması) yanlış müdahalelerle yapıların özgünlüğünü kaybetmesi - Kültür varlığı değerine sahip binaların yıkılarak yeni yapılan binalarla özgünlüğünü yitirmesi, çabuk yapma eğiliminin olması dolayısıyla restorasyonların hızlı yapılması ve bir kısmının başarılı olmaması - Koruma ve geliştirme kararlarının uygulanmaması, yanlış uygulanması - Restorasyon çalışmalarında ara kalifiye eleman, usta eksikliği - Köy içinde ve çevresinde yapılan bazı yapıların tarihi dokuya ve mimariye uygun olmaması ... - Rölöve ve restorasyon projelerinin yapıyor olması, evlerin restorasyonlarına başlanmış olması,	C2.1-Cumalıkızık Köyü ve çevresinde çağdaş koruma yaklaşımlarına uygun olarak, ulusal ve uluslararası koruma kriterleri bağlamında projelendirme ve uygulamaların gerçekleştirilmesini sağlamak	C2.1.1. Restorasyon uygulamalarında, alana özel kullanılacak özgün malzeme teminine ilişkin ulusal ve uluslararası araştırmaların yapılması	Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Valilik, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Yıldırım Belediyesi, İl Özel İdare, Meslek Odaları, Üniversiteler		Kısa Devam Eden
		C2.1.2. Öncelikli restorasyon uygulaması yapılacak binaların tespit edilmesinde koruma-kullanma dengesi içinde çalışmaların sürdürülmesi				Orta
		C2.1.3. Cumalıkızık yönetim alanı ve yakın çevresinde yapılacak tüm projeler ile ilgili "ICOMOS Etki Değerlendirme Raporu"nun dikkate alınması				Orta
		C2.1.4. Kamu kurumlarında ve koruma ile ilgili alanlarda iş yapan firmalarda sanat tarihçisi, arkeolog, mimar, restorasyon uzmanı mimar, restoratör gibi uzman sayılarının artırılması				Kısa
		C2.1.5. Restorasyon uygulamaları yapacak firmalarda restorasyon uygulama tecrübesi ve usta sertifikalı kişilerin çalışmasının aranması, yerel işgücünden yararlanmak için önerilerin geliştirilmesi, köy gençlerinden geleneksel tekniklerle onarımları yapabilecek bir ekibin oluşturulması, koordinasyonu sağlayıcı iletişim sistemi projesinin geliştirilmesi				Kısa Devam Eden
		C2.1.6. Teşvik amaçlı başarılı restorasyon uygulamalarının tanıtımının yapılması ve ödüllendirilmesi				Kısa Devam Eden

2- Kültürel Değerler - Koruma ve Planlama Eylem Planı Tablosu- 2/4						CUMALIKIZIK KÖYÜ
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
Somut Olmayan kültürel mirasın yok olması - Kültürel alanların ticari meta olarak görülmesi, köyün gittikçe popüler kültürün etkisinde film platosuna dönüşmesi, Köyde çekilen filmlerin fiziksel çevreye ve tarihi dokuya zarar vermesi - Gençlerin köyün önemini iyi tanınamaması, gelecek nesillere sağlıklı bir şekilde aktarılamazsa unutulma tehlikesi - Köye özgü etkinliklerin yaşatılamıyor olması - Detaylı bir arkeolojik araştırma yapılmamış olması, araştırma ve kazı boyutunda çalışmaların olmaması - Kaçak kazıların olması ... - Köyün geçmişten gelen tarihi ve kültürel yapısı, tarihinin Osmanlı öncesine dayanması tarihi dokusunun yanında doğal doku ve güzellikleri içermesi, Gelenek ve göreneklerin kısmen devam ediyor olması, alanın kendine has bir hikayelerinin olması ve köye yönelik akademik çalışmaların yapılıyor olması.	C2.2- Köye özgü, somut ve somut olmayan kültürel mirasa yönelik tarihi ve kültürel değerleri ortaya çıkarmak, araştırma ve arşiv çalışmalarını arttırmak	C2.2.1. Tarihi miras bilgi sisteminin kurulması. Bu sistem ile ilgili kurumların mülkiyet, imar durumu, fotoğraflar, envanter föyü, ilgili kurul kararları ve planlanan, devam eden, tamamlanmış projeler ile ilgili bilgilere ulaşılabilmesinin sağlanması	Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Bölge Koruma Bölge Kurulu, Bursa İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Bursa Müze Müdürlüğü Üniversiteler		Uzun
		C2.2.2. Kültürel ve arkeolojik değerlerin sergilenmesi için, Köy müzesinin yeniden ele alınarak çağdaş müzecilik normlarında yeniden düzenlenmesi		BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Valilik, Koruma Bölge Kurulu,		Kısa
		C2.2.3. Köy ile ilgili taşınmaz kültür varlıkları envanter çalışmalarının tamamlanması, (envanter föyleri, mevcut projeler, yazılı literatür, sözlü tarih, koruma tarihi, fotoğraf arşivi çalışmaları vb. içeren) köy içerisinde müze ile ilişkili bir kütüphane bünyesinde toplanması		BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bölge Koruma Bölge Kurulu, Bursa İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Bursa Müze Müdürlüğü Üniversiteler		Uzun
		C2.2.4. Somut olmayan kültürel değerlerin tespitine yönelik araştırma çalışmalarının yayına dönüştürülmesinin yaygınlaştırılması (Örneğin yöresel yemek kültürü, köy seyirlik oyunları ve köy sokak oyunlarının araştırılması, yöreye özgü “yağlık, uçkur, çevre, ulama çevre, tel kırma, havlu, oya” gibi el sanatlarının araştırılmasının yapılması)		BAB, BBB, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bursa İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Koruma Bölge Kurulu, Bursa Müze Müdürlüğü		Orta

2- Kültürel Değerler - Koruma ve Planlama Eylem Planı Tablosu- 3/4					CUMALIKIZIK KÖYÜ	
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
		C2.2.5. Cumalıkızık ve çevresindeki farklı kültürel katmanların (Bizans Manastır kalıntıları) ortaya çıkartılması için yüzey araştırmalarının yapılması	Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Valilik , Koruma Bölge Kurulu		Orta
		C2.2.6. Kültürel ve folklorik değerlerin (kına, nişan, düğün vb) yaşatılması için kamu kurumu yöneticilerinin maddi ve manevi teşvikinin sağlanması (Köyde yapılan düğün, kına gibi geleneksel etkinliklerin teşvik edilmesi, sembolik olarak bu amaçla belirli aralıklarla bu ritüellerin gerçekleştirilmesi)		BAB, BBB, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür Turizm Müdürlüğü , Koruma Bölge Kurulu, Bursa Müze Müdürlüğü, STK'lar, Üniversiteler		Orta
		C2.2.7. Cumalıkızık Köyünün, Türkmen- Oğuz-Yörük kimliğini, diğer Kızık köyleri ile bağlantısını ifade edecek programların (yıllık şenlik, arma üretme etkinlikleri gibi) oluşturulması				Kısa Devam Eden
• Bütüncül bir korumanın olmaması, koruma kullanma dengesinin planlanmış olmaması • Koruma İmar Planının güncel olmaması • Köy çevresindeki tampon bölge sınırlarında kontrol edilememesi, rant baskısı, niteliksiz ve yoğun yapılaşmanın olması, tarım alanlarının yok olma endişesi • Algıyı artırıcı, tarihi doku ile uyumlu tasarım standartlarının olmaması • Köyün bütün olarak Kırsal yerleşim sivil mimari örneği olması,	C2.3- Tarihi kırsal yerleşim ve çevresindeki doğal değerleri bütüncül olarak sürdürülebilir bir yaklaşımla korumak ve yaşatmak	C2.3.1. Koruma Amaçlı İmar Planının sadece köy içi yerleşimi değil, köy çevresinde bütünlüğü etkileyen bölgeleri ve tarım alanlarının devamlılığına ilişkin hedefleri içerecek şekilde şeffaf ve katılımcı ilkelere göre revize edilmesinin sağlanması	Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Çevre Koruma Müdürlüğü, Yıldırım Belediyesi, İl Özel İdare, Meslek Odaları, Üniversiteler, STK'lar		Kısa
		C2.3.2. Kurumlarca Cumalıkızık Köyü'nde yürütülen her türlü uygulama çalışmasının interaktif harita üzerinde aylık, üç aylık, altı aylık çalışma programlarına göre işlenmesi için GIS veri tabanlı sistem kurulması				Kısa Devam Eden
		C2.3.3. Koruma Amaçlı İmar Planı, Yönetim Planı uygulamaları ile ilgili olarak geri dönüşleri alabilmek, Cumalıkızıklılar'ın taleplerine cevap verebilmek, uygulama sonucu ortaya çıkan şikayetleri çözüme ulaştırabilmek amacıyla, Cumalıkızık'ta görev yapacak bir birimin oluşturulmasının sağlanması.				Kısa Devam Eden
		C2.3.4. Koruma amaçlı imar planı kapsamında köy içi ve çevresinde köy dokusu ile uyumlu kentsel tasarım rehberinin oluşturulmasının sağlanması				Orta

2- Kültürel Değerler - Koruma ve Planlama Eylem Planı Tablosu- 4/4						CUMALIKIZIK KÖYÜ
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Yeni ruhsat alan bir yapının betonarme olarak yapılması, köylü için emsal teşkil etmesi - Kamunun almış olduğu binalarda dahil olmak üzere aslının dışında uygulamaların yapılmış olması ... - İçinde insanıyla yaşayan, özgün dokusunun ve mimari özelliklerinin olması	C2.4- Kültürel mirasın bozulması ve yok olması ile ilgili göstergelerin saptanması	C2.4.1. Cumalıkızık Köyü'nde yer alan kullanıcısı olmayan ve kullanıcısı değişen SMÖ'ler için her yıl periyodik olarak tespit çalışmasının yapılması	Yıldırım İlçesi	BBB, Yıldırım Belediyesi, Koruma Bölge Kurulu		Kısa Devam Eden
		C2.4.2. Tescil fişlerinin güncellenmesi ve onaylanmasının sağlanması				Orta

6 Aralık 2012 tarihinde 28489 sayılı Resmi Gazete yayınlanan 6360 kanun ile, Nisan 2014 tarihinden itibaren il özel idareleri kaldırılacak olup, il özel idarelerine verilmiş olan sorumluluklar ilgisine göre, bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, hazineye, valiliklere, büyükşehir belediyelerine ve bağlı kuruluşlarına veya ilçe belediyelerine yapılmış sayılacak ve bu kurum ve kuruluşlar tarafından yerine getirilecektir. Ayrıca aynı kanuna göre illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, bağlı bulundukları ilçenin belediyesine katılmıştır.

2.2.2.3. Sosyal – Ekonomik – Çevresel – Yaşam Kalitesi

Bu bölümde alanı etkileyen “güçlü yanlar ve fırsatlar”, “zayıf yanlar ve tehditler” hedeflerimize ulaşmamız için geliştirilen eylemlerimizde, mevcut durum analizleri olarak dikkate alınmıştır.

Tüm tespitler ve “Temel ilkelerimiz” doğrultusunda yapılan değerlendirmeler ile;

Yönetim Planı “Cumalıkızık” Alanı’nda “Sosyal – Ekonomik – Çevresel – Yaşam Kalitesi” başlığı altında genel olarak Korumanın sürdürülebilirliğini; sosyal, ekonomik ve mekânsal konularında tespit edilen mevcut durum analizlerine bağlı olarak geliştirilen hedefler, eylemler ve bu eylemleri gerçekleştirmesi öngörülen sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar ele alınmaktadır.

- **Hedef C3.1-** Köyün kırsal karakterini sürdürebilmesi için tarımı destekleyen ekonomik model oluşturmak, uygulamak ve güvenliği sağlamak.

Köyün turistik açıdan önem kazanmasından beri artık tarımdan para kazanılamaması, tarım ve hayvancılığın giderek azalması, Tarım alanlarındaki ürünlerin yabancılar tarafından talan edilmesi, tarım alanlarında yapılaşmaya göz yumulması, Köylü kadınlarının topluca üretim yapabilecekleri hijyenik alanların olmaması, Tarım alanlarının çevreye göç ile gelen nüfusun tehdidi altında olması, ciddi güvenlik sorunları, kadınların ve çocukların tek başına arazilerde çalışamaması, Köyün, Orman ve tarım alanlarının ortasında bulunmasının, Sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik ile üretim ve turizm için önemli olması, Tarımla ilgili doğal bitki ve toprağının olması, tarımsal ürün çeşitliliğinin olması ve faaliyetlerin azda olsa devam ediyor olması tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Köyün kırsal karakterini sürdürebilmesi için tarımı destekleyen ekonomik model oluşturmak, uygulamak ve güvenliği sağlamaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler: Tarım ürünleri yetiştiriciliğinin ve kooperatifçiliğin geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması, farklı illerde yapılan çalışmaların bilgi ve deneyimini paylaşmak üzere organizasyonların düzenlenmesi, Verimliliğin artırılması, organik tarım ve iyi tarım uygulamalarının, yetiştirme tekniklerinin belirlenmesi, damla sulama sistemi uygulamalarını arttırmaya yönelik mali destek olanaklarının araştırılması, Marka imajı yaratacak tarımsal ürün çeşidinin belirlenmesi, tarımsal üretim deseninin oluşturulması, köyün geleneksel ürünlerinin (kestane, çilek, böğürtlen, ahududu, kiraz vb.) markalaşması için önerilerin geliştirilmesi, Üretilen tarımsal ürünün işlenmesini ve muhafazasını sağlayacak, yerel halkın katılımı ile tesis ve organizasyonun planlanması, Mamul ürünlerin, hijyen ve kalite denetiminin sağlanması için Cumalıkızık markası ile tek elden pazarlanması, sponsorluk, hibe imkanlarının araştırılması, Tarım kültürü turizmini geliştirici politikaların oluşturulması, ziyaretçilerin tarımla ilgili yapabilecekleri aktivitelerin oluşturulması, Köy içinde ve Hanlar Bölgesinde tarım ürünlerinin satışını yapmak için alanların belirlenmesi, kamuoyunda ürünlerin halk sağlığına faydalarının duyurulmasıdır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi, Yıldırım Belediyesi, Bursa İl Özel İdaresi, Bursa İli Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Bursa Ticaret ve Sanayi Odası (BTSO)’dır.

- **Hedef C3.2-** İlgili kurum ve kuruluşların eşgüdümü ile katılımlı ve sürdürülebilir bir finans modeli oluşturmak.

Köyün ekonomik durumunun düşük seviyede olması, gerçekçi ve iyileştirici bir ekonomik yapının planlanmamış olması, Sürdürülebilir bir finans modeli olmaması, Yörenin özelliğine uygun düzenli planlı ticaret alanlarının olmaması, Kamu yatırımlarının bilinçsiz harcanması, Satış yapılan yerlerin düzensiz olması, tezgahlarda satılan ürünlerde fiyat istikrarı ve ürün standardının olmaması, Kültürel alanların ticari meta olarak görülmesi ve üretim yapan yerlerden vergi alınması, Tarım faaliyetlerinde teknolojik gelişmelerin ve organik tarım uygulamalarına ilginin artması, damla sulama sistemi ile ilgili çalışmalara başlanmış olması, Kestane üretimine yönelik çalışmaların yapılıyor olması, kooperatifleşme ile birlikte köy ürünlerinin pazarlanmaya başlaması, ulusal ve uluslararası işbirliğinin artması tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, İlgili kurum ve kuruluşların eşgüdümü ile katılımlı ve sürdürülebilir bir finans modeli oluşturmaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler: Bölgenin ekonomik olarak canlanmasına katkı sağlamaya yönelik, uzman kuruluşlar ve yerel halk ile işbirliğinin sağlanması, Sosyo - ekonomik durumu düzeltmek için bölgeye özel ayrıcalıkların tanınması (emeklilik, sağlık sigortası, tarım - turizm teşvikleri vb.), Pazar yerinin düzenlenmesi, Köyde satılacak ürünlerin köye özgü olmasıyla ilgili araştırma yapılması, Kaynak akışının geliştirilerek sürdürülmesi, hibe ve sponsorluk imkanlarının araştırılmasına yönelik çalışmaların yapılması, Finans modelinin işlerliğinin denetiminin sağlanması için göstergelerin belirlenmesidir.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Bursa Valiliği, Yıldırım Belediyesi, Bursa İl Özel İdaresi, Bursa İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Bursa İl Özel İdaresi, Bursa Ticaret ve Sanayi Odası (BTSO), Köy Muhtarlığı, Üniversitelerdir.

- **Hedef C3.3-** Koruma–kullanma dengesi kurularak, sürdürülebilir kentsel çevre kalitesine yönelik, yaşam kalitesini yükseltmek ve hizmet sunumu etkinliğini arttırmak.

Çevre kirliliği, mevcut köy pazarının yaratmış olduğu ses ve görüntü kirliliği, Kullanıcı ve ziyaretçilerin beklentilerini tam olarak karşılamayan mekansal yapı, Kısıtlamaların (ısınma, haberleşme, doğalgaz, internet vb.) yaşam kalitesini düşürmesi, Koruma -kullanma dengesinin planlanmamış olması, Evlerin konfor koşullarındaki problemler, Köyün marka değeri taşıyor olması tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Koruma–kullanma dengesi kurularak, sürdürülebilir kentsel çevre kalitesine yönelik, yaşam kalitesini yükseltmek ve hizmet sunumu etkinliğini arttırmaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler: Mevcut uygulamaların, sosyal, teknik altyapı hizmetlerinin ve çevre yönetiminin uygunluğunun irdelenmesi, verimlilik düzeyinin araştırılması, çevre sorunlarına neden olan faktörlerin belirlenmesi, kurumlar arası eşgüdüm ile sistemin yenileştirilmesi için çalışmaların yapılması, Koruma ile yaşamsal gereksinimler arasında dengenin kurulması, hizmet kalitesinin artırılması, eksik donatıların yeterliliğinin sağlanması için önerilerin geliştirilmesi (sağlık birimi gibi), Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılabilirliği ile ilgili önerilerin geliştirilmesi, Altyapı ihtiyaçları için yenilikçi çevre teknolojilerinin alan ile uyumunun sağlanmasına yönelik çalışmaların yapılması (yol dokusunun korunması gibi), Çevre bilincinin geliştirilerek, çevre kirliliğini önleyici programların oluşturulmasıdır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Çevre Koruma Müdürlüğü, Yıldırım Belediyesi, Bursa İl Özel İdaresi, Meslek Odaları, Üniversiteler, STK'lardır.

- **Hedef C3.4-** Koruma–kullanma dengesi kurularak, sürdürülebilir kentsel çevre kalitesine yönelik, yaşam kalitesini yükseltmek ve hizmet sunumu etkinliğini arttırmak.

Göç nedeni ile yaşanan sosyal ve fiziksel yapıdaki olumsuz gelişmeler, terkedilmiş yapılar, Nüfusun tek tipleşmesi (genç nüfusun terki, yaşlı - çocuk kalması), Köy geleneksel yaşamının bozulmaya başlaması. Köy kültürünün yok olma tehlikesi, Eğitim seviyesinin artmaması, Yeni gelenlerle yerel halkın uyuşmaması sıkıntısı tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Köyün tarihi ve kültürel yapısının sürdürülebilirliği için göç olgusunu engelleyici politikaları oluşturmaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler: Anket ve odak grup çalışmaları ile incelemeler yapılarak göç nedenleri tespit edilip; önleyici stratejiler ile çözümler üretilmesi, Köyde ya da köy dışında yaşayan Cumalıkızıklı'ların köye aidiyet duygusunu geliştirmek, köyle ilgili her türlü etkinliğe katkı verilmesini sağlanması, Köyde, turizm ve ticaret baskısı nedeni ile yapıların kullanıcı ve fonksiyon değişikliklerini önlemek üzere araştırmaların yapılması, çözüm alternatiflerinin üretilmesi, Köyden göçün önlenmesi için, ekonomik model oluşturulması amacıyla köy hane gelir analizinin yapılması ve buna yönelik projeler oluşturulmasıdır (eski temettuat defterleri gibi bir uygulama önerilebilir).

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Yıldırım Belediyesi, Yıldırım Kaymakamlığı, Köy Muhtarlığı, Üniversiteler, STK'lardır.

- **Hedef C3.5-** Doğal çevrenin korunması ve doğal kaynakların sürdürülebilirliğini sağlamaktır.

Köyün etrafında artan kaçak yapılaşma risk ve afet planlamasında sorun oluşturmaları, Çevre kirliliği, Doğal kaynakların zarar görmesi tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Doğal çevrenin korunması ve doğal kaynakların sürdürülebilirliğini sağlamaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler: Özellikle tampon bölgeye ilişkin üst ölçekli planların yeniden irdelenmesi, düzenlemelerin yapılmasının sağlanması, Doğal kaynakların ve tarım alanlarının korunması konusunda proje geliştirilmesi, Çevre kirliliği ve korunması konusunda yerel halkın katılımı ile eğitim programlarının geliştirilmesi, Geri kazanılabilir ve özel atıklar için geri dönüşüm projelerinin hazırlanmasıdır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Yıldırım Belediyesi, Bursa Valiliği, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Afet Koordinasyon Merkezi (AKOM), Altyapı Koordinasyon Merkezi (AYKOME)'dir.

3- Sosyal - Ekonomik - Çevresel - Yaşam Kalitesi CUMALIKIZIK KÖYÜ Eylem Planı Tablosu- 1/4						
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Köyün turistik açıdan önem kazanmasından beri artık tarımdan para kazanılamaması, tarım ve hayvancılığın giderek azalması - Tarım alanlarındaki ürünlerin yabancılar tarafından talan edilmesi, tarım alanlarında yapılaşmaya göz yumulması - Köylü kadınlarının topluca üretim yapabilecekleri hijyenik alanların olmaması - Tarım alanlarının çevreye göç ile gelen nüfusun tehdidi altında olması, ciddi güvenlik sorunları, kadınların ve çocukların tek başına arazilerde çalışamaması ... - Köyün, Orman ve tarım alanlarının ortasında bulunmasının, Sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik ile üretim ve turizm için önemli olması, - Tarımla ilgili doğal bitki ve toprağının olması, tarımsal ürün çeşitliliğinin olması ve faaliyetlerin azda olsa devam ediyor olması.	C3.1- Köyün kırsal karakterini sürdürülebilirliği için tarımı destekleyen ekonomik model oluşturmak, uygulamak ve güvenliği sağlamak	C3.1.1. Tarım ürünleri yetiştiriciliğinin ve kooperatifçiliğinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması, farklı illerde yapılan çalışmaların bilgi ve deneyimini paylaşmak üzere organizasyonların düzenlenmesi	Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Valilik, İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Yıldırım Belediyesi, İl Özel İdare, BTSO		Orta Devam eden
		C3.1.2. Verimliliğin artırılması, organik tarım ve iyi tarım uygulamalarının, yetiştirme tekniklerinin belirlenmesi, damla sulama sistemi uygulamalarını arttırmaya yönelik mali destek olanaklarının araştırılması		BAB, BBB, Valilik, İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Yıldırım Belediyesi, İl Özel İdare, BTSO		Orta
		C3.1.3. Marka imajı yaratacak tarımsal ürün çeşidinin belirlenmesi, tarımsal üretim deseninin oluşturulması, köyün geleneksel ürünlerinin (kestane, çilek, böğürtlen, ahududu, kiraz vb.) markalaşması için önerilerin geliştirilmesi				Kısa
		C3.1.4. Üretilen tarımsal ürünün işlenmesini ve muhafazasını sağlayacak, yerel halkın katılımı ile tesis ve organizasyonun planlanması				Kısa Devam eden
		C3.1.5. Mamul ürünlerin, hijyen ve kalite denetiminin sağlanması için Cumalıkızık markası ile tek elden pazarlanması, sponsorluk, hibe imkanlarının araştırılması				Kısa Devam eden
		C3.1.6. Tarım kültürü turizmini geliştirici politikaların oluşturulması, ziyaretçilerin tarımla ilgili yapabilecekleri aktivitelerin oluşturulması				Kısa
		C3.1.7. Köy içinde ve Hanlar Bölgesinde tarım ürünlerinin satışını yapmak için alanların belirlenmesi, kamuoyunda ürünlerin halk sağlığına faydalarının duyurulması		BAB, BBB, Valilik, İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Yıldırım Belediyesi, İl Özel İdare, BTSO		Kısa Devam eden

3- Sosyal - Ekonomik - Çevresel - Yaşam Kalitesi CUMALIKIZIK KÖYÜ Eylem Planı Tablosu- 2/4						
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Köyün ekonomik durumunun düşük seviyede olması, gerçekçi ve iyileştirici bir ekonomik yapının planlanmamış olması - Sürdürülebilir bir finans modeli olmaması - Yörenin özelliğine uygun düzenli planlı ticaret alanlarının olmaması, Kamu yatırımlarının bilinçsiz harcanması - Satış yapılan yerlerin düzensiz olması, tezgahlarda satılan ürünlerde fiyat istikrarı ve ürün standartının olmaması - Kültürel alanların ticari meta olarak görülmesi ve üretim yapan yerlerden vergi alınması ... - Tarım faaliyetlerinde teknolojik gelişmelerin ve organik tarım uygulamalarına ilginin artması, damla sulama sistemi ile ilgili çalışmalara başlanmış olması, - Kestane üretimine yönelik çalışmaların yapılıyor olması, kooperatifleşme ile birlikte köy ürünlerinin pazarlanmaya başlaması, ulusal ve uluslararası işbirliğinin artması.	C3.2-İlgili kurum ve kuruluşların eşgüdümü ile katılımlı ve sürdürülebilir bir finans modeli oluşturmak.	C3.2.1. Bölgenin ekonomik olarak canlanmasına katkı sağlamaya yönelik, uzman kuruluşlar ve yerel halk ile işbirliğinin sağlanması	Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Valilik , Yıldırım Belediyesi, İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü İl Özel İdare, BTSO, Köy Muhtarlığı, Üniversiteler		Orta
		C3.2.2. Sosyo - ekonomik durumu düzeltmek için bölgeye özel ayrıcalıkların tanınması (emeklilik, sağlık sigortası, tarım - turizm teşvikleri vb.)				Orta
		C3.2.3. Pazar yerinin düzenlenmesi				Kısa
		C3.2.4. Köyde satılacak ürünlerin köye özgü olmasıyla ilgili araştırma yapılması		BAB, BBB, Valilik, Yıldırım Belediyesi		Orta
		C3.2.5. Kaynak akışının geliştirilerek sürdürülmesi, hibe ve sponsorluk imkanlarının araştırılmasına yönelik çalışmaların yapılması		BAB, BBB, Valilik, Yıldırım Belediyesi, İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, İl Özel İdare, BTSO		Kısa
		C3.2.6. Finans modelinin işbirliğinin denetiminin sağlanması için göstergelerin belirlenmesi				Kısa Devam eden

3- Sosyal - Ekonomik - Çevresel - Yaşam Kalitesi CUMALIKIZIK KÖYÜ Eylem Planı Tablosu- 3/4						
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
• Çevre kirliliği, mevcut köy pazarının yaratmış olduğu ses ve görüntü kirliliği • Kullanıcı ve ziyaretçilerin beklentilerini tam olarak karşılamayan mekansal yapı • Kısıtlamaların (ısınma, haberleşme, doğalgaz, internet vb.) yaşam kalitesini düşürmesi • Koruma - kullanma dengesinin planlanmamış olması • Evlerin konfor koşullarındaki problemler ... • Köyün marka değeri taşıyor olması	C3.3- Koruma-kullanma dengesi kurularak, sürdürülebilir kentsel çevre kalitesine yönelik, yaşam kalitesini yükseltmek ve hizmet sunumu etkinliğini arttırmak	C3.3.1. Mevcut uygulamaların, sosyal, teknik altyapı hizmetlerinin ve çevre yönetiminin uygunluğunun irdelenmesi, verimlilik düzeyinin araştırılması, çevre sorunlarına neden olan faktörlerin belirlenmesi, kurumlar arası eşgüdüm ile sistemin yenileştirilmesi için çalışmaların yapılması	Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Çevre Koruma Müdürlüğü, Yıldırım Belediyesi, İl Özel İdare, Meslek Odaları, Üniversiteler, STK'lar		Orta Devam eden
		C3.3.2. Koruma ile yaşamsal gereksinimler arasında dengenin kurulması, hizmet kalitesinin artırılması, eksik donatıların yeterliliğinin sağlanması için önerilerin geliştirilmesi (sağlık birimi gibi)				Orta
		C3.3.3. Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılabilmesi ile ilgili önerilerin geliştirilmesi				Orta
		C3.3.4. Altyapı ihtiyaçları için yenilikçi çevre teknolojilerinin alan ile uyumunun sağlanmasına yönelik çalışmaların yapılması (yol dokusunun korunması gibi)				Kısa
		C3.3.5. Çevre bilincinin geliştirilerek, çevre kirliliğini önleyici programların oluşturulması				Kısa Devam eden

3- Sosyal - Ekonomik - Çevresel - Yaşam Kalitesi CUMALIKIZIK KÖYÜ						
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
Göç nedeni ile yaşanan sosyal ve fiziksel yapıdaki olumsuz gelişmeler, terkedilmiş yapılar Nüfusun tek tipleşmesi (genç nüfusun terki, yaşlı - çocuk kalması) - Köy geleneksel yaşamının bozulmaya başlaması Köy kültürünün yok olma tehlikesi Eğitim seviyesinin artmaması - Yeni gelenlerle yerel halkın uyuşmaması sıkıntısı	C3.4- Köyün tarihi ve kültürel yapısının sürdürülebilirliği için göç engelleme politikaları oluşturmak	C3.4.1. Anket ve odak grup çalışmaları ile incelemeler yapılarak göç nedenleri tespit edilip; önleyici stratejiler ile çözümler üretilmesi	Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi Üniversiteler		Kısa
		C3.4.2. Köyde ya da köy dışında yaşayan Cumalıkızıklı'ların köye aidiyet duygusunu geliştirmek, köyle ilgili her türlü etkinliğe katkı verilmesini sağlamak.		BAB, Yıldırım Belediyesi, Yıldırım Kaymakamlığı Köy Muhtarlığı, STK'lar Üniversiteler		Kısa
		C3.4.3. Köyde, turizm ve ticaret baskısı nedeni ile yapıların kullanıcı ve fonksiyon değişikliklerini önlemek üzere araştırmaların yapılması, çözüm alternatiflerinin üretilmesi				Kısa
		C3.4.4. Köyden göçün önlenmesi için, ekonomik model oluşturulması amacıyla köy hane gelir analizinin yapılması ve buna yönelik projeler oluşturulması (eski temettuat defterleri gibi bir uygulama önerilebilir)				Orta
- Köyün etrafında artan kaçak yapılaşma risk ve afet planlamasında sorun oluşturması Çevre kirliliği Doğal kaynakların zarar görmesi	C3.5- Doğal çevrenin korunması ve doğal kaynakların sürdürülebilirliğini sağlamak	C3.5.1. Özellikle tampon bölgeye ilişkin üst ölçekli planların yeniden irdelenmesi, düzenlemelerin yapılmasının sağlanması	Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi, Valilik, AKOM, AYKOME		Kısa
		C3.5.2. Doğal kaynakların ve tarım alanlarının korunması konusunda proje geliştirilmesi		BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi Valilik, Orman ve Su İşleri Bakanlığı		Orta
		C3.5.3. Çevre kirliliği ve korunması konusunda yerel halkın katılımı ile eğitim programlarının geliştirilmesi		BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi, Orman ve Su İşleri Bakanlığı		Kısa
		C3.5.4. Geri kazanılabilir ve özel atıklar için geri dönüşüm projelerinin hazırlanması		BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi		Orta

6 Aralık 2012 tarihinde 28489 sayılı Resmi Gazete yayınlanan 6360 kanun ile, Nisan 2014 tarihinden itibaren il özel idareleri kaldırılacak olup, il özel idarelerine verilmiş olan sorumluluklar ilgisine göre, bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, hazineye, valiliklere, büyükşehir belediyelerine ve bağlı kuruluşlarına veya ilçe belediyelerine yapılmış sayılacak ve bu kurum ve kuruluşlar tarafından yerine getirilecektir. Ayrıca aynı kanuna göre illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, bağlı bulundukları ilçenin belediyesine katılmıştır.

2.2.2.4. Eğitim Ve Bilinçlendirme

Bu bölümde alanı etkileyen “güçlü yanlar ve fırsatlar”, “zayıf yanlar ve tehditler” hedeflerimize ulaşmamız için geliştirilen eylemlerimizde, mevcut durum analizleri olarak dikkate alınmıştır.

Tüm tespitler ve “Temel ilkelerimiz” doğrultusunda yapılan değerlendirmeler ile;

Yönetim Planı “Cumalıkızık” Alanı’nda “Eğitim ve Bilinçlendirme” başlığı altında genel olarak Korumada farkındalığı etkileyen, eğitim ve bilinçlendirme konularındaki tespit edilen mevcut durum analizlerine bağlı olarak geliştirilen hedefler, eylemler ve bu eylemleri gerçekleştirmesi öngörülen sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar ele alınmaktadır.

- **Hedef C4.1-** Yönetim planı alanının tarihi ve kültürel değerlerinin korunması ve yaşatılmasını sağlamak amacıyla alanda yaşayan, çalışan, alanı ziyaret eden ve alanla ilgili çalışmalarda bulunanlarda, her seviyede bilinç oluşturmak ve farkındalığı arttırmak.

Köy geleneksel yaşamının bozulmaya başlaması, popüler kültürün etkisi ile sosyal ve ekonomik yapının plansız gelişme eğilimi, Ahşap işçiliğinin unutulmuş olması, Restorasyon konusunda ara kalifiye eleman, usta eksikliği, Yönetim planının olmaması, hazırlanacak olan yönetim planının siyasi baskılarla değiştirilme endişesi, Yerel yöneticilerin, yerel kültüre ilgisinin ve duyarlılığının artması, Yaşayanların yeniliklere ve eğitime açık olması, Somut olmayan değerlerin tam olarak ortaya konulmamış olması, Somut olmayan kültürel mirasın unutulması, Gençlerin köyün geçmişini iyi tanımaması, farkındasızlık, Kültür mirası ve koruma konusunda halkın yanlış bilgi ve düşüncelere sahip olması, Artan STK duyarlılığı, köy üzerinde çalışmaların yapılıyor olmasıdır, Köyde yaşayanların tarihi ve doğal yaşama önem vermesi, Cumalıkızıklı olma bilincinin ve aidiyet kültürünün devam etmesi tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Yönetim planı alanının tarihi ve kültürel değerlerinin korunması ve yaşatılmasını sağlamak amacıyla alanda yaşayan, çalışan, alanı ziyaret eden ve alanla ilgili çalışmalarda bulunanlarda, her seviyede bilinç oluşturmak ve farkındalığı arttırmaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler; Köyün tarihi hakkında üniversiteler, yerel yönetimler, eğitim kurumları, sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla verilecek eğitim programlarının niteliklerinin (koruma - sosyal ve ekonomik değerler - yaşam kalitesi - turizm vb) araştırılması ve belirlenmesi, Kamu kurumu yöneticileri, çalışanları ve özellikle öğretmen ile öğrencilere yönelik, Köyün somut ve somut olmayan kültürel mirası ve bu mirasın korunması konusunda bilgilendirme programlarının hazırlanması, Üretim yapan ve bunların satışını gerçekleştiren köy halkına, ürün ve hizmet standartlarının belirlenmesi, pazarlama teknikleri ve tüketici haklarına yönelik eğitimlerin verilmesi, Modern tarım yöntemlerinin köy ortamında öğretilmesi için programların oluşturulması, kooperatifçilik için eğitim çalışmalarının yapılması, Köy halkına restorasyon uygulaması ve bakım onarım hakkında eğitim ve sertifika programlarının oluşturulması, Yönetim Planı alanlarındaki tescilli bina sahiplerinin koruma ile ilgili yasal mevzuat, malzeme kullanımı vb. konularda bilgilendirme ve yönlendirmelerin yapılması, Yerel halktan oluşacak turist rehberlerinin geliştirilmesi için eğitim programları oluşturmak, Somut ve somut olmayan değerler ile ilgili medya ve sanal ortamda doğru bilgilerin yer alması için girişimlerde bulunulması, Köy sakinlerine köyün değerinin eski kuşağın bilgi ve deneyimi ile anlatılmasının sağlanması, Köy içinde kaçak yapıların kontrolünün halk katılımı ile sağlanması için bilinçlendirme çalışmalarının yapılması, Ulusal medyada kültürel içerikli yayın ve/veya programlarda, Cumalıkızık köyünün yer almasının sağlanmasıdır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Bursa Valiliği, Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Bursa İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Bursa İl Milli Eğitim Müdürlüğü Bursa Ticaret Ve Sanayi Odası (BTSO), Yıldırım Belediyesi, Üniversiteler, STK'lardır.

4- Eğitim ve Bilinçlendirme Eylem Planı Tablosu - 1/2				CUMALIKIZIK KÖYÜ		
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Köy geleneksel yaşamının bozulmaya başlaması, popüler kültürün etkisi ile sosyal ve ekonomik yapının plansız gelişme eğilimi, - Ahşap işçiliğinin unutulmuş olması - Restorasyon konusunda ara kalifiye eleman, usta eksikliği - Yönetim planının olmaması, hazırlanacak olan yönetim planının siyasi baskılarla değiştirilme endişesi - Yerel yöneticilerin, yerel kültüre ilgisinin ve duyarlılığının artması, - Yaşayanların yeniliklere ve eğitime açık olması	C4.1- Yönetim planı alanının tarihi ve kültürel değerlerinin korunması ve yaşatılmasını sağlamak amacıyla alanda yaşayan, çalışan, alanı ziyaret eden ve alanla ilgili çalışmalarda bulunanlarda, her seviyede bilinç oluşturmak ve farkındalığı arttırmak	C4.1.1. Köyün tarihi hakkında üniversiteler, yerel yönetimler, eğitim kurumları, sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla verilecek eğitim programlarının niteliklerinin (koruma - sosyal ve ekonomik değerler - yaşam kalitesi - turizm vb) araştırılması ve belirlenmesi	Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Yıldırım Belediyesi		Kısa Devam Eden
		C4.1.2. Kamu kurumu yöneticileri, çalışanları ve özellikle öğretmen ile öğrencilere yönelik, Köyün somut ve somut olmayan kültürel mirası ve bu mirasın korunması konusunda bilgilendirme programlarının hazırlanması		BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi, Üniversite, İl Milli Eğitim Müdürlüğü		Kısa Devam Eden
		C4.1.3. Üretim yapan ve bunların satışını gerçekleştiren köy halkına, ürün ve hizmet standartlarının belirlenmesi, pazarlama teknikleri ve tüketici haklarına yönelik eğitimlerin verilmesi		BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi, İl Özel İdaresi, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Ziraat Mühendisleri Odası		Orta Devam Eden
		C4.1.4. Modern tarım yöntemlerinin köy ortamında öğretilmesi için programların oluşturulması, kooperatifçilik için eğitim çalışmalarının yapılması				Kısa Devam Eden
		C4.1.5. Köy halkına restorasyon uygulaması ve bakım onarım hakkında eğitim ve sertifika programlarının oluşturulması		BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi, İl Özel İdaresi, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü		Kısa Devam Eden
		C4.1.6. Yönetim Planı alanlarındaki tescilli bina sahiplerinin koruma ile ilgili yasal mevzuat, malzeme kullanımı vb. konularda bilgilendirme ve yönlendirmelerin yapılması				Orta
		C4.1.7. Yerel halktan oluşacak turist rehberlerinin geliştirilmesi için eğitim programları oluşturmak		Yıldırım Kaymakamlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı		Kısa Devam Eden

4- Eğitim ve Bilinçlendirme Eylem Planı Tablosu - 2/2					CUMALIKIZIK KÖYÜ	
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
Somut olmayan değerlerin tam olarak ortaya konulmamış olması, Somut olmayan kültürel mirasın unutulması - Gençlerin köyün geçmişini iyi tanımaması, farkındalığın olmaması Kültür mirası ve koruma konusunda halkın yanlış bilgi ve düşüncelere sahip olması ... - Artan STK duyarlılığı, köy üzerinde çalışmaların yapılıyor olmasıdır - Köyde yaşayanların tarihi ve doğal yaşama önem vermesi, Cumalıkızıklı olma bilincinin ve aidiyet kültürünün devam etmesi		C4.2.8. Somut ve somut olmayan değerler ile ilgili medya ve sanal ortamda doğru bilgilerin yer alması için girişimlerde bulunulması	Yıldırım İlçesi	BAB, Valilik, BBB, Yıldırım Belediyesi, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, BTSO, STK'lar, Üniversiteler		Kısa Devam Eden
		C4.2.9. Köy sakinlerine köyün değerinin eski kuşağın bilgi ve deneyimi ile anlatılmasının sağlanması				Kısa Devam Eden
		C4.2.10. Köy içinde kaçak yapıların kontrolünün halk katılımı ile sağlanması için bilinçlendirme çalışmalarının yapılması				Kısa
		C4.2.11. Ulusal medyada kültürel içerikli yayın ve/veya programlarda, Cumalıkızık köyünün yer almasının sağlanması				Kısa Devam Eden

6 Aralık 2012 tarihinde 28489 sayılı Resmi Gazete yayınlanan 6360 kanun ile, Nisan 2014 tarihinden itibaren il özel idareleri kaldırılacak olup, il özel idarelerine verilmiş olan sorumluluklar ilgisine göre, bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, hazineye, valiliklere, büyükşehir belediyelerine ve bağlı kuruluşlarına veya ilçe belediyelerine yapılmış sayılacak ve bu kurum ve kuruluşlar tarafından yerine getirilecektir. Ayrıca aynı kanuna göre illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, bağlı oldukları ilçenin belediyesine katılmıştır.

2.2.2.5. Erişilebilirlik - Ulaşım

Bu bölümde alanı etkileyen “güçlü yanlar ve fırsatlar”, “zayıf yanlar ve tehditler” hedeflerimize ulaşmamız için geliştirilen eylemlerimizde, mevcut durum analizleri olarak dikkate alınmıştır.

Tüm tespitler ve “Temel ilkelerimiz” doğrultusunda yapılan değerlendirmeler ile;

Yönetim Planı “Cumalıkızık” Alanı’nda “Erişilebilirlik – Ulaşım” başlığı altında genel olarak Koruma ve kullanma dengesi bütününde erişilebilirlik konularındaki tespit edilen mevcut durum analizlerine bağlı olarak geliştirilen hedefler, eylemler ve bu eylemleri gerçekleştirmesi öngörülen sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar ele alınmaktadır.

- **Hedef C5.1-** Cumalıkızık Köyü’ne ulaşım noktalarının (diğer iller ve kent merkezinden), Bursa kent içi toplu ulaşım sistemine daha iyi entegre edilmesi ve geliştirilmesinin sağlanması (toplu taşıma ağırlıklı).

Kentsel ölçekte ulaşım imkanlarının sınırlı olması, Cumalıkızık girişinin Ankara yolu üzerinden gelirken algılanamaması, Köyün yakın çevresinde, Kızık köyleri arası ulaşım imkanlarının sınırlı olması, Otoyol bağlantısının bulunmasına karşın kırsal yerleşim özelliğinin devam ediyor olması, Doğaya merakın ve yürüyüş parkurlarına ilginin artması, Şehre yakın olması, tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine belirlenen hedef, Cumalıkızık Köyü’ne ulaşım noktalarının (diğer iller ve kent merkezinden), Bursa kent içi toplu ulaşım sistemine daha iyi entegre edilmesi ve geliştirilmesinin (toplu taşıma ağırlıklı) sağlanmasıdır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler; Ulaşım ana planında Cumalıkızık Köyü Yönetim Alanına erişilebilirliğin ana kararlarının belirlenmesi, Ulaşım ana planında Cumalıkızık Köyü’ne yönelik atölye çalışmaları yapılmasının sağlanması, Şehirlerarası ulaşım noktalarından kent merkezine (kent merkezinden de Cumalıkızık Köyü’ne) toplu taşıma hat sayılarının artırılmasının sağlanması; erişilebilir transfer merkezleri oluşturularak taşıma türleri arasında aktarma ve ücret düzenlemeleri çalışmalarının yapılması, Ulaşım ile ilgili interaktif kullanıcı sistemine Cumalıkızık Köyü’nün entegre edilmesi, Yerli ve yabancı turistlere yönelik ön ödemeli-sürekli özel seyahat kartlarının oluşturulması ve bunların mevcut ulaşım sistemine entegre edilmesi, Diğer Kızık Köylerine erişilebilirliği, dokuyu koruyarak sağlayacak ulaşım bağlantılarının oluşturulması; ulaşım ana planı ve koruma planları ile bütünleştirilmesi, Lastik tekerlekli toplu taşıma hat sayısının artırılması, Ankara yolu üzerindeki Raylı sistemle bağlantı kurulması, Ankara yolu üzerinde kavşak ve tabela düzenlemelerinin yapılmasıdır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), BBB Raylı Sistem Müdürlüğü, BURULAŞ, Yıldırım Belediyesi, Bursa İl Özel İdaresi, Yıldırım Belediyesi, Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Bursa Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu, Köy Muhtarları, Meslek Odaları, Üniversitelerdir.

- **Hedef C5.2-** Bursa şehir içi ulaşım sisteminde, Cumalıkızık Köyü ve kamusal alanlara ulaşım olanaklarının artırılması, yaya öncelikli ve her kesimin erişilebilirliğinin sağlandığı düzenlemelerin yapılması.

Köy içindeki erişim ve trafik sorunu, Herkes için erişilebilirliğin kısıtlı olması, Köyiçi kamusal alanlarına ulaşımın sağlanamaması, Köydeki otopark sorunu tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Bursa şehir içi ulaşım sisteminde, Cumalıkızık Köyü ve kamusal alanlara ulaşım olanaklarının artırılması, yaya öncelikli ve her kesimin erişilebilirliğinin sağlandığı düzenlemelerin yapılmasıdır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler; Her kesimin kullanabileceği toplu ulaşım hatlarının ve araçlarının artırılması, Yaya, taşıt, ulaşım güzergahı ile sinyalizasyon sistemlerinin toplumun her kesiminin gereksinimleri göz önünde bulundurularak, evrensel tasarım ilkeleriyle geliştirilmesi, Köyde özel tasarlanmış "kamu araçlarının" kullanılması, tespit edilen güzergahlarda kamusal alanlara ring seferleri düzenlenmesi, Köy içi ve doğal alanlarda yürüyüş parkur güzergahının belirlenmesi, önerilerin oluşturulması, Alan dışında uygun yerlerde otopark alanlarının belirlenmesi, köy içine ziyaretçi araçlarının girişinin engellenmesidir.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Yıldırım Belediyesi, Bursa Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu, Köy Muhtarlarıdır.

5-Erişilebilirlik - Ulaşım Eylem Planı Tablosu -1/2					CUMALIKIZIK KÖYÜ	
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Kentsel ölçekte ulaşım imkanlarının sınırlı olması - Cumalıkızık girişinin Ankara yolu üzerinden gelirken algılanamaması - Köyün yakın çevresinde, Kızık köyleri arası ulaşım imkanlarının sınırlı olması ... - Otoyol bağlantısının bulunmasına karşın kırsal yerleşim özelliğinin devam ediyor olması, - Doğaya merakın ve yürüyüş parkurlarına ilginin artması - Şehre yakın olması	C5.1- Cumalıkızık Köyü'ne ulaşım noktalarının (diğer iller ve kent merkezinden), Bursa kent içi toplu ulaşım sistemine daha iyi entegre edilmesi ve geliştirilmesinin sağlanması (toplu taşıma ağırlıklı)	C5.1.1. Ulaşım ana planında Cumalıkızık Köyü Yönetim Alanına erişilebilirliğin ana kararlarının belirlenmesi	Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi, Valilik, İl Özel İdaresi, Bölge Koruma Kurulu, Köy Muhtarları		Kısa
		C5.1.2. Ulaşım ana planında Cumalıkızık Köyü'ne yönelik atölye çalışmaları yapılmasının sağlanması,		BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi, Üniversitesi, Meslek Odaları		Kısa Devam Eden
		C5.1.3. Şehirlerarası ulaşım noktalarından kent merkezine (kent merkezinden de Cumalıkızık Köyü'ne) toplu taşıma hat sayılarının artırılmasının sağlanması; erişilebilir transfer merkezleri oluşturularak taşıma türleri arasında aktarma ve ücret düzenlemeleri çalışmalarının yapılması.		BAB, BBB, BBB Raylı Sistem Müdürlüğü, Yıldırım Belediyesi, BURULAŞ		Orta Devam Eden
		C5.1.4. Ulaşımla ilgili interaktif kullanıcı sistemine Cumalıkızık Köyü'nün entegre edilmesi				Kısa
		C5.1.5. Yerli ve yabancı turistlere yönelik ön ödemeli-sürelili özel seyahat kartlarının oluşturulması ve bunların mevcut ulaşım sistemine entegre edilmesi		BAB, BBB, İl Kültür Turizm Müdürlüğü		Orta
		C5.1.6. Diğer Kızık Köylerine erişilebilirliği, dokuyu koruyarak sağlayacak ulaşım bağlantılarının oluşturulması; ulaşım ana planı ve koruma planları ile bütünleştirilmesi		BAB, BBB, BBB Raylı Sistem Müdürlüğü, BAB, BURULAŞ		Kısa
		C5.1.7. Lastik tekerlekli toplu taşıma hat sayısının artırılması				Kısa
		C5.1.8. Ankara yolu üzerindeki Raylı sistemle bağlantı kurulması				Uzun
		C5.1.9. Ankara yolu üzerinde kavşak ve tabela düzenlemelerinin yapılması				Kısa

5-Erişilebilirlik - Ulaşım Eylem Planı Tablosu -2/2					CUMALIKIZIK KÖYÜ	
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Köy içindeki erişim ve trafik sorunu - Herkes için erişilebilirliğin kısıtlı olması - Köyiçi kamusal alanlarına ulaşımın sağlanamaması - Köydeki otopark sorunu	C5.2- Bursa şehir içi ulaşım sisteminde, Cumalıkızık Köyü ve kamusal alanlara ulaşım olanaklarının artırılması, yaya öncelikli ve her kesimin erişilebilirliğinin sağlandığı düzenlemelerin yapılması	C5.2.1. Her kesimin kullanabileceği toplu ulaşım hatlarının ve araçlarının artırılması	Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Koruma Bölge Kurulu, Yıldırım Belediyesi, Köy Muhtarları		Orta
		C5.2.2. Yaya, taşıt, ulaşım güzergahı ile sinyalizasyon sistemlerinin toplumun her kesiminin gereksinimleri göz önünde bulundurularak, evrensel tasarım ilkeleriyle geliştirilmesi				Orta
		C5.2.3. Köyde özel tasarlanmış "kamu araçlarının" kullanılması, tespit edilen güzergahlarda kamusal alanlara ring seferleri düzenlenmesi				Orta Devam Eden
		C5.2.4. Köy içi ve doğal alanlarda yürüyüş parkur güzergahının belirlenmesi, önerilerin oluşturulması		Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İl Müdürlüğü, Bölge Koruma Kurulu, BBB, Yıldırım Belediyesi, BAB		Orta
		C5.2.5. Alan dışında uygun yerlerde otopark alanlarının belirlenmesi, köy içine ziyaretçi araçlarının girişinin engellenmesi		BBB, Yıldırım Belediyesi, BAB		Kısa Devam Eden

6 Aralık 2012 tarihinde 28489 sayılı Resmi Gazete yayınlanan 6360 kanun ile, Nisan 2014 tarihinden itibaren il özel idareleri kaldırılacak olup, il özel idarelerine verilmiş olan sorumluluklar ilgisine göre, bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, hazineye, valiliklere, büyükşehir belediyelerine ve bağlı kuruluşlarına veya ilçe belediyelerine yapılmış sayılacak ve bu kurum ve kuruluşlar tarafından yerine getirilecektir. Ayrıca aynı kanuna göre illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, bağlı bulundukları ilçenin belediyesine katılmıştır.

2.2.2.6. Turizm – Tanıtım – Ziyaretçi Yönetimi

Bu bölümde alanı etkileyen “güçlü yanlar ve fırsatlar”, “zayıf yanlar ve tehditler” hedeflerimize ulaşmamız için geliştirilen eylemlerimizde, mevcut durum analizleri olarak dikkate alınmıştır.

Tüm tespitler ve “Temel ilkelerimiz” doğrultusunda yapılan değerlendirmeler ile;

Yönetim Planı “Cumalıkızık” Alanı’nda “Turizm – Tanıtım- Ziyaretçi Yönetimi” başlığı altında genel olarak Koruma ve kullanma dengesinin sürdürülebilirliğini, tanıtım ve turizm faaliyetleri ile ziyaretçi yönetimi konularındaki tespit edilen mevcut durum analizlerine bağlı olarak geliştirilen hedefler, eylemler ve bu eylemleri gerçekleştirmesi öngörülen sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar ele alınmaktadır.

- **Hedef C6.1-** Cumalıkızık Köyünün yaşayan ve yaşatılan bir köy olarak özgün kimliği ile varlığını sürdürebilmesi için turizm altyapısını oluşturmak.

Bursa Turizm Master Planı ile entegre olmuş yöreye özgü Turizm Planının olmaması, Ziyaretçi yönetim planının olmaması, Köyün taşıma kapasitesinin hesaplanmamış ve planlı olmamasından kaynaklanan turist yoğunluğu, Turizm baskısının yönetilememesi, Gelen turistlerin konaklama sorunu, Konaklamaya ait yöreye özel bir standardın olmaması, Alternatif turizmde düşük gelişim eğilimi, Alternatif turizm olarak kültürel ve doğal turizme ilginin artması tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Cumalıkızık Köyünün yaşayan ve yaşatılan bir köy olarak özgün kimliği ile varlığını sürdürebilmesi için turizm altyapısını oluşturmaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler; Alternatif turizm olanakları ile desteklenmiş turizm koruma ve gelişim vizyonunun oluşturulması, üst ölçekli planlarla entegrasyonunun sağlanması, Alanın taşıma kapasitesinin belirlenmesi ve ziyaretçi yönetim planının hazırlanmasına yönelik verilerin toplanması, Yöreye özgü etkinliklerin çeşitlendirilmesi, doğa turizminin geliştirilmesinin sağlanması, Yöreye özel ve yakın çevresi ile birlikte temalı gezi güzergahının oluşturulması, gezi rotalarının odak noktalarının tespit edilmesi, Konaklama talebini karşılayacak ve arttıracak yöntemlerle standartların belirlenmesi, konaklama tesislerinde yatak kapasitesinin artırılması, özgün yapı korunarak kısmi konaklamaya açılması (pansiyonculuk) Yakın çevrede konaklama imkanlarının sağlanması, Köyün, kent merkezinde yer alan diğer yönetim planı alanları ile olan ilişkisi nedeniyle bu alanlara ve/veya kent merkezine ring seferi yapan servis araçlarıyla ulaşımın desteklenmesidir.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Bursa Valiliği, Yıldırım Belediyesi, Üniversiteler, STK’lardır.

- **Hedef C6.2-** Ulusal ve uluslararası turizm destinasyonu içerisinde Cumalıkızık Köyü’nün tanınırlığının artırılmasına yönelik politikaları oluşturmak

Cumalıkızık ile ilgili tanıtımın iyi yapılmaması, Markalaşmış bir ürünün olmaması, Köyün sadece meydan bölümünün ön plana çıkarılması, Köyün gittikçe popüler kültürün etkisinde film platformuna dönüşmesi, Türkiye çapında biliniyor olması, Tarihi İpekyolu üzerinde yer alması bu konuda tanıtıcı çalışmalara başlanmış olması, Alana özgü değerlerin tanıtıldığı şenliklerin düzenleniyor olması, Tanıtımda yerel basının, medyanın kullanılıyor olması tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Ulusal ve uluslararası turizm destinasyonu içerisinde Cumalıkızık Köyü’nün tanınırlığının artırılmasına yönelik politikaları oluşturmaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler; Etkin tanıtım stratejilerinin belirlenmesi, markalaşma sürecini destekleyecek kararların oluşturulması, sürekliliğinin sağlanması, Köyün tarihi ve kültürel yapısını ortaya çıkarabilecek ulusal ve uluslararası düzeyde belgeselin hazırlanması, uluslararası ilişkileri güçlendirecek ortak projelerin oluşturulması, Alan’ın tanınırlığının artırılması için Ulusal ve uluslararası seyahat yazarlığı yapan gazetecilerin bölgeye özel bir organizasyonla davet edilmesi, Yerel ürünlerin bir düzen ve kaliteye ulaştırılması, tanıtımının ile satışının sağlanması (kestane üretimi vb), Köyün somut olmayan kültürel değerlerinin tanıtılmasına yönelik çalışmaların yaygınlaştırılması, Köyde gerçekleştirilen geleneksel Ahududu şenliğinin uluslararası düzeyde yapılmasının sağlanmasıdır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Yıldırım Belediyesi, Üniversiteler, STK’lardır.

- **Hedef C6.3-** Turizm tanıtım ofisleri ve rehberlik hizmetlerinin kalitesinin ve standartlarının yükseltilmesini sağlayacak sistemi oluşturmak.

Tanıtım yapacak rehberlerin bulunamaması, Yapılabilecek etkinlikler hakkında yetersiz bilgilendirme, Turizm ofislerinin yetersiz olması, Yurt içi ve yurt dışı Cumalıkızık gönüllülerinin sayısının artıyor olması tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Turizm tanıtım ofisleri ve rehberlik hizmetlerinin kalitesinin ve standartlarının yükseltilmesini sağlayacak sistemi oluşturmaktır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler; Tanıtıma destek verecek; dil eğitimi, alan ve alanın özgünlüğü bilgisi gibi programlar oluşturarak, öncelikli olarak köy halkının bu programlardan faydalanmasını sağlamak, farkındalığı arttırmak, Köy içerisinde daimi danışma bürosunun oluşturulması, Köyün nirengi noktalarında yer alacak köyün konumu ve tarihçesinin anlatıldığı İngilizce ve Türkçe tanıtım tabelalarının hazırlanması, Köyün anıtsal ve sivil mimarlık örneği yapıları için İngilizce ve Türkçe tanıtım tabelalarının hazırlanması, Köyün sosyal yaşam alanlarında ve çevresinde ziyaretçi merkezlerinin oluşturulması ve ziyaretçilere Osmanlı kuruluş felsefesini yansıtan ve diğer yönetim planı alanları ile olan ilişkisini anlatan kısa metraj tanıtım filminin gösterilmesidir.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yıldırım Belediyesi, Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Yıldırım Kaymakamlığıdır.

6-Turizm - Tanıtım - Ziyaretçi Yönetimi Eylem Planı Tablosu - 1/3					CUMALIKIZIK KÖYÜ	
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Bursa Turizm Master Planı ile entegre olmuş yöreye özgü Turizm Planının olmaması Ziyaretçi yönetim planının olmaması - Köyün taşıma kapasitesinin hesaplanmamış ve planlı olmamasından kaynaklanan turist yoğunluğu Turizm baskısının yönetilememesi - Gelen turistlerin konaklama sorunu Konaklamaya ait yöreye özel bir standardın olmaması Alternatif turizmde düşük gelişim eğilimi ... Alternatif turizm olarak kültürel ve doğal turizme ilginin artması	C6.1- Cumalıkızık Köyünün yaşayan ve yaşatılan bir köy olarak özgün kimliği ile varlığını sürdürebilmesi için turizm altyapısını oluşturmak	C6.1.1. Alternatif turizm olanakları ile desteklenmiş turizm koruma ve gelişim vizyonunun oluşturulması, üst ölçekli planlarla entegrasyonunun sağlanması	Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi, Valilik, İl Kültür Turizm Müdürlüğü		Orta
		C6.1.2. Alanın taşıma kapasitesinin belirlenmesi ve ziyaretçi yönetim planının hazırlanmasına yönelik verilerin toplanması				Kısa
		C6.1.3. Yöreye özgü etkinliklerin çeşitlendirilmesi, doğa turizminin geliştirilmesinin sağlanması		BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi, Valilik, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Üniversiteler, STK'lar		Orta
		C6.1.4. Yöreye özel ve yakın çevresi ile birlikte temalı gezi güzergahının oluşturulması, gezi rotalarının odak noktalarının tespit edilmesi		Yıldırım Belediyesi, Valilik, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Üniversiteler, STK'lar		Kısa
		C6.1.5. Konaklama talebini karşılayacak ve arttıracak yöntemlerle standartların belirlenmesi, konaklama tesislerinde yatak kapasitesinin artırılması, özgün yapı korunarak kısmi konaklamaya açılması (pansiyonculuk) Yakın çevrede konaklama imkanlarının sağlanması		BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi, Valilik, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Üniversiteler, STK'lar		Kısa
		C6.1.6. Köyün, kent merkezinde yer alan diğer yönetim planı alanları ile olan ilişkisi nedeniyle bu alanlara ve/veya kent merkezine ring seferi yapan servis araçlarıyla ulaşımın desteklenmesi				Kısa

6-Turizm - Tanıtım - Ziyaretçi Yönetimi Eylem Planı Tablosu - 2/3						CUMALIKIZIK KÖYÜ
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Cumalıkızık ile ilgili tanıtımın iyi yapılmaması Markalaşmış bir ürünün olmaması - Köyün sadece meydan bölümünün ön plana çıkarılması - Köyün gittikçe popüler kültürün etkisinde film platformuna dönüşmesi ... - Türkiye çapında biliniyor olması, Tarihi İpekyolu üzerinde yer alması bu konuda tanıtıcı çalışmalara başlanmış olması, - Alana özgü değerlerin tanıtıldığı şenliklerin düzenleniyor olması, - Tanıtımda yerel basın, medyanın kullanılıyor olması	C6.2- Ulusal ve uluslararası turizm destinasyonu içerisinde Cumalıkızık Köyü'nün tanınırlığının artırılmasına yönelik politikaları oluşturmak	C6.2.1. Etkin tanıtım stratejilerinin belirlenmesi, markalaşma sürecini destekleyecek kararların oluşturulması, sürekliliğinin sağlanması	Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi, Valilik, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Üniversiteler, STK'lar		Kısa
		C6.2.2. Köyün tarihi ve kültürel yapısını ortaya çıkarabilecek ulusal ve uluslararası düzeyde belgeselin hazırlanması, uluslararası ilişkileri güçlendirecek ortak projelerin oluşturulması				Kısa Devam Eden
		C6.2.3. Alan'ın tanınırlığının artırılması için Ulusal ve uluslararası seyahat yazarlığı yapan gazetecilerin bölgeye özel bir organizasyonla davet edilmesi				Kısa Devam Eden
		C6.2.4. Yerel ürünlerin bir düzen ve kaliteye ulaştırılması, tanıtımının ile satışının sağlanması (kestane üretimi vb)		İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Yıldırım Belediyesi		Orta Devam Eden
		C6.2.5. Köyün somut olmayan kültürel değerlerinin tanıtılmasına yönelik çalışmaların yaygınlaştırılması				Kısa Devam Eden
		C6.2.6. Köyde gerçekleştirilen geleneksel Ahududu şenliğinin uluslararası düzeyde yapılmasının sağlanması		İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Yıldırım Belediyesi		Kısa Devam Eden

6-Turizm - Tanıtım - Ziyaretçi Yönetimi Eylem Planı Tablosu - 3/3					CUMALIKIZIK KÖYÜ	
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Tanıtım yapacak rehberlerin bulunamaması - Yapılabilecek etkinlikler hakkında yetersiz bilgilendirme - Turizm ofislerinin yetersiz olması ... - Yurt içi ve yurt dışı Cumalıkızık gönüllülerinin sayısının artıyor olması	C6.3- Turizm tanıtım ofisleri ve rehberlik hizmetlerinin kalitesinin ve standartlarının yükseltilmesini sağlayacak sistemi oluşturmak	C6.3.1. Tanıtıma destek verecek; dil eğitimi, alan ve alanın özgünlüğü bilgisi gibi programlar oluşturarak, öncelikli olarak köy halkının bu programlardan faydalanmasını sağlamak, farkındalığı arttırmak.	Yıldırım İlçesi	Valilik, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Yıldırım Kaymakamlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı		Kısa Devam Eden
		C6.3.2. Köy içerisinde daimi danışma bürosunun oluşturulması				Kısa Devam Eden
		C6.3.3. Köyün nirengi noktalarında yer alacak köyün konumu ve tarihçesinin anlatıldığı İngilizce ve Türkçe tanıtım tabelalarının hazırlanması.		BAB, Kültür ve Turizm Bakanlığı BBB , Yıldırım Belediyesi İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü		Kısa
		C6.3.4. Köyün anıtsal ve sivil mimarlık örneği yapıları için İngilizce ve Türkçe tanıtım tabelalarının hazırlanması.				Kısa
		C6.3.5. Köyün sosyal yaşam alanlarında ve çevresinde ziyaretçi merkezlerinin oluşturulması ve ziyaretçilere Osmanlı kuruluş felsefesini yansıtan ve diğer yönetim planı alanları ile olan ilişkisini anlatan kısa metraj tanıtım filminin gösterilmesi				Kısa Devam Eden

6 Aralık 2012 tarihinde 28489 sayılı Resmi Gazete yayınlanan 6360 kanun ile, Nisan 2014 tarihinden itibaren il özel idareleri kaldırılacak olup, il özel idarelerine verilmiş olan sorumluluklar ilgisine göre, bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, hazineye, valiliklere, büyükşehir belediyelerine ve bağlı kuruluşlarına veya ilçe belediyelerine yapılmış sayılacak ve bu kurum ve kuruluşlar tarafından yerine getirilecektir. Ayrıca aynı kanuna göre illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, bağlı bulundukları ilçenin belediyesine katılmıştır.

2.2.2.7. Acil Durum Ve Afet Yönetimi

Bu bölümde alanı etkileyen “güçlü yanlar ve fırsatlar”, hedeflerimize ulaşmamız için geliştirilen eylemlerimizde, bizi destekleyen tespitler olarak dikkate alınmıştır.

Tüm tespitler ve “Temel ilkelerimiz” doğrultusunda yapılan değerlendirmeler ile;

Yönetim Planı “Cumalıkızık” Alanı’nda “Acil Durum ve Afet Yönetimi” başlığı altında genel olarak Korumayı ve sürdürülebilirliği etkileyen tüm konulardaki tespit edilen mevcut durum analizlerine bağlı olarak geliştirilen hedefler, eylemler ve bu eylemleri gerçekleştirmesi öngörülen sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar ele alınmaktadır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Yıldırım Belediyesi, Yıldırım Kaymakamlığı, Köy Muhtarlığı, Üniversiteler, STK’lardır.

➤ Hedef C7.1- Köy ve yakın çevresinde acil durum ve afetler konusunda önlemler alınmasının sağlanması

Doğal afetlerin binalara hasar vermesi ve bu afetlere karşı dayanıklı restorasyonların yapılmaması, Göçük riskine karşı can güvenliğinin sağlanamaması (Özellikle yerli ve yabancı turistlerin gezi güzergahı olan Cin Aralığı), Köyün dar sokaklara sahip olması, ulaşılabilirliğin kısıtlı olması, acil durum ve afet müdahalesini zorlaştırması, Yangın riskine karşı önlem ve müdahalenin yetersizliği, Altyapı yetersizliği tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Köy ve yakın çevresinde acil durum ve afetler konusunda önlemler alınmasının sağlanmasıdır. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler; Köy, yakın çevresi ve çevresindeki doğal değerler ile ilgili risk ve tehlikelerin belirlenmesi, eksikliklerin tespit edilmesi, analiz haritalarının hazırlanması, Alanlara özel acil durum müdahale planlarının hazırlanması, JICA ile İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğüne başlatılan çalışmaların Cumalıkızık Köyü için özel bir çalışma yapılması kapsamında değerlendirilmesi, Köyde, gereken yapılarda acil çıkış ve tahliye planlarının disiplinler arası yaptırılmasının sağlanması, Acil durumlarda uluslararası platformda tarihi eserlere yapılan müdahale tekniklerinin araştırılması, müdahale biçimlerinin belirlenmesi, Köyde yaşayanlardan oluşan, acil durumlarda erken müdahaleyi gerçekleştirecek ekibin kurulması ve eğitimlerin verilmesi, Araçlarla girilemeyecek yerlerde vatandaşların da müdahale edebilmesi için yapılan çalışmaların geliştirilmesi (Yangın dolabı projesi, hidrantların yerleştirilmesi vb.) Küçük ebatlı araçların temin edilmesi, Afet bilgi rehberi oluşturulması (Afet sonrası içme suyunu nereden ulaşılacağı vb. bilgiler), Altyapı tehditlerine yönelik risklerin belirlenmesi, Cumalıkızık köyü kapsamında özel çalışmaların yapılması, Yönetim Planı alanları içerisinde yangın riski bağlamında işletmelerin işletme ruhsatlarının denetlenmesidir.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Büyükşehir Belediyesi (BBB), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bak. II. Bölge, 21. Bursa Şb. Müdürlüğü, Bursa Valiliği, Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Bursa Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu, Yıldırım Belediyesi, Afet Koordinasyon Merkezi (AKOM), Köy Muhtarlığıdır.

➤ Hedef C7.2- Güvenliğin sağlanması için politikalar geliştirmek

Güvenliğin yetersiz olması, Güvenlik kamera sisteminin eksikliği, Gelen turistlerin evlere izinsiz girmeleri tespitleri doğrultusunda mevcut durum analizlerine yönelik belirlenen hedef, Güvenliğin sağlanması için politikalar geliştirmektir. Bu hedefe ulaşmak için belirlenen eylemler; Köyde güvenlik altyapısının geliştirilmesi, uzmanlaşmış çalışanlar ile desteklenmesi, Özel Güvenlik Birimi oluşturularak çevre kontrolünün sağlanmasıdır.

Belirlenen tüm eylemler için sorumlu kurumlar ve diğer ilgili kurumlar; Bursa Alan Başkanlığı (BAB), Bursa Valiliği, İl Emniyet Müdürlüğü, İlçe Emniyet Müdürlüğü, Yıldırım Kaymakamlığı’dır.

7- Acil Durum ve Afet Yönetimi Eylem Planı Tablosu - 1/2					CUMALIKIZIK KÖYÜ		
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE	
Doğal afetlerin binalara hasar vermesi ve bu afetlere karşı dayanıklı restorasyonların yapılmaması Göçük riskine karşı can güvenliğinin sağlanamaması (Özellikle yerli ve yabancı turistlerin gezi güzergahı olan Cin Aralığı) - Köyün dar sokaklara sahip olması, ulaşılabilirliğin kısıtlı olması, acil durum ve afet müdahalesini zorlaştırması - Yangın riskine karşı önlem ve müdahalenin yetersizliği Altyapı yetersizliği	C7.1- Köy ve yakın çevresinde acil durum ve afetler konusunda önlemler alınmasının sağlanması	C7.1.1. Köy, yakın çevresi ve çevresindeki doğal değerler ile ilgili risk ve tehlikelerin belirlenmesi, eksikliklerin tespit edilmesi, analiz haritalarının hazırlanması	Yıldırım İlçesi	BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Bölge Koruma Kurulu, Orman ve Su İşleri Bak. İl. Bölge, 21. Bursa Şb. Müdürlüğü		Kısa	
		C7.1.2. Alanlara özel acil durum müdahale planlarının hazırlanması, JICA ile İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğüne başlatılan çalışmaların Cumalıkızık Köyü için özel bir çalışma yapılması kapsamında değerlendirilmesi				Orta	
		C7.1.3 Köyde, gereken yapılarda acil çıkış ve tahliye planlarının disiplinler arası yaptırılmasının sağlanması				Orta	
		C7.1.4. Acil durumlarda uluslararası platformda tarihi eserlere yapılan müdahale tekniklerinin araştırılması, müdahale biçimlerinin belirlenmesi			BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi, Valilik, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Köy Muhtarlığı, Bölge Koruma Kurulu		Orta
		C7.1.5. Köyde yaşayanlardan oluşan, acil durumlarda erken müdahaleyi gerçekleştirecek ekibin kurulması ve eğitimlerin verilmesi			BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi, Valilik, AKOM		Kısa
		C7.1.6. Araçlarla girilemeyecek yerlerde vatandaşların da müdahale edebilmesi için yapılan çalışmaların geliştirilmesi (Yangın dolabı projesi, hidrantların yerleştirilmesi vb.) Küçük ebatlı araçların temin edilmesi			BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi		Kısa
		C7.1.7. Afet bilgi rehberi oluşturulması (Afet sonrası içme suyuna nereden ulaşılacağı vb. bilgiler)					Kısa
		C7.1.8. Altyapı tehditlerine yönelik risklerin belirlenmesi, Cumalıkızık köyü kapsamında özel çalışmaların yapılması			BAB, BBB, Yıldırım Belediyesi, AKOM		Kısa
		C7.1.9. Yönetim Planı alanları içerisinde yangın riski bağlamında işletmelerin işletme ruhsatlarının denetlenmesi					Kısa

7- Acil Durum ve Afet Yönetimi Eylem Planı Tablosu - 2/2						CUMALIKIZIK KÖYÜ
MEVCUT DURUM ANALİZİ	HEDEFLER	EYLEMLER	BAĞLI OLDUĞU İLÇE	SORUMLU KURUM VE DİĞER İLGİLİ KURUMLAR	FİNANS KAYNAĞI	SÜRE
- Güvenliğin yetersiz olması - Güvenlik kamera sisteminin eksikliği - Gelen turistlerin evlere izinsiz girmeleri	C7.2- Güvenliğin sağlanması için politikalar geliştirmek	C7.2.1. Köyde güvenlik altyapısının geliştirilmesi, uzmanlaşmış çalışanlar ile desteklenmesi C7.2.2. Özel Güvenlik Birimi oluşturularak çevre kontrolünün sağlanması	Yıldırım İlçesi	BAB, Valilik , (İl Emniyet Müdürlüğü) Kaymakamlık (İlçe Emniyet Müdürlüğü)		Kısa Kısa

6 Aralık 2012 tarihinde 28489 sayılı Resmi Gazete yayınlanan 6360 kanun ile, Nisan 2014 tarihinden itibaren il özel idareleri kaldırılacak olup, il özel idarelerine verilmiş olan sorumluluklar ilgisine göre, bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, hazineye, valiliklere, büyükşehir belediyelerine ve bağlı kuruluşlarına veya ilçe belediyelerine yapılmış sayılacak ve bu kurum ve kuruluşlar tarafından yerine getirilecektir. Ayrıca aynı kanuna göre illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, bağlı bulundukları ilçenin belediyesine katılmıştır.

2.2.2.8. Cumalıkızık Köyü Eylem Planları Zamanlama Tablosu

*Proje Süresi Açıklamaları: **K:** Kısa vadeli, **O:** Orta vadeli; **U:** Uzun vadeli, **K-D:** Kısa vadeli-Devam eden, **O-D:** Orta vadeli-Devam eden, **U-D:** Uzun vadeli-Devam eden

TEMA	Hedef No	EYLEMLER	PROJE SÜRESİ	KISA VADE		ORTA VADE		UZUN VADE
				1.YIL	2.YIL	3.YIL	4.YIL	5.YIL
Yönetim (Yetki -Mevzuat -Organizasyon -Eşgüdüm -Katılım)	C1.1	C1.1.1. Kurumlar arası yetki sınırlarının, koruma mevzuatı incelenerek belirlenmesi ve bilgilendirme çalışmaları yapılması	K					
		C1.1.2. Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı'na işlerlik kazandırılması, var olan yasal yetkilerinin etkin olarak kullanılması, izleme ve denetleme mekanizmasının geliştirilmesi	K					
		C1.1.3. Kanunda yer alan eksikliklerin giderilmesi için denetim ve uygulamalardaki eksikliklerin ve sorunların tespit edilmesi	K					
		C1.1.4. Koruma amaçlı imar planı yapımı ve yürürlüğe girme sürecinin ivedilikle gerçekleşmesinin sağlanması, koordinasyonun oluşturulması	K					
		C1.1.5. Restorasyon uygulamalarında denetim mekanizmasının işlerliğinin ve uygulanmasının kurumlar arası eşgüdüm ile sağlanması için farklı kurumlardan ve disiplinlerden uzmanların yer alacağı bir komisyon kurulabilmesi amacıyla protokoller yapılmasının sağlanması	K-D					
		C1.1.6. Çağdaş koruma yaklaşımlarına uygun olarak, ulusal ve uluslararası koruma kriterleri bağlamında projelendirme ve uygulamaların sürdürülmesini sağlamak	K-D					
	C1.2	C1.2.1. Koruma uygulamaları için kaynak ve finansman model önerilerinin geliştirilmesi, Bakanlıklar, belediyeler ve üniversitelerden finansal ve teknik desteğin oluşturulması	O					
		C1.2.2. Korumaya ilişkin basit bakım ve onarım çalışmaları izinlerinin verilebilmesi için büyükşehir belediyesi ve/veya ilçe belediyeleri bünyesinde (KUDEB) oluşturulması	O					
		C1.2.3. Restorasyon uygulamalarında uygun teknoloji, özgün, doğru malzeme kullanımı için, "İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Bölge Laboratuvarı Müdürlüğü" ile koordinasyonlu çalışmaların yaygınlaştırılması	O					
		C1.2.4. Çelişen uygulamalarda yaşanan sorunlarda yargısal denetim ve hukuki danışmanlık yolu ile tespitler yapılarak bakanlıklar kanalı ile çözümler aranması	K-D					
		C1.2.5. Kurumsal işbirliği ve köy halkının aktif katılımı ile tarım ürünleri yetiştiriciliğinin ve kooperatifçiliğin geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması	O-D					
		C1.1.6. Korurken yaşam kalitesinin dikkate alınması, koruma kullanma dengesinin yaratılması için ihtiyaçların tespit edilmesi ve çözüm önerilerinin üretilmesi	K-D					

TEMA	Hedef No	EYLEMLER	PROJE SÜRESİ	KISA VADE		ORTA VADE		UZUN VADE
				1.YIL	2.YIL	3.YIL	4.YIL	5.YIL
Kültürel Değerler - Koruma ve Planlama	C2.1	C2.1.1. Restorasyon uygulamalarında, alana özel kullanılacak özgün malzeme teminine ilişkin ulusal ve uluslararası araştırmaların yapılması	K-D					
		C2.1.2. Öncelikli restorasyon uygulaması yapılacak binaların tespit edilmesinde koruma-kullanma dengesi içinde çalışmaların sürdürülmesi	O					
		C2.1.3. Cumalıkızık yönetim alanı ve yakın çevresinde yapılacak tüm projeler ile ilgili "ICOMOS Etki Değerlendirme Raporu"nun dikkate alınması	O					
		C2.1.4. Kamu kurumlarında ve koruma ile ilgili alanlarda iş yapan firmalarda sanat tarihçisi, arkeolog, mimar, restorasyon uzmanı mimar, restoratör gibi uzman sayılarının artırılması	K					
		C2.1.5. Restorasyon uygulamaları yapacak firmalarda restorasyon uygulama tecrübesi ve usta sertifikalı kişilerin çalışmasının aranması, yerel işgücünden yararlanmak için önerilerin geliştirilmesi, köy gençlerinden geleneksel tekniklerle onarımları yapabilecek bir ekibin oluşturulması, koordinasyonu sağlayıcı iletişim sistemi projesinin geliştirilmesi	K-D					
		C2.1.6. Teşvik amaçlı başarılı restorasyon uygulamalarının tanıtımının yapılması ve ödüllendirilmesi	K-D					
	C2.2	C2.2.1. Tarihi miras bilgi sisteminin kurulması. Bu sistem ile ilgili kurumların mülkiyet, imar durumu, fotoğraflar, envanter föyü, ilgili kurul kararları ve planlanan, devam eden, tamamlanmış projeler ile ilgili bilgilere ulaşılabilmesinin sağlanması	U					
		C2.2.2. Kültürel ve arkeolojik değerlerin sergilenmesi için, Köy müzesinin yeniden ele alınarak çağdaş müzecilik normlarında yeniden düzenlenmesi	K					
		C2.2.3. Köy ile ilgili taşınmaz kültür varlıkları envanter çalışmalarının tamamlanması, (envanter föyleri, mevcut projeler, yazılı literatür, sözlü tarih, koruma tarihi, fotoğraf arşivi çalışmaları vb. içeren) köy içerisinde müze ile ilişkili bir kütüphane bünyesinde toplanması	U					
		C2.2.4. Somut olmayan kültürel değerlerin tespitine yönelik araştırma çalışmalarının yayına dönüştürülmesinin yaygınlaştırılması (Örneğin yöresel yemek kültürü, köy seyirlik oyunları ve köy sokak oyunlarının araştırılması, yöreye özgü "yağlık, uçkur, çevre, ulama çevre, tel kırma, havlu, oya" gibi el sanatlarının araştırmasının yapılması)	O					
		C2.2.5. Cumalıkızık ve çevresindeki farklı kültürel katmanların (Bizans Manastır kalıntıları) ortaya çıkartılması için yüzey araştırmalarının yapılması	O					
		C2.2.6. Kültürel ve folklorik değerlerin (kına, nişan, düğün vb) yaşatılması için kamu kurumu yöneticilerinin maddi ve manevi teşvikinin sağlanması (Köyde yapılan düğün, kına gibi geleneksel etkinliklerin teşvik edilmesi, sembolik olarak bu amaçla belirli aralıklarla bu ritüellerin gerçekleştirilmesi)	O					
		C2.2.7. Cumalıkızık Köyünün, Türkmen- Oğuz-Yörük kimliğini, diğer Kızık köyleri ile bağlantısını ifade edecek programların (yıllık şenlik, arma üretme etkinlikleri gibi) oluşturulması	K-D					

	C2.3	C2.3.1. Koruma Amaçlı İmar Planının sadece köy içi yerleşimi değil, köy çevresinde bütünlüğü etkileyen bölgeleri ve tarım alanlarının devamlılığına ilişkin hedefleri içerecek şekilde şeffaf ve katılımcı ilkelere göre revize edilmesinin sağlanması	K					
		C2.3.2. Kurumlarca Cumalıkızık Köyü'nde yürütülen her türlü uygulama çalışmasının interaktif harita üzerinde aylık, üç aylık, altı aylık çalışma programlarına göre işlenmesi için GIS veri tabanlı sistem kurulması	K-D					
		C2.3.3. Koruma Amaçlı İmar Planı, Yönetim Planı uygulamaları ile ilgili olarak geri dönüşleri alabilmek, Cumalıkızıklılar'ın taleplerine cevap verebilmek, uygulama sonucu ortaya çıkan şikayetleri çözüme ulaştırabilmek amacıyla, Cumalıkızık'ta görev yapacak bir birimin oluşturulmasının sağlanması.	K-D					
		C2.3.4. Koruma amaçlı imar planı kapsamında köy içi ve çevresinde köy dokusu ile uyumlu kentsel tasarım rehberinin oluşturulmasının sağlanması	O					
	C2.4	C2.4.1. Cumalıkızık Köyü'nde yer alan kullanıcısı olmayan ve kullanıcısı değişen SMÖ'ler için her yıl periyodik olarak tespit çalışmasının yapılması	K-D					
		C2.4.2. Tescil fişlerinin güncellenmesi ve onaylanmasının sağlanması	O					

TEMA	Hedef No	EYLEMLER	PROJE SÜRESİ	KISA VADE		ORTA VADE		UZUN VADE
				1.YIL	2.YIL	3.YIL	4.YIL	5.YIL
Sosyal - Ekonomik - Çevresel - Yaşam Kalitesi	C3.1	C3.1.1. Tarım ürünleri yetiştiriciliğinin ve kooperatifçiliğin geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması, farklı illerde yapılan çalışmaların bilgi ve deneyimini paylaşmak üzere organizasyonların düzenlenmesi	O-D					
		C3.1.2. Verimliliğin artırılması, organik tarım ve iyi tarım uygulamalarının, yetiştirme tekniklerinin belirlenmesi, damla sulama sistemi uygulamalarını arttırmaya yönelik mali destek olanaklarının araştırılması	O					
		C3.1.3. Marka imajı yaratacak tarımsal ürün çeşidinin belirlenmesi, tarımsal üretim deseninin oluşturulması, köyün geleneksel ürünlerinin (kestane, çilek, böğürtlen, ahududu, kiraz vb.) markalaşması için önerilerin geliştirilmesi	K					
		C3.1.4. Üretilen tarımsal ürünün işlenmesini ve muhafazasını sağlayacak, yerel halkın katılımı ile tesis ve organizasyonun planlanması	K-D					
		C3.1.5. Mamul ürünlerin, hijyen ve kalite denetiminin sağlanması için Cumalıkızık markası ile tek elden pazarlanması, sponsorluk, hibe imkanlarının araştırılması	K-D					
		C3.1.6. Tarım kültürü turizmini geliştirici politikaların oluşturulması, ziyaretçilerin tarımla ilgili yapabilecekleri aktivitelerin oluşturulması	K					
		C3.1.7. Köy içinde ve Hanlar Bölgesinde tarım ürünlerinin satışını yapmak için alanların belirlenmesi, kamuoyunda ürünlerin halk sağlığına faydalarının duyurulması	K-D					
	C3.2	C3.2.1. Bölgenin ekonomik olarak canlanmasına katkı sağlamaya yönelik, uzman kuruluşlar ve yerel halk ile işbirliğinin sağlanması	O					
		C3.2.2. Sosyo - ekonomik durumu düzeltmek için bölgeye özel ayrıcalıkların tanınması (emeklilik, sağlık sigortası, tarım - turizm teşvikleri vb.)	O					
		C3.2.3. Pazar yerinin düzenlenmesi	K					
		C3.2.4. Köyde satılacak ürünlerin köye özgü olmasıyla ilgili araştırma yapılması	O					
		C3.2.5. Kaynak akışının geliştirilerek sürdürülmesi, hibe ve sponsorluk imkanlarının araştırılmasına yönelik çalışmaların yapılması	K					
		C3.2.6. Finans modelinin işlerliğinin denetiminin sağlanması için göstergelerin belirlenmesi	K-D					

	C3.3	C3.3.1. Mevcut uygulamaların, sosyal, teknik altyapı hizmetlerinin ve çevre yönetiminin uygunluğunun irdelenmesi, verimlilik düzeyinin araştırılması, çevre sorunlarına neden olan faktörlerin belirlenmesi, kurumlar arası eşgüdüm ile sistemin yenileştirilmesi için çalışmaların yapılması	O-D					
		C3.3.2. Koruma ile yaşamsal gereksinimler arasında dengenin kurulması, hizmet kalitesinin artırılması, eksik donatıların yeterliliğinin sağlanması için önerilerin geliştirilmesi (sağlık birimi gibi)	O					
		C3.3.3. Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılabilirliği ile ilgili önerilerin geliştirilmesi	O					
		C3.3.4. Altyapı ihtiyaçları için yenilikçi çevre teknolojilerinin alan ile uyumunun sağlanmasına yönelik çalışmaların yapılması (yol dokusunun korunması gibi)	K					
		C3.3.5. Çevre bilincinin geliştirilerek, çevre kirliliğini önleyici programların oluşturulması	K-D					
	C3.4	C3.4.1. Anket ve odak grup çalışmaları ile incelemeler yapılarak göç nedenleri tespit edilip; önleyici stratejiler ile çözümler üretilmesi	K					
		C3.4.2. Köyde ya da köy dışında yaşayan Cumalıkızıklı'ların köye aidiyet duygusunu geliştirmek, köyle ilgili her türlü etkinliğe katkı verilmesini sağlamak.	K					
		C3.4.3. Köyde, turizm ve ticaret baskısı nedeni ile yapıların kullanıcı ve fonksiyon değişikliklerini önlemek üzere araştırmaların yapılması, çözüm alternatiflerinin üretilmesi	K					
		C3.4.4. Köyden göçün önlenmesi için, ekonomik model oluşturulması amacıyla köy hane gelir analizinin yapılması ve buna yönelik projeler oluşturulması (eski temettuat defterleri gibi bir uygulama önerilebilir)	O					
	C3.5	C3.5.1. Özellikle tampon bölgeye ilişkin üst ölçekli planların yeniden irdelenmesi, düzenlemelerin yapılmasının sağlanması	K					
		C3.5.2. Doğal kaynakların ve tarım alanlarının korunması konusunda proje geliştirilmesi	O					
		C3.5.3. Çevre kirliliği ve korunması konusunda yerel halkın katılımı ile eğitim programlarının geliştirilmesi	K					
		C3.5.4. Geri kazanılabilir ve özel atıklar için geri dönüşüm projelerinin hazırlanması	O					

TEMA	Hedef No	EYLEMLER	PROJE SÜRESİ	KISA VADE		ORTA VADE		UZUN VADE
				1.YIL	2.YIL	3.YIL	4.YIL	5.YIL
Eğitim ve Bilinçlendirme	C4.1	C4.1.1. Köyün tarihi hakkında üniversiteler, yerel yönetimler, eğitim kurumları, sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla verilecek eğitim programlarının niteliklerinin (koruma - sosyal ve ekonomik değerler - yaşam kalitesi - turizm vb) araştırılması ve belirlenmesi	K-D					
		C4.1.2. Kamu kurumu yöneticileri, çalışanları ve özellikle öğretmen ile öğrencilere yönelik, Köyün somut ve somut olmayan kültürel mirası ve bu mirasın korunması konusunda bilgilendirme programlarının hazırlanması	K-D					
		C4.1.3. Üretim yapan ve bunların satışını gerçekleştiren köy halkına, ürün ve hizmet standartlarının belirlenmesi, pazarlama teknikleri ve tüketici haklarına yönelik eğitimlerin verilmesi	O-D					
		C4.1.4. Modern tarım yöntemlerinin köy ortamında öğretilmesi için programların oluşturulması, kooperatifçilik için eğitim çalışmalarının yapılması	K-D					
		C4.1.5. Köy halkına restorasyon uygulaması ve bakım onarım hakkında eğitim ve sertifika programlarının oluşturulması	K-D					
		C4.1.6. Yönetim Planı alanlarındaki tescilli bina sahiplerinin koruma ile ilgili yasal mevzuat, malzeme kullanımı vb. konularda bilgilendirme ve yönlendirmelerin yapılması	O					
		C4.1.7. Yerel halktan oluşacak turist rehberlerinin geliştirilmesi için eğitim programları oluşturmak	K-D					
		C4.2.8. Somut ve somut olmayan değerler ile ilgili medya ve sanal ortamda doğru bilgilerin yer alması için girişimlerde bulunulması	K-D					
		C4.2.9. Köy sakinlerine köyün değerinin eski kuşağın bilgi ve deneyimi ile anlatılmasının sağlanması	K-D					
		C4.2.10. Köy içinde kaçak yapıların kontrolünün halk katılımı ile sağlanması için bilinçlendirme çalışmalarının yapılması	K					
		C4.2.11. Ulusal medyada kültürel içerikli yayın ve/veya programlarda, Cumalıkızık köyünün yer almasının sağlanması	K-D					

TEMA	Hedef No	EYLEMLER	PROJE SÜRESİ	KISA VADE		ORTA VADE		UZUN VADE
				1.YIL	2.YIL	3.YIL	4.YIL	5.YIL
Erişilebilirlik - Ulaşım	C5.1	C5.1.1. Ulaşım ana planında Cumalıkızık Köyü Yönetim Alanına erişilebilirliğin ana kararlarının belirlenmesi	K					
		C5.1.2. Ulaşım ana planında Cumalıkızık Köyü'ne yönelik atölye çalışmaları yapılmasının sağlanması,	K-D					
		C5.1.3. Şehirlerarası ulaşım noktalarından kent merkezine (kent merkezinden de Cumalıkızık Köyü'ne) toplu taşıma hat sayılarının artırılmasının sağlanması; erişilebilir transfer merkezleri oluşturularak taşıma türleri arasında aktarma ve ücret düzenlemeleri çalışmalarının yapılması.	O-D					
		C5.1.4. Ulaşım ile ilgili interaktif kullanıcı sistemine Cumalıkızık Köyü'nün entegre edilmesi	K					
		C5.1.5. Yerli ve yabancı turistlere yönelik ön ödemeli-sürekli özel seyahat kartlarının oluşturulması ve bunların mevcut ulaşım sistemine entegre edilmesi	O					
		C5.1.6. Diğer Kızık Köylerine erişilebilirliği, dokuyu koruyarak sağlayacak ulaşım bağlantılarının oluşturulması; ulaşım ana planı ve koruma planları ile bütünleştirilmesi	K					
		C5.1.7. Lastik tekerlekli toplu taşıma hat sayısının artırılması	U					
		C5.1.8. Ankara yolu üzerindeki Raylı sistemle bağlantı kurulması	K					
		C5.1.9. Ankara yolu üzerinde kavşak ve tabela düzenlemelerinin yapılması	K					
	C5.2	C5.2.1. Her kesimin kullanabileceği toplu ulaşım hatlarının ve araçlarının artırılması	O					
		C5.2.2. Yaya, taşıt, ulaşım güzergahı ile sinyalizasyon sistemlerinin toplumun her kesiminin gereksinimleri göz önünde bulundurularak, evrensel tasarım ilkeleriyle geliştirilmesi	O					
		C5.2.3. Köyde özel tasarlanmış "kamu araçlarının" kullanılması, tespit edilen güzergahlarda kamusal alanlara ring seferleri düzenlenmesi	O-D					
		C5.2.4. Köy içi ve doğal alanlarda yürüyüş parkur güzergahının belirlenmesi, önerilerin oluşturulması	O					
		C5.2.5. Alan dışında uygun yerlerde otopark alanlarının belirlenmesi, köy içine ziyaretçi araçlarının girişinin engellenmesi	K-D					

TEMA	Hedef No	EYLEMLER	PROJE SÜRESİ	KISA VADE		ORTA VADE		UZUN VADE
				1.YIL	2.YIL	3.YIL	4.YIL	5.YIL
Turizm - Tanıtım - Ziyaretçi Yönetimi	C6.1	C6.1.1. Alternatif turizm olanakları ile desteklenmiş turizm koruma ve gelişim vizyonunun oluşturulması, üst ölçekli planlarla entegrasyonunun sağlanması	O					
		C6.1.2. Alanın taşıma kapasitesinin belirlenmesi ve ziyaretçi yönetim planının hazırlanmasına yönelik verilerin toplanması	K					
		C6.1.3. Yöreye özgü etkinliklerin çeşitlendirilmesi, doğa turizminin geliştirilmesinin sağlanması	O					
		C6.1.4. Yöreye özel ve yakın çevresi ile birlikte temalı gezi güzergahının oluşturulması, gezi rotalarının odak noktalarının tespit edilmesi	K					
		C6.1.5. Konaklama talebini karşılayacak ve arttıracak yöntemlerle standartların belirlenmesi, konaklama tesislerinde yatak kapasitesinin artırılması, özgün yapı korunarak kısmi konaklamaya açılması (pansiyonculuk) Yakın çevrede konaklama imkanlarının sağlanması	K					
		C6.1.6. Köyün, kent merkezinde yer alan diğer yönetim planı alanları ile olan ilişkisi nedeniyle bu alanlara ve/veya kent merkezine ring seferi yapan servis araçlarıyla ulaşımın desteklenmesi	K					
	C6.2	C6.2.1. Etkin tanıtım stratejilerinin belirlenmesi, markalaşma sürecini destekleyecek kararların oluşturulması, sürekliliğinin sağlanması	K					
		C6.2.2. Köyün tarihi ve kültürel yapısını ortaya çıkarabilecek ulusal ve uluslar arası düzeyde belgeselin hazırlanması, uluslar arası ilişkileri güçlendirecek ortak projelerin oluşturulması	K-D					
		C6.2.3. Alan'ın tanınırlığının artırılması için Ulusal ve uluslar arası seyahat yazarlığı yapan gazetecilerin bölgeye özel bir organizasyonla davet edilmesi	K-D					
		C6.2.4. Yerel ürünlerin bir düzen ve kaliteye ulaştırılması, tanıtımının ile satışının sağlanması (kestane üretimi vb)	O-D					
		C6.2.5. Köyün somut olmayan kültürel değerlerinin tanıtılmasına yönelik çalışmaların yaygınlaştırılması	K-D					
		C6.2.6. Köyde gerçekleştirilen geleneksel Ahududu şenliğinin uluslar arası düzeyde yapılmasının sağlanması	K-D					
	C6.3	C6.3.1. Tanıtıma destek verecek; dil eğitimi, alan ve alanın özgünlüğü bilgisi gibi programlar oluşturarak, öncelikli olarak köy halkının bu programlardan faydalanmasını sağlamak, farkındalığı arttırmak.	K-D					
		C6.3.2. Köy içerisinde daimi danışma bürosunun oluşturulması	K-D					
		C6.3.3. Köyün nirengi noktalarında yer alacak köyün konumu ve tarihçesinin anlatıldığı İngilizce ve Türkçe tanıtım tabelalarının hazırlanması.	K					
		C6.3.4. Köyün anıtsal ve sivil mimarlık örneği yapıları için İngilizce ve Türkçe tanıtım tabelalarının hazırlanması.	K					
		C6.3.5. Köyün sosyal yaşam alanlarında ve çevresinde ziyaretçi merkezlerinin oluşturulması ve ziyaretçilere Osmanlı kuruluş felsefesini yansıtan ve diğer yönetim planı alanları ile olan ilişkisini anlatan kısa metraj tanıtım filminin gösterilmesi	K-D					

TEMA	Hedef No	EYLEMLER	PROJE SÜRESİ	KISA VADE		ORTA VADE		UZUN VADE
				1.YIL	2.YIL	3.YIL	4.YIL	5.YIL
Acil Durum ve Afet Yönetimi	C7.1	C7.1.1. Köy, yakın çevresi ve çevresindeki doğal değerler ile ilgili risk ve tehlikelerin belirlenmesi, eksikliklerin tespit edilmesi, analiz haritalarının hazırlanması	K					
		C7.1.2. Alanlara özel acil durum müdahale planlarının hazırlanması, JICA ile İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğünce başlatılan çalışmaların Cumalıkızık Köyü için özel bir çalışma yapılması kapsamında değerlendirilmesi	O					
		C7.1.3 Köyde, gereken yapılarda acil çıkış ve tahliye planlarının disiplinler arası yaptırılmasının sağlanması	O					
		C7.1.4. Acil durumlarda uluslararası platformda tarihi eserlere yapılan müdahale tekniklerinin araştırılması, müdahale biçimlerinin belirlenmesi	O					
		C7.1.5. Köyde yaşayanlardan oluşan, acil durumlarda erken müdahaleyi gerçekleştirecek ekibin kurulması ve eğitimlerin verilmesi	K					
		C7.1.6. Araçlarla girilemeyecek yerlerde vatandaşların da müdahale edebilmesi için yapılan çalışmaların geliştirilmesi (Yangın dolabı projesi, hidrantların yerleştirilmesi vb.) Küçük ebatlı araçların temin edilmesi	K					
		C7.1.7. Afet bilgi rehberi oluşturulması (Afet sonrası içme suyu nereden ulaşılacağı vb. bilgiler)	K					
		C7.1.8. Altyapı tehditlerine yönelik risklerin belirlenmesi, Cumalıkızık köyü kapsamında özel çalışmaların yapılması	K					
		C7.1.9. Yönetim Planı alanları içerisinde yangın riski bağlamında işletmelerin işletme ruhsatlarının denetlenmesi	K					
	C7.2	C7.2.1. Köyde güvenlik altyapısının geliştirilmesi, uzmanlaşmış çalışanlar ile desteklenmesi	K					
		C7.2.2. Özel Güvenlik Birimi oluşturularak çevre kontrolünün sağlanması	K					

2.4. BURSA ALAN YÖNETİMİ MODELİ

Alan Yönetimi; yönetim alanının tüm değerlerinin ve öneminin tespit edilmesine, sürdürülebilir bir yaklaşım ve katılımcı yollar ile korunması, yaşatılması ve değerlendirilmesine, var olan problemlerin çözülmesi ve ihtiyaçlarının giderilmesi için politikaların, hedeflerin ve kısa-orta-uzun vadede yapılması gereken faaliyetlerin belirlenmesine yönelik olarak ilgili kurum ve kuruluşlar arasında eşgüdüm sağlamayı amaçlayan ve planlama, uygulama, izleme, denetleme ve güncelleme çalışmaları ile bir bütün olan süreçtir.

27.11.2005 tarih ve 26006 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “Alan Yönetimi İle Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri İle Yönetim Alanı’nın Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”te Alan yönetiminin hedefleri şu şekilde açıklanmıştır:

- a) Alan sınırlarının tespit edilmesi,
- b) Koruma, erişim, sürdürülebilir ekonomik kalkınma ihtiyaçları ile yerel toplumun ilgisi arasında uygun bir denge oluşturmanın yollarının Yönetim Planı ile gösterilmesi,
- c) Alanın değerini arttıracak genel stratejiler, yöntemler ve araçların geliştirilmesi, mali kaynakların belirlenmesi ve yaratılması,
- d) Kültür turizmini geliştirmek amacıyla uluslararası işbirliği ve paylaşımı yaratacak etkinlik ağının kurulması,
- e) Belirli bir bölge içinde birbirleriyle ilişkilendirilerek sektör oluşturma potansiyeli bulunan sit alanlarında, bölgesel kültür sistemlerinin gelişimi için uygulama planları oluşturulması,
- f) Yönetim Alanı’nın korunması ve değerlendirilmesinde katılımcılık ve işbirliği sağlanması,
- g) Sit alanları ve ören yerleri ile etkileşim sahalarının bakım, onarım, restorasyon, restitüsyon, teşhir, tanzim ve çevre düzenlemesi ile birlikte Alan Yönetim amaçları doğrultusunda uluslararası koruma prensipleri ve sözleşme hükümleri çerçevesinde korunarak yaşatılmasının yanı sıra kullanım ve gelişim ilkelerinin ve sınırlarının belirlenmesi,
- h) Kültür varlıklarının yönetiminde, konservasyon alanında, tasarım ve uygulamada, uzmanlık ve ekipmanda yüksek standartların kullanılması.

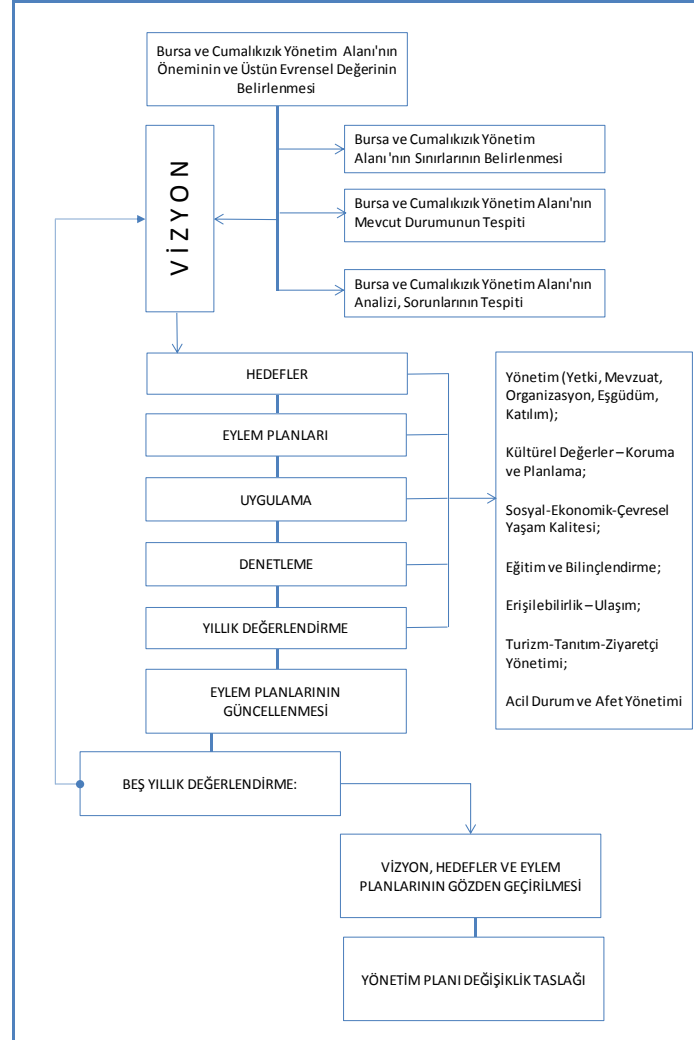
Bu hedeflere kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri, alanda mülkiyet hakkı bulunanlar, gönüllü kişi ve kuruluşlar ile yerel halkın koordinasyonu sağlanarak ulaşılabacaktır.

Alan Yönetim Planı’nın nasıl uygulanacağı ve denetleneceği yönetmelikte (Madde 13) şu şekilde açıklanmıştır:

- a) Kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler ile gerçek ve tüzel kişiler, Eşgüdüm Ve Denetleme Kurulu’nca onaylanan Yönetim Planı’na uymak zorundadırlar. Yetkili idareler, plan kapsamındaki hizmetlere öncelik vermek ve bu amaçla bütçelerine gerekli ödenekleri ayırmakla yükümlüdürler.
- b) Yönetim Planları’nda tanımlanan görevlerin gerçekleştirilmesi sürecinde alan başkanı, uygulamadan sorumlu kurum ve kuruluşlar ile yetkili idare koordineli olarak çalışır.
- c) Yönetim Planı’nda tanımlanan çalışmaların projelendirme ve uygulanması sürecine teknik katkı sağlamak üzere yetkili idarelerce geçici proje ekipleri oluşturulabilir.
- d) Yönetim Alanı kapsamındaki taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile sit alanlarında Yönetim Planı ile yapılması öngörülen çalışmalara ilişkin her türlü inşaa ve fiziki müdahale ve fonksiyon değişiklikleri ile bunlara ait plan ve proje için Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun kararının alınması zorunludur.
- e) Alan Yönetimi tarafından, koruma, sunum, tanıtım ve ziyaretçi yönetimi stratejileri doğrultusunda denetim birimince alana yönelik yapılan çalışmaların yıllık performans değerlendirmeleri ve bir sonraki yılın çalışma programı ile bütçe taslağı yapılır. Bu değerlendirmeler sonucunda hazırlanacak raporlar Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu’nca değerlendirilir ve bir yıl sonraki çalışma programı ve bütçesi onaylanır. Yıllık incelemenin dışında denetim birimince beş yılda bir vizyon, amaçlar ve politikalar gözden geçirilerek Eşgüdüm ve Denetleme Kurulunun değerlendirmesine sunulur.
- f) Eşgüdüm ve denetleme kurulunca Yönetim Planı’nın uygulanma sürecinde vizyon, amaç ve politikalarında denetleme birimi tarafından bir değişiklik önerilmesi halinde, öngörülen değişikliklere

ilişkin yetkili idarece Yönetim Planı değişiklik taslağı hazırlanır ve danışma kurulunun görüşleri alınarak, eşgüdüm ve denetleme kurulunca onaylanır.

“Alan Yönetimi İle Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri İle Yönetim Alanı’nın Belirlenmesine İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” esaslarına ve uluslararası uygulamalara göre hazırlanmış, yönetim planı sürecine ait işleyiş şeması aşağıdaki şekilde verilmiştir.

Şekil 5. Yönetim Planı Süreci

2.4.1. EŞGÜDÜM VE ÖRGÜTSEL YAPI

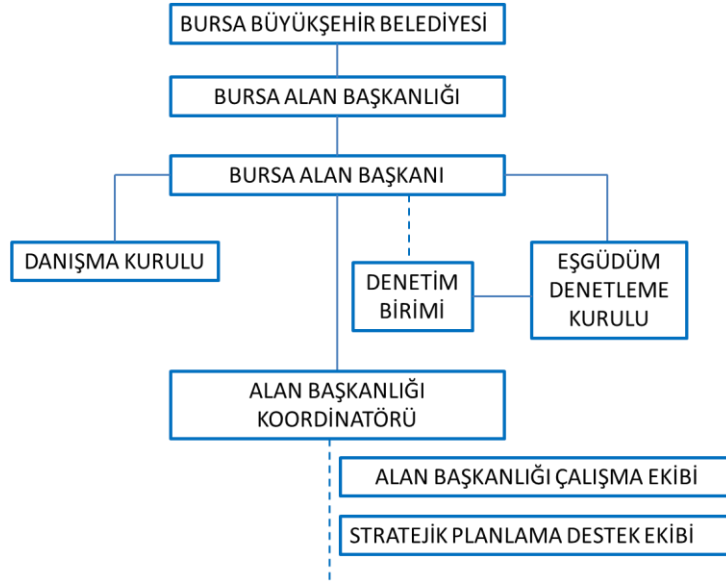
Alan Yönetimi, yetkili kamu kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdümü sağlayacak bir araç, Yönetim Planı ise bu eşgüdümü somutlaştıracak eylemleri aynı hedefe odaklayan paydaş eksenli bir rehberdir.

Söz konusu eylemlerin hayata geçirilmesi için, uygulamadan sorumlu kurum ve kuruluşların sekiz başlık altında ele alınan sorun ve hedeflere bağlı olarak oluşturulan eylemleri sahiplenmesi ve kurumlar arası işbirlikleri (ortak hizmet protokolleri vb.) çerçevesinde uygulama adımlarını tanımlaması gerekmektedir.

Özellikle birden fazla ilçe ve yerleşim birimine yayılan tarihsel alanlarda bulunan kültür varlıklarının korunması, değerlendirilmesi ve yönetiminde, geleneksel yönetim ve örgütlenme anlayışı yeterince etkili olamamaktadır. Örgütsel, teknik ve kültürel altyapıda yaşanan sorunlar; bilgi, veri, proje, program, eleman, mali kaynak, uygulama, yöntem paylaşımını ve birbirinden farklı niteliklere sahip mevcut örgütlerin ortak hedef doğrultusunda birlikte hareketini engelleyici nitelik göstermektedir. Bu nedenle, dinamik, katılımcı, hedeflere odaklı, ikna ve uyum yeteneği yüksek bir örgütlenme anlayışına sahip, paydaşlar arası koordinasyon ve işbirliğini sağlayacak, bağlı olduğu yerel yönetimin (Bursa Büyükşehir Belediyesi) bir uzantısı olarak hareket edecek alan yönetimi organizasyonu oluşturulmuştur. Alan yönetimi aynı zamanda, ortak hedeflere ulaşmak için kritik

öneme sahip merkezi ve yerel yönetim kurum ve kuruluşları ile sivil toplum ve özel sektör kuruluşlarının katılımı, algının artırılması, bilinçlendirme, bütünleşme ve uyumlu çalışma kapasitelerinin geliştirilmesini temin etmiş olacaktır.

Bursa Alan Başkanlığı, mevzuat gereğince alan başkanı, koordinatör, uzmanlardan oluşan çalışma ekibi ve ilgili kurullardan oluşturulmuştur. Bu kurullar, Danışma Kurulu ile Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu'dur. (Kurullarda yer alan üyelerin listesi Ek-7'de yer almaktadır) Yönetim Planı hazırlanması kapsamında hem şeffaflık gereği hem de alandaki tüm paydaşların sürece katılımını sağlamak amacıyla ulusal ve yerel katılımlı arama toplantıları yapılmıştır. Yönetim Planı, kültürel mirasın korunması konusunda ilgili kurumlar arasında ki bunlar kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri, meslek odaları, hak sahipleri ve bölgenin kullanıcılarıdır, ortaklaşa yürütülmesi gereken çalışmalarda eşgüdümü sağlamaya yönelik önemli bir araçtır.

Şekil 6. Bursa Alan Başkanlığı Organizasyon Şeması

2.4.2. FİNANSAL EŞGÜDÜM

Bu planda yer alan birçok eylem için finansman kaynaklarının belirlenmesi, eylemlerin gerçeğe dönüştürülmesine yardım edecektir. Kurum ve kuruluşların bütçeleri, ekonomik eğilimlere ve politik tercihlere göre düzenlendiği için, finansman imkanları yıldan yıla değişimler gösterebilir.

Bursa Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi ile Cumalıkızık Köyü projeleri için finans kaynakları "Finansal Kaynaklar" bölümünde ayrıntılı olarak verilmiştir. Bu bölümde adı geçen kuruluşların finansal imkanlarının ve teknik kapasitelerinin Yönetim Planı eylemlerine nasıl yansıtılacağı Alan Başkanlığı koordinasyonunda yürütülecek ve süreklilik gösterecek bir çalışma olarak ele alınacaktır.

Yönetim Planı projelerine özel kişi ve kuruluşların katkısının sağlanabilmesi, Alan Başkanlığı tarafından yürütülecek önemli çalışmalardan birisidir. "Finansal Kaynaklar" bölümünde görüldüğü gibi, çok sayıda doğrudan finans kaynağı yanında çok sayıda da dolaylı destek bulunmaktadır. Kamulaştırma, takas, harç ve vergi istisnaları, kültür yatırımları için teşvik ve tahsis, gelir ve kurumlar vergisi indirimleri hem sponsorluk, hem de doğrudan finans kaynaklarının tamamlayıcısı olarak kullanılabilecek araçlardır.

Bu nedenle, özellikle dolaylı desteklerin kullanım imkânlarını araştırarak, ortaya çıkabilecek somut projelere özel kişi ve kuruluşların, korunacak alanların sosyal yapısının öncelikle gözetilmesi şartı ile yatırım yapmasını temin etmek gerekmektedir.

Kültürel ve doğal mirasın korunmasında ekonomik sorunların aşılması, bu değerlerin turizm alanında doğru değerlendirilmesiyle mümkün olabilecektir. Bu nedenle kültürel ve doğal mirasın korunması turizm açısından büyük önem taşımaktadır.

Finansman kaynaklarının değerlendirilmesi, çeşitlendirilmesi, doğrudan finansman kaynakları ile uzun süreli ilişki kurulması, dolaylı finansman kaynaklarının kullanıcısı olabilecek kişi ve kuruluşların araştırılması ve ikna edilmesi için uzman desteği alınmasına ilişkin bir araştırma-yöntem belirleme eylemi yürütülmelidir.

2.4.3. KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMASINA YÖNELİK YAPTIRIMLAR

Kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına yönelik olarak 2863 sayılı Kanun'da düzenlenmiş bulunan yaptırımlar, cezai (hürriyeti bağlayıcı cezalar, para cezaları) ve idari (durdurma, yıkım, para cezası ile meslekten men cezası) olarak ikiye ayrılmıştır. Uygulamaya bakıldığında kültür ve tabiat varlıklarının korunması konusunda 2863 sayılı Kanun'da var olan yaptırım hükümlerinin yeterince etkin olmadığı görülmektedir. Kanunda yer alan yaptırım hükümlerinin yeniden gözden geçirilmesi ve ağırlaştırılması gerekmektedir.

Ayrıca yukarıda Yönetmelik Madde 13'te belirtilen, kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler ile gerçek ve tüzel kişilerin, onaylı Yönetim Planı'na uyma zorunluluğuna ve yetkili idarelerin, plan kapsamındaki hizmetlere öncelik vermekle ve bu amaçla bütçelerine gerekli ödenekleri ayırmakla yükümlü olduklarına dair yasal yaptırımların da, aynı Kanun'da yer alması gerekmektedir.

2.5. UYGULAMA, İZLEME, DENETLEME, GÖZDEN GEÇİRME ve GÜNCELLEME SÜRECİ

2.5.1. YILLIK RAPORLAMA

Bursa (Hanlar Bölgesi – Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık Yönetim Planı'nın uygulama sürecinde her yıl gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu sayede her yıl, finans kaynaklarının kullanımı ve eylemlerin uygulanmasına yönelik güncellemeler bir sonraki yılın çalışma programına yansıtılabilecektir.

Performans bazlı yönetimin bir unsuru olarak hedef ve eylemlerin göstergeler yardımı ile gözden geçirilmesi, bu konudaki koordinasyon maliyetlerini düşüreceği gibi güncelleme kalitesini ve verimliliğini de arttıracaktır.

Bu bağlamda, uygulama, gözden geçirme ve güncelleme sürecinin en önemli aşamalarından biri rapor elde etmektir. Rapor elde etme bir kavramdan ziyade bir yöntem olup; uygulama sürecinin tüm aşamalarında rapor elde edilmek suretiyle gelişmelerin takip edilmesi ve denetlenmesi mümkün olacaktır.

Söz konusu raporların uygulama sürecinde yer alan ilgili tüm taraflarla paylaşılmasının sürece olumlu katkısı olacağı, taraflar arasında bilgi ve deneyim paylaşımı yaratacağı ve güncelleme süreci açısından ortak çalışma kültürüne katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Yönetim planının uygulanması ve denetlenmesi ile ilgili olarak, 26006 sayılı Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 13. Maddesinde *"Yönetim planıyla belirlenen yönetim, koruma, sunum, tanıtım ve ziyaretçi yönetimi stratejileri doğrultusunda denetim birimince alana yönelik yapılan çalışmaların yıllık performans değerlendirmeleri ve bir sonraki yılın çalışma programı ile bütçe taslağı yapılır. Bu değerlendirmeler sonucunda hazırlanacak raporlar eşgüdüm ve denetleme kurulunca değerlendirilir ve bir yıl sonraki çalışma programı ve bütçesi onaylanır. Yıllık incelemenin dışında denetim birimince beş yılda bir vizyon, amaçlar ve politikalar gözden geçirilerek eşgüdüm ve denetleme kurulunun değerlendirmesine sunulur."* hükmü yer almaktadır.

14. Maddesinin e) bendinde, denetim birimince yıllık denetim raporlarının hazırlanması ve bu raporların eşgüdüm ve denetleme kuruluna sunulması için eşgüdümü sağlamak "Alan Başkanı"nın görevleri arasında sayılmaktadır.

17. Maddeye göre denetim birimi yönetim planlarının uygulamasını denetler ve denetim birimi, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile üçüncü kişilerden yönetim planı ve uygulaması ile ilgili her türlü bilgi ve belgeyi istemeye yetkilidir denilmektedir.

Yönetim planının uygulama sürecinde her yıl "bir sonraki yılın çalışma programı ve bütçe taslağı" ile "bir önceki yıla ilişkin faaliyet raporu" ile "değerlendirme raporu" hazırlanarak, Eşgüdüm Denetleme Kurulu'na sunulacak ve bu sayede sürecin denetlenmesi sağlanacaktır.

2013 Haziran ayında "Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı" uygulanmaya başlar	ocak-mart	Bir önceki yılın "Faaliyet Raporu" hazırlanır
	NİSAN	Bursa Alan Başkanlığı Eşgüdüm Denetleme Kurulu'na sunulur
	temmuz-aralık	Bir sonraki yılın "Çalışma Programı ve Bütçe Taslağı" hazırlanır
	ARALIK	Bursa Alan Başkanlığı Eşgüdüm Denetleme Kurulu'na sunulur

Tablo 27. 2013-2018 yılları arasında izleme ve denetleme süreci takvimi

2.5.1.1. YÖNETİM PLANI YILLIK ÇALIŞMA PROGRAMI

Alanda çalışma yürüten kurumların bir sonraki yıla ilişkin çalışma programlarını hazırlama süreçleri her yıl haziran-temmuz aylarında başlar ve ocak ayında kesinleştirilerek kurumlarca onaylanır.

Yönetim planında belirlenen hedef ve tanımlanan eylemlerin kurumların çalışma programlarında yer alabilmesi için her yıl haziran ayından itibaren kurumlarla koordinasyon toplantıları düzenlenmesi gerekmektedir. Yönetim planında genellikle proje paketi tanımlar nitelikte olan eylemlerin; söz konusu koordinasyon toplantılarında proje isimleri olarak kesinleşmesi hedeflenmektedir.

Kurumlar kendi çalışma programlarını onayladıktan sonra; Denetim Birimince alanlara ilişkin eylemlerin süzülerek “yönetim planının bir sonraki yıla ilişkin çalışma program”ı oluşturulacak ve her yıl şubat-mart aylarında Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu’na sunulacaktır.

2.5.1.2. YÖNETİM PLANI YILLIK BÜTÇE TASLAĞI

Çalışma programlarında yönetim planının yol göstericiliği ile yer alacak proje isimleri belirlendiğinde bütçe taslağının da oluşturulabilmesi mümkün olacaktır.

Eylem planı tablolarında Bursa (Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık Köyü’ne yönelik olarak her eylem özelinde sorumlu kurum ve paydaş tanımlamaları yapılmıştır. Bu tanımlar, ağırlıklı olarak eylemin yürütülmesinde her türlü kaynağın hangi kurum/kurumlardan karşılanabileceğini açıklamaktadır.

Kurumların yatırım programlarında, kuruluş amaçları ve etkinlik kapsamı çerçevesinde bu konuda bütçelerinden mali kaynak tahsisi yapmaları öngörülmektedir. Bu çerçevede her eylemin özelinde tanımlanan “sorumlu kurum ve paydaşların” konuya ilişkin bütçeleri belirlenebilecektir.

Eylemlerin projeler olarak gerçekleştirilmesinde ihtiyaca göre oluşacak personel ihtiyacı, donanım/cihaz ihtiyacı ve danışmanlıklar, tasarım ve uygulama maliyetleri ana maliyet kalemlerini oluşturacaktır. Buna göre eylemlerin yürütülmesinde üç ana maliyet kalemi olacaktır:

- Hazırlık ve tanıtım giderleri
- Uygulama giderleri
- Yönetim giderleri.

2.5.1.3. YÖNETİM PLANI YILLIK FAALİYET RAPORU VE DEĞERLENDİRME RAPORU

Alanda çalışma yürüten kurumların bir önceki yıla ilişkin faaliyet raporlarından yönetim alanına ilişkin verilerin süzülmesi gerekmektedir. Kurumların 2013 yılına ilişkin faaliyet raporları 2014 Ocak ve Mart ayları arasında hazırlanıp kurumlar tarafından 2014 Nisan ayında onaylanır.

Denetim Birimince “yönetim planı yıllık faaliyet raporu” kurumların faaliyet raporlarının incelenmesi sonucunda oluşturulacaktır.

Alanın koruma ve yönetimi için her türlü uzun vadeli sorunun, kültürel mirasa yönelik en önemli tehditlere, kültürel mirasın özgünlük ve/veya bütünlüğündeki hassas/zayıf noktalara ve olumsuz değişikliklere, koruma ve yönetimin bu hassas/zayıf noktaları ve tehditleri nasıl düzenlediğine ve her türlü olumsuz değişikliği nasıl azaltacağına değinen bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Bu değerlendirme ; yetkin kurumlar ve uzmanlardan yararlanarak, Danışma Kurulu ile ortaklaşa çalışmalar yapılarak oluşturulabilir. Değerlendirmelerde mümkün olduğu durumlarda sayısal ifadelerin kullanılacağı göstergelerin tanımlanmasını gerektirmektedir. “Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı” alanının büyüklüğü ve çeşitliliği göz önünde bulundurularak göstergeler hedefler altında tanımlanan eylemlerin gerçekleştirilme oranları olarak tanımlanmaktadır. Göstergelerin uygulama sürecinde kazanılacak deneyimle çeşitleneceği öngörülmektedir.

Sonuç olarak her yıl nisan-mayıs aylarında Denetim Birimince hazırlanacak faaliyet raporu ve uzmanlarca hazırlanacak değerlendirme raporu Bursa Alan Başkanlığı Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu’na sunulacaktır.

2.5.2. YÖNETİM PLANI'NIN REVİZYONU

Yönetim planının etkin şekilde uygulanması bir planlama, uygulama, gözlem, değerlendirme ve geri bildirim döngüsü gerektirmektedir. Bu döngünün sürekliliği; eylem planları, yıllık çalışma programları ve bütçe taslakları, yıllık faaliyet raporları, değerlendirme raporları, EDK kararları ve yönetim planı revizyonu ile sağlanacaktır.

Bu döngünün amaçları:

- a) Paydaşların yönetim planı uygulamasını değerlendirmesini sağlamak;
- b) Yönetim alanı kültürel mirasının zaman içinde sürdürülüp sürdürülmediğinin değerlendirilmesini sağlamak;
- c) değişen koşulları ve varlıkların muhafaza durumunu kaydetmek üzere kültürel miras hakkında güncel bilgi sağlamak;
- d) Paydaşlar arasında işbirliği, bilgi ve tecrübe alış veriş için bir mekanizma oluşturmak.

Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı'nda kurumların 2013 Mayıs ayı itibarıyla tamamlanmış, devam eden, yapılması planlanan ve periyodik olarak yürüttükleri çalışmaların tabloları yönetim planı EK-3-4-5 de yer almaktadır. Bu tablolar ve yönetim planının birinci bölümündeki tüm bilgiler; yönetim planı uygulanmaya başladıktan sonra sürecin değerlendirilmesi için başlangıç noktası olarak kabul edilebilecek mevcut durumu oluşturmaktadırlar.

Yönetim planının uygulama sürecinde her yıl "bir sonraki yılın çalışma programı ve bütçe taslağı" ile "bir önceki yıla ilişkin faaliyet raporu" ayrıca "değerlendirme raporu" hazırlanarak Eşgüdüm Denetleme Kurulu'na sunulacak ve bu sayede sürecin izlenmesi ve denetlenmesi sağlanacaktır.

Eşgüdüm Denetleme Kurulu'nun periyodik raporların sunduğu bilgiler sonucunda aldığı kararlara göre yönetim planının beş yılda bir gözden geçirilerek güncellenmesi öngörülmektedir.

2.6. DEĞERLENDİRME

Bursa Alan Başkanlığı, paydaşlar arasında eşgüdümü sağlayacak bir aracı; Bursa ve Cumalıkızık Yönetim Planı ise bu eşgüdümü somutlaştıracak eylemleri aynı doğrultuya getiren paydaş eksenli bir stratejik plandır. Hiç kuşkusuz yönetim planı hazırlanması süreci tüm paydaşlar açısından öğretici, bilgilendirici ve paylaşımcı bir deneyimdir.

Planlama ve onay sürecini takiben plan ve projelerin uygulamaya geçip geçmemeleri gerçek başarı kriteri olarak dikkate alınmalıdır. Uygulama ve gözden geçirme süreçlerinin gerçekleşme oranı da kültürel mirasın korunması ve yönetilmesi açısından son derece önemlidir. Yönetim Planı'nın uygulaması, tanımlanan projelerin hayata geçmesi ile gerçekleşecektir.

Söz konusu projelerin hayata geçirilmesi için, uygulamadan sorumlu kurum ve kuruluşların yedi alt başlık altında ele alınan hedeflere bağlı olarak oluşturulan eylemleri sahiplenmesi ve kurumlar arası işbirlikleri (ortak hizmet protokolleri vb.) çerçevesinde uygulama adımlarını tanımlaması gerekmektedir.

Yönetim Alanı ; bir taraftan şehrin merkezine yayılırken, diğer taraftan yakın kırsal alana uzanmaktadır.

Cumalıkızık Köyü bir yandan yüzlerce yıllık yapısını korumaya çalışırken diğer yandan modern yaşama ayak uydurmaya çalışmaktadır. Köyün tarihi kimliğini kaybetmeden ve kültürel geleneklerini sürdürerek günümüze uygun değişimlerin gerçekleştirilmesi mirasın korunması açısından çok önemlidir. Köy halkının altyapı, tarım, nüfus, gelir gibi sorunlarının yönetim planı kapsamında çözülmesi beklenmektedir.

Hanlar ve Sultan Külliyesi etrafında yaşayanların da yönetim planından benzer beklentileri bulunmaktadır. Bursa (Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi) ve Cumalıkızık Yönetim Alanı'nda yaşayanların belki de en ayırıcı özelliği, uzun yıllardır yaşadıkları bu yerlerde yaşamaya devam etmek arzularıdır. Ancak modern yaşam koşullarına artan ilgi ve talep, daha uygun koşullarda yaşama talebi, özellikle yönetim alanı çevresinde bir baskı oluşturmaktadır.

Yönetim planının geniş bir toplum tabanı genelinde tanınması ve destek alması çok önemlidir.

Kültürel mirasın özgünlük ve bütünlüğünün muhafaza edilmesi, planının mali yönden uygulanmasına bağlıdır.

Bu bağlantılar, özellikle turizm ile ilgili girişimlerin hem desteklenmesini, hem de denetim altında tutulmasını gerektirmektedir.

Kültür ve turizm arasında meydana gelen etkileşim, tanıtımda kültür ve turizmin birlikte ele alınması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Turizm pazarlamasında kültür önemli bir desteği sağlamaktadır. Diğer taraftan turizm, kültür varlıklarının korunması için önemli kaynaklar ve fırsatlar yaratmaktadır. Kültürel ve doğal mirasın korunmasında ekonomik sorunların aşılması, bu değerlerin turizm alanında doğru değerlendirilmesiyle mümkün olabilecektir. Bu nedenle kültürel ve doğal mirasın korunması turizm açısından büyük önem taşımaktadır.

Yönetim planında belirlenen kısa, orta ve uzun vadeli eylemlerin hayata geçmesi ile miras alanlarında geçmişe göre farklılıklar oluşacaktır. Bu nedenle yönetim planının uygulanması, gözden geçirilmesi, raporlanması ve her aşamanın da paydaşlarla paylaşılması büyük önem göstermektedir.

BİBLİYOGRAFI

1325 Hüdavendigâr Vilayeti Salnamesi, s.318-321.

18 Mart 1925 tarihli Yeni Fikir Gazetesi.

A 153 Nolu Şeriye Sicilleri, Bursa 2010.

Abacı, Z.D. (2002), "17. Yüzyılda Bursa'nın Kentsel Dokusundaki Degisiklikler", Bursa Defteri, 16:109.

Abdal Mehmet Camii Çevresi Kentsel Tasarım ve Çevre Düzenleme Çalışması (Landscaping And Urban Designs Around Abdal Mehmet Camii (Mosque) (2008), Osmangazi Belediye Başkanlığı, Bursa.

Akbulut, Rüknettin (1957), Herşeyi ile Bursa, Sulhi Gara Matbaası.

Akkılıç, Yılmaz (1999), "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Dönüşüm Sürecinde Üç Bursa Sergisi", 3:168.

Akkılıç, Yılmaz (2001a), Prusa'dan Bursa'ya Bursa'dan Yıldırım'a Bir Kentin Tarihsel Serüveni, Yıldırım Belediyesi, Harman Ofset, İstanbul.

Akkılıç, Yılmaz (2001b), "Halkevleri ve Bursa Halkevi", Bursa Defteri, 11:39, Bursa.

Akkılıç, Yılmaz (2002), "Bursa Ekonomisinin Tarihsel Gelişimi", Bursa Defteri, 13:41, Bursa.

Akkılıç, Yılmaz (1999), "Bursa'da Kapalıçarşı", *Kapalıçarşı*, (Mart'99). 7-10.

Akkılıç, Yılmaz (2002), Bursa Ansiklopedisi, Bursa Defteri Yay. Bursa.

Akkor, M.Ö. (2009), Bursa Mutfağı, Türkiye İş Bankası Yayınları.

Akkuş Mine (2002), "Geçmişten Bugüne Uzanan Bir Soluk: Cumalıkızık", Bursa Araştırmaları Dergisi, S. 6, Bursa.

Aksoy, E. (2007), Severan Mosaics Of Antioch A Stylistic Study, III. Uluslararası Türkiye Mozaik Korpusu Sempozyumu Bildirileri / The Proceeding Of III. International Symposium Of The Mosaic Of Turkey, Uludağ Üniversitesi Mozaik Araştırmaları Merkezi.

Aktüre, S. (1975), 17. yy. başından 19. yy ortasına kadarki dönemde Anadolu Osmanlı Şehrinde Şehrsel Yapının Değişme Süreci, *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 1(1) 101-129.

Akurgal, E. (1988), Anadolu Uygarlıkları, Net Turistik Yay., İstanbul.

Algül, Hüseyin (1982), Osmanlı Sultanları ve Emirsultan, Marifet.

Alkaya, N., (1994), "Bursa'da Nüfus-Şehrsel Mekan İlişkisi", MSÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Lisans Bitirme Ödevi, İstanbul.

Alptekin,Ü.,Yıldız,T. (2005), Bursa'nın Kültürel ve Tarihi Mirasının Korunma(ma)sında Yapılmış Koruma Planlarının Katkısı, Korumada 50 Yıl, Kongre Kitabı M.S.G.S.Ü, Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Arda, İlhan (2000), Bertrandon De La Broquiere Denizaşırı Seyahati (Çeviri), Eren Yayıncılık, İstanbul.

Aslan, Rukiye (2006), 16. Yüzyıl Ortalarında Bursa, Master Tezi, Gazi Üniversitesi.

Aslanoglu, R.A.,(1999), "Bursa'da Kentleşme Süreci", Bursa Defteri, Bursa.

Aslanoğlu, R. (1998), *Kent, Kimlik ve Küreselleşme*, Asa Yayınları, Bursa.

Ataman, Sedat (1938), Bursa Tarihçesi, Emek Matbaası, Bursa.

Aydın, O., (1997), "Bursa Kent Merkezinde Alışveriş Olgusunun Değişimi ve Kentsel Tasarım Bakış Açısından Değerlendirilmesi", MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Kentsel Tasarım Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Aykut, Şaban (1999), Büyük Bursa Tarihi Antolojisi.

Ayverdi, E.H. (1966, 1989), Osmanlı Mimarisinin İlk Devri 1230-1402, (C. I, II, III.), İstanbul, Kubbealtı Yayınları.

Baer, G. The Administrative, Economic and Social Functions of Turkish Guilds, *International Journal of Middle East Studies*, 1(1970) 28-50.

Bağbancı, K Özlem (2007), Bursa Hanlar Bölgesi Değişim ve Dönüşüm Sürecinin İncelenmesi ve Bölgenin Korunması Üzerine Bir Araştırma, Yıldız Teknik Üniversitesi FBE Doktora Tezi.

Bağbancı, K Özlem, Formation of the Historical Commercial Centre in Bursa, the First Capital City of Ottoman Empire, Uludağ University Department of Architecture.

Bammer, A., Wohnen im Verganglichen. Tradionelle Wohnformen in der Turkei und Griechenland.

- Barkan, Ömer - Meriçli, Lütfü Enver (1998), Hüdavendigâr Livası Tahrir Defterleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Başgelen, Nezih (2007), Cennet Bursa Panaromalar, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Batkan, Önder (1996), "Bursa Kentsel Gelişim ve Planlama Süreci", Bir Masaldı Bursa kitabı, Yapı Kredi Yayınları, Bursa.
- Baykal, Kazım, Bursa'da Ulu Cami.
- Baykal, Kazım, (1950 ve 1982), Bursa ve Anıtları, Aysan Matbaası.
- Baykal, Kazım, (1948), Tarihte Bursa Yangınları.
- Baykal, Kazım (1946), Bursa Koza Hanı ve Mescidi, Bursa Eski Eserleri Sevenler Kurumu Yayını.
- Beşbaş, N., Denizli, H. (1983), Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler III. (Bursa İl Merkezi), Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Betsy, Harrell, (1980), Bursa Rehberi, Redhouse Yayınevi, İstanbul.
- Bilenser,E.,(2003), "Tarihi Hanlar ve Geleceğe Aktarımı", Tarihi Bursa Hanları.
- Bubik,Y., (2003), "Kapalıçarşı'nın Evvel Zamanı", T.E.D Bursa Koleji Eğitim Derneği, Bursa, s.76.
- Budakoğlu, Salih, Bursa Kapalı Çarşı Yangını 1958, <http://www.bursadakultur.org/>
- Bursa Çevre Durum Raporu (1998 Aralık), Tanıtım Ofset, Bursa
- Bursa Defteri, Üç Aylık Kent Kültürü ve Düşün Dergisi.
- Bursa Eski Eserleri Sevenler Kurumu Hizmet Albümü (1946-1985)
- Bursa Hanları, Yeni Basımevi, Halkevi Neşriyatı 1935.
- Bursa Kültür Varlıkları Envanteri, Anıt Eserler (2011), Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Bursa - Çarşının Öyküsü (2011), Bursa Büyükşehir Belediyesi.
- Bursa Merkez Koruma Geliştirme Projesi Açıklama Raporu (1989), ODTÜ.
- Bursa Ziraat Mektebi, Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Bursa, s.10-34 (original: "L'esperienza del Piano di Bursa", Urbanistica, n.36-37, 1961, p.110-136).
- Bursa'da Kapalıçarşı'nın Sosyal ve Mekansal Yapısı (1999), Olay Gazetesi Yayını: Bursa'nın Hayat Sahnesi: Kapalıçarşı, Bursa.
- Bursa'nın Tarihi Mahalleleri I. (2011), Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Bursa'nın Tarihi Mahalleleri II. (2011), Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Bursa'nın Kalbi: Ulucami [Editörler: Mustafa Kara, Bilal Kemikli] (2010) Bursa İl Özel İdaresi.
- Bursa'nın Tarihi ve Kültürel Değerleri (2008), Bursa Büyükşehir Belediyesi Yerel Gündem 21 Yayını.
- Calder, W.M., Bean, George, E. (1958), A Classical Map Of Asia Minor, Published by The British Institute of Archaeology at Ankara, London.
- Canpolat, E., (1999), "Bursa'da Kentleşme Süreci", Bursa Defteri, 2:23.
- Carter Vaughan Findley (2005), The Turks in World History, Oxford.
- Cemal, A. (1932), Bursa..., Kanaat Kütüphanesi, İstanbul.
- Cemiloğlu, Mustafa (1999), Bursa Dağ Köyleri ve Köy Adı Efsaneleri, Bursa Defteri, S:3.
- Cengiz, İ. (2007), Yaşayan Müze Bursa, Bursa Kültür AŞ Yayınları.
- Cerası, M. (1999-2001), Osmanlı Kenti: Osmanlı İmparatorluğunda 18. Ve 19. Yüzyıllarda Kent Uygarlığı ve Kent Mimarisi, Çev. A. Ataöv (1988), YKY, İstanbul.
- Cezar, Mustafa. (1983) " Osmanlı Klasik Devri Ticari Yapıları ", Türkiye İş Bankası yayınları, İstanbul.
- Cezar, Mustafa., (1985), Tipik Yapılarıyla Osmanlı Şehirciliğinde Çarşı ve Klasik Dönem İmar Sistemi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Cullberg; C., Dix Tells aux Environs de Bursa, Meddelanden Fran Lunds Universitets Historiska Museum 1964-65 Lund.

- Çakıcı, Sermin (2008), A Proposal for Preservation and Rehabilitation of Yeni Galle Pazarı Hanı (former Ali Paşa Kervansarayı) and its Immediate Surrounding in Bursa, Restorasyon Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ, Ankara, s. 19.
- Çakıcı, Sermin, ODTÜ, Mimarlık Bölümü 100 YILLIK PLANLAMA SÜRECİNDE BURSA TİCARET MERKEZİ'NİN DEĞİŞİMİ ve KORU(N)MA KARARLARI (1890-1990) <http://www.mimarlarodasiansankara.org/dosya/dosya14-2.pdf>
- Çakıcı, S., A Proposal for Preservation and Rehabilitation of Yeni Galle Pazarı Hanı (former Ali Paşa Kervansarayı) and its Immediate Surrounding in Bursa, yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Bölümü Restorasyon Yüksek Lisans Programı, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara, 2008.
- Çalıkuşu, Eser (2010), Bursa Dini Mimarisinde Türk Barok Bezemeleri, Bursa İl Özel İdaresi.
- Çarşının Öyküsü, Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Çetintas, Sedat (1946), Türk Mimari Anıtları Osmanlı Devri Bursa'da ilk Eserler, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Çifçi, B.D. - Ş. Demirci - G.B. Altınöz - E. Caner-Saltık - A. Güney (2006), Bursa'daki Bazı Tarihi Evlerin Dış Cephe Sıva Ve Badanalarının Renkleri Üzerine Arkeometrik Çalışmalar" Arkst Xxii, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları 2007 Kültür Varlıkları Ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Çiftçi, Cafer (2004), Bursa'da Vakıfların Sosyo- Ekonomik İşlevleri, Gaye Kitabevi, Bursa.
- Çorum, Bengi (2002), Erken Osmanlı Kalem İşlerinden Bir Örnek: Bursa Ali Paşa Camii / An Early Ottoman Wall Painting: Bursa Ali Pasa Mosque, Sanat Tarihi Yıllığı 15.
- Dağlıoğlu, Hikmet T. (1940), On altıncı asırda Bursa : 1558-1589, Bursa Vilayet Matbaası.
- Dara, Ramis (2003), Tarihi Bursa Hanları ve Çarşıları, TED Bursa Koleji Kültür Yayınları.
- Delaunay, M. (1928), Bursa ve Civarı, İstanbul.
- Demiralp, Yekta (1999), Erken Dönem Osmanlı Medreseleri (1300-1500) Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Diñel, Ö. Faruk (2003), Yörük ve Türkmen Diyarı Bursa Dağ Yöresi, Dağ-Der Yayınları.
- Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı 2007-2013, DPT, 2006.
- Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı Yerleşme - Şehirleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT, 2007.
- Dostoğlu, Neslihan & Vural, Tülin (2002) "The Role of Western Planners in the Transformation of Bursa from a Traditional Ottoman City to a Metropolitan Center of the Turkish Republic, *Traditional Environments in a New Millennium*, der. H.Turgut, P. Kellett, Second International Symposium of IAPS-CSBE Network Book serisi, İstanbul, 239-246.
- Dostoğlu, Neslihan (2001) *Osmanlı Döneminde Bursa: 19. Yüzyıl Ortalarından 20. Yüzyıla Bursa Fotoğrafları*, AKMED, Antalya.
- Dostoğlu, Neslihan (2002) *Osmanlı Döneminde Bursa*, Remzi, İstanbul.
- Dostoğlu, Neslihan, Oral, Ö. (1999), "Bir Osmanlı Başkenti: Bursa'nın Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Fiziksel Değişim Süreci", *Osmanlı Mimarlığının 7. Yüzyılı "Uluslararası Bir Miras"*, YEM Yayınları, İstanbul, s. 221-229.
- Dostoğlu, Neslihan, vd (2008) Bursa'da Kentsel Dönüşüm, *Bursa Defteri* (31) 5-30.
- Dostoğlu, Neslihan, (2004) Bursa'nın Kentsel Gelişimi, *Bursa'da Yaşam (Olay)* 52-68.
- Dostoğlu, Neslihan, Vural, T. (2004), "Lörcher, Prost ve Piccinato'nun Bursa'daki Kentsel Gelişim Katkıları", *Bursa'da Yaşam, Olay Gazetesi Eki*; s. 122-126.
- Dostoğlu, Neslihan ve Polat, Sibel (2007), Kentsel Dönüşüm Kavramı Üzerine: Bursa'da Kükürtlü Ve Mudanya Örnekleri, *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, Cilt 12, Sayı 1,
- Dostoğlu, Neslihan, Arzu Çahantimur, Handan Dülger Türkoğlu, Erkan Işığışık, Fadime Boztaş (2011), Bursa Osmangazi İlçesi Hisar Bölgesi Yönetim Planı Hazırlamaya Yönelik Araştırma Projesi.
- Dönbekçioğlu, Gözde (1994), "Geleneksel Kent Dokularında İşlevlerin Yüklenmesi Sorunsalı, Bursa Örneği", MSÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Lisans Bitirme Ödevi, İstanbul.
- Eldem, Sedat Hakkı (1950), Bursa: Tarihi Yerler, Müze, Camiler, Türbeler; Sinan Baskı Evi.
- Emir Sultan ve Erguvan - Toplumsal Bir Çağrı (2008), Bursa Büyükşehir Belediyesi Yerel Gündem 21 Yayını, Bursa
- Ercan, Özlem, Düzbakar, Ömer; Gezek (2008), Tradition in Bursa and its Historical Background, *Kaygı-Uludağ Üniversitesi Felsefe Dergisi* 10.
- Erder, L. (1975) Factory Districts in Bursa during the 1860's, *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, (1:1), s. 85-101.

- Erder, L. (1976) *The Making of Industrial Bursa: Economic Activity and Population in a Turkish City: 1835-1975*, Unpublished Ph.d. Thesis, Princeton University, Princeton.
- Ergenç, Ö., (1979), 16. yüzyılın Sonlarında Bursa, Yerleşimi, Yönetimi, Ekonomik ve Sosyal Durumu Üzerine Bir Araştırma, Doçentlik Tezi, Ankara.
- Ergenç, Ö., (1999), "Türk Bursası'nın 700 Yılı", Bursa Defteri, 1:40.
- Ergenç, Ö., 1977, "Osmanlı Sehrinde Esnaf Örgütlerinin Fizik Yapıya Etkileri", Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi (1071-1920), I. Uluslararası Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi Kongresi, Tebliğler, Hacettepe Univ., Metaksan Ltd. Mat., Ank., 1980.
- Ertürk, S.A., Bursa Ovası ve Çevresinin Ziraat Hayatı / Agricultural Life Of Bursa Plain And Its Environment Marmara Studies Symposium Proceedinds / Marmara Araştırmaları Sempozyum Bildirileri, Ege Yayınları, İstanbul 2008
- Es, M. (2008), Osmanlı Devleti'nde Mahalli İdareler (Local Administration in Ottoman Empire), Yerel Siyaset, 27, 29-38.
- Eyice, S. (1988) İznik (Nicaea) Tarihçesi ve Eski Eserleri, "The History and the Monuments", İstanbul, s. 6-7.
- Eyice, Semavi, İlk Osmanlı Devrinin Dini- İctimai Bir Müessesesi; Zaviyeler ve Zaviyeli Camiler.
- Eyice; Semavi (1962), Bursa'da Osman ve Orhan Gazi Türbeleri, Vakıflar Dergisi, 5, Ankara.
- Farooqi, S. (1994) Osmanlı'da Kentler ve Kentliler, çev. N. Kalaycıoğlu (1984) Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Farooqi, S. (2000) Osmanlı Kültürü ve Gündelik Yaşam, çev. E. Kılıç (1995), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Farooqi, S., (1979-80), "Taxation and Urban Activities in Sixteenth Century" , International Journal of Turkish Studies, I, 1:19-53.
- Farooqi, S., (1984), Towns and Townsmen of Otoman Anatolia, Cambridge University Press. Gabriel, A., (1958), Une Capitale Turque Brousse, Paris.
- Fatma Hayrünisa Hanım, 1896 Baharında Bursa, Uyarlayan: Nezaket Özdemir, Bursa BŞB. Yayınları 2010
- Gabriel, Albert (2010), Bir Türk Başkenti Bursa, Seçil, İstanbul. (Une CapitaleTurque, 1958, Paris (I.,II. Cilt))
- Genç, Türken Ö. (2004), Osmanlı'nın "Kuruluş Devri"nde Bursa Sultanları, Bursa Araştırmaları Vakfı.
- Gerber, H. (1988), Economy and Society in an Otoman City-Bursa 1600-1700, Jarusalem.
- Goodwin, Godfrey (2003), A History of Ottoman Architecture, London.
- Gülbaş, Matem (1995), "Bursa'nın Kentsel Fiziki Strüktürü ve Kent Morfolojisi Değişimi", MSÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Lisans Bitirme Ödevi, İstanbul.
- Günay, Nurşen. ve Kaplanoğlu, Raif. Seyahatnamelerde Bursa Bursa Ticaret Borsası Kültür Yayınları, 2000
- Gürman, Taner (2002), Bursa Kültür Haritası, Güney Marmara Mimarlık Dergisi.
- Güven, Hülya (2005) Bursa'nın Nilüferi, Nilüfer Belediyesi Yayını, Bursa.
- Hızlı, Mefail (1998) Bursa Medreseleri, İz Yayıncılık.
- Hocaoğulları, Servet (2007), Kül ve Aşk / Şehrin Gördüğü Rüya: Bursa, Sentez Yayıncılık.
- Hovardaoğlu, O, Hovardaoğlu, S.Ç. (2004) Dışa Açılan Üretim İlişkilerinin Merkez Dönüşümündeki Yönlendirici Etkileri – Kayseri Kent Merkezi Örneği, *Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (2:17) 257-269
- Hunger, H., K, Bekle (1996), Tabula Imperii, Byzantini, Wien.
- İbnülcemal Ahmet Vefik (2006), Velosipet ile Bir Cevlan, Çeviren: Cahit Kayra, TİB Kültür Yayınları.
- İnalcık, Halil (2000), The Ottoman Empire, The Classical Age, London.
- İnalcık, Halil (2010), "15. ve 16. Yy'larda Bursa'da Sanayi ve Ticaret", Çarşının Öyküsü, Bursa Büyükşehir Belediyesi, Bursa, s. 376-383.
- İnalcık, Halil (1971), Bursa, *Encyclopedia of Islam*, 2inci baskı. Cilt. 1, E.J. Brill, Leiden, 333.
- İnalcık, Halil (1994), The Ottoman State, Economy and Society, 1300-1600, Cambridge University Press.
- İslam Ansiklopedisi (Encyclopedia of Islam) (2002), Türkiye Diyanet Vakfı Publications, Ankara
- Jonathan M. Bloom and Sheila S. Blair (2009) The Grove Encyclopedia of Islamic Art and Architecture, Oxford University Press.

- Kadri, Abdülkadir. Bursa Rehberi, Bursa Mu'in-i Hilal Matbaası, 1329 (m.1911), Osmanlıca.
- Kağıtçıbaşı, Ergün ve Yaşar, Enis., (2005) Bursa'nın Ekonomik Tarihi (The Economical History of Bursa) Bursa Sanayi ve Ticaret Odası Yayınları, Bursa
- Kanunname-i İhtisab-ı Bursa, Sultan II. Bâyezid tarafından yürürlüğe konulan Kanunname Standardı. TSE Yayınları - 1998 basımı. Kitap 34 sayfa Osmanlıca ve 34 sayfa Türkçe çevirili.
- Kapalıçarsı, T.E.D Bursa Koleji Eğitim Derneği, Bursa, s.130.
- Kaplanoglu, R. (2003) Doğal ve Kültürel Anıtlarıyla Bursa, İstanbul.
- Kaplanoglu, R. (2008), "Kent Haritalarına Göre Bursa'nın Kentsel Gelişmesi", Bursa Şehrinin Gelişmesi ve Kentsel Planlama Kültürü, Bursa Osmangazi Yayınları, Bursa, s.72-81.
- Kaplanoglu, R., Cengiz, İ. (2007, 2010), Bursa Kent Rehberi, Bursa Kültür AŞ Yayınları.
- Kaplanoglu, R., Cengiz, İ. (2005), Prusa'dan Bursa'ya, Bursa.
- Kaplanoglu, R., Cengiz, İ. (2010), Yaşayan Müze Bursa, Yaşayan Müze Bursa, Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Kaplanoglu, R., Günaydın, N. (2000), Seyahatnamelerde Bursa, Bursa Ticaret Borsası Kültür Yayınları.
- Kaplanoglu, Raif (2001), Bursa Ansiklopedisi 4 Cilt, Avrasya Etnografya Vakfı Yayınları.
- Kaplanoglu, Raif (1996), Bursa Yer Adları Ansiklopedisi, Bursa Ticaret Borsası Kültür Yayınları.
- Kaplanoglu, Raif (1994), Bursa Anıtlar Ansiklopedisi, Yenigün Yayınları.
- Kaplanoglu, Raif (1999), Bursa'da Mübadele, Avrasya Etnografya Vakfı.
- Kaplanoglu, Raif (1998), Bursalı şair, yazar ve ünlüler ansiklopedisi, Avrasya Etnografya Vakfı.
- Kaplanoglu, Raif (2006), Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e: Bursa (1876-1926), Avrasya Etnografya Vakfı.
- Kaplanoglu, Raif (1988), Orhangazi: (Dün-Bugün-Yarın).
- Kaplanoglu, Raif, Bursa'nın Alamet-i Farikalari, BTSO, BAV Yayınları
- Kaprol, Timur, Bursa'da 1930-1950 Yılları İnşa Edilmiş Konutların Cephe Özelliklerinin
- Kaprol, Timur (1990), Cumalıkızık'ta Yaşayan Halk Mimarisi, Bursa Halk Kültürü, Cilt 1, Bursa, s:286-288. 2002
- Kara, Mustafa. Bursa'da tarikatlar ve tekkeler, Uludağ Yayınları.
- Karakurt, E.T.(2007) Küreselleşme sürecinde kentlerde mekansal, sosyal ve kültürel değişim: Bursa örneği, Basılmamış Doktora tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler, Enstitüsü, Bursa.
- Kavaklı, M., Delil, Hüseyin (2010) Cumalıkızık BBB
- Kaygalak, S. (2007) Kır, Kent ve Kapitalizme Geçiş: Bursa Örneği, *Praksis* (17) 15-32.
- Keleş, Hamza (2001) Vakfiyelere Göre XV. Yüzyılda Bursa'da İmar Faaliyetleri, GÜ Eğitim Fakültesi Dergisi C:21-S:1.
- Kepecioğlu, Kamil, Bursa Kütüğü (I.,II,III,IV Cilt) İnebey Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi No : 4519-4522.
- Kepecioğlu,K., (1935), Bursa Hanları, Yeni Basımevi, Halkevi Neşriyatı 4, Bursa.
- Kerem Kırayoğlu, "Bursa'da Planlama Dönemleri", Bursa'da Yaşam, Ekim 2004, s. 149.
- Keydul, Selim Kemal (1998), Yeşil Bursa'nın Kara Günleri.
- Kırayoğlu, Kerem (2004a) *Bir Osmanlı Şehri Bursa'da Şehir Merkezi/Hanlar Bölgesi Sorunsalı*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kırayoğlu, Kerem (2004b) Bursa'da Planlama Dönemleri, *Bursa'da Yaşam*, (Ekim 2004), 146-158.
- Kırayoğlu, Mithat vd.(1999) "Bursa Tartışmaları", *Bursa Defteri*, (2) 9-26.
- Kosifoğlu, Mesut Haluk (2000), Geçmişten Günümüze Bursa Tarihi, Zikir Yayınları.
- Koyunluoğlu, A.M.T. (1935), İznik ve Bursa Tarihi, Bursa Vilayet Matbaası.
- Köseoğlu, Neşet (1946), Tarihte Bursa Mahalleleri (XV ve XVI. Yüzyıllarda), Bursa Halkevi Yayını.
- Kuban, D., (1968), "Anadolu-Türk Şehri Tarihi Gelişimi, Sosyal ve Fiziki Özellikleri" Vakıflar Dergisi, 7, s.71.
- Kudret, Cevdet (1970), Karagöz 3 cilt, Bilgi Yayınevi.

- Kuran, Abdullah. (1996) A Spatial Study of Three Ottoman Capitals: Bursa, Edirne, and İstanbul Muqarnas, Vol. 13, pp. 114-131.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Somut Olmayan Kültürel Miras Ulusal Envanteri (2008).
- Laurent, Beatrice Saint (2005), Bursa'da Modernleşme ve Osmanlılaşmanın Kaynakları, Çeviri: Seçkin Ergin, Olay Gazetesi: Bursa'da Yaşam Eki, Mayıs Sayısı.
- Lefebvre, H. (1991) *The Production of Space*, çev. D. Nicholson-Smith (1974) Basil Blackwell, Oxford.
- Lowry, H. W. (2004), Seyyahların Gözüyle Bursa 1326-1923, Eren Yayıncılık, İstanbul.
- Mansel, A.M. (1998), Ege ve Yunan Tarihi, T.T.K. Yay., Ankara, 5. Baskı.
- Mansel, A.M. (1993), Türkiye'nin Arkeoloji, Epigrafi ve Tarihi Coğrafyası için Bibliyografya, T.T.K. Yay., Ankara, 2. Baskı.
- Mıhçıoğlu, E., Tuna, R., vd., (2004), "Bursa Kenti ve Planlamaya Yaklaşım", Olay Gazetesi Armağanı, s.170-178, Bursa.
- Mitchell, S. (1993), Anatolia Land, Men and Gods in Asia Minor, Volume I. II, The Celts in Annatolia and the Impact of Roman Rule, Clarendon Press., Oxford.
- Mustafa Cezar (1983), Typical Commercial Buildings of the Ottoman Classical Period and the Ottoman Construction System, İstanbul, s.21.
- Müller, D. (1997), Topographischer Bildkommentar Zu Der Historien Herodots, Kleinasien Und Angrenzende Gebiete Mit Südostthracien Und Zypern, Ernst Wasmuth Verlag Tübingen.
- Nazık; L. - K. Törk- E. Özel Et Al., Güney Marmara Bölgesinin (Balıkesir; Bursa; Bilecik) Doğal Mağaraları 1997 MTA Genel Müdürlüğü; Jeoloji Etütleri Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Oğuz, M. (1999), Bursa Tarihi Kent Merkezi ve Yakın Çevresini Oluşturan MİA Alt Bölgesi (Hanlar Bölgesi-Reyhan-Kayhan) İşlevsel Mekansal ve Mimari Analizi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Bölümü, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Oğuzoğlu, Yusuf (2001), Bursa Kızık Köylerinin Tarihsel Kökeni, Bursa Defteri, Mart Sayısı, İstanbul.
- Oğuzoğlu, Yusuf (2008), Bursa Şehrinin Gelişmesi ve Kentsel Planlama Kültürü, Osmangazi Belediyesi Yayınları, Bursa.
- Oğuzoğlu, Yusuf (1999), Osmanlı Dönemi'nde Bursa, Bursa Defteri, Eylül Sayısı.
- On Altıncı Asırda Bursa 1558-1589 (1940), Vilâyet Matbaası.
- Oral, E.Ö., Ahunbay, Z. (2005) Bursa'nın ipekçilikle ilgili endüstri mirasının korunması, İTÜ Dergisi/A, 4 (2), 37-46.
- Öcalan, Hasan Basri, ve Sevim, Sezai (2010), Osmanlı Kuruluş Dönemi Bursa Vakfiyeleri, Bursa Osmangazi Belediyesi.
- Öcalan, Hasan Basri (2008), Ruhaniyetli Şehir Bursa, Bursa İl Özel İdaresi.
- Ötüken, Y., Durukan, A., Acun, H., Pekak, S. (1986), Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler, IV, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yay. Ankara.
- Ötüken, Y. (1996), Forschungen Im Nordwestlichen Kleinasien, Antike Und Byzantinische Denkmäler In Der Provinz Bursa, Ernst WasmuthVerlag Tübingen.
- Özdeğer, Hüseyin (1988), 1463-1640 yılları Bursa sŞehri tereke defterleri, İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Özdemir, Didem (1994), "Bursa Koruma Planlama Sürecinde Kentsel Tasarımın Yeri", MSÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Lisans Bitirme Ödevi, İstanbul.
- Özdemir, Nezaket (2007), Çekirge Köşkleri, Sentez Yayıncılık.
- Özdemir, Nezaket (2008), Ömer Subhi Bey'in Bursa Seyahati: (Hüdavendigâr Vilâyeti'nde bir hafta seyahat), Sentez Yayıncılık.
- Özdemir, Nezaket (2011), Bursa Kaynakçası, Bursa Kültür Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları / Bursa Kitaplığı Dizisi, BBB.
- Özdemir, Nezaket (2008), Bursa Touristic City Guide, Sentez Yayıncılık.
- Özdemir, Nezaket (2009), Bursa'nın Anısal Tarihi, Sentez Yayıncılık.

- Özdeş, G. (1953) *Türk Çarşıları*, Pulhan Matbaası, İstanbul.
- Özeke, Ebru (1997), "Bursa Reyhan Kentsel Sit Alanında Koruma Kararları Doğrultusunda Yapılan Uygulamaların Değerlendirilmesi", MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Özendes, Engin (2000,2005), Osmanlı'nın İlk Başkenti Bursa: Geçmişten fotoğraflar, Yem Yayınları.
- Özeren; Ö. - K. Hançer - F. Ünal, Bursa-Bizans ve Osmanlı Yapı Kompleksi Kazısı 2000, XII. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu – 2001, Kültür Bakanlığı Yayınları 2002, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Ankara.
- Perker, Sevgen ve Akıncıtürk, Nilüfer (2006), Cumalıkızık'ta Ahşap Yapı Elemanları Bozulmaları, Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 11, Sayı 2.
- Pakna, Duygu (1996), Bursa Cumalıkızık Evleri, Lisans Tezi, T.C Selçuk Üniversitesi Arkeoloji – Sanat Tarihi Bölümü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Konya.
- Pay,Salih (1996), Bursa İvaz Paşa Külliyesi, Eğitim-San Yayınları.
- Pay,Salih (2010), Kuruluşundan Günümüze Yeşil Külliyesi, BBB Yayınları.
- Piccinato, L., (1961) L'esperienza Del Piano Di Bursa, *Der. Luigi Piccinato, Scritti Vari 1925-1974 1975-1977*, Saggi, Articoli E Interventi, Roma, 1236-1263.
- Piccinato, L. (2004), "Bursa Nazım Planı Üzerine – 1958", Bursa'da Yaşam, Olay Gazetesi Eki, Ekim Sayısı, s. 44-54.
- Piccinato, L. (2004), "Bursa Planı Deneyimi", Bursa'da Yaşam, Olay Gazetesi Eki, Ekim Sayısı.
- Piliçer, Hatice (1995), "Bursa Kentsel Gelişmesinde Planlama Koruma Kararlarına Yerel Yönetimlerin Etkileri", Msü Mimarlık Fakültesi, Şehir Ve Bölge Planlama Bölümü, Lisans Bitirme Ödevi, İstanbul.
- Polat, Sibel (2011), Kamusal Dış Mekanlarda Mimari Kimliği Değerlendirmek için Bir Yöntem Önerisi: Bursa-Cumhuriyet Alanı Örneği Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi.
- Prost, H. (2005), "Bursa Planı", Çeviri: Prof. Dr. Mustafa Durak, Bursa'da Yaşam, Olay Gazetesi Eki, Kasım Sayısı, s.20-36.
- Prusa'dan Günümüze Bursa, Medeniyet ve İpek Şehri (2008), Bursa Büyükşehir Belediyesi.
- Raif Kaplanoğlu, (2008), "Kent Haritalarına Göre Bursa'nın Kentsel Gelişmesi", Bursa Şehrinin Gelişmesi ve Kentsel Planlama Kültürü, s. 73.
- Ramsay, W.M. (1960), Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, (Çev: M. Pektaş), İstanbul.
- Saint-Laurent, B. (1996) Bir Tiyatro Amatörü: Ahmed Vefik Paşa Ve 19. Yüzyılın Son Çeyreğinde Bursa'nın Yeniden Biçimlenmesi, Der. P. Dumont, F. Georgeo, *Modernleşme Sürecinde Osmanlı Kentleri*, İstanbul: Historical Foundation Publications, 79-98.
- Saint-Laurent, B. (1996), "Bir Tiyatro Armatörü Ahmet Vefik Paşa ve 19. Yüzyılın Son Çeyreğinde Bursa'nın Yeniden Biçimlenmesi", Modernleşme Sürecinde Osmanlı Kentleri, Tarih Vakfı Yayınları, Ankara, s. 8-134.
- Savunma Hatlarından Yaşam Alanlarına Kaleler, 19. Kaleli Kentler Sempozyumu, 8-11
- Schwertheim, Elmar (1990), Asia Minor Studien Band 1, Mysische Studien, Dr. Rudolf Habelt GmbH, Bonn, 1990.
- Schwertheim, Elmar (1980), Die Inschriften Von Kyzikos Und Umgebung Teil I: Grabtexte, Rudolf Habelt Verlag GmbH, Bonn.
- Sen, F., (2003), "Bursa'nın Tarihi Hanları Çarşıları ve Osmanlı Döneminde Ekonomiye Katkıları", Tarihi Bursa Hanları ve Kapalıçarşı, T.E.D Bursa Koleji Eğitim Derneği, Bursa, s.98.
- Sevim, Sezai ve Elbas, Aziz (ed.) (2010),Osmanlı Coğrafyasında Çarşı Kültürü ve Çarşılar, Bursa Büyükşehir Belediyesi.
- Sölch, J. (1920), Historisch-geographische, Studien über bithynische Siedlungen.
- Stewig, Reinhard., (2004) Proposal for Including Bursa, the Cradle City of the Ottoman Empire, in the UNESCO World Heritage Inventory, Geographisches Institut, Kiel.
- Strabon (1987), Coğrafya, (Çev. A. Pekman), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Süel, Mustafa (1996), Antik Dönemde Bursa, Bursa, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul.

- Şahin, S. (1978), *Bithynische Studien*, (Bithynia İncelemeleri), (Deutsch-Türkisch), Rudolf Habelt Verlag GmbH, Bonn.
- Şemseddin, Mehmet, Kara, Mustafa, Atlansoy, Kadir (1997), *Yâdigâr-ı Şemsî*, Uludağ Yayınları.
- T.C. Kültür Bakanlığı, Bursa Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü, Tescil Kayıtları.
- T.C. Kültür Bakanlığı, Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Başkanlığı, Eski Eser Tanımı Ve Kaçakçılığın Önlenmesi Seminer Notları (1989), Ankara.
- T.C. Kültür Bakanlığı, Yayınlar Dairesi Başkanlığı, Bursa, "Eyice, S., Bursa ve Çevresinde Türk Sanatı" (Sayfa: 54) ve "Eyice, S., İznik Tarihçesi ve Eski Eserleri" (Sayfa: 82) Makaleleri (1996), Ankara.
- Talbert, Richard.J.A., *Barrington Atlas of The Greek And Roman World*, Prat 4: Graecia-Asia Minor
- Tankut, G. ve diğerleri (1988), *Bursa-Merkez Koruma-Geliştirme Projesi Açıklama Raporu*, Archieve of Department of Architecture in METU, Ankara.
- Tanman, B. (1996) *Ottoman Architecture in Bursa*, *Bursa*, Republic Of Turkey Ministry Of Culture, Directorate of Publications, Ankara.
- Tanpınar, A. H. (2005), *Beş Şehir*, Dergah Yayınları, İstanbul.
- Taş, Hülya (2011) *Günümüz Bursa Esnafında Ahilik Kültüründen İzler* (The Traces of Ahi Tradition in Contemporary Bursa Guilds), Gaye Kitabevi, Bursa.
- Taş, Hülya (2002), *Bursa Folkloru*, Gaye Kitabevi.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Kentges Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı 2020-2023 [Http://www.kentges.gov.tr](http://www.kentges.gov.tr)
- Tekeli, İ. (1999) Bursa'nın Tarihinde 3 Ayrı Dönüşüm Dönemi, *Uluslar Arası 11. Yapı-Yaşam Kongresi, Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunun 700. Yıldönümünde Bursa ve Yöresi (06-08 Mayıs 1999)*, Mimarlar Odası Bursa Şubesi, Bursa, 7-28.
- Tevfik, Ahmet (2007), *Yüz Yıl Önce Bisikletle Bursa*, Sentez Yayıncılık.
- Texier, Charles (1997), *Küçük Asya, Bithynia, Avrasya Etnografya Vakfı Yayınları*, Çeviri: R. Kaplanoğlu.
- Tokatlı, N. & Boyacı, Y. (1999) The Changing Morphology Of Commercial Activity İn Istanbul, *Cities*, (3) 181-193.
- Tomsu, Leman, (1950), "Bursa Evleri", İTÜ Mimarlık Fakültesi Doçentlik Çalışması, İstanbul.
- Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler(1983), Cilt III. Bursa İli Merkez, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Türkoğlu, S. (2002), *Formation and Transformation of Urban Fabric in the 19th Century Bursa*, yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mimarlık Bölümü Mimarlık Tarihi Yüksek Lisans Programı, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Uludağ (Zirve) ve Bursa Meteoroloji İstasyonlarının Karşılaştırmalı İklimi, Muhammed Zeynel Öztürk - Türk Coğrafya Dergisi, Sayı 55: 13-24, İstanbul.
- Uludağ'ın Beşibirliği (2009) Bursa Kızık Köyleri, Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Umar, Bilge (2004), *Bithynia, İnkılap Kitabevi*
- Umar, Bilge, *Bizansın Son Yüzyılları (1261-1453)*, Donalt M Nicol, Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- Usman-Anabolı (1995), M., *Olympos Dağı Eteklerinde Prusa (Bursa) Sikkesindeki Therme İle İlişkili Olarak*, Belleten 59/226 Ankara.
- Usta, Gülay Keleş.,Doç. Dr., Usta, Ayhan., Yrd. Doç. Dr., "Bursa'da Osmanlı Dönemi Han ve Kervansaray Yapılarının Kentsel Mekan Oluşumu Açısından Değerlendirilmesi." Mimarlar Odası Bursa Şubesi, Yapı Ve Yaşam '99 Sempozyumu, Bursa.
- Ünal, F., *Arkeolojik Bursa Haritası*, Bursa Arkeoloji Müzesi.
- Ünsal, Behcet (1973), *Turkish Islamic Architecture*, London.
- Ünver, Süheyl (2011), *Bursa Defterleri*, Hazırlayan: Gülbün Mesara - Mine Esiner Özen , Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Vardar, B. (2007) Bursa'nın Kentsel Mirasının Korunması Ve Yaşatılması: Osmangazi Belediyesi Örneği, Bursa'nın Kentsel Ve Mimari Gelişimi, Der. C. Çiftçi, Gaye Kitabevi, Bursa, 185-197.

Vasileios ve Kandēs (1883), Hē Prousa : ētoi, archaiologikē, historikē, geōgraphikē kai ekklesiastikē perigraphē autēs met' episynēmnenōn archaiōn epigraphōn topographikou chartou kai eikonōn diaphorōn oikodomēmatōn, Athena Vassaf, Hüseyin (2011), Bursa Hatırası, Hazırlayan: Mustafa Kara – Bilal Kemikli, Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

Vural Arslan, Tülin. , Erkan Işığışık, Arzu Çahantimur, Selen Durak, Fadime Boztaş (2011), Bursa Tarihi Çarşı ve Hanlar Bölgesi Alan Yönetim Planı için Bir Model Önerisi.

Vural, T. (2000) “1958 Yangınından Sonra Bursa Kapalıçarşı Ve Hanlar Bölgesinin Yeniden Yapılanması Çalışmaları Ve Picinato Planı, *Güney Marmara Mimarlık*, (10) 7-12.

Vural, T. (2005) Değişen Üretim-Tüketim İlişkileri Bağlamında Alışveriş Merkezlerinin Anlamsal ve Mekansal Dönüşümüne Eleştirel Bir Bakış, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Vural, T. (2007) Tarihsel Süreklilik İçinde Bursa Kapalıçarşı ve Hanlar Bölgesi, *Bursa'nın Kentsel Ve Mimari Gelişimi*, Der. C. Çiftçi, Gaye Kitabevi, Bursa, 289-309

Vural-Arslan T , Çahantimur, A. (2011), Revival Of A Traditional Community Engagement Model For The Sustainable Future Of A Historical Commercial District: Bursa/Turkey As A Case, *Futures*, Vol. 43, No:4, S. 361-373.

Wilde, H. (1909) Brussa, Berlin.

Yalman, Bedri (1984), Bursa, Yenilik Basımevi, İstanbul 1997, Turing Yayınları, İstanbul 1984, Bursa Ticaret Ve Sanayi Odası Yayınları.

Yalmanoğlu, Nezaket (1998), Bursa Bibliyografyası, Ankara.

Yardımcı, İlhan (2011), Şehirler Sultanı Bursa, Uludağ Yayınları.

Yardımcı, İlhan (1987), Tarihe Mührünü Basan, Bursa'da Saltanat Süren Osmanlı Sultanları ve Bursa Bibliyografyası, İstanbul-Acar Matbaacılık.

Yavaş, Mine (1994), "Metropolitenleşme Süreci İçindeki Tarihi Kentlerde Görsel Kaynak Değerlerinin Planlamaya Etkisi: Bursa İçin Yeni Bir Metropoliten İmaj", MSÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Lisans Bitirme Ödevi, İstanbul.

Yediyıldız, Asım (2011) Ekonominin Merkezi Olarak Emir Hanı ve Bursa Esnafı, İ. Selimoğlu (Eds.) Orhan Gazi ve Dönemi, Osmangazi Belediyesi Yayınları, Bursa.

Yediyıldız, Asım (2003) Şeriye Sicillerine Göre XVI. Yüzyıl İkinci Yarısında Bursa Esnafı ve Ekonomik Hayat, Arasta Yayınları, Bursa.

Yenal, Engin (1996) "Osmanlı Başkenti, Osmanlı Kenti Bursa", Bir Masaldı Bursa Kitabı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul

Yenen, Zekiye (1988) Vakıf Kurumu – İmaret Sitesi Bağlamında Osmanlı Dönemi Anadolu Kentlerinin Kuruluş Ve Gelişim İlkeleri, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir Planlama Anabilim Dalı, İstanbul.

Yenen, Zekiye (1992) Social And Religious Influences On The Form Of Early Turkish Cities Of The Ottoman Period, *Journal Of Architectural And Planning Research*, (9:4) 301-314.

Yenen, Zekiye (1987), Vakıf Kurumu- İmaret Sistemi- Bağlamında Osmanlı Dönemi Türk Kentlerinin Kuruluş ve Gelişim İlkeleri, Doktora Tezi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Yenen, Zekiye (1988) Osmanlı Dönemi Türk Kentlerinin Kuruluş ve Gelişim İlkeleri, The Establishment and Development Principles of Turkish Cities in Ottoman Period), Unpublished Ph.d. Thesis, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yücelt, Nazım (1948), Tarihte Bursa, Ankara Kitabevi, Bursa.

Yücel, A. (1999), “Bursa, Fabrika-i Hümayun Yapılarının Kentsel Anlamı ve Bunların ‘Muradiye Kültür Külliyesi’ne Dönüştürülmesi Hakkında”, Bursa Defteri, 4:20.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Abacılar, Pınar (2008), Dogal ve Kentsel Sit Alanlarında Kültür Turizmi ve Yönetimi -Bogaziçi Arnavutköy Örneği-, Tüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

Ahunbay, Zeynep (2005), Tarihi Çevre Yönetimi ve Yönetim Planları, Tarihi Kentlerin Yönetimi Paneli, İstanbul, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyük kent Şubesi Yayınları, 3 Şubat, s.35-50.

Akıncıtürk, Nilüfer (2002), 700 Yıllık Cumalıkızık Köyü Yapısal Sorunlarının Fiziksel Boyutu, Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 7, Sayı 1.

Ayrancı, İ. (2007), Koruma Alanlarının Yönetimi Ve Yönetim Planı Sürecinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi

Ayverdi, E.H. ve Yüksel, İ.A. (1976), İlk 250 Senenin Osmanlı Mimarisi, Baha Matbaası, İstanbul.

Barkan, Ömer Lütfi, (1942), Osmanlı İmparatorluğunda bir iskân ve kolonizasyon metodu olarak vakıflar ve temlikler 1, İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zâviyeler, Vakıflar Dergisi, sayı II, Ankara.

Başbakanlık Yatırım Destek Ve Tanıtım Ajansı (2010), "Türkiye Turizm Sektörü Raporu", Ankara.

Bayartan, Mehmet (2005), Tarihi Coğrafya Çalışmaları Açısından Şehir Ve Osmanlı Şehri, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı (2009), "Kentsel Miras, Mekan Kalitesi ve Kentsel Tasarım Komisyon Raporu", Kentleşme Şurası, Ankara

BBB (2005), "Bursa Merkez Ve Batı Planlama Bölgesi 1/25000 Ölçekli Nazım İmar Planı Plan Açıklama Raporu", Bursa

BBB (2009), "Bursa Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı 2010-2014"

BBB (2010), "Bursa Büyükşehir Alanı Kent İçi ve Yakın Çevre Ana Ulaşım Planı Mevcut Bilgilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi Raporu", BBB & Bernard Gruppe, Bursa

BBB (2011), "Bursa Büyükşehir Alanı Kent İçi ve Yakın Çevre Ana Ulaşım Planı Yeni Bilgilerin Toplanması Raporu", BBB & Bernard Gruppe, Bursa

BBB (2011), "T1 Raylı Sistem Hattı Uygulama Projesi ve Fizibilite Etüdü, Fizibilite Raporu", BBB & İstanbul Ulaşım, Bursa

BBB (2011), "Bursa Büyükşehir Alanı Kent İçi ve Yakın Çevre Ana Ulaşım Planı Osmangazi Merkezi Entegre Ulaşım Konsepti Raporu", BBB & Bernard Gruppe, Bursa

BBB (2011), "Bursa Kültür Varlıkları Envanteri: Anıtsal Eserler", Bursa

BBB (2011-2012), Bursa 1/100000 Çevre Düzeni Planı, "Bölgesel Analiz Ve Değerlendirme" Özet, Taslak ve Sentez Raporları, Prof. Dr. Gülden Erkut ve Ekibi, Bursa

BBB (2011-2012a), Bursa 1/100000 Çevre Düzeni Planı, "Doğal Yapı Özet, Taslak ve Sentez Raporları", Prof. Dr. Ahmet Cengiz YILDIZCI ve Ekibi, Bursa

BBB, (2011-2012b), Bursa 1/100000 Çevre Düzeni Planı, "Bursa Kırsalının Yapısı, İhtiyaçları Ve Geleceği Strateji Raporu", Prof. Dr. Handan Türkoğlu ve Ekibi, Bursa

BBB (2011-2012c), Bursa 1/100000 Çevre Düzeni Planı, "Kültür Varlıkları Özet, Taslak ve Sentez Raporları", Prof. Dr. Nuran Zeren Gülersoy ve Ekibi, Bursa

BBB (2011-2012d), Bursa 1/100000 Çevre Düzeni Planı, "Çevre Sorunları Özet, Taslak ve Sentez Raporları", Doç. Dr. Feza Karaer ve Ekibi, Bursa.

BBB (2011-2012e), Bursa 1/100000 Çevre Düzeni Planı, "İmalat Sanayi Ve Madencilik Sektörleri Özet, Taslak ve Sentez Raporları", A Planlama LTD. ŞTİ., Bursa.

BBB (2011-2012f), Bursa 1/100000 Çevre Düzeni Planı, "Konut ve Sosyal Donatılar Sektörel Özet, Taslak ve Sentez Raporları", Devingen Planlama Ltd. Şti., Bursa.

BBB (2011-2012g), Bursa 1/100000 Çevre Düzeni Planı, "Mekansal, Sosyo-Demografik Ve Sosyo-Ekonomik Yapı Özet, Taslak ve Sentez Raporları", Prof. Dr. Murat Güvenç, Şehir Araştırmaları Merkezi, İstanbul Şehir Üniversitesi, Bursa

BBB (2011-2012h), Bursa 1/100000 Çevre Düzeni Planı, "Toprak Ve Arazi Kullanımı Özet, Taslak ve Sentez Raporları", Doç. Dr. Ertuğrul AKSOY ve Ekibi, TC Uludağ Üniversitesi, Bursa

BBB (2011-2012i), Bursa 1/100000 Çevre Düzeni Planı, "Ticaret Ve Hizmetler Sektörü Özet, Taslak ve Sentez Raporları", Gülay Bozkurt Planlama Bürosu, Bursa

BBB (2011-2012j), Bursa 1/100000 Çevre Düzeni Planı, "Turizm Sektörü Özet, Taslak ve Sentez Raporları", Esin Mihçioğlu (Yüklenici), Bursa

BBB (2011-2012k), Bursa 1/100000 Çevre Düzeni Planı, "Ulaşım, Lojistik Hizmetler Ve Teknik Altyapı Sektörü Özet, Taslak ve Sentez Raporları", Gülay Bozkurt Planlama Bürosu, Bursa

BBB (2011-2012l), Bursa 1/100000 Çevre Düzeni Planı, "Yerbilimleri Özet, Taslak ve Sentez Raporları", Prof. Dr. Remzi Karagözel ve Ekibi, Bursa

BBB (2012), Büyükşehir Belediyesi Arşivi Seminer, Araştırma, Raporlar ve Sunumları, Bursa

BEBKA (2010), "Bursa Eskişehir Bilecik TR41 Düzey 2 Bölge Planı 2010-2013", Bursa

Bursa İl Özel İdaresi (2009), "T.C. Bursa İl Özel İdaresi Stratejik Planı 2010-2014"

Bursa Osmangazi Belediyesi (2007), "Osmangazi 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı Plan Açıklama Raporu", Bursa

Bursa Yıldırım Belediyesi (2007), "Yıldırım 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı Plan Açıklama Raporu", Bursa

Bursa Yıldırım Belediyesi (2011), "Zaman Tünelinde Kaybolmayan Tarih Bekçileri" Projesi, Yıldırım Belediyesi & BEBKA, Bursa

Bursa Yıldırım Belediyesi (2012), "Cumalıkızık Köyü 1/1000 Ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Araştırma Raporu", Bursa

Cerasi, M. (1999), Osmanlı Kenti – Osmanlı İmparatorluğu'nda 18. ve 19. Yüzyıllarda Kent Uygarlığı ve Mimarisi, (Çev: Aslı Ataöv), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul

Ceylan, Oğuz (1989), Geleneksel Türk Osmanlı Çarşı Yapılarının Oluşumu, Gelişimi ve Yakın Doğu Kültürleri ile Olan Etkileşimleri, MSGSÜ FBE Doktora Tezi

Cezar, M. (1985), Tipik Yapılarıyla Osmanlı Şehirciliğinde Çarşı ve Klasik Dönem İmar Sistemi, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.

Conservation Principles Policies And Guidance For The Sustainable Management of The Historic Environment (2008), English Heritage.

Çakıcı, Sermin (2008), Bursa'daki Yeni Galle Pazarı Hanı (Eski Ali Paşa Kervansarayı) Ve Yakın Çevresinin Korunması Ve Sağıklaştırılması Üzerine Bir Öneri, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Master Tezi.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2010), "KENTGES Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı 2010-2023", Ankara

Çizakça, M. (1995), A Short History of the Bursa Silk Industry 1500-1900, Journal of the Economic and the social History of the Orient, vol:XXIII, parts I and II.

Çolak, Doç. Dr. Nusret İlker (2007), Alan Yönetiminin Hukuki Boyutu, Ulusal Alan Yönetimi Sempozyumu.

DPT (2006), "Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı 2007-2013", Ankara

DPT (2006), "Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu"

DPT (2007), "Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı Yerleşme - Şehirleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu", Ankara

Duymaz, A. Şevki (2003), II. Abdülhamid Dönemi İmar Faaliyetleri (Türkiye Örnekleri), Süleyman Demirel Üniversitesi SBE Tarih Anabilim Dalı Doktora Tezi, Isparta.

Ediz, Özgür; Necmi Gürsakal (2010), Bursa Çarşı Makroformundaki Saçılmanın Fraktal Boyut İle Belirlenmesi, Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 15, Sayı 2,

Erder L. (1976), The making of industrial Bursa: economic activity and population in a Turkish city, Princeton University.

- Faroqhi, Suraiya, (2006)**, Osmanlı Şehirleri ve Kırsal Hayatı, Doğubatı Yayınları, Çeviri: Emine Sonnur Özcan
- Güven, Canan (2007)**, Tarihi Süreçlerde Atmosferik Şartların ve Hava Kirliliğinin Taş Yapılar Üzerindeki Etkileri; KöprülÜ Medresesi ve Kütüphanesi Örneği, Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Gülersoy-Zeren, N.; Günay Z, (2005)**, “Avrupa’da Kültürel Miras Koruma Yaklaşımları ve Avrupa Birliği Üyeliği Sürecinde Türkiye’de Koruma Politikaları”, Tarihi Kent Yönetimi Paneli, TMMOB Mimarlar Odası, İstanbul Büyükşehir Şubesi, 3 Şubat 2005, s.19-34.
- İGEP (2009)**, “Önemli Göç Alan Kentler olarak İstanbul, İzmir, Ankara ve Bursa’nın Sosyal ve Ekonomik Entegrasyon Problemlerinin Çözümüne Destek Projesi”, Rapor: Bursa’da kentsel yenilenmenin teşvik edilmesi, Ankara
- İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı (2011)**, Bimtaş.
- J. Freely (2011)**, A History of Ottoman Architecture, Bosphorus University,
- Karakurt, Tosun. Elif (2007)**, Küreselleşme Sürecinde Kentlerde Mekansal, Sosyal Ve Kültürel Değişim: Bursa Örneği, (Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Doktora Tezi)
- Karataş, Dr. Ali İhsan (2007)**, Bursa’daki Uygulamalar Işığında Osmanlı Devleti’nde Gayrimüslimlerin Meskenleriyle İlgili Düzenlemeler, T.C. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 2
- Karataş, Cengiz (2003)**, Türk Romanında Osmanlı Devleti’nin Kuruluş Sürecine Yaklaşım, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı-Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Kandes, Vasileios I. (2008)**, Kuruluşundan XIX. Yüzyıl Sonlarına Kadar Bursa, Çeviren: Dr. A. İbrahim Kelağa, Gaye Kitabevi, Bursa
- Keleş, Hamza (2001)**, Vakfiyelere Göre XV. Yüzyılda Bursa’da İmar Faaliyetleri, G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 21, Sayı 1
- Kıran, M. Hakan (1992)**, Geleneksel Türk Osmanlı Çarşı Yapılarından Bedesten Yapılarının İncelenmesi ve Günümüzdeki Durumlarıyla Kıyaslanarak Koruma Önerileri Aranması, MSGSÜ FBE Doktora Tezi
- Kuran, Abdullah (1964)**, İlk Devir Osmanlı Mimarisinde Cami, Ankara.
- Küçükkörmürcü, Burcu, (2005)**, Geleneksel Türk Osmanlı Çarşı Yapıları ve Günümüzdeki Alışveriş Merkezleri Üzerine Bir İnceleme, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi
- Lowry, Heath W. (2003)**, Ottoman Bursa in Travel Accounts, Indiana University Ottoman and Modern Turkish Studies Publications, Indiana
- Menthon, R. P. Bernardin (1935)**, L’olympie De Bithynie- Ses Saint, Ses Couvents, Ses Sites, Cure Latin De Brousse, Paris
- NPS (2007)**, Components of a Successful National Heritage Area Management Plan, National Heritage Areas and National Park Service
- Oğuz, Zeynep (2006)**, Multi-Functional Buildings Of T-Type in Ottoman Context: A Network of Identity and Territorialization, METU Department of History of Architecture, Master Thesis,
- Öz, Mehmet (Aralık 1999-Ocak 2000)**, “Osmanlı Devleti’nin Kuruluş ve Büyüme Sürecine Dair”, Türk Yurdu-700. Yılında Osmanlı, c.19-20, sayı 148-149,
- Özdemir, Y. Doç. Dr. Rifat (1994)**, Osmanlı Devleti’nin Tarikat, Tekke Ve Zaviyelere Karşı Takip Ettiği Siyaset, OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi), Sayı: 5
- Özlem KöprülÜ Bağbancı (2007)**, Bursa Hanlar Bölgesi Değişim ve Dönüşüm Sürecinin İncelenmesi ve Bölgenin Korunması Üzerine Bir Araştırma, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi,
- Öztürk, M. “Uludağ (Zirve) ve Bursa Meteoroloji İstasyonlarının Karşılaştırmalı İklimi”, Türk Coğrafya Dergisi, Sayı 55: 13-24, İstanbul.**
- Pedersen, Arthur (2002)**, Managing Tourism at World Heritage Sites: a Practical Manual for World Heritage Site Managers, UNESCO World Heritage Centre.
- Rehm, Peter Douglas (2010)**, Ventures into the Reign of Osman: A New Consensus on Early Ottoman Historiography, North Georgia College and State University, Études Historiques, Vol 2, No 1
- Ringbeck, B. (2008)**, Management Plans For World Heritage Sites, German Commission For UNESCO, Bonn.

SAT Raporu 1.Bölüm (Haziran 2012), SWOT, Unicon Ltd,

SAT Raporu 2.Bölüm (Temmuz 2012), Hedefler-Stratejiler, Unicon Ltd,

Şahin, Evrim (2006), Evaluation of the Financial Instruments Within The Conservation Activities, The Graduate School of Social Sciences of METU , Master Thesis

Solmaz, Seval Kutlu Akal, Melike Yalılı (2002), Uludağ Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Çevre Mühendisliği Bölümü, Bursa'nın İçme Suyu Meselesi ve Bazı Çözüm Önerileri, Ekoloji-Çevre Dergisi, Sayı: 42

Tecer, Lokman Hakan (2005), "Hava Kirleticilerin Karbonatlı Yapı Malzemeleri Üzerine Etkileri", Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, Sayı 2.

TMMOB Şehir Plancılar Odası Bursa Şubesi (2010), Bursa Merkez Reyhan-Kayhan Hanlar Bölgesi Raporu, Bursa **UNESCO World Heritage Centre (2002)**, World Heritage Manuals Managing Tourism at World Heritage Sites: a Practical Manual for World Heritage Site Managers. Published in 2002 by UNESCO World Heritage Centre.

UNESCO (2003), Cultural Tourism. <http://portal.UNESCO.org/culture/en/ev.php> Ahunbay, Z., 2005, Tarihi Çevre Yönetimi ve Yönetim Planları, Tarihi Kentlerin Yönetimi Paneli, İstanbul, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi Yayınları, 3 Şubat, s.35-50.

UNESCO World Heritage Centre (2008), Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, (whc.UNESCO.org/opgutoc.htm).

Üstün, Gökhan Ekrem (2011), Uludag Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Çevre Mühendisliği Bölümü, Nilüfer Çayı'nda Ağır Metal Kirliliğinin Değerlendirilmesi, Ekoloji Dergisi No: 81

Vural, Arslan, T., Dostoğlu, N., Bağbancı, Ö., Akıncıtürk, N. (2011) "Sustainable Revitalisation as a tool for Regenerating the Attractiveness of a Historical Commercial District", Urban Design International, vol:16, no:3, pp.188-201 (DOI: doi: 10.1057/udi.2011.1)

Yardımcı, Yrd. Doç. Dr. Mehmet, "Ahilik", Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fak. Türkçe Eğitimi Bölüm Bşk.

Yazıcı, E. (2007), Özel Çevre Koruma Bölgelerinde Turizm Baskısı Ve Datça – Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi için Turizm Yönetim Planı Önerisi. Yüksek Lisans Tezi. İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi.

Yıldız, Sevil (2010), The Model Of Turkey In Legal Protection of Cultural Heritage, International Symposium on Spatial Information Sciences, Newcastle-UK.

İnternet Kaynakları:

<http://alanbaskanligi.bursa.bel.tr/> , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]

<http://bgc.org.tr/ansiklopedi/bursa-kalesi.html> [Erişim Tarihi: Eylül 2012]

<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan9.pdf> , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]

<http://ekutup.dpt.gov.tr/yerlesim/oik661.pdf> , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]

<http://makaleler.wordpress.com/2006/09/28/osmanli-devleti-icerisindeki-hiristiyanlar-ve-yahudiler/> [Erişim Tarihi: Eylül 2012]

<http://paleoberkay.atspace.com/index.html> , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]

<http://tarihyazilari.blogcu.com/osmanli-devlet-nin-kurulusunda-turk-nufusu/4327252> [Erişim Tarihi: Eylül 2012]

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Cumal%C4%B1k%C4%B1z%C4%B1k>

[Erişim Tarihi: Nisan 2012]

<http://tr.scribd.com/doc/48711821/Lonca-sistemi> [Erişim Tarihi: Eylül 2012]

<http://www.angelfire.com/or3/etnografya/depo1/umanas.htm> [Erişim Tarihi: Eylül 2012]

<http://www.arkeolojidunyasi.com> , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]

www.bebka.org.tr/ , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]

<http://www.belgeler.com/blg/12a1/evaluation-of-the-financial-instruments-within-the-conservation-activities-koruma-etkinlikleri-icinde-finansman-araclarinin-degerlendirilmesi#>, [Erişim Tarihi: Nisan 2012]

<http://www.bursa.bel.tr> , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]

<http://www.bursacevreduzeniplani.org/> , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]

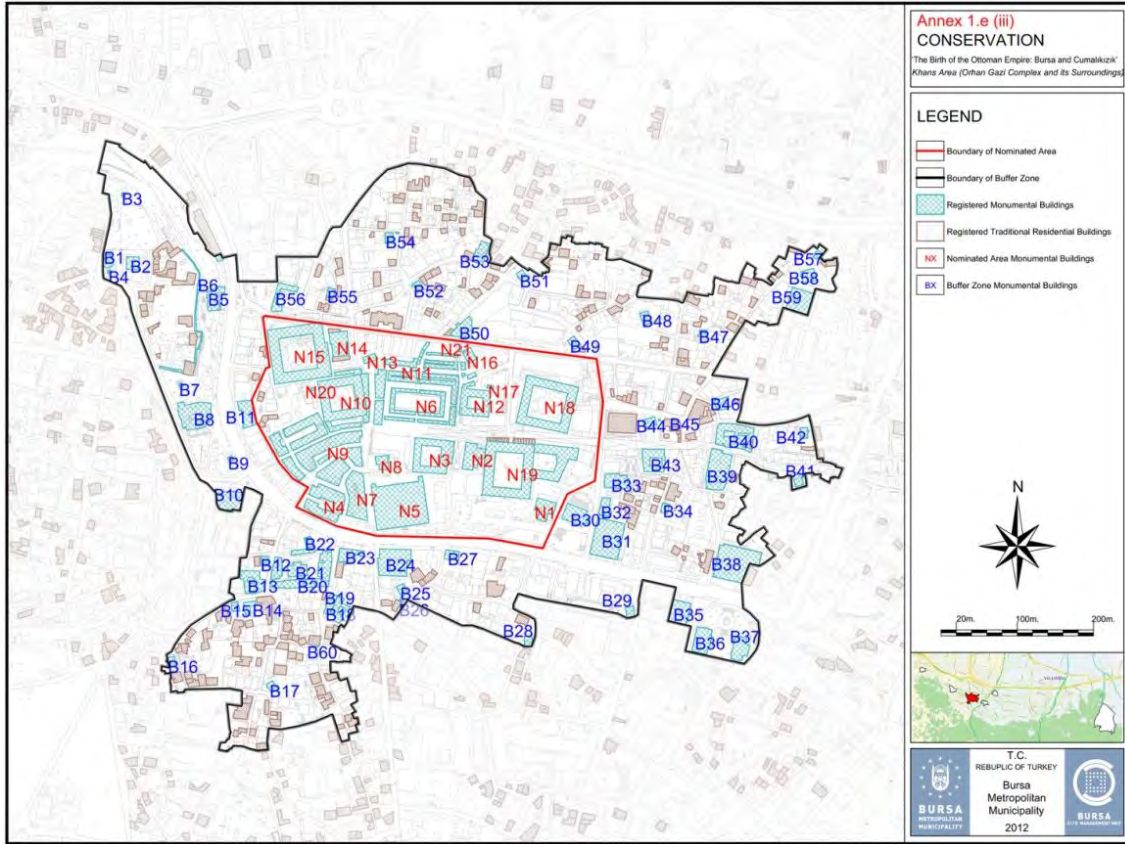
www.bursa.gov.tr , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]

www.bursaarastirmalarimerkezi.org/ , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]
<http://www.bursahaber.com.tr/> Prof.Dr.Erkan IŞIĞIÇOK,(27 Kasım 2011/ 25 Aralık 2011) Bursa Tarihi Çarşı ve Hanlar Bölgesi ile Alışveriş Merkezlerine İlişkin Karşılaştırmalı Analiz 1/2/3/4/5, [Erişim Tarihi: Nisan 2012]
<http://www.bursadakultur.org/> , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]
http://www.bursadakultur.org/uludagin_tarihi.htm [Erişim Tarihi: Eylül 2012]
www.bursaozelidaresi.gov.tr , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]
<http://www.btch.org.tr/> , [Erişim Tarihi: Ağustos 2012]
<http://www.btso.org.tr> , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]
[www.catalhoyuk.com/pdfs/Catal SMP TR.doc](http://www.catalhoyuk.com/pdfs/Catal_SMP_TR.doc) (Çatalhöyük Yönetim Planı, 2004.)
http://www.discoverislamicart.org/pc_item_list.php?begin=0&country=tr
[Erişim Tarihi: Nisan 2012]
<http://www.dmselimiyecamii.com/> (Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi Alan Yönetim Planı, 2010.)
http://www.felsefeekibi.com/sanat/sanatalanlari/sanat_alanlari_ErkenOsmanliMimarisi.html [Erişim Tarihi: Eylül 2012]
www.igeprojesi.net , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]
<http://www.invest.gov.tr/tr-TR/infocenter/publications/Documents/TURIZM.SEKTORU.pdf>
[Erişim Tarihi: Nisan 2012]
<http://www.invest.gov.tr/tr-TR/infocenter/publications/Documents/TURIZM.SEKTORU.pdf> Türkiye Turizm Sektörü Raporu-Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Yatırım Destek Ve Tanıtım Ajansı-Ocak 2010
http://www.iznik.gen.tr/main/iznik_kaynaklari.htm , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]
<http://www.kapalicarsitarihi.com/> , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]
<http://kaplanoglu.org/> , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]
<http://www.kentges.gov.tr> , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]
www.kgm.gov.tr , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]
<http://www.kulturturizm.gov.tr/> , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]
<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44401/bursa-ve-cumalikizik-erken-osmanli-kentsel-ve-kirsal-ye-.html> ,
[Erişim Tarihi: Nisan 2012]
<http://www.ktbayirimisletmeler.gov.tr/> [T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü]
[Erişim Tarihi: Eylül 2012]
<http://www.mimdap.org/?p=25021> [Erişim Tarihi: Eylül 2012]
<http://www.muslimheritage.com/uploads/ottomanarchitecture.pdf>
[Erişim Tarihi: Nisan 2012]
www.osmangazi.bel.tr , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]
<http://www.restoraturk.com/mimarlik-mimari/mimarlik/263-osmanli-mimarisi-nedir.html> [Erişim Tarihi: Eylül 2012]
<http://www.tanitma.gov.tr/TR,22596/cumalikizik.html> [T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü] [Erişim Tarihi: Eylül 2012]
<http://www.tayproject.org/veritab.html> , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]
<http://www.tayproject.org/bib.html> , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]
<http://www.uludag.edu.tr/Icerik/index/konu/13> [Erişim Tarihi: Eylül 2012]
<http://www.worldcat.org>[Erişim Tarihi: Nisan 2012] , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]
[Erişim Tarihi: Nisan 2012]
www.yildirim.bel.tr , [Erişim Tarihi: Nisan 2012]
http://www.zafersen.com/makale_tarihi_ve_sosyolojik_mehmet_oz.htm [Erişim Tarihi: Eylül 2012]

EK-1: DÜNYA MİRASI ADAY ALANLARI ANITSAL ESER LİSTELERİ

HANLAR BÖLGESİ

ÇEKİRDEK ALAN ANIT ESER LİSTESİ

N1	ORHAN GAZİ CAMİİ	14.YY.Orhan Gazi
N2	ORHAN HAMAMI (AYNALI ÇARŞI)	14.YY.Orhan Gazi
N3	EMİR HAN	14.YY.Orhan Gazi
N4	KAPAN HAN	14.YY.I. Murad
N5	ULUCAMİİ	14.YY. Yıldırım Bayezid
N6	BEDESTEN	14.YY.Yıldırım Bayezid
N7	VAİZİYE (MAHKEME) MEDRESESİ	14.YY.Yıldırım Bayezid
N8	ŞENGÜL HAMAMI	14.YY.Yıldırım Bayezid
N9	BAKIRCILAR ÇARŞISI	17.YY
N10	İPEK HAN	15.YY. Çelebi Sultan Mehmed
N11	İVAZ PAŞA ÇARŞILARI, GELİNCİK, SİPAHİ	15.YY Çelebi Sultan Mehmed
N12	GEYVE HAN	15.YY Çelebi Sultan Mehmed
N13	İVAZ PAŞA CAMİİ	15.YY II. Murad
N14	MEYHANELİ (TAVUK PAZARI) HAMAMI	15.YY II. Murad
N15	PİRİNÇ HAN	15.YY. II. Bayezid
N16	ERTUĞRUL BEY CAMİİ	14.YY. Yıldırım Bayezid
N17	BURSA TÖMÜLÜSÜ	MÖ.2.YY
N18	FİDAN HAN	15.YY Fatih Sultan Mehmed
N19	KOZA HAN-İÇ KOZA HAN	15.YY. II. Bayezid
N20	ESİR DEDE(SAĞRICI SUNGUR) TÜRBESİ	17.YY
N21	TRAFİ	20.YY

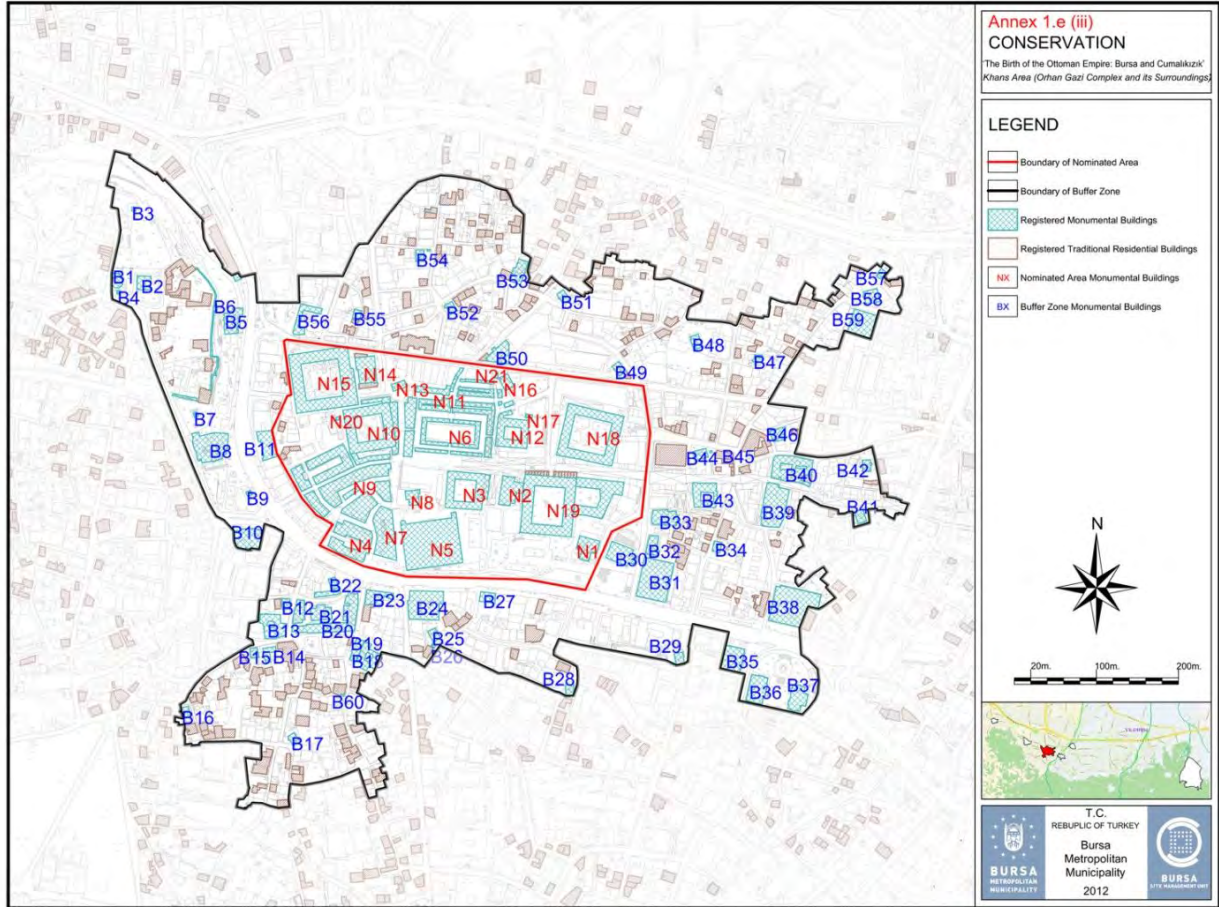
	Orhan Gazi Camii Orhan Külliyesi'nin içindeki caminin kapısı üzerindeki kitabede binanın 1339 yılında Orhan Gazi tarafından yaptırıldığı, Karamanoğlu Mehmed Bey tarafından 1413 yılında yaptırıldığı, Çelebi Sultan Mehmed döneminde 1417 yılında onarıldığı belirtilmektedir. 1855 depreminde büyük ölçüde tahrip olan Cami birkaç kez tamir edilmiş, 1905 yılında Vali Reşit Paşa dönemindeki tamir sırasında daha önce bulunmayan doğu kapısı açılmıştır.
	Orhan Hamamı (Aynalı Çarşı) Orhan Gazi'nin Hisar dışında kurduğu Külliye'nin hamamı olan yapı, şehrin ilk çarşı hamamıdır. Yapım tarihi 1339 yılı olarak kabul edilmektedir. Yapı, 1584'te meydana gelen yangında hasar görmüştür. 1958 Çarşı yangınından sonra da onarım gören yapı, bugün Bursa'nın simgeleri haline gelmiş bazı turistik ürünlerin satıldığı bir çarşı olarak işlev kazanmıştır.
	Emir Han Ulu Cami'nin kuzeydoğu köşesinde. Sultan Orhan tarafından külliye gelir getirmesi amacıyla inşa ettirilmiştir. Bursa'da inşa edilen Osmanlı hanlarının ilkidir. 14. Yüzyıl sonunda, Yıldırım Bayezid yeni bir Bedesten inşa ettirdikten sonra Emir Han bir süre "Eski Bedesten" olarak anılmıştır. Emir Han birçok defalar yanmış ya da yıkılmış ve her defasında büyük masraflarla yeniden onarılmıştır. Günümüzde handa dini kitaplar ve hac malzemeleri satan dükkanlar bulunmaktadır.
	Kapan Hanı Kapan Hanı, Sultan I. Murad tarafından 14. yüzyılın ikinci yarısında yaptırılmıştır. Ancak, Hürriyet Caddesi'nin Reşit Mümtaz Paşa döneminde genişletilmesi sırasında yapının güneyi tamamen yıkılmıştır. Günümüzde tekstil ile ilgili esnaf tarafından kullanılmakta olan hanın, üzeri tonozla örtülü girişi ile kuzeyde birkaç odası özgündür.
	Ulu Cami Ulu Cami, Yıldırım Bâyezid tarafından 1396-1400 yılları arasında yaptırılmıştır. Mimarının Ali Neccar olduğu düşünülmektedir. Cami, zaman içinde deprem, yangın, lodos ve bazı istilalardan zarar görmüş ve çeşitli onarımlar geçirmiştir. Ulu Cami'nin güneybatı köşesinde 1903 yılında yaptırılan Çinili Çeşme 1959 yılında Ulu Cami'de yapılan kapsamlı onarım sırasında yıktırılmış, ancak 1993-1994 yıllarında aslına benzer bir biçimde yeniden inşa edilmiştir.

	Bedesten Yıldırım Bâyezid (salt.1389-1402) tarafından yaptırılan bankacılığın ve borsacılığın çekirdeğini oluşturan bu yapı, en değerli malların alınıp, satıldığı ve kıymetli eşyaların saklandığı bir yer olarak kullanılmıştır. Günümüzde bankaların üstlenmiş oldukları paranın ve değerli eşyaların güvenle saklanması görevi o dönemde bedestenler tarafından karşılanmıştır. Bedestene giriş, dört cephesinin ortasında bulunan kapılarla sağlanmaktadır. Yapı, günümüzde Kuyumcular Çarşısı olarak kullanılmaktadır.
	Vaiziye (Mahkeme) Medresesi Ulu Cami'nin batısında Amcazade Hüseyin Çelebi tarafından yaptırılan bir medrese-çarşıdır. Yıldırım Bâyezid döneminde (salt.1389-1402) yaptırılan medrese, 1855 depreminde hasar görmüş, 1957 yılında yapılan çalışmalarda temelleri ortaya çıkarılarak, planına uygun bir biçimde rekonstrüksiyonu yapılmıştır. Günümüzde iş merkezi olarak kullanılmaktadır.
	Şengül Hamamı Şengül Hamamı Ulu Cami'nin kuzey batısında Yıldırım Bâyezid döneminde (salt.1389-1402) Ulu Cami vakfı olarak yaptırılmıştır. Hamam, geçirdiği yangınlar nedeniyle tahrip olmuştur. Soğukluk bölümünün bazı duvarları yıkılmış, sekizgen kasnak üzerine oturmuş bir kubbe ile örtülü sıcaklık bölümü ise günümüze kadar ulaşabilmiştir. Halen Gümüşçüler Çarşısı olarak kullanılmaktadır.
	İpek Han (Arabacılar Hanı) İpek Han, Sultan Çelebi Mehmed tarafından Yeşil Külliye'ye gelir getirmesi için 15. Yüzyıl'ın ilk yarısında yaptırılmıştır. İpek Hanı'nın mimarının, Hacı İvaz Paşa olduğu çeşitli kaynaklarda ifade edilmektedir. 19. Yüzyıl sonlarında Vali Ahmed Vefik Paşa döneminde Mecidiye Caddesi'nin açılması sırasında hanın doğusundaki giriş cephesi yıkılmış, 1958'den sonra bu bölüm yeniden yapılmıştır. Günümüzde handa terzi atölyeleri ve giysi satan dükkanlar bulunmaktadır.
	Geyve Hanı 15. Yüzyılda Hacı İvaz Paşa'nın inşa edip Çelebi Mehmed'e hediye ettiği Geyve Hanı'nın yapılış amacı, Yeşil Külliye'ye gelir getirmektir. 2007 yılında Osmangazi Belediyesi'nce tamir görmüş ve önündeki bazı muhdes binalar kaldırılarak gün yüzüne çıkarılmıştır.

	İvaz Paşa Camisi Yeşil Cami ve Yeşil Türbe'nin mimarı ve iyi bir asker olan Hacı İvaz Paşa tarafından II.Murad döneminde (salt 1421-1451) yaptırılmıştır. 1958'deki Çarşı yangınından sonra cami 1967-1968 yıllarında yenilenmiştir. 1990'lı yıllarda tamir görmüş ve duvarları bir sıra kesme taş ve tuğla olarak örülmüştür. Yapı, 15. yüzyılda mescit olarak inşa edilmiş, 1642 yılında da Seyit Mehmed Efendi'nin vakfettiği bir minberle camiye dönüştürülmüştür.
	Meyhaneli (Tavuk Pazarı) Hamamı Sultan II. Murad tarafından 1426 yılında, Muradiye Camisi ve İmareti'ne gelir sağlamak amacıyla inşa ettirilmiştir. Meyhaneli Hamam ismini, bir dönem şaraphane olarak kullanıldığı için almıştır; Tavuk Pazarı ise içinde yer aldığı çarşı bölgesinin ismidir. Yol Yapımı sırasında kadın ve erkek bölümlerinin soğuklukları yıkılmıştır. Özel mülkiyette olan yapı, çarşı ve depo olarak kullanılmaktadır.
	Pirinç Han II. Bâyezid tarafından İstanbul'daki cami ve imaretine gelir sağlamak amacıyla 1490-1508 yılları arasında yaptırılmıştır. Mimarları Sultan Şah oğlu Yakup Şah ve Abdullah oğlu Ali'dir. 1855 depreminde Han'ın özellikle üst katı hasar görmüş, zaman içinde binanın avlusunda ve içinde tahrip olmuş bölümleri kullanılır duruma getirmek için çeşitli ek yapılar yapılmıştır. Ayrıca, kuzeydoğu köşesi, 1903-1906 yıllarında Hamidiye Caddesi açılırken kesilmiştir. Han'ın doğusuna doğru uzanan tonozlarla örtülü iki sıra dükkan 1519 yılında yanmış ve daha sonra onarılmıştır. Pirinç Han'da 1983 yılında başlayan restorasyon çalışmaları 2004 yılında tamamlanmıştır. Günümüzde alt kat çeşitli kafeler tarafından kullanılmakta olup, üst kat ise büyük oranda boştur.
	Ertuğrul Bey Camisi Yıldırım Bâyezid döneminde (salt 1389-1402), oğlu Ertuğrul Bey adına yaptırılmıştır. Ertuğrul Bey Aydın Sancak Beyi iken 1398 yılında vefat etmiş ve naaşı Bursa'ya getirilerek bu caminin haziresine defnedilmiştir. Tarih içinde birçok defa yanarak onarılan ve değişikliğe uğrayan cami 1855 depreminden de az hasarlı olarak kurtulmuştur.
	Bursa Tümülüsü Geyve Han'ın kuzeyindeki M.Ö. 2. yüzyıldan kalma tümülüs, 1969 yılında Bursa Ticaret ve Sanayi Odası binasının temel kazısında bulunmuş ve günümüzde yıkılmış olan bu binanın bodrumunda korunmuştur. Tümülüs, dromos ve mezar odası olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Tümülüste bulunan M.Ö. 2. yüzyıl Bithynia Krallığı dönemine ait 5 adet lagnos (testi), 5 adet çift kulplu urna (ölü külü kabı), 3 adet ufak kap, 16 adet koku kabı, 2 adet megara kase, 2 adet yağ kandili, 3 adet altın diadem parçası Bursa Arkeoloji Müzesi'ne götürülmüştür.

	Fidan Hanı 15. Yüzyılda Fatih Sultan Mehmed'in sadrazamı Mahmud Paşa tarafından İstanbul'daki Mahmutpaşa Külliyesi'ne gelir getirmesi için inşa ettirilmiştir. Güneyde cümle kapısı, doğuda da ahırlar bölümünün kapısı yer alır. Ancak, ahırlar bölümü günümüze ulaşmamıştır.
	Koza Han Koza Han 1490-1491 yılları arasında II. Bâyezid tarafından, İstanbul'daki cami ve medresesine gelir getirebilmek amacıyla, mimar Abdul-ula bin Pulad Şah'a yaptırılmıştır. Günümüzde ticari amaçlı olarak kullanılmaktadır.
	İç Koza Han İç Koza Han denilen bölüm Koza Han'ın ahırlar kısmıdır. Koza Han'a doğudan bitişik olan tek katlı binanın avlusuna Koza Han'ın doğu duvarından 3.66 metrelik bir açıklıkla geçilmektedir. Günümüzde İç Koza Han yeme içme amaçlı kullanılmaktadır.
	Esir Dede (Sağrı Sungur) Türbesi 1680 yılında inşa edilmiştir. Bir kaynağa göre türbenin yakınındaki Sağrı Sungur Mescidi'ni Hoca Sungur yaptırmıştır. Bir başka kaynağa göre ise Şeyhülislam Esiri Mehmed Efendi Sağrı Sungur Mescidi'ni tamir ettirmiş ve kendisi için bir türbe yaptırmıştır. Kendisi de 1692 de vefat ettiğinde buraya gömülmüştür. Türbede Şeyhülislam Esiri Mehmed Efendi'den başka annesi Fatma Hanım ve kardeşi Ali Efendi'nin mezarları bulunmaktadır. Esiri Mehmed Efendi adı sonradan halk arasında Esir Dede'ye dönüşmüştür.
	Trafo 1700'lerin başında Fransız bir bilim adamının elektrik üzerine önemli bir buluşundan sonra Avrupa ve Amerika'da, özellikle 1800'lerin başından itibaren, elektrikle ilgili hızlı gelişmeler olmuş; ancak, Bursa'da elektrik enerjisinin üretimi için girişimlere 1906'da başlanabilmektedir. Cumhuriyet'in kuruluşunun ardından 1924 yılında, İtalyan ve Fransız şirketlerinin katkılarıyla Bursa'nın değişik mahallelerinde on iki adet trafo merkezi inşa edildikten sonra, daha sistemli olarak elektrik dağıtımı yapılan kentte 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın başlarında aydınlatma, yağ kandilleri ve mumlarla yapılmıştır. On iki adet trafodan biri de Cumhuriyet Caddesinde yer almaktadır.

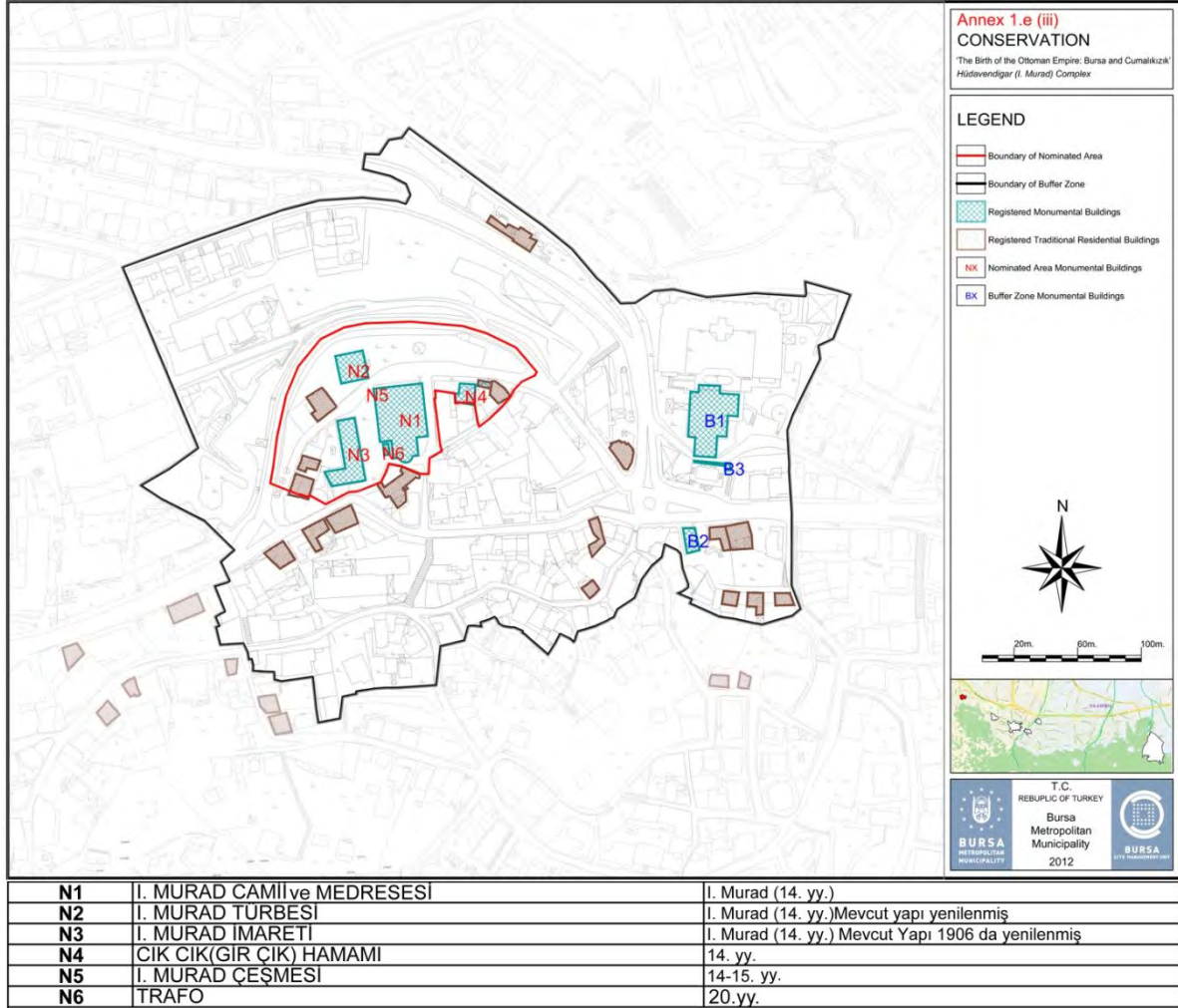
HANLAR BÖLGESİ TAMPON BÖLGE ANIT ESER LİSTESİ

B1	OSMAN GAZİ TÜRBESİ	14. YY. Mevcut Yapı: 1863 Abdülaziz Dönemi
B2	ORHAN GAZİ TÜRBESİ	14. YY. Mevcut Yapı: 1863 Abdülaziz Dönemi
B3	SAAT KULESİ	19. yy.
B4	ŞEHİTLİK ANITI	20. yy.
B5	KİLİSE KALINTISI	19.yy.
B6	BURSA SURLARI	MÖ. 185 (MÖ. 2. YY.)
B7	OKÇU BABA TÜRBESİ	14. YY.
B8	BALİBEY HAN	15. YY.
B9	TİMURTAŞ PAŞA MEZARI	Mezar: 1402-1403 Yapı: 1940
B10	ÇAKIR HAMAM	15.yy.
B11	MERKEZ BANKASI	1967 (20.yy)
B12	MECNUN DEDE CAMİİ	15.YY.
B13	AHŞAP HAN	? (15-18 . yy.)
B14	AHŞAP HAN	? (15-18 . yy.)
B15	HACI SEVİNÇ CAMİİ	15. yy.
B16	VELED-İ VEZİRİ CAMİİ	II. Murad 1421-1451
B17	FİŞKIRIK (DUHTER-İ ŞERİF) CAMİİ	Fatih Sultan Mehmed 1451-1481

HANLAR BÖLGESİ TAMPON BÖLGE ANIT ESER LİSTESİ -devamı

B18	İNEBEY MEDRESESİ	Çelebi Mehmed 15.yy.
B19	İNEBEY HAMAMI	15 yy.
B20	TAHTAKALE HANI	Çelebi Mehmed 15.yy.
B21	TAHTAKALE HAL BİNASI	?
B22	GÜNGÖRMEZ CAMİİ	15. yy.
B23	EMLAK BANKASI (ZİRAAT BANKASI) BİNASI	20. yy.
B24	PTT BİNASI	20. yy.
B25	ŞEKER HOCA CAMİİ	15. yy.
B26	ŞEKER HOCA TÜRBESİ	15. yy.
B27	İŞ BANKASI BİNASI	20. yy.
B28	NALBANTOĞLU CAMİİ	II. Murad 15. yy.
B29	KARAŞEYH CAMİİ	15. yy.
B30	TARİHİ BELEDİYE BİNASI	19. yy.
B31	TAYYARE KÜLTÜR MERKEZİ	20. yy.
B32	YAPIKREDİ BANKASI	20. yy.
B33	SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ BİNASI	20. yy.
B34	SİMKEŞ CAMİİ	15. yy.
B35	HÜKÜMET KONAĞI	20. yy.
B36	ADLİYE BİNASI	20. yy.
B37	DEFTERDARLIK	20. yy.
B38	AHMET VEFİK PAŞA TİYATROSU	20. yy.
B39	NALINCILAR HAMAMI	I. Murad 14. yy.
B40	KÜTAHYA HAN	II. Murad 15. yy.
B41	ŞERAFETTİN PAŞA CAMİİ	Fatih Sultan Mehmed 15. yy.
B42	KARAKADİ CAMİİ	Fatih Sultan Mehmed 15. yy.
B43	TUZ HAN	Fatih Sultan Mehmed 15. yy.
B44	TUZ PAZARI CAMİİ	Fatih Sultan Mehmed 15. yy.
B45	TUZ PAZARI ÇEŞMESİ	Fatih Sultan Mehmed 15. yy.
B46	HAYRETTİN PAŞA CAMİİ	I. Murad. 14. yy.
B47	ALANYA-ALANYERİ CAMİİ	Fatih Sultan Mehmed 15. yy.
B48	İSMAİL HAKKI BURSEVİ TEKKE VE CAMİİ	18. yy.(1722)
B49	YİĞİT CEDİD CAMİİ	15. yy.
B50	PERŞEMBE HAMAMI	15. yy.
B51	YENİ BEZZAZ CAMİİ	Fatih Sultan Mehmed 15. yy.
B52	VELED-İ ENBİYA CAMİİ	Fatih Sultan Mehmed 15. yy.
B53	REYHAN PAŞA HAMAMI	II. Murad 15. yy.
B54	MANTICI CAMİİ	Fatih Sultan Mehmed 15. yy.
B55	TAVUK PAZARI MESCİDİ	15. yy.
B56	MUDANYA (APOLYONT) HAN	? (14-16. yy.)
B57	ABDAL MEHMED CAMİİ	II. Murad 15. yy.
B58	ABDAL MEHMED TÜRBESİ	II. Murad 15. yy.
B59	ABDAL DEPOSU	?
B60	GÖZETİCİ DEDE MEZARI	17. yy.

SULTAN KÜLLİYELERİ ANIT ESER LİSTESİ**HÜDAVENDİGAR (I.MURAD) KÜLLİYESİ****ÇEKİRDEK ALAN ANIT ESER LİSTESİ****I. Murad (Hüdevendigar) Camii**

1363- 1366 yılları arasında I. Murad Hüdevendigar tarafından yaptırılan caminin en önemli özelliği binanın alt katında cami, üst katında ise medresenin düşünülmüş olmasıdır. Camide, Bizans yapılarından alınarak kullanılmış bazı mermer sütunlar ve sütun başlıkları görülmektedir.

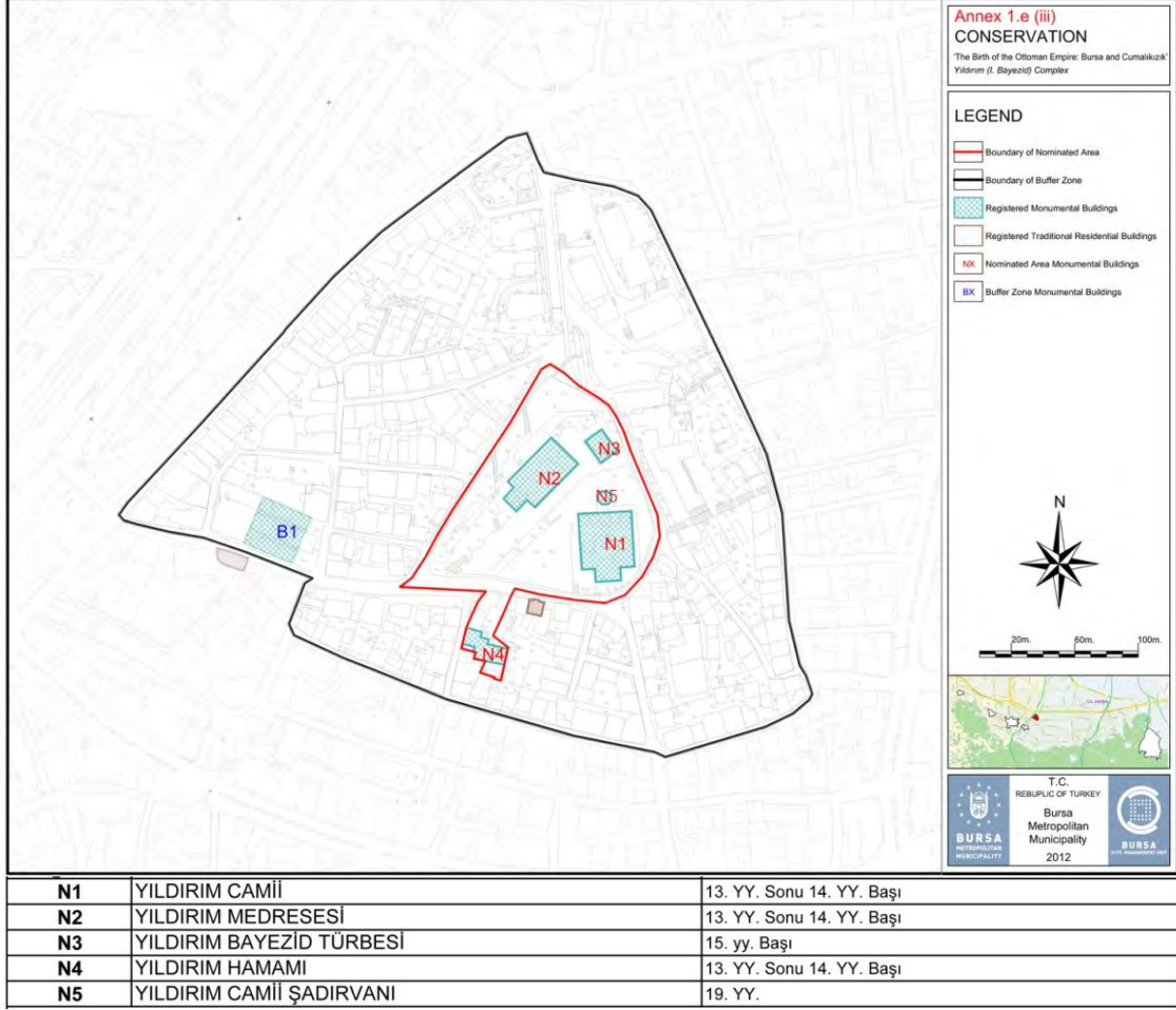
	I. Murad Türbesi ve Hazinesi Yıldırım Bâyezid tarafından 1389 yılında Kosova Savaşı'nda hayatını kaybeden babası, I. Murad için yaptırılmıştır. 1741 tarihinde yenilenmiştir. Bina, 1855 depreminde önemli hasara uğradıktan sonra eski temelleri üzerinde 1863 yılında Sultan Abdülaziz tarafından yeniden inşa ettirilmiştir. Türbe'nin ortasındaki piriç parmaklıklı I. Murad'a ait sandukanın etrafında I. Murad'ın oğlu Yakup Çelebi, Yıldırım'ın oğlu Süleyman Çelebi, Süleyman'ın oğlu Orhan Çelebi ile Musa Çelebi ve II. Bayezid'in oğlu Mehmed Çelebi'nin sandukaları bulunmaktadır. Üç sandukanın sahipleri ise bilinmemektedir.
	I. Murad İmareti I. Murad tarafından 1367-1385 yıllarında yaptırılmış, ancak 19. yüzyılda büyük hasar gördükten sonra 1906 yılında Sultan Abdülhamid tarafından yenilenmiştir. I. Murad İmareti bir süre Turizm İl Müdürlüğü olarak değerlendirilmiş olup, halen bir vakıf tarafından kullanılmaktadır.
	Cık Cık (Gir Çık) Hamamı I. Murad Külliyesi içinde, Cami'nin doğusunda, Cami ile birlikte 1365-66 yılları civarında inşa edilen ve Bekarlar, Cıkcık veya Girçık Hamamı olarak bilinen bina yer almaktadır. Zaman içinde hamamın geçirdiği onarımlar sırasında çatıyı kiremitle kaplayabilmek için ikinci bir kasnak inşa edilmiş ve daha az eğimli bir kubbe elde edilmiştir.
	I. Murad Camii Çeşmesi Cami'nin duvarındaki çeşmede sivri kemerli, derin olmayan bir nişin içinde tek musluk ile bir yalak ve yalağın üzerinde iki sıra testere dişi kirpi saçak vardır.
	Trafo Bursa'da aynı dönemde yapılmış on iki adet trafodan biri, Çekirge Sırtı'nda Hüdavendigâr Külliyesi sınırları içerisinde yer almaktadır.

HÜDAVENDİGAR KÜLLİYESİ TAMPON BÖLGE ANIT ESER LİSTESİ

B1	ESKİ KAPLICA	I. Murad (14. yy.)
B2	LAMİ ÇELEBİ CAMİİ	1528 - 16.yy.
B3	SU DEPOSU ve ÇEŞME	I. Murad (14. yy.)

YILDIRIM KÜLLİYESİ

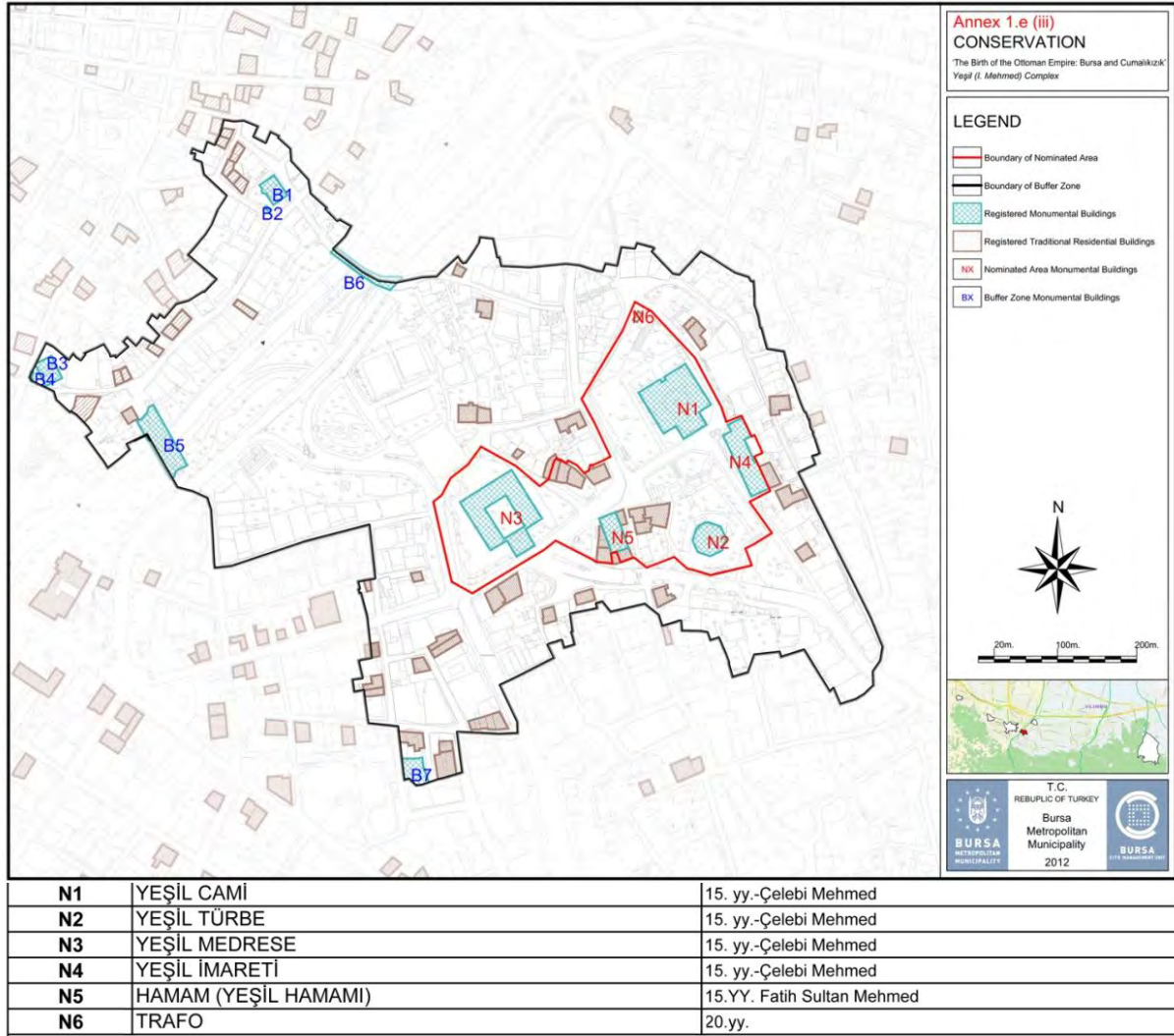
ÇEKİRDEK ALAN ANIT ESER LİSTESİ

	Yıldırım Camii Sultan I. Bâyezid'in Bursa'da 14. yüzyıl'ın sonunda inşa ettirdiği külliye de yer almaktadır. 1855 depreminde minaresi yıkılan Yıldırım Camisi'nde 1963 yılında binadan ayrı olarak bir minare yapılmıştır.
	Yıldırım Medresesi Yıldırım Külliyesi içinde Yıldırım Camii'nin kuzeybatısında yer alan medrese, 1390 yılında, Yıldırım Bâyezid tarafından yaptırılmıştır. Osmanlı mimarisinde, önü kapalı ilk medresedir. 1640,1649, 1671, 1825 ve 1953 yıllarında onarım gören medrese, bugün dispanser olarak kullanılmaktadır.
	Yıldırım Bâyezid Türbesi Yıldırım Türbesi, Yıldırım'ın oğlu Süleyman Çelebi tarafından Yıldırım Bâyezid Külliyesi'nde Yıldırım Camisi'nin kuzeyinde, Medrese'nin ise doğusunda 1406 yılında mimar Hüseyin oğlu Ali'ye inşa ettirilmiştir. 1402 yılında Timur'a Ankara Savaşı'nda yenildikten kısa bir süre sonra vefat eden Yıldırım'ın naaşı bir süre Akşehir'de kaldıktan sonra Bursa'ya getirilerek kendi külliyesindeki Türbe'ye gömülmüştür.
	Yıldırım Hamamı Yıldırım Külliyesi'nde Yıldırım Camisi'nin batısındaki eğitimli alanda ayrıca küçük bir hamam bulunmaktadır. Bu hamam Yıldırım Bâyezid tarafından 1390 yılında yapılmıştır. Uzun bir süre özel mülkiyete ait olarak, depo işleviyle kullanılan bina, günümüzde onarılmaktadır.
	Yıldırım Camii Şadırvanı Şadırvanın yapım tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak 1890 yıllarına ait bazı fotoğraflarda şadırvanın mevcut durumda olduğu görülmektedir. Şadırvan günümüzde kullanılır durumdadır.

YILDIRIM KÜLLİYESİ TAMPON BÖLGE ANIT ESER LİSTESİ

B1	MOLLAYEGÂN MEDRESESİ	14. YY.

YEŞİL KÜLLİYESİ**ÇEKİRDEK ALAN ANIT ESER LİSTESİ****Yeşil Camii**

1414-1419 yılları arasında inşa edilen Yeşil Cami, Hacı İvaz Paşa'nın en önemli eserlerinden biridir "1" planlı caminin üzeri iki kubbe ile örtülmüştür. Yeşil Cami'nin son cemaat yeri Çelebi Sultan Mehmed'in vefatı nedeniyle tamamlanamamıştır. Caminin süslemeleri 1424'te tamamlanmıştır.

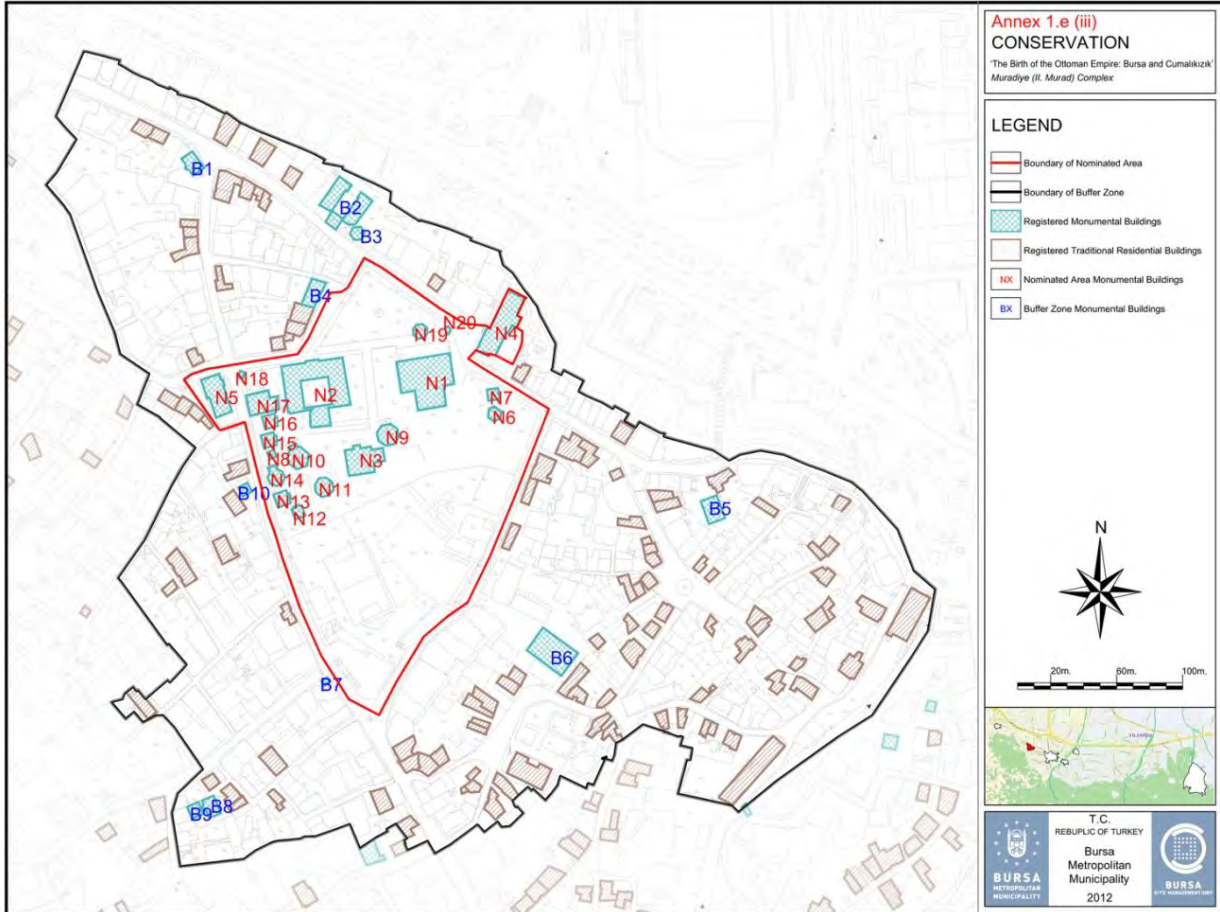
	Yeşil Türbe 1421 yılında Çelebi Sultan Mehmed tarafından Yeşil Cami'nin karşısındaki tepe üzerinde Hacı İvaz Paşa'ya yaptırılmıştır. Yeşil Türbe'nin içindeki Çelebi Mehmed'in sandukası çok görkemli bir çini işçiliğine sahiptir. Sultan'ın sandukasının yanı sıra Sultan'ın yakınlarının da sandukaları Türbe içinde bulunmaktadır, ancak gerçek mezarlar Türbe'nin bodrumunda beş bölüme ayrılmış olan bir mezar dairesinde yer almaktadır.
	Yeşil Medresesi Günümüzde Türk-İslam Eserleri Müzesi olarak kullanılan Medrese'nin yapımına 1414 yılında Çelebi Sultan Mehmed tarafından başlanmıştır, ancak Sultan'ın 1421 yılındaki vafatı dolayısıyla planlanan şekilde bitirilememişse de 1424 yılında kullanıma açılmıştır. Sultaniye Medresesi olarak da anılır.
	Yeşil İmaret Çelebi Sultan Mehmed'in Yıldırım İlçesi'nde Hacı İvaz Paşa'ya 1414-1421 yıllarında yaptırmış olduğu Yeşil Külliye'nin bir bölümünü imaret oluşturmaktadır. Yeşil Külliyesi içinde yer alan imaret uzun bir süre harap durumdayken, Vakıflar tarafından onarılmıştır. Bir süre kafe olarak işletilen bina, halen Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün kullanımında olup, yeni bir restorasyon yapılmaktadır.
	Yeşil Hamamı Yeşil Caddesi üzerinde, Yeşil Türbe'nin batısında bulunan bu hamamı Fatih Sultan Mehmet döneminde, 1480 yılında Sofu Bedreddin ve Köse Bedreddin isimleri ile tanınan Türbedar Köse Ali Paşa yaptırmıştır. Tek kubbeli hamam tipolojisinde olan bu hamamın soğukluk bölümü tek kubbe ile örtülüdür. Soğukluktan geçilen ve tek kubbe ile örtülü ılıklik bölümünden de sıcaklık bölümüne ulaşılır. Sıcaklık bölümündeki kurnaların arasından halvet odalarına ulaşmaktadır.
	Trafo Bursa'da aynı dönemde yapılmış on iki adet trafodan biri de Yeşil Camii'nin kuzeyinde yer almaktadır.

YEŞİL KÜLLİYESİ TAMPON BÖLGE ANIT ESER LİSTESİ

B1	BEDRETTİN CAMİİ	1443-II. Murad
B2	BEDRETTİN CAMİİ ÇEŞMESİ	1443-II. Murad
B3	SELÇUK HATUN CAMİİ	1443-II. Murad
B4	SELÇUK HATUN ÇEŞMESİ	1443-II. Murad
B5	İRGANDI KÖPRÜSÜ	1443-II. Murad
B6	BOYACI KULLUĞU KÖPRÜSÜ	16.yy.
B7	HACI BABA MESCİDİ HAZİRESİ	?

MURADIYE (II. MURAD) KÜLLİYESİ

ÇEKİRDEK ALAN ANIT ESER LİSTESİ

N1	II.MURAD CAMİİ	15. yy. II.Murad
N2	II MURAD MEDRESESİ	15. yy. II.Murad
N3	II. MURAD TÜRBESİ	15. yy. Fatih Sultan Mehmed
N4	II. MURAD İMARETİ	15. yy. II.Murad
N5	II MURAD HAMAMI	15. yy. II.Murad
N6	HÜMA HATUN TÜRBESİ	15. yy. Fatih Sultan Mehmed
N7	SARAYLILAR TÜRBESİ	15. yy. Fatih Sultan Mehmed
N8	EBE HATUN TÜRBESİ	15. yy. Fatih Sultan Mehmed
N9	ŞEHZADE AHMED TÜRBESİ	1513 Yavuz Sultan Selim
N10	CEM SULTAN ve ŞEHZADE MUSTAFA ÇELEBİ TÜRBESİ	15. yy.
N11	ŞEHZADE MUSTAFA TÜRBESİ	16. yy. II. Selim
N12	GÜLŞAH HATUN TÜRBESİ	15.yy.
N13	MÜKRİME HATUN TÜRBESİ	16.yy.
N14	ŞEHZADE MAHMUD TÜRBESİ	16.yy.
N15	GÜLRUH SULTAN TÜRBESİ	16. yy.
N16	ŞİRİN HATUN TÜRBESİ	16.yy.
N17	MURADIYE İLKÖĞRETİM OKULU	15. yy. II.Murad
N18	II. MURAD ÇEŞMESİ	15. yy.
N19	II. MURAD ŞADIRVANI	?

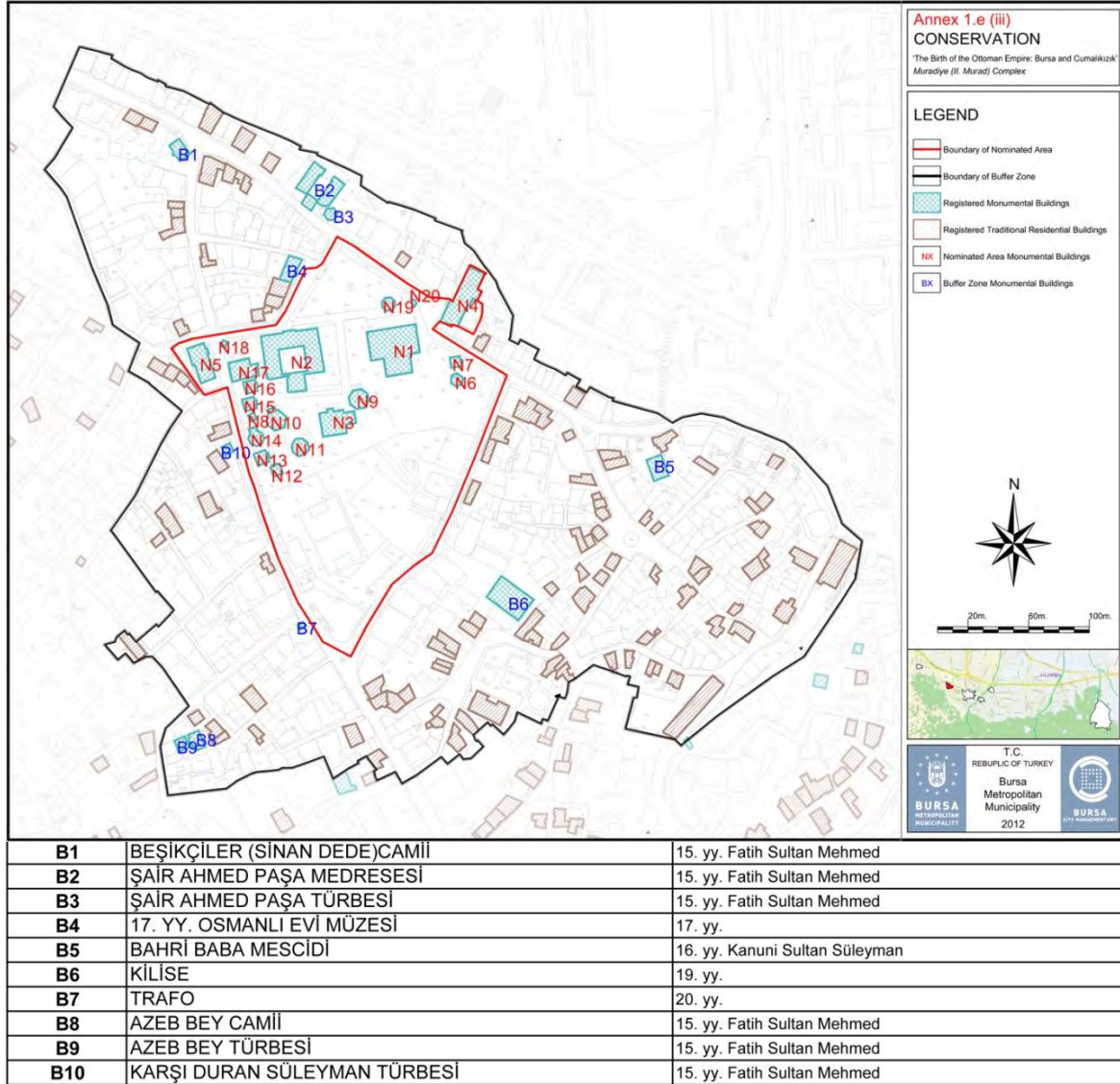
	II. Murad (Muradiye) Camii Muradiye semtinde II. Murad tarafından yaptırılan külliyein içinde yer alır. Bu külliye, İstanbul Osmanlıların başkenti olana kadar Bursa'daki tahta çıkan beş padişah tarafından kentte yaptırılan külliyelerin sonuncusudur. Kitabeden, cami inşaatının 1425 Mayıs ayında başlayıp 1426 Kasım ayında, yani bir buçuk yıldan az bir zamanda bittiği anlaşılr.
	II. Murad (Muradiye) Medresesi II. Murad tarafından 15. Yüzyılda yaptırılmıştır. Öğrencilerin kalabileceği ölçülerde 14 odası ve bir büyük dershanesi bulunan medresenin bir de kütüphanesi vardır. Muradiye Medresesi, 1951 yılında restore edilerek yakın zamana kadar Verem Savaş Dispanseri olarak kullanılmıştır. 2005 yılından bu yana "Döne Ocak Kanseri Erken Tanı Merkezi" olarak kullanılmakta olup, içinde bir de Sağlık Müzesi bulunmaktadır.
	II. Murad Türbesi Muradiye Külliyesi sınırları içinde 15. ve 16. yüzyıllarda değişik Sultanlar tarafından yakınları için yaptırılan on üç türbe ile külliyein batısından geçen yol nedeniyle külliyeiden ayrılmış bir adet türbe bulunmaktadır. Bu türbelerden en önemlisi Fatih Sultan Mehmed tarafından 1451 yılında vefat eden babası II. Murad için yaptırılan türbedir. II. Murad'ın vasiyeti üzerine türbe son derece sade bir şekilde yapılmış ve Sultan bir lahit içine değil, doğrudan toprağa gömülmüş, mezarının üzerine yağmurun yağabilmesi için Türbe'nin üzeri açık bırakılmıştır.
	II. Murad (Muradiye) İmareti II. Murad tarafından 1425-1426 yıllarında yaptırılmıştır. 1994 yılında restore edilen bina 1995 yılından bu yana geleneksel Türk yemeklerinin sunulduğu bir lokanta olarak hizmet vermektedir.
	II. Murad (Muradiye) Hamamı 1425 yılında Sultan II. Murad tarafından Muradiye Külliyesi içinde yaptırılmış, ancak sonradan yapılan trafik düzenlemeleri sırasında bina Külliye bahçesinin dışında kalmıştır. Bina zaman içinde bakımsızlıktan harap olmuş, bir süre dökümhane olarak kullanıldıktan sonra restore edilerek yeniden hamam olarak işlevlendirilmiştir. Özel mülkiyette iken kamulaştırılan ve 2008-2010 yılları arasında Osmangazi Belediyesi tarafından restore edilen bina, "Engelli Kişisel Gelişim Merkezi" olarak kullanılmak üzere Bursa İl Özürlüler Kurulu'na tahsis edilmiştir.

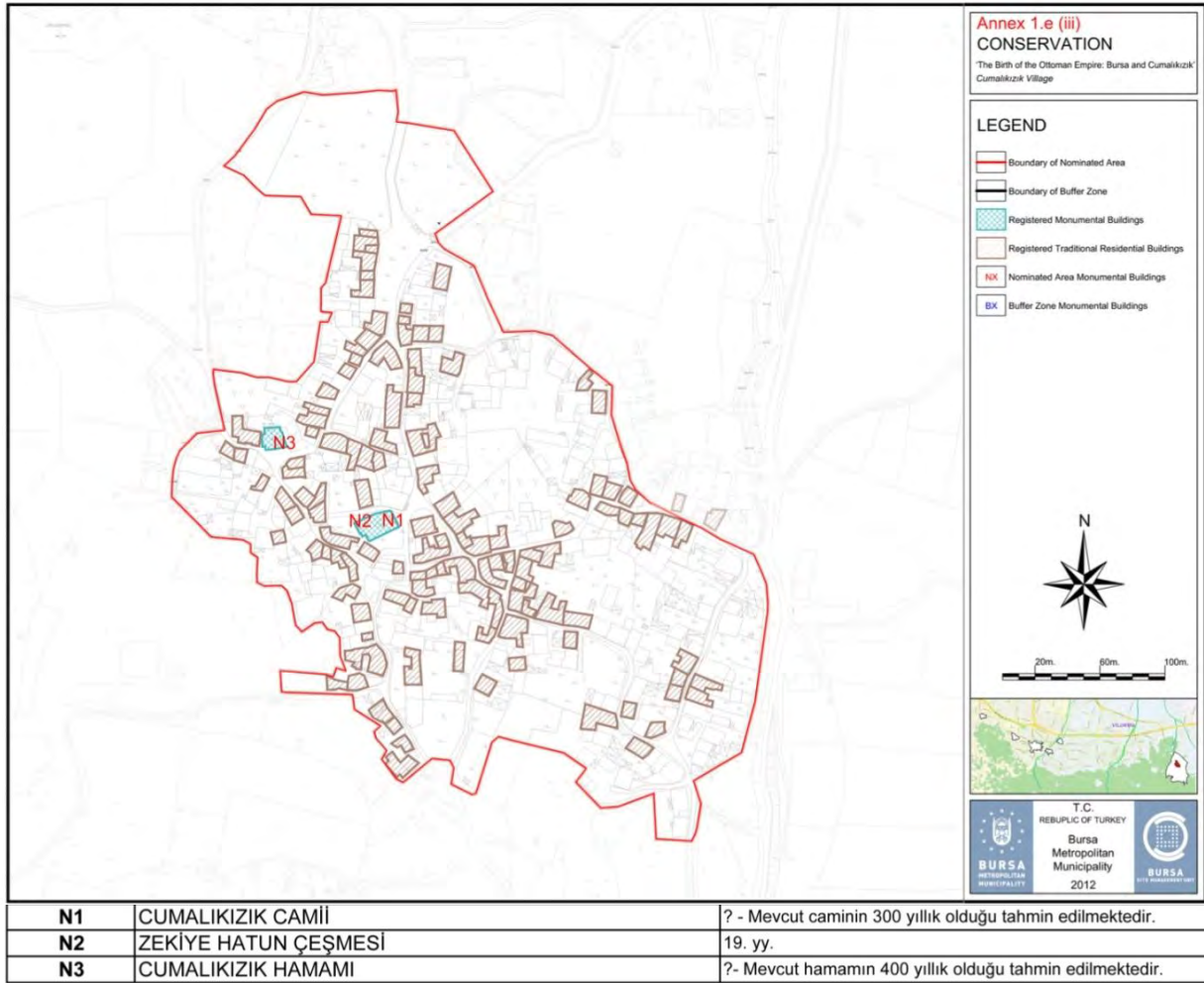
	Hüma Hatun Türbesi Fatih Sultan Mehmed'in annesi Hüma Hatun için II. Murad tarafından Muradiye Camisi'nin doğusundaki bahçe içinde 1449 yılında yaptırılmıştır. Ak Türbe veya Hatuniye Türbesi olarak da bilinir. Türbede Hüma Hatun'dan başka bir sanduka daha bulunmaktadır.
	Cariyeler(Saraylılar)Türbesi Muradiye Külliyesi'nde Muradiye Camisi'nin güneydoğusunda 15. yüzyılda yapıldığı düşünülen türbedir. Türbe içinde tam olarak kime ait olduğu bilinmeyen iki sandukanın saray kadınlarının olduğu düşünülmüştür.
	Ebe Hatun (Gülbahar) Türbesi Muradiye Külliyesi'nde Fatih Sultan Mehmed'in ebesine ait olduğu iddia edilen türbe, kenarları açık bir şekilde inşa edilmiştir. İçinde bulunan Ebe Hatun'un mermer sandukası zeminden bir metre yüksekliktedir.
	Şehzade Ahmed Türbesi Muradiye Külliyesi içinde II. Bâyezid'in oğlu Şehzade Ahmed için yaptırılmıştır. Türbede altı adet sanduka bulunmaktadır. Duvarların bazı bölümleri ve kubbe beyaz badanalı olup, sade kalem işçiliğine sahiptir.
	Cem Sultan – Şehzade Mustafa Çelebi Türbesi 1474 yılında ölen Şehzade Mustafa önce başka bir türbeye, 1479'da kendi türbesine gömülmüştür. Sonradan Sultan Abdullah, Sultan Cem ve Alem Şah da burada defnedildiği için Türbe, Cem Sultan Türbesi olarak da isimlendirilmektedir.
	Şehzade Mustafa Türbesi Mustafa-i Cedid Türbesi olarak da bilinir. Şehzade Mustafa, Kanuni Sultan Süleyman ve Mahi Devran'ın oğludur. 1553'te öldürüldükten sonra kardeşi II. Selim tarafından yaptırılan türbede defnedilmiştir.

	Gülşah Hatun Türbesi Gülşah Hatun, Sultan Mustafa'nın annesi ve Fatih Sultan Mehmed'in eşi. Türbenin içinde iki sanduka mevcuttur.
	Mükrime Hatun Türbesi Bu türbede II. Bâyezid'in çocuklarından Konya Sancak Beyi Şehinşah'ın eşi Mükrime Hatun'un mezarı vardır. Doğudaki girişte kesme taştan ufak bir eyvan bulunmaktadır.
	Şehzade Mahmud Türbesi Sultan Mahmud II. Bâyezid'in oğludur. Türbe, annesi Bülbül Hatun tarafından Abdullah oğlu Ali ve Sultan Şahoglu Üstad Yakub'a inşa ettirilmiştir.
	Gülruh Sultan Türbesi Türbe'de 1502'de vefat eden II.Bâyezid'in eşi Gülruh Sultan gömülmüştür. Mermer söveli kapısının üzerinde basık bir kemer bulunan Türbe'nin kapı ve pencere kapakları orijinaldir. Türbe içinde Gülruh Sultan (1502), kızı Kamer Sultan (1520), oğlu Osman'la (1512) kızı Fatma'ya (1522) ait mermer sandukalar bulunmaktadır.
	Şirin Hatun Türbesi Türbede, II. Bâyezid'in eşi ve Şehzade Abdullah'ın annesi Şirin Hatun'un mezarının yanı sıra, Ferahşah ve torunu Aynışah'ın da mezarları bulunmaktadır. Şirin Hatun Türbesi, avlunun kuzeybatısındaki sonuncu türbedir. 15. Yüzyıl sonlarında inşa edilmiştir.
	Muradiye İlköğretim Okulu Okul Muradiye Külliyesi ve Muradiye Medresesi ile ilişkili olarak 15. yüzyılda Sultan II. Murad döneminde, Fatih Sultan Mehmed'in annesi Hüma Hatun tarafından Sıbyan Mektebi olarak yaptırılmıştır. 1855 yılındaki depremden sonra tekrar inşa edilmiştir. 1948'den itibaren de Muradiye İlkokulu adıyla faaliyetini sürdürmüştür. Birkaç defa restorasyon geçirmiştir.

	Muradiye Medresesi Çeşmesi (Kaplıca Cad. Osmangazi) Muradiye Medresesi'nin batısında, Kaplıca Caddesi'ne bakan köşede yer alan, tamamı tuğladan inşa edilmiş bir çeşmedir. Bir tek yalağı küfeki taşından yapılmıştır. Muradiye Medresesi Çeşmesi olarak bilinir.
	II. Murad Camisi Şadırvanı Muradiye Camisi'nin kuzey avlusunda, namaz kılmadan önce insanların abdest alabilmesi için önce sivri çatılı ahşap bir şadırvan inşa edilmiştir. Ancak 1880'li yılların sonunda, sivri çatılı ahşap şadırvanın yerine, sekizgen ahşap ayağın desteklediği sekizgen bir kasnak üzerine oturan bir kubbe ile örtülmüş şadırvan yapılmıştır.

MURADIYE KÜLLİYESİ TAMPON BÖLGE ANIT ESER LİSTESİ

CUMALIKIZIK**ÇEKİRDEK ALAN ANIT ESER LİSTESİ****Cumalıkızık Camisi ve Zekiye Hatun Çeşmesi**

Cumalıkızık'taki anıtsal yapılardan en önemli yerleşmenin üst meydanında yer alan camidir. Cami'nin 300 yıllık bir geçmişi bulunduğu ve köyün ilk camisinin yerine yapıldığı belirlenmiştir. Doğu cephesinde 19. yüzyılın sonunda yapılmış olan Zekiye Hatun Çeşmesi bulunan caminin minaresi 1972 – 1973 yıllarında yapılmıştır.

Cumalıkızık Hamamı

Cumalıkızık'ta bulunan küçük ölçekli hamamın, ılıklik, sıcaklık, su deposu ve traşlık bölümleri orijinal olup, soğukluk, külhan ve tuvalet kısımları sonradan yapılmıştır. 1983 yılında restore edilen hamamın yapılış tarihi hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. 30 yıl öncesine kadar uzun süre haftada dört gün erkeklerle, üç gün de kadınlara hizmet etmiş, zaman içinde işlevini yitirerek kullanım dışı kalmıştır.

Ek-2: PLANLAMA SÜRECİ VE İMAR HAREKETLERİ

Bu bölümde, alanın tarihsel süreç içinde gelişimini etkileyen faktörler, imar hareketleri ve planlama çalışmaları açıklanarak mevcut plan ve projelerin alanı etkileyen kararlar açısından incelemesi yapılmıştır.

Bursa şehrinin bilinen en eski planı **Niebuhr** tarafından 1776 yılındaki yazarların tasvir ve tariflerine göre 1837'de çizilmiş basit kroki niteliğinde bir plandır.

18.yüzyıldan 20. Yy'ın ortalarına kadar olan dönem tarihi ticaret merkezinin mekansal bütünlüğünün çözülmeye başladığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde, Avrupa'da yaşanan Sanayi Devrimi ve Kapitalizmin yükselişiyle ortaya çıkan değişimler, Bursa'daki tarihi ticaret alanını da etkilemiştir.

Suphi Bey Planı, tamamlanma tarihi itibarıyla 1862 yılına ait verilerin göstermektedir.1855 yılındaki şiddetli Bursa depreminden sonra kentin yapısını belirlemek amacıyla hazırlanmış ve 1862 yılında yayınlanmış ilk kadaströ planıdır.

Lörcher Planı, Bursa'nın Cumhuriyet sonrası ilk planlama çalışması,1924'te Alman Lörcher tarafından yapılmıştır. 1912 de elde edilen halihazır harita üzerine dönemin bahçe-kent akımı etkisi altında mevcut dokuyu tamamen yok sayarak hazırlanmış olan plan uygulanamamıştır. Ancak kentte bu planın getirdiği izlere rastlamak mümkündür. Atatürk Caddesi, Hisar girişi bu plan kararları doğrultusunda açılmıştır.

Prost Planı, Lörcher'den sonra 1940 yılında İstanbul şehrinin planlama çalışmaları için Türkiye'de bulunan Henry Prost'tan, Bursa'nın planlanması istenmiştir. Fransız uzman, zamanın Fransız aksiyel planlama ilkeleri doğrultusunda yapı yollar nizamnamesi hükümleri çerçevesinde, Bursa şehrinin mevcut yapısına uygulamaya çalışarak oluşturduğu planı 1941 yılında tamamlamıştır. Fransız, aksiyel planlamasının genel ilkeleri doğrultusunda yapı yollar nizamnamesi hükümleri çerçevesinde elde edilen Prost Planı büyük ölçüde uygulama olanağı bulmuş, 1960 larda yapılan plana ve bu plan uyarınca elde edilen uygulama planlarına temel olmuştur. Darmstat Caddesi, (Muradiye Külliyesi aksında), Gazıcılar caddesi (Emirsultan Cami aksında), Fomara (Fevziçakmak Caddesi), (Ulucami aksında), Atatürk Caddesi (Yeşil Türbe aksında) plan kararları doğrultusunda açılmıştır.

1958 Bursa Yangını ve Luigi Piccinato Planı, 1958 yangınından sonra İller Bankası ve Emlak Kredi Bankasının desteğiyle Bursa'da kurulan İmar Planlama Bürosu, 1960 yılında Piccinato danışmanlığında 1/10.000 ve 1/4.000 ölçeğinde planlar hazırlanmıştır. Piccinato Planı, o döneme kadar üretilen en kapsamlı çalışmadır. Genel ilkeleri; kentin anıtsal yapılarının korunmasına ve ortaya çıkarılmasına büyük önem verilmesi, Prost'un tanımladığı akslara çoğunlukla sadık kalınırken, net olarak ayrılmış fonksiyonel bölgelerin belirlenmesi, yeni oluşturulan merkez ile tarihi merkez arasında kuvvetli bir ticaret aksıyla bu iki merkezin birbirine bağlanmasıdır. Piccinato ve ekibinin yangın öncesindeki durumun tespiti için yaptıkları araştırma çalışmalarına, bu alandaki kazı çalışmaları ile devam edilmiştir. Yapılan kazılar sonucunda Hanlar Bölgesinde Bithynia mezarları bulunmuştur. Bu verilere dayanarak, alanın tarihi geçmişinin yalnızca Osmanlı Dönemiyle sınırlı olmadığını, çok daha eskilere, Bithynia Uygarlığı'na kadar dayandığı ortaya çıkmıştır.

Bursa Kenti ve Yakın Çevresi Nazım Planı, 1960'lı yıllardan sonra, ekonomik, sosyal ve fiziksel oluşumlar birbirini etkilemiş, kentin kimlik ve imaj öğeleri temelde hızlı bir tanımsız ve belirsiz bir sürece girmiştir. Prost ve Piccinato'nun yaptığı planlar kentin gelişme hızının gerisinde kalmıştır. 1970 yılında kurulan Nazım Plan Bürosu Bursa için bir ilk olmuştur. 1976 yılında 1/25.000 ölçekli İmar İskan Bakanlığı tarafından Nazım Plan Bürosu'nca Bursa ve Çevresi Nazım Planı hazırlanmıştır. Bu planın temel hedefi, kentin desantrilizasyonunu gerçekleştirmektir. 1976-1984 yılları arasında, tarihi doku ve geleneksel merkezin korunması amacıyla merkezde yapılaşma ve yükseklik kontrolü uygulanmış ve merkezde bulunan işlevler kuzeye taşınmıştır. Merkez, hızlı bir yapılaşma içinde zarar görmüş ve bu durum 1978 yılında alınan sit kararlarına kadar sürmüştür.

1979 Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (GEEAYK) Kararları: 1978 yılında Bursa'nın tarihi, arkeolojik ve doğal sit alanları belirlenmiştir. Bu anlamda 1979 yılında GEEAYK kararlarında, Hanlar Bölgesi ve çevresi ile ilgili bazı kararlar alınmıştır. Merkezi İş Alanı, Kayhan Mahallesi'nin kuzeyine, Hasım İşcan Caddesi aksına kaydırılırken, mevcut ticari merkez işlevini korumuştur. Bölge ile ilgili koruma projelerinin Kültür Bakanlığı ve Bursa Belediyesi tarafından hazırlanarak Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na (BKTVKK) sunulması istenmiştir(GEEAYK,1979). Bu bölgede Koruma Amaçlı İmar Planı yapılmaya kadar BKTVKK'nun uygulamalardan sorumlu olduğu belirtilmiştir. Hanlar bölgesi, Yeşil ve Muradiye akslarının ihya edilmesi öngörülmüştür.

1984 Nazım İmar Planı, 1/5000 ölçekli Nazım Plan, Bursa Nazım Plan Bürosu'nca hazırlanmış ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından onaylanmıştır. Bu plan, merkez balgamında incelendiğinde, yetersiz kaldığı ve geçiş dönemi koşullarının ötesine gitmediği anlaşılmaktadır. Merkezin kuzeye kaydırılması planları bu planda da sürdürülmüş, ticaretin ana arterler boyunca ısınsal gelişimi öngörülmüştür. Plana göre ova koruma alanları belirlenmiş ve ilgili kuruluşlarla protokoller imzalanmıştır. 1987 yılında Bursa, Büyükşehir statüsüne (BBB) kavuşmuştur.

1990 yılı Revizyon Nazım İmar Planı, 1990 yılında Bursa Büyükşehir Belediyesi'nce Nazım Plan Revizyonu (1/25.000 ve 1/5000) yapılmıştır. 1984 yılında onaylanan planın revize edilmesinin amaçlandığı bu planda, eski planın uygulanamayan ve güncelliğini yitiren kimi verileri revize edilmiştir. Konut alanlarında talebin yüksek olduğu küçük parsellere dönük planlama ana karar olarak ortaya çıkmıştır. Ancak nüfusu hızla artan Bursa'nın plansız gelişmesi önlenememiştir.

1995 yılı Revizyon Nazım İmar Planı, 1995 yılında 1984 Nazım Planı'nın revizyonu yapılmıştır. Nazım Plan çalışmaları ilgili odalar, üniversiteler, kamu kuruluşları ve siyasi parti temsilcilerinin geniş katılımıyla başlanmıştır. Bu çalışmalarda ülke, bölge, metropoliten bölge ve metropoliten alan basamakları dikkate alınmıştır. Bu planın özellikle o yıllarda başlanan 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planının ana ilkeleri doğrultusunda olması hedeflenmiştir. Kentin gelişim yönü batı olarak belirlendiğinden bu yöne doğru kentsel gelişim yönlendirilmiştir. Osmangazi ve Yıldırım İlçelerinde yeni gelişim alanları belirlenmiştir. Ayrıca kent içinde ulaşımın iyileştirilmesi için özellikle ana aksların açılabilmesi için yoğunluk artışı yapılarak yenilemenin olacağı konut alanları belirlenmiştir.

1998 Yılı 1/100.000 Ölçekli Bursa İl Çevre Düzeni Planı (2020 Yılı), Yerel Yönetim (Bursa Büyükşehir Belediyesi), Merkezi Yönetim (Bayındırlık İl Müdürlüğü), Bayındırlık ve İskan Bakanlığı arasında üçlü protokol hazırlanarak Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından 1998 yılında onaylanmıştır. Planlama alanı tüm Bursa ilini kapsamaktadır. Bu plan ile birlikte alt ölçekli planlama çalışmalarını yönlendirecek ve sınırlarını belirleyecek planlama bölgeleri, Bursa Metropolitan Alanı içinde 7 planlama bölgesi (Merkez, Batı, Doğu, Kuzey, Mudanya, Gemlik, Alaçam) ve Metropolitan Alan dışında 4 Planlama Bölgesi (İnegöl, Mustafakemalpaşa-Karacabey, İznik-Orhangazi, Yenişehir) tanımlanmıştır. İlk kez bu planla tanımlanan Planlama Bölgeleri için ana plan kararları üretilmiştir. Plana göre kentin gelişme yönünün batı yönünde olacağı belirtilmiştir. Şehir içindeki sanayinin yerleşim alanı dışına çıkarılması yönünde çalışmalar yapılmıştır. Bir tanesi hariç 1/25.000 ölçekli nazım imar planlarının hepsi onaylanmıştır. Batı planlama bölgesinde konut alanları ve çalışma alanları oluşturulmuştur. Merkez planlama bölgesi içinde ulaşım ana planı yapılmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır.

2013 Yılı 1/100.000 Ölçekli Bursa İl Çevre Düzeni Planı Revizyon Çalışmaları (2030 Yılı), Günümüzde yaşanan kentsel gelişmeler, afetler ve yasal değişiklikler doğrultusunda 1998 yılı planının revize edilmesi gündeme gelmiştir. Bursa İl Çevre Düzeni Planı'nın Hazırlanmasına ilişkin, 2010 Aralık Ayında Bursa Büyükşehir Belediyesi Ve İl Özel İdaresi Tarafından, Protokol imzalanmıştır. Plan yapımında katılımlı planlama süreci benimsenmiş, sektörel bazda toplantılar yapılmıştır. Çalışma Grubu toplantılarının tamamlanmasının ardından Hedefler & Stratejiler & Projelerin değerlendirilmesi yapılmış olup; 9 ana stratejik eksen başlığı altında, 35 hedef, 104 strateji ve bu stratejiler doğrultusunda birçok proje elde edilmiştir. Belirlenen projeler sonrasında plan kararları oluşturulmuştur. Taslak plan ve kararlarının sunulduğu "Karar Çalıştayı"nın ardından, taslak plan Büyükşehir Belediye Meclisi'nce uygun bulunmuş olup İl Genel Meclisi'ne iletilmiştir. Burada da uygun görüldükten sonra Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na onay için iletilecektir.

Mevcut Üst Ölçekli Planlama Çalışmaları ve Strateji Belgeleri

DOKUZUNCU BEŞ-YILLIK KALKINMA PLANINDA 2007-2013

Dokuzuncu Beş-Yıllık Kalkınma Planında 2007-2013 (DPT, 2006) beşeri-sosyal eksende, Kültürün Korunması, Geliştirilmesi ve Toplumsal Diyalogun Güçlendirilmesi başlığı altında, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlara bütüncül bir yaklaşım getirilmesi, doğal ve kültürel varlıklar ile çevrenin gelecek nesilleri de dikkate alan bir anlayış içinde korunması esasları önemle vurgulanmakta, kültürümüzün özgün yapısını ve zenginliğini kaybetmeden gelişime açık olması ve evrensel kültür birikimine katkıda bulunması hedeflenmektedir.

TÜRKİYE TURİZM STRATEJİSİ (2023) VE TÜRKİYE TURİZM STRATEJİSİ EYLEM PLANI (2007/2013)

Plana göre Bursa'da kültür turizmi canlandırılarak marka kültür kenti oluşturulması amaçlanmaktadır. Buna göre kültürel varlıklar tespit edilerek önceliklerine göre restore edilecek ve kültürel varlıklara uygun işlevler

kazandırılacaktır. Bölgede uygun turizm türleri önerilmesi ve bu amaca yönelik turizm altyapısı geliştirilebilmesi ve mevcutların niteliği arttırılabilmesi önerilmiştir.

TR41 BURSA-ESKİŞEHİR-BİLECİK (BEBKA) BÖLGE PLANI – 2010-2013

2010-2013 Bölge Planının vizyonu “Yaşayan tarihi, kültürü ve doğasıyla turizmde çekim merkezi; girişimci ruhuyla lider; yenilikçi ve bilgi odaklı sanayi ve tarımıyla Avrupa’nın en rekabetçi üretim merkezi; çevreye ve insana duyarlı müreffeh bir bölge” olarak belirlenmiştir.

Planda kültürel miras “turizmde çeşitlilik” ana gelişme eksenini başlığı altında yer almaktadır. Bu başlık altında tarihi eserlerin korunması, turizm altyapısı ve hizmet kalitesinin geliştirilmesi ile bölgeye özgü folklorik değerlerin yaşatılması amaçları tanımlanmış, hedefler ve stratejiler belirlenmiştir.

STRATEJİK PLAN (2010 – 2014) - Bursa İl Özel İdaresi

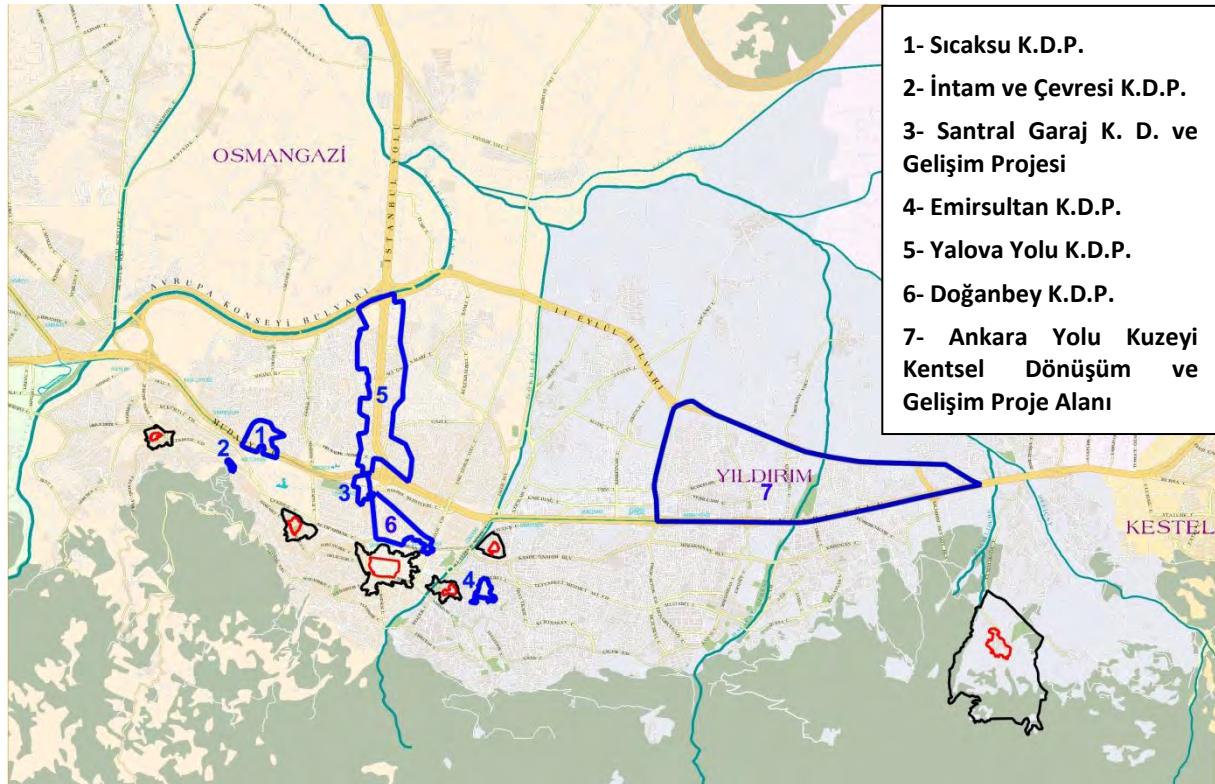
Bursa İl Özel İdaresi 2010-2014 stratejik planı 5 ana faaliyet alanına ayrılmıştır: İdari ve Mali İşlerin Geliştirilmesi; Tarım, Altyapı ve Çevresel Gelişim; İmar, Emlak ve Mekansal Gelişim; Sağlık, Sosyal ve Kültürel Gelişim; Afet, Acil Durum ve Sivil Savunma Yönetimi.

Kültür varlıklarının korunması konusunu üçüncü ve dördüncü faaliyet alanları olarak tanımlanan “İmar, Emlak ve Mekansal Gelişim” ile “Sağlık, Sosyal ve Kültürel Gelişim” başlıklarında irdelemektedir. Bu kapsamda tanımlanan hedefler, koruma ve uygulama çalışmalarını etkin ve verimli bir şekilde yürütmek, kamu için gerekli projeleri yapmak, Hizmet kalitesinin sürekliliğini sağlamak, Bursa’nın tarihsel bütünlüğünü oluşturan yapıların restore edilerek gün ışığına çıkarılmasını ve insanlarda bir şehir estetiği terbiyesi doğmasını sağlamaktır.

STRATEJİK PLAN (2010 – 2014) - Bursa Büyükşehir Belediyesi

Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan planın, Stratejik amaçlardan en ön sıralarda belirtilen “tarihi ve kültürel mirasın korunması” ile ilgili olanıdır. Amaç, “Bir tarih kenti olan Bursa’nın tarihsel kimliğinin algılanabilirliğini arttırmak, kentin sahip olduğu tarihi ve kültürel mirası çağdaş yaşamla buluşturularak gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamak.” olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda tanımlanan hedefler, envanterlerin çıkarılması, tarihi bilgi sisteminin kurulması, tarihi değerlerin yaşatılmasıdır.

Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projeleri

Harita 62.

Kentsel Dönüşüm Projeleri

6306 sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanuna göre, büyükşehir belediyeleri; konut, sanayi, ticaret alanları, teknoloji parkları, kamu hizmeti alanlarında rekreasyon ve sosyal donatı alanları oluşturmak, eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek, kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak veya deprem riskine karşı tedbirler almak amacıyla, kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilecektir. Bu doğrultuda kenti ve kentsel yaşamı doğal, sosyal, siyasal, kültürel açılarından olumsuz etkileyen süreçlere karşı çözüm arayışıyla kentsel dönüşüm proje çalışmaları yürütülmektedir. Bu projelerle, daha nitelikli çevreler oluşturmak, kentsel dönüşüm, sağlıklaştırma ve mekanın rehabilite edilmesi hedeflenmektedir.

Kentsel Dönüşüm Projeleri için tespit edilen yenileme alanları, Yönetim Alanları’nın dışında kalmakla birlikte yakınlıkları nedeniyle, silüet, turizm, ulaşım gibi konularda yaratabileceği etkiler göz ardı edilmemelidir.

YÖNETİM ALANI’NA YAKIN KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJELERİ

Emirsultan Kentsel Dönüşüm Projesi

Emirsultan ve Hocataşkın mahallelerinin bir kısmını içine alan Emirsultan Camii ve Çevresi 19.07.2007 tarih ve 488 sayılı Meclis Kararıyla Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı ilan edilmiştir. Elde edilen açık alanda Kentsel Dönüşüm Projesi kapsamında Meydan düzenlenmesi ile zemin katında dükkânlar ve zemin altında iki katlı otoparkı bulunan konut blokları ve Emirbuhari Tekkesi inşası tamamlanmıştır.

Santral Garaj Kentsel Dönüşüm Ve Gelişim Projesi

Santral Garaj, Hocahasan, Ahmetpaşa, Çırpan, Ulu ve Kırcaali mahallelerinin bir kısmını kapsayan, 12 ha. büyüklüğündeki alan, Bursa Büyükşehir Belediye Meclisinin 14.06.2007 tarih ve 364 sayılı kararıyla Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı ilan edilmiştir.

Sıcaksu Kentsel Dönüşüm Projesi

Dericiler Bölgesi olarak adlandırılan ve uzun yıllar deri sanayi sektörüne hizmet etmiş, kentin merkezinde bir çöküntü bölgesi haline gelmiş olan dönüşüm alanının, Kentsel Tasarım Projesi ve dönüşüm organizasyonu ile çağdaş şehircilik ilkeleri doğrultusunda yeniden yapılandırılması, Bursa’nın en görsel kentsel parçalarından biri haline getirilmesi amaçlanmaktadır. Günümüzde sanayi tesislerinin taşınması sonucu işlevsiz kalan 19,8 ha. alanın, kente yeniden kazandırılması amacıyla 29.07.2010 tarih ve 678 sayılı Meclis kararı ile Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı olarak ilan edilmiştir.

Yalova Yolu Kentsel Dönüşüm Projesi

İmar uygulama girişimleriyle istenen anlamda kentsel alan elde edilememesi kaçak yapılaşmanın önüne geçilememesi kent hijyenini bozmakta olan faaliyetlerin bu alanda devam etmesi nedeniyle, Yalova Yolu Güzergahı Uygulama İmar planı dahilinde kuzeyde Nilüfer deresi, güneyde İzmir-Ankara Yoluna kadar uzanan yaklaşık 2.739 km uzunluğunda 160 hektarlık alan, Yalova Yolu Güzergahı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı ilan edilmiştir.

İntam ve Çevresi Kentsel Dönüşüm Projesi

Proje alanı Çekirge Meydanı ve Çelikpalas oteli arasında Bursanın en eski ve en önemli akslarından biri olan Çekirge Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Proje alanı kapsamında kalan İntam 95-97, Baro Evleri A Blok ve Tezcan Apartmanı Şubat 2006 tarihinde yıkılmıştır. Halen alanda kullanılmayan binalar da mevcuttur. Söz konusu proje ile Bursa Kenti için geçmişten gelen öneme sahip olan bölge; tekrar eski canlılığına ve prestijine kavuşmuş olacaktır. 5393 Belediye Kanununun 73 üncü maddesinin değiştirilmesine ilişkin 5998 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte proje alanı 29.07.2010 tarih ve 678 sayılı Büyükşehir Belediyesi Meclis kararı ile toplam alanı yaklaşık 9.309,48 m² olan, İntam 95, İntam 97, İntam 99, İntam 101, Urgancioğlu Apt. A ve B Blok, Tezcan Apt. ile aynı parsel içindeki 2 gecekondü binasını kapsayan alan “Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje alanı” olarak ilan edilmiştir.

Doğanbey Kentsel Dönüşüm Projesi

Kiremitçi, Tayakadın ve Kırcaali mahallelerini kapsayan Büyükşehir Belediye Meclisi’nin 14.12.2006 gün ve 857 sayılı kararıyla Kentsel Dönüşüm ve Yenileme Alanı ilan edilmiştir.

EK-3: 2013 YILI İTİBARI İLE KURUMLARIN KORUMA İLE İLGİLİ TAMAMLANMIŞ PROJELERİ

(AŞAĞIDAKİ TABLOLAR OLUŞTURULURKEN KURUMLARDAN ALINAN İŞ LİSTELERİ, KURUMLARLA YAPILAN GÖRÜŞMELER, KURUMLARIN ULAŞILABİLEN STRATEJİK PLANLARI, PERFORMANS PROGRAMLARI VE FAALİYET/ÇALIŞMA RAPORLARINDAN FAYDALANILMIŞTIR)

- Bursa (Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi)**

-1- Yönetim (Yetki, Mevzuat, Organizasyon, Eşgüdüm, Katılım)			BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
ŞEHİR PLANCILARI ODASI BURSA ŞUBESİ	1	Bursa Kent Raporu Kitap		
	2	Hanlar Bölgesi Görüş Bildirgesi		
ÇEKÜL	1	Osmanlı Coğrafyasında Çarşı Sempozyumu	BBB TKB	
MİMARLAR ODASI BURSA ŞUBESİ	1	25.Uluslararası Yapı-Yaşam Kongresinin 1 Gününü Tarihi Kent Merkezinde Planlanacak Bir Bölgede Yapmak		
BBB – YAZI İŞLERİ ve KARARLAR DAI. BŞK.- BURSA KENT KONSEYİ	1	“Çarşılar, Büyük Mağazalar ve Alışveriş Merkezlerinin Çalışma Şartları” Konulu Bursa Konuşuyor Toplantısı		
	2	“Bursa Kent Kültürü ve Kentlilik Bilinci” Projesi Kapsamında Tarihi Kent Gezileri	BBB Uludağ Üniversitesi	
BBB – ETÜD ve PROJELER DAI. BŞK.	1	UNESCO Dünya Miras Listesi için Yönetim Planına veri oluşturmak üzere Strateji Arama Toplantıları Yapılması (2 adet)	BBB	42.000 TL+ KDV

-2- Kültürel Değerler – Koruma ve Planlama			BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
VAKIFLAR BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ	1	İç Koza Han, Veled-i Enbiya Camii, Muradiye İmareti Proje Temin Faaliyetleri 2005		
	2	Koza Han Mescidi Proje Temin Faaliyetleri 2007		
	3	Yeşil Camii, Ulu Camii Çevre Düzenleme, Şeker Hoca Camii, Hacı Sevinç Camii, Selçuk Hatun Camii, Proje Temin Faaliyetleri 2008		
	4	İç Kozahan Restorasyonu	BESOB	1.000.000 TL
	5	Orhan Cami Kurşun Örtüsünün Değişimi		151.040 TL
	6	Bursa Ulu Cami Restorasyonu	BTSO	3.000.000 TL
	7	Bursa Ulu Cami Çevre Düzenlemesi	BBB	750.000 TL
	8	Bursa Ulu Cami Dış Cephe Temizliği Ve Derz Yenilenmesi (2009)	BBB	400.000 TL
	9	Hüdavendigar Cami Restorasyonu		882.346 TL
	10	Muradiye Cami Şadırvan Yapım İş	Oytaş İnşaat	30.000 TL
	11	Yeşil Cami Ve Yeşil Türbe Restorasyonu	Harput Holding TOBB	3.000.000 TL

OSMANGAZİ BELEDİYESİ	12	Yıldırım Cami Minare Yapım İşi	BBB	655.000 TL
	13	Orhan Cami WC Yapım İşi		34.810 TL
	1	Sümbüllü Bahçe Konağı Restorasyon - Rekonstrüksiyon Projesi		
	2	Sümbüllü Bahçe Konağı Restorasyon - Rekonstrüksiyon Uygulaması	Bursa Ticaret Ve Sanayii Odası	2.500.000 TL
	3	Sümbüllü Bahçe Konağı Çevre Düzenleme Revizyon Projesi		
	4	Okçular Tuzpazarı Üst Örtü Projesi	Bursa Valiliği İl Özel İdaresi (%70)	3.486.489,91 TL
	5	Nilüfer Köylü Pazarı Restorasyon Projesi ve Uygulaması	Bursa Valiliği İl Özel İdaresi (%47)	1.767.911 TL
	6	Abdal Meydan Düzenlemesi	Bursa Valiliği İl Özel İdaresi	1.410.000 TL
	7	Muradiye Hamamı Restorasyonu	Bursa Valiliği İl Özel İdaresi	711.115,65 TL
	8	Bakırcılar Çarşısı Çevresi Çatı Örtüsü Yenileme ve Çevre Düzenleme İşi	Bursa Valiliği İl Özel İdaresi	2.415.289,6 TL
	9	Kapalı Çarşı Trafo Çevre Düzenleme Projesi		
	10	Ertuş Çarşısı Üst Örtü, Cephe ve Zemin Düzenleme Projesi		
	11	Ertuğrul Bey Haziresi Mezar Detay Projesi ve Uygulaması		35.164,00 TL
	12	Geyve Han Restorasyonu		
	13	Yorgancılar Çarşısı Girişi Cephe Sağıklaştırma Projesi Revizyon		
	14	Yorgancılar Çarşısı Girişi Cephe Sağıklaştırma Uygulaması		115.900,00 TL
	15	Koza Han Bahçe Düzenleme Projesi		
	16	Koza Han Rölöve Hazırlanması		69.000 TL
	17	Koza Han Restitüsyon Projesi		18.000 TL
	18	Koza Han Restorasyon Projesi		13.000 TL
	19	Koza Han Kapıları Restorasyon Projesi		
	20	Fidan Han Rölövesi		
	21	Tuz Han Projesi ve Restorasyon Uygulaması		
	22	Yiğit Cedit Camii Restorasyonu ve Çevre Düzenleme İşi		75.447,000 TL
	23	Abdal Kültür Evi Projeleri		
	24	Ertuş Çarşısı Sokak Tabelaları Tanzimi		624 TL
	25	1.Murad Caddesi Dinlenme Parkı Düzenleme Projesi		58.000 TL
	26	S.M.Ö. Rölöve (OSMANGAZİ-ALACAMEŞCİT MAH.4349 ADA-14 PARSEL)		
	27	S.M.Ö Rölöve, Restitüsyon Ve Restorasyon Projesi Ve Uygulaması (OSMANGAZİ-ALACAMEŞCİT MAH.4349 ADA-		

		15 PARSEL)		
	28	Armutlu Çeşmesi Projesi ve Restorasyon Uygulaması		
	29	Karakadi Cami Çeşmesi Restorasyonu		4.400 TL
	30	Nilüfer Köylü Pazarı Çeşme Projeleri		
	31	Kanunname-i İhtisab-ı Bursa Rölyef Çalışması (Nilüfer Köylü Pazarı)		
	32	Muradiye Parkı Havuz Bakımı	Uzun-Periyodik	
	33	Tahtakale Meydanı Havuz Bakımı	Uzun-Periyodik	
YILDIRIM BELEDİYESİ	1	(Yıldırım Külliyesi) Yıldırım-Davutkadı mah.cıvarı İmar planı		
	2	(Yeşil Külliyesi) Setbaşı – Yeşil-Emirsultan imar planı		
VALİLİK-KÜLTÜR TURİZM TANITMA BİRLİĞİ	1	Çeyiz el sanatları yarışması	ULUUMAY OSMANLI HALK KİYAFETLERİ VE TAKILARI MÜZESİ	
İL İDARESİ	ÖZEL	1	Osmangazi Türbesi Rölöve Proje Hazırlanması	98.500 TL
		2	I.Murat Hüdavendigâr Tür. Röl.Rest.Resto. Çevre Düz. Projeleri	98.500 TL
		3	Muradiye Külliyesi 12 Adet Tür. Röl.Rest.Resto.Prj	106.900 TL
		4	İnebey Medresesi Restorasyon İnş. I. Ve II. Kısım	1.410.461,86 TL
		5	Orhangazi Türbesi Onarımı	65.337,00 TL
		6	I.Murat Hüdavendigâr Türbesi Onarımı	251.059,61 TL
		7	Osmangazi Ve Orhangazi Türbeleri Onarımı	95.333,86 TL
		8	Orhangazi Türbesi Sanduka Örtüsü Malzeme Alımı İşi (Aslına Uygun Yeniden Yapılması)	8.711.50 TL
		9	Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payları (Tophane Yamaçları, İl Kültür Turizm Müdürlüğü Ordu Evi Arası Tarihi Bursa Surları 1.Etap Restorasyon Uygulaması İşi)	BBB 1.000.000,00 TL
		10	Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payları (Yıldırım Beyazıt Camii Minarelerinin Rekonstrüksiyon Uygulama İşi)	BBB 200.000,00 TL
		11	Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payları (Kütahya Han Restorasyonu İşi)	BBB 100.000,00 TL
		12	Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payları (Bursa İli, Osmangazi İlçesi H22d07d3c Pafta, 4239 Ada, 2 Parsel Üzerinde Yer Alan Tescilli Cık Cık (Gir Çık) Hamamı Restorasyon İnşaatı Uygulama İşi)	BBB 150.000,00 TL
		13	Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payları (Nilüfer Köylü Pazarı Üst Örtü, Cephe Düzenleme ve Zemin Kaplama İnşaatı Uygulama İşi)	OSMANGAZİ BELEDİYESİ 800.000,00 TL
		14	Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payları (1. Murat Hüdavendigâr Türbesi "Sanduka Örtüsünün" Malzeme Alımı İşi)	BURSA OLGUNLAŞMA ENSİTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ 34.858,07 TL
		15	Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payları (Müze Müdürlüğü'ne Bağlı BulunanTürk İslam Eserleri Müzesi Elektrik Kompanzasyon Sorununun Giderilmesi İşi)	İL KÜLTÜR VE TURİZM MD. (MÜZE MÜDÜRLÜĞÜ) 9.285,42 TL
		16	Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı	İL KÜLTÜR VE 41.872,30 TL

		Payları (Müze Müdürlüğü'ne Bağlı BulunanTürk İslam Eserleri Müzesi (Yesil Medrese) Güvenlik Sistemi Yenileme İşi)	TURİZM MD. (MÜZE MÜDÜRLÜĞÜ)	
	17	Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payları (Bursa Osmangazi Muradiye Camii Rölöve, Restitüsyon , Restorasyon, Çevre Düzenlemesi ve Elektrik Tesisatı Proje Temini İşi)	VAKIFLAR BURSA BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ	12.685,00 TL
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ KETAM	1	Bursa Kent Peyzajında Kullanılan Bitki Türleri Ve Bu Amaç İçin Kullanılabilecek Yerli Ve Yabancı Orjinli Bitkilerin Tespiti		14.641 TL
	2	Bursa Şehir Florası		4.650,00 TL
ÇEKÜL	1	Cumalıkızık Sokak Sağlıklaştırmaya	BTSO TOBB	500.000 TL
	2	Veledi Habib Camii Ve Türbesi	Gökçen Ailesi	500.000 TL
BBB – BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BŞK.	1	Web Tabanlı 3 Boyutlu Kent Rehberi Yapılması Ve Mevcut Coğrafi Verilerin Spatial Olarak Oluşturulması Ve Sisteme Aktarılması İşi	Tüm Birimler ve Vatandaş	95.000 TL
	2	Bursa Büyükşehir Belediyesi Web Tabanlı 3 Boyutlu Kent Rehberi Sınırsız Kullanıcı Lisansı Ve Web Lisansı Hizmeti İşi	Tüm Vatandaş	300.000 TL
	3	Bursa Coğrafi Tabanlı İlaçlama Bilgi Sistemi Hizmet İşi	Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı	70.000 TL
	4	Bursa Büyükşehir Belediyesi 2011 Uydu Görüntüsü Hizmet Alımı İşi		322.200 TL
	5	Bursa Büyükşehir Belediyesi Yer Kontrol Noktası Ölçümü Hizmet Alımı İşi	Tüm Birimler	12.220 TL
	6	Bursa İl Çevre Düzeni Planı Altlık Harita Sayısallaştırılması Ve Sektör Analiz Arayüz Yazılım Hizmet Alımı	İmar Ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı	112.800 TL
BBB - KÜLTÜR ve SOSYAL İŞLER DAİ.BŞK.	1	Lamii Çelebi Sempozyumu (15 – 18 Nisan 2011)		
	2	Uluslararası Osmanlı Coğrafyasında Mahalle Kültürü Sempozyumu (13-16 Ekim 2011)		
	3	"Osmancık" adlı tiyatro oyunu (2012)		
	4	Kent tarihi ve kültürel mirasına yönelik 4 adet serginin açılması		
	5	"Şehrimi Tanıyorum Çünkü Geziyorum" Projesi (Kent Rehberliği Ve Araçlı Rehberlik Hizmetleri) 01 Ocak 2012- 31 Aralık 2012-352 adet tur düzenlenmiştir.		
BBB – YAZI İŞLERİ ve KARARLAR DAİ. BŞK.- BURSA KENT KONSEYİ	1	"Bursa Bilgisi" Kitabı	BBB, Uludağ Üniversitesi	
	2	"Adım Adım Bursa Projesi Etkinlikleri" (08.04.2012-Yeşil Camii ve Külliyesi, 14.10.2012-Ulucami ve Hanlar Bölgesi)		
BBB – YAZI İŞLERİ ve KARARLAR DAİ. BŞK.	1	Priştine'de I. Murat Hüdavendigârı Anma Töreni (10 Ağustos-12 Ağustos 2012)		
BBB – EMLAK ve İSTİMLAK DAİ. BŞK.	1	I. Murat Camii Ve Çevresi Çekirdek Alan Halihazır Alımı Yapıldı. (Ağaç Tür Tespiti İçin Numaralandırılarak Park Ve Bahçeler Şb. Md. Ne Gönderildi)	B.B.B. Emlak İstimlak Dai.Başk.	
	2	Yıldırım Camii Ve Çevresi Çekirdek Alan Halihazır Alımı Yapıldı. (Ağaç Tür Tespiti İçin Numaralandırılarak Park Ve Bahçeler Şb. Md. Ne Gönderildi)	B.B.B. Emlak İstimlak Dai.Başk.	
	3	Muradiye Külliyesi Camii Ve Çevresi Çekirdek Alan Halihazır Alımı Yapıldı. (Ağaç Tür Tespiti İçin Numaralandırılarak Park Ve Bahçeler Şb. Md. Ne Gönderildi)	B.B.B. Emlak İstimlak Dai.Başk.	
	4	Yeşil Türbe Ve Camii Çevresi Çekirdek Alan Halihazır Alımı Yapıldı. (Ağaç Tür Tespiti İçin Numaralandırılarak Park Ve Bahçeler Şb. Md. Ne Gönderildi)	B.B.B. Emlak İstimlak Dai.Başk.	

	5	Heykel Hanlar Bölgesi Ve Çevresi Çekirdek Alan Halihazır Alımı Yapıldı.(Ağaç Tür Tespiti İçin Numaralandırılarak Park Ve Bahçeler Şb. Md. Ne Gönderildi)	B.B.B. Emlak İstimlak Dai.Başk.	
BBB – ETÜD ve PROJELER DAİ. BŞK.	1	Eski İpek Han Röl. Resti. Resto. Projesi		65.000 TL+ KDV
	2	Emir Han Röl, Resti. Projeleri		52.000 TL+ KDV
	3	Ertuğrul Bey Camii (Geyve Han Önü) Meydan Düz. Projesi		
	4	Kütahya Han Röl. Resti.Resto. Projeleri		
	5	Reyhan Paşa Hamamı Röl. Resti.Resto Projeleri		34.900 TL + KDV
	6	Yeşil İmaretı Bakım Onarımı		
	7	Bursa Surları 1. Ve 2. Etap Röl. Resti. Resto.Projeleri		100.000 TL+ KDV
	8	Tophane Parkı Düzenleme Projesi		
	9	Cık Cık (Girçık) Hamamı Röl,Resti,Resto Projeleri		34.900 TL + KDV
	10	Atatürk Cd. Cephe Sağ. Projesi		
	11	Cumhuriyet Cd. Cephe Sağ. Projesi		19.750 TL+ KDV
	12	Orhangazi Meyd. Kentsel Tas. Ve Meydan Düz. Proje Yarışması		270.000 TL
	13	Bursa Kültür Varlıkları Envanteri: Anıtsal Eserler		60.000 TL+ KDV
	14	Reyhan Kayhan Hanlar Bölgesi maketi Yapımı		76.800 TL+ KDV
	15	Reyhan Hanlar Bölgesi kentsel Tasarım Projesi(İtalyan Mimar Massimillano Fuksas'ın Konsept Projesi)		120.000 €
	16	Yıldırım Camii Minareleri Rekonstrüksiyon Projesi		
	17	Yıldırım Camii WC Projesi		
	18	İpek Han Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon Projeleri		
	19	II. Murat Caddesi Cephe Sağıklaştırma Projesi		
	20	Ulucami Çevre Düzenlemesi Dış Cephe Onarımı-Şadırvan Ve Aydınlatma Projeleri		
	21	Tarihi Mezar Taşları Envanter Çalışması		
	22	Balibey Hanı Restorasyon Tadilat Projesi		
	23	Osmangazi Cd. Cephe Sağ. Projesi		
	24	Muradiye Büfe+Wc+Su Deposu+Bekçi Kulubesi+Duvar Projesi		
	25	Kapalı Çarşı Rölöve, Cephe Sağıklaştırma, Çatı Örtüsü Ve Mühendislik Projelerinin Hazırlanması		
	26	Tip ahşap Güvenlik Kulubesi Projesi (Yeşil, Ulucami,I. Murat, Yıldırım ve Emirsultan Camilerine)		
BBB - FEN İŞLERİ DAİ. BŞK.	1	Kütahya Hanın Restorasyonu Ve Han Çevresi Dükkanlarının Cephe Sağıklaştırma İnşaatı İşi	Mal Sahipleri	2.308.463,55 TL +(KDV)
	2	Atatürk Caddesi Cephe Sağıklaştırma İnşaatı İşi		1.468.644,07 TL +(KDV)
	3	Cumhuriyet Caddesi Cephe Sağıklaştırma İnşaatı İşi		2.317.212,50 TL +(KDV)
	4	Yıldırım Bayezid Camii Minareleri Restorasyonu Uygulaması ve Camii Dış Cephe Aydınlatma İşi		3.110.002,20 TL +(KDV)
	5	Geyve Han Çevre Düzenlemesi Uygulaması		655.881,74 TL +(KDV)
	6	İsmail Hakkı Camii WC Abdesthane İnşaatı İşi		
	7	II. Murat Caddesi Cephe Sağıklaştırma İnşaatı İşi		
	8	Cıkcık (Girçık) Hamamı İnşaatı İşi		

-3- Sosyal – Ekonomik – Çevresel Yaşam Kalitesi			BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
BBB – ETÜD ve PROJELER DAİ. BŞK.	1	Yeşil Türbe Bahçesi Çevre Düzenlemesi Projesi	Fen İşleri Dai..Başk.	
	2	Yeşil Camii Bahçesi Çevre Düzenlemesi		
	3	Yeşil Türbe Dış Cephe Aydınlatma Projesi		
	4	Yıldırım Camii Dış Cephe Aydınlatma Projesi		
	5	Rölyef Çalışmaları		
	6	Muradiye Külliyesi Çevre Düzenleme Projesi		
	7	Yıldırım Külliyesi Çevre Düzenleme Projesi		
	8	I.Murat Hüdavendigâr Külliyesi Çevre Düzenleme Projesi		
BBB – FEN İŞLERİ DAİ. BŞK.	1	Ulucami Çevre Düzenlemesi Dış Cephe Onarımı-Şadırvan Ve Aydınlatma İnşaatı İşİ		
	2	Yıldırım Bayezid Camii Minareleri Ve Dış Aydınlatma Elektrik İşİ Uygulaması		
	3	Yeşil Camii Çevre Düzenlemesi Uygulama İşleri		
BBB – ÇEVRE KORUMA VE KONTROL DAİ.BŞK.	1	Yeşil Türbe Çevresinin Peyzaj Düzenlemesi Uygulaması		
BBB – ZABITA DAİRESİ BŞK.	1	Görüntü Kirliliği yaratan ve ilgili mevzuat hükümlerine aykırı olarak konulan tüm reklam elemanlarının (kağıt afiş-el inanı-pankart-tabela-totem-vinilv. b) denetim ve kontrolü (7500 Ad.)	BBB	
BBB - BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BŞK.	1	Numarataj Modülünün İlçe Belediyelerinin online veri girişi yapabileceği sistemde akıllı kent rehberi üzerinde kullanılabilir hale getirilmesi ve merkez 7 ilçe için editleme modülü oluşturulması ve donanımsal teminler.	BBB	
UEDAŞ	1	Kapalı Çarşı kablo çekimi		
	2	I.Murad Camii civarı kablo çekimi ve Cami yanı trafo yenileme		
OSMANGAZİ BELEDİYESİ	1	H22d07a2d Pafta 4398 Ada 33 Parsel’de Yeşil Alan ve Yol (Reyhan Mah.) Kamulaştırması		235.000,00 TL
	2	H22d07a2d Pafta 4398 Ada 28 Parsel’de Tescilli Yapı Yol ve Yeşil Alan (Reyhan Mah.) Kamulaştırması		240.000,00 TL

-4- Eğitim ve Bilinçlendirme			BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
VALİLİK	1	Bursa Yerel Yönetimler 2010 Kitabı Satın Alınarak, Yerel Yönetimlere Dağıtılması		
OSMANGAZİ BELEDİYESİ	1	Bursa Tarih Ve Kültür Yolu Genç Gönüllülerin Eğitimi Projesi - 2006		
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ	1	“Revival of a Traditional Community Engagement Model for a Sustainable Future of a Historical Commercial District”, Futures, Vol.43, Iss.4, pp. 361-373 (DOI: doi:10.1016/j.futures.2011.01.003)		
	2	“Sustainable Revitalisation as a tool for Regenerating the Attractiveness of a Historical Commercial District”, Urban Design International, vol:16, no:3, pp.188-201 (DOI: doi:		

		10.1057/udi.2011.1)		
3		"Community Engagement in the Rehabilitation of Historical Commercial Districts: Historical Bazaar and Han's District Platform as a case.", International Ecological Architecture and Planning Symposium Proceedings Book, pp.444-446 , 15-18 Ekim 2009 Antalya, Türkiye,		
4		Bursa Hanlar Bölgesi ve Tarihi Çarşı, Alışveriş Merkezlerine Karşı, U.Ü. AR-GE ve Bilgilendirme Günleri Poster Sunumları, 15-16 Kasım 2011		
5		"Bursa Kapalıçarşı ve Hanlar Bölgesi'nin İyileştirilmesinde ilk Bütüncül Yaklaşım: Piccinato Planı", Çarşının Öyküsü, Bursa Büyükşehir Belediyesi Bursa Araştırmaları Merkezi Yayınları, Bursa, s.470-476. 2010		
6		Bursa Tarihi Çarşı ve Hanlar Bölgesi Yönetim Planı için bir Model Önerisi, U.Ü. AR-GE ve Bilgilendirme Günleri Poster Sunumları, 15-16 Kasım 2011.		
7		"Tarihsel Süreklilik İçinde Kapalıçarşı ve Hanlar Bölgesi", Bursa'nın Kentsel ve Mimari Gelişimi Sempozyumu Bildiri Kitabı, s. 289-309, 7-8 Nisan 2008, Gaye Kitabevi, Bursa, Türkiye.		
8		The changing urban scenario of historical commercial districts as the hearts of everyday life in cities: Hans and Covered Bazaar Region in Bursa as a case , International Sociological Association (ISA) International Congress: Challenging Urban Identities, 25th-27th september, Milano, İtalya (yayınlanmamış bildiri) 2003		
9		"1958 Yangınından sonra Kapalıçarşı ve Hanlar Bölgesinin Yeniden Yapılanması Çalışmaları ve Piccinato Planı", Güney Marmara Mimarlık, no: 10, s.7-13. 2000		
10		"Bursa Hanlar Bölgesi Değişim ve Dönüşüm Sürecinin İncelenmesi ve Bölgenin Korunması Üzerine Bir Araştırma" Doktora Tezi,Yıldız Teknik Üniversitesi, FBE, İstanbul,2007		
11		Bursa Büyükşehir Belediyesi Destekli Doktora Tezi "Kamusal Dış Mekanlarda Mimari Kimliği Değerlendirmek İçin Bir Yöntem Önerisi: Bursa Cumhuriyet Alanı Örneği"		10.399 TL
12		Bursa Kent Merkezine Yönelik Kentsel Tasarım Rehberi Modeli		
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ SANAT TARİHİ BÖLÜMÜ	1	Muradiye Külliyesi (Makale)		
	2	Bursa Şehrinin Oluşumunda Muradiye Külliyesi (Makale)		
	3	Sultan I. Murat Devri Eserleri (Makale)		
	4	Yeşil Külliye (Makale)		
	5	Tüm Sultan Külliyesi, Öğrencilerimizle Birlikte Gezilerek Osmanlı Mimarisi Dersi Kapsamında Teknik İnceleme Yapılmaktadır.		
	6	Yeşil Cami'de Yapılan Onarımlar (Makale)		
	7	Orhan Külliyesi (Makale)		
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ KETAM	1	1599 (1006-1007) Tarihli A 153 NOLU BURSA MAHKEME SİCİLİNİN TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRİLMESİ		8.350 TL
	2	Bursa'nın Mimarlık Ve Endüstri Mirasının Saptanması İle İlgili Envanter Çalışması		14.640 TL
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ	1	Kamil Kepecioğlu, Bursa Kütüğü, I-IV, (Haz. H.Algül-O.Çetin-M.Kara-M.Hızlı-M.A.Yediyıldız İle Birlikte), Bursa Büyükşehir Belediyesi, Bursa 2009.		
	2	"Bursa Çarşısındaki Dinî Yapılar", Çarşının Öyküsü Bursa, Bursa Büyükşehir Belediyesi, Bursa Araştırmaları Merkezi, Bursa 2010, S.328-334.		
	3	"Osmanlılardan Günümüze Ulaşan Bursa Eğitim Yapıları", Bursa Kültür Varlıkları Envanteri: Anıtsal Eserler (Haz. N.T.Dostoğlu-Hamdi Dostoğlu), Bursa Büyükşehir		

		Belediyesi Bursa Kitaplığı, Bursa 2011, S.317-321.		
	4	"Muradiye Medreseleri", Bizim Mahalle - Bursa Muradiye Semti (Ed. R.Kaplanoğlu-A.Elbas), Bursa Osmangazi Belediyesi, Bursa 2008, S.75-79.		
	5	"Bursa'da Eğitim-Öğretim Ve Günümüze Ulaşan Medreseler", Bursa'da Dinî Kültür (Ed.Mustafa Kara), Bursa 2011, S.161-188.		
	6	Hudavendigâr Salnamelerinde Bursa (Yayınlanan Bütün Salnameler Günümüz Diline Çevrilecek)		
MİMARLAR ODASI BURSA ŞUBESİ	1	Çocuk Ve Mimarlık Etkinlikleri Kapsamında Cumalıkızık Resim Atölyesi	Nilüfer-Yıldırım Halkevleri Çocukları	
	2	Jale Erzen Söyleşi "Mimar Sinan Camilerinde Strüktür Ve Estetik"		
	3	Çelik Erengezgin Söyleşi "Enerji Mimarlığı Ve Kentsel Dönüşüm"		
	4	Mimari Erişilebilirlik" Semineri		
	5	Hasan Özbay Söyleşi "Kentsel Tasarım Ve Mimari Proje Yarışmaları"		
	6	Resim Sergisi "Hayalinizdeki Kent"		
	7	Sergi "Çocuk Gözüyle Mimarlık"		
	8	I.Yapı Ve Yaşam Mimarlık Ödülleri Ve Sergisi		
	9	II.Yapı Ve Yaşam Mimarlık Ödülleri Ve Sergisi		
	10	23.Uluslararası Yapı&Yaşam Kongre Ve Fuar Alanında "Sürdürülebilir" Tema'sı Altında Geliştirilmesi Beklenen Karşılama-Sergi-Sunu Mekanı Ulusal Öğrenci Mimari Proje Yarışması		
	11	24.Uluslararası Yapı&Yaşam Kongre Ve Fuar Alanında "Sürdürülebilir" Tema'sı Altında Geliştirilmesi Beklenen Karşılama-Sergi-Sunu Mekanı Ulusal Öğrenci Mimari Proje Yarışması		
	12	Fotoğraf Yarışması "Toki'nin Bursa Kenti'ne Tokadı"		
BURSA İNŞAAT MÜH. ODASI	1	Doğangün A, Bağbancı Ö, Küskü S, Bursa Orhangazi'de Bulunan Tekke Camisi'nin Orijinal Hali İle Yeni Hali Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi, Bilirkişilik, 2011	Orhangazi Adliyesi	
BBB – ETÜD ve PROJELER DAİ. BŞK.	1	UNESCO Dünya Miras Sözleşmesi'nin 40. Yılı kutlamaları çerçevesinde, "Türkiye Dünya Miras Alanlarında Yönetim Planı Hazırlıkları Deneyim Paylaşımı" konulu çalıştay	BBB, UNESCO Türkiye Milli Komitesi	
	2	UNESCO Dünya Miras Listesi Adayı "Hanlar Bölgesi ve Cumalıkızık" Paneli	BBB, Uludağ Üniversitesi	

-5- Erişilebilirlik - Ulaşım			BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
BURULAŞ	1	Nostaljik Tramvay	BBB	2.749.891,26 Euro
	2	Bursaray Üniversite Etabı	B.B.B. Raylı Sistemler Daire Başkanlığı	
	3	Bursaray Emek Etabı	B.B.B. Raylı Sistemler Daire Başkanlığı	
	4	İncirli Caddesi Tramvay Hattı	BBB	944.400,76 Euro
	5	Hrs B80 Araçları Güç Ünitelerinin (Statik İnvertör) Projelendirilmesi, Temini, Montajı Ve Mevcut Sisteme Adaptasyonu		1.423.200 Euro

	6	Hrs B80 Araçlarının Isıtma,Soğutma, Havalandırma Sistemi Projelendirilmesi		2.160.000 Euro
	7	15 Adet Körüklü, 25 Adet Solo, 45 Adet Ortaboy Otobüs Alımı Yapıldı.		Solo 4.650.000,00 TL
	8	50 Adet Otobüs B.B.B. Ulaşım Daire Başkanlığına Kiralandı.		3.228.300,00 TL +KDV
	9	01.09.2010 - 31.08.2013 Tarihleri Arasında 3 Yıllık Olarak, Bursa Şehirlerarası Ve Uluslararası Otobüs Terminali İşletmeciliği İhalesi Alındı.		aylık 1.200.000 TL + KDV
	10	15 Adet Ortaboy Otobüs; Otokar A.Ş.'Den Alındı.(15+3=18)		1.584.000,00 EURO+KDV
	11	10 Adet Körüklü Otobüs, Mercedes- Benz Türk A.Ş.'Den Alındı.		2.450.000,00 EURO+KDV
	12	30 Adet Solo Otobüs Alındı.+6 (%20) Toplam 36		3.748.500 EURO +749.700 EURO =4.498.200 EURO +KDV
	13	2009,2010,2011,2012 Yıllarında Olmak Üzere Yaz Aylarında Gemlik Körfezinde Gezi Gemisi İşletmeciliği Yapılmakta.		
	14	Hrs Araç Alımı	B.B.B. Raylı Sistemler Daire Başkanlığı	
	15	Tramvay Alımı		
	16	Depo Bölgesinde İlave Hatlar Yapılması	B.B.B. Raylı Sistemler Daire Başkanlığı	
BBB – ULAŞIM DAİRESİ BŞK.	1	Cumhuriyet Caddesi Yayalaştırması	Burulaş, B.B.B. Raylı Sistemler Daire Başkanlığı	
	2	Cumhuriyet Caddesi Nostaljik Tramvay Hattı	Fen İşleri Dairesi	
	3	T1 Tramvay Hattı çalışmaları kapsamındaki yol ve kavşak düzenleme projeleri	BBB	
BBB - BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BŞK.	1	Akıllı Ulaşım Bilgi Sistemini kurmak.	BBB	

-6- Turizm – Tanıtım – Ziyaretçi Yönetimi				BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ	
VALİLİK	1	Turizm Haftası Etkinlikleri 15-22 Nisan 2010 (Desteklendi)			
	2	Dubai Turizm Fuarı Etkinlikleri 4-7 Mayıs 2010			
	3	Bedesten Ve Hanlar Bölgesi Tanıtım Broşürü Hazırlanması			
	4	Bursa Valilik Web Sitesi Yenilenmesi. İngilizce, Arapça, Rusça Dillerinde Tasarımının Yaptırılması			
	5	Bursa Kültür Turizm Ve Tanıtma Birliği Web Sitesi Tasarımının Yaptırılması			
	6	Kerkük Türkmeneli Tv Ve As Tv Bursa Tanıtım Programları			
	7	Bursa'dan Dergisi'nin Yayımlanması			
	8	Türkiye'de Japon Yılı Bursa Etkinlikleri Kozahan 16 Eylül 2010			
	9	Kürekli Şelalesi Ve Kent Ormanı (Hamamlıkızık) Tanıtım Broşürü			
	10	TRT Arapça Kanalı Bursa Özel Programı 06 Ekim 2010			

		(Canlı)		
	11	Basılı Tanıtım Materyallerinin Çoğaltılması. Tanıtım Kiti, Tanıtım Filmleri, Fuar Çantası, Sanal Tur		
	12	Abd Houston Türk Haftası Etkinlikleri (Turkish Fest.) 6-7 Kasım 2010		
	13	Birleşik Arap Emirlikleri (Dubai) Turizm Yatırımcı Ağırılama		
	14	World Travel Market Londra Etkinlikleri 8-12 Kasım 2010		
	15	III.Uluslararası Sağlık Turizmi Kongresi İstanbul Etkinlikleri 3-6 Aralık 2010		
	16	EMİTT 2011 (Doğu Akdeniz Uluslararası Turizm Ve Seyehat) FUARI ETKİNLİKLERİ		
	17	Bursa Görselleri (DVD) Hazırlanması		
	18	Dubai Alışveriş Festivali Türk Günü Etkinlikleri 10 Aralık 2010		
İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ	1	2008 Yılı Kraliçe II. Elizabet, Edinburg Dükü Prens Philip Ve Hayrunnisa Gül Koza Han Ve Hanlar Bölgesi Programı		
İL ÖZEL İDARESİ	1	Bursa Kent Rehberi 2011 (Türkçe ve İngilizce basılmıştır)		
OSMANGAZİ BELEDİYESİ	1	Osman Gazi ve Bursa Sempozyumu Kitabı		
	2	Bursa Şehrinin Gelişmesi ve Kentsel Planlama Kültürü Sempozyumu Kitabı		
	3	Payitaht Bursa'da Kültür ve Sanat Sempozyumu Kitabı		8.000 TL
	4	Bursa'nın Kentsel ve Mimari Gelişimi Sempozyumu Kitabı		
	5	Osmanlı Modernleşmesi ve Bursa Sempozyumu Kitabı		10.650,00 TL
	6	Osman Gazi ve Dönemi Sempozyumu Kitabı		23.500 TL
	7	Orhan Gazi ve Dönemi Sempozyum Kitabı		
	8	Sultan I.Murad Hüdavendigâr ve Dönemi Sempozyumu Kitabı		
	9	Okçular Çarşısı Kitabı		9.600 TL
	10	Koza Han Kitabı		28.000 TL
	11	Geyve Han Kitabı		18.600 TL
	12	Muradiye Senti Kitabı		51.000 TL
	13	A.Gabriel'in 'Bir Türk Başkenti Bursa' Kitabı		32.500 TL
	14	Osmanlı Kuruluş Dönemi Vakfiyeleri Kitabı		9.500 TL
	15	Turizm Sempozyumu Kitabı		10.900 TL
	16	Bursa Bıçakçılık Tarihi Kitabı		
	17	Bir İmparatorluğun İzi, Osmangazi Kitabı		103.650 TL
	18	Tarihi Bursa Haritası		
	19	Bursa'nın Gönül Sultanları Kitabı		
	20	Hisarkeoloji Kitabı		
	21	Bursa'da Şimdiki Zaman Kitabı		28.500,00 TL
	22	Göç Kitabı		

	23	Bursa Kent Kültürü Kapsamında Günlük Kent turları		
	24	Turistik Gezi Otobüsü (Bursa Sightseeing)		
	25	Osman Gazi'yi Anma ve Bursa'nın Fethi Şenliklerini düzenlemek (Sempozyum, Fetih yürüyüşü, Köy düğünü, Rahvan atları koşusu, Fotoğraf yarışması)		
	26	Tarihi Kent Koşusu ve Yarı Maraton düzenlemek (Osman Gazi'yi Anma ve Bursa'nın Fethi Şenlikleri kapsamında)		
	27	Bursa'da I. Murad Hüdavendigâr'ı Kabri başında Anma Etkinliği		
	28	Karabaş-ı Veli Kültür Merkezi Etkinlikleri		
	29	Seyid Usûl Kültür Merkezi Etkinlikleri		
	30	Somuncu Baba Evi Kültür Merkezi Etkinlikleri		
	31	Ördekli Kültür Merkezi Etkinlikleri		
	31	Ördekli Kültür Merkezi Etkinlikleri		
YILDIRIM BELEDİYESİ	1	Yıldırım Bayezid Anma Günü (2007'den beri)		
BURSA TİCARET VE SANAYİ ODASI	1	Merinos Atatürk Kongre Kültür Merkezi Restorasyon İkmal İnşaat İşi	BBB	
BBB - BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BŞK.	1	Bursa Kent Rehberi Kitabı Basım Yayım İşi (Kent Rehberi Haritasının 2 boyutlu olarak geliştirilmesi ve yayınlanması)	Tüm Birimler, Kamu Kurum Ve Kuruluşları, Vatandaşlar	
	2	Oluşturulacak haritaların basım ve posterlerinin hazırlanması tarihi çevre haritası Uludağ ulaşım ve değerleri haritası İl kültür değerleri haritası Kent Rehberi kitapçık ve el haritaları	BBB	
BBB – ETÜD ve PROJELER DAİ. BŞK.	1	Tarihi Çarşı Ve Hanlar Bölgesi Kitabı		
	2	Maksem, Nalbantoğlu, Hocaalizade, Tahtakale, Alipaşa, İbrahimpasha Mahalleleri Semt Kitabı		
	3	UNESCO Dünya Miras Listesi Adaylık Dosyası için Tanıtım Filmi Hazırlanması İşi	BBB	70.000 TL+ KDV
	4	"Bursa.com.tr – Bursa parmaklarınızın ucunda" projesi kapsamında kapsamlı web sitesi oluşturulması (11 dilde)	BBB, BEBKA	
	5	Bursa Alan Başkanlığı web sitesi oluşturulması (İngilizce ve Türkçe)	BAB, BBB	
BBB - KÜLTÜR ve SOSYAL İŞLER DAİ. BŞK.- BURSA ARAŞTIRMALARI MERKEZİ	1	Bizim Mahalle Projesi Çerçevesinde Yapılan Yayın ve Uygulamalar	BURSA ARAŞTIRMALARI VAKFI	
	2	Uludağ'ın Beşibirliği(Kızık Köyleri) Kitabı	BURSA ARAŞTIRMALARI VAKFI	
	3	Ulucami Kitabı		
	4	Osmanlı Başkenti Bursa Kitabı		
	5	Halil İnalçık'ın Bursa Makaleleri Kitabı		
	6	Kırsal Yaşam, Kırsal Mimari Kitabı		
	7	I.Murad Hüdavendigâr Külliyesi Rehberi		
	8	Yeşil Külliyesi Rehberi		
	9	Yıldırım Külliyesi Rehberi		

	10	Tarihi Çarşı ve Hanlar Bölgesi Haritası		
	11	Bursa Vakfiyeleri I Kitabı		
	12	Mahalle Sempozyumu Bildiriler Kitabı		
	13	Brousse Tarih Albümü		
	14	Manevi Değerler Rehberi		
BURSA ESKİ ESERLERİ SEVENLER DERNEĞİ	1	"Bursa ve Anıtları"kitabının basımı	Sponsor Firma	

-7- Acil Durum ve Afet Yönetimi			BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
BBB - İTFAİYE DAİRESİ BŞK.	1	Fabrika Yangın Risk Bilgileri Projesi	BBB	
	2	Şehrin güney bölgesindeki yüksek alanlara itfaiye araçlarının çıkamadığı cadde ve sokaklar ile yeni bağlanan ilçe belediyesi ve köylerde bulunan yangın vanalarının hemen yanı başlarına tesis edilen yangın malzeme ve hortum dolabı sayısı (15 adet)	BBB	
	3	Dar Alan Söndürme Aracı Alınması (3 Adet)	BBB	
	4	Gönüllü itfaiye teşkilatı kurulması ve gönüllü itfaiyeci yetiştirilmesi projesi (102 kişi)	BBB, ORSAT, AKUT, MAK, NAK, KÖYLER	
BBB - İNSAN KAYNAKLARI VE EĞİTİM DAİRESİ BŞK.	1	B.B.B. İtfaiye Dai. Başk. Yeni Personel Alımı	BBB	
BBB - BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BŞK.	1	Afet Bilgi Sisteminin Kurulması.	BBB	

- Cumalıkızık Köyü

-1- Yönetim (Yetki, Mevzuat, Organizasyon, Eşgüdüm, Katılım)			CUMALIKIZIK KÖYÜ	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
BBB – ETÜD ve PROJELER DAİ. BŞK.	1	UNESCO Dünya Miras Listesi için Yönetim Planına veri oluşturmak üzere Strateji Arama Toplantıları Yapılması (2 adet)	BBB	42.000 TL+ KDV

-2- Kültürel Değerler – Koruma ve Planlama			CUMALIKIZIK KÖYÜ	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ

YILDIRIM BELEDİYESİ	1	Cumalıkızık Köyü Kentsel Sit Alanı içerisindeki 7 ayrı bölgede yer alan tescilli binaların rölöveleri, tescilsiz binaların cephe rölövelerinin yaptırılması (2008)BKVKBK'nca onaylanması	İl Özel İdaresi Mimarlar Odası Bursa Şubesi	
	2	5 ayrı bölge olarak *4 adet tescilsiz parselin cephe rölöveleri ile cephe rölöveleri daha önceden onaylanan tescilsiz parsellerle birlikte tüm tescilsiz parsellere ilişkin cephe sağlıklaştırma projelerinin *sonradan tescil edilen 54 adet parselin rölöveleri ile birlikte tüm eski ve yeni tescilli parsellerin restitüsyon, restorasyon projelerinin hazırlanması ve BKVKBK'nca onaylanması	İl Özel İdaresi Mimarlar Odası Bursa Şubesi	
	3	Muhtelif yerlerdeki(12 Adet) tescilsiz ve sonradan tescillenen yapıların cephe ve çatı sağlıklaştırma uygulamalarının yapılması.	İl Özel İdaresi	
	4	Cumalıkızık Köyü Camii (2811 ada / 1 parsel) Restorasyon Projesi	İl Özel İdaresi Mimarlar Odası Bursa Şubesi	
	5	Müze (2812 ada / 7 parsel) Restorasyon Projesi	İl Özel İdaresi Mimarlar Odası Bursa Şubesi	
	6	Sosyo-Kültürel Tesis (2813 ada / 1 parsel) Restorasyon Projesi	İl Özel İdaresi Mimarlar Odası Bursa Şubesi	
BBB – ETÜD ve PROJELER DAİ. BŞK.	1	Kızık Kültür Evi röl,resti,resto Projeleri (Fidyekızık)		29.000,00 TL + (KDV)
	2	Cumalıkızık 32 ve 96 parsellerde pansiyon ve restaurant basit onarım projeleri		
BBB - KÜLTÜR ve SOSYAL İŞLER DAİ.BŞK.	1	Tarihi Kentler Birliği Bursa Buluşması: Kırsal Yaşam-Kırsal Mimari (06-09 Eylül 2012)		
İL ÖZEL İDARESİ	1	Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payları (3.Bin Yılda Yaşayan Bir Osmanlı Köyü Cumalıkızık Projesi)	YILDIRIM BELEDİYESİ	602.120,89 TL
BBB – BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BŞK.	1	Web Tabanlı 3 Boyutlu Kent Rehberi Yapılması Ve Mevcut Coğrafi Verilerin Spatial Olarak Oluşturulması Ve Sisteme Aktarılması İşi	Tüm Birimler ve Vatandaş	95.000 TL
	2	Bursa Büyükşehir Belediyesi Web Tabanlı 3 Boyutlu Kent Rehberi Sınırsız Kullanıcı Lisansı Ve Web Lisansı Hizmeti İşi	Tüm Vatandaş	300.000 TL
	3	Bursa Büyükşehir Belediyesi 2011 Uydu Görüntüsü Hizmet Alımı İşi		322.200 TL
BBB – EMLAK ve İSTİMLAK DAİ. BŞK.	1	Cumalıkızık Ve Çevresi Çekirdek Alanda Bulunan Ağaçların Alım İşi	B.B.B. Emlak İstimlak Dai.Başk.	
TARİHİ BURSA KIZIKLAR KÜLTÜR DAYANIŞMA VE YARDIMLAŞMA DERNEĞİ (Kızıklar-Der)	1	BROŞÜR (KIZIKLAR)	YILDIRIM BELEDİYESİ	
	2	ŞÖLEN KIZIKLAR BULUŞUYOR		
	3	TARİHİ PİLAV GÜNLERİ		
	4	KESTANE ISLAH VE İHYA PROJELERİ		
	5	3 PANEL 1 SEMPOZYUM (KIZIKLAR)	BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ve KAFKAS PASTA	

			ŞEKERLEME SAN.TİC.A.Ş.-	

-3- Sosyal – Ekonomik – Çevresel Yaşam Kalitesi				CUMALIKIZIK KÖYÜ
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
İL ÖZEL İDARESİ	1	Sulama Tesisi Uygulamaları- Yıldırım-Cumalıkızık Köyü Kapalı Sistem Sulama Tesisi	-	-

-4- Eğitim ve Bilinçlendirme				CUMALIKIZIK KÖYÜ
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ	1	Ev Pansiyonculuğu Eğitimi (Cumalıkızık Kadınları) 2007		
	2	Cumalıkızık Halk Kültürü (Halk Mutfağı,İsimler, Lakaplar, Kestane Kültürü) Alan Araştırması		
YILDIRIM BELEDİYESİ	1	3.Bin Yılda yaşayan Osmanlı Köyü - Cumalıkızık Fikir Projesi Yarışması-Kolokyum - Sempozyumu-Yarışma Kitabı Basımı	İl Özel İdaresi Mimarlar Odası Bursa Şubesi	
	2	Zaman Tünelinde Kaybolmayan Tarih Bekçileri-Cumalıkızık Projesi Kapsamında Cumalıkızık Maketi Yapılması(1/200 ölçekli)	BEBKA, Yıldırım Kaymakamlığı	
	3	Zaman Tünelinde Kaybolmayan Tarih Bekçileri-Cumalıkızık Projesi Kapsamında "ZAMAN TÜNELİNDE KAYBOLMAYANLAR" Fotoğraf Sergisi	BEBKA, Yıldırım Kaymakamlığı	
	4	Zaman Tünelinde Kaybolmayan Tarih Bekçileri-Cumalıkızık Projesi Kapsamında CUMALIKIZIK TURİZM STRATEJİLERİ PANEL VE ÇALIŞTAYI	BEBKA, Yıldırım Kaymakamlığı, Uludağ Üniversitesi, STKlar, Meslek Odaları, TÜR SAB	
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ	1	"Geçmişten Günümüze Cumalıkızık'ta Fiziksel Yapı ve Turizm ilişkisi", Cumalıkızık Turizm Stratejileri Panel ve Çalıştayı – Fotoğraf Sergisi, s. S. 72 -79, Cumalıkızık, Bursa, 2012.		
	2	"Geleneksel Cumalıkızık Evlerinde Ahşap Konut Sistemi", Uludağ Üniversitesi Mühendislik – Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt: 16, Sayı:1, s. 41 – 51, Bursa,2011.		
	3	"A Participatory Governance Model for Sustainable Development of Cumalıkızık,A Heritage Site in Turkey", Environment and Urbanization (SSCI) , 161-185 pp., April,2009,21, Sage Publ.,DOI: 10.1177/0956247809103012		
	4	"Evaluation of Traditional Turkish Wooden Building Culture in Terms of Ecological and Socio-cultural Sustainability; Case Study Cumalıkızık/Bursa" in World Applied Sciences Journal- WASJ (ISI),10(4), 466-471,Idosi Journals,ISSN 1818-4952.		
	5	"Transactions on the Built Environment", Suliman M. F., Jamal Al-Q.(eds), bildiri kitapçığındaki "Evaluation of The Community Participation in The "Cumalıkızık Collaboration Project- Living Ottoman Village in The Third Millennium",Tripoli, Libya, Temmuz 2009		
	6	"3.Binyılda Yaşayan Osmanlı Köyü-Cumalıkızık Sempozyum Kitabı" bildiri kitapçığındaki "Sürdürülebilir Bir Gelecek İçin Tarihi Mirasın Korunması: Cumalıkızık", 219-222 sf., Bursa,		

	Türkiye, Aralık 2007		
7	"3. Binyılda Yaşayan Osmanlı Köyü&Cumalıkızık Projesi" Mimarlar Odası Bursa Şubesi, Bursa İl Özel İdaresi, Bursa Yıldırım Belediyesi tarafından imzalanan işbirliği protokolü kapsamında çalışma grubu yöneticisi 2006-2010		
8	"3. Binyılda Yaşayan Osmanlı Köyü&Cumalıkızık Projesi" Sempozyumu Bilimsel Kurul Üyeliği, 2007		
9	"3. Binyılda Yaşayan Osmanlı Köyü&Cumalıkızık Projesi" Fikir Proje Yarışması Jüri Üyeliği, 2007		
10	"3. Binyılda Yaşayan Osmanlı Köyü Cumalıkızık Projesi", TMMOB Mimarlar Odası Bursa Şubesi Güney Marmara Mimarlık Dergisi Sayı:27, Sf:24-27, (2008).		
11	"İşbirliğinin Adı: 3.Binyılda Yaşayan Osmanlı Köyü - Cumalıkızık", Dünya İnşaat Dergisi, Sayı:2008/8, Sf:83-86, (2008).		
12	"3.Binyılda Yaşayan Osmanlı Köyü - Cumalıkızık", 1.Bölüm Konforum Dergisi, Sayı:19, Sf:98-102, (2010).		
13	"3.Binyılda Yaşayan Osmanlı Köyü - Cumalıkızık", 2.Bölüm Konforum Dergisi, Sayı:20, Sf:92-96, (2010).		
14	Tarihi Yerleşimlerin Yeniden Canlandırılması Çalışmalarında Süreç Yönetimi Modellerinin İncelenmesi, Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Yapı Yüksek Lisans Programı, 2010-2012 Tez Yürütücüsü		
15	"UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi Adaylık Başvuru Sürecinde Bursa Hanlar Bölgesi ve Cumalıkızık" Paneli, Bursa Büyükşehir Belediyesi, 27 Eylül 2011, Bursa, Panelist		
16	Bursa Büyükşehir Belediyesi Orhangazi Meydanı ve Çevresi Kentsel Tasarım Proje Yarışması, Asıl Jüri üyeliği		
17	Bursa Cumalıkızık Köyü Örneğinde, TarihiÇevrelerde Yangın Güvenlik Önlemleri veYangından Koruma Projesi", 2001,Proje No:1999/35		
18	2004, "AStudy On The Fire Protection Of HistoricCumalıkızık Village"., JOURNAL OF CULTURAL HERITAGE, CNR - Special Project"Cultural Heritage", Italy. J CULT HERIT 5 (2): 213-219 APR-JUN 2004,Arts&Humanities Citation Index- Quarterly - ISSN: 1296-2074, (2004).		
19	"Sanayi ve TurizmdeRekabet Gücünün Artırılması" 2010 yılı Mali Destek Programı KAPSAMINDA Cumalıkızık Çalıştay	Yurtdışı İştirakçi (İtalya -Palermo). TURSAB(Türkiye Seyahat Acentaları Birliği) Bursa Şubesi Uludağ Üniversitesi (Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu) Bursa Fotoğrafçılar Odası TMMOB Mimarlar Odası Bursa Şubesi Cumalıkızık Köyü Kadınları Eğitim Dayanışma ve Kalkındırma Derneği	
20	The Alteration Process of 700 Years Aged "Cumalıkızık Village" , 2010, Located in the First Capital of the Ottoman Empire World Applied Science Journal, 10 (11): 1354-1362, (Indexed ISI)- Quarterly – ISSN: 1296-2074, (2004)		

	21	Pirinç Han'dan 20. Yüzyılda Alınanı 21. Yüzyılda Geri Vermek, Mimarlıkta Malzeme, Yıl:4, Sayı:14, s. 55-66., 2009		
	22	Cumalıkızık'ta Kaybolan Değerler ve Yaşayan İzler, "İzler", 7. Uluslararası Sinan Sempozyumu Bildiri Kitabı, 2011		
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ SANAT TARİHİ BÖLÜMÜ	1	Kızık Köylerinde Türk Kültürü (Makale)		
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ İLAHIYAT FAKÜLTESİ	1	"Tarihin Bursa'ya Armağanı: Kızıklar (Tarihi Kızık Köylerinin Sayısına Dair Bir Değerlendirme)", Uludağ'ın Beşbirliği Bursa Kızık Köyleri, Bursa Büyükşehir Belediyesi, Bursa 2009, S.2-23.		
BBB – ETÜD ve PROJELER DAİ. BŞK.	1	UNESCO Dünya Miras Sözleşmesi'nin 40. Yılı kutlamaları çerçevesinde, "Türkiye Dünya Miras Alanlarında Yönetim Planı Hazırlıkları Deneyim Paylaşımı" konulu çalıştay	BBB, UNESCO Türkiye Milli Komitesi	
	2	UNESCO Dünya Miras Listesi Adayı "Hanlar Bölgesi ve Cumalıkızık" Paneli	BBB, Uludağ Üniversitesi	

-5- Erişilebilirlik - Ulaşım				CUMALIKIZIK KÖYÜ
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
BBB – FEN İŞLERİ DAİ.BŞK.	1	Cumalıkızık Köprüleri	BBB	
BBB – ULAŞIM DAİRESİ BŞK.	1	Cumalıkızık Köprüsü ve Bağlantı Yolları Proje Kontrollüğü	BBB	

-6- Turizm – Tanıtım – Ziyaretçi Yönetimi				CUMALIKIZIK KÖYÜ
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
YILDIRIM BELEDİYESİ	1	Broşür (Kızıklar)		
	2	Zaman Tünelinde Kaybolmayan Tarih Bekçileri-Cumalıkızık Projesi Kapsamında "www.cumalikizik.gen.tr"web sitesinin yayına açılması	BEBKA, Yıldırım Kaymakamlığı	
	3	Zaman Tünelinde Kaybolmayan Tarih Bekçileri-Cumalıkızık Projesi Kapsamında Cumalıkızık Afiş, Broşür ve Pankartlarının Hazırlanması (5000 Afiş,10.000 Broşür,100 Pankart)	BEBKA, Yıldırım Kaymakamlığı	
	4	Zaman Tünelinde Kaybolmayan Tarih Bekçileri-Cumalıkızık Projesi KapsamındaTanıtım Kitapçıklarının Basımı(25 syf-1000 adet)	BEBKA, Yıldırım Kaymakamlığı	
	5	Zaman Tünelinde Kaybolmayan Tarih Bekçileri-Cumalıkızık Projesi Kapsamında Cumalıkızık Tanıtım Filminin Yapılması(15 dk) ve Dağıtımı	BEBKA, Yıldırım Kaymakamlığı	
	6	Zaman Tünelinde Kaybolmayan Tarih Bekçileri-Cumalıkızık Projesi Kapsamında İtalya- Brescia Kentinde Tanıtım Etkinliği	BEBKA, Yıldırım Kaymakamlığı, Uludağ Üniversitesi,TÜRSAB	

	7	Yapılan Tüm Çalışmaların Yayına Dönüştürülmesi	Periyodik Uzun	
	8	Cumalıkızık Ahududu Şenlikleri(Ahududu Festivali)&Uluslararası Cumalıkızık Festivali(Her yıl Haziran ayında)	Periyodik Uzun	
	9	Kestane ve Kestane Şekeri Festivali(2012'den beri) ve Kestane Üretimi Paneli	Periyodik Uzun	
	10	Uluslararası Aşıklar ve Şairler Şöleni (2004'den beri)	Periyodik Uzun	
	11	Dede Günü(Anma Günleri Kapsamında)(2009'dan beri)	Periyodik Uzun	
BBB – ETÜD ve PROJELER DAİ. BŞK.	1	UNESCO Dünya Miras Listesi Adaylık Dosyası için Tanıtım Filmi Hazırlanması İşi	BBB	70.000 TL+ KDV
	2	"Bursa.com.tr – Bursa parmaklarınızın ucunda" projesi kapsamında kapsamlı web sitesi oluşturulması (11 dilde)	BBB, BEBKA	
	3	Bursa Alan Başkanlığı web sitesi oluşturulması (İngilizce ve Türkçe)	BAB, BBB	

- Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı-BEBKA "Sanayi ve Turizmde Rekabet Gücünün Artırılması" 2010 yılı Mali Destek Programına Yıldırım Belediyesi tarafından Cumalıkızık Köyü'ne yönelik hazırlanan **"Zaman Tünelinde Kaybolmayan Tarih Bekçileri Projesi"** birinci (1.) olarak destek almaya hak kazanmıştır. Yıldırım Kaymakamlığı proje ortağı olmuş; TURSAB (Türkiye Seyahat Acentaları Birliği) Bursa Şubesi, Uludağ Üniversitesi Mühendislik – Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü ve Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu, Bursa Fotoğrafçılar Odası TMMOB Mimarlar Odası Bursa Şubesi ve Cumalıkızık Köyü Kadınları Eğitim Dayanışma ve Kalkındırma Derneği ile Collegio Universitario, Università Cattolica del Sacro Cuore ve Brescia Belediyesi ile birlikte çalışılmıştır. Proje kapsamında 2 dilde (Türkçe ve İngilizce) www.cumalikizik.gen.tr web sitesi hazırlanmış, tanıtım kitapçığı ve tanıtım filmi yapılmış, 1/200 ölçekli köy maketi alanda sergilenmeye başlanmış, fotoğraf sergisi düzenlenmiş, İtalya'da tanıtım haftası gerçekleştirilmiş ve son olarak Cumalıkızık Turizm Stratejileri Panel ve Çalıştayı düzenlenmiştir.

-7- Acil Durum ve Afet Yönetimi			CUMALIKIZIK KÖYÜ	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
BBB - İTFAİYE DAİRESİ BŞK.	1	Fabrika Yangın Risk Bilgileri Projesi	BBB	
	2	Şehrin güney bölgesindeki yüksek alanlara itfaiye araçlarının çıkamadığı cadde ve sokaklar ile yeni bağlanan ilçe belediyesi ve köylerde bulunan yangın vanalarının hemen yanı başlarına tesis edilen yangın malzeme ve hortum dolabı sayısı (15 adet)	BBB	
	3	Dar Alan Söndürme Aracı Alınması (3 Adet)	BBB	
	4	Gönüllü itfaiye teşkilatı kurulması ve gönüllü itfaiyeci yetiştirilmesi projesi (102 kişi)	BBB, ORSAT, AKUT, MAK, NAK, CUMALIKIZIK VE KIRAZLI	
BBB - İNSAN KAYNAKLARI VE EĞİTİM DAİRESİ BŞK.	1	B.B.B. İtfaiye Dai. Başk. Yeni Personel Alımı	BBB	
BBB - BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BŞK.	1	Afet Bilgi Sisteminin Kurulması.	BBB	

EK-4: KORUMA İLE İLGİLİ KURUMLARIN DEVAM EDEN PROJELERİ

- Bursa (Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi)**

-1- Yönetim (Yetki, Mevzuat, Organizasyon, Eşgüdüm, Katılım)				BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	SÜRE	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI MAHALİ İDARELER GENEL MD.	1	İçişleri Bakanlığı Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu(UNEP) , Birleşmiş Milletler Kalkınma Fonu (UNDP) ,İsveç Büyükelçiliği Ortaklarından Oluşan "Kadın Dostu Kentler" Programı 2. Aşaması Bursa'nın da İçinde Bulunduğu Yedi İlin Katılımıyla Devam Etmektedir.	Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (Unep) , Birleşmiş Milletler Kalkınma Fonu (Undp), İsveç Büyükelçiliği, Gıda Tarım Ve Hayvancılık İl Müdürlüğü	Uzun	
VALİLİK	1	Tarihi Çarşılar Kanun Taslağı Çalışması		Orta	
MİMARLAR ODASI BURSA ŞUBESİ	1	Kentler Ve Yaşanabilirlik Ana Temalı 25.Uluslararası Yapı-Yaşam Kongresi		Kısa	
	2	Tarihi Kent Merkezi İle İlgili Konularda Görüş Oluşturulması-Rapor Haline Getirilmesi		Kısa	
	3	Orhangazi Kent Meydanı Ve Çevresi Proje Yarışması Görüşü Oluşturulması- Projenin Takibi		Kısa	
	4	Koruma Konulu Çalıştay	Uludağ Üniversitesi	Kısa	
	5	Tarihi Hanlar Bölgesine Gezi		Kısa	
	6	Tarihi Bursa Fotoğraf Sergisi	Uludağ Üniversitesi		
TÜYAP	1	Kentler Ve Yaşanabilirlik Ana Temalı 25.Uluslararası Yapı-Yaşam Kongresi Kitabı Basılması		Kısa	
ŞEHİR PLANCILARI ODASI BURSA ŞUBESİ	1	Bursa Kent Raporu Kitabı Güncellenmesi		Kısa	
BBB – YAZI İŞLERİ ve KARARLAR DAİ. BŞK.-BURSA KENT KONSEYİ		"Karar Alma Süreçlerine Katılım için Bursa'da Kamu-STK Diyalogunun Geliştirilmesi Projesi"-(01.11.2012-01.11.2013)		Kısa	

-2- Kültürel Değerler – Koruma ve Planlama				BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	SÜRE	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
KÜLTÜR SANAT VE TURİZM VAKFI	1	Uluslararası Bursa Festivali	BBB	Periyodik Uzun	
VALİLİK-BURSA KÜLTÜR TURİZM TANITMA BİRLİĞİ	1			Uzun	
OSMANGAZİ BELEDİYESİ	1	Ulucami Cadde Sağıklaştırma ve Üst Örtü Projeleri		Uzun	96.000,000 TL
BURSA VAKIFLAR BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ	1	Muradiye Cami Restorasyonu	İl Özel İdaresi	Orta	706.667,62 TL
	2	Muradiye Külliyesinde Bulunan Türbelerin Restorasyonu	BBB	Orta	

RÖLÖVE VE ANITLAR MÜDÜRLÜĞÜ	1	Türk İslam Eserleri Müzesi Projesi Yapımı		Orta	300.000,00 TL
BURSA OLGUNLAŞMA ENSİTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ	1	I.Murat Hüdavendigar Türbesi Sanduka Örtüsünün Malzeme Alımı İşi (Aslına Uygun Yeniden Yapılması)	İL ÖZEL İDARESİ	Kısa	34.858.07 TL
İL ÖZEL İDARESİ	1	Muradiye 919 ada, 71 parsel de Kilise Binası Röl.Rest:Restts.Elekt.ve Makine Projeleri	-		-
TÜRK TELEKOM	1	Muradiye Külliyesi Altyapı Çalışmaları		Kısa	50.000 TL
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ SANAT TARİHİ BÖLÜMÜ	1	Muradiye Külliyesi Restorasyonu Danışmanlığı			
	2	Yeşil Külliye Restorasyonu Danışmanlığı			
	3	Muradiye Türbeleri Restorasyonu			
	4	Bursa'daki Tüm Sultan Külliyesi Ve Hazirelerde Aydınlatma Çalışmaları			
BBB - KÜLTÜR ve SOSYAL İŞLER DAİ.BŞK.	1	Uluslar Arası Bursa Karagöz Kukla Ve Gölge Oyunları Festivali	BBB	Periyodik Uzun	
BBB – İMAR VE ŞEHİRCİLİK	1	1/100000 Ölçekli Bursa İl Çevre Düzeni Planı	İL Özel İdaresi	Kısa	3 Trilyon TL
BBB – BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BŞK.	1	Mobil Android Tabanlı 3 Boyutlu Kent Rehberi Oluşturulması, Sınırsız Mobil Kullanıcı Lisansı Ve Hizmet Alımı İşi		Kısa	
	2	Tarihi Miras Bilgi Sistemi Ve Web Tabanlı Veri Paylaşımı Hizmet İşi (UNESCO Yönetim Alanı Pilot alanlar olarak seçilmiştir)		Orta	
BBB – YAZI İŞLERİ ve KARARLAR DAİ. BŞK.-BURSA KENT KONSEYİ		Bursa Uluslararası Fotoğraf Festivali- FOTOFEST	Bursa Valiliği, Bursa Büyükşehir Belediyesi Bursa fotoğraf Sanatı Derneği (BUFSAD), Bursa Ticaret ve sanayi Odası (BTSO), Bursa Ticaret Borsası	Periyodik Uzun	
BBB – ETÜD ve PROJELER DAİ. BŞK.	1	Gelincik, Sipahi, İvazpaşa, Yorgancılar Çarşıları Röl. Resti Resto.mühendislik Projeleri		Orta	171.637,60 TL + KDV
	2	Orhangazi Meyd. Meydan Düz. Projesi		Orta	120.000 TL + KDV
	3	Tophane Yamaçları ve Yakın Çevresi Düz. Projesi		Orta	42.000 TL + KDV
	4	UNESCO Dünya Miras Adaylık Dosyası Ve Yönetim Planı Hazırlanması Kapsamındaki tüm çalışmalar		Uzun	400.000 TL + 220.000 TL
	5	Anıt Ağaç ve Kent İçi Ağaçlarının Bakım Ve Onarım İşi		Uzun	
	6	Tarihi Çeşmelerin Bakım, Onarım Ve Restorasyonu Projeleri		Orta	
	7	Gelinlikçiler ve Sahafılar Çarşısı Rölövesi,Cephe Sağıklaştırma,Zemin Düzenleme ve Öneri Çatı ve Mühendislik Projeleri		Orta	
	8	Muradiye Türbeleri Restorasyon Uygulamaları Kontrollüğü		Kısa	
	9	Bursa Surları Restorasyon Çalışmaları Kapsamında Gerçekleştirilen Kilise Kazı Çalışmaları		Orta	
	10	Hüsnü Züher Evi (Smö 1110) Röl. Resti. Resto. Projeleri		Orta	
BBB - FEN İŞLERİ DAİ. BŞK.	1	II. Murat Caddesi Cephe Sağıklaştırma İnşaatı İşi	Mal Sahipleri	Kısa	357.558,00TL +(KDV)
	2	Tarihi Bursa Surları Restorasyonu 1. Etap Uygulama İnşaatı İşi		Uzun	6.182.020,80TL +(KDV)

3	Muhtelif Mezarlıklar Bakım Onarım Hizmeti İnşaatı İşi	Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Kısa	YAKLAŞIK 3.000.000,00TL +(KDV)
4	Muradiye Külliyesi Çevre Düzenleme Projesi			
5	Yıldırım Külliyesi Çevre Düzenleme Projesi			
6	I.Murat Hüdavendigar Külliyesi Çevre Düzenleme Projesi			
7	Kapalı Çarşı Rölöve, Cephe Sağıklaştırma, Çatı Örtüsü Ve Mühendislik Uygulaması İşi	BBB, Mülk Sahipleri	Kısa	
8	Osmangazi Cd. Cephe Sağıklaştırma İnşaatı İşi	BBB, Mülk Sahipleri	kısa	

-3- Sosyal – Ekonomik – Çevresel Yaşam Kalitesi				BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	SÜRE	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
BBB	1	Marmara Bölgesinde Hava Kalitesi Alanında Kurumsal Yapılandırma Projesi	Marmara Temiz Hava Merkez, Bursa İl Müdürlüğü, Moeu Ulusal Referans Laboratuvarı, Gölbaşı Çevre Ve Şehircilik, Almanya Çevre Doğa Koruma Ve Nükleer Güvenlik Federal Bak.ıııı, Avusturya Federal Çevre Ajansı	Orta	7,08 milyon euro
BBB – ÇEVRE KORUMA VE KONTROL DAİ. BAŞK.	1	I.Murat Camii Çevresi peyzaj Düzenlemesi		Kısa	
	2	Tarihi Eserlerin Rölöve Çalışması Kapsamında Temizlik İşlerinin Yapılması		Uzun	
	3	Anıt Ağaç Ve Kent İçi Ağaçlarının Bakım Ve Onarım İşi		Uzun	
	4	Yıldırım Külliyesi Bahçesi Sulama Tesisatı Yapımı		Kısa	
	5	Yeşil Camii Ve Yeşil Türbesi Bahçeleri Bakımı		Periyodik Kısa	
	6	I.Murat Türbesi Bahçesi ve Çevresi Bakımı		Periyodik Kısa	
	7	Yıldırım Külliyesi Bahçesi Bakımı		Periyodik Kısa	
	8	Orhangazi Parkı, Cumhuriyet Cad.Atatürk Cad. Bakımı		Periyodik Kısa	
BBB – ETÜD ve PROJELER DAİ.BŞK.	1	Reklam Amaçlı Kent Mobilyaları		Kısa	
	2	Muradiye Mezar Taşları Açık Hava Müzesi Projesi		Orta	

-4- Eğitim ve Bilinçlendirme				BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	SÜRE	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ	1	Araştırma projesi: Bursa Tarihi Çarşı ve Hanlar Bölgesi Yönetim Planı için bir Model Önerisi (2011-2013)	BBB	Orta	35.000 TL
	2	"Bursa Osmangazi İlçesi/Hisar Bölgesi Yönetim Planı" başlıklı araştırma projesi, 2011 Ocak	BBB	Orta	35.001 TL

	3	Kent Ve Mimarlık Komitesi Çalışmaları		Kısa	
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ	1	Güldeste			
	2	Bursa Mahkeme Sicillerinde Kızık Köyleri			
	3	Hurufat Defterlerinde Bursa			
	4	Bursa Mahkeme Sicillerinde Osmanlı Yapıları			
ŞEHİR PLANCILARI ODASI BURSA ŞUBESİ	1	Kentler Ve Yaşanabilirlik Ana Temalı 25.Uluslararası Yapı-Yaşam Kongresi Bildiri Toplanması		Kısa	
TÜYAP	1	Mimar Sinan Haftası Etkinlikleri		Kısa	
MİMARLAR ODASI BURSA ŞUBESİ	1	Kentsel Dönüşüm Komitesi Çalışmaları		Kısa	
	2	İnşaat Sektöründe Çalışanlara Yönelik Geliştirme Ve Uyum Kursları (Betonarme, Demircilik, Kalıpcılık Ve Çatıcılık)	İl Milli Eğitim Müdürlüğü	Uzun	
	3	Yetki Belgeli Ustalık Kursu	İl Milli Eğitim Müdürlüğü	Uzun	
	4	Reyhan Mahallesi İle Hanlar Bölgesi'nin Korunması Ve Yaşatılması İşbirliği Protokolü	BBB, Bursa Şehir Plancıları Odası	Kısa	
İNŞAAT MÜH. ODASI BURSA ŞUBESİ	1	Betonarme Ve Yığma Minarelerin Dinamik Davranışların Ve Deprem Performanslarının İncelenmesi, Bilimsel Araştırma Projesi	Uludağ Üniversitesi	Orta	20 530 €
	2	Minarelerin Deprem Hasar Düzeyinin Belirlenmesi İçin Hızlı Değerlendirme Yöntemi Geliştirilmesi, Tübitak, 1001 Projesi	Uludağ Üni., TÜBİTAK, Vakıflar Bölge Müdürlüğü	Orta	50 000 €

-5- Erişilebilirlik - Ulaşım				BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	SÜRE	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
BBB – ULAŞIM DAİRESİ BŞK.	1	Cemal Nadir Caddesi Trafik Düzenlemesi		Kısa	
	2	Haşim İşçan Caddesi Kent Bulvarı Düzenlemesi	Fen İşleri Dairesi	Kısa	
	3	Bursa Ulaşım Ana Planı Çalışmalarının Tamamlanması		Orta	
BURULAŞ	1	Kent Meydanı-Heykel (T1) Hattı	Raylı Sistemler Ulaşım Dairesi	Kısa	
	2	Bursaray Kestel Etabı	BBB		
	3	T1 Tramvay Hattı	BBB		17.978.623,49TL +KDV
	4	İstasyonlarda Fiziki İyileştirme Çalışmaları	BBB		
	5	Çağrı Merkezi (Call Center) İşletimi			
	6	Web Sitesi İyileştirme (Türkçe- İngilizce)			
	7	Network Ağ Haritası (Otobüs - Tren Olmak Üzere Web Sitesinde Yayınlanabilir Ve Download Edilebilir.)			
	8	Siemens B80 Tipi Raylı Sistem Araçları İçerisine İstasyon İsimlerini Gösteren Display Yerleştirilmesi İş			
	9	İstasyonlara Yolcu Bilgilendirme Amaçlı Led Display Yerleştirilmesi.			

-6- Turizm – Tanıtım – Ziyaretçi Yönetimi				BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	SÜRE	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
OSMANGAZİ BELEDİYESİ	1	Turistik Gezi Otobüsü (Bursa Sightseeing)		Uzun-Periyodik	
	2	Osman Gazi'yi Anma ve Bursa'nın Fethi Şenliklerini düzenlemek (Sempozyum, Fethi yürüyüşü, Köy düğünü, Rahvan atları koşusu, Fotoğraf yarışması)		Uzun-Periyodik	
	3	Tarihi Kent Koşusu ve Yarı Maraton düzenlemek (Osman Gazi'yi Anma ve Bursa'nın Fethi Şenlikleri kapsamında)		Uzun-Periyodik	
YILDIRIM BELEDİYESİ	1	Yıldırım Bayezid Anma Günü (2007'den beri)		Uzun-Periyodik	
T.C. İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ	1	Turizm Haftası Etkinlikleri		Periyodik Uzun	
BURSA KÜLTÜR SANAT VE TURİZM VAKFI	1	Uluslararası Altın Karagöz Halk Dansları Yarışması		Periyodik Kısa	
BBB – ETÜD PROJELER DAİ. BŞK.	1	Tarihi Kent Merkezinde Turizm Alt Yapısının İyileştirilmesi Projesi	BEBKA, BBB	Orta	1.293.000 TL
	2	"Bursa.com.tr – Bursa parmaklarınızın ucunda" projesi kapsamında kapsamlı web sitesi güncellenmesi (11 dilde)	BBB, BEBKA		
	3	Bursa Alan Başkanlığı web sitesi güncellenmesi (İngilizce ve Türkçe)	BAB, BBB		

-7- Acil Durum ve Afet Yönetimi				BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	SÜRE	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
DESTEK HİZMETLERİ	1	İtfaiye Hizmetleri İçin Araç Alınması	BBB	Kısa	
	2	İtfaiye Araçlarının Giremediği Cadde Ve Sokaklar İle Merkeze Uzak Köylere Yangın Dolabı Tesis Edilmesi,	BBB	Uzun	
BBB - İTFAİYE DAİRESİ BŞK.	1	Gönüllü itfaiye teşkilatı kurulması ve gönüllü itfaiyeci yetiştirilmesi projesi (Hedef 200 kişi)	BBB, ORSAT, AKUT, MAK, NAK, KÖYLER	Orta	
	2	İtfaiye Ön Olur Görüşü verilmesi (yeni yapı ve tescilli yapı rekonstrüksiyon projelerinin incelenmesi)	BBB	Uzun	
BUSKİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	1	İhtiyaça Duyulan Bölgelere Yangın Hidrantları Yapıtırılması	BBB	Uzun	
	2	Demirtaş İtfaiye Hizmet Binası	BBB	Uzun	

- Cumalıkızık Köyü

1997 yılında restorasyon çalışmalarının finanse edilmesi için Bursa Büyükşehir Belediyesi ve Bursa Tophane UNESCO Gençlik Derneği ortaklığında bir proje başlatılmıştır. Projenin amacı 1994 yılında üretilen Koruma Amaçlı İmar Planının uygulamaya konmasıydı. 1998 yılında Bursa Yerel Gündem 21 Cumalıkızık Koruma ve Canlandırma Eylem Planını uygulama koymuştur. Planlar sosyal, kültürel ve ekonomik dokunun sürdürülebilir kalkınma yaklaşımıyla geliştirilmesi için hazırlanmış ve uygulanmıştır. Ana amaç sadece geçmişi korumak değil, geçmişten kalan varlıkları dikkatli planlama ve uygulama süreçleriyle geliştirerek geleceğe taşımaktır.

“3.Binyılda Yaşayan Osmanlı Köyü – Cumalıkızık Projesi”, özgün yapısıyla günümüze kadar ulaşabilmiş 700 yıllık Osmanlı Köyü olan Cumalıkızık yerleşimini korumak, yaşatmak ve halkın ekonomik düzeyini yapılacak çalışmalarla iyileştirmek üzere çok ortaklı ve katılımlı olarak yürütülen bir projedir. Sivil toplum kuruluşu olarak **Mimarlar Odası Bursa Şubesi**, Merkezi yönetim olarak **Bursa İl Özel İdaresi** ve Yerel yönetim olarak da **Yıldırım Belediyesi**, 2007 yılında işbirliği yaparak “3.Binyılda Yaşayan Osmanlı Köyü – Cumalıkızık İşbirliği Protokolü” nü imzalamıştır. Bu projenin amacı; Ortaklar arasında yönetsel işbirliği sağlanarak sit alanı içinde doku bütünlüğü ve karakteri bozulmamış, korunması gerekli anıtsal ve sivil mimarinin, sokak ve meydanların rehabilite edilip, bu mirası yeni mekansal yorumlarla zenginleştirerek geleceğe aktarmak için çalışmaların yapılması; Cumalıkızık’ın ekolojik, fiziksel, sosyo-kültürel, ekonomik sürekliliğinin sağlanması ve onarılmasıdır.

Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı-BEBKA “Sanayi ve Turizmde Rekabet Gücünün Artırılması” 2010 yılı Mali Destek Programına Yıldırım Belediyesi tarafından **Cumalıkızık Köyü’ne** yönelik hazırlanan “**Zaman Tünelinde Kaybolmayan Tarih Bekçileri Projesi**” birinci (1.) olarak destek almaya hak kazanmıştır. BEBKA ve Yıldırım Belediyesi arasında 18/04/2011 tarihinde sözleşme imza altına alınarak **12 aylık** projenin uygulama süreci 19/04/2011 tarihinde başlamıştır. Proje Bütçe Tutarı: 218.458 TL. Olup 163.844 TL’lik kısım BEBKA tarafından desteklenecektir. Yıldırım Kaymakamlığı proje ortağı; TURSAB (Türkiye Seyahat Acentaları Birliği) Bursa Şubesi, Uludağ Üniversitesi Mühendislik – Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü ve Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu, Bursa Fotoğrafçılar Odası TMMOB Mimarlar Odası Bursa Şubesi ve Cumalıkızık Köyü Kadınları Eğitim Dayanışma ve Kalkındırma Derneği ile Collegio Universitorio, Università Cattolica del Sacro Cuore ve Brescia Belediyesi iştirakçi olarak le sürdürülebilir ortaklıklar sağlanmıştır. Bu kapsamda 2 dilde (Türkçe ve İngilizce) www.cumalikizik.gen.tr web sitesi hazırlanmış, tanıtım kitapçığı ve tanıtım filmi yapılmış, 1/200 ölçekli köy maketi alanda sergilenmeye başlanmış, kültür turizm işbirliği konulu workshop düzenlenmiş, İtalya’da tanıtım haftası düzenlenmiştir. 2012 yılı Haziran ayında gerçekleştirilen Festival daha sonraki yıllarda Uluslararası olarak düzenlenecektir.

-1- Yönetim (Yetki, Mevzuat, Organizasyon, Eşgüdüm, Katılım)				CUMALIKIZIK KÖYÜ	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	SÜRE	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
MİMARLAR ODASI, BURSA ŞUBESİ	1	Cumalıkızıkta Yapılan Çocuk/Kent Resim Atölyesinin Sergisinin Yapılması		Kısa	

-2- Kültürel Değerler – Koruma ve Planlama				CUMALIKIZIK KÖYÜ	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	SÜRE	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
YILDIRIM BELEDİYESİ	1	Cumalıkızık Kentsel Tasarım Projesinin yaptırılması (2008)BKVKBK’nca onaylanması	İl Özel İdaresi Mimarlar Odası Bursa Şubesi	Kısa	
	2	Cumalıkızık Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonunun yaptırılması (2010) BKVKBK’nca onaylanması	İl Özel İdaresi Mimarlar Odası Bursa Şubesi	Kısa	
	3	Cumalıkızık Köyü Camii (2811 ada / 1 parsel) Restorasyon Uygulaması	İl Özel İdaresi Mimarlar Odası Bursa Şubesi	Kısa	
	4	Müze (2812 ada / 7 parsel) Restorasyon Uygulaması		Kısa	
	5	Sosyo-Kültürel Tesis (2813 ada / 1 parsel) Restorasyon Uygulaması	Yıldırım Belediyesi İl Özel İdaresi Mimarlar Odası Bursa Şubesi	Kısa	

	6	Restorasyon Projesi onaylı muhtelif yerlerdeki 18 adet S.M.Ö Yapıların Restorasyon Uygulaması	İl Özel İdaresi Mimarlar Odası Bursa Şubesi	Orta	
	7	Cumalıkızık Restorasyon Uygulamaları ve İmar Planı ile Kentsel Tasarım Danışmanlığı	İTÜ Uygulama Araştırma Merkezi	Uzun	
BBB – KÜLTÜR SOSYAL İŞLER DAİ.BŞK.	1	Kestanecilik Sempozyumları	Kafkas Pasta Şekerleme San.Tic.A.Ş. Uludağ Üniversitesi		
TARİHİ BURSA KIZIKLAR KÜLTÜR DAYANIŞMA VE YARDIMLAŞMA DERNEĞİ (Kızıklar-Der)	1	Tarihi Kızıklar İpek Yolu Projesi	BBB		
	2	KESTANE ISLAH VE İHYA PROJELERİ			

-6- Turizm – Tanıtım – Ziyaretçi Yönetimi				CUMALIKIZIK KÖYÜ	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	SÜRE	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
YILDIRIM BELEDİYESİ	1	Cumalıkızık Ahududu Şenlikleri(Ahududu Festivali)&Uluslararası Cumalıkızık Festivali(Her yıl Haziran ayında)		Periyodik Uzun	
	2	Kestane ve Kestane Şekeri Festivali(2012'den beri) ve Kestane Üretimi Paneli		Periyodik Uzun	
	3	Uluslararası Aşıklar ve Şairler Şöleni (2004'den beri)		Periyodik Uzun	
	4	Dede Günü(Anma Günleri Kapsamında)(2009'dan beri)		Periyodik Uzun	
	5	Yapılan Tüm Çalışmaların Yayına Dönüştürülmesi		Periyodik Uzun	
T.C. İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ	1	Kırsal Turizm Faaliyetleri		Uzun	
	2	Hafta Sonu Köy Kültürü Ve Yaşamı Gezileri		Uzun	
KAPLANGAZİ VAKFI	1	Fidyekızık Kızıklar Konağı Kültür Merkezi	BBB	Kısa	
TARİHİ BURSA KIZIKLAR KÜLTÜR DAYANIŞMA VE YARDIMLAŞMA DERNEĞİ (Kızıklar-Der)	1	Tarihi Pilav Günleri		Kısa	

-7- Acil Durum ve Afet Yönetimi	CUMALIKIZIK KÖYÜ

KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	PROJE/FAALİYET ORTAKLARI	SÜRE	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
BBB-DESTEK HİZMETLERİ	1	İtfaiye Hizmetleri İçin Araç Alınması	BBB	Kısa	
	2	İtfaiye Araçlarının Giremediği Cadde Ve Sokaklar İle Merkeze Uzak Köylere Yangın Dolabı Tesis Edilmesi	BBB	Uzun	
BBB - İTFAİYE DAİRESİ BŞK.	1	Gönüllü itfaiye teşkilatı kurulması ve gönüllü itfaiyeci yetiştirilmesi projesi (Hedef 200 kişi)	BBB, ORSAT, AKUT, MAK, NAK, CUMALIKIZIK VE KIRAZLI	Orta	
	2	İtfaiye Ön Olur Görüşü verilmesi (yeni yapı ve tescilli yapı rekonstrüksiyon projelerinin incelenmesi)	BBB	Uzun	
BUSKİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	1	İhtiyaç Duyulan Bölgelere Yangın Hidrantları Yapıtırılması	BBB	Uzun	

EK-5: KORUMA İLE İLGİLİ KURUMLARIN PLANLANAN PROJELERİ

- Bursa (Hanlar Bölgesi ve Sultan Külliyesi)

-2- Kültürel Değerler – Koruma ve Planlama			BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	SÜRE	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
BURSA VAKIFLAR BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ	1	Muradiye Cami İmam evi Restorasyonu	P-O	
	2	Yıldırım Bayezid Cami ve Türbesi Restorasyonu	P-O	
RÖLÖVE VE ANITLAR MÜDÜRLÜĞÜ	1	Koruma Bölge Binası Onarımı yapılması	P-O	200.000,00 TL +KDV
OSMANGAZİ BELEDİYESİ	1	Fidan Han restitüsyon ve restorasyonu projesi hazırlanması	P-U	
	2	Panoramik Müze projesinin üretilmesi (Osmanlı'nın kuruluş dönemini anlatan)		2.500.000,00
	3	Endüstri Standardı Profesyonel GIS Yazılımı Temini,Kurulması ve Eğitimi		200.000,00
	4	Tüm binaların Fotoğraflarının Çekilip KBS deki verilerle ilişkilendirilerek Adres Bilgi Sisteminin Kurulması		600.000,00
	5	Kaçakların Belirlenmesi Amacı ile Adres Bilgi Sistemi (ABS) ile Emlak ve Çevre Beyanlarının Birebir ABS ile ilişkilendirilmesi, Karşılaştırılması		550.000,00
	6	Hâlihazır Harita uydu Foto. Yenilenmesi		
BBB – ETÜD ve PROJELER DAİRESİ BŞK.	1	Kapan Han Rölöve, Restitüsyon, Restorasyon Projeleri yapılması	P-O	100.000,00 TL +KDV
	2	Tahtakale Han Rölöve, Restitüsyon, Restorasyon Projeleri	P-O	100.000,00 TL +KDV
	3	Yıldırım Bayezid Hamamı Rölöve, Restitüsyon, Restorasyon Projeleri yapılması	P-O	80.000,00 TL +KDV
	4	Sivil Mimari Örneği Yapıların Envanter Kitabı	P-O	150.000,00 TL +KDV
	5	Doğal Anıtların Tespiti ve Envanter Kitabı	P-O	
	6	Maksem Caddesi Cephe Sağıklaştırma Projesi	P-K	
	7	Tahtakale Caddesi Cephe Sağıklaştırma Projesi	P-K	
	8	Yeşil Caddesi Cephe Sağıklaştırma Projesi	P-K	
	9	Yıldırım Caddesi Cephe Sağıklaştırma Projesi	P-K	
	10	Tahıl Han Kentsel Tasarım Projesi	P-K	

BBB – FEN İŞLERİ DAİRESİ BŞK.	1	Çeşmelerin Bakım ve Onarımı	P-K	
	2	Orhangazi Meydan Düzenlemesi	P-O	
	3	Reyhanpaşa Hamamı Restorasyon Uygulaması	P-K	
BURSA VAKIFLAR BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ	1	Muradiye Cami İmam evi Projeleri Temini	P-K Önerilen	
	2	Yıldırım Bayezid Cami ve Türbesi Projeleri Temini	P-K Önerilen	
	3	İç Koza Han Giriş Kapısı Yapım İşİ	P-K Önerilen	
	4	Muradiye Medresesi Projeleri Temini	P-K Önerilen	
	5	Ulucami Rölöve Projeleri Temini	P-K Önerilen	
	6	Tahtakale Hali Çatı Onarımı	P-K Önerilen	
ULUDAĞ ÜN. MİMARLIK BÖLÜMÜ	1	Bursa Kent Merkezine Yönelik Kentsel Tasarım Rehberi Modeli	P	500.000,00 TL +KDV
MİMARLAR ODASI, BURSA ŞUBESİ	1	Koruma Konulu Çalıştay	P	
	2	Tarihi Hanlar Bölgesine Gezi	P	
	3	25.Uluslararası Yapı-Yaşam Kongresinin 1 Gününü Tarihi Kent Merkezinde Planlanacak Bir Bölgede Yapmak	P	
	4	Fotoğraf Sergisi (Tarihi Bursa)	P	
VALİLİK- KÜLTÜR TURİZM TANITMA BİRLİĞİ	1	Osmanlı İmparatorluğunun kuruluş temasını işleyen bir panoramik müze yaptırmak.	P	
BBB – BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BŞK.	1	Kent Bilgi Sisteminin Güncellenmesi		
	2	Web Üzerinde Yayınlanan 3 Boyutlu Kent Rehberinin Geliştirilmesi		
	3	Merkezi Veri Tabanı Oluşturulması		
	4	Bursa Büyükşehir Belediyesi Coğrafi Bilgi Sistemleri Bütünleşik Sistem Altyapı Oluşumu Mal ve Hizmet Alımı İşİ		

-3- Sosyal – Ekonomik – Çevresel Yaşam Kalitesi			BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	SÜRE	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
BBB-ÇEVRE KONTROL DAİRESİ BŞK.	1	Orhangazi Parkı	P-K	
	2	Orhangazi Meydan Düzenlemesi	P-K	
	3	Yıldırım Külliyesi Çevre Düzenlemesi	P-K	
	4	Tophane Yamaçları ve Kent Surları Restorasyonu Projesi peyzaj uygulaması	P-K	
	5	Görüntü Kirliliği Yaratan Kaynakların Tespit Çalışması	P-K	
	6	Çevre Kirliliği ile ilgili Tedbirleri Almak veya Aldırmak(Mobese Kameraları, Gürültü Monitörleri)	P-K	

-5- Erişilebilirlik - Ulaşım			BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	SÜRE	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
BURULAŞ	1	İstasyon, yönlendirme levhaları ve anonslara İngilizce metinlerin eklenmesi	P	
BURULAŞ, Raylı Sistemler Ulaşım Daire Başkanlığı, Fen İşleri Müdürlüğü	1	Altıparmak, Atatürk Caddelerinin yayalaştırılması	P	

-6- Turizm – Tanıtım – Ziyaretçi Yönetimi			BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	SÜRE	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
BBB – KÜLTÜR ve SOSYAL İŞLER DAİ. BŞK.	1	Uluslararası Bursa Karagöz Kukla ve Gölge Oyunları Festivali Düzenlenmesi	Periyodik	
	2	Kitap Fuarları	P	
	3	Bizim Mahalle, Bizim Çarşı, Bizim Köy Projelerinin gerçekleştirilmesi sonuç yayınlarının çıkartılması	P	
VALİLİK-KÜLTÜR TURİZM TANITMA BİRLİĞİ	1	İpek,Baharat Ve Kadife Merkezi Olan Bursanın Orjinal Kimliğini Korumak Ve Tanıtmak.	P	
	2	Bursayı Bursa Yapan Kültürel Değerlerimiz Olan Mehter,Kılıç-Kalkan,Hacivat-Karagöz Gibi Değerlerimizi Geliştirmek Ve Tanıtmak.	P	
OSMANGAZİ BELEDİYESİ	1	Osman Gazi'yi Anma ve Bursa'nın Fethi Şenliklerini düzenlemek (Sempozyum, Fetih yürüyüşü, Köy düğünü, Rahvan atları koşusu, Fotoğraf yarışması)	Periyodik	275.000,00
	2	I.Murad Hüdavendigar'ı Bursa'da Kabri başında Anma töreni düzenlemek	Periyodik	50.000,00

	3	Tarihi Kent Koşusu ve Yarı Maraton düzenlemek (Osman Gazi'yi Anma ve Bursa'nın Fethi Şenlikleri kapsamında)	Periyodik	75.000,00
YILDIRIM BELEDİYESİ	1	Yıldırım Bayezid Anma Günü (2007'den beri)	Periyodik	

-7- Acil Durum ve Afet Yönetimi			BURSA (HANLAR BÖLGESİ VE SULTAN KÜLLİYELERİ)	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	SÜRE	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
BBB – İTFAİYE DAİRESİ BAŞKANLIĞI	1	Doburca, Akpınar İtfaiye Hizmet Binaları Yapımı	P-U	
	2	Yeni İtfaiye grup bina yerlerinin tespit edilmesi	P-U	
	3	İtfaiye Eğitim Tesisi Yapımı	P-U	
	4	Yangın ve Afet Hizmetleri için yeni personel alımı	P-U	
	5	Gönüllü İtfaiyecilik Teşkilatı Kurmak	P-U	

- Cumalıkızık Köyü

-1- Yönetim (Yetki, Mevzuat, Organizasyon, Eşgüdüm, Katılım)			CUMALIKIZIK KÖYÜ	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	SÜRE	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
ŞEHİR PLANCILARI ODASI BURSA ŞUBESİ	1	Cumalıkızık raporunun oluşturulması	P-K	

-2- Kültürel Değerler – Koruma ve Planlama			CUMALIKIZIK KÖYÜ	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	SÜRE	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
YILDIRIM BELEDİYESİ	1	Cumalıkızık Müze İhtiyaçlarının Belirlenmesi ve Temin Edilmesi	P-O	
	2	Restorasyon Projesi onaylı S.M.Ö yapıların öncelik sırasına göre Restorasyon Uygulamalarına devam edilmesi	P-O	
	3	Kentsel Tasarım Projesine göre Gençlik Merkezi Projesi Hazırlanması	P-O	
	4	Kentsel Tasarım Projesine göre Bakım-Onarım Atölyesi Projesi Hazırlanması	P-O	
	5	Kentsel Tasarım Projesine Göre Çok Amaçlı Eğitim Birimleri Projesi Hazırlanması	P-O	
	6	Kentsel Tasarım Projesine Göre Kütüphane	P-O	

	Projesi Hazırlanması		
7	Kentsel Tasarım Projesine Göre Çok Amaçlı Salon Projesi Hazırlanması	P-O	
8	Kentsel Tasarım Projesine Göre Sağlık Birimi Projesi Hazırlanması	P-O	
9	Kentsel Tasarım Projesine Göre Tarımsal Uygulama Alanları Projesi Hazırlanması	P-O	
10	Kentsel Tasarım Projesine Göre Doğa Sporları Dağılım Merkezi Projesi Hazırlanması	P-O	
11	Kentsel Tasarım Projesine Göre Kestane Ağacı Uygulama ve Geliştirme Alanı Projesi Hazırlanması	P-O	
12	Pazar Alanı Düzenlemesi Yapılması	P-O	

-3- Sosyal – Ekonomik – Çevresel Yaşam Kalitesi			CUMALIKIZIK KÖYÜ	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	SÜRE	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
TÜRK TELEKOM	1	Cumalıkızık wimax çalışması	P	45.000,00 USD

-4- Eğitim ve Bilinçlendirme			CUMALIKIZIK KÖYÜ	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	SÜRE	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
GIDA, TARIM ve İL HAYVANCILIK MÜDÜRLÜĞÜ	1	Cumalıkızık tarımsal kalkınma kooperatifi ortaklarına yönelik eğitim çalışmaları	P-U	
	2	Çiftçi kadınların tarımsal konularda eğitimi	P-U	

-5- Erişilebilirlik-Ulaşım			CUMALIKIZIK KÖYÜ	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	SÜRE	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
YILDIRIM BELEDİYESİ	1	Cumalıkızık Yönlendirme ve Bilgilendirme Tabelalarının Yapımı ve Asımı	P-K	

-6- Turizm – Tanıtım – Ziyaretçi Yönetimi			CUMALIKIZIK KÖYÜ	
KURUM ADI	NO	PROJE/FAALİYET ADI	SÜRE	PROJE/FAALİYET BÜTÇESİ
BBB ve TARİHİ BURSA KIZIKLAR KÜLTÜR DAYANIŞMA VE YARDIMLAŞMA DERNEĞİ (Kızıklar-Der)	1	Doğa Turizmi Projesi	P	
	2	Kültür Turizmi Projesi	P	
	3	İnanç Turizmi Projesi	P	
	4	Evliya Çelebi güzergah projesi	P	
	5	Bayındırkızık Tatil Projesi	P	
YILDIRIM BELEDİYESİ	1	Yapılan Tüm Çalışmaların Yayına Dönüştürülmesi	P-U	
	2	Cumalıkızık Ahududu Şenlikleri(Ahududu Festivali)&Uluslararası Cumalıkızık Festivali(Her yıl Haziran ayında)	P-U	
	3	Kestane ve Kestane Şekeri Festivali(2012'den beri) ve Kestane Üretimi Paneli	P-U	
	4	Uluslararası Aşıklar ve Şairler Şöleni (2004'den beri)	P-U	
	5	Dede Günü(Anma Günleri Kapsamında)(2009'dan beri)	P-U	
VALİLİK-KÜLTÜR TURİZM TANITMA BİRLİĞİ	1	Cumalıkızık,Gölyazı,Misi,Tirilye Ve Dağ Yöresi Köylerimizin Kültürel Ve Turistik Özelliklerini Ön Plana Çıkartmak Ve Tanıtmak.	P	

EK-6: YAYINLAR, SEMPOZYUMLAR

Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları:

1. Uludağ'ın Beşbirliği: Bursa Kızık Köyleri
2. Çarşının Öyküsü
3. Bursa'nın Tarihi Mahalleleri I (Alipaşa-Hocaalızade-İbrahimpâşa-Maksem-Nalbantoğlu-Tahtakale)
4. Bursa'nın Tarihi Mahalleleri II (Hocataşkın-Kurtoğlu-Meydancık-Namazgah-Yeşil)
5. Osmanlı Coğrafyasında Çarşı Kültürü ve Çarşılar
6. Kukla ve Gölge Tiyatrosu, Mevlüt Özhan
7. Bursa'nın Hazireleri, Bedri Mermutlu, Hasan Basri Öcalan
8. Bursa'da Kırklar Meclisi, Prof.Dr.Mustafa Kara
9. Bursa Ulucami
10. Bursa Kültür Varlıkları Envanteri: Anıtsal Eserler Bursa Büyükşehir Belediyesi Bursa Kitaplığı
11. Halil İnalçık'ın Bursa Araştırmaları
12. Kırsal Yaşam, Kırsal Mimari
13. I.Murad Hüdavendigar Külliyesi Rehberi
14. Yeşil Külliyesi Rehberi
15. Yıldırım Külliyesi Rehberi
16. Manevi Değerler Rehberi
17. Tarihi Çarşı ve Hanlar Bölgesi Haritası
18. Bursa Vakfiyeleri I, Haz.: Yard.Doç.Dr. Hasan Basri Öcalan, Yard.Doç.Dr. Sezai Sevim, Yard.Doç.Dr. Doğan Yavaş
19. Brousse Tarih Albümü
20. Mahalle Sempozyumu Bildiriler Kitabı

Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan Sempozyumlar:

1. Uluslararası Çarşı Sempozyumu (2010) (Tarihi Kentler Birliği ve Çekül Vakfı ile ortaklaşa)
2. Uluslararası Mahalle Kültürü Sempozyumu (2011) (Tarihi Kentler Birliği ve Çekül Vakfı ile ortaklaşa)
3. Kırsal Yaşam, Kırsal Mimari Sempozyumu (2012) (Tarihi Kentler Birliği ve Çekül Vakfı ile ortaklaşa)
4. UNESCO Dünya Miras Sözleşmesi'nin 40. Yılı kutlamaları çerçevesinde, "Türkiye Dünya Miras Alanlarında Yönetim Planı Hazırlıkları Deneyim Paylaşımı" konulu çalıştay (2012) (BBB ve UNESCO Türkiye Milli Komitesi ortaklaşa)
5. UNESCO Dünya Miras Listesi Adayı "Hanlar Bölgesi ve Cumalıkızık" Paneli

Bursa İl Özel İdaresi Yayınları:

1. Bursa Tarihi Kılavuzu, Mülazım Abdülkadir
2. Evliya Çelebi Seyahatnâme'ye Göre Ruhaniyetli Şehir Bursa, Haz.:Hasan Basri Öcalan
3. Bursa Rehberi, Abdülkadir Kadri
4. Bursa Kent Rehberi (Türkçe-İngilizce)
5. Tarihi Âl-i Osman, Haz.:Ömer S. Kurmuş
6. Hüdavendigar Vilayeti Salname-i Resmisi
7. Bursa'nın Kalbi Ulucami, Ed.:Mustafa Kara, Bilal Kemikli
8. Bursa Dini Mimarisinde Türk Barok Bezemeleri, Eser Çalikuşu
9. Bursa Coğrafyası
10. Bursa ve Uludağ, Dr. Osman Şevki
11. Hatıra ya da Bursa'nın Aynası, Hasan Tâib Efendi

Osmangazi Belediyesi Yayınları:

1. **BİZİM MAHALLE PROJESİ YAYINLARI** (Editör: Raif Kaplanoğlu, Aziz Elbas)
 - Kavaklı Mahallesi (2005)
 - Osmangazi Mahallesi (2005)
 - Mollagürani Mahallesi (2006)
 - Alaattin Mahallesi (2006)
 - Çekirge Semt (2007)
 - Muradiye Semt (2008)
2. **BİZİM ÇARŞI PROJESİ YAYINLARI** (Editör: Raif Kaplanoğlu, Aziz Elbas)

- Okçular Çarşısı (2007)
- Koza Han (2008)
- 3. Une Capitale Turque Brousse, A. Gabriel'in "Bir Türk Başkenti Bursa" kitabı
- 4. Osmanlı Kuruluş Dönemi Vakfiyeleri, Yard.Doç.Dr.Sezai Sevim-Dr.Hasan Basri Öcalan
- 5. Bursa'nın Gönül Sultanları, Prof.Dr.Mustafa Kara
- 6. Savunma Hatlarından Yaşam Alanlarına Kaleler, 19. Kaleli Kentler Sempozyumu Kitabı
- 7. Kaleli Kentleriyle Türkiye, Nezih Başgelen
- 8. Hisarkeoloji, Emel Özkan-Funda Ünal
- 9. SEMPOZYUM KİTAPLARI
 - ✓ 2005 Payitaht Bursa'nın Sosyal ve Ekonomik İlişkileri
 - ✓ 2006 Payitaht Bursa'da Kültür ve Sanat
 - ✓ 2007 Bursa'nın Kentsel ve Mimari Gelişimi
 - ✓ 2008 Bursa Şehrinin Gelişmesi ve Kentsel Planlama Kültürü
 - ✓ 2009 Osmanlı Modernleşmesi ve Bursa
 - ✓ 2010 Osman Gazi ve Dönemi
 - ✓ 2011 Orhan Gazi ve Dönemi
 - ✓ 2012 Sultan I. Murad Hüdâvendigâr ve Dönemi
 - ✓ 2013 Yıldırım Bâyezid ve Dönemi
- 10. Doğal ve Anıtsal Varlıklarıyla Bursa, Raif Kaplanoğlu
- 11. Bursa'nın Zenginliği Göçmenler, Editör:Zeynep Dörtok Abacı
- 12. Geyve Han, Ömer Faruk Dinçel
- 13. Bir İmparatorluğun İzi, Osmangazi

Osmangazi Belediyesi tarafından yapılan Sempozyumlar:

1. Osmangazi'yi Anma ve Bursa'nın Fethi Şenlikleri I / "Payitaht Bursa'nın Sosyal ve Ekonomik İlişkileri" konulu sempozyum (2005)
2. Osmangazi'yi Anma ve Bursa'nın Fethi Şenlikleri II / "Payitaht Bursa'da Kültür ve Sanat" konulu sempozyum (2006)
3. Osmangazi'yi Anma ve Bursa'nın Fethi Şenlikleri III / "Bursa'nın Kentsel ve Mimari Gelişimi" konulu sempozyum (2007)
4. Osmangazi'yi Anma ve Bursa'nın Fethi Şenlikleri IV / "Bursa Şehrinin Gelişmesi ve Kentsel Planlama Kültürü" konulu sempozyum (2008)
5. Osmangazi'yi Anma ve Bursa'nın Fethi Şenlikleri V / "Osmanlı Modernleşmesi ve Bursa" konulu sempozyum (2009)
6. Osmangazi'yi Anma ve Bursa'nın Fethi Şenlikleri VI / "Osman Gazi ve Dönemi" konulu sempozyum (2010)
7. Osmangazi'yi Anma ve Bursa'nın Fethi Şenlikleri VII / "Orhan Gazi ve Dönemi" konulu sempozyum (2011)
8. Osmangazi'yi Anma ve Bursa'nın Fethi Şenlikleri VIII / "Sultan I. Murad Hüdâvendigâr ve Dönemi" konulu sempozyum (2012)
9. 19. Uluslararası Kaleli Kentler Sempozyumu (2009) (Osmangazi Belediyesi ve Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenmiştir.)

Yıldırım Belediyesi tarafından yapılan Etkinlikler:

1. Cumalıkızık Ahududu Şenliği
2. 3.Bin Yılda yaşayan Osmanlı Köyü - Cumalıkızık Fikir Projesi Yarışması-Kolokyum – Sempozyumu
3. Zaman Tünelinde Kaybolmayan Tarih Bekçileri-Cumalıkızık Projesi Kapsamında "ZAMAN TÜNELİNDE KAYBOLMAYANLAR" Fotoğraf Sergisi
4. Zaman Tünelinde Kaybolmayan Tarih Bekçileri-Cumalıkızık Projesi Kapsamında CUMALIKIZIK TURİZM STRATEJİLERİ PANEL VE ÇALIŞTAYI
5. "Geçmişten Günümüze Cumalıkızık'ta Fiziksel Yapı ve Turizm İlişkisi", Cumalıkızık Turizm Stratejileri Panel ve Çalıştayı – Fotoğraf Sergisi(2012)

EK-7: BURSA VE CUMALIKIZIK YÖNETİM PLANI SÜRECİNDE YER ALANLAR**YETKİLİ İDARE ve BURSA ALAN BAŞKANLIĞI**

ADI SOYADI	GÖREVİ
A.NALAN FİDAN	ETÜD VE PROJELER DAİRESİ BAŞKANLIĞI, DAİRE BAŞKANI
KÜBRA TEMEL	ETÜD VE PROJELER DAİRESİ BAŞKANLIĞI, TARİHİ KÜLTÜREL MİRAS ŞUBE. MD.
PROF. DR. NESLİHAN DOSTOĞLU	BURSA ALAN BAŞKANI
BİRBEN DURMAÇALIŞ	BURSA ALAN BAŞKANLIĞI KOORDİNATÖRÜ YÜKSEK RESTORATÖR MİMAR
AYTEN BAŞDEMİR	YÜKSEK MİMAR
ESER ÇALIKUŞU	YÜKSEK SANAT TARİHÇİSİ
ESRA ÇOBANOĞLU	YÜKSEK SANAT TARİHÇİSİ
AHMET GÜLER	TEKNİKER

BURSA ALAN BAŞKANLIĞI EŞGÜDÜM DENETLEME KURULU ÜYELERİ

ADI SOYADI	KURUMU - GÖREVİ
PROF. DR. NESLİHAN DOSTOĞLU	İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ BÖLÜM BAŞKANI – BURSA ALAN BAŞKANI
PROF. DR. HANDAN TÜRKOĞLU	İTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ, ŞEHİR ve BÖLGE PLANLAMA BÖLÜM BAŞKANI
PROF. DR. E. FÜSUN ALİOĞLU	KADİR HAS ÜNV. KÜLTÜR VARLIKLARI KORUMA Y.L. PROG. YÜRÜTÜCÜSÜ
AHMET GEDİK	BURSA VALİLİĞİ, İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRÜ
BİLAL ÇELİK	BURSA VALİLİĞİ, İL ÖZEL İDARESİ GENEL SEKRETERİ
A.NALAN FİDAN	BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ, ETÜD VE PROJELER DAİRESİ BAŞKANI
MÜRSEL SARI	BURSA VAKIFLAR BÖLGE MÜDÜRÜ
KENAN AKAN	OSMANGAZİ BELEDİYESİ, BAŞKAN YARDIMCISI
HİKMET AYDOĞDU	YILDIRIM BELEDİYESİ, BAŞKAN YARDIMCISI

BURSA ALAN BAŞKANLIĞI DANIŞMA KURULU ÜYELERİ

ADI SOYADI	KURUMU - GÖREVİ
PROF. DR. HASAN ERTÜRK	UÜ İKTİSADİ ve İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ, KAMU YÖNETİMİ BÖLÜMÜ DANIŞMA KURULU BAŞKANI
PROF. DR. HANDAN TÜRKOĞLU	İTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ, ŞEHİR ve BÖLGE PLANLAMA BÖLÜM BAŞKANI
PROF. DR. ZEKİYE YENEN	YTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ, ŞEHİR ve BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ
PROF. DR. E. FÜSUN ALİOĞLU	KADİR HAS ÜNV. KÜLTÜR VARLIKLARI KORUMA Y.L. PROG. YÜRÜTÜCÜSÜ
PROF. DR. YUSUF OĞUZOĞLU	UÜ FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ, TARİH BÖLÜMÜ
PROF. DR. NİLÜFER AKINCITÜRK	UÜ MÜHENDİSLİK-MİMARLIK FAKÜLTESİ, MİMARLIK BÖLÜMÜ
YARD.DOÇ. DR. DOĞAN YAVAŞ	UÜ FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ, SANAT TARİHİ BÖLÜMÜ
SEDA DUZCU – Umut Özdemir	KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI TEMSİLCİSİ
TAMER ERDOĞAN	BURSA VALİLİĞİ, İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜR YARDIMCISI
AZİZ ELBAS	BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ, ARGE ŞUBE MÜDÜRÜ
SEZAI ÖZOKUTANOĞLU	OSMANGAZİ BELEDİYESİ, PLAN ve PROJE ŞUBE MÜDÜRÜ
DİLEK DURMAZ	YILDIRIM BELEDİYESİ, ETÜD PROJE ŞUBE MÜDÜRÜ
SERPİL ARIK	BURSA KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU, MÜDÜRÜ
RAİF KAPLANOĞLU	BURSA ARAŞTIRMALARI VAKFI, YÖNETİM KURULU ÜYESİ
FİKRİ DÜŞÜNCELİ	İL KOORDİNASYON KURULU, (İKK) SEKRETERİ
FERRUH SEVİMGİL	TÜRKİYE MUHTARLAR DERNEĞİ BURSA ŞUBESİ, BAŞKANI
AHMET ŞENER	YILDIRIM MUHTARLAR DERNEĞİ, BAŞKANI
AHMET KUŞ	CUMALIKIZIK MUHTARI
NİZAMETTİN KAYA	MİMARLAR ODASI BURSA ŞUBESİ, BAŞKANI
FÜSUN UYANIK	ŞEHİR PLANCILARI ODASI BURSA ŞUBESİ, BAŞKANI
EKREM DEMİRÖZ	BURSA BAROSU, BAŞKANI
MİTHAT KIRAYOĞLU	ÇEKÜL (ÇEVRE ve KÜLTÜR DEĞERLERİNİ KORUMA ve TANITMA) VAKFI, TEMSİLCİSİ
NİHAT BALKAN	BTSO (BURSA TİCARET VE SANAYİ ODASI) BAŞKANLIĞI, GENEL SEKRETERİ
BÜLENT ERGİNAL	BTÇH (BURSA TARİHİ ÇARŞI VE HANLAR) BİRLİĞİ, BAŞKANI
S.ZAFER ÜNVER	BURSA ESKİ ESERLERİ SEVENLER KURUMU, KURUM BAŞKANI
MEHMET AKKUŞ	TÜRSAB, GÜNEY MARMARA BÖLGESİ, YÜRÜTME KURULU BAŞKANI

AKAN MİMARLIK PROJE EKİBİ**TEKNİK KADRO**

ADI SOYADI	GÖREVİ
TANJU VERDA AKAN	PROJE KOORDİNATÖRÜ – MİMAR (YÖNETİM PLANI UZMANI)
PAPATYA AYDIN	PROJE KOORDİNATÖR YARDIMCISI
ŞULE ÖLÇER	YÜKSEK ŞEHİR PLANCISI
BERKAY ÇIVİCİOĞLU	YÜKSEK İNŞAAT MÜHENDİSİ
BESTE AKKOYUNLU	YÜKSEK MİMAR
BURCU YİĞİTOĞLU	MİMAR
ESİN HIZAL	YÜKSEK MİMAR
ASLI AYDIN	ÇALIŞMA EKONOMİSTİ
NAZAN ÖZMEN	PROJE YÖNETİCİ ASİSTANI - SEKRETERYA

DANIŞMANLAR

ADI SOYADI	GÖREVİ
GİORA SOLAR	YÖNETİM PLANI UZMANI - ADAYLIK DOSYASI YÜKLENİCİSİ
YRD. DOÇ. DR. ÖZLEM BAĞBANCİ	UÜ MÜHENDİSLİK MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ, RESTORASYON ANA BİLİM DALI BAŞKANI
DOÇ. DR. TÜLİN VURAL ARSLAN	UÜ MÜHENDİSLİK MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ, ÖĞRETİM ÜYESİ
DOÇ.DR. ARZU ÇAHANTİMUR	UÜ MÜHENDİSLİK MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ, ÖĞRETİM ÜYESİ
ÖĞR.GÖR. DR. SELEN DURAK	UÜ MÜHENDİSLİK MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ, ÖĞRETİM ÜYESİ
ESİN MIHÇIOĞLU	1/100.000 ÖLÇEKLİ BURSA İL ÇEVRE DÜZENİ PLANI TURİZM SEKTÖRÜ ÇALIŞMALARI YÜKLENİCİSİ

GÖRÜŞ ALINAN UZMANLAR

ADI SOYADI	GÖREVİ
PROF.DR. ZEYNEP AHUNBAY	İTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ, MİMARLIK BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ
PROF. DR. YUSUF OĞUZOĞLU	UÜ FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ, TARİH BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ
PROF. DR. NECMİ GÜRSAKAL	UÜ İKTİSADİ ve İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ, EKONOMETRİ BÖLÜMÜ
FADİME BOZTAŞ	KAMU YÖNETİMİ UZMANI

ARAMA TOPLANTILARI (23-24-25 MAYIS/27-28 HAZİRAN 2012) KATILIMCI LİSTESİ (alfabetik düzende)

ADI SOYADI	KURUMU - GÖREVİ
PROF.DR.ZEYNEP AHUNBAY	İTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ, MİMARLIK BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ
KENAN AKAN	OSMANGAZİ BELEDİYESİ, BAŞKAN YARDIMCISI
DOÇ.DR. NURAY AKBUDAK	UÜ ZİRAAT FAKÜLTESİ, BAHÇE BİTKİLERİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ
ŞEREF AKGÜN	BURSA TARİHİ ÇARŞI VE HANLAR BİRLİĞİ DERNEĞİ, BAŞKAN YARDIMCISI
PROF.DR. NİLÜFER AKINCITÜRK	UÜ MÜHENDİSLİK MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ, MİMARLIK BÖLÜM BAŞKANI
AHMET AKSU	BURSA EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ, MÜDÜR YARDIMCISI
TANJU VERDA AKAN	AKAN MİMARLIK, MİMAR
ŞEREF AKGÜN	KAPALIÇARŞI DERNEĞİ, BAŞKAN YARDIMCISI
NECATİ ALIÇ	ORMAN VE SU İŞLERİ BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ, MÜDÜR YARDIMCISI
PROF.DR.E.FÜSUN ALİOĞLU	KADİR HAS ÜNV. KÜLTÜR VARLIKLARI KORUMA Y.L. PROG. YÜRÜTÜCÜSÜ
ÜMMÜHAN ALPTEKİN	MİMARLAR ODASI BURSA ŞUBESİ, Y. MİMAR
BEKİR ARAN	BURSA İL GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK MÜDÜRLÜĞÜ, ARAŞTIRMACI
METİN ARSLAN	BİRLİK VAKFI, YÖNETİM KURULU ÜYESİ
YARD.DOÇ.DR. TULİN VURAL ARSLAN	UÜ MÜHENDİSLİK MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ, ÖĞRETİM ÜYESİ
GÜL ATANUR	PEYZAJ MİMARLARI ODASI BURSA İL TEMSİLCİLİĞİ, 9.DÖNEM YÜRÜTME KURULU BAŞKANI
FUNDA DEMİRDAĞ ATILLA	BBB ETÜD VE PROJELER DAİRE BAŞKANLIĞI, TARİHİ KÜLTÜREL MİRAS ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ, MİMAR
ŞÜKRÜ AVCI	FİDAN HAN DERNEK BAŞKANI
İHSAN AYDIN	OLAY GAZETESİ, KÖŞE YAZARI
M.MÜFİT AYDIN	BURSA İL ÖZEL İDARESİ, GENEL SEKRETER YARDIMCISI
HİKMET AYDOĞDU	YILDIRIM BELEDİYESİ, BAŞKAN YARDIMCISI
CANER AYMA	YAHŞİBEY MAHALLESİ MUHTARLIĞI, AZA
TARIK AYRANCILAR	YILDIRIM BELEDİYESİ, FEN İŞLERİ MÜDÜRÜ
BERKAN AYVAZ	UEDAŞ, AR-GE BÖLÜMÜ, ELEKTRİK MÜHENDİSİ
YARD.DOÇ. DR. ÖZLEM BAĞBANCİ	UÜ MÜHENDİSLİK MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ, RESTORASYON ANA BİLİM DALI BAŞKANI
NURAN BAĞLAMAÇ	BURSA KENT KONSEYİ
AYTEN BAŞDEMİR	BURSA ALAN BAŞKANLIĞI, YÜKSEK MİMAR
PROF.DR. HANDAN ASUDE BAŞAL	UÜ EĞİTİM FAKÜLTESİ, İLKÖĞRETİM BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ
ÖZCAN BAYRAK	BBB İTFAİYE DAİRE BAŞKANLIĞI, MÜDAHALE ŞUBE MÜDÜRÜ

NEDRET BAYRAMOĞLU	MÜTEAHHİT-İNŞAAT MÜHENDİSİ
YÜKSEL BAYSAL	YENİ DÖNEM GAZETESİ, GAZETECİ
HAKAN BEBEK	BURSA İL ÖZEL İDARESİ, İMAR VE KENTSEL İYİLEŞTİRME MÜDÜRÜ
OKTAY BİLGİN	BURSA İL ÖZEL İDARESİ, KUDEB, ARKEOLOG
AYHAN BİLBAY	PEYZAJ MİMARLARI ODASI BURSA İL TEMSİLCİLİĞİ, YÖNETİM KURULU ÜYESİ
ZEKERİYA BİRKAN	BURSA BAROSU BAŞKANI
CAN BOLABAN	BURSA KENT KONSEYİ
GÜRSEL BOLABAN	BURSA KENT KONSEYİ
PERİHAN BORANT	BURSA KENT KONSEYİ
FİGEN BOYNİKOĞLU	YILDIRIM BELEDİYESİ, İMAR İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ, ŞEHİR PLANCISI
F.OYA BOZKURT	BURSA TOPHANE UNESCO GENÇLİK DERNEĞİ, YÖNETİM KURULU ÜYESİ
FADİME BOZTAŞ	BURSA ALAN BAŞKANLIĞI, BURSA ALAN BAŞKANLIĞI KOORDİNATÖRÜ, KAMU YÖNETİMİ UZMANI
NEZİH BÖLÜK	BURSA KENT KONSEYİ
ÇİĞDEM CAN	ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ, TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ, HARİTA MÜHENDİSİ
ESER CEYHAN	ESER MİMARLIK, MİMAR
ÖMER CEYLAN	BURSA İL GIDA TARIM VE HAYVANCILIK MÜDÜRLÜĞÜ, KIRSAL KALKINMA VE ÖRGÜTLENME ŞUBE MÜDÜRÜ
OKAY CİVELEK	BTSO (BURSA TİCARET VE SANAYİ ODASI) BAŞKANLIĞI, GENEL SEKRETER YARDIMCISI
YARD.DOÇ.DR. ARZU ÇAHANTİMUR	UÜ MÜHENDİSLİK MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ, ÖĞRETİM ÜYESİ
ESER ÇALIKUŞU	BURSA ALAN BAŞKANLIĞI, YÜKSEK SANAT TARİHÇİSİ
ŞİNASI ÇELİKKOL	UNİMA BURSA ŞUBESİ, BAŞKANI
ALİ ÇETİN	CUMALIKIZIK KÖYÜ ESKİ MUHTARI
NESRİN ÇİDAM	İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ, ŞUBE MÜDÜRÜ
BERKAY ÇİVİCİOĞLU	AKAN MİMARLIK, YÜKSEK İNŞAAT MÜHENDİSİ
ESRA ÇOBANOĞLU	BURSA ALAN BAŞKANLIĞI, YÜKSEK SANAT TARİHÇİSİ
ALAETTİN DEMİRKOL	BURSA İL ÖZEL İDARESİ, PLAN VE PROJE MÜDÜRÜ
LEYLA DOĞAN	BBB İMAR VE ŞEHİRCİLİK DAİRESİ BAŞKANLIĞI, ŞEHİR PLANCISI
ORHAN DOĞAN	BBB İTFAİYE DAİRESİ BAŞKANLIĞI, DAİRE BAŞKANI
ÜMMÜ DOĞAN	BURSA İL ÖZEL İDARESİ, KUDEB, RESTORATÖR
PROF. DR. NESLİHAN DOSTOĞLU	İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ BÖLÜM BAŞKANI – BURSA ALAN BAŞKANI
GÜRCAN DÖNMEZER	İVAZPAŞA ÇARŞISI BAŞKANI

ŞABAN DUMAN	BURSA İL ÖZEL İDARESİ, KUDEB, SANAT TARİHÇİSİ
DR.SELEN DURAK	UÜ MÜHENDİSLİK MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ, ÖĞRETİM ÜYESİ
HAFİZE DURAN	BUSKİ, İÇME SUYU ŞUBE MÜDÜRÜ
BİRBEN DURMAÇALIŞ	BURSA ALAN BAŞKANLIĞI, YÜKSEK RESTORATÖR MİMAR
SAMİ DURMAÇALIŞ	KAPALI ÇARŞI ESNAFI
DİLEK DURMAZ	YILDIRIM BELEDİYESİ, ETÜD PROJE ŞUBE MÜDÜRÜ
ARİF ECİRVAR	TÜRSAB, ŞUBE MÜDÜRÜ
SAMİ EKİN	GEYVE HAN YORGANCILAR ÇARŞISI GELİNCİK ÇARŞISI YÖNETİMİ, YÖNETİCİ
FATİH ER	BURSAGAZ, PROJE MÜDÜRÜ
YARD.DOÇ.DR.YASEMİN ERBİL	BURSA ORHANGAZİ ÜNİVERSİTESİ, MİMARLIK BÖLÜMÜ, MİMARLIK BÖLÜM BAŞKANI
BÜLENT ERGİNAL	BTÇH BURSA TARİHİ ÇARŞI VE HANLAR BİRLİĞİ, YÖNETİM KURULU BAŞKANI
FATOŞ ERSÜ	BURSA KENT KONSEYİ, ÇEVRE VE TURİZM GRUBU
PROF.DR. HASAN ERTÜRK	UÜ İKTİSADİ ve İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ, KAMU YÖNETİMİ BÖLÜMÜ, BURSA ALAN BAŞKANLIĞI DANIŞMA KURULU BAŞKANI
ESRA ESER	BBB ÇEVRE KORUMA VE KONTROL DAİRESİ BAŞKANLIĞI, ÇEVRE KONTROL ŞUBE MÜDÜR VEKİLİ
EYÜP EYÜPOĞLU	IRGANDI KÖPRÜSÜ YÖNETİMİ, YÖNETİCİ
A.NALAN FİDAN	ETÜD VE PROJELER DAİRESİ BAŞKANLIĞI, DAİRE BAŞKANI
PROF.DR. ERGUN GEDİZLİOĞLU	İTÜ İNŞAAT FAKÜLTESİ, İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ
SEBAHATTİN GENÇEL	YILDIRIM İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ, MÜDÜRÜ
ADNAN GENÇER	DOĞA KORUMA MİLLİ PARKLAR BURSA BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ, MİLLİ PARKLAR ŞUBE MÜDÜRÜ
ÖZER GÜLEÇ	EMEKLİ ÖĞRETMEN-HALK KÜLTÜRÜ VE FOLKLOR ARAŞTIRMACISI
ŞABAN GÜLEN	HAMZABEY MAHALLESİ MUHTARI
AHMET GÜLER	BURSA ALAN BAŞKANLIĞI, TEKNİKER
ATILLA GÜLSAR	İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ, MÜDÜRÜ
MEHMET GÜVEN	BEBKA, PROGRAM YÖNETİM BİRİMİ UZMANI
PROF.DR. MEFAİL HIZLI	UÜ İLAHİYAT FAKÜLTESİ, İSLAM TARİHİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ
MUSA HÜROĞLU	OTOSANSİT YAPI KOOPERATİFİ, BAŞKANI
PROF.DR. ERKAN IŞIĞIÇOK	UÜ İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ, EKONOMETRİ BÖLÜMÜ, ÖĞRETİM ÜYESİ
İSMAİL IŞIK	CUMALIKIZIK KÖYÜ SAKİNİ
MEHMET IŞIK	BAKIRCILAR ÇARŞISI, ESNAF
OSMAN IŞIK	CUMALIKIZIK KÖYÜ SAKİNİ

MEHMET İLKER	AZİZOĞLU HALKA HİZMET BİNASI YAPTIRMA VE YAŞATMA DERNEĞİ, ÜYESİ
BİNBAŞI MESUT İNAN	BURSA İL JANDARMA KOMUTANLIĞI ASAYİŞ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ, İL JANDARMA ASAYİŞ ŞUBE MÜDÜRÜ VEKİLİ
NURCAN İŞGÖREN	YILDIRIM BELEDİYESİ, ETÜD PROJE MÜDÜRLÜĞÜ, RESTORATÖR MİMAR
ERGUN KAĞITÇIBAŞI	BURSA ÇİMENTO FABRİKASI, YÖNETİM KURULU BAŞKANI
HÜSNİYE KAHRAMAN	CUMALIKIZIK KÖYÜ SAKİNİ
RAİF KAPLANOĞLU	BURSA ARAŞTIRMALARI VAKFI, YÖNETİM KURULU ÜYESİ
HAKAN KARADEMİR	BBB İMAR VE ŞEHİRCİLİK DAİRESİ BAŞKANLIĞI, ŞEHİR PLANCISI
EMİNE KARADOĞAN	OSMANGAZİ KAYMAKAMLIĞI, ŞUBE MÜDÜRÜ
DİLEK YILDIZ KARAKAŞ	BURSA KENT MÜZESİ, SANAT TARİHÇİSİ
AYŞEGÜL KARAMAN	BBB ÇEVRE KORUMA VE KONTROL DAİRESİ BAŞKANLIĞI, ÇEVRE MÜHENDİSİ
PROF.DR. VAHAP KATKAT	UÜ ZİRAAT FAKÜLTESİ, TOPRAK BİLİMİ VE BİTKİ BESLEME BÖLÜM BAŞKANI
AYŞE KAYA	BBB İMAR VE ŞEHİRCİLİK DAİRESİ BAŞKANLIĞI, ŞEHİR PLANCISI
ERBAY KAYA	PİRİNÇ HAN YÖNETİMİ, YÖNETİM KURULU BAŞKANI
CAVİDAN KAYGUSUZ	CUMALIKIZIK KÖYÜ SAKİNİ
MEHMET HANİFİ KAYGUSUZ	CUMALIKIZIK KÖYÜ SAKİNİ
NARİN KILIÇ	BURSA KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU, ŞEHİR PLANCISI
NİYAZİ KIRC	BURSA KENT KONSEYİ
EBRU BİLGİLİ KIRLILAR	ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ, Y.MİMAR
HALİS KORKMAZ	OSMANGAZİ İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ, ŞUBE MÜDÜRÜ
HAKAN KOYUNLULAR	BBB, ULAŞIM DAİRESİ BAŞKANLIĞI, DAİRE BAŞKANI
AHMET KUŞ	CUMALIKIZIK KÖYÜ MUHTARI
ENSAR MANAV	İL MİLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ, MÜDÜR YARDIMCISI
AYŞEGÜL MERCAN	ŞEHİR PLANCILARI ODASI BURSA ŞUBESİ, ŞEHİR PLANCISI
PROF.DR.İBRAHİM HAKAN MERT	UÜ FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ, ARKEOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ
ESİN MIHÇIOĞLU	AKAN MİMARLIK, ŞEHİR PLANCISI
MUSTAFA MUTLU	BBB ZABITA DAİRESİ BAŞKANLIĞI, ZABITA AMİRİ
PROF.DR.YUSUF OĞUZDOĞLU	UÜ FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ, TARİH BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ
CİHAT OVALISOY	YILDIRIM MAHALLESİ MUHTARLIĞI, AZA
ÖZGÜR YAŞAR ÖZBEY	İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI BURSA ŞUBESİ, İNŞAAT MÜHENDİSİ
H.BORA ÖZÇELİK	UEDAŞ, AR-GE YATIRIM PLANLAMA VE PROJE MÜDÜRÜ
MÜMİN ÖZDEN	—

HASAN ÖZER	CUMALIKIZIK KÖYÜ OKULU, EMEKLİ ÖĞRETMEN
PROF. DR. ULVİYE ÖZER	UÜ FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ ESKİ DEKANI, KİMYA BÖLÜMÜ EMEKLİ ÖĞRETİM ÜYESİ
ALTAN ÖZGÜR	YILDIRIM İLKÖĞRETİM OKULU, MÜDÜRÜ
SİNEM ÖZTÜRK	BBB ULAŞIM DAİRESİ BAŞKANLIĞI, İNŞAAT MÜHENDİSİ
RESMİYE ÖZŞEN	BURSA KENT KONSEYİ
DR. MURAT ÖZYABA	UÜ MÜH.-MİMARLIK FAKÜLTESİ, MİMARLIK BÖLÜMÜ ÖĞRETİM GÖREVLİSİ
MUHSİN ÖZYILDIRIM	OKÇULAR ÇARŞISI DERNEK BAŞKANI
ERSEL PAKER	YAHŞİBEY MAHALLESİ MUHTARI
BARBAROS PARLAK	ESNAF
DR.SİBEL PASİN	BURSA SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ, MÜDÜR YARDIMCISI
YARD.DOÇ.DR. SEVGİN PERKER	UÜ MÜH.-MİMARLIK FAKÜLTESİ, MİMARLIK BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ
ASUMAN KIZILKAN POLAT	YILDIRIM BELEDİYESİ, FEN İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ, İNŞAAT MÜHENDİSİ
DR. SİBEL POLAT	UÜ MÜH.-MİMARLIK FAKÜLTESİ, MİMARLIK BÖLÜMÜ, ARAŞTIRMA GÖREVLİSİ
ENVER SAĞIR	BURSA MÜZE MÜDÜRLÜĞÜ, MÜDÜRÜ
MÜRSEL SARI	BURSA VAKIFLAR BÖLGE MÜDÜRÜ
AYHAN SARIBIYIK	BURSA KENT KONSEYİ, ÇEVRE VE TURİZM GRUBU
SEVİLAY SARIN	GÜMTOB, OFİS SORUMLUSU
SELDA SAVCI	OSMANGAZİ BELEDİYESİ, RESTORATÖR
MEHMET SERTKAYA	BEDESTEN KUYUMCULAR ÇARŞISI BAŞKANI
ŞAZİYE SEZGİNER	MİMAR
NAFİZ SOFTA	BURSA KENT KONSEYİ ENGELLİLER MECLİSİ, ÜYE
ZÜBEYDA SU	T.C. BURSA VALİLİĞİ, ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ, ŞEHİR PLANCISI
ERTUĞRUL SÜNEL	TARİHİ BURSA KIZIKLAR KÜLTÜR, DAYANIŞMA VE YARDIMLAŞMA DERNEĞİ, BAŞKANI
DR.DERYA ŞAHİN	UÜ FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ, ARKEOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM GÖREVLİSİ
PROF.DR. MUSTAFA ŞAHİN	UÜ FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ, ARKEOLOJİ BÖLÜM BAŞKANI
SAMET ŞAHİN	BURSA KENT KONSEYİ ENGELLİLER MECLİSİ, ÜYE
ELİF ŞEHİTOĞLU	MİMARLAR ODASI BURSA ŞUBESİ, YÖNETİM KURULU ÜYESİ
METİN ŞEKER	YAHŞİBEY MAHALLESİ MUHTARLIĞI, AZA
EKREM ŞENGÜZEL	TÜRSAB GÜNEY MARMARA BÖLGESEL YÜRÜTME KURULU, II. BAŞKANI
ADNAN ŞENTÜRK	MİMAR
ÖZLEM BARIŞ ŞENTÜRK	BUSKİ, KANALİZASYON PROJE ŞUBE MD.V.

SONGÜL TARHAN	CUMALIKIZIK KÖYÜ SAKINI
İBRAHİM TARI	BURSA İL AFET VE ACİL DURUM MÜDÜRLÜĞÜ, MÜDÜRÜ
DOÇ. DR. NİLÜFER TAŞ	UÜ MÜH.-MİMARLIK FAKÜLTESİ, MİMARLIK BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ
MEHMET TAŞKESER	ÇEKİRGE MAHALLESİ MUHTARI
OSMAN TAŞTAN	OSMANGAZİ KAYMAKAMLIĞI, KAYMAKAMI
MİHNET TEKİNAY	BBB ÇEVRE KORUMA VE KONTROL DAİRESİ BAŞKANLIĞI, ÇEVRE MÜHENDİSİ
KÜBRA TEMEL	BBB ETÜD VE PROJELER DAİRESİ BAŞKANLIĞI, TARİHİ KÜLTÜREL MİRAS ŞUBE MÜDÜRÜ
DENİZ TİRECİ	BBB İMAR VE ŞEHİRCİLİK DAİRESİ BAŞKANLIĞI, ŞEHİR PLANCISI
EREN TOPAL	KARAYOLLARI 14. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ, ÇEVRE MÜHENDİSİ
HÜSEYİN TOPRAK	BBB KÜLTÜR VE SOSYAL İŞLER DAİRESİ BAŞKANLIĞI, KÜLTÜR ŞUBE MÜDÜRÜ
GÜLÇİN TUNÇ	ŞEHİR PLANCILARI ODASI BURSA ŞUBESİ, YÖNETİM KURULU ÜYESİ, ŞEHİR PLANCISI
HASAN TUNÇMAN	KOZA HAN İPEKÇİLER DERNEĞİ, BAŞKANI
ALİ TURAN	BURSA KENT KONSEYİ, TARİHİ MİRAS GRUBU BAŞKAN YARDIMCISI
RAMAZAN TURAN	BURSA KENT KONSEYİ
SÜLEYMAN TURAN	SOMUNCU BABA VAKFI, EĞİTİM KOORDİNATÖRÜ
MÜSLÜM TURGUT	YILDIRIM KAYMAKAMLIĞI, YAZI İŞLERİ ŞEFİ
ORHAN TÜRKDAL	YEŞİL MAHALLESİ MUHTARLIĞI, AZA
HİDAYET UÇAR	MURADIYE İLKÖĞRETİM OKULU, MÜDÜRÜ
ŞERİFE ULUDAĞ	CUMALIKIZIK KÖYÜ KADINLARI DAYANIŞMA VE KALKINDIRMA DERNEĞİ, BAŞKANI
ELİF UZUN	CUMALIKIZIK KÖYÜ SAKINI
BEYHAN UZUNONAT	BURSA KENT KONSEYİ
HİKMET UZUNONAT	BURSA KENT KONSEYİ
ALİ ÜLKER	S.S. CUMALIKIZIK KÖYÜ TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ, BAŞKANI
SÜLEYMAN ZAFER ÜNVER	BURSA ESKİ ESERLERİ SEVENLER KURUMU DERNEĞİ, BAŞKANI
AKİF YALÇINKAYA	UZUN ÇARŞI DERNEK BAŞKANI
YARD.DOÇ.DR. BEDRİ YALMAN	SANAT TARİHÇİSİ VE ARKEOLOG
YARD.DOÇ.DR.DOĞAN YAVAŞ	UÜ FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ, SANAT TARİHİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ
MEHMET EMİN YAVUZ	CUMALIKIZIK KÖYÜ SAKINI
NURTEN YAVUZ	CUMALIKIZIK KÖYÜ KADINLARI DAYANIŞMA VE KALKINDIRMA DERNEĞİ, YÖNETİM KURULU ÜYESİ
MUHAMMET YAZAR	OSMANGAZİ BELEDİYESİ, ARKEOLOG

PROF.DR.ASIM YEDİYILDIZ	UÜ İLAHİYAT FAKÜLTESİ, İSLAM TARİHİ ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ
H.BASRİ YEKİN	YEŞİL MAHALLESİ MUHTARI
NURŞEN YEKİN	YEŞİL MAHALLESİ MUHTARLIĞI, AZA
AYLA YENİDÜNYA	BURSA İL ÖZEL İDARESİ, GENEL SEKRETER YARDIMCISI
DEMET YILMAZ	TÜRK TELEKOM, PLANLAMA VE YATIRIM MÜDÜRÜ
HASAN ALİ YILMAZ	BURSA BAROSU, AVUKAT
SEMRA YALÇIN YILMAZ	BBB 1. HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ, ŞUBE MÜDÜRÜ
DOĞAN YILMAZİPEK	HANLAR BÖLGESİ'NDE MÜLK SAHİBİ
FERHAN YOLDAŞ	CUMALIKIZIK KÖYÜ KADINLARI DAYANIŞMA VE KALKINDIRMA DERNEĞİ, YÖNETİM KURULU ÜYESİ
CEVAT ZENGİN	YILDIRIM MAHALLESİ MUHTARI